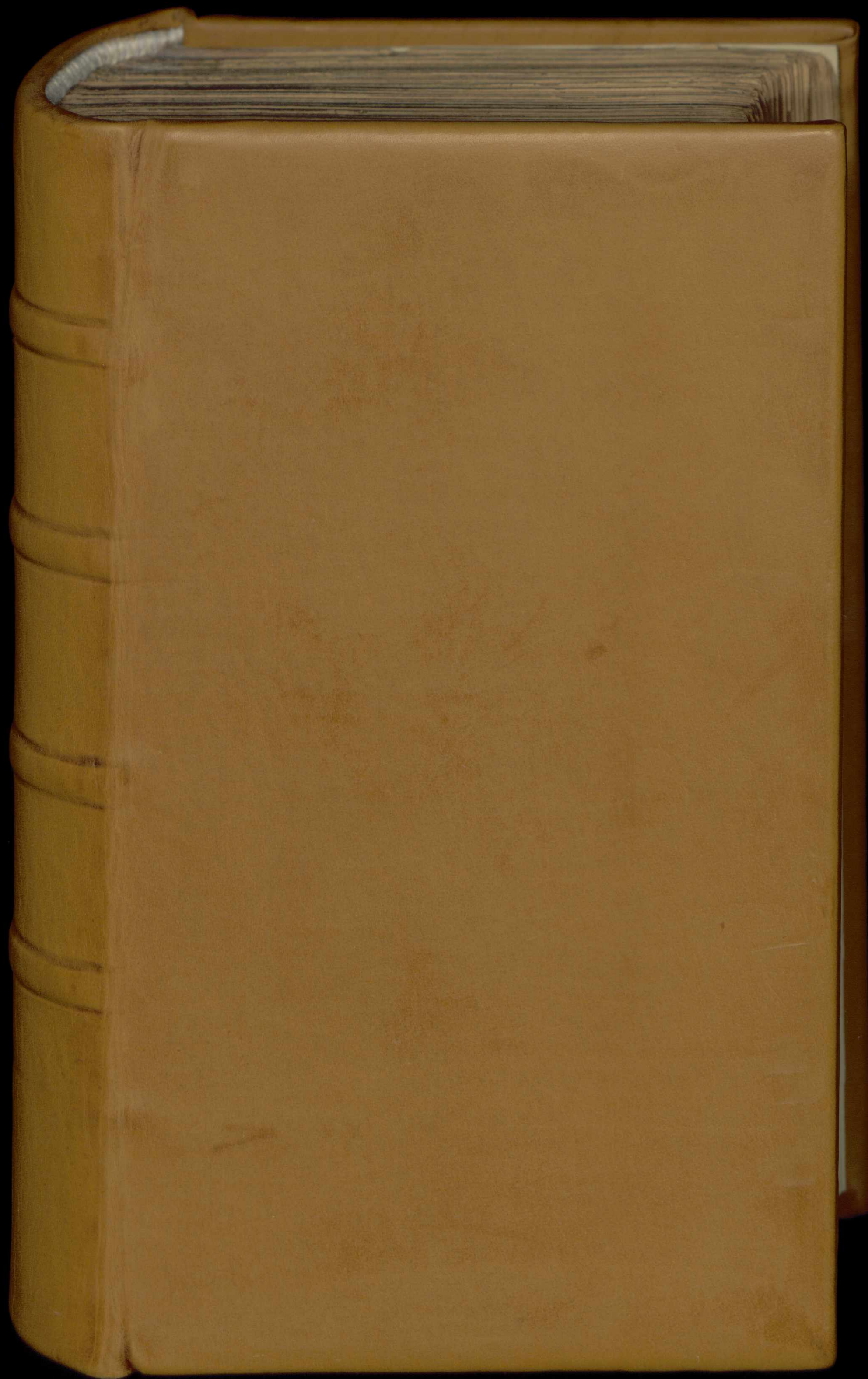

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI ET PHILOSOPHI PRAEstantißimi,

In Cl. Ptolemæi Pelusiensis IIII de Astrorum Iudicijs, aut, vt vulgò vocant, Quadripartitę Constructionis libros Commentaria, quæ non solùm Astronomis & Astrologis, sed etiam omnibus philosophiæ studiosis plurimum adiumenti adferre poterunt. Nunc recèns castigatisimè in lucē edita.

PRAETEREA',

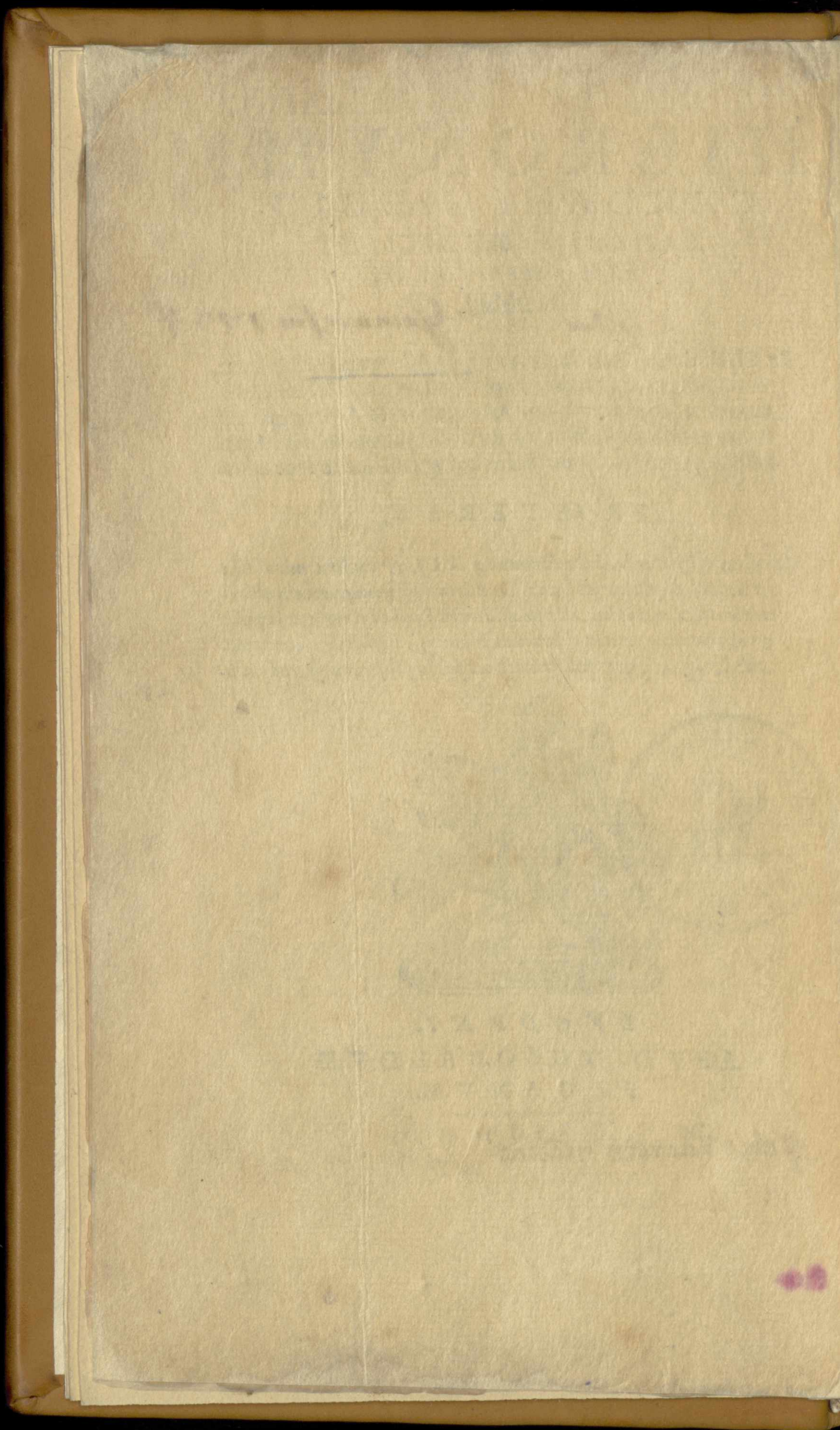
Eiusdem Hier. Cardani Geniturarum XII. & auditu mirabilia & notatu digna, & ad hanc scientiam rectè exercendam obseruatu vtilia, exempla. Atque alia multa, quæ interrogationibus & electionibus præclarè seruiunt, vanáq; à veris rectè secernunt. Ac deniq; Eclipseos, quā grauißima pestis subsecuta est, exēplum.

LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM PAGANVM.

1555.

Petro hilarecto medico: Joh. Gylardt

ILLVSTRISSI-MO ET REVERENDIS. ARCHIEPISCOPO BEATI

Andreæ, S. Pontificis Sanctǽque sedis Apostolicæ Legato, Ecclesiæ Regniq́ Scotiæ Præsidi Ioanni Hamulthoni, Hieronymus Cardanus Mediolanensis medicus

S. D. P.

IHIL tam humanum est, tamq; iucundum, Antistes maxime, quàm ea cognoscere & scire quæ natura inter archana sua condidit. Nihil tam præstans ac magnificum, quàm Dei maximum opus intelligere ac contemplari. Quæ duo cum Astrologia ipsa complectatur, & cœlestis illius machinæ diuinum opus maximum, & futurorum archanam notitiam, meritò hæc disciplina ab omnibus sapientibus cæteris præstantior existimata est. Eos verò qui tantum opus aggressi sunt, vt res mortalibus vtilissimas inuenirent, aut augerent, atq; excolerent, antiquitas, Dei Optimi Maximi ignara, pro dijs coluit. Qui error, si nõ omnino spreto vero numine, irrepsisset, hoc ipso erat tolerabilis, quòd dum Dei opera suspicimus, dum illius leges intelligimus, dum secreta percipimus, & eius magnitudinem ex operibus, sapientiam ex ordine, bonitatem ex concessa nobis sapientia veneramur. Quis enim qui, si opificem tantæ molis considerare velit, si æternas leges motuum, si secretorum scientiam nobis traditam, ilico eiusdem potentiam non timeat, sapientiam admiretur, bonitatem diligat? Monuerat Philosophus ille Augustum, vt cum facturus esset aliquid, prius Græcum Alphabetum reuolueret, moram scilicet deliberationi interponendam docens, atque id salubri consilio: Sed salubriori certè si quispiam moneat singulis noctibus semel stellas inspicere & illarum splendorem,

 motum,

motum, ordinem, magnitudinémq; considerare: Indéq; quis tantus opifex ista condiderit. Simul enim vt hæc diutius & frequentius quisquam secum reputabit, illa occurrent, æternitatis memoria, nostræ conditionis fragilitas, ambitionis ineptia, scelerum acerba recordatio: Inde contemptus tam breuis vitæ, quæ & si centum annis duret, quid porrò ad æternitatis immensam magnitudinem? nónne vt punctum exiguum in circulo? Quid hæc tota felicitas humana? quam si quisquam degustare potuit, tu ille ipse es, nónne ventus, fumus, somnium? Et si quippiam in ea est, illud totum in diuinorum operum contemplatione & admiratione repositum est. Quæ ambo cùm Astrologia complectatur, meritò totam etiam humanam felicitatē illam complecti necesse est. Nec minus in aduersis nos hæc æternitatis contemplatio confirmat, cum breuem trāsitum huius onerosi æui consideramus, & fati necessitatem impositam: quæ eo est leuior quo paulatim meditatione assidua mitescit, & quasi fit familiaris. Iam verò hæc mittamus & ad humanum commodum sermo cōuertatur. Quid vtilius esse potest quàm scire futura? quid iucundius quàm diuinitatis alicuius hac in parte participē esse? Quídnam Astrologus bonus aliud est quàm consiliorum quæ in cœlo fiunt particeps? Et vt ille dicebat:

Illic astra, polos, cœlum septémq; Planetas
Consulit Astrologus, terrísque reportat eorum
Consilium, armans illas, firmánsque caduca
Contra cœlestes iras superúmque furorem.

Sed vt in omni disciplina nobiliore semper vitia maiora contingunt, alia quidem per eos qui cum eam non norint, se scire iactant, alia per eos qui sciunt, sed malè vtuntur, ita in hanc vt nobilissimam etiam pessima vitia, & innumerabilis turba nebulonum se coniecit. Qui ita artem fœdarunt ac conspurcarunt, vt ne quidem vestigium illius superfuerit. Tot Albumasares, Abenrageles, Alchabitios, Abubatres, Zaheles, Messahalacos, Bethenes, Firmicos, Bonatos boni genij, quid iam superest aut reliquum est à tot impostoribus? à tot nugis? Id factum est cum ars hæc esset, vt quilibet perspicere potest, tanto difficilior quanto diuinior: imperiti illi simularunt quod assequi non poterant, in compendium velle redigere. Itaq; cum quæstus causa omnes ad illos recurrerent, misserta humani generis Diuina bonitas, Ptolemæum vnum nobis pro tot millibus sycophantarum largita est. Qui artem in tenebris iacentem extulit, & in lucem traduxit. Dignus sanè Herculeis honoribus atq; aliquanto etiam maioribus. Is mira arte, summa di

ma diligentia, maximis laboribus, magna fretus felicitate ac vitæ diuturnitate, non solùm errantium & inerrantium syderum cursus, magnitudines, aliósque illorum affectus descripsit, sed & illorum decreta, ac præsagia tanta ingenij subtilitate vt mortales omnes ab arte ipsa absterruerit, neminem accenderit. Quo factum est vt rursus turba hæc nebulonum surrexerit, ipsa disciplina cum Ptolemæi libro iacuerit squalore, & situ fœdata. Non id fallebat Ptolemæum futurum, sed maluit veritatem obscurè quàm mendacia ac fabulas dilucidè, scribere: sperans futurum tandem aliquem qui sua hæc monumenta posset explicare. Iacuit itaque liber hic annis mille quadringentis ita abiectus, vt nisi nomen authoris illum defendisset, maxima cum iactura bonarum literarum perijsset. Neq; ego sponte iam tantam prouinciam aggressus sum, qui audacis plus nomen vererer quàm felicis expositoris. Fecit casus atq; diuina voluntas, quòd neq; sponte, neque iudicio vt facerem, possem persuaderi. Veneram Lugdunum, Lutetiam accessurus, vt valetudini tuæ opem afferrem. Qua spe pauculos libros mecum detuleram, sperans reditum breui in patriam. Iussisti, vt in Scotiam venirem. Id cùm cernerem, sumptum temporis magnum facturum me existimaui. Fortè fortuna dono quispiam mihi, dum aliud requiro, librum hunc Ptolemæi dederat: Simul vt vidi, ne tantum mihi temporis periret, accingo me ad opus: animum necessitas ipsa addiderat. Emo libros, alij dono dãt quos mihi necessarios esse existimaui. Diuinitus occasionem oblatam credidi, quam effugere non possem. Itaque in naui dum opus inchoatur, tam magno incremento auctum est, vt neq; magis si domi per otium licuisset, crescere potuisset. Quàm feliciter, iudicabunt qui ista perlegẽt. Illud dicere audeo, ne verbum quidem vllum inexpositum relictum fuisse, nec quicquã ambiguum in tota arte superesse, nec omnino quippiã, in quo author ipse vel à seipso vel ab experimento dissentire videatur, remansisse. Itaq; cùm iam clarior luce ipsa Ptolemæus studiosis emergat, cuiusnam auspicijs magis quàm tuis, cuius humanitate & liberalitate tanta occasio mihi data est, atque omnibus eruditis iam fruendi tanti viri colloquio edetur? Profectò non nisi numine crediderim factum, vt simul scripta tanti authoris à squalore ac pedore vindicarentur, & tot huius artis studiosorum votis satisfieret: & egregiarum tuarum virtutum quæ quasi ex orbis angulo per vniuersum elucescunt, testimonium ad posteros perpetuum emigraret. Neque enim dubito postquàm eadem me inuentionis felicitas, atq; am-

plior comitata eſt, qua plurima iam multis, non dico ſeculis, ſed annorum millibus, à tot præclaris ingenijs quæ mihi ſanè prætulerim, fruſtra quæſita inueni: Velut Libri Artis Magnæ, Horti numerorum, Ars parua, Libri de Subtilitate, de Rerum varietate, Muſicæq;, aliíque penè innumeri teſtantur, his ipſis in Commentarijs tanto duce fretus, quantus eſt Ptolemæus, vllam temporum iniuriam tuum nomen hic affixum poſſe auellere, vel extinguere. Decebat ſanè viri ampliſsimi, pijſsimi, humaniſsimi, atq; ſapiētiſſimi memoriam tam raram coli, qualem nunquàm pro numinum fide vel viderim, vel audierim, vel legerim, atq; ſimul familię tuę, aliòquin clariſsimę, quam tamen vel ſolus tu illuſtrare tam egregijs virtutibus atque operibus poteras. Scoticum nomen anteà horrueram, eorum exemplo, qui prius cœperunt odiſſe, quàm cognoſcere. Nunc cùm ipſa gens per ſe humaniſsima ſit atque ſupra exiſtimationem ciuilis, tu tamen tantum illi addis ornamenti, vt longè nomine tuo iam nobilior euadat. Quid ego commemorem erectam Academiam à te B. Andreæ, pacatam ſeditionem, liberatam patriam, defenſam authoritatem gubernatoris fratris tui viri illuſtriſsimi optimíque? Hæc ſolùm veſtigia ſunt tantæ virtutis, non argumenta. Quid in pauperes liberalitatem? vt de alijs taceam. Hoc ſolum dicere volui, quod ad optimum paſtorem qualis tu es, attinet, vt potiùs immeriti etiam accipiāt, quàm meritis quicquam deſit. Ego ſanè omnia in te ſuſpicio hoc vnum pro miraculo admiror, ſcilicet fortitudinem tuam. Cùm te laborantem inter acerbiſsimos illos cruciatus ſæuiſsimi morbi video, neque triſtem, neque mortis metu pauidum, quin etiam hilarem & ridentem, mecum dico, hic ſolus certè homo eſt. Et ſi qui illi ſunt hac in parte ſimiles, nos vmbræ penitus ſumus. Quid prodeſt garrulis Philoſophis tam multa de animorum immortalitate, de fortitudine prædicare, deinde minimo in periculo impalleſcere? Vt manifeſtum ſit illas eſſe meras nugas, te verè fortem, verè pium eſſe. Deerat forſan aliquid quo magis vitam contemneres: cùm propè beatus ſis, ſi tamen humanæ res quenquam beatum efficere poſſunt, ſummi magiſtratus, familia potentiſsima, frater & fratris filius principes, opes immenſæ fida ſeruitus, ſplendidiſsimus apparatus, amicorum etiam nobiliſsimorum penè numerus infinitus, Regum ſocietas, magnorum negotiorum adminiſtratio, iudicium ſummi Pontificis de te maximum, atque hæc omnia exteriora. Intus verò multarum linguarum peritia, ſacræ paginæ tanta eruditio, vt vix vlli ſecundus forſan dici poſsis, pia

mens

mens, syncerus animus, prudentia & dexteritas maxima, patientia tamen maior. Vererer (nisi nunquàm mentitum esse noscerent me plurimi, & si apud eos qui te norunt, maior fama non esses) hac prædicatione mea, ne qualem plerique Principem desiderant, talem fingere solent, & me qui vix ipsis sensibus credere possum, inter illos adnumerarent. Itaque cùm plura sint in te maxime Antistes, quàm quæ à me possint explicari, opus hoc nomini tuo dedicatum, & liberalitate tua & virtute, & numine quodam, quod omnibus his maius est, tibi debitum, ea fronte, qua & ipsius libri fabricatorem excipere soles, accipe: fidum & æternum pignus meæ erga te beneuolentiæ, fidei atque obsequij, vt cùm ego in patriam rediero, & tu mecum esse posis, & ego beneficiorum à te acceptorum imaginem retineam. Vale

XVI Calendas Iulij

M. D. LIII.

Mediolani.

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI IN PTOLEMAEI LIBRORVM

De Iudiciis Astrorum Commentaria,

PROOEMIVM.

Emper mos ille viguit, vt qui imperitissimus esset, bonis omnibus artibus malediceret: et vt quisq; procaci esset lingua, ita in bonos conuitia effunderet, assuetus inter rudes, pietatis specie, quasi vel Christianus, vel vir bonus constet verbis, non fide ac operibus, contentionum semina spargere. Adeoq; vitium hoc quorundam inualuit (veniam dent verbis qui syncerius de studio hoc sentiunt, eos enim nõ perstringo) vt relictis omnibus liberalibus disciplinis ad concertationes solùm se trãstulerint: Et Typographorum quoq; aliqua pars, iam pro bonis authoribus & vtilibus libris nugas & disputationes inanes imprimant: quasi cœleste regnum non optimè in fide facientibus, sed subtilius nouum aliquod ænigma proponentibus, debeatur. Quamobrem cùm olim multi, gloriam ex maledicto, quam eruditione comparare non poterant, quærentes, sacræ huic disciplinæ, inter cæteras vt splendidissimæ bellum intentassent, nouissimè quidam procaciori lingua nescio an stultius,

an impe

an imperitius, impudentius, an inconstantius, aduersus illam prophano eo ore, quo tanta mentiuntur, debacchati sunt. Viri quidem, vt vno verbo illos describam, in re non bene perspecta imperitißimi, indéque iudices iniquißimi: In cæteris audacißimi & petulantißimi. Nec plus nouis quàm antiquis institutis, aut amicis quàm inimicis, conformes aut fidi. Horum quandoq; puduit et piguit Erasmum virum pium. Sed hos errores, non secus ac robusta corpora malam victus rationem, diutius non sine noxa ferunt. Verùm quantò seriùs vindicta fiet, eò cuncta acerbius, siquidem vt Val. Max. dicebat, tarditatem supplicij Deus grauitate compensat. Itaq; nisi hac vna responsione omnem calumniam huius artis excindere me posse vidissem, nihil respondendum duxissem: quòd his velut canibus ad vomitum reditus semper pateat, cùm non minus eis sit otij, quàm mihi negotij. Verùm cùm videam hanc calumniam etiam in posterum à me rescindi atq; extirpari posse, vtile existimaui calumniatoribus his simul os impurum occludere, & multorum mentes ab erroribus liberare, ac etiam cœlestem & diuinam hanc artem clarius illustrare. Itaque quæ ad ipsius irritam euersionem vanißimè obijciuntur, omnia tandem ad tria capita rediguntur: Quorum primum est, quòd ars vera non sit. Secundum, quòd à religione damnata sit. Tertium, quòd à ciuilibus legibus explodatur. Constat enim hanc esse sententiam omnium, neque plura posse obijci neque excogitari. Ergo vt ad primum deueniam, exemplis omnibus & historijs, quarum infinitus numerus esset pro nobis, omißis, & quòd eadem ratio sit totius & partis (in quo illorum etiam stultitiam et inconstantiam non satis demirari queo, qui dum reprobare nituntur, manifestißimè approbant) vnica ratione satisfaciendum puto, atque demonstrandum hac arte nullam prorsus esse veriorem, vtpote quæ diuina prouidentia constet. Quid est, quòd filius ex duobus parentibus honestißimis natus, et probè educatus nequißimus sæpius euadat, vt quotidie contingere videmus? Non

enim ex parentibus hoc contrahunt, neque à Deo quicquam mali procedere potest. Si igitur neque ex Deo neque ex parentibus habent, aut fortuitò istud continget, aut omnino quod solum reliquum est, ex astris? Dicant igitur non ex astris hæc fieri, sed fortuitó. O egregiam sapientiam ac pietatem, qui cùm videant maximam Dei gloriam in hoc elucescere, quòd cuncta tam superiora quàm inferiora maximo ordine gubernetur, malunt ob suam ignorantiam minuere diuinam prouidentiam, & ad fortunam cuncta referre, quàm aduersus sua dogmata quicquam fateri. Iam nunc nihil superest, nisi vt Gentilium more fortunæ delubrum erigant. En dicas, si duos patresfamiliâs videas in alterius domo omnia rectè constituta, in alterius solùm aulam bene ordinatam, reliqua humiliora, plena furoris, contentionis, vbi plurima deficiant, quem ex his omnino sapientiorem patremfamiliâs existimabis? Porrò argumenta, quæ aduersus Astrologos adducunt, non argumenta sunt, sed dubitationes potiùs, quas in primo huius exponemus, in secundo verò dissoluemus. Sunt autem longè plures, quàm rudes isti blatterones potuerint inuenire. Ergo cùm vera sit hæc disciplina, & vtilem esse necesse est, & à lege concessam. Non enim potest veritas veritatem odisse. Sed cùm antiquo tempore hæc disciplina mille superstitionibus esset referta, atque ea præposterè vteremur, quasi sortilega meritò à Prophetis excludebatur. Nunc nos eam philosophiæ naturalis partem coniecturalem esse affirmamus, non superstitionem, non vaticinium, non magiam, non vanitatem, nō augurium, vel auspicium, aut quid simile. Cur igitur liceat Medico ex Medicina diuinare, Nautæ ex Luna & syderibus, Agricolæ ex seminibus, Metallo Zetitis de montium natura, naturali Philosopho ex astrorum subtili indagatione coniectari non licebit? Quis est, qui dicat electiones, vel interrogationes esse concessas? aut quis fidem adhibebit talibus? aut quis fatebitur hominem cogi vt interficiat alium? Illud tamen necesse est, vt hic hoc tempore pronior sit ad iram,

alius

alius alio tempore ad adulterium, alius ad furtum, an vero quisquam perficere velit, in arbitrio cuiusque positum est, quod tamen nec homines hi ambitiosi ac iracundi penitúsque scriptis & moribus sibi ipsis dissimiles, admittere volunt. Quid igitur, an negant animas ab humoribus affici, & litem contra sensus, contra Medicos etiam intendunt? an verò concedunt hos quidem à bile flaua fieri iracundos, illos à melancholia perfidos, alios à pituita ignauos? Sed impium putant & verentur fateri Martem augere flauam bilem, Saturnum melancholiam, Lunam pituitam. An refert postquàm phanatici concesseritis mores ab humoribus immutari, dicere, quòd bilis fiat vel à Marte vel à pipere, vel ab aëre calido? nisi & impuro ore illo velitis Deum in hæc fœda vocare, & illum etiam authorem humorum facere, refragrante sensu, cùm videamus ex piperis multo vsu æstatis tempore, Marte dominante, bilem maximè multiplicari. Ergo quid iam prophetæ voluerint satis intelligitis. Quorum tamen præceptis quantum ad mores & cæremonias per nouam legem abrogatum est, si non vultis & nos à suibus abstinere & suffocatis. Multa enim illo tempore, vt Christus testatur, concessa sunt ob cordis illorum duritiem, multa vetita ob peccandi licentiam: quæ omnia, orta vera luce, extincta sunt. Si hoc modò peccatum erat in lege veteri aduersus primum præceptum, erat, ne homines stellas pro Deo viuente adorarent. At nunc ô stulti, quis stellas velit adorare Christo relicto? Venio ad Iurisconsultos, qui primùm ab illa Romana seueritate originem duxerunt, qua Philosophi, qua Medici, qua Rhetores, qua Mathematici, & vt vno verbo dicam, omnia liberalia studia à Romana ciuitate arcebantur. An decet ob id etiam nunc odisse Medicos & Philosophos quòd illi oderint? At dices, lex illa de Medicis, Philosophis ac Rhetoribus abolita est, Astrologorum manet. Sed non est hæc lex de Astrologis, verùm Mathematicis. Mathematici dicebantur illi, qui, vt nostro tempore, per puncta & numeros notásque

diuina

diuinabant: quod genus diuinandi ut insulsum penitus est, ita impium, & abominandum, legibúsque coërcendum. Omne enim quod est extra publicam utilitatem & nullius usus, explodi debet atque puniri. Vis enim intelligere improbe adulator quisquis es, quòd quæ damnata fuit, vera hæc Astrologia non erat? Præter id, quod aliud est dicere Mathematicam, aliud Astrologiam, & quod nemini unquàm prohibitum fuit per astra, Solem, Lunam, ortus & occasus syderum diuinare, ut apud Plinium constat, quòd ante Ptolemæum qui tempore Antonini Pij floruit, motus Astrorum inuenti non erant: Lex verò ipsa sancita longè prius antequàm fuisset Antoninus, sub Tyberio & alijs, manifestum est, vel non fuisse Astrologiam damnatam, vel si omnino fuit, quòd nondum inuenta esset, stolidum nunc est, ea perfecta, ampliùs in apertissimis cæcutire, stolidius verò longè, pertinaciter ineptire.

*

HIE

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI IN COMMENTARIA ASTRONOMICA

Ad pium Lectorem,

PRAEFATIO.

His nugonibus, qui artem ipsam vanitatis aut impietatis perperam accusant, abundè satisfactum in præcedenti proœmio fore existimo. Cæterùm cum vnusquisque vt pessimus est, ita ad conuitia ingerenda promptissimus sit, sperans futurum vt tantò melior ipse existimetur, quo ipse malos odisse magis videatur, ratus futurum, vt qui in artem regerere contumelias non possint, tentaturos vt in artificem effundant, tam bonam causam nostram esse existimaui, vt etiam defensurus me ante accusationem, absolui non solùm, sed etiam laudari posse sperem. Facile enim est videre, quæ optima in malum sensum peruertere possint, atque quæcunque inuerterint, mihi vitio daturos. Primùm quidem quasi impijssimum dicent natiuitatem Domini hîc adiecisse, cui accusationi & si vbi illam adieci, satisfecerim, impium non esse ostendens, hîc docere volumus id maximo consilio & non minori pietate factum esse. Secundum, quòd cùm gratia sit, atque fides donum merum Dei, vtranque ego in astra impijssimè referam. Vtar enim verbis quibus si non vterer

Nugones

Christi Horoscopus

vterer, ipsi vterentur, assueti potius acerbitate verborũ apud populum accusare, quàm testimoniorum fide, vel argumentorũ efficacia, aut sententiarũ grauitate, quibus cum bonus quisq; et malos oppugnare solet, et pios homines tueri. Tertium, quòd legem nostrã, quæ pro peccatis minuitur et affligitur à Deo, astris ego subijci affirmem: vt nõ iam iuxta pietatis cultum neglectum, à Deo calamitates expectare debeat, sed potiùs illud à constitutione syderum. Itaque cùm legerim quandoq; apud Ignatium, non retulisse quomodo infideles ad Christi fidem reuocarẽtur: Seruatorémq; nostrum audiam reprehendentẽ discipulos qui molestè ferrent, quòd nõ addicti illi in eius nomine dæmonia eijcerẽt, dicentẽ, Qui non est contra nos, pro nobis est: è re existimaui fore, vt qui Mahumethem adorant, intelligãt nostros mores nostráq; instituta esse pietatis, sanctitatis et iustitiæ: sua verò violenta & crudelia, et ab omni pietate aliena. Nostram quoque legem, vt prophetarum testimonijs multò anteà prænuntiatam, ita æterna astrorum lege ordinatam atque præfixam, vt quemadmodum elementa & arbores tum beluæ atque dæmones illi paruerunt, ita etiam astra. Nihil in illa genitura non mirificum, non castum, pium, sanctum, illustre: cuius similem si Mahumethani haberent pro Mahumethe suo, non tam diu distulissent in medium afferre. Itaque si cum diuinitate Christi fulgentissima syderum constitutio adijciatur, doceantúrq; qui causis naturalibus oculos intendunt, hanc esse solam legem, quæ à Deo etiam per astrorum constitutionem nobis præfixa sit, quid porrò habent in quo nos damnent? Nónne ecclesia Magos inter sanctos numerat, qui moniti visu stellæ, Dominum nostrum & inuiserunt et adorarunt? Neq; enim refert, quomodo quisq; aut pius aut Christianus euadat. Nónne Dionysius et Iustinus à philosophia ad Dominum sunt reuocati, nec tamen philosophiam deseruerunt, nisi quatenus nostræ legi repugnaret, velut etiam in libris de Hierarchia Dionysius, in admonitorio gentium Iustinus ostendit. Sed agedum, nónne Christus ieiu-

nauit

navit diebus xl. quorsum hoc, si naturalibus actionibus ac testimonijs nihil indigebat? An non veteres maximam illam hæresin existimarunt eorum, qui quanquàm Christum potiùs extollerent quàm deprimerent, dicentes et purũ fuisse Deum et à contumelia & morte immunem, tamen negantes hominem fuisse illum, à naturalibus vinculis omnino absoluebãt: Simul etiam discent (quod falsò sperant nec Christi verbis credere volũt Mahumethani) ex astris etiã nullum finem legi nostræ præfiniri, quo fiet & vt tepidiores in posterum ad illam oppugnandam euadant, & meliorem sua esse animaduertant, quæ & ante suam incœperit, & longè pòst sit permansura. Atq; hæc de Christi genitura. Quod verò ad gratiam attinet, & fidem, si illas à Deo manare quisq; absq; auxilio naturali intelligit, quid est, vt velint nos de his insimulare? At citra fidem, quòd quisq; ab astris sit bonus aut malus, nõ secus habet, quàm quòd ab humoribus, ab educatione, à consuetudine, à ruditate, talis sit. Si igitur ista non aduersantur pietati, cur illa? Demum quòd ecclesia, id est, credentiũ cœtus affligatur subijciq; astris videatur, nihil est impium sed pijssimum: Nam si per ecclesiam corpora & fortunas credentium intelligamus verã esse illa subijci astris. Si enim pestis inuadat, an magis Christiani immunes sunt Iudæis aut Mahumethanis? Si inundatio, an domus Mahumethanorũ obruuntur, Christianorum non? Si igitur iam hæc naturalia indifferentia sunt apud omnes, quid refert hanc causam subijci seu non subijci alteri, cùm ambæ sint naturales? At dicunt, pestem immittit Deus et inundationẽ propter peccata, nõ ex astris. Primũ ista ad legem Iudæorũ spectant non nostram, vbi credentibus & pijs non maius erat propositum præmium, quàm vitæ prolixitas, filij, agrorum vberes fructus: at nobis quibus est diuina promissio post mortem, quid refert, an pluat an ningat, cùm non sint condignæ huius seculi passiones ad vitam æternam, vt Paulus inquit. Deinde ô stulte, si etiam Deus ipse ista immittat ob peccata, an putas Deo defuisse sapientiam, vt

non

non potuerit ab æterno causas cœlestes effectibus coaptare, & vitæ hominum ac pietati congruis temporibus? Meritísque æternam Dei sapientiam tua stulta cogitatione? Denique quid refert hoc, cùm Deus, qui astra condidit, poßit illorum vim etiam coërcere, qui trium puerorum flammas in fornace cohibuit? Quis vnquàm Astrologus adeò amens fuit, aut vbi scriptum ab aliquo illorum etiam Ethnico inuenisti, Deum non posse cœlo imperare, aut illum à proprio cursu reuocare? quantò magis etiam ab inferiorum administratione, quam palàm Ptolemæus ipse vir exactæ, quantum homini concessum est sapientiæ, fatetur solius materiæ inobedientia & instabilitate frustrari? Hoc verò pium est, atque in rem nostram facit, vt id in quo maximè gloriantur Mahumethani scilicet, quòd in prælijs victores sint plerunque contra nos, quo argumento Deum fauere plus rebus suis iactant, & Mahumethem plus posse, quàm Christum, intelligant hæc astrorum esse iudicia, vt rerum naturalium, non miraculum aut causam apud Deum meliorem.

Quibus si addideris Deum ob peccata nostra cœlum sic ordinasse, vt statis temporibus illis ob id faueret, nihil absurdum aut impium forsan dixeris.

INDEX INSIGNIORVM RERVM HOC VOLVMINE CONTENTARVM.

Quæsi

Subie

FINIS.

CLAVDII PTOLEMAEI PELVSIENSIS LIBRI IIII.

De Astrorum Iudicijs: cum expositione Hieronymi Cardani Mediolanensis Medici.

PROOEMIVM EXPOSITORIS.

LIBROS hos antiquorum more de Iudicijs inscripsit Ptolemæus Pelusiensis Aegyptius, vnde Alexandrinus etiam dictus est quòd Pelusium ab Alexandria parum distet. Constat hunc illum esse qui Magnam compositionem motus syderum scripsit, tum quia id in procemio huius operis testatur, tũ quia nullus alius tam subtilem tractationem perficere potuisset, tum ex styli similitudine, vbiq; enim philosophum præfert. Et qui hæc scripsit, tractauit etiam Geographica, & Musica, & Arithmetica, nec dubium est de his, scripsit & de speculis. Sed an centum illas propositiones forsan dubitatione dignum est: dicemus autem aliquid de hoc loco suo. Dignus igitur est cui ob excellentiam & iudicium graue credatur. Tractat autem de futurorum cognitione, vt sit fructus scientiæ magnitudinis motuum & passionum astrorum. Ex quo possunt futura bona augeri & ad illa tutius accedere, mala autem vitare, minuere, declinare, infringere, & ad omnem occasionem parati esse. Nec est vllus qui in hac arte scri-

pſerit, propior veritati & rationi. Eſt autem ars hæc philoſophiæ pars prognoſtica & præcognoſcere docens, vnde non verè ſcientia, ſed vt ad medicinam ſe habet liber prædictionum Hippocratis aut Galeni, ita hic ad totam philoſophiam. Vnaquæque enim ars quæ de naturalibus tractat, ea ratione qua cauſas præſentium rerum explicat, docet & futurorum, nam futura à præſentibus non ſpecie nec genere differunt, ſed tempore quod illis vt accidens adiungitur. Nec poteſt hic liber plenè intelligi niſi Magna compoſitione perlecta, ea autem indiget Geometria & Arithmetica, vt hic ſit quartus in ordine doctrinæ inter mathematicos, & penè vltimus inter naturales, nam etiam parua naturalia prælegiſſe oportet qui hos libros intelligere voluerit. Diuiditur autem in quatuor libros: In primo, ponit generalia præcepta artis & tanquam principia: In ſecundo, tractat de proprijs iudicijs rerum quæ partibus vniuerſi & ipſi vniuerſo contingunt, veluti de calamitatibus regionum. In tertio, de proprijs prædictionibus ſingularium hominum ex genitura ſumptis pertinentibus ad animam vel corpus. In quarto, de his quæ futura docent in exterioribus & annexis vnicuiq; homini, veluti de filijs, opibus & itineribus. Hæc enim non inſita ſunt homini, ſed ceſſare poſſunt animo & corpore minimè affecto. Iuuat & hic liber ad cognoſcendum præſentia & præterita eadem ratione qua futura, quæ cognitio non adeò vtilis eſt interrogantibus vt futurorum ſcientia, ſed ipſi artifici magis glorioſa exiſtit. Nec eſt officium expoſitoris, vt Gal. inquit, vel reddere rationem dictorum ab authore, vel ſi qua non placeant reprehendere, ſed verba illius ac ſententias dilucidè explicare, nos tamen non propriam faciemus expoſitionem, ſed conabimur declarare cauſas dictorum à Ptolemæo, & quæ ab ipſo obſcurè dicta ſunt, clariora reddere, quæ breuiter ac circunciſè, perficere, quæ dubiè, determinare. Mirum eſt autem quod à tam paucis tam celebris vtiliſque liber ſit expoſitus, vt vix præter authorem ignotum qui Græcè ſcripſit, quémque Georgius Valla vertit impudenter illius commentaria ſanè ſatis frigida ſibi aſcribens, quæ Emarus Ranconetus nobis largitus eſt, apud quem etiam Græcus codex, vt vidi, extabat, & Haly Heben Rodoan Arabem alium ſciam qui prodierit in lucem tanto authore dignus: Is verò ſi veram mentem Ptolemæi verborum tranſlatione explicatam habuiſſet, forſan nos hoc labore liberaſſet. Nunc verò cum neque per ſe clarus ſit liber hic ob breuitatem, neq; aliorum expoſitio quæ in lucem
nondum

nondum prodierit vtilis sit, nec quæ prodierit Haly vt dixi perfecta sit, cogor vtilitatis publicæ causa tum Ptolemæi gloriæ ad hunc nouum laborem descendere. Via autem huius doctrinæ ex resolutione compositiua facta est, vt plerique alij libri artium. Procedit autem Ptolemæus diuidendo & deducendo ex similibus causarum & compositione plurium, causæ verò ab effectibus cognoscuntur, ob id coniecturalis est hæc ars non exquisita scientia. Procedit enim à causis ad effectus, hic autem processus in naturalibus non adeò firmus est vt in mathematicis, in quibus causæ eædem sunt principijs & non per effectus sed per se notæ sunt. Artes autem quæ futura, hoc modo, cognoscere docent, sunt Agricultura, Nautica, Medicina, Physiognomia & illius partes, Somniorum interpretatio, & Magia naturalis, ac Astrologia. Harum nobilissima Astrologia est, quia de omnibus est, aliæ autem sunt certi generis. Est etiam per causas semper atq; eas nobilissimas, reliquarum nulla semper, sed etiam per signa docet futura prædicere. Non est autem vt quidam existimant scientia Astrologiæ Fati scientia, sed Fati pars constitutio astrorum est. Porrò quanto Fati scientia certior atq; nobilior, tanto etiam obscurior. Principalis autem ac nobilissima Fati pars astrorum est constitutio: nobilissima igitur Astrologia est omnium artium quæ diuinare docent. Ac diuinatione nihil melius atq; diuinius, præstantissima igitur astrorum hæc contemplatio est. Inscripsit autem librum hunc Syro amico suo more antiquorum laudabili, cui etiam ignotus interpres refert inscripta esse reliqua Ptolemæi opera, quod tamen non vidi, sed vtcunq; sit existimat hunc fuisse medicum qui has artes calleret eisq; delectaretur. Talibus enim iuremerito inscribuntur. Hunc nos expositiuri sæpius vbi author rem clarè explicat paraphraste vices imitabimur, tum vt opus in immensum non augeatur, relinquatúrque locus difficilioribus explicandis, tum vt repetitionem fugiamus. Ab illius igitur proœmio auspicemur, diuidentes singula capita prout commodius videbitur.

PROOEMIVM AVTHORIS,

Caput primum.

TEXTVS I.

VO sunt Syre, quibus perueniuntur ad Astronomicas prædictiones, præcipua quidem & maxima: vnum quod primum & loco est & potestate, quo Solis & Lunæ & Stellarum motuum configurationes cum erga se tum terram deprehendimus: Alterum quo de illarum configurationum naturali proprietate consideramus subiectarum rerum mutationes.

COMMENTARIVS.

VTHORES procœmia faciunt, ut quod non ex arte est ad artem tamen est necessarium explicetur: id facit Ptolemæus hic, nam quid tractaturus sit exponit primo, deinde ne de re inani uerba facere uideatur proponit dubitationem in primo capite procœmij, nam tria procœmium hoc capita continet, in secundo capite cuius initium erit, in decimo textu declarat, Astrologiam esse artem, poßéq; præsciri futura, in tertio autem cuius initium est, quo igitur modo, declarat esse utilem. Nam ut apud Gellium Phauorinus qui parum ante

Ptolemæum floruit famosus philosophus, more ambitiosorum artem astrologiæ infamem reddiderat, duobus maximè argumentis quod futura sciri non possent, nec si possent cognitio illa utilitatem aliquam mortalibus esset allatura. His igitur Ptolemæus diligenter occurrit duobus illis postremis procœmij capitibus. In hoc autem ostendit finem artis: nam ut à Galeno habetur in libro de Constitutione artis medicæ, ars unaquæq; à finis notitia per resolutionem constituitur. Quo modo igitur Ptolemæus artem hanc constituet in hoc libro nisi primum finem artis declarauerit? Hic autem est scientia futurorum. Huic igitur fini, duo docet esse præcipua & maxima. Præcipua quidem, quia & alia sunt necessaria, utpote scientia rerum naturalium, dialectica, cognitio multarum rerum, ingenium acre, memoria, exercitatio, eruditio in illa lingua. Nullum tamen horum est præcipuum & proprium scientiæ futurorum per astra habendæ, maxima uerò quoniā partes hæ duæ totam complent artem, & singulæ plurima continent capita & non mediocris sunt magnitudinis. Sunt etiam singulæ harum partium difficillimæ & ob id maximè. Primum igitur est cognitio Solis & Lunæ & stellarum, scilicet quinq; erraticarum, tum aliarum fixarum circa paßiones motuum, ut uelocis, tardi, retrogradi, stantis, tum figuras erga se ut trigona, quadrata & quod sint in initio arietis uel in fine tauri, aut in latitudine australi, uel in abside eccentrici, uel epicycli, omnia enim hæc ad partes alias cœli referuntur, uel terræ ratione, ut in deliquijs, ortu & occasu stellarum. Solem & Lunam dixit separatim quia nomine stellarum non intelliguntur, & quoniam maximè hæc sydera in cœlo conspicua sunt, ut etiam luminarium nomen sola mereantur: Et etiam quia ab horum motu reliquorum cognitio motuum ac locorum pendet. Nam Solis causa Lunæ motum uenatur Ptolemæus, inde per Lunam reliqua sydera. Neq; enim illa à Solis

lis cognitione pendere poterant, cum Sole uiso nulla stella sit conspicua. Talem igitur scientiam motuum astrorum dicit esse priorem loco, quia non possumus habere proprietates & significata syderum, nisi ubi ea sint, ac motus & magnitudines, cæterósq; affectus cognouerimus prius. Potestate autem quia scientia illa demonstratiua est & certa, hæc autem quæ ad iudicia pertinet naturalis est, & præter id etiam coniecturalis. Hæc igitur coniecturalis ex naturalibus proprietatibus tanquam causis docet cognoscere mutationes quæ in his inferioribus contingunt. Hæc enim inferiora, inquit Aristoteles, superioribus corporibus coniuncta fuêre, ut ab illis gubernarentur.

TEXTVS II.

Atq; horum prius & suum habet & per se dignum tractatu studium, etiam si adiunctione alterius ad finem prædictionum non perueniatur, déq; illo peculiariter etiam quàm potuimus certis argumentis rationem uestigatam alio libro explicuimus.

Declarat primum membrum eorum quæ præposuit, scilicet motuum astrorum scientiam duplicem finem habere, alterum quidem proprium & est contemplatio, reliquum uerò ut ordinatur in cognitione futurorũ, pro quo sciendũ est quod ut habetur secundo primæ philosophiæ, duplex quidem scientia, altera quidem quæ in solam ueritatis cognitionem tendit, theoricáque uerbo græco dicitur, reliqua quæ in opus atque hæc practica dici solet. Prima quidem quæ de astrorum motibus tractat uerè theorica seu contemplatiua est, reliqua uerò quam in hoc libro tractat quasi in opus primæ comparatione tendere uidetur, cum tamen & ipsa contemplatiua sit. Primam igitur proprium finem habere demonstrat etiam si po-

ſteriori non coniungatur, proprium enim priorum eſt à poſterioribus poſſe ſeiungi, poſteriorum autem non poſſe à prioribus ſeparari. Dicit igitur *primam partem tractaſſe in alio libro, id eſt, Magnæ compoſitionis qui in tredecim libros diuiſus eſt, ubi exactiſsimam omnium aſtrorum quæ uiſui ſubijciuntur doctrinam tradidit.*

TEXTVS III.

De altero autem, minúſq; adeò ex ſeſe perfecto, in præſentia verba facere decreuimus, conuenienti quidem philoſophiæ modo.

Dicit *ſe tractaturum in præſenti libro de contemplatione aſtrorum prout pertinet ad futurorum cognitionem, quæ minus perfecta eſt, quia minus perfectè ſcitur modo conuenienti philoſophiæ, id eſt, per cauſas & per qualitates primas, & per corpora & modum demonſtratiuum.* Per *cauſas quidem quia cognitio per ſigna poſteriora ſumpta in cauſis uidetur abſurda.* Velut *ſi quis ex natiuitate fratris uelit de alio fratre decernere ſimpliciter, ut faciunt* Arabes, *quanquàm hunc modum neq; exquiſitè* Ptolemæus *obſeruauerit, nam & ex genituris filiorum fortunam parentum uenari conatur. uerum ſi rectè interpretemur & noſtrã ſequi uoluerimus ſententiam, nihil abſurdum continget in hoc, neque ſententiam* Ptolemæi *generalibus philoſophiæ præceptis repugnare cogemus, ſcilicet ut filij genitura parentum fortunam ab ipſius filij ortu non antea mutet, conſtituat atq; decernat.* Corpora *autem uelut philoſophus conſyderat ut nugas illas* Arabum *partium dodecathemorias infinitáſq; alias exploderet.* Demonſtratione *autem procedit uelut philoſophus, nõ ut* Arabes, *qui aliorum authoritatibus ſimpliciter utuntur, atq; etiam obſcurorum uirorum, tum uerò experimentis ſingularibus atq; præter rationem.* Similiter *& ut reijceret eos qui abſque concurſu cau*

ſu cauſarum aut leuibus debilibúſq; argumentis effectus maximos tribuunt, uelut Firmicus in ſua illa admirabili matheſi. Per qualitates etiam, quia ut habetur à Galeno in libris de Simplicibus medicamentis ex calido & frigido, ſicco atq; humido, quæ nomine primarum qualitatum intelliguntur, procedunt aſperitas, exuſtio, inciſio, taliáq; multa quæ ſecundarum qualitatum nomine appellantur. Rurſus ex his procedunt qualitates aliæ quas tertias uocant, uelut generandi ſemen, ut lac, rurſus ex his ſimilitudine ſubſtãtiæ conflata fiunt aliæ qualitates opere quidem ſenſui manifeſtæ, ſed operis ratione occultiores, quas catharticas uocant, ſeu purgantes: ab his demum etiam aliæ obſcuriores intellectu quas uocant proprietates, ita Aſtrologus, inquit Ptolemæus, eodem modo procedit. Sit cuipiam gratia exempli Luna in tertio loco in Cancro, Saturnus uerò in ſexto in Libra, tunc Saturnus immoderatam frigiditatem humidámq; intemperiem in cerebro Lunæ ratione operabitur, pectus quoq; anguſtum atq; debile eaſdem ob qualitates efficiet, ab his igitur qualitatibus immoderata pituita generabitur, quæ ob debilem naturalem calorem à Saturni ſiccitate factam in pulmones deſcendet, ab his ſecundo loco genitis tertia procedet diſpoſitio, ſcilicet ſpirandi difficultas, à qua rurſus extenuatio ipſius corporis & tabes, propter exiccationem in corde factam, propter prohibitam reſpirationem cum frigiditate iunctam. Nanq; tam pulmo quàm pituita frigida ſupponuntur. Ecce uides quonam pacto ex Saturni & Cancri immoderata frigiditate tum humida qualitate immoderata etiam Cancri & Lunæ, tum etiam robore Saturni in Libra, & loco qui morbos decernit, atq; id etiam qualitatum primarum ratione, ut ſuo loco oſtendetur, in tabis cognitionem futuræ deuenimus, ſeu præſentis ſeu præteritæ, atq; hic modus naturali contemplationi quemadmodum Ptolemæus dicit perſimilis eſt.

TEXTVS IIII.

Atq; ita ne ab vllo, cui veritas curæ sit, harum rerum comparatio fiat cum prima & immutabili certitudine, cum intellexerit materię & illius habitudinis imbecillitatem, & difficultatem coniecturæ capiendæ.

Declarat non esse comparationem inter hæc duo genera, quoniam inter propinqua solum est comparatio, sed scientia iudiciorum astrorum quadruplici ordine inferior est, quo ad certam notitiam atq; securam scientiam, quæ traditur in libro de motibus ipsorum quem Arabes Almagestum uocant. Duos tamen Ptolemæus tantum ordines declarat, scilicet modi cognoscendi & mutationis materiæ. Nanq; mathematica demonstrationis certitudine præstantior est philosophia naturali, unde inquit philosophus, mathematicæ sunt in primo gradu certitudinis & naturales sequuntur eas. Secundus ordo est, quia in philosophia naturali etiam scientia de cœlo certior est scientia istorum inferiorum, quia cœlum est perpetuum & sempiternum, sed ista inferiora sunt corruptioni obnoxia. Tertio, scientia de astris est ex suppositis exquisitis, habitis per instrumenta & obseruationes, sed scientia de iudicijs, cum non habeat signa exquisita nec cognita ad unguem ideò minus certa redditur. Accedit quarta differentia, quia scientia de astris est simpliciter de illis, sed scientia iudiciorum est comparatiua, & ideo coniecturalis. quare in certitudine non est hæc illi comparanda. Non solum autem liber de Motibus astrorum duos illos habet fines à Ptolemæo descriptos, scilicet ueritatis sciendæ causa & futura dignoscendi, sed etiam multos alios usus, primum quidem in legum obseruatione. Iudæi enim Pascha celebrant à nouilunio quod primum æquinoctium sequitur: Christiani & ipsi Pascha

scha

schatis rationem ita obseruant, ut coniunctio luminarium in diem paßionis qui tertius est ante Pascha incidere non poßit. Ciuitates quoque dies in hebdomadas iuxta septem planetarum numerum distribuerunt: similiter & ratio horarum à Solis motus diuisione sumpta est. Medici quoq; ne sub Aequinoctijs aut Solsticijs medicamenta propinent, praeceptum ab Hippocrate habuerunt. Iidem criticos dies iuxta Lunae motus rationem statuêre. Agricolae in secandis arboribus Lunam obseruant, & diligentiores etiam dum serunt semina, aut arbores inserunt. Nautae ex aspectu syderum, motus uentorum & qualitates temporum dijudicant. Respublicae multae certas habent constitutiones à syderum ratione sumptas, uelut Lacedemonij qui iuxta Lunae obseruationem egredi in expeditionem non audebant. Haec omnia cum scientia astrorum contemplatiua etiam praeter ueritatis cognitionem praebeat, iure merito dubitari potest quaenam harum sit nobilior? Et certè uidetur scientia motus astrorum praeferenda, duabus rationibus, tum quia certior, tum quia sine illa haec haberi non potest: potest etiam subijci tertia causa quòd tot alijs seruiat commodis de quibus nuper dictum est. Sed si citra affectum rem dijudicare uelimus, erit haec disciplina iudiciorum omni scientia motus astrorum longè utilior. Quod enim haec sine illa haberi non poßit argumentum potius est nobilitatis huius quàm illius. Nam uidemus in artibus ultimam, praecedentibus semper esse nobiliorem. Etenim quis dubitet artem fabricādi naues nobiliorem non esse arte secandi ligna? & nauticam ipsam non esse nobiliorem ea fabrili parte quae naues fabricare docet? & rursus militarem nautica, atque ita in alijs? Similiter neque certitudo nobilitatis aut utilitatis argumentum est firmum, cum pleraq; nobiliora, teste Aristotele, magis sint nobis ignota. Vtilitatis etiam scopus à fine sumitur, non à cognitionis qualitate aut modo. Itaq; constat scientiam iudiciorum

ciorum ea parte Astronomiæ quæ de motibus tractat esse utiliorem longè atque nobiliorem.

TEXTVS V.

Néue quis à contemplatione eorum, quæ percipi posſint resiliat, cum videat tam multa in vniuersum planè ab hoc circunfuso cœlo affluentes nobis causas declarare.

Cum declarasset hanc scientiam esse dubiam si ad sciētiam motus astrorum comparetur, docet partem eam quam asse qui licet non esse contemnendam, ut uero hoc doceat, declarat eam partem esse, testimonio hoc quod multa declarant cœlum ipsum in hoc uniuersum, id est, mundum inferiorem agere, quasi dicat eadem est ratio totius atque partis, sed de parte constat utpote de Sole tanquam principalißimo, de Luna etiam in æstu aquarum, igitur & de alijs.

TEXTVS VI.

Solet autem fieri, vt quicquid pauci assequi possunt, id in multorum reprehensionem incurrat.

Sententia huius loci est, quod omnis disciplina difficilis adeò ut pauci eam assequi poßint, causa est ut multi illam reprehendant: quoniam cum pauci ueritatem assequantur, plerique ob difficultatem decipiantur, scientia illa inanis existimatur. Contingit enim in pluribus hominibus quod in uno homine, nam si unum hominem uideris qui quampiam artem profiteatur, in pluribus uero aberret quàm diuinare posſit, quis illius scientiam non inanem esse dicat? Nam in multis prædictionibus quæ sine arte fiunt & omnino fortuito aliquando diuinare licet, imò contingit & necessarium est.

Ergo

Ergo si in pluribus hominibus pauci diuinare soleant, multi errent cum quisq; artem tenere se dicat, artem illam inanem uulgus existimabit.

TEXTVS VII.

Harum verò duarum ſcientiarum, quam loco & poteſtate priorem diximus, ſi qui calumniari velint, meritò cæci prorſus habeantur.

Clara est sententia huius loci, quoniam mathematicæ demonstrationes reprehendi non possunt, neque enim in his, teste Aristotele, decipi hominem contingit, aut aberrare: propterea qui eam scientiam reprehendere ausus fuerit, uitio aliquo animi uelut odio disciplinæ aut liuore profitentium, aut petulantia obcæcatus est. Verum dicet quispiam non'ne ab Auerroë eccentrici & epicycli reprehenduntur? qui tamen ad genus demonstratiuum proculdubio pertinent? hos autem Ptolemæus in sua Magna compositione supponit. Sed non est ita, nanque Ptolemæus neutrum horum esse supponit, sed dicit si ita esset, ratio motuum astrorum, & experimenta seruari possent. Conclusiones igitur quæ demonstrantur in scientia à Ptolemæo sunt certissimæ quamuis media sint ficta, neque hoc inconuenit. nam cum Archimedes sphæræ magnitudinem, tum illius superficiei per conos demonstrat quæ intus clauduntur, quique sphæræ spatium complent, fictis utitur medijs: non enim sphæra conis constat, neque si coni inscriberentur illam complere possent, nisi prorsus essent infiniti, infinitum autem esse non potest.

TEXTVS VIII.

Sed altera præbet ſanè nõ leuẽ occaſionem

inte

insectatoribus. Nam alij difficultate cognitionis adducti scientiam esse negant, alij quia non facilè quæ impendere sciant, posint euitari, inutilem etiam finem cognitionis criminantur.

Nunc declarat partem scientiæ quæ ad iudicia spectat, propter difficultatem occasionem præbere maledicendi de arte duobus modis, altero quidem quod uera non sit, reliquo quod & si uera sit, inutilis tamen censeri debeat. Ex quo patet *difficiliorem esse hanc, scientiam scientia motus astrorum.* Tum *uero relicta expositione duarum illarum obiectionum, transit ad contradicendum, uerum nos decet prius exponere rationem* Phauorini *superius tactam, qua non ueritatē artis oppugnabat, nam de hac quidam quibus forsitan temporis abundantia erat non unum sed multos atq; etiam prægrandes scripsere libros, adeò quibusdam iudicium peruersum est atq; corruptum, ut propter ambitionem aut stultitiam uelint tantum temporis multúmq; laboris in oppugnanda ueritate consumere, sed eam qua inutilem docet esse artem etiam si uera sit.* Erátq; *ratio sanè persuasiua, dicebat enim: Si quæ futura sunt mala, auerti nequeunt, & nos diuturno metu torquent atq; discruciant.* Sin *bona, omninò etiam non præscientibus uentura erunt, atq; maiore cum uoluptate. Nam eam dulcedinem quam repentina felicitas affert, cognitio antequam ueniat, & expectatio aufert.* Itaq; *si futura necessariò uentura sunt, præscita aut minorem uolup tatem afferunt, aut maiorem tristitiam.* Cui *rationi* Ptolemæus *respondet uno uerbo, quod futura possunt immutari.* At Phauori*nus dicet, quod talia futura non erunt, si mutari queant.* Verum Ptolemæus *respondebit, quod futura non sunt per se futura sed in comparatione, uelut si præsciam calorem magnum*

gnum & sitim occisuram oues meas in ædito monte pascentes, excauato specu & fonte non morientur. Ergo Astrologia non est de rebus futuris, sed comparatione causarum ad suos effectus solum, his autem contingit ut futuri sint.

TEXTVS IX.

Proinde antequam ad explicationem singillatim accedamus, placuit exponere rationem vtriusq; quatenus & posit hoc modo, & vtile sit prænosci futura. Posse autem priore loco disputabimus.

Docet hic Ptolemæus prius explodendos illos duos errores, quibus ars inutilis esse uideretur seu nulla esset, seu etiam quod esset nihil prodesset. Cum enim hæc ut declaratum est cognitio ad artem non ad scientiam referatur, sublato fine quo ars consistit, ars nulla esset. Sed dices ex primo Physicorum non pertinere ad artificem disputare contra negantes sua principia. Verum non ad artificem, sed ad primum philosophum naturalem in scientijs: at uero in artibus, ut Galenus facit, experimento pugnandum. Itaq; primum dicit disputabimus contra eos qui negant aliquam esse cognitionem, deinde contra illos qui dato quod sit affirmant esse inutilem. Ex quo patet aliquos esse mentis habitus qui ex nullo quinq; generum in quæ habitus diuiduntur erunt, uelut gratia exempli, qui figuras Geomantiæ norunt fabricare, & qui cicere collimabat merito ab Alexandro Magno cõtemptus, inquit enim Galenus, artificialium præceptorũ commune est, ut sint utilia.

*

Caput

Caput ſecundum.

TEXTVS X.

Rincipiò euidentiſsimum eſt & non indiget verboſa probatione, pertranſire & diffundi vim quandam ab æetherea & ſempiterna natura, in vniuerſa terræ circumpoſita & ſemper mutationi obnoxia, quæq; ſub Luna ſunt prima elementa, ignis & aëris, quæ quidem ipſa includantur & agitentur æthereis motibus, includant autem & coagitent inferiora omnia, terram & aquam, & quicquid in illis naſcitur animantum aut germinum. Nam & Sol ipſe vnà cum cœlo circũdante omnia terreſtria perpetuo quaſi ordinat, non modo per mutationes ſtatorum in anno tẽporum, quibus animantibus vita, germinibus fructus quibuſq; ſuis tribuitur, & laticum fluctus & corporum affectiones procurantur, verum et quotidiano circuitu, cum calefaciens & humectans, tum arefaciens & refrigerans conſtanti ordine & modo pro figurationibus conuenientibus ac puncto verticali noſtro. Luna verò vt proxima terris, manifeſtè in terrena influit, cum illa enim conſentiunt & commutantur pleraq; omnia & animata & inanimata. Ipſi fluuij nunc augeſcũt, nunc decreſcunt,

ſecun

ſecundum Lunarem ſplendorem. Ipsáq; maria impetu diuerſo, pro eo ac illa oritur aut occidit, feruntur. Deniq; germina ac animantes aut omnino aut aliqua ex parte vnà cum Luna incrementa & detrimēta ſentiunt. Iam ſtellarum decurſus plurimum ſignificant in aëre, vel æſtus, vel ventorum, vel hyemis, quibus conuenienter & terrena afficiuntur. Ipſarum autē inter ſe configurationes, cúmq; congreſſæ effectiones ſuas commiſcent, plurimarum & variarum mutationum cauſæ ſunt. Nam quamuis Solis vires in ordine generalis conſtitutionis antecellant, ipſæ tamen in reliquis aut adijciunt aliquid illi, aut demunt. De Luna quidem res eſt & manifeſtior & crebrior per interlunia & plenilunia, atq; item medio tempore, de reliquis autem & incertior & interuallis rarior: vt dum illæ apparent aut occulūtur, aut aliqua in declinatione ſunt. Quæ ſi quis conſiderauerit, facilè intelliget non modò cōſtitutiones rerum affici ab illarum motibus neceſſe eſſe, ſed etiam ſeminum & initia & perfectiones fingi & informari, pro habitudine cœli conſequens indicabit. Quapropter qui inter agricolas & paſtores præ cæteris ſunt diligentes, de flatibus eorum temporum quo ſementem fecerunt aut pecus ad coitum admiſcere, coniecturam facere ſolent

de euentu. Et vt breuiter dicam, Quicquid in vniuersum accidit, hoc non contemplatione naturæ, sed sola obseruatione de euidentibus Solis & Lunæ configurationibus, & reliquarum stellarum significationibus præuideri à plerisque cernere est.

Diuiditur hoc caput in quatuor partes principales. In prima docet esse influxus & regimen astrorum in hæc inferiora. In secunda docet hunc influxum & hoc regimen sciri posse, ibi: Atque horum nonnulla. In tertia declarat causas quare errores multi contingant in hac disciplina, ibi: Quod autem non. In quarta recolligit & docet quæ necessaria sunt, ne quis aberret, ibi: Ex his igitur. Liquet autem quòd neq; plures partes erant necessariæ neq; pauciores, nam cum decretum esset declarare, quòd ars hæc sciri posset, & nõ posset hoc declarari nisi prius demonstraret rem, quæ sciri debet esse: hæc autem est influxus seu regimen stellarum, necessarium fuit docere primò hoc regimen hunc influxum esse. Deinde in secunda parte docere, quòd hic influxus & hoc regimen sciri potest, & quia obijciebatur quòd multi aberrant in hac arte prædicendo. Tertio loco respondendum erat huic obiectioni docendo quibus causis fiat ut Astrologi aberrent in iudicijs. Quarto cum instruendus esset Astrologus ne aberret: id uero nõ promptè fieri poterat, nec facilè aut perfectè nisi cognitis causis propter quas homo aberrat. Nemo enim morbum ex arte sanat nisi prius eum cognouerit, ideò pars hæc illam proximè sequitur, atq; hæc de uniuersali diuisione. Cæterum de singulari cuiusq; partis ratione mẽtionem facere, propter prolixitatem haud expedit: tum maximè quia Auerroës dicebat exquisitum hunc diuidendi morem in explicandis authoribus, quem quidam claritatis causa nomine

quidem

quidem latini sed oratione potius barbari obseruant, signum esse debilitatis uirtutis eius qua homo intelligit atque cognoscit.

Pro declaratione igitur textus, sciendum est quòd author intendit probare duo, primum quòd hæc inferiora ab astris gubernantur, secundum quòd dispositio astrorum quæ ex principio aliquid generat aut facit, sufficit ad conseruandum atq; gubernandum illud quod genitum est aut factum, usque quo ad finem peruenerit. Hoc autem erat necessarium ipsi Ptolemæo demonstrare, quia cum propositum esset docere hanc artem sciri posse, oportebat dicere etiam astra horum inferiorum sic esse causam ut causa illa sciri posset, causa autem illa sciri non poterat nisi ad principij rationem deduceretur, quo cognito effectum ipsum intelligeremus. Veluti quispiam nascitur uicturus quinquaginta annis, si astra solum ita agerent uelut ignis coquendo lateres, qui non nisi tamdiu coquit quamdiu præsens est, amoto enim igne lateris coctio cessat, necesse esset Astrologo ut totum hoc spatium annorum quinquaginta per singula momenta consideraret, ut scire posset quid illi unoquoq; tempore boni aut mali uenturum esset. Vt igitur hoc facere non cogatur, necessarium fuit aliquod principium statuere, ex quo si non omnia uentura, saltem eorum maxima pars penderet, ut eo cognito illa cognoscerentur. Atq; illud idem in medicina manifestum est, nam huius artis exēplo Ptolemæus etiam maximè utitur, nam medicus supposita tēperie quam ab initio geniture est consequutus aliquis, de illius statu toto tempore uitæ suæ constituit, unde sanum semper & ægrum aut neutrum, uel etiam ut multum appellatur. Vt igitur res ipsa melius intelligatur, scire oportet quòd eisdē modis aliquid esse demonstratur, et de illo ars constituitur. Constituitur autem ars artifexq; instruit, ut Gal. docet nono Artis curatiuæ duobus modis, ra-

tione & experimento: ita ergo Ptolemæus docet aſtra in hæc inferiora agere experimento atq; ratione. Experimento quidem, dum ſingula proſequitur aſtra declarando actionéſq; eorum. Ratione autē hac: Sol agit in iſta inferiora, ſimiliter & Luna, hoc aſſumptum experimento declarat, non quidem ut in alijs quod doceat, ſed ab omnibus cōceſſo, reliqua uerò aſtra eiuſdem ſunt naturæ atq; ſubſtantiæ cum Sole & Luna, igitur & reliqua aſtra in hæc inferiora agunt atq; illa gubernant. Aßumptam hanc propoſitionem ſecundam facile eſt declarare cū Ariſtoteles doceat in primo cœli quinq; eſſe corpora tantum ſimplicia, è quibus unum eſt cœlum, ut omnes cœli pro uno corpore habeātur. Atq; hæc forſitan eſt cauſa, cur apud latinos cœlum heteroclitum ſit. Nam cum unum tantum eſſet, neutro genere in ſingulari ſolum dicitur. Cum uero quibuſdam placeret plurali numero proferre, maſculinè numerum illum ſignificarunt. Vnde non quemadmodū templum & templa dicimus, ſic cœlum & cœla in plurali numero. Sed cœlum atq; cœli. Igitur ut ad rem reuertar, ſciendum eſt quod & Ariſtoteles ſecundo de Generatione & Corruptione utranq; partem quam Ptolemæus hic declarat dilucidè comprobauit, dicens: Ex planetarū acceſſu atq; receſſu in articulo obliquo fieri generationes atq; corruptiones in iſtis inferioribus. Vnicuiq; etiam genito certum tempus circuitus deberi ab aſtris conceſſum quo uita peragatur, diuersúmq; illud eſſe demonſtrat in quarto de generatione animaliū pro cuiuſq; ſyderis natura, atq; propriæ reuolutionis menſura temporis. Itaq; cōſtat ab initio cuiuſq; geniti conſtitui quoddam principiū, quo cognito, totius uitæ illius peragratio decernatur atq; cognoſcatur. Verum quia hæc pars tam promptè à Ptolemæo ratione demonſtrari non poterat, locum à communi conſenſu hominum in ea demonſtranda ſumpſit. Qui locus in artibus certè atque ſcientijs ualde infirmus eſt

atq; debilis: Verum quia aduersus absurda dicentes nititur, licet eisdem armis repugnare quibus oppugnatur. Atq; hæc de generali expositione dicta sint, nunc textum ipsum quasi per paraphrasim declaremus.

Primũ igitur manifestum esse supponit terrã & aquam à circunfusa undiq; cœlesti ac sempiterna natura uim quãdam recipere per ignis et aëris (sequitur enim opiniõẽ antiquorum in hoc Aristoteliq; attributã) medium: qua cũcta quæ in terra et aqua seu arbores sint, seu animalia, gubernantur ac agitantur: quod uerò istud sit euidens, declarat, quia manifestum est Solẽ non solum cum cœlo hæc efficere per motum illum quo in signifero delatus quatuor tempora constituit, in quibus manifestè omnia mutãtur. Nam uere plantæ quidẽ germinant, animalia uerò coëunt pleraq; ut aues asiniq;: æstate uerò fructificant plantæ, pulli animaliũ adolescunt, aquæ silent: autumno cuncta senescunt et arescunt: hyeme cõtrahunt & silent, contrà aquæ turgent & intumescunt, sed etiã motu diurno eadem fermè operatur. Nam ut Galenus in sexto Epidemiorum dicebat, partes diei naturalis partibus ipsius anni correspõdent. Matutina quidẽ ueri, in qua homo lætius exurgit sanguisq; mouetur lætáq; omnia sunt, post meridiẽ uerò calor ingens bilisq; feruet, prima uerò noctis parte melãcholia dominatur, homo arescit et contristatur, post mediã uerò noctem pituita & somnus dulcis & iucunda quies mortalibus segnisq; torpor accedit. Nam quòd homines prima noctis parte profundius dormiant, non id contingit ob temporis naturam, sed ob cibos adsumptos. Illud idem in floribus contemplari licet, qui quidẽ matutino aperiuntur optimeq; olent: a meridie exarescunt odórq; euanescit, sub primam noctem quasi senescentes omninóque absq; odore contrahuntur, à media nocte constringuntur & humectantur rorémque excipiunt loco imbrium hyemis. Illud idem in Luna

*Luna manifestum esse docet, quæ cum sit propinquissima ter
ris, manifestè quidem animata omnia ut plantas ac bęluas, ac
pisces, & inanimata etiam ut maria & flumina agit ac mu=
tat: Quædam quidem manifestius ut Oceanum magis quàm
mare Mediterraneum: & sinus quosdam ut Adriaticus, in
quo Venetiæ, magis quàm reliquam partem maris, & mare
magis quàm flumina, & fluminum quædam magis ut Nilum
quàm reliqua. Tum uerò cancri magis quàm pisces reliqui:
piscésq; ipsi magis quàm beluæ, & inter beluas mures & fe=
les, imò manifestè afficiuntur. Recitat cōmentator (nam hoc
nomine intelligo eum cuius nomē non ascriptum est.) In Ae=
gypto fuisse taurum sacrum, cuius genitalia pro luminis Lu=
næ ratione augerētur ac minuerētur. Minus autē aues quàm
pisces quòd sicciores omnibus sint animalibus, ideóq; etiā mi=
nus quàm beluæ, tamen & ipsæ quoquomodo à Luna affi=
ciuntur. Similiter & plantæ atq; inter ipsas maximè lunaria
appellata, ob id quòd Lunæ motibus afficiatur uariisq; for=
mis eius uarias & ipsa induat figuras. Cōmentator affirmat
suo tempore fuisse lapides qui rationem incrementi Lunæ ac
diminutionis sequerentur. Intellexi lapidem fuisse, qui in ma
nus Pontificis Leonis decimi peruenit, qui pro uarietate lu=
minis Lunæ ex cæruleo in candidum transiret: Lapides quo=
que in chelis cancrorum inuenti mutationem luminis Lunæ
sentire uidentur. Alium intellexi fuisse lapidem seu gemmam:
nanq; gemma nobilior erat in manibus Pōtificis, ni fallor, Cle
mentis septimi, póstq; eius mortem subreptū ac Mediolanum
translatum, illóq; qui eum attulerat in arce capto non potuis
se tamen haberi. Is lapis maculā habebat quæ iuxta Solis mo
tum singulo die oriens atq; occidens circumageretur. Sed & li
gna cædua quæ inter inanimata meritò censentur, mutationē
magnam à motu Lunæ sentiunt. Et quamuis de hac mutatio=
ne contrariæ sint opiniones, mutari tamen ea constat. Sed &
capil*

capilli resecti post pleniluniũ serius crescunt, ut qui à nouilunio celerius. Quod uerò dixerit figuras conuenientes & uerticis punctũ causam esse ut Sol uario modo nos afficeret, idem in Luna quoq; obseruandum est, quamuis non tam euidenti mutatione neq; insigni. At enim cũ Sol in medio cœlo uerticéq; nostro fuerit, egregiam mutationem in aëre & animantibus parit. Sunt etiã herbæ quædam quæ iuxta Solis motum circumaguntur, uelut Lupinus & Heliotropiũ. Similiter & ægri plerũq; à meridie deteriùs se habẽt & usq; ad mediã noctem, obseruatũq; est plures eorum qui grauiter ægrotãt eo tempore mori, quàm à media nocte ad meridiem usq;, quòd in ea medietate diei naturalis quæ à meridie est usq; ad mediã noctem Sol perpetuò descendat, ut in reliqua ascendit. Quod etiã in Lunæ motu euidẽtius quandoq; est. Sed & præsegmina unguium & medicamentorum opera mirum in modum pro Lunæ qualitatibus immutantur. Adeóq; euidẽter, ut qui astrologiam negant iudiciáq; tollunt, hos tamen Lunæ effectus cõfiteantur. Quod uerò dixerit conuenientes configurationes, intellexit primò Solis ascensum super terram, descensúmq; tum locum nonũ atq; undecimum, qui ut inferius declarabit, quòd ascendens ipsum respiciant, robore pollent, ut contrà octauus atq; duodecimus locus infirmißimi sunt atq; debiles, quòd nulla radiorum ratione ascendenti iungantur. Demum his declaratis quæ ad Solẽ & Lunã pertinent, quæq; manifesta iam sunt, ad genus de quo est dubitatio transit, scilicet utrũ reliquæ stellæ aliquid agant in hæc inferiora, utitúrq; ratione & experimento. Experimento quidẽ sumpto, prout decet eum qui artificiosè docet, à manifestißimis: Nam ortus syderũ atq; occasus adeò euidentes temporum mutationes faciunt, ut ab omnibus qui naturales res scripserunt temporum obseruationes iuxta ea descriptæ sint. Et clarißimi medicorũ, inter quos Galenus, tum etiam Hippocrates, tem-

pora anni magis ab his quàm à Solis locis distinxerint. Et ut aliquid pro exemplo adducã, nónne Canicula exoriens mundum immenso æstu afficit, maria turbat, plantas arescere facit, canes in rabiem agit, siccátq; cuncta, ut contrà Arcturus exoriens pluuias & imbres facit? Quod etiã in configurationibus maximè autem coniunctionibus magnorum syderum, & in his præcipuè qui cõtrarijs sunt domibus (hæ autẽ sunt quatuor, Solis & Lunæ cum Saturno, Mercurij cũ Ioue, Veneris cum Marte) facilè quilibet perspicere potest. Nam modò uenti, modò imbres magni, modò frigus immẽsum fit. Ratione uerò sic agitur: Quoniam planetæ cum iunguntur Soli, illius augent uim aut minuũt, omne enim corpus corpori iunctum, aut illud impedit aut confirmat, quo fit, ut cum ex eodem genere sint, ut etiã illius potentiam uarient, augeant minuántq;. Atq; id uerũ est de corporibus quæ cum lumine coniuncta sunt. Nam si quis ingenti faci exiguãm candelam approximauerit, uidebit & lumen & opus uariari, nã & prius lumen confundetur aliqua ex parte, & diuersa erit ratio caloris, maiórq; ex parte ubi lumẽ ipsum affuerit. Atq; hæc ita fiunt, cum tamen candela ipsa neq; colligat neq; reflectat lumen ipsius facis. Rursus uerò loco candelæ speculum applicetur quanquàm exiguum, uidebis quantam uarietatem & in lumine & in calore & in umbris pariat. Modò uerò sydera cum Sole uicẽ & speculi & candelæ referunt, nec parua adeò sunt, imò quædã parum diametri comparatione à Solis magnitudine differunt, ueluti Iupiter & Saturnus & Canicula, quam etiã Sole longè maiorem esse haud dubium est, manifestum facit quantam mutationem in influxibus Solis atq; operibus factura sint. Videtur enim actio Solis maxima esse atq; præcipua, non tamen sola atq; inuariabilis. Quod autem ita sit, per Lunæ cum Sole congressus hoc demonstrat. Nam proculdubio iã de Luna conclusum est quòd multa operetur &

agat

agat quasi per se,iam ergo etiam cum Sole agere & operari manifestum est, per ea quæ nuper adduximus exempla. Sed & cõmentator pro exemplo addit quòd tria faciunt ad temperiem hyemis, Mars in Cãcro & Leone, Saturnus in Aquario, & Iupiter cũ Sole. Eadem æstatem æstuosam & longissimam reddunt. Ratione quidẽ clara conspicuáq;. Nam Saturnus cum plurimum abest, frigus augere non potest. Mars quidã paruus Sol est, Iupiter cum Sole calorem illius maximè auget & fouet. Contrarijs rationibus hyems sæua & æstas temperata fiet, ut si Sol & Mars & Iupiter absint in Aquario, Saturnus uerò in Cancro uel Leone. Illud igitur idem eadem ratione & in alijs syderibus manifestum erit: uerum, inquit, cum reliqua sydera omnia tardius motu proprio longè quàm Luna moueãtur, idcirco tribus de causis, quarũ tamen tantum duas explicat, syderum aliorũ opera obscuriora sunt quàm Lunæ. Prima, quòd propter tarditatem non adeò frequenter licet obseruare actiones eorum. Secunda, quòd tempus exquisitũ non adeò licet habere declinationis aut coniunctionis uel occultationis, aut cum primum apparere incipit propter motus tarditatẽ, unde incerta fit obseruationis ratio. Tertia quia eadẽ tarditate fit ut opus ipsum sensim fiat: quod autem sensim fit, occultius est quàm quod statim etiam si longè sit maius, ueluti de motu Solis in cœlo & lapidis proiecti in aëre, si alter ad alterũ cõparetur, liquet. Quæ si quis consideret non modò in temporum constitutionibus sed etiam in seminibus serendis propagandisq; plantis, cæterisq; alijs utpote pecoribus & iumentis procreandis sydera esse causas atq; obseruãda esse existimabit. Testimoniũ uerò sumit à pastoribus & agricolis, qui ex uentorum uarietate prouentum segetum & propagationem animaliũ certa ratione cõiectantur. At uerò uentos cum ad generalem pertineant cõstitutionem, ex syderũ configurationibus pendere docuit. Igitur à pri-

b 5 mo ad

mo ad ultimum propagationes animaliū & prouentus segetum, taliáq; omnia eiuscemodi à syderibus pendent. Et ut breuiter dicam, quicquid in uniuerso fit seu ad temporū mutationes pertineat seu ad generationem interitúmue plantarū aut animalium, id totum ad syderum motus & naturas atq; configurationes referri debet, atq; ex his præcognosci. Quandoquidem eos qui talia prædicunt non ex natura rerum neq; ex parte cognitionis quam à philosophia sumpserint, sed ex syderum obseruatione prædicere uidemus.

TEXTVS XI.

Atq; horum nonnulla excellentiore quadam vi & simpliciore ordine procedentia intelligunt nō modò penitus indocti homines, sed & bruta animalia quædam, sicuti sunt temporum & flatuum annua discrimina, quorum semper est Sol author. Quæ verò maioris negotij sunt, ea tamen non fugiūt quosdā necessitate rerum suarū adactos ad obseruationes. Vt nauitæ, sciunt illi quidē significationes certas hyemis & ventorū, quas dant & Lunæ & fixarum stellarū cum Sole configurationes: verùm quia neq; tempora neq; loca, quippe imperiti Astronomicæ scientiæ, notata, neq; cursus stellarū errantiū collectos habēt, ideò non rarò contigit illos errare. Quid autem obstabit quo minus qui exquisiuerit stellarū omniū atq; Solis & Lunæ motus, vt iam nullū configurationum neq; tempus neq; locum ignoret, si etiā ordine & cōsequentia expositionis harum rerū percepto distinctas naturas omniū

quæ

quæ diximus perſpexerit, nō iā dico quæ in rebus ſubiectis appareāt, ſed quarū effectiones poteſtate cōſtent, vt quòd Sol calfacit, Luna humectet, déq; reliquis ſimiliter, ſiq; is ſit, cui ingeniū hac in parte ſuppetat, quid inquam, obſtabit, quo minus naturaliter & certò ex omni cōmiſtione, proprietatem habitudinum diſcernere poſsit, ita vt de quocunq; tempore propoſito explicet iuxta rationem eorū, quæ tū in cœleſti contemplatione obſeruauit, circunfuſi cœli proprium modū & ſtatū, veluti futurū aut calidiorem aut humidiorem? Similiter vt hominū propriæ ſingulorum conſtitutionis generalem cognitionem habeat, collectā à ſtatu circundantis cœli, veluti, corpus alicuius tale eſſe, talē autem animū, quæ etiā conſequetur caſuū ſingularium præuiſio, nempe ꝙ talis cœli ſtatus, tali conſtitutioni aptus ſit & cōducat ad proſperitatē, talis verò cōtrarius & in aduerſa impellat. Hæc igitur fieri poſſe vt percipiātur, ex his atq; ſimilibus facilè patet.

Exequitur propoſitā rē declarare atq; principalē, ſcilicet futurarum rerū per aſtra certam eſſe ſcientiā, atq; illam hoc modo ad ſyllogiſmum reducemus orationē. Quæcunq; ex ſimplicibus conſtant quæ facilè cognoſci poßint, ea ab excellentiore ingenio & diligentiore cura cognoſci poſſunt, uerum aſtronomica talia ſunt, igitur aſtronomicorū iudiciorū ſcientia habetur: Maiorem propoſitionē declarat, quia quædam ſunt adeò euidētia & ſimpliciore ordine procedunt & ab efficaci

ficacibus causis eueniũt, ut non solum homines parui ingenij, uerum bruta animalia quadã ui naturæ, occultáq; præcognoscant, ueluti tẽpora anni, quis enim ignorat mense Decembri futuram hyemẽ, Martij uer, Iunij æstatem? Vnde & piscium genera quædã apparant segregatim ad peragrationes antequam tẽpora aduenerint. Et similiter aues nidos præparant. Similiter & Fauonij post initiũ Februarij spirare incipiunt, ut Etesiæ sub æstate, quos uentos ut & alios certis fermè temporibus adeò tuto expectare licet ut reditũ planetarum ad loca constituta, omnia autẽ hæc ob id facilè dignoscũtur, quoniam à Solis motu pẽdent. Porrò cum Solis motus sit inter omnium syderũ simplicißimus, & Sol ipse astrorum potentißimus ut non facilè impediri poßit quod decernit, & certò & facilè, & constitutis tẽporibus præscire quæ expectantur contingit. Quæ uerò motus magis uarios habẽt, & non adeò robusta sunt, sunt tamẽ simplicia, ab his qui non omnino rudes sunt sed aliquam artem tenent, præsciri possunt, uelut ea quæ à Lunæ & stellarũ fixarum cum Sole configurationibus pendent, qualia sunt procellarum & uentorum fortuiti quidam euentus nautæ cognoscunt. Et si motuũ astrorum paulò diligẽtiorẽ notitiam haberẽt, exquisitè talia prædicere possent. Quid igitur obstat quòd si quis naturam horũ syderum perspectam habuerit & numerum motuum perfectè teneat, sit quoq; præstantis ingenij uir, & norit ordinem & consequentia rectè concludere, quin per has notas qualitates calidi, frigidi, humidi & sicci quocunq; tẽpore proposito ac loco qualitates status aëris cognoscere non poßit? Inde ut ex qualitate circundantis nos aëris etiã qualitatem corporis primò quidẽ generaliter omniũ hominum simul, deinde singulorum dum nascuntur, ultimò uerò præsentis status, agnoscat. Vtpote si Soli Mars iungatur in Leone, arida quidẽ primò atq; feruens erit constitutio tẽporis illius, tum uerò omnium homi-

num generaliter: & qui eo nascentur tēpore calidi erunt atq; sicci immoderatè, præsertim cordis, atq; ob id animi iracundi crudelis, ambitiosi, prōpti, rapacisq;. Qui uerò iam nati sunt his quidē qui frigida & humida sunt intemperie præditi, salutem afferet corporis, atq; animi moderationē: illis uero qui calido & sicco sunt tēperamento, ardorem, æstum, morbósq; ob id biliosos, iram quoq;, imò iracundiā & præcipitem animum præstabit, hecticos uerò debilésq; iā factos immoderata caloris & siccitatis intemperie enecabit. Manifestū est igitur quónā pacto ex simplicibus qualitatibus, ac primis stellarum Ptolemæus in constitutionē temporis primò, inde hominū generaliter, tum temperiei singulorū, tum qualitatum corporis (qui enim calidi & sicci cordis sunt, hi idē hirsuti pectore & graciles erunt) inde ad animi qualitates procedens, audaciæ puta & furoris cognitionē deueniat. Deinde etiam ad singulorum salutem, aut morbos aut mortem, aut casus alios fortuitos procedet. Atq; hæc de textus expositione dicta sint.

Cæterum tria quæ ad intellectum pertinent, silentio pertransire non par est, primum quidem quod manifestum est Ptolemæum existimare mutationes corporum humanorum cæterorúmq; non fieri nisi per ambientis nos aëris mutationem, utque dicebat Poëta:

Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit
Vno eodémq; igni.

Sic ex ambientis eadem constitutione uarios in uarijs corporibus effectus contingere atq; etiam casus. Alterum est, quod quanquam Ptolemæus omnia in primas qualitates referre uideatur, non tamen id haud uerum est aut uerum esse putat. Nam inferius edocebit ex figurarum natura & proprietatibus etiam stellarum, propria quædam significata, propriósque quosdam casus, & euentus pendere. Et iure merito quidem, nam & medici proprietate rerum quasdam

ha

habent quæ uel omnino à primis non pendent qualitatibus, uel omnino in illas referri nequeũt ulla certa ratione. Quod perinde est quantum ad artis tractationem pertinet, ac si omnino ab illis non dependeãt, causa uerò propter quam author hic harum proprietatum non meminerit, sed omnia in primas transtulerit qualitates duplex est. Prima quidem, ut aduersus negantes Astrologiã euidentibus & manifestis suppositis, atq; principijs procederet. Altera, ut doceret lectores se artificiosam non inconditã tradere doctrinam. Quamobrem & Galen. in libris de Simplicium medicamentorum facultatibus in totum ab hoc genere causarum abstinuit. Non quòd illas esse non crederet, nam de eis ibidem tractaturum seorsum pollicetur, sed quoniã tractatio illa quãuis pulcherrima in artem tamen reduci non poterat. Nunc uerò tertium adijciendum præceptũ est, quo docemur ut manifestißima esse intelligamus opera uniuscuiusq; syderis, quanto sydus ipsum maius est, ac motus uelocior, ueluti ut existimemus manifestißima esse opera Lunæ post Solẽ, inde Veneris post Mercurij. Nã Mercurius ut celerior est, ita Venus robustior ob magnitudinem, inde Saturni post Iouis, atq; hæc in cõparatione ad Solem. Mars igitur obscuriora habet opera quòd serius Soli coniungatur, sitq; minor Ioue & Saturno. Stellarũ uerò fixarum opus manifestius est opere trium superiorum, earum dico quæ magnitudinis sunt conspicuæ aut saltem mediocris cum parua latitudine, minus uerò quàm Mercurij et Veneris. Quoniam enim tardißimè mouentur singulo fermè anno, imò dicã simpliciter singulis annis Soli iunguntur. Venus uerò propter Epicyclum sæpius, ac longè sæpius Mercurius iunguntur Soli in anno. Quo uerò ad opera Lunæ, fixæ quidem manifestiora ostendũt opera & maiora, inde Saturnus, deinde Iupiter, ac Mars, & Venus, ac Mercurius. Horum omnium causa est, quòd sæpius redeunte planeta leuiore

ad

ad congreſſum alterius qui tardius mouetur, ſeu per coniun-ctionem, ſeu per radios illi applicetur, proportione enim hæc ſibi inuicem reſpondent, quod polliciti fuerant ab initio ſæ-pius repetendo confirmant atque augent. Verum Venus ac Mercurius cum nunquam Solem reſpiciant, alios loco horum affectus patiuntur, illius comparatione.

TEXTVS XII.

Quod autem non ſine cauſa, quamuis im-meritò, quaſi fieri, vt percipiantur, nequeat, calumniam ſuſtinent, nunc deinceps docere conabimur.

Hîc incipit tertia pars præſentis capitis, in qua docet cau-ſas errorum in iudicando, diuiditúrq; in tres partes pro-prias, in quarum prima oſtendit duas cauſas generales erro-rum, qui contingunt his qui futura prædicere ſtudent, huius partis initium eſt (Primum quidem) In ſecunda docet duas cauſas errorum, qui confingunt in prædicendo de conſtitu-tionibus temporum, ibi: At eſt manifeſtum. In tertia oſtendit tres cauſas principales errandi in prædicendo caſus homi-num per natiuitates, ibi: Quod autem ad. Subijcit ergo pri-mam cauſam generalem.

TEXTVS XIII.

Primum quidem intelligendum multa er-rata eorum, qui parum accuratè in re magnæ & multiplicis conſiderationis verſentur, de-rogare fidem ſcientiæ, & facere vt fortuita vi-deantur etiam quæ veritatem complectun-tur. Quod non rectè fit. Nam hæc imbecilli-tas non eſt ſcientiæ ſed profeſſorum.

Primum hoc peccatum quamuis uideatur uulgare, nõ ta-men

men est negligendum. Nam hoc tempore maximè uiget. Nam rem difficillimam, & maximæ industriæ adeò oscitanter tractant, ut artem in maximã uituperationem deduxerint. Nec immeritò dicere solebat Ioannes Marlianus uir grauis iudicij, Si uis diuinare, totum contrarium ad unguem dicito eius quod Astrologi aut pollicentur, aut minitantur. Adeò uerò in hoc errauerunt ut non inanem tantũ, sed infamem disciplinam reddiderint. Neq; enim uix centesimam, aut laboris, aut industriæ, aut diligẽtiæ, aut tẽporis partem impendunt eius quam impendere debent. Nec solum tunc cum inquirere uolumus futura negligentia delinquimus, sed cum ars ipsa discenda est, laborare oportet. Oportet enim, ut Ptolemæus etiam docet, eum qui uult hanc artẽ profiteri cum honore & laude, ut has omnes duodecim conditiones habeat. Prima, ut sit ualdè ingeniosus: secunda, ut sit ualdè memor: tertia, ut sit prudens & boni iudicij: quarta, ut ueritatem omnibus alijs præponat: quinta, ut sit bonus Dialecticus: sexta, ut sit bonus philosophus naturalis: septima, ut optimè calleat astrorum scientiam, quæ motus & locos docet eorũ: octaua, ut sit bonus Arithmeticus: nona, ut clarißimos sui temporis uiros audierit, & qui experimenta artis de se egregia & admiranda dederint, similiter & operam his libris dederit, qui à clarissimis eius artis authoribus conscripti fuerũt: decima, ut sit assiduus in studijs & laboribus, atq; illi arti fermè totus intentus: undecima, ut diu ac longo tempore operam dederit ipsi arti, multáq; per se experimenta collegerit: duodecima, ut agriculturæ, nauticæ, militaris ac medicæ artis, tum situs locorum, habitus hominum, morum illius regionis, legum, & religionis, consuetudinísq;, uentorũ, & generaliter omnium rerum quandam habeat mediocrem cognitionem. Nam si Architecto hæc necessaria sunt, teste Vitruuio qui de solis ædificijs tractat, et quæ tractat sub sensibus habet, quid de Astrologo

logo dicendum est, cuius contēplatio de omnibus est, & absq; sensuum auxilio. Itaq; quantum & qualiter peccent qui hanc artem tractant, & quàm pauci sunt ad illam idonei, manifestum esse existimo. Atq; hæc certè causa errandi maior per se est omnibus alijs etiam pariter acceptis.

TEXTVS XIIII.

Prætereà bona pars quæstus gratia huius scientiæ nomen & dignitatem alijs artibus vaticinatricibus prætexere consueuere, qui cum fidem apud vulgus inuenerint, illis quidem imponunt, cum videantur prædicere plurima, atq; ea quoq; quibus prædictis naturalis nulla ratio subsit. verū qui rerum inquisitioni student, ex eo ipso etiam damnant prædictiones naturalibus rationibus munitas. Sed iniuria, nisi & philosophiam è medio tollendam censeamus, ideo quòd qui illam professi sint, nonnulli improbi reperiantur.

Similem hunc errorem præcedenti, docet Ptolemæus ex hoc quòd uitia Artificum in artem reijci non debent: Verum dissimilem, quia præcedens error ad negligentiā aut naturæ defectum pertinet, hic uerò ad mores cum lucri causa, alias artes inanes tractando illas Astrologiæ uelamine muniunt. Quemadmodum Geomantici qui primā figuram certo signo tribuunt, ut gratia exempli minori fortunæ Taurum, atque inde secundæ Geminos, ac tertiæ Cancrū, & ita usq; ad duodecimam figuram. Similiter et planetas eis adscribunt impudentissimo mendacio. Alij uerò quod natus sit in die Martis, uel Mercurij, Luna quinta uel sexta, mense Octobris, gratia exempli fabulosam texentes historiā de futuris, artem natu-

ralem & egregiam infamem reddunt. Quidam nomen proprium & matris in numeros digerunt, & numeris planetas & signa adscribunt, mendacijs absurdis artem hanc uituperantes. Sunt & qui cum non sint uideri uolunt lucriq; cupiditate artem profitentur, quã uix à limine salutarunt. Velut de illo refert Haly, qui quòd uellet egregius Astrologus uideri, dixit se mirari quod cum cor Leonis (stella hæc est egregia signiferi) ad quintamdecimam partem Leonis peruenerit, quòd mundus non conflagraret. Stultißimã hanc uocem audiens quispiam ab eo quem peritißimum in arte iudicat, præsertim eo tempore quo fortè fortuna maxima sæuit hyems, quis non irrideat meritò artis tam egregia & præclara iudicia? Neq; id rarò euenit, ut rectè Petrus Aretinus scurra famosißimus dixerit, Astrologos pulchrè prædixisse diluuium Anno M. D. XXIIII. Quo mense nullus unquam serenior extiterit. Neq; enim eo anno Februarius pluuias dedit, uel etiam saltẽ nebulas, cum soleat reliquis annis pluuiosus mensis esse. Atq; id egregium uaticiniũ è sex errantium syderum concursu (omnibus quippe præter Lunam quod mirum est in piscibus) ortum habuit. Tertium genus est eorum qui quæ præstari non possunt arte, per artem pollicentur. Vnde ridiculi cum euadãt ipsi arti infamiã tribuunt. Velut de quodam recitat Haly, qui ex Marte in secundo loco uolebat propriarum uestium furtum significari. Cum neq; hoc de furtis propriarum uestium ab Astrologo poßit prædici, quippe nimis singulare est: Nec si poßit prædici ex tam generali causa prædicere licebit. Igitur hæc supra artem sunt, quæ tamen lucri causa illi præstare pollicentur. Quartũ genus est eorum qui ob lucri eiusdem cupiditatẽ res inanes confinxerũt, ut partes & gradus debilitatis & putei, taliáq; multa quæ non solum ab Arabibus, uerum & à Guidone Bonato atq; cõditoribus Ephemeridum descripta sunt. Atq; his eisdémq; rationibus interro

interrogationes, atq; electiones finxerunt, quibus pecunias corraderent. Vnde tecum æstima lector qualem risum mouerint qui uẽdita electione, infelicißimũ illi exitum pepererunt. Cum multi in eadem causa nullo utentes Astrologi consilio felicißimè rem peragant. Atq; ut ex multis unum euidentis ac præclari exitus exemplũ referam hominis à me cogniti: Fuerat Princeps Mediolanensis prouinciæ Ludouicus Sfortia qui quæstuosum Astrologum, quíq; nihil minus quàm Astrologiã sciret (erat enim ex his quos Ptolemæus hic merito sugillat) aleret, eúmq; ditauerat egregiè centum atq; plus magnis aureis talentis. Ab hoc pro tanta mercede tẽpus unicuiq; negotio inchoando præscribebatur, adeò ridiculè ut sapientißimus alioquin princeps cogeretur tempestatibus maximis equos conscendere, totámq; auleam cohortem & stipatores per medios imbres, per cœnum atq; lutum tanquam hostes uel insecuturus, uel fugiturus deducere. Nescio an Astrologi amẽtia an ambitione summa, an potius irrisione: Vt qui Principi ipsi talibus commentis per flagitium illuderet. Atq; ei quod nullis alijs prorsus prouinciæ nostræ Principibus contigerit unquã, euenit, ut Regno ab inimico Rege spoliatus, & captus miserè uitam in carceribus, etiam colapho accepto & in clatrata ferrea dormiens, finierit. Itaq; id ad artis uituperationem minimè pertinet. Vnaquæq; enim ars quanto nobilior est eo perniciosior, si per sycophantas administretur. Quid enim sanctius religione? quid iniquius perdito sacerdote? Quid melius Iurisprudẽtia? quid deterius improbo Iurisconsulto? Medicina utilißima est humano generi, uenefici & ipsi titulo sanctißimæ artis, peßima admittunt flagitia. Sextum genus hominũ, qui eadem causa peccant eorum est, qui seruientes Principibus aut magnis uiris ut pecuniam extorqueant, leuißima quæq; & quæ nullius prope sunt momenti felicitatis indicia pro maximis ac securißimis ducunt. Quod

historia Ludouicus Sf. [illegible] Electio Clatrata

Iulius Firmicus.

familiarißimum est Iulio Firmico. *Is enim ex minimis causis atq; configurationibus, puta accessu* Lunæ *plenæ luminibus ad* Iouem, *prouincias, & administrationes, & regna etiam decernit.* Ne*scio an impudentius, an stolidius cum multi talem habentes configurationem uomere terram uertant, aut in parua nauicula operam menstruam alijs collocent.* Ptole*mæus tamen primi generis tantum meminit tanquam notißimi, & cuius medio cum causa ut dictum est nota sit, atq; eadem, scilicet lucrum, alia membra diuisionis nota fiant.*

TEXTVS XV.

At est manifestum, multũ falli in hac parte etiam diligentissimos & summo studio in mathematis versatos. Non fit hoc propter quicquam eorum quæ diximus, sed rei natura & infirmitate profitentium in tanto onere professionis. Nam præter quod materia pro quo modo sese habeat, generaliter consideramus, non certitudine aliqua sed coniectura, præsertim quæ ex multis diuersisq; rebus concreta sit, hoc quoq; accidit, vt configurationes quas veteres tradiderunt, & quibus nos iudicia accommodare consueuimus, pronuntiantes de ijs quas nunc obseruamus, vt illi olim: eæ igitur configurationes ne semel quidem cum nostris similes & cõgruentes repertæ sint. Nam magis quidem aut minus cõcordare possunt, atq; id quidem immensis temporum ambagibus, prorsus autem conuenire nullo modo, cum omnium rerum cœlestium simul ac terrestrium

restrium instauratio (nisi cui lubeat inanitate quadam gloriosa ostentare scíētiam & perceptionem earum rerum quarum nulla esse potest) aut non sit prorsus expectanda, aut non intra saltem tempus quod humano intellectu comprehendatur. Si quando igitur in prædicendo erratum fuerit commissum, ex eo vsu venit, quòd subiecta exempla dissimilia inter se fuerint. Atq; hæc vna est in aëris exploratione difficultas, ad quam nulla accedit causa comperiendorum motuum cœlestium.

Non solum ex errore artificum negligentiáq; aut etiam improbitate astronomica diuinatio percussa est, adeò ut nostris temporibus in tantum contemptum abierit, ut astronomum consensus hominum communis, dicere aliud non existimet, quàm fatuum, quàm stultum, quàm insanum, ita perseuerans improbitas artificum artem ipsam perdit. Neq; desperandum ob id gloriam artis redimi posse, neq; uitium id artis huius quisquam esse putet, sed temporum conditione ita ferente, cum Galenus testetur suo tempore actum esse de medicina nisi quis Deus humani generis misertus auxilietur, & tamen modò nuper reuiuiscit atque floruit: Ita haud inconueniens est artem hanc quæ olim quandoque ut temporibus Gordianorum senioris ac iunioris Cæsarum floruit, aliquando etiam pristinæ suæ dignitati restituendam esse. Et certè nostra quantulacunque sedulitate sola effectum est, ut si ars gloriæ esse non potuerit, tam profligatis eius rebus, saltem dedecori non fuerit: Atque pro una Genitura centum coronatos habuerimus, aliásque reiecerimus non minore honorario remunerandas, & nobis quidem nisi maiori

Medicina

Genitura

iori impedimento fuissent negotia magnarum diuitiarum, uel hoc solo nomine accessio in promptu erat. Neque euentus prædictionum minores fuerunt, ab arte à nobis restituta, præmiorum spe, aut principum pollicitationibus: neque si in medicina tot sint artifices nebulones, tam pauci synceri professores, maiorem illa habitura est authoritatem apud homines quàm astrologia. Sed etiam quippiam proprium est astronomicæ tractationi quo necesse est artificē falli. Idq; cum Ptolemæus philosophus esset ac uerax fateri maluit quàm dissimulare. Est etiam egregiorum uirorum mos errata propria fateri, quoniam præstat se uirum probum atq; ueridicum ostendere, quàm mendacijs & dissimulatione sapientem. Tanta enim est huius artis præstantia ut etiā si quandoq; contingat qui etiam in alijs artibus ueluti medicina error necessarius, nihilominus neq; ars ipsa neq; artifex ulli alteri cedat. Nam & in septimo Epidemiorum quicunq; illius libri author fuit (& certè uir egregius fuit) ingenuè fassus est deceptum se sutura capitis. Et philosophus testatus est præstantius esse atq; melius de rebus maximis uel minimum scire, quàm de minimis uniuersa. Itaq; neq; scientia ipsa iudiciorum, nec qui eam profitetur minoris æstimanda erunt aut existimationem suam minuent, si quandoq; (tamen raro eueniet) error incidat necessarius. Atq; hæc præfari necessarium fore duxi, nunc ad textus expositionem deuenio. Cum in omni actione naturali duæ causæ sint omnibus quidem manifestæ, atq; principales, scilicet materia & efficiens, nam finis & forma in faciendo non concurrunt sed alterum eorum necessarium est ut fiat, alterum uerò ut factum sit, ut actionis quidem sint duæ tantum illæ causæ priores, effectus autem omnes quatuor. In utraq; causa principali Astrologum peccare contingit: in materia quidem quoniam coniectura illam assequimur, præsertim cum ex multis conflata fuerit, uelut cum de homine agimus.

Atq;

Atq; in hoc ſcientia hæc eſt longè inferior ſcientia Fati, ut in libro de Fato ſcripſimus. Et ob id contingit multa animalia magis præſcire futura, & extaſim patientes & per ſomnum, & longè magis oracula, itémq; ſortes quàm Aſtrologum. Exquiſitius enim iſta ſcire poſſunt quàm Aſtrologus, quoniam totius materiæ imaginem habent, quàm Aſtrologus comprehendere aliquando non poteſt, quamuis ſagaciſsimus & diligentiſsimus. Sed tamen illorum ſcientia fortuita eſt, nec Aſtrologi ſcientiæ comparanda, cuius eſt certa ars atq; præcepta. Altera cauſa eſt, quoniam configurationes cœlorum noſtris temporibus ſimiles non ſunt, neq; eſſe poſſunt antiquis, quarum ſimilitudine ars ipſa confecta eſt. Ars enim omnis à ſenſu & obſeruatione initium ducit, ut etiam Ariſtoteles docet in Analyticis. Quamobrem cum Sol ſemper calefaciat & Luna humectet, non tamen neq; quantum, neq; quàm celeriter illud faciant, niſi per obſeruationes, cõſtat. Itaq; tum propter hoc, tum propter proprias uires de quibus dictũ eſt ſuperius, neceſſarium eſt ignoratis obſeruationibus Aſtrologum delinquere. At neceſſarium eſt, ut hæ obſeruationes aliqua ex parte à prioribus differant, neq; enim ad unguem concurſus ſyderum in æternum in idem redibit, aut ſaltem in tempore tanto cuius memoria humana aut libri ſint capaces. Alludit autem ad illud Vergilianum:

Atq; iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Et opinionem illam Platonis de Anno magno qui conſtabat trigintaſex; millibus annis Solaribus, nunc uerò iuxta ſententiam Alfonſi Regis Caſtellæ uidetur continere quadraginta nouem millia annorum Solarium: in tanto enim tempore octauus orbis qui ſtellas omnes quas uidemus continet, circunuoluitur. Fuerit igitur gratia exempli, coniunctio aliqua Saturni atque Iouis in initio Arietis, ante tempus Seruatoris noſtri, cum ſtellis ut tunc erant initij Arietis, redeunte in

eundem locum coniunctione quæ non nisi post nongentos annos reuerti potest, stellæ illæ iam nouem penè partibus processerunt: aliæ uerò ex piscibus ad eum locum accesserunt, quo fit ut duplex discrimen sit præcedentis coniunctionis à posteriore, ut ex priore quid posterior decernat ad unguem statuere non poßimus. Similiter & in coniunctionibus ipsis solum planetarum discrimen est, ut quamuis ad eãdem partem redeant, neq; id tamen nisi post multos ac multos annos, imò post multa secula, non tamen in eodem minuto partis reditus fiet. Et quanquam etiam ad idem minutum rediret, non tamen in eadem parte Epicyclus aut Eccentricus absidem habebit in qua prius, quo fit ut planeta ipse altior sit uel humilior quàm in priore coniunctione. Erit etiam planeta aliam habens latitudinem, aut in alia cœli parte collocatus, utpote in priore in nono loco, in posteriore in duodecimo, ut quæ in Gallia circa religionem significabuntur in priore congressu, significentur supra discordias in posteriore. Et quæ eadem sunt obiecto, utpote circa religionem in Palæstina per primam coniunctionem, in Gallia per secundam expectare oportet. Illud prætereà contingit, cuius exemplum præstitisse referunt Publicum Nigidium Figulum: Is enim accepta rota duabúsq; simul effusis guttis, dum celerrimè illam uersaret ac toto impetu, ubi rota moueri destitit, guttæ quæ simul ceciderant, procul altera ab altera inuentæ sunt, quòd ex astris nihil eodem modo atq; cœlo, horum inferiorum comparatione, procedit. Vnde Albubater in libro de Natiuitatibus refert, singulo horæ momento ascendere uigintiquatuor millia Roboat cœli, quorum singulum diuersam habeat naturam atq; colorem. Istud uerò quánam ratione dicere potuerit incertum est, sed tamẽ hac ratione dictum existimo, quod cum cœli octaui magnitudo tanta sit, ut si etiam in mille quadringentas quadraginta partes diuidatur, totidem enim momenta ho

ræ

ræ in uno die naturali contineri certum est, unaquæq; pars plusquam ducenta millia Italicorum milliariorum continebit. Atq; hæc una est difficultas cognoscendi aëris qualitates, scilicet non reuerti congressus aut configurationes, ad quam dissoluendam nulla cognoscendorum motuum cœlestium diligentia accedere potest.

Huc usq; duas causas explicauimus propter quas in dijudicandis aëris qualitatibus Astrologi falluntur, atq; utinam hæc tantum esset causa seu causæ in permutandis aëris qualitatibus, nempe uenti afferunt & referunt nubes, ut necesse sit etiam illorum originem nosse: Sed Ptolemæus uult, ut à uentis initium prædicendi sumamus. Porrò qualitates quæ in ambientem aërem referuntur, si non sint qualis lux (atq; id rationi consentaneum est fieri) necesse est, ut flante uento sydeum constitutiones & promissa ex uno in alium hominem & ex una in aliam regionem transferantur, altérq; pro altero occidetur, aut infirmabitur, aut ditabitur: quæ omnia cum absurda sint, dicendum est ea quæ in continenti ab astris recipiuntur, quædam quidem ut qualitates, quædam ut sonos, quædam uerò ut lucem recipi. Qualitates quidē plenè transmutantur ex loco in locum, lux nequaquam, sonus uerò medio modo. Impreßiones quoq; quæ à cœlo fiunt, per consensum recipiuntur in subiectis non secus ac Herculeus lapis uires à certa cœli parte obtinet. Atq; hæc sola ratio est, quæ & Ptolemæi opinionem & scientiæ iudiciorum authoritatem & ueritatem ipsam aduersus nimis callidas contradicentium disputationes tueri possumus. Iam uerò ubi diligēter utrasq; has difficultates quas Ptolemæus proponit euaserimus, uia nobis latißima aperta est. Maior etenim uis astrorum est quàm ut quisq; eam existimare poßit. Nanque & Legum mutationes, & Imperia, & miracula naturæ quæ uarij in uaria referunt, ab his prodeunt. Naturæ miracula dixi, non quæ di-

Herculeus lapis

Mutationes Regn ab astris

uinæ fiunt prouidentia, ut mortuorum resurrectio. Itaq; Ptolemæi uia, uelut & Aristotelis in Philosophia, sic ab errore remotior est in tradendis regulis eorum quæ futura sunt, ut illustres prædictiones atq; admirabiles pariat.

TEXTVS XVI.

Quod autē ad Genethliologica & alia singulatim & peculiariter compositarum rerum iudicia attinet, permulta cernere est quæ singulares constitutiones illarum adiuuent & conficiant. Quis enim nescit quantum seminum diuersitas ad proprietatem generis vniuscuiusq; momenti habeat, cum & hoc ipsius cœli circunfusi & definiti omnibus terris hemisphærij ambitus opus sit, vt vires omnibus seminibus instruantur, quibus vnumquodq; in sui generis effectione & informatione excellat, vt hominis, equi, & cæterorum.

Iam declarauit difficultates quæ in qualitatibus aëris cognoscendis contingunt, atq; ex his duo nos Ptolemæus docet, unum quòd quæ frequentius reuertuntur, exquisitius etiam cognosci possunt, quia sæpius reuertendo proximius etiam ad loca præcedentium congressuum accedunt: Atq; ex his per successum prioris experientiam confirmare licet, ut ex multis experientijs ars confletur iuxta præcepta Aristotelis. Notißimi igitur primo sunt congressus Lunæ cum fixis stellis, inde cum Sole, pòst cum Saturno, atq; alijs planetis. Quarto loco congressus sunt Solis cum fixis stellis, inde cum Saturno, pòst cum alijs planetis. Septimo loco congressus sunt Mercurij cum Sole & cum fixis stellis & cum Saturno. Decimo & undecimo & duodecimo sunt congressus Veneris cum ijsdem.

Mer

Mercurij uerò & Veneris congreſſus tertiumdecimum locum obtinent. Reliqui uix noti ſunt. Saturni quidem & Iouis propter tarditatem motus. Martis autem propter parui orbis in quo defertur magnitudinem. Reliquũ eſt quod Ptolemæus cum cauſas illas proprias eſſe cenſuerit qualitatum aëris, docuit nos non ex ambientis mutatione uel ſola uel maximè immutari corpora noſtra, ſed per impreßionem factam quidem medio ambientis. Sed ut dictum eſt lucis cauſa per lumen. Hic igitur declarat tres cauſas principales. Nam plures longè ſunt quibus promiſſa aſtrorum minuuntur, aut augentur, aut peruertuntur, quarum prima eſt natura ſeminis, & eius augmentum eſt à notißimis, ſi lactuca & quercus & ouis eodem momento generentur, & eodem loco ex eadem conſtitutione aſtrorum oriuntur, & tamen omnino diuerſa ſunt: Igitur ſi ex diuerſis hominibus filij naſcantur quamuis eodem tempore & loco, tamen pro natura parentum erunt diuerſæ naturæ, formæ, & ingenij, & fortunæ. Recitat Ariſtoteles quòd ſi canis ex cane non uenatico oriatur uix in ſex menſibus inſtruitur, uenaticum dico ex eorum genere qui retiarij appellantur, ſi ex uenatico in quindecim diebus eruditur. Illud Horatianum in mentem mihi uenit:

Nec imbellacem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

TEXTVS XVII.

Loci etiam in quibus gignimur, ne ipſi quidem mediocres mutationes afferunt conſtitutionibus. Nam & ſingulorum generum ſeminibus propoſitis, vt exempli gratia, humanis, & eodem in ſtatu aëris, tamen multum diuerſis in locis geniti & corporibus & animis inter ſe differre comperimus.

Quis dubitare potest mores Gallorum, & Italorum, & Anglorum, & Aethiopum, & Indorum, & temperaturas & uitam non differre multum inuicem? Atq; hic narrauit duo principia quæ sunt intima & causæ per se natorum, patria quidem generale, parentes autem proprium, plus autem potest proprium principium quàm generale: Vnde filius robusti Aethiopis ualidior erit filio debilis Germani. Cum igitur tractasset de principijs proprijs & generalibus per essentiam; transit ad principia exteriora. Manifestum est igitur quòd genere plura esse non potuerunt. Principium autem proprium in duo diuiditur, patrem & matrem. Principium autem generale unum est, scilicet patria. Verum & in patria discrimen est montium & uallis, loci aridi & aquosi. Sed si pro patria locum, Ptolemæum sequentes, dixerimus, omnes differentias amplectemur. Itaq; si nascatur puer ex parentibus candidißimis prædominante corpori Venere in regione Aethiopum, nascetur quidem candidus, sed non candidißimus: Successu tamen temporis fiet niger, quia nigredo est opus Solis, & Sol est potentior omnibus planetis. Sed principia exteriora cum sint uaria & diuersa, ideo aliqua uincunt principia quæ sunt per se, & aliqua uincuntur ab eisdem.

Albedo

Nigredo

TEXTVS XVIII.

Et vt hæc omnia paria faciamus, ipsam tamen educationem & consuetudines nonnihil ad vitam degendam singulatim conferre constat. Quocirca, & si vis maxima est circunfusi cœli, quod hæc omnia quæ diximus & ipsum in talem modum adornarit, cum illa contrà in hoc nihil contulerint, tamen nisi quis & ipsa coniunxerit cum aëris, causis multum turbabuntur qui omnia arbitrati fuerint sese colle-

cturos ex solo supernorum motu, etiam quæ ab illis absolutè non dependeant.

Ostendit duo membra similiter causarum fortuitarum: generale, scilicet consuetudinem, & proprium, & est educatio. Consuetudo quidem constat ex pluribus, religione primum, legibus secundum, moribus tertium, & naturæ principijs quæ pro lege habetur. Educatio & ipsa plurima habet capita, nam & parentum mores, & cibi, & conditio fortunæ, & affines, & amici parentum, & ars, & studia, omnia quidem ad educationem pertinent. Hæc igitur augere & minuere, & mutare decreta syderum possunt. Quamobrem dicit Ptolemæus, si quis hæc omnia prætermittere uoluerit & soli syderū constitutioni inhærere, uel etiam aliqua solum ex his præterire, in magnos incidet errores, decipietúrq; in prædicēdo. Et quoniam hæc à cœlo non pendent, id est, à constitutione nati illius, non à cœlo simpliciter, quoniam omnia quæ sunt in uniuerso mundo à cœlo dependent, sicut in libro de Fato demonstratum est. Et uelut omnium corporum umbræ sunt, & totidem quot corpora cuiusq; luminis ratione, ita omnia quæ hic fiunt, in cœlo principium habent uelut umbræ corpora. Sed talis consideratio ad librum de Fato pertinet, non ad Astrologum, ut aliâs dictum est. Cōsuetudo

TEXTVS XIX.

Ex his igitur facilè poterit intelligi, quā peruersè facturi simus, si propter quædā errata iudiciorum, ipsam totā rationem euertere velimus. Neq; enim gubernādi artem ideò respuimus, quòd gubernatores sæpe offendant. Ac si non potius vt in tanta & tam diuina professione grato quidem animo cōtenti fuerimus, eo ipso quòd supra vires nostras non sit, siue

tan

tanquàm humano quodã more certa omnia ab ipsa postulauerimus, cum magis debeamus nostrum studium ad illam cõferre, & bonitate quadam animi attribuere etiam aliena.

In prima parte huius ultimi ac principalis membri, docet Ptolemæus non esse relinquendam artem tam celebrem propter errores paucos qui in ea contingunt, neq; propter id quòd totam artem assequi non poßimus. Nam humani ingenij, inquit, est plura semper uelle, quàm præstari poßit ab arte. Et reliquam partem exemplo comprobat, quoniam gubernatores nauium non propter id artem relinquunt, neque homines artem illorum respuunt, quòd sæpius ipsi artifices decipiantur. Itaq; operam bono animo illis dandam consulit, & ut aliena tribuendo etiam illam alijs auxilijs adiuuare. Et quæ'nam sint, statim declarat.

TEXTVS XX.

Vtq; nõ vertimus medicis vitio cum & de morbo, & de ægrotantis natura sæpe percontantur, ita etiam hac in professione ne pigeat assumere, & genus, & regionem, & alimoniam, atque adeò nonnihil etiam eorum quæ iam acciderunt.

Ea quæ sunt aliena, & quæ assumere oportet Astrologũ, eadem sunt ad unguem quæ de relinquendo peccare nos docuit, ea autem sunt ut dictum est, quatuor, patria, parentes, cõsuetudo, & educatio. Addit prætereà quintũ, scilicet nonnihil eorũ quæ illi contigerunt, duabus quidem causis: altera, ut per directiones exquisitam genituræ constitutionem colligat: reliqua, ut per ipsam doceamur quantũ ex occulta quadam ui syderum influxus augeantur minuantúrue. Vidimus enim

enim quosdam quibus plus satis infelicitatis atq; frequentius contingebat quàm astra polliceri uiderentur: Ut cōtrà alijs. Nam & filiæ nostræ, & minori filio plura longè uidebantur imminere pericula quàm euentus præstiterit. Et filia cū satis imbecillis uideretur futura, uix tamen unquam graui aliquo morbo correpta est. Et nobis longè maiora successerūt, circa honores, & actiones, & uitam, quam sydera polliceri uiderentur. Adeò ut Hieronymus Cutica sacerdos conciuis & amicus noster auderet dicere cum peritus esset Matheseos hāc genituram quæ præfertur à nobis non esse nostram, cum tamen nulla sit certior. Sed tamen horum omnium manifestissimæ sunt causæ. Quemadmodum & quòd non consulto cœlo xxiij. die Februarij M. D. LII. *quo tempore hæc scribimus è patria discesserimus, quo tempore Luna iuncta Saturno, & Marti coniunctis in initio Piscium, Solis radios ingrediebatur: Nā Sol ipse iuxta locū Lunæ in genitura positus erat: Sed hæc non uidimus quamuis uidere facilè potuerimus. Illud uerò & uidimus & non uitauimus quod cum essemus Lugduni, secunda die Maij discessimus, ituri in Scotiam hora fermè quarta post meridiem, quo tempore Luna Saturni opposito applicabat, parum plus parte una ab eo distans. Erat autem Luna in genitura nostra radijs Saturni infelix, et ipse Saturnus in Piscibus quod submersionis periculum denūtiat, quod quam malè conueniat ituro per mare, quicunq; uel principia artis ipsius degustarit promptè intelligit. Et nunc usq; nihil hæc scribentes passi sumus incōmodi nisi multitudinem pluuiarum. Verum de omnibus his quod conspicuum sit exemplum, suo loco Deo dante dicemus: Additis etiam genituræ et reuolutionis, & principiorum itineris figuris. Nam iter hoc duo habuit necessaria principia ut inferius historiā enarrando declarabimus. Sed & schemata consensus adijciemus figurásq; illorum. Consensus enim primus die xij. Februarij fuit,*

alter

alter die xviij. Aprilis. Horum meminiſſe uolui, ut quiſq; intelligeret cur eam particulã adiecerit Ptolemæus (atq; adeò nonnihil etiam eorum quæ iam acciderunt) Nunc uerò ad explicationem uerborum Ptolemæi reuertor. Is comprobat dicta & præcepta quæ nunc dederat Medicorum exemplo. Nam et ipſi interrogare ſolent ſi ægrum non nouerunt, cuias ſit, & num morbus ille ſit hæreditarius, de conſuetudine etiam atq; educatione cuncta diligenter perquirunt, atq; ſciſcitantur. Triũ igitur impedimentorum, quæ in tertia parte huius capitis propoſuit. Primum quidem quod ad uitia pertinent, aut negligentiæ, aut auaritiæ, uel ambitionis ex toto tolli poteſt. Secundum uerò quod ex materiæ mobilitate miſtionéq; ac propria diſpoſitione, tum aſtrorum non exquiſita cum præcedentibus configurationibus ſimilitudine nulla ex parte tolli poteſt, ſed manet. Vltimum uerò, quod ex adiacentibus prouenit, hiſq; quæ nequaquam ex arte ſunt, minui poteſt diligentia atq; ſolertia, non autem tolli.

Caput tertium.

TEXTVS XXI.

VO igitur modo fieri poſsit vt de Aſtronomia aliquid prænoſcamus, & vlterius non tendat hæc ſcientia quàm ad aëris accidentia, & quibus ex ea cauſa homines afficiantur, quæ ſunt, vt opinor, prima compoſitio virium & actionum corporis animíq;: itémq; certæ affectiones & longæuitas, & breuitas vitæ, prætérq; etiam illa, ſi qua ſunt cum his principijs proprię

priè & naturaliter copulata, vt cũ corpore res familiaris & cõuict⁹, animo existimatio & dignitas quo etiã certi casus referẽdi erunt. Hęc igitur confido in superioribus esse explanata.

Diuiditur hoc capitulum in octo partes primas, ab initio uerò colligitur quæ prius dixerit, ea autem erant tria principaliter: Primum, quod aliquid per Astrologiam præcognosci potest. Secundũ, quod talis immutatio non fit nisi per aëris transmutationem. Tertium, quod in mutato aëre ambiente simul, primo corpora nostra primis qualitatibus immutantur, inde corpus atq; animus unde temperaturæ, sanitas & morbi, breuitas uitæ longitudóq;, & quæ unicuiq; horũ coniuncta sunt, ut corpori res familiaris & conuictus, animo existimatio & dignitas. Ad quæ, scilicet animi commoda incommodáue casus sequuntur. Veluti quoniam magni uiri capite truncantur, si quid deliquerint, pauperes eisdem flagitijs suspendũtur minoribus: pauperes corpore pœnas dant, præciduntur membra, triremibus mancipantur, diuitibus & potentibus exilium pro pœna est, uel etiam mulcta pecuniaria. Ita uix unquam uiderim medicũ pœnas corpore luisse, quanquam multi sint flagitiosißimi, milites quandoq; uel uno pullo subfurato suspenduntur, tantum potest existimatio. Sed & in itineribus multi ob societatem non solum à latronibus, sed etiam in maris tẽpestatibus seruati sunt, qui uel soli uel uno comite perijssent. Ergo primum hoc ad existimationem referri debet, deinde quoniam à multis auxilium habet qui multis potest imperare. Accedit quod maximum est, quod geniture plurimæ in calamitatibus rarius possunt consentire quã paucæ, itaq; fit ut si in naui unus sit qui submergi debeat, plures autem alio mortis genere perire & serius, num par est nauim propter illum unum periclitari, quin potius seruabitur pro-

pter multos. At dices & naues quidē cum plurimis pereunt, & plerunq; aliæ cum paucißimis quia leuiores seruantur. Hoc uerò in secundo libro declarabitur. Nunc satis est edocuisse ea quæ ad intellectum uerborum Ptolemæi pertinent de existimatione adeò ut nunquā legisse me meminerim principem aliquem insignem imò ne philosophum quidem præter Architam naufragio perijsse, cum tamen multi à sæuißimis tempestatibus uexati sint. Iuuat igitur in itineribus & in negotijs multos secum ducere. Et præsertim rei peragendæ uel itineris gnaros & fidos & fortes. His etenim iuuantur manifestißimis naturæ causis & euidentibus, tum etiam quia talibus plerunq; felicia sydera fauent, infelicia non obsunt. Atq; hæc dixisse uolui quæ ad præsens caput attinent, quoniam tractatio est scientiam Astrologiæ utilem esse. Cæterum conuictus nomine iuxta Haly sententiam intelligimus Vxorem, Filios, & Familiam. Hæc enim cum corpore iuncta sunt.

TEXTVS XXII.

Sequitur vtilitatis consideratio, quam & ipsam paucis absoluemus. Sed prius constituendum videtur quid vtile hac in parte intelligi, & ad quem finem referri velimus. Nam si animi bona spectabimus, quid poterit esse optabilius ad tranquillitatem, gaudium, felicitatem, quàm hæc de qua loquimur futurorum cognitio, qua & humanorum & diuinorum contemplatores efficimur? Siue corporis magis à nobis respectus habetur, nulla est sciētia qua intelligi melius posit quid vniuscuiusq; constitutioni aptius conducibiliúsq; sit. Quod si fortè non est largitrix opum & glo-

riæ

riȩ et aliorum huius generis, non feramus moleſtè, cum idem crimen totius philoſophiæ inueniatur. Nihil enim horum ipſa quidem docet acquiri. Sed vt neque hanc ideò damnamus, ita etiam noſtram ſcientiam conſeruabimus, maiores & potiores vtilitates perſequentes. Omnino ſi quis exquirat, reperiet à nulla planè re quæ alicuius momenti ſit, huius ſcientiæ reprehenſionem duci.

Quod inutilis eſſet hæc ſcientia obijcere illos iam te audiuiſſe ſatis exiſtimo, nunc uerò argumento pulcherrimo hanc obiectionem diluit ipſe Ptolemæus atq; coarguit, argumentúmq; demonſtrat profectò, éſtq; ſententia hæc præſtantior quàm hucuſq; tradiderit, eſt autẽ talis: Omnis ſcientia per ſe utilis eſt, etiam ſi nullum alium habeat finem, ſed iam uos fatemini iudiciorum aſtrorum aliquam eſſe ſcientiam, igitur iudiciorum aſtrorum tractatio utilis eſt. Maiorem propoſitionem aſſumptam declarat, quia cum triplicia ſint bona, ut Ariſtoteles in Ethicis docet, animi, corporis, atq; fortunæ. Animi quidem bona ſunt, uirtutes atq; eruditio. Nã ut primo primæ Philoſophiæ habetur, omnes homines natura ſcire deſiderant, nihil autem eſt optabilius, neq; felicius quàm naturale explere deſiderium. Id uerò tanto maius eſt, quanto ea quæ cognoſcuntur nobiliora ſunt, rariora, & magis optata, at nihil magis optatũ quàm futura ſcire, nihil uerò nobilius quàm cognitio cœleſtium rerum. Eſtq; ac ſi quis in concilium ſuperum aduocetur. Rarò uerò hæc ſcientia atq; paucis omnino conceſſa, propria uerò ipſis intelligentijs. Eſſe uerò aliquam felicitatem in contẽplatione, atq; eam egregiam & ſingularem docuit Ariſtoteles duodecimo primæ philoſophiæ dicens: Vita quidem in nobis paruo tempore qualis ſempiter

 na dijs

na dijs dum contemplamur. Itaq; constat maximam faustitatem ex huius scientiæ solum studio atq; cognitione accedere. Sed neq; si ad corpus respicias, inquit Ptolemæus, ulla scientia hac utilior esse poterit. Atq; istud inferius demonstrabit. Quod si neq; opes, neq; gloriã, nec talia largiatur, æquo animo ferendum suadet duabus rationibus, tum quod cum sint tria ut dixi bonorum genera, nobilißimum animi atq; utilissimum, ignobilißimum & minus utile ipsius fortunæ, mediocre ipsius corporis, Astrologia in maximo & mediocri egregiam præstet utilitatem. Altera quod & philosophia quam omnes tamen colunt ac uenerantur nihil tale præstat, scilicet neq; gloriam, neq; opes. Cum ergo philosophiam ob id non deseramus quod talia nobis præstare nequeat, cur Astrologiam ea sola ratione negligere debemus? Animaduertendum quod quamuis Ptolemæus negat Astrologiã gloriam & opes parare, similiter & philosophiam, quæ tamen domina est omnium, ut cõmentator docet, scilicet disciplinarum & etiam nobilißima omnium quæ homo poßidere poßit, nihilominus uidemus multos philosophos nostra ætate prædiuites & opulentos, multiq; alij fuerunt nec solum opulenti & diuites sed uel hoc solo nomine gloriosi, quorum nomen etiam nunc celebratur: Velut Plato, Aristipus, & Aristoteles. Nec nostro tempore defuerunt etiã cum mendace illa Astrologia qui sibi rem pinguem familiarem parauerunt. Quid si ueram artem calluissent? Nonne Thrasybulum ditauit Tiberius Cæsar, cuius etiam arbitrio atque consilijs orbis imperium agebatur? Ergo Ptolemæus hoc docere nos uoluit, artem non per se esse lucrosam, ut medicina & mercatura, neq; ad humanam gloriam natam, quemadmodum militia & Iurisprudentia, sed ipsa quidem dum præscire docet, nihil uetat quin utilis sit ad omnia bonorum genera comparanda, scilicet diuitias, honores, amicos, & reliqua. Hæc uerò cum notißima essent

Pto

Ptolemæus prætermisit. Nam quemadmodum Galenus de Hippocrate inquit, in libris quos de Difficultate spirandi conscripserat, ita nos de Ptolemæo existimare oportet: nihil, scilicet, illum scripsisse commune aut uulgare, sed omnia singularia atq; recondita. Itaq; subijcit, nullius rei quæ alicuius sit momenti hæc disciplina uel accusat uel accusari potest. Quod uerò ita sit, & quale sit id in quo accusatur, ijs planè uerbis edocet.

TEXTVS XXIII.

Hæc enim tantùm dici audimus, superuacaneam esse cognitionem earum rerum futurarum quæ ineuitabili modo futuræ sint, & dici ne hoc quidem disertè. Neq; enim etiam in ijs rebus quæ necessariò accidunt, ignoramus subitis et inopinis aduersitatibus animos magnopere percelli, & successibus extolli. Sed præuisio futurorum, animum componit & moderatur meditatione absentium tanquam præsentium, & præparat ad excipienda uentura cum tranquillitate & constantia.

Cùm res futuræ necessariò sint uenturæ, superflua est præcognitio illarum, eo argumento Phauorini quod sæpius declaratum est. Respondet igitur Ptolemæus, hæc neque disertè dici, sic interpretatur Ioachimus Camerarius qui primos hos duos Ptolemæi libros in latinam uertit linguam, postremos autem duos qui difficillimi sunt Antonius Gogaua Grauiensis, & qui priori subscribit duorum primorum librorum conuersioni. At nobis certè iter agentibus codex Græcus non adest, curabitur tamen tametsi diligentißimè translatus sit ab his Germanis ut antequã edatur Græcæ

 oratio

orationi conferatur, præsertim in his locis ubi uarietas di=
ctionum sensum peruertere poßit. Cum enim nunc iam Lute=
tiæ proximi simus, facile erit codicem recuperare. Itaq; pro
disertè, efficaciter aut bene, imò uerè interpretabimur. Nam,
inquit, inopinata mala magis affligunt, præuisa minus: Vnde
etiam carmen illud uulgatum est:

Et præuisa minus tela nocere solent.

Quantum uerò ad felicitatem pertinet, quod Phauorinus in
malum uertebat, bonum egregium Ptolemæus esse contendit,
scilicet succeßibus non extolli. Sed moderatè utranq; fortu=
nam ferre. Et aßignat rationem, quia cum futura certò ex=
pectantur, iam sunt tanquam præsentia, cúmq; aduenerint,
quasi iam præterita sint, animum diuturna cogitatione fati=
gatum, non secus ac præterita, quorum iam memoria delitue
rit diuturnitate temporis, parum aut nihil mouent aut mu=
tant. Itaq; fit ut uentura mala cōstanter, & bona tranquillè
ac moderatè suscipiat. Neq; enim solis malis repentinis ani=
mus humanus perturbatur & deijcitur ac consternatur, ue=
rùm etiam bonis. Adeò ut Galenus recitet historicíq; alij plu
res quosdam repentina lætitia subitò perijsse, omitto quòd
futuræ felicitatis certa expectatio deliniat animū, & in aduer
sis præsentibus multum afferant medelæ: Cùm etiam sola
spes, quæ sine certa expectatione est, non parum iuuet mise=
rijs afflictos. Accedit quòd præuisa bona fortuna hominem
non reddit alijs intolerabilem. Repentino enim aduentu, fau
stitatis animus elatus, amicis & affinibus grauis redditur. Et
hæc est causa, cur qui ex humili loco ad magnam fortunam
ascenderūt, ambitiosiores et difficiliores illis sint, qui è magna
nobilitate eò potentiæ peruenerunt. Excipiuntur etiam occa=
siones illæ paratis magis rebus, ut duplo iucundiorem, or=
natiorem, splendidúmq; atq; accommodatum usum felicita=
tis præbeant. Tot igitur tantísq; modis præuisa bona non
præui

præuisis præstant, etiam si auerti neq; hæc, neq; mala possent. Verùm utrunq; posse nunc demonstrabitur.

TEXTVS XXIIII.

Non autem existimandum est omnia à supernis causis in res rectà humanas deriuari, tanquàm inuiolabili, & diuino quodam edicto proposito singillatim, vt nulla alia vis obsistere, quin ita illa grassentur valeat. Nam ipse quidem cœlestium corporum motus sempiternus est, & procedit diuino & inuariabili ordine & lege. Inferiora autem mutationibus subijciuntur de superioribus quidem & primis causis, sed accidit hoc illis per consequentiam legis, & ordinis naturalis, & variabilis.

Motus quidem cœlestium corporum & influxus eorum in hæc inferiora sempiternus est, & ordine procedit ac lege diuina, necessariúsque est. Verùm non ita ut à superioribus procedunt, sic ab inferioribus recipiuntur, sed ut fortuita & mutabilia & quæ euitari, peruerti, augeri, ac minui poßint, non quidem superiorum corporum causa, nam ipsa, ut dixi, sunt immutabilia & necessariam habent actionem in hæc inferiora, sed meritò inferiorum ipsorum, quæ inconstanti materia ac semper fluente composita sunt. Non igitur quæ ab astris decernuntur, sunt necessaria, sed neque æqualiter fortuita: quædam enim sunt neceßitati proximiora magis, quædam minus. Quod etiam in rebus ipsis quotidie spectare licet, ut de morbis, contentionibus, negotiorúmq; difficultatibus. Atq; hæc in sequentibus proximè declarat.

TEXTVS XXV.

Prætereà sunt, quæ hominibus accidũt circunstantia aliqua generali, non autẽ ex vniuscuiusq; naturali & propria constitutione: vt si qua ingenti & valida aëris conuersione, totæ gentes intereant, sicut fit in ardoribus, pestilentia, diluuionibus, cùm semper minor causa maiori succumbat. Alia autem eueniunt singulorum peculiari & naturali constitutione, per exiguas & faciles aëris contrarias affectiones. Quibus hoc modo disertè cognitis, perspicuũ fit, quòd quæcunq; à prima causa vel in vniuersum vel singulatim moueantur, hæc inuariabili modo procedere, cùm illa insuperabilis sit & omni contranitente vi præstantior. Quæ autem aliter se habeant, eorum quibus contrariæ affectiones contigerint, facilem esse conuersionem, quibus verò defuerint illa, primas causas sequi. Hoc verò fit in scientia hominum, non illarum necessitate & potentia. Quod ipsum animaduertere est similiter geri in omnibus, quibus naturalia sunt principia. Nã & saxa, & germina, & animãtes, atq; insuper etiã vulnera, et morbi, et ægritudines, partim necessarias affectiones, partim ex eo, quod contrariã habet effectionem dependẽt. Atq; ita existimari par est, naturæ studiosos prædicere hac sciẽtia euẽturas res hominibus

non inanitatem quãdam opinionũ ingredien tes. Quæ enim habent multas & ingentes effe ctionũ vires, euitari non possunt, cũ alia, quibus illud non accidit, facilè conuersiones admittant. Hoc modo & Medici si qui in notan dis morbis exercitati sunt, planè præuidẽt qui letales sint, quiue curabiles. De his igitur quæ mutationibus obnoxia sunt, ita audiemus dis serentem Genethliacum, vt si verbi causa, talem orationem habeat: Quoniam talis est, de qua loquor constitutio, fiet si proprietates aẽris tali modo cõuertantur, magis quidem aut minus ad subiectas congruentias vt illinc talis quispiã morbus existat. Eodem modo & Me dici prædicunt de vlceribus, quæ vel vt serpant, vel vt putrescant, futurum pronuntiant. Similiter & de metallis exemplũ dari posit, vt si quis doceat lapidem Magnetem, id est, Herculanum, ferrum ad se trahere. Nã quemadmodum horũ vtrunq; per se tendit rectam viam, in quam à primæ illius naturæ vi rapitur, si relictum sibi sit, ignoratione contrariæ effectionis, sed si medicinam contrariã vlceri opposuerimus, neq; illud iam serpet, neq; putrescet, neq; lapis Herculanus illito allii succo iam ferrũ attrahet. Sicut igitur hæc obsistunt, & contrarias effectiones inducunt naturaliter & fatali lege, ita in his quoq; rebus fit de qui-

bus loquimur: Ignorata enim aut præuiſa quidem, ſed neglecta tamen ea, quæ hominibus euenire debeant, haud dubiè ſeriem primæ illius naturæ ſequuntur, præuiſa autem & ſortita curam, naturaliter & fatali etiam lege aut auertuntur penitus, aut leuiora efficiuntur.

Haly rectè inquam mihi dicere uiſus eſt Ptolemæũ per hæc uerba oſtendiſſe maximam in rebus diuinis atq; humanis ſapientiam. Nanq; profectò maximarum rerum & quæ pluribus etiam ſapientißimis uiris difficultatem pepererunt notitiam tradidit, humanas leges atq; diuinas cũ naturalibus rationibus euentibúſq; ipſis, tum aſtronomicis iudicijs concordans. Itaq;, inquit, quidã ſunt influxus generales qui toti uni genti pertinẽt uelut peſtis, inundatio, annonæ penuria, æſtus ingens, atq; hæc cum à uehemẽtißimis & primis cauſis fiant, euadere non licet. Sunt enim à poteſtate & ui, quæ comparem non habet in his inferioribus reſiſtentiam. Vnde manifeſtum eſt quare in ſacra ſcriptura ſcriptum ſit, cor Regis in manu Dei eſt, quocũq; uoluerit, uertet illud. Sit enim, gratia exẽpli, ut Deus uelit affligere bello aliquo ingenti & clade Germanos, cor Cæſaris & Regis Gallorũ cœli medio & magnarum coniunctionum ac generalium congreſſuum ſeu conſtellationum. Ita enim clarius hoc nomine res ipſa explicatur, diſponet ut pacem nolint inter ſe. Atq; ita Regum corda cum ad eorum uoluntatem pertineat regiones bene uel malè tractare, regionum autem accidentia generalibus ſubijciantur congreßibus ſyderum, neceſſe eſt, ut etiam corda Principum à generalibus cœli conſtellationibus gubernẽtur. At cor humanum tantæ uiolentiæ reſiſtere non poteſt. Patet igitur cur corda Principum & mentes magis neceßitati ſyderum & diuinæ uoluntati ſubiaceant, priuatorum autem ſint magis

libera.

Gñales

libera. Hæc autem necessitas cordis Principis quæ annexa est diuinæ uolūtati, est necessitas effectus, & nō peccati. Quamobrem non tollitur libertas arbitrij. Et ob id nihil absurdum contingit etiam apud illos, qui omnino liberam uoluntatem nostram esse affirmant. Ex hoc quoq; clarum est, cur in superioribus uerbis Ptolemæus dixerit hanc scientiā diuina docere cognoscere, hoc enim diuinum est prorsus, quod nuper diximus, scilicet quòd quædā eueniunt fatali necessitate, quædam uerò ita ut declinari possint, ueluti si quis sit in mari cū tempestate, quamuis periculum præuideat, non tamen euadere poterit, at uerò in flumine natandi peritus, aut periculi gnarus seruabitur, alius uerò minimé. Similiter & illud diuinum est, quod omnino est necessarium, quódq; euitari non potest à diuina mente perfectum. Est etiā aliud argumentum generalium horum decretorum præter id, quod sumitur à pestilentijs & inundationibus, & bellis, & sterilitate, & terræ motibus, quæ quidem non nisi in hos generales influxus referri possunt, & hoc quidem Velleius Paterculus egregius rerum Romanarum scriptor, in primo uolumine historiæ Romanæ descripsit his uerbis: Quis enim abundè mirari potest, quòd eminentissima cuiusq; professionis ingenia, in eādem formam, & in idem arctati temporis cōgruens spatium, & quemadmodum clausa in capsa alióq; septo diuersi generis animalia, nihilominus separata, ab alienis in unum quodq; corpus congregantur, ita cuiusq; clari operis capacia ingenia, in similitudinem & temporum & profectuum semetipsa ab alijs separauerunt. Vna neq; multorū annorum spatio diuisa ætas, per diuini spiritus uiros, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem, illustrauit Tagœdias: Vna priscam illā & ueterem, sub Cratino, Aristophane, & Eupolide, Comœdiam, ac nouam comicam Menandrus, æqualésque eius ætatis, magis quàm operis Philemon ac Diphilus, & inuenēre intra paucissimos annos, neq;

neq; imitanda reliquêre. Philosophorum quoq; ingenia Socratico ore defluentia, omnium quos paulò antè enumerauimus, quanto post Platonis Aristotelísq; mortẽ floruêre spatio? Quid ante Isocratem? quid post eius auditores, eorúmq; discipulos clarum in oratoribus fuit? Adeò quidem arctatum angustijs temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero uideri quiuerit. Neq; hoc in Græcis, quàm in Romanis euenit magis. Nã nisi aspera ac rudia repetas, & inuenti laudanda nomine, in Accio circáq; eum Romana Tragœdia est. Dulcésq; Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentiúmq;, & Afranium sub pari ætate nituerunt. Historicos, ut & Liuium quoq; priorum ætati astruas, præter Catonem & quosdam ueteres, & obscuros, minus lxxx. annis circundatũ æuum tulit: ut nec poëtarum in antiquius citeriúsue processit ubertas. At oratio ac uis forensis, perfectúmq; prosæ eloquentiæ decus, ut idem separetur, Cato pace P. Craßi, Scipionísq; & Lælij, & Gracchorũ, & Fannij, & Serui Galbæ dixerim, ita uniuersa sub principe operis sui erumpit Tullio, ut delectari ante eum paucißimis, mirari uerò neminem poßis, nisi aut ab illo uisum, aut qui illum uiderit. Hoc idem euenisse grammaticis, plastis, pictoribus, scalptoribúsq;, ut quisq; temporum institerit notis, reperiet eminentiam cuiusq; operis arctißimis temporũ claustris circundatam. Huius ergo præcedentísq; seculi ingeniorum similitudines congregantis, & in studiũ par, & in emolumentum, causas cùm semper requiro, nũquàm reperio, quas esse ueras confidam, sed fortasse uerisimiles, inter quas has maximé. Alit æmulatio ingenia, & nunc inuidia, nunc admiratio incitationem accendit, naturáq; quod summo studio petitũ est, ascendit in summum, difficilísq; in perfecto mora est: naturaliterq; quod procedere non potest, recedit, & ut primò ad consequendos quos priores ducimus, accendimur, ita ubi aut præteriri, aut æquari eos posse desperauimus,

uimus, studium cum spe senescit, & quod adsequi non potest, sequi desinit, & uelut occupatam relinquens materiam, quærit nouam, præteritóq; eo, in quo eminere non possumus, aliquid in quo nitamur, conquirimus, sequitúrq; ut frequens ac mobilis transitus maximũ perfecti operis impedimentum sit. Transit admiratio ad cõditionem temporum, & ad urbium. Vna urbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quàm uniuersa Græcia, operibus floruit, adeò ut corpora gentis illius separata sint in alias ciuitates, ingenia uerò solis Atheniensiũ muris clausa existimes. Neq; ego hoc magis miratus sim, quàm neminem Argiuum, Thebanũ, Lacedæmonium, Oratorem, aut dum uixit authoritate, aut post mortem memoria dignum existimatum, quæ urbes & multæ aliæ talium studiorum fuêre steriles, nisi Thebas unum os Pindari inluminaret. Nam Alcmana Lacones falsò sibi uendicant. Rectè quidem me hercle fecisset Paterculus si tam pulchrè difficultatem dissoluisset, quàm dubitauit. nam neq; id facere poterat citra huius artis præcepta, cùm non ob id solùm desinant simul ac simul floreant, quòd ad apicem artes producantur, & studia uirorum elanguescant, cum uideamus in uno & eodem genere plures posse eminere principes. Quî fit ergo, ut post Virgilium alius facta Romanorum non tam egregiè canere potuerit, quàm ille Troianorũ, præsertim quòd res ipsa maius suggereret argumentũ? Et quale fuit inconueniens, quòd Virgilius si uita superfuisset, cuius mens erat ad tempora Augusti peruenire, medijs quidem iuxta Flacci sententiam:

Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat,
Hoc amet hoc spernat promißi carminis author.

Et rursus:

Semper ad euentum festinat, & in medias res
Non secus, ac notas auditorem rapit, & quæ

Desp

Desperat tractata nitescere posse, relinquit.

Sublatis alijs properantem ad Augusti tempora quempiam alium, quod ille facere sperarat facere potuisse. Et melius sanè: quandoquidem, teste Quintiliano, multū ab Homero Virgilius deficiat, nec linguæ uitio: quandoquidē Demosthenes à Cicerone eodem teste superetur. Deinde, cùm uideamus res quæ à syderibus procedunt, ex generalibus constitutionibus non unas esse, sed multiplices. Nam adueniente Sole, gratia exempli, ad nos, non solùm herbæ pululant, sed & arbores florent ac germinant, aues nidificant, quadrupeda ad Venerem incitantur, serpentes è latibulis exeunt, pisces gregatim loca mutant, adeò ut flumina quædā maritimis impleantur. Veluti id quod per Lugdunum, transit quod Ararim esse putant, alij uocant Sequanā, piscibus quos illi appellant Loxas tanta multitudine, ut uideatur flumen ipsum totum plenum. Similiter & homines lætantur. Idem in Lunæ contingit affectibus. Non enim solùm in plenilunijs turgent maria, sed & cancri pinguescunt, & ligna redduntur uiuaciora, & morbi pleriq; ingrauescunt, & talia multa. Cùm igitur eodem tempore non unum genus artis floreat, utpote militaris disciplina, poësis, eloquētia, pictura, plastica, musica, medicina, philosophia, simul quoque desinant, ut Alexandri, & Augusti, & nostra etiam ætate, cùm tamen ab Augusto ad initium nostræ florētis ætatis, quod fuit circa annū salutis M.CCCC.XL. fluxerint anni intermedij circiter mille quadringentos, nihil egregium pro miraculo natura produxerit in lucem, præterquàm Antonini tempore, cùm tunc etiam floruißent simul Alexander Aphrodiseus, Ptolemæus Pelusiensis, & Galenus Pergamenus, & parum ante id etiam C. Plinius, & Plutarchus Cheroneus, Traiani magister: manifestum est ex generalibus constitutionibus cœli principaliter ista pendêre. Non inficiamur etiam aliquid in rem facere, quæ adducuntur à Patercu

terculo. Sed iam ad textus expositionem deueniamus.

Inquit igitur (præterea sunt) id est, sunt quædam constitutiones generales adeo potentes, in quibus homines per graues continentis affectus, scilicet terræ, aquæ, & aëris superantur. Veluti quis habeat genituram felicis ac diurnæ uitæ, contingat terræmotus in urbe sua, qui totam diruat ciuitatem, aut inũdatio, quomodo is seruari poterit? Verùm in proprijs affectibus, cùm per aëris constitutiones debiles fiant, contrarijs causis licebit obniti. Deinde docet, quòd quædam fiunt à prima causa generaliter, uelut cùm tota urbs uel prouincia opprimitur, aut cùm singillatim pluribus mala eiusdem generis contingunt, ueluti anno salutis M. D. XXVIII. morbus epidemius & pestilens generalis uniuerso orbi, non tamen uni ciuitati, sed singillatim quibusdã ubiq; uexauit humanum genus. In his ergo ambobus generales constitutiones, dicit, fati necessitate alligantur (Quæ autem) intelligit quatuor genera, influxus duo iã dicta, quæ permutari nequeunt, & tertium iam dictum, quod à propria pendet genitura, & potest conuerti studijs ac diligentia hominum. Quartum genus est illorũ, qui nihil habent proprium tunc, & hi sequuntur primam causam, & hic declarauit magnum secretum, de quo inferiùs dicam. Dicit autem, quòd tales euentus fiunt in hoc quarto genere propter ignorantiam hominum, & non propter uim causæ uniuersalis, sicut in alijs duobus. Probat autem hoc ibi (Quod ipsum) Quia & in morbis, & in rebus naturalibus, quædam sunt per se insuperabilia, quædam possunt superari uel deduci ad effectũ, quæ tamen non superantur neq; ad effectum deducuntur, propter ignorantiam. In quibusdam uerò diligentia, fortitudine, & scientia (nam hæc tria scientiæ nomine intelligit) decretis contrarijs astrorum occurrimus. Et propter hoc, qui fortes sunt, soliciti & prudentes, felices sunt plerunq;, nam multæ eueniunt occasiones

præter

pestis 1528

præter illas generales, quas uir industrius arripit, & in commodum suum uertit: Vt contrà negligens & stultus aut diffidens prætermittit. Vnde etiam patet, quòd triplo plures necesse est esse infelices quàm felices: quia ad felicitatem tria illa omnia sunt necessaria, ad infelicitatem unum solum deficere, sat est. (Quæ enim) Dicit igitur, quòd in ineuitabilibus non est utilitas, quantum ad consiliũ: (De his igitur) Instruit Astrologum futura prædicentem sic: Si talis constitutio quæ tum ab astris pendere uidetur, fiat, tales morbi euenient: Veluti si Mars in Leone sit cum Sole, calorem & siccitatem immensam produci consentaneum est. Hæc si producantur, perseueréntq;, multas acutas febres parient illo loco magis, uel illo minus: utpote in perflatis ab Austro, quàm ab Aquilone magis, & plus in uiris, quàm in mulieribus, & biliosis & exercitatis, quàm pituitosis & in otio degentibus, & in his qui multo uini potu utuntur, & maximè potentis, & aromatibus, quàm qui cõtrarijs, & in pestilentibus locis pestilentes, ut in Anglia & Flandria magis, quã in India, & alijs salubribus locis. (Eodẽ modo) Declarat hoc per duo exempla notissima, alterũ de medicis, qui dicunt, ulcus hoc ad cancrum & sphacelon perueniet, nisi medicina contraria adhibeatur: & similiter lapis Herculeus ferrum trahet, nisi succo allij illinatur, sequutus potius in hoc communem opinionem, quàm rei ueritatem. Declaratum enim est à nobis in libris de Subtilitate, hoc experimentũ esse falsum de succo allij. Nam nihilo minus lapis Herculeus ferrum trahit, quamuis perlitum allij succo, quàm anteá. Sed exempla dantur, non quia ita sint, sed ut intelligant qui docentur. (Sicut igitur) Per fatalem legem intelligit naturalem, quæ à nulla alia peruerti potest, nisi potentiore alia naturali. Velut fluminis aqua necessariò inundationẽ pariet, nisi aggeribus ripa muniatur. Hoc enim necessarium est, aquam turgentem effundi in humiliorem ripam

pam & campos ei adiacentes: Sed & istud magis necessariū, terram plus posse, quàm aquam, et ideò aquam non effundi. Dixit autem hoc, scilicet naturales esse fatales, ut à uoluntarijs actionibus distinguantur, quæ necessariæ non sunt. Nam uoluntas mutatur etiam per se. Quod uerò à natura fit, non nisi à potētiore causa alia naturali impediri potest. Dicit igitur, quòd sicut naturalibus affectibus morborū & Herculei lapidis occurrimus alijs causis naturalibus potentioribus seu necessarijs (melius enim ita erat uertere καθ' εἱμαρμένην, quā fatali) occurrere licet. (Ignorata enim) Dicit quòd seu ignorentur causæ istæ generales seu negligantur, hoc autem dupliciter fieri cōtingit, ut dictum est, uel diffidentia, uel socordia, seriem primæ causæ sequuntur: & homo prælio cadit, uel suffocatur aquis, uel peste moritur, quòd si præuideat, & curam adhibeat, euadere poterit, aut infortunium lenire. Dixit commentator circa hoc pulchram sententiā: Si præuideamus, quod futurum est, & occurramus, duorum alterum sequi necesse est. Aut ut effectus impediatur, & tunc habebimus utilitatem contra illos, scilicet qui negant artem esse utilem. Aut nō impedietur, & ita ueri uates iudicabimur, eritq; scientia uera, & ita duarum opinionum quæ Astrologiæ contradicunt, una alteri repugnat. Nam si occurramus præuisis malis, & non sequatur effectus, utilis erit hæc scientia: si omnino sequatur, erit necessaria. Verùm ex his nobis insinuat Ptolemæus duplicem esse causarum connexionem. Vnam quidem stellarum ad continentē in primis qualitatibus, alteram, quæ est continentis ad singulares effectus, utpote pestilentiæ, belli, penuriæ annonæ, & hanc secundam connexionem uult esse ualidiorem prima, non quidem in se, hoc enim impoßibile est, quia causæ quātò primæ sunt proximiores, tantò sunt potentiores, ideò cœlum plus influit in continens, quàm continens in homines, uel animalia, sed hoc dicit, quia ut sciueri-

mus affectum continentis, nihil est, quod poßit impedire opus illius in nos uel in animalia: Quia uel erit consilium hominum, uel cœlum, uel ipsum continens. Consilium hominum imbecillius est, ut declaratū est, quàm ut poßit resistere generalibus causis. Continens non agit nisi uirtute cœli, ut docuimus. hanc autem iam recepit, cœlum non potest prohibere, quoniam non agit nisi medio primarum qualitatum, & has iam produxit, nec potuerunt impediri. Concluditur igitur, quòd fatalis lex seu naturalis quæ generalis est, & à generali cōstitutione cœli proficiscitur, firmior est, quo ad nostram cognitionem pertinet, ea, quæ proficiscitur ab astris in hæc inferiora. Quia cùm astra sint plura, & multa ex illis penitus incognita, aliorum uerò quæ cognita sunt, natura non prorsus sit perspecta, & quorū prorsus perspecta sit, etiam non sit modus exquisitè cognitus, uel etiam dubius, utpote an per circulum positionis, an per locum, an per antiscia, an per eandem declinationem stellæ agant. Item, cùm sit de locis dubitatio in nonnullis, ut maximè Mercurio, Marte, & Saturno, tum uerò propter principia locorū & situs uarios, & proprios, affectibúsq; quibusdam singularibus præditos & non exquisitè consideratos, & ipsa etiam principia incognita, his sex de causis contingere potest, ut Saturnus sit in Aquario, & Iupiter in Cancro cum Sole, & Mars in Leone, & tamen æstas sit temperatißima. Et si Astrologus prædicat eam futuram calidißimā, erit ridiculus. Et propterea consulit Ptolemæus, ut Astrologus prædicet hoc modo: Quia Saturnus est in Aquario, & Sol in Cancro, tum reliqua quæ diximus, ideò uerisimile est futuram æstatem calidißimam, puta in Italia. Et si talis fuerit, erunt febres acutæ, & etiam patientur sata: & qui biliosi erunt, malè se habebunt, & qui calidis & siccis utuntur cibis & uinis potentibus, & qui multum exercentur, & erit penuria aquarum, & pisces pauci erunt, & qui illis

illis utentur, lædentur. In primo igitur dicto plerunque erit uerax Astrologus. Nam licet aliquando, ut dixi, poßit contingere contrarium propter causas illi incognitas, nihilominus raro istud continget, imò rarißimé. In secundo autem erit semper uerax, scilicet, quòd si continget illa immensa caliditas, contingent & illa quæ dicta sunt: non solùm propter ipsam caliditatem, sed quia signum est causas ipsas caliditatis, scilicet astra, non impeditas iri.

Ex his colliguntur septem dubitationes celeberrimæ. Primum, quòd fuerint famosißimæ & ab omnibus fermè antiquis sapientibus quæsitæ. Secundum, quòd illis dissolutis apparebit ueritas ipsius Astrologiæ. Nam omnes qui illam oppugnauerunt, aliqua ex his septem difficultatibus ad illã oppugnandam usi sunt. Quòd si eas diluerimus rectè, ut speramus, nemo tam huic arti infensus fiet, qui illi manum non det. Tertium, quia his cognitis tanquã principijs, ars tota constitui poterit. Quartũ, quòd horum cognitio ad seriem rerum naturalium cognoscendam, & Fati uim intelligendam, & ad sciendum quid necessarium sit in rebus naturalibus, & quid fortuitum, & quomodo liceat fortuitis occurrere, utilis erit.

Prima igitur est, quæ nã dicatur constitutio generalis, & quæ propria? cũ uideãtur in cœlo omnia astra semper esse, et moueri absq; alio principio: similiter quot sint illius genera?

Secunda, in quo differat constitutio generalis locorum à constitutione generali, qua singuli homines afficiuntur.

Tertia, quomodo cùm cœlum sit absq; principio, & rotundum, plus influat ex hac parte, quàm alia? & in hanc partem quàm aliam? cùm uideamus in terra pluere hîc, & procul decem millibus passuum immensa affici siccitate, & rursus ad duo millia paßuum imbres cadere, & hoc adeò uicißim, & per paruam distantiam, ut mireris: similiter in partibus maris tanta uentorum uarietas, & singulis horis: ut

ſit incomprehenſibilis.

Quarta, an generales conſtitutiones in comparatione unius hominis ſint potentiores illius genitura propria? cùm uideamus morbum letalem, quo quis moritur, magis inexpugnabilem, quàm peſtilentem.

Quinta, an homo, gratia exẽpli, qui debet mori ex peſte, habeat aliquid neceſſariò coniunctum cum conſtitutione? Et ſi habet, quomodo ſit? Et an ineuitabilis, ſic ut talis connexio illum adigat neceſſariò ad mortem? Et an ex mutatione loci quis debeat euadere à periculo? Et cur aliquæ conſtitutiones ſint, à quibus nulli euadunt, & aliæ à quibus euadant? Et cur illi qui euadunt, euadant?

Sexta, an in bello ſinguli qui moriuntur, geneſin habeant conſtitutioni belli connexã? Et an ille, qui eſt in bello extra patriã, uel in negotiatione, ſubijciatur genituræ ſecundũ locum proprium, aut ſecundum locum, in quo moram trahit? Et an electiones Regum, & initia dignitatum, & habitationis in alia regione ſint obſeruandæ, & poteſtatem habeant? Et an fortuita commigratio poteſtatem habeat, & quæ fit cum electione, non habeat? Nam hoc multum refert, quia ſi etiam electio tẽporis habitationis aliquid poteſt, eſſent electiones ualdè utiles: & poſſet aliquis facere differendo uel accelerando partum, quòd filius priuati naſceretur Rex aut Imperator? Et etiam dubitare contingit, an reuolutiones reuolutionibus ſuccedẽtes, abſq; teſtimonio genituræ aliquid poßint? & ſi poßint, quid poßint: & quantum, & in quo genere? nam de uita haud ueriſimile eſt.

Septima, an nauis quæ ſubmergenda eſt aquis, habuerit hoc à principio conſtitutionis ſuæ uel à lignis? Et quando debeat intelligi principiũ in unaquaq; re? Et an artificialia, & maximè quæ conſilio fiunt, habeant principiũ uerum & recipiant influxũ ab aſtris? Nã ſi hoc ita erit, euidentius electiones

nes

nes ualebunt, & forsitan etiã sigilla. Quòd si nõ, non. Hæc igitur cum totam artem cõprehendant, singula suis locis declarabuntur. Nã si uellemus hæc omnia hîc declarare, oporteret in expositione unius huius commenti totam artem compleri: Et expositionem huius textus, quæ satis per se prolixa est in immensum extendere & augere: Ideò prosequamur in textu. Libro 2. comm. 2. & sequentibus.

TEXTVS XXVI.

Cùm autem, vt semel dicam, nihil intersit, quod ad hãc vim attinet, inter generalia & singularia, mirũ videri possit, quánam de causa in vniuersum quidẽ persuasum plerisq; sit, & præuideri illa posse, & præuisis vtilem esse attentionẽ. Maxima enim pars hominum fatentur se quoq; venturas cognoscere & annuorũ temporũ mutationes, & significationes stellarum inerrantium, necnon Lunæ configurationes. Adq; eam cognitionem non mediocrem cautionem adhibent magna cura præparãtes ad æstus gelidifica, ad hyemes calidifica, omninóq; dant operã, vt rerum cunctarum naturæ temperentur. Prætereà, quò rectiora fiãt omnia, & in temporũ conuersionibus & tutò naues in portu soluãtur, obseruãt significationes fixarum stellarũ. In coitu autem pecorũ & sementibus cõfigurationes Lunæ augescente illius lumine, neq; quisquã inuẽtus est, qui hæc dãnaret, vt quæ aut nõ obseruari possent, aut obseruata nihil afferrẽt fructus. Cur igitur negant esse singulatim præuisionẽ, ex proprieta

tibus reliquarũ cõmistionũ, vt æstus hyémsve intentiores aut remissiores futuras, déq; item vniuscuiusq; propria constitutione, vel quare inutilẽ ferè in his cautionem esse volunt? Cũ manifestũ sit, si ad generales æstus gelidis instructi minùs illũ sentiant, similẽ posse efficientiam esse etiã in singularibus rebus, quarũ cõstitutio augmenta magni caloris cõplectatur. Sed enim omnis hic error ex eo nascitur, q; ferè propter difficultatem in singulariũ præuisionibus parum exercentur, quæ res & alijs penè omnibus scientijs fidem detrahere solet, quódq; cõtrariæ effectionis vis negligitur. Et quia non multũ inuenire est talem cõstitutionem, & tam perfectã, cui non impedimentũ à prima illa natura obijciatur, ideò opinio extitit, incommutabiliter nobis vniuersa & ineuitabili modo penitus immitti. Verùm, sicut ipsa præuisio, etsi non nusquàm incurrens, tamen quia aliqua sit, digna summo, nisi fallor, studio videtur. Ita etiam de attentione faciendum iudico, vt quamuis non cuncta sanare possimus, tamen quæ possimus, seu magna siue parua, in his libenter & grato animo illam amplectamur, & non vulgaris lucri instar ducamus ipsius factam nobis copiam.

Proponit Ptolemæus fundamentum ex uniuersalibus, uolens demonstrare singularium etiam esse artem præsciendi futura. Vniuersale autem tripliciter dicitur. Aut quod multa conti

continet, ut populus, gens, prouincia, ciuitas, & hoc est plerunq; minus notum singulari, nec de hoc intelligit author. Est etiam uniuersale, quod dicitur de multis, quod cōsideratur à philosopho naturali & dialectico, & hoc quandoq; potest esse notius singulari. Tertio modo, pro cōmuni & indiscreta cognitione, ut hîc capitur. Argumentum igitur est, generales constitutiones sunt notæ, & utiles iudicio omniū hominum, ergo singulares. Quæ autem sint generales constitutiones, declarat tribus pulcherrimis exemplis: Primum de tempore, et hoc dicit pendere à Sole. Nam scimus certò æstatem & hyemem futurā, & ita etiam fit utilis hæc cognitio, quoniam homines præparant ligna, & uestes ad temperandū frigus hyemis, & umbras ac porticus, et aulas ad temperandū calorem æstatis. Secundum exemplum est de nauigatione, in qua cauemus congressum Lunæ cum stellis fixis, quæ tēpestatem inducunt, ut sunt Orion & Arcturus. Igitur hæc est scientia & utilis. Tertium est in serendis seminibus, plantandis & inserendis surculis, & admittendis iumentis, porcis & ouibus, et fouendis ouis, in quibus quæritur pleniluniū. Hoc igitur præsciri potest, & utile est. Igitur, inquit, etiam singularia præsciri possunt. Singulare appellat certam rei quantitatem & mensuram, quæ per reliquorū astrorum errantium mistiones figuras & affectus fiunt. Ex hoc patet trium generum maximè illustres esse effectus, & qui ab antiquis non negarentur, Solis, Lunæ, & fixarum stellarum insignium, magnitudine uel situ propinquo uiæ, per quam Sol graditur.

Sed enim docet causas tres, quare singularis cognitio negligatur. Vna, quia existimant illud quod aduersatur (puta Saturni frigiditatē) calori Solis, esse minimam & insensibilem, atq; ideò contemnendam, & ita de calore Martis uel Iouis. Secunda, quia scientia istarum stellarū in situ, motu, & loco est difficillima, ideò ut reliquarum scientiarum, quamuis

etiam utilium ad comparandas diuitias partes difficiliores prætermittuntur, uelut in medicina diſſectio tuta in profundis partibus, quæ ſupponit ſcientiam locorum muſculorum, uenarum & arteriarum. Et in Geometria ſcientia conoydalium corporum, & coni ſectionum. Et in Muſica Enarmonicum diateſſaron. Tertia cauſa eſt, quia quidem putant uim primæ cauſæ ſeu naturæ eſſe adeò potentem, ut poßit auertere quæcunq; uelit. Et intelligit ſecundum Haly per primam naturam ſtellas fixas: Aliter poſſet intelligi Deus. Verùm commentator aliter interpretatur, ſcilicet quòd rarò (id ſignificauit Ptolemæus per non multum) contingit, ut talis conſtitutio peruertat quod ex principio decretum eſt. Vnde factum eſt, ut homines exiſtimauerint, cùm tam rarò cœli decreta ſoleant peruerti, ut cuncta neceſſariò fieri arbitrentur. Cúmq; parum hoc ad artem pertineat, non laborabo, ut doceam quid magis Ptolemæus per primam naturã intellexerit.

(Verum ſicut) Declarat quòd quemadmodum in medicina quamuis non omnia curare poßimus in his, in quibus poteſt, ſiue magna ſint, ſiue parua, quaſi dicat, ſiue multi ſeruari poßint, ut in ſalubribus morbis, ſeu pauci, ſicut in peſtilentibus, pars ea tamen medicinæ non eſt negligenda. Ita in Aſtrologia quamuis non poßimus occurrere omnibus, non debemus eam utilitatem negligere. Sicut etiam illius ſcientiam, quòd quandoq; (incurrens ille uertit) aberrans ſit, non debemus paruipendere: Sed loco non uulgaris lucri ducere illius factam nobis eſſe copiam. Atq; hæc cum communi conſenſu hominum & ratione demonſtrauerit, ad authoritatem ſapientum Aegyptiorum ſe conuertit.

TEXTVS XXVII.

Quæ omnia, ita vt expoſuimus, ſeſe habere cum & Aegyptij intellexiſſent, à quibus maximè

maximè auctam huius artis vim scimus, adiunxêre ubiq; astronomicis prȩuisionibus medicinæ præcepta. Neq; illi cõstituissent expiationes & auersiones, & curas eorum, quæ ab aëre vel inciderent, vel imminerent, & in vniuersum & singillatim, si in ea opinione fuissent, amoueri illa aut auerti nullo modo posse. Nunc verò, quæ contrarias effectiones in ordine naturæ habeant, quasi secundo in loco fati ponentes, coniunxêre cum præuisionis vi, ad vsum & fructũ omnium, viam præceptionum, quas illi vocant cõpositiones iatromathematicas, quæ vox significat coniũctionem rerum medicarum cum mathematis. Qua ratione Astronomia quidem declararet subiectarum constitutionũ proprietates, & quid ca suum cœlum circundans nos intenderet, & suas quorumq; causas. nam sine horum cognitione opem certam ferri posse, non sunt arbitrati, quippe qui scirent non eãdem omnibus corporibus aut morbis conuenire. Sed medicinæ scientia hoc efficiebat, vt & futuri mali auersio, & præsentis curatio, quoad eius rectissimè fieri posset, de concordibus aut contrarijs singulorum effectionibus existeret.

Probat igitur illorum authoritate scientiam astronomiæ bifariàm esse utilem. Primum, quòd ipsi constituerint iatromathematicam scientiam, id est, scientiã ex medicina & astro- Sc[ienti]a astro medica

 nomia

nomia: ueluti si quis, gratia exempli, laboret, obseruabant horam, qua incipit ægrotare: & similiter ad quem locum directio significatoris uitæ peruenisset, & ex his morbi naturam statuebant, atq; inde curã ex his constituebant à medicina sumptam eò axiomate, quòd contraria contrarijs curantur. Alio modo docebãt, quinã futuri morbi essent per astronomiam, futuros morbos, atq; homines contrario regimine uitæ instituebãt, ut sic tuti essent ab imminenti periculo. Dicit igitur, quid profuisset hæc diligẽtia, gratia exempli, quòd Mars & Saturnus cum Sole in Leone æstate futura coituri, debeant producere febres ardentes, & maximè siccas ac uenenosas, & ob id utendum esse humidis, & cordi utilibus medicamentis, si omnino nihil hæc diligentia profutura erat, neq; ad tollendos, neq; ad auertendos, neq; minuendos morbos? Et quamuis de morbis etiam factis hoc intelligi posset, attamen ut etiam Haly rectè interpretatur, de futuris tantum loquitur. Secundum exemplum est de expiationibus & auersionibus, quæ hodie etiam in usu sunt, dum supplicationes populi & sacerdotes præsertim imminente siccitate, aut imbribus fatigati celebrant. Sed tunc multò anteà quàm fierent, Astrologia edocti procurabant, nunc uerò non nisi iam malo ipso perculsi atq; edocti, talia facere solent. Intelligit autem per expiationes, preces ad Deum atq; sacrificia: per auersiones, magica quædam, quæ grandines aut pruina à campis auertere credebantur, per curam uerò quod ex arte rustica est, ueluti si frigus immineat ingens, malorum punicorum arbores palea circuncinguntur: Si carbunculus uitibus, serius putantur, procurandúmq; est ut serius germinent. Nanq; si non turgent plantæ ac germinare properant, uix hoc malo pereunt. Propter quæ morus arbor raro perit, quòd serò pariat germen, ultima quippe est omniũ arborum, & ob id sapientißima appellata. Quod uerò de Aegyptijs adiecit, quos auxisse artem

expiationes

Morus

tem refert, intelligit tum illos, tum affines illis quasdam prouincias, ueluti Chaldæos, de quibus narrat Suetonius in Nerone prædixisse illi imperiũ & paricidium matris, quod cùm illa audisset, dixit, Occidat, cum imperet. Ex his fuit Thrasylus qui imperium Tiberio exuli prædixit, nimis magnus authoritate, quod Tiberius flagitiosè uixerit: Et C. Caligulæ Sulla Astrologus necem similiter & imperium atq; utrunq; insperatum: Atq; hic maxima etiã authoritate uixit. Infelicior fuit Ascletariõ sub Domitiano, sed illustrior euentu duplici atq; exquisitißimo, ex hoc genere fuit etiam, qui Gordiano Imperium per instrumenta tempúsq; prædixit. Vt appareat Chaldæos atq; Aegyptios hac in arte supra fidem fuisse celeberrimos. Quorum scripta cùm collegisset Ptolemæus, in hunc librum compegit, sed tam breuiter, ut maxima pars artis desideretur. Præstabat enim quemadmodum & præstantißimus Hippocrates postquàm ex singularibus artem compegerat, librum etiam & singularium exemplorũ epidemijs correspondentem conscribere. Multum enim attulisset lucis ad intelligendum ea, quæ hoc in libro scripta sunt, simúlq; fidei aduersus illos, qui artem inanem esse declamitant. Sed hoc nos in Ephemeridum Supplementis facere conati sumus. Nam neq; hoc efficere opus est cuiusq;, sed eius primum tantũ qui in omnibus bonis disciplinis, quemadmodum superiùs diximus, fuerit exercitatus. Secundum qui diligenter ea, quæ à Ptolemæo atq; alijs scripta sunt, legerit & fuerit meditatus. Tertium, qui multa diuersis in disciplinis feliciter conscripserit, ne authoritas exemplis desit. Quartum, ut sit hac in disciplina exercitatißimus, ut opere ipso præstare poßit, quæ docẽdo pollicetur. Quintũ, ut sit uerax, ne fides in scriptis desideretur. Sextum, ut sit grauißimi iudicij, tũ ut sciat, quid ex unaquaq; seligendum, constitutione seu generalis fuerit, seu Genethliaca, tũ ut sciat distinguere ueras à falsis genituras, cùm pluri

mi

mi delectentur falsas offerre, ut uel Astronomos probent, uel illudant eis. Est etiam ex usu iudicij grauitas, ut solùm rara & uulgaribus Astronomis incognita doceat, quemadmodum Hippocrates in medicina fecit. Quantum profuisset geniturae Domitiani exemplum atq; Neronis, cum temporum indicationibus habuisse, non solùm ad gloriam artis astronomicae, uerùm ad ipsam disciplinã excolendã amplificandámq;, quas quidem Ptolemaeum habuisse uerisimile est, quòd proximus ei aetati fuerit & ipse praediues, sed neglexisse uisus est. Periêre & multa illorũ monumenta, siquidem Chaldaeorum & Aegyptiorum, quae in Iulij Firmici manus peruenerunt, quamobrẽ & ex eo multa seligemus transferemúsq; in alium librum, maxima tamen cum difficultate, quòd cùm ille purus est, & grammaticus, expérsq; omnino huius artis, non solùm omnia absq; iudicio, bona, mala, falsa, uera, ex toto & ex parte ueritatem continentia, coniuncta disiunctáq; in unũ absq; discrimine compegerit, sed quòd multa non intelligens confuderit atq; corruperit, & (quod deterius est) suppreßis undiq; nominibus, quae si addidisset, ut Aëtius in suo medico uolumine, & Galenus paßim in libris de Medicamentis (quoniam talia experimento constant) facile fuisset coniectari, quantum unicuique praecepto fidei esset tribuendum.

Quod uerò dicat (quasi secundo in loco Fati ponentes) intelligit ut dixi praeuisionem seu auxilia pro fato, id est, opere necessario naturae, quod uincit secundum fatum, id est, minorem neceßitatem, quae ex astris habetur. Veluti si futura sit tertiana in aestate sequenti, purgaueróq; bilẽ antè, usúsq; fuero lactucis & aqua lactis, & lymphato uino, planè albo, neceßitatem primam & certam, quam fatum hic exposuit, ne tertiana hic adueniat, inducet, Astrorum uerò influxus secundi fati uim retinebit, quia neceßitas illius ab alia neceßitate opposita superatur.

TEX

TEXTVS XXVIII.

Verùm de hís ac summatim quidem hacte nus. Nunc transeamus ad explicationem harum rerum, ordientes vt in præceptionibus à primis, hoc est, quæ sit cœlestium corporum & propria vniuscuiusq; natura & efficacia, ita vt tradidêre veterum naturales obseruationes præq; cæteris de stellarum errantium viribus, déq; Solis & Lunæ differamus.

Proponit ordinem tradendorum in hoc primo libro, scilicet de natura, inde de uiribus corporum cœlestium, præcipuè autem Solis & Lunæ, inde errantium stellarum, & hoc secundum traditiones ueterum, non quorumcunq;, sed naturalium tantùm: ut doceret nos contemnendas esse nugas illas, quas postmodum ex quibusdam sortilegis traduxêre ad nos Arabes, satis infeliciter artem corrumpentes. Per naturam uerò intelligit masculinos fœmininósq; planetas, item diurnos ac nocturnos, tum uerò potestatem in signis, amicitiam & odium, quæ tamen non describuntur à Ptolemæo. Similiter & situs, & motus, & figuras ad Solem, & generaliter quæcunque extra cœlum non extenduntur: Sed per uires quòd calefaciant, infrigident, humectent, siccent, beneficæ sint ac maleficæ, uentos aut imbres generent, diuitias aut paupertatem genitis, animos magnos aut humiles, aut auaros, aut sapientes, & generaliter quæcunque ad hæc inferiora pertinent.

Natura

Vires

*

Caput

Caput quartum.

TEXTVS XXIX.

De Viribus stellarum errantium.

Nimaduersum est naturam Solis effectũ habere caloris, paulatimq; siccitatis. Hunc nos etiã sensibus percipimus multò certiùs, quàm reliquarum stellarum, propter ipsius & magnitudinem, & euidentiam mutationum temporalium, quandoquidem quò propius Sol accedit ad verticalem nostrum locum, eò magis ea, quæ diximus, experimur.

Quoniam expositores hic præfari solent quædam atque adeò curiosè, ut etiam circa titulum multa dicant, ideò & nos quatuor circa hunc præsentem textum faciemus. Primum quidem ponemus subiecta de quibus Astrologus considerat. Secundum exponemus titulum capituli atq; diuisionem affectuum planetarum & reliquorum. Tertiò præfabimur quædam circa textus expositionẽ. Quartò & ultimò ipsum textum explicabimus. Primum igitur dico, quòd subiecta quæ Astrologus considerare debet, sunt quatuor. Primum sunt stellæ septem, erraticæ dictæ, quòd uarijs motibus moueri uideantur manifestè, & etiam quòd solæ uagẽtur. nam quamuis fixæ uarijs motibus moueantur, ab antiquis tamen propter tarditatem motus ab occidente in orientem, uisum est illas solo uno motu moueri, propter hoc, & quoniam etiam simul mouẽtur, fixas aliqui, alij inerrantes appellauere: planetas enim erraticas Græcè sonare & aplanes, id est, non errantes, haud obscurum est. Planetæ igitur septem sunt, Luna,

Subiecta [illegible]

na, quæ omnium infima est & terræ propinquißima, inde ascendendo Mercurius, Venus, Sol, Mars, Iupiter, Saturnus. Secunda pars subiecti à stellis inerrantibus comprehēsa fuit. Tertia uerò est de partibus cœli, quæ secundum longitudinem, aut secundum latitudinem, aut substantiam, aut situm distinguuntur. Secundum longitudinem quidem sunt duodecim signa, quæ in tabula depicta uides cum characteribus, quorum initium est ab Ariete, cuius initium est in æquinoctij puncto, id est, puncto æqualiter distante ab utroque polo.

Planetæ seu erraticæ.

Luna	Mercurius	Venus	Sol	Mars	Iupiter	Saturnus
☾	☿	♀	☉	♂	♃	♄

Signa.

Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo
♈	♉	♊	♋	♌	♍
Libra	Scorpio	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces
♎	♏	♐	♑	♒	♓

Secundū latitudinem autem in Borealem & Australem ab Ecliptica, aut æquinoctij circulo, & uocatur declinatio. Secundum situm autem quoniam quædam sunt in cœli corde & ad fortunam magis ualent, imò ad existimationem, quemadmodum in ascendente propria corpori & animæ, quædam in septimo loco, quæ ad fortunam & potentiam, quædam in imo cœli, atq; de alijs eadem ratione. Quo uerò ad substantiam, partes sunt cœli aliæ alijs feliciores. Nam cœlum sic se habet, ut terra, stellæ montium uicem habent & lapidū: ipsa cœli substantia quædam affert bona maláue, calidior frigidior, siccior humidior, pinguis macilenta, arida fœcunda, felix infelix, æqualis inæqualis, pertinax mutabilis, ferax sterilis. Sed illud quod uitare non possumus (nam de inani & pleno, tenebroso & lucido, magna est dubitatio) est, quoniam

par

partes cœli quædã sunt turbidæ, uelut uia lactea, & quædam perspicuæ. Quartum genus est crinitarum stellarum, Cometas Græci uocant: Hæ enim in cœlo fiunt: ut aliâs docuimus. Non autem trabes aut gemini Soles uel Lunæ uel talia: hæc enim fiunt in inferiore aëris regione: De his igitur omnibus considerandum. Cæterùm quod ad titulum pertinet, illud primò animaduertendum, quo ad uires planetarũ intelligit quatuor modis, non tamẽ hîc, nisi primo modo, qui est simplicissimus iuxta primas qualitates. Secũdus est, quo ad propinquitatem Solis, & refertur ad principium. Tertius est, quod refertur ad locum, & hic est duplex. Aut enim ad locũ naturalem, uelut in signo, uel in latitudine: aut in cõparatione nostrûm, uelut in medio cœli, in occidente, supra uel infra terram. Vel in comparatione ad ipsum propriũ cœlum, ut quod sit in abside uel in opposito, uel quòd sit uelox uel tardus. Velox enim fit in opposito utriusq; absidis, sed tamen cum absidẽ intelligo, de eccẽtrico loquor, cùm uelocitas motus sit propinqua naturæ absidis uel oppositi eius & propinquitati Solis, ut liquet ex his quæ dicta sunt à Ptolemæo de stellarũ motibus. Diuiditur autem modus primus in tria, in naturam, sexum, & qualitatem. Natura quidem, ut dictum est, calidi, frigidi, sicci, & humidi, ex qua deriuantur beneficæ, maleficæ, exitiales & uitales, fœcundæ atq; steriles. Sexu autem, masculinæ & fœmininæ. Qualitate autem, diurnæ atq; nocturnæ. Diuiduntur autem planetæ præter id tribus modis, in luminaria & quæ erraticæ simpliciter dicuntur: Luminaria dicũtur quæ plurimo abundant lumine, & sunt Sol & Luna, tantum enim habent luminis, ut utrunq; in die uideatur & reliquas etiam stellas obumbrent, quanquàm Venus aliquando & maximè ab his, qui acie uidẽdi pollent, quíq; iam ut dixi, eius locum nouerunt, uideatur, obscurè tamen, & obscurius illa Mercurius quatuor eisdem conditionibus, situ, aëris natura,

acie uidendi, & scientia loci, iuuantur & instrumento, ut iam quinta sit conditio obseruādi stellas in die. Secunda uerò diuisio est, quoniam luminarium alterum quidem primum et per se est & est Sol: aliud, quod illi succedit, éstq; Luna. Ob id clarum est, cur à Sole inceperit: Nam Sol luminarium primum est, & luminaria erraticis quadrifariàm præferuntur, potentia, claritate, cognitione (multi enim sunt qui sola illa ab alijs separata esse syderibus putant) & simplicitate motus. Cùm igitur Sol non solùm cæteris quinq; erraticis, sed etiam ipsi Lunæ his quatuor causis præstet, manifestum est, cur Ptolemæus à Sole initium duxerit. À manifestioribus autem, ut bene dicit Haly Peripateticorum sentētia, è quorum numero Ptolemæus est, initium doctrinæ sumendum est, atq; ea de causa, quamuis non ordine situs, de Sole primùm, secundò de Luna, tertiò de alijs quinq; erraticis, tractat. Atq; in illis cum non uideretur manifestus ordo doctrinæ, ab euidentioribus aut potentioribus, ordinem situs sequutus est, non quidem ascendendo sed descendendo, scilicet ut à Saturno initium duceret. Nam quinq; hi planetæ tertia diuisione distinguuntur, tres enim, qui supra Solem sunt, superiores dicuntur, scilicet Saturnus, Iupiter, & Mars: duo uerò qui infra illum, scilicet Venus & Mercurius, inferiores. Vt uerò ad rem propiùs accedam, tria præponere docet. Primum, est quòd Solis opera sunt à Lunæ operibus maximè distincta partibus anni, & diei, & elementorū, & regionum. Sol quidem æstate, id est, dum est ab initio Arietis usq; ad initium Libræ, potentior est & euidentiores facit effectus: Luna uerò in sex reliquis signis. Similiter Sol in die potentior est, quàm in nocte: Luna uerò in nocte, quàm in die. Similiter Sol potentior est in aëre, Luna in aqua: terra uerò utriq; communis est. Declaratū enim est à nobis in physicis, quòd tria tantùm sunt elementa, terra, aqua, & aër. In horum igitur altero,

Tria tantum elementa

f scilicet

ſcilicet aëre. Sol magis prædominatur, in altero, ſcilicet aqua Luna magis, in terra, quòd calore Solis & humido Lunæ æqualiter indigeat, utrunq; luminarium quantum ad fœcunditatem arborum, & herbarum, & ſegetum, æqualiter dominatur. Quo uerò ad regiones pertinet, Sol quidem in regionibus dominatur magis quæ ſub torrida ſunt Zona, & propinquis, Luna uerò magis in his quæ iuxta polos ſunt. Adeò ut in Scotia (ea ultima eſt Britanniæ pars quæ ad Boream ſpectat) quinquagintaſeptem & amplius partibus ab æquinoctio diſtans, Luna potius quàm Sol uideatur æſtatis aut hyemis eſſe cauſa. Sed tamen hyemis quidem & ubiq;, ut dictum eſt, cauſa eſt & moderatrix, æſtatis autem ſolùm moderatrix. Vltra uerò circulos poli Arcticum atq; Antarcticum, Luna utraq; tempora diſponit, in medijs autem regionibus utrũq; luminare fermè æqualiter. Sed & orięti magis præeſt Sol, Luna occidenti, Mediterraneis autem locis Sol, inſulis et locis iuxta mare, Luna. Regula uerò una debet eſſe generaliſsima, quòd planetæ omnes ſucceſsione fiunt potentiores, ueluti Luna non dominatur neq; moderatur, niſi quia Sol non perfectè agit, uel quoniam regio eſt in extremo occidentis aut Septentrionis, aut inſula, aut iuxta mare, aut eſt ipſe Sol in ſignis Auſtralibus, quod fit tempore hyemis, uel autumni, aut in nocte, aut impeditus, uelut à Saturno, uel in duodecimo, uel octauo loco. At ſi conſideres potentiam Lunæ, non ſolùm magis nocte, quàm die poteſt, atq; hyeme, quàm æſtate, ſed etiam plus Sole, ſic etiam in terræ parte Septentrionali: atq; hæc ſecunda eſt regula. Nam ſi Lunæ uis poſt Solem deſinat, tunc locus eſt planetæ prædominanti alteri. Itaq; fit, ut hac cauſa per ſe Saturnus terræ prædominetur. Quoniam Sol propter illius frigiditatem tantum non poteſt, quantum debet excalefacere: neq; Luna quantum debet humectare. Ideóq; ſub Saturni imperio relinquitur. Tertia regula eſt, quòd

omnis

omnis planeta aliquid adimit uel addit operibus Solis aut Lunæ, aut alterius, cùm ei adiungitur uel opponitur, uel aliquo aspectu seu radio copulatur uel aduersatur. Illud tamen minimum est, cùm planeta natura nobilior ualidus fuerit. Memento tamen quòd tẽpore omnia senescunt, & Sol quantumcunq; ualidus, aut Luna, temporis successu per directionem impeditur. Eadem est ratio stellarum fixarum. Ex his tandem colligitur, quòd Solis opera illustriora sunt, inde Lunæ, inde Iouis aut Saturni, inde Martis aut Veneris, pòst Mercurij, inde fixarum stellarum secundum illarum magnitudinem, & lumen, ut persæpe errantium uires uincant.

Secundum ex his pẽdet atq; dubitationem habet: nam cùm Ptolemæus uelit per qualitates manifestas in ambientem diffusas aërem, corpora nostra affici: sequetur natos mense Iunio Iulióq; calidißimos futuros, uel saltem calidiores natis mense Decembri & Ianuario, cuius tamen oppositũ sæpius experimur. Imò, quod maius est, nati regionibus & temporibus frigidis, calidiores sunt atq; robustiores Arabibus atq; Indis, atq; æstate natis. Propterea plurimi meritò Ptolemæum reliquerunt, ob hæc Astrologiam contemnentes. Sed ratio Ptolemæi subtilior est, quàm ut à quoquam poßit deprehendi. Non enim in eo quod factum est, sed in eo quod fit, uis consistit. Decebat autem Ptolemæũ hanc rationem prætermittere, quia apud populum non intellecta, ab arte alienaret legentes. Res autem ita se habet: nascitur quispiam Sole primum punctum Leonis poßidente in medio cœli, tunc uerò maximè aër feruet: Sin uerò Saturnus in ascendente, tunc profectò si nihil prius egisset Sol, aër totus nubilus atq; frigidus esset, caliditas quoq; quædam quasi subsultim uigeret: Itaq; diuersis modis continens afficeretur uincente frigiditate. Ergo non in eo, quod factum est, nisi ut signo, iudicium sumendum decernit Ptolemæus, sed in eo quod fit. Quoniam quod nascitur,

nouum est, & iuxta impreßionem quæ fit, non quæ facta est, afficitur. Hoc autem cùm latuerit plerosq;, nescio quomodo quispiam adduci potuerit, ut Astrologiæ crederet, aut cùm crederet illã tueri potuerit. Vel etiam dicendum, quòd qualitas acquisita, uitæ author sit, quæ uerò acquiritur, moderatrix. Veluti si duo hostes pugnaturi sint, quorũ alter habeat in reditibus uiginti millia, alter tria millia tantùm, qui uerò uiginti millia habet, habeat & in expensis decemocto millia, qui uerò tria millia, nihil quandoq; habeat, quandoq; etiam omnem reditum absumat: Sic fiet in certa pugna. Ita cõtingit, ut cùm Sol uitæ, Luna uerò corpori suffragetur, iam absumptis uiribus Solis ac Lunæ in exhibenda uita ac statu corporis, aliorum planetarum effectus egregij apparerent. Aliud capiamus exemplum: sit egregius artifex quispiam cælandæ statuæ, incurrat eum debilitas uisus, aut imbecillitas manus, aut nihil horum, sed quispiam dum laborat, alius illius brachium collidat, aut scalptrum, nónne statua absurda fiet? & tamen artifex ipse centum obtinebit partes, ubi uix ille impediet unam. Atq; ut uno uerbo dicam, adagióq; Aristotelico utar, ad construendum plures requiruntur, ad destruendum sufficit unus. Itaq; quomodo, & quando, & cur planetæ uires habeant, tum reliquæ stellæ, iam satis declaratum est.

Tertium uerò, quod præmittere oportebat, est, quoniam declarauimus in physicis, non esse nisi duas qualitates, unam quidem agentem cœlestémq;, & uocatur calor, cui opponitur priuatio, quæ est frigiditas, alteram, quæ est humidum elementale, cui siccitas tanquàm priuatio opposita est. Omnia igitur astra calida sunt, quia omnia aliquid operantur, atq; hoc Aristoteles & Auerroës quasi uates intellexerunt, propter principia tamen falsò supposita, quæ ab Hippocrate & prioribus acceperant, non poterant reddere rationem eorum quæ admittebant, imò in maximas difficultates inciderunt

derunt tum maximè Auerroës. Igitur Saturnus caliditatem habet metallis, & lapidibus conuenientem, tum etiam herbis atq; arboribus, tum etiam quibusdam animalibus, utpote scorpionibus & scarabeis: homini autem noxiam ac minimè congruentem, ob idq; frigidus dicitur. Sic non solùm unusquisq; planeta, sed etiam inerrans stella & suum habet calorem, & comparatione diuersorum calida dicitur, aut frigida, sed hîc omnia ad hominem referuntur. De sicco autem et humido alia ratio est, de qua nūc textum explicando, disseram.

Dicit igitur Solem esse calidum, sed paulum habere siccitatis: intelligit ergo Solem magnam habere caloris uim. Nam uerè Sol est calidißimus, cùm tam procul distans & à terra & à uertice, sic quandoq; aërem in Britannia excalefaciat, quem nec mille magnæ pyræ accensæ excalefacere sufficerent. Quòd si dicas hoc ex magnitudine cōtingere, respondemus id non sufficere, quoniam Sol licet dimetientem habeat quinquies cum dimidio globo terræ maiorem, habita tamen distantiæ ratione, uidetur ac si esset tantus, quantus apparet. Vnde non malè omnino uidentur Epicurei dixisse: Solem non esse nisi qualem apparet, scilicet pedalē, uel paulò maiorem. Caliditas igitur illa est potius ob robur syderis, quàm magnitudinem. Nam si ignis pedali rotunditate magnus sub initio Cancri distans mille paßibus à terra, solùm circunageretur Britanniæ, nullum penitus sensum caliditatis effingeret in aëre. Ergo Sol ipse longè igne calidior est, atq; uiuacior. Verùm calor ille, quia siccus non est, immoderatus non dicitur. Intelligit ergo Solis calorem esse multum, non tamen immoderatum, coniungitur enim calor hic cum humido. Itaq; corpus quod sic immutatur, calidum est uehementer. Regula enim est, & quarta in ordine, obseruatione digna, Quoniam omnis planeta & omne sydus talem habet uirtutem, qualem habet impreßionem. Veluti Luna, gratia exempli Sole poten

tior est in nocte, quia lucere solet in nocte: quamuis ergo Luna sit sub terra nocte, sicut & Sol, attamen Luna plus poterit quàm Sol, quia Lunæ non repugnat lucere de nocte, sicut Soli. Et similiter, Luna plus potest in Borealibus regionibus & Australibus iuxta polos, quàm Sol, quia magis appropinquat illis partibus. Nam Luna potest habere quinq; partes latitudinis tam Australis, quàm Borealis: ergo cùm fuerit in primo puncto Cancri cum latitudine Boreali maxima, id est, in capite Draconis, erit propinquior polo Boreali, quinq; partibus ipso Sole. Et eadem ratione cùm fuerit in cauda Draconis in initio Capricorni, erit propinquior polo Antarctico, quinq; partibus ipso Sole. Licet igitur in hyeme Luna esset in principio Capricorni cum Australi latitudine quatuor aut quinq; partiũ, plus posset in mutationibus temporum, & plus faciet apud Scotos quàm Sol, quia potentia talis est. In Brasilia autem & sub Antarctico polo duplici causa, & quia potentia talis, & quia actu iam propinquior est. Simili ratione sub polis non tanta est frigiditas, quanta creditur: quia Luna, Venus, & Mars maximas habent latitudines. Luna quidẽ quinq; partium, Venus autem etiam octo excedit. Saturnus autem, qui frigoris author est, uix tertiam partem potest implere: Dictum est autem de his in Problematibus, & libris decem Astronomicorũ Iudiciorum. Sequitur etiam pari ratione, ut planetæ in prima domo uires habeant maximas, non in sexto loco: cùm tamen utrinq; fiat crepusculum in Sole (nam stellæ aliæ iuxta luminis quantitatem eandem rationem subeunt) quia matutinum crepusculum ad perfectum splendorem terminatur, uespertinum autem desinit in tenebras. Iuxta hoc igitur dicemus, Solem esse calidissimum. Et quomodo non erit calidissimus, cùm longissimam uitam decernat? Declaratum enim est à nobis in Medicis, uitam consistere multitudine humidi pinguis, & humidum

dum pingue idem substantia esse cum calore naturali. Cùm igitur Sol longæuißimos faciat, idem humidißimos & calidißimos necessariò faciet. Hoc autem contingit illi propter motus æqualitatem, ut non uideatur immoderatè calidus. Quæcunq; enim mouentur æqualiter, tepescunt: quæ autem modò uelociter, modò tardè, qualitates magis excitant, non autem substantiam mutant. Declaratum est enim à nobis in expositione primæ partis primi libri Auicēnæ, duplicem esse calorem, atq; etiam duplex humidum, alterum quidem, substantia, atq; hoc in genere Sol est calidißimus atq; humidißimus, cuius aduentu omnia uirent, & animalia turgent ad Venerem, & homines, ut dixi, fiunt longæuißimi, qui illo potente, & potentißimo nascuntur. Cùm uerò ad qualitatem respicimus, moderatè calidum dicimus, ut Ptolemæus: quia immensitas caloris humidi multitudine obtunditur, & siccum paululum, quia humidū aqueum ab illo totum consumitur, aut immutatur, iuxta quod humida secundum qualitatem dicuntur, id est, quæ aqueo abundant humido. Ob id igitur Solem paulum siccum dixit Ptolemæus, quia ubi dominatur, nihil uidetur humidi aquei, sed totum in pingue conuertitur humidum. Dixit autem effectum habere caloris & siccitatis uerè potiùs, quàm calidum & siccū: quia, ut diximus, Sol minimè siccus est, imò neq; ulla alia stella (ut docebimus) sed humidißimus, & non calidus, sed calidißimus. At ipse alia ratione sequutus Peripateticos somniantes Solem non calidum esse, sed calefacere, dixit effectum habere caloris & siccitatis, non calidum esse uel siccū. Quod tamen, ut dixi, si ad qualitates referatur impressas, & non substantiam, uerißimum est. Neq; enim Sol neq; ullum aliud astrum qualitate præditum ulla est, sed sunt astra omnia impreßiuarum qualitatum expertia. Calor enim, qui in nobis fit, ut in libris de Subtilitate docuimus (quem impressum soleo ego uocare)

ex motu fit seu in igne, seu cùm res dura mouetur. Ostendit autem hoc Ptolemæus ex magnitudine non quidem simpliciter tantùm, sed simpliciter & quo ad nos. Nam fixarum plurimæ simpliciter maiores sunt Sole, sed non quo ad nos magnæ, Luna uerò quo ad nos æqualis fermè Soli, sed non simpliciter, Sol utroq; modo. Igitur cùm maximus fermè sit, plus continebit luminis & caloris. Peripateticorum enim sententia, calor pro luminis magnitudine distribuitur. Non autem magnitudo simpliciter, sed ex quantitate, densitate, & claritate: sed Ptolemæus duo hæc ultima breuitatis causa prætermisit. Sicut etiam mutationem quatuor temporum causam facit magnitudinis caloris. Igitur, ut tandem hanc expositionem concludam, Sol quidem secundum substantiam calidißimus est, & humidißimus, secundum qualitatem impressam moderatè calidus est atq; paululùm siccus. Ex quibus Haly non ineptè has quatuor regulas colligit. Prima, Virtus omnium syderum consequitur magnitudinem ipsius syderis. Sed, ut dixi, melius est dicere ipsius luminis, quæ consistit in tribus, ut dixi, in corporis magnitudine, luminis claritate, & densitate. Secunda est, quòd postquàm Sol præcellit alias stellas omnes, ideò etiam dominatur in omnibus quæ sunt maxima, scilicet Regnis, Regibus, Magistratibus, Sapientiæ, Magnanimitati, Nobilitati, Fortitudini, Splendori, ac talibus. Tertia, quòd propter temperiem significat etiam mores bonos, longæuam uitam, & incolumem, rationem bonam, amorem honorum, fidei, lucis, claritatis uestium, pulchrarum gemmarum, & aureorum uasorum, munditiei & lautitiæ. Quarta, ut habeat opera affectibus consequentia, ut uersari cum principibus, diligiq; ab illis, ludere, iocari, à Republica non alienum esse, dignitatem retinere, & tamen esse comem, oculorũ claritatem habere. Ex his etiam sequitur, ut omnia optima poßideat in unoquoq; genere, inter metalla, aurum,

aurum, inter gemmas, carbunculum (Haly dicit Hyacinthum) inter animalia equum, leonem, aquilam, & inter arbores parmam, atq; ita in cæteris.

TEXTVS XXX.

At Luna propterea quòd proximè terram fertur, vnde humidæ exhalationes exeunt, plurimùm madefacit: Atque ita prorsus subiecta corpora potissimùm & mollia reddit, & putrefacit. Habet tamen propter illustrationem Solis, etiam calefaciendi communicationem.

Saturni stella maximè frigidifica est, sed & nonnihil arefacit. Quod vt verisimile est, & à Solis calore, & terræ humiditate longissimè distat. Cęterùm & huius stellæ, & reliquarum vires exquiruntur etiam de obseruatione configurationũ ipsarum cum Sole & Luna. Nam secundum illas, aliâs aliter, pro intensione & remissione circunfusi nobis cœli, modum constituere, manifestum est.

Stella Iouis temperatæ naturæ est. Media enim fertur inter frigidificā Saturni & æstuosam Martis. Calefacit autem & humectat: sed quia calefaciendi vis præcellit, ideò fœcundi ab illa venti excitantur.

Martis stella & arefacit & vrit, sicut congruit igneo ipsius calori, & vicinitati solari, cùm subiectus illi sit orbis Solis.

Stella Veneris eosdē habet effectus, quod

Sol spirans tia

quidem ad temperationem attinet, quos Iupiter, sed ratio est diuersa. Nam quòd vicina est Soli, nonnihil calidifica est. Sed multò vehementius humectat, quemadmodum & Luna, propterea quòd ingenti luce prædita, attrahit exhalationem humidã à proximis terræ locis.

Mercurij stella ferè quidem non minus, aliquando arefacere, quàm humores absorbere, propterea quòd non valde longè à Sole recedat, aliquando tamen & humectare deprehenditur, cùm superposita sit terræ proximo orbi Lunæ. Subitarum autem mutationũ in vtranque partem effectrix est inflata, quasi celeritudine comitatus solaris.

Quicunq; expositores conati sunt hunc librum exponere ante nos, non solum coacti sunt dißidentia à philosophis affirmare, sed nec sic etiam experimentis satisfaciebant: quandoquidem in stellis nihil aliud sit, quàm calor, nam humidum & siccum affectus sunt patientium corporum, qualia non sunt cœlestia: Frigiditas uerò priuatio solùm caloris est. Sed nec simpliciter calor qualitas est, qualis in igne uel motu, sed substantia in lumine, ut iam dixi. Hic uerò trifariàm distinguitur: multitudine (quæ duplex est) tenuitate, & puritate, seu claritate. Siccantur etiam omnia, uel à crasso calore, uel à modico. Cùm enim aër humidus sit, maximus calor, si sit tenuis, penetrando aërem inducit aqueos uapores, atq; ita concoquit & humectat, non siccat. Crassus autem, dum non penetrat, cùm primùm calefacit, statim etiam siccat. Exiguus uerò etiam siccat, tùm præcipuè cùm crassus fuerit, quoniam cogit, neq; dissoluit humidum: ob id Saturnus atq; Mars siccãt,

sed

sed Mars longè plus, tum quia plus calefacit: tum quia substantia illius impurior est. Est autem substantia illius non tota lux, sicut in Sole, sed craßior, ac magis peruia.

Vt autem aliquid de his diligentiùs habeatur exquisitum, scire decet, quòd unumquodq; astrum, ut in physicis docuimus, dupliciter lucet, uelut & Luna proprio quidem lumine atq; Solis, quod à corpore astri terso atq; solido reflectitur. Itaq; cùm neq; omnino purum est astrum, sed substantia minùs lucidum, neq; solidum, tunc obscurius est: uelut Mars & Luna ea parte, qua à Sole non illuminatur. Igitur stellæ fixæ quæ plurimùm lucent, ut Canicula, proprio lumine lucent. Propriū autem non Soli simile, sed uel obscurius, uel debilius. Verùm dices, Saturnus frigidus esse uidetur, nam refrigerat homines & illorum membra grauiter lædit: sed non simpliciter hoc fit, uerùm quia Saturni corpus minorem habet quàm homini conueniat, caliditatem. Rursus dubitabis, quia iunctus Lunæ frigiditatem auget, maximè hyemis tempore? Sed id etiam fit, quia cùm Saturni calor minor sit quàm Lunæ, ut tepida aqua feruenti mista, minùs calidam efficit feruente: Et quæ minùs calida est tepida, tepidæ, reddit minus quàm tepidā. Itaq; Saturni calor calori Lunæ iunctus, minorem illum reddit. Verùm dices, etiā cùm solus Saturnus ascendit absque alijs stellis frigus auget. Causa est pulcherrima, quia cùm, ut dictum est in libris de Subtilitate, aër sponte sit frigidißimus, qualemcunq; consequitur caliditatem, ab astris consequitur: Saturnus uerò cùm omni alio astro frigidior sit, semper refrigerat, dum aliorum opus impedit. Sciendum est etiam, quòd uniuscuiusq; syderis lumen proprium, est magnitudine, multitudine, tenuitate, & claritate ab alijs diuersum. Quod uerò reflectitur, cùm sit Solis, purißimum est, tenuißimum atq; densißimū, ob id etiā concoquere potest, calefacit & humectat. Quamobrē Ptolemæus Soli & Lunæ pro-

priē

priè & maximè uitæ principia tribuit. His uisis, ad textus expositionem accedo: Luna cùm sit terræ propinquißima, plus in illam agit lumine suo, eleuátq; uapores ex parte humidiore (nam ex sicca non possunt eleuari) ideò humectat, & madefacit aërem. Est alia causa, quæ à Ptolemæo adducitur, scilicet cur Luna trahat uapores manifestè à terra, & humectet, quia non habet à quo impediatur. Nam licet Venus & Iupiter humectent & madefaciant, cùm tamen Mercurius & Luna intercipiantur, non potest adeò esse manifestum opus illorũ. Tertia causa est à Ptolemæo declarata, cùm dixit, quòd propter lumen Solis habet uim excalefaciendi, & est clarum: quia lumen illud, ut dixi, est densum, purum, & tenue: humectat autem utroq; lumine, scilicet proprio & Solis, sed calefacit solùm manifestè lumine Solis. Calor enim illius proprius est fermè similis calori Saturni. Dixit, quòd propter hoc mollit corpora & putrefacit: mollit quidem quia humectat, omne autem corpus tantum habet molliciei, quantum & humidi. Verum putrefacit, quia humidum & calidum augentur. Sed humidum à duobus caloribus, scilicet proprio & Solis, calidũ ab uno tantúm. Quapropter humido uincente calorem, fit putredo: nam putredo prohibetur, uel quia calor dominatur humido, uel quia deficit humidũ, uel quia deficit calidum: modò Luna dominante nihil horum fieri potest, igitur Luna putredinis causa est. Sed dubitatur, quoniam Luna plena luminibus frigus maximum fit in hyeme? augetur enim frigus apud nos à nouilunio ad plenilunium, tametsi Luna cum recedat à coniunctione Solis, quia est in signis Australibus, ueniat ad nos, igitur Luna uidetur esse frigida. Sed hoc est casu, non per se: uapores enim plurimos eleuat à terra, qui cùm sint frigidißimi, aërem magis infrigidant: Nam & Sol à Tropico Capricorni recedens, hanc ob causam magis infrigidat & sæuiorem facit hyemem. Par autem est ratio de Sole

per

per triginta partes Capricorni, & de Luna, donec peruenerit ad oppositum Solis peragratis fermè ducentis partibus signiferi. Nam Luna est longè tepidior Sole. Cùm igitur Sol per triginta illos gradus in quibus accedit ad nos, deberet minuere hyemem, & tamen auget, Luna idem faciet per totam illam medietatem, qua ad nos accedit, eadem ratione.

Ex his uerò quæ à Ptolemæo dicta sunt, quædam excipiuntur. Primum, quòd Luna significat omnia, quæ sunt secundo loco, uelut inter metalla argentũ. Similiter & omnia, quæ humido abundant, ut cerebrum in homine, & oculos, & medullas, & etiam in animalibus, hæc enim ualde correspondent naturæ Lunæ, quia sunt uehementer humida & parum calida. Ideò nihil mirum est, quòd ouium medulla & oculi felium sequantur incrementa Lunæ. Tertium, quòd cùm Luna sit uelocis motus, significat etiam eos, qui sunt in aßiduo motu, uelut nuntios & cursores. Quartum, quòd cùm agat ratione humidæ qualitatis propter propinquitatem ipsius terræ, id est, cùm erit in media cum Sole quadrata radiatione, tunc maximè humectabit. Hoc autem magis in ea quæ sequitur oppositionem, quàm quæ coniunctionem. Ob id tunc maximè Oceani æstus augentur. Quintũ, quòd cum caliditas augeatur iuxta luminis quantitatem quam à Sole recipit, cùm magis plena erit luminibus, tunc magis excalefaciet. Sextum, quòd cùm Luna in quadrata radiatione Solis sit humidißima, quia terræ propinquißima & mediocriter calida, quia mediocre lumen habet à Sole, ideò tunc maximè putrefaciet, & hoc est manifestum in pestilentiæ temporibus experimento. Nam nullo tempore magis sæuit pestis, quàm in ultima quadra. Septimum, quòd Luna ut propinquior Soli fuerit, plus simpliciter recipit luminis à Sole, minus autem in comparatione nostri. Ideò uerò cùm recedit maximè à Sole, tunc plena luminibus dicitur. Octauum, quòd in planetis tardioribus

ribus non tantũ facit uelocitas motus, sicut in tribus inferioribus. In Venere igitur uelocitas motus cõsiderãda est, & multum facit, magis autem in Mercurio, maximè autẽ in Luna.

Saturni autem stella quia plurimum recedit à Sole, debiles recipit illius radios, igitur minimum calefacit simpliciter, hoc autem est multum refrigerare in compositione quo ad nos. Cùm uerò Saturnus, Ioue & Marte intermedio, distet à Sole, longè plus distat quàm Luna: quia Martis & Iouis cœli decuplo maiores sunt cœlis Veneris & Mercurij. Cæterùm dat regulam generalem, quoniam oportet in alijs quinq; erraticis considerare illorum habitum ad Solem non solùm, sed etiam ad Lunã. quomodo autem, dicemus inferius: Bifariàm autem generaliter, uel aspectuum ratione, uel ut sint orientales à Sole: hac enim constitutione omnes gaudent, & ut sint occidentales à Luna. Dixit autem Saturnum parum arefacere, quia plurimum ab humido terræ distat: quoniam declaratum est, quòd Luna propter id humectat, quia plurimum uaporum eleuat à terra propter propinquitatem. Saturnus igitur cùm sit distans plurimùm à terra, siccabit: quia comprimet uapores humidos propter craßitiem & paucitatem caloris sui. Parum autem, dicit, exiccat, quia non potest fieri siccitas magna, ut dictum est, nisi à calore immenso. Saturnus autem præest plantis, non quia frigiditas eius faciat ad plantarum generationem, nihil enim minus: sed quia prohibet generationem uermium frigiditate sua, & seminis putredinem, à quibus semina corrumpuntur & infrugifera euadunt. Nam quod ad fœcunditatem illorum pertinet, Iupiter author est cum Sole & Luna.

Is igitur cùm sit medius inter Saturnum & Martem, temperatus est in calore, quia mediocriter propinquus est Soli, & quia mediocriter ualidos excipit Solis radios. Ideò uerò temperatus & fœcundus, quia ubi calidum humido dominatur,

tur, ibi est temperamentum & fœcunditas optima: modò Iupiter calidus est mediocriter & temperatè humidus, ideò fœcundus est, & temperatus dicitur, id est, optimè dispositus. Excitat autem uentos, quia calidum humido iunctum, superante humido, generat uapores, ut in Venere & Luna: superante autem calore, uentos, ut in Sole & Ioue. Mars igitur calidior est Ioue, quia propinquior, & etiam quia densior: ob id enim rubet quia substantia crassa est, ob id etiam arefacit. Sed & Venus calida est & Ioue calidior, quia Soli propior est, ob id igitur excalefacit manifestè. Similiter & humectat. causa est, dicit Ptolemæus, quia plurimũ habet luminis, supple solaris: tale enim lumen profectò, ut declaratum est, quia tenue est, & densum, & purum, multum excalefacit. quia in hoc sequutus est Aristotelem, qui existimauit omnia astra lumine solo Solis lucere, cùm tamen non ita sit, hoc enim bis demonstrauimus in physicis. Ideò nostra sequendo principia, in quibus si quis persistat, nihil absurdum cogetur fingere, & quæ Ptolemæo non contradicunt, quoniam nondum inuenta essent, dicimus Veneris lumen proprium esse ex Solis natura. Est enim Veneris cœlum quasi unum substantia cum cœlo Solis: quod apparet ex motibus, qui fermè ijdem sunt: Vnde qui fabricant sphæras cœlestes, iungere solent Venerem Soli in una sphæra.

Solum igitur supponere decet, omnia astra proprio & Solis numine prædita esse, Lunam quidem plus alieno, cætera proprio, aut æqualiter, sed ualde pauca: demonstratum est enim hoc, ut diximus. Superest igitur ut declaremus, cur Venus non sit adeò calida ut Mars, cùm tamen sit Soli proximior: deferens enim absidis Veneris superius tenuius est deferente Martis inferiore. Causa est, quia ut dixi de Sole (& innuitur à Ptolemæo in textu) multitudo luminis & (ut [illegible] dictum est de Luna) propinquitas eius ad terram, facit ut a[illegible]tra

hat

hat plurimos uapores, à quibus refrigeratur aër & calor minor redditur, atq; ita temperatur. Quòd uerò hoc non sit commentitium, facile est intelligere ei, qui scit quod iam etiam diximus aliâs, scilicet insulam sancti Thomæ quæ sub æquinoctij circulo posita est, hyemem pati, quódq; maius est, dũ Sol illorum capitibus superstat, scilicet propter uehementem humidi attractionem atq; uaporũ. Si igitur hoc in Sole qui tantò uiuacior est Venere, quid de Venere censendum erit? Venus igitur minus calida est Marte, quia Mars propter paucitatem luminis, & raritatem, & remotionem à terra, non potest trahere uapores, sed ab alijs attractos consumit & dißipat, & ob id Mars dicitur siccus: ut regula qualitatum passiuarum ita statuatur: Astra quæ abundant plurimo lumine & puro atq; tenui, dum trahunt multos uapores, & purum resoluunt, humectant egregiè. Quæ autem mediocriter trahunt, & mediocriter resoluunt, temperatè humida sunt. Quæ autem non trahunt & plurimum resoluunt, sicca sunt ualde, ut Mars, & fixæ quæ ex illius natura sunt. Quæ uerò non trahunt, resoluunt tamen parum, parum sicca sunt, ut Saturnus & fixæ quæ ex illius natura sunt. Hinc soluitur dubitatio, cur, cùm Iupiter medius sit inter Saturnum & Martem, qui sicci sunt ambo, ipse tamen sit humidus? uidetur enim pari ratione, qua Ptolemæus illum esse temperatum dicit, quia medius sit inter Saturni frigiditatem & Martis calorem. Sed hoc non uult Ptolemæus, quòd quicquam Iupiter accipiat à Saturno uel Marte: esset enim absurdißimum: sed quia mediocriter distat à Sole: Mars autem quia nimis propinquus, ideò calidißimus: Saturnus quia maximè remotus, ideò quàm minimè calidus. Ex quo apparet Solem minimè esse siccum, sed humidum: aliter Iouem necesse esset esse siccum. Humidum autem & siccum, ut centies dixi, non pendent in planetis à Sole, sed à proprio calore & illius qualitate, scilicet multitudine, densi

densitate, puritate, & tenuitate. Iupiter igitur cùm luminis plurimum habeat, & sit ualde magnus, scilicet maior Saturno & Marte, & uerè, & quo ad uisum, trahit uapores & humectat, sed parum trahit, quia ualde est remotus à terra. Nullus igitur superiorum potest esse ualde humidus, sed tamen Iupiter humidus est, ut dixi: Nec ullus inferiorum potest esse ualde siccus, Mercurius tamen est siccus.

Ideò dixit, quòd Mercurij stella aliquando siccat propter propinquitatem Solis: non intelligit in situ, quia sic Venus est Soli propinquior, sed in loco, quia nõ recedit à Sole unquàm plus uigintiocto partibus, modò citra, modò ultra: sed humectat, quia est prope Lunam secundum situm. Cœlum enim Mercurij contangit cœlum Lunæ, & etiam quia dum est propinquus Lunæ, est etiam propinquus terræ, & ideò trahit uapores & humectat. Et quia breuissimo tempore redit ad Solẽ & recedit ab illo, ideò facillimè mutatur, & omne quod est potentia tale, fit actu tale: ideò Mercurius semper facit ancipitem naturam & semper noua excogitantem, quia Mercurij sydus nunquàm quiescit, ut bene dicit commentator. non enim habet stationes in quibus uerè quiescat secundum sensum momento. Ideò Luna & Mercurius faciunt instabilissimos homines, quia neuter eorum quiescit unquám. Sed quia motus Lunæ est perpetuò manifestus, ideò instabilitas lunaticorum est omnibus cognita: quamobrem stultitia nominatur. Mercurij uerò cùm dubia sit, & non adeò manifesta, calliditas appellatur, & ad prudentiam referri solet: quamuis non sit uerè prudentia, sed natura instabilis & dolosa. Cùm igitur est cum Sole, exiccat ob paucitatem luminis, & etiam occidentalis, ut dicemus: orientalis autem humectat, si sit remotus à Sole, & maximè Lunæ propinquus, aut in illius configurationibus. Quantum enim Sol calefacit, tantum fermè Luna humectat. Indicio est, quòd dormientes sub Lunæ splen-

dore, humido alieno ualde replentur: & carnes, quæ in lumine Lunæ exponuntur, putrescunt. Ergo Mercurius ob frequentes & celeres mutationes, & ob luminis puritatē (adeò enim lucet, ut quandoq; etiam per diem, ut dictum est, uideatur) mouet uentos: præcipuè tamen ob duas alias causas, & quòd circa Solem uersetur semper, Sol autem, ut dictum est, uentorum causa, & quòd in paruo circulo celerrimè motus, ut uirga quasi stridens, dum concutitur, aërem perpetuò moueat & conturbet. Atq; hæc de textus expositione. Nunc uerò doceamus ex his consequentia: Saturnus dominatur melancholiæ: Iupiter sanguini: Mars bili: Sol sanguini in arterijs contento: Venus semini: & Mercurius spiritui & uaporibus: & Luna pituitæ & sanguini mēstruo, is enim est pituitosus & crudus. Rursus Saturnus dominatur senectuti et senibus à lxviij. anno supra, Iupiter antecedenti ætati, in qua sanguinis temperies uiget, non feruor: Luna in primis quatuor annis, quibus maximè comitiali morbo obnoxij sunt, atq; ita à quinto ad xiiij. Mercurius præest: pòst Venus ad xxij. & sic de reliquis. Nam ultima ætas est frigida, tremula, inepta, tristis, morbosa, pauida: quæ omnia sunt Saturni, & eius naturæ propria. Sic de alijs. Et eodem modo Saturnini lenti sunt, pauidi, taciturni, suspicione & dolis pleni, auari, tristes, & stulti. ob id etiam laboriosi & pauperes, contempti atq; infelices. Iupiter graues, mediocres, in actionibus prudentes, iustos, liberales, diuites, honoratos, fideles atq; felices facit: Mars præcipites, audaces, & temerarios, loquaces, simplices, prodigos, lætos, furibundos, inæquali statu semper uarios: Sol fortes, secretos, probos, magnificos, lætitiam præ se ferentes, magnanimos, cogitabūdos, honoratos, quietos: Venus quales Iupiter, sed luxui, & otio, & libidini magis deditos: Mercurius uarios & sagaces, dolosos, & auaros: Luna inconstantes, laboriosos, minimè magnanimos. Saturnus

turnus quoq; dominatur cicutæ, halicacabo, apollinari herbæ, mandragoræ, scorpionibus: Sol aromatibus & acribus: Mars amaris & uenenis quæ ob calorem statim occidūnt: Iupiter dulcibus: Venus pinguibus: Mercurius salsis, mistam enim talia habent naturam: Luna insipidis. Saturnus igitur iuxta hoc, pater est agricolarum et mendicorum: Iupiter mercatorum, magistratuum, sacerdotum: Mars militum & tribunorum: Sol Regum, Principum, & aulicorum: Venus otiosorum, & coquorum, ac musicorum, & poëtarum: Mercurius Thesaurarios secundos, qui sunt à secretis, artifices omnes generaliter, scriptores & eruditos omnis generis, philosophos & professores: Luna nautas & nuntios significat. Iuxta hoc igitur solùm ex primarum qualitatum natura ac mensura mistionéq; nō propria, sed quæ ex caloris magnitudine procedit, genera omnia effectuum in planetis dignoscuntur. Quæ uerò ex illorum commistione fiunt, tot sunt & talia ac tam diuersa ab illorum simplici natura, adeóque mirabilia, ut qui non uim compositionis intelligat, uix credat hæc fieri posse stellarum decreto. Tertia regula est, quòd postquàm hæc à temperatura proueniunt, ita illa mutata, mitescunt, aut corrumpuntur.

TEXTVS XXXI.

Quæ cùm ita sese habeant, cúmq; quatuor sint humores, seu primæ naturæ: Duæ fœcundæ & uiuificæ, nempe calidi & humidi, ex his enim omnia & coalescunt, & roborantur: itémq; duæ exitiales & detrimentosæ, aridi & frigidi, vnde rursum dissipantur, & debilitantur omnia. Tradidêre similiter veteres, & stellas beneficas esse, Iouem, Venerem, & Lunā,

eò quòd temperatæ naturæ ſint, & in qua plurimum inſit calidi & humidi. Stellas verò Saturni & Martis maleficas, quòd contrariæ ſint naturæ & effectus. Alteram enim frigidiſsimam, alteram feruentiſsimam eſſe voluerunt. In medio verò reliquerunt Solem & ſtellam Mercurij, vt participes vtriuſque naturæ, ſuóſq; effectus accommodantes illarum ſtellarum, ad quas acceſſerint, proprietatibus.

Cùm docuiſſet primas qualitates harum ſtellarum, ſcilicet errantiũ, declarat quæ ex his ſequuntur, eandem fermè quam & nos docuimus primarum qualitatum, quanuis eorum, qui ante nos fuerunt opinionem ſequutus. Par enim erat cum frigiditas atq; ſiccitas ſolæ eſſent priuationes, nihil præſtare præter impedimentum. Itaq; quæ uel immodicè frigida ſunt, uelut Saturnus, uel immodicè ſicca, uelut Mars, quem feruentem appellat, quoniã maximè ſiccitati immodica caliditas neceſſariò, ut dictum eſt adiungatur, intemperata ſeu malefica appellat. Quæ uerò calido humidóq; abundant, temperata atq; benefica. In quibus igitur calor humido perfectè dominatur, ut in Ioue, temperamentum eſt ſupremũ, & benefica maximè: in quibus mediocriter propter humidi abundantiam mediocriter temperata, ut Venus, atq; benefica. In quibus autem minimè propter caloris paruitatem minimè temperata, miniméq; benefica, uelut Luna. Manifeſtum eſt igitur quòd Luna, dum luminibus plena eſt, maximas adducit felicitates, quoniã calida ſatis eſt pro humidi ratione: Vbi uerò uacua, debiliter quidem nobis benefacit. Eadem ratio & in Mercurio, qui cùm modò ſiccus ſit, ſcilicet cum Soli aut Marti iungitur, modò frigidus, cùm Saturno, maleficus erit atq; intempera-

pera

peratus. Similiter cùm Ioui, Veneri, uel Lunæ iungitur, calidus & humidus efficitur, atq; ideò temperatus & beneficus. Mercurij enim stella à Sole atq; Luna uincitur ratione quidem generali, quòd potentißima sint hæc luminaria: At uerò ab omnibus alijs planetis, tum uerò in errantibus maioribus uincitur atq; mutatur duplici ex causa, & quòd simpliciter minimus sit inter omnes stellas, & uisu etiam minimus, & quòd celeriter motus ab alijs astris, quæ nō celeriter moueri possunt, ualidiore influxu facto succumbat. Accedit, quòd Mercurij sydus potentia, ut dixi, in utranq; naturam mutari paratum est. Tria igitur in his iam docuit, qualitatem, scilicet luminis, magnitudinē (quæ prima est in Sole, deinde in Ioue, quo ad robur & quoniam in toto corpore est, In Luna uerò, quo ad densitatem ac terræ propinquitatem, pòst Venere, pòst Marte, inde Mercurio, atq; Saturno) deinde tēperiem, quæ optima est in Ioue, secundo loco in Venere, tertio in Luna, mediocris in Mercurio atq; mutabilis, praua in Marte, peßima in Saturno, ab his uerò opus quod à facultate fit, id uerò perpetuò simillimum facultati. Vnde temperatißimæ etiam maximè beneficæ, intēperatæ autem maleficæ. Sol maxima omnium fortunarum est, neq; planeta ullus magis est beneficus, neq; magis temperatus, ut suprà ostendimus. Verùm quia planetas reliquos primùm lumine suo impedit, dum occultantur sub illius radijs, maleficus dicitur, quoniam illius lumine aliorum decreta benefica frustrantur. Deinde etiam, quòd maleficarum uires fouendo, aut repugnantia quadam ac ueluti dißidio, ut cùm Saturno iungitur, maxima afferat incommoda. Tertium, quòd cùm æstatem facere poßit, & hyemem, potentia quidem maximas mutationes subire aptus est: omne autem astrum, ut declaratum est, tales habet actiones, quales potentia ipsum est. Mutationes autem recipit & ab astris inerrantibus, & à locis ipsis superioris cœli noni.

Ab astris quidem magnis triplici causa, & quòd tardiora sint, & quòd maiora, & quòd altiora. Porrò neq; altitudo, neq; tarditas lumen illius immutant, sed opus tantùm uincunt. Magnitudo uerò etiam lumen uincit & superat. Est & quarta ratio, qua Solem inter ambiguæ naturæ sydera collocamus: quoniam uelut quicquid nobis euenerit boni maliue in signis Principibus imputamus, ita impedito Sole ingentia mala sequi consueuerunt, quæ in illum reijcientes, infortunatum & maleficum appellare audemus ingrati, cùm tamen natura sua nullus sit melior. Nam longæua uitæ spatia, corpus incolume, mentem synceram atq; optimam, Regias dignitates, honoréscq; atq; opes, plus Sol largitur, quàm omnes errantes aliæ stellæ simul, ut non immeritò Sol quasi solus appelletur. Quòd uerò calidam & humidam intemperiem temperatam appellauerit, nos equidem non ut alios, minimè fatigat. Moderata enim qualitas temperamenti nomen meretur, multitudo autem ut calida dicantur & humida. At quæ non ob multitudinē sed qualitatis excessum calida & humida dicuntur, non iam temperata merētur appellari, sed calidæ & humidæ intēperies: uelut frequēter Veneri & Lunæ, rarißimè autem Ioui cōtingit, cùm delibitatis luminibus atq; corruptis, inanes qualitates potiùs quā luminis multitudinē ad nos detulerint.

Caput quintum.

TEXTVS XXXII.

De Stellis masculinis & fœmininis.

RVrsus cùm primarij sexus duo sint: Masculinus & Fœmininus, conferenda ex suprà dictis naturis humiditas ad fœmininū, quòd illa in hoc sexu abundet, reliquæ verò ad masculinū ap-

ponentur,

ponentur. Proinde conuenienter traditur Veneris stella et Luna fœminini sexus, propterea quòd in illorum naturis humiditas excellat. Sol verò stellaq; Saturni, & Iouis, & Martis masculini: At Mercurij stella vtriusq; particeps, cùm ex pari siccæ & humidæ constitutionis effectrix sit. Cæterùm ipsæ etiã stellæ masculas fœmininásq; vires suscipere dicuntur, pro eo atq; erga Solem sese habuerint. Ac masculescere quidem matutinas & antecedentes, vespertinas & sequentes effœminari. Similiter pro eo atq; habuerint sese erga horizonta. Nam ab oriente vsq; ad mediũ cœli, necnon & ab occasu vsq; ad imum cœli, masculescere tanquàm orientales, in reliquis autem duabus portionibus, tanquã occidẽtales effœminari.

Masculos planetas uocat efficaces magis, & qui etiã masculorum fœtuum sunt significatores. Constat enim, quòd in omni fermè genere masculi sunt fœminis efficaciores, præterquàm, ut dicunt, in ursis. Hæ igitur sunt utilitates: & ut sciamus quibus gaudent locis atq; signis. Vnusquisq; enim errantium suo simili gaudet. Non tamen loco, sed omnes masculino. Trifariàm autem dicitur masculinus planeta, aut fœmininus: Natura, & hæc est, quoties humidũ non uincit calorem, at ita Saturnus, Iupiter, Mars, & Sol masculini sunt: nam Iupiter tametsi humidus sit, non tamen humidũ calorem uincit. Sic & Saturnus cùm frigidior sit quàm siccus, masculus est. Non igitur quia humidus planeta, ideò fœmininus, sed quia calor ab humido uincitur, ut cõtrà in masculis superat et concoquere potest semen. Venus igitur & Luna, cùm humidum

midum maius ſit calore fœminini ſunt planetæ. Mercurius uerò, ut in reliquis, ancipitis eſt naturæ. Comparatione ad Solem quilibet planeta maſculinus fit, cùm dum Sol oritur, eſt ſupra terram, & quicunq; ſub terra eſt, tũc fœmininus: uel, ut idem alijs uerbis dicam, quicunq; ordine ſignorum minus ſex ſignis diſtat à Sole, fœmininus eſt & occidentalis, quicunq; plus ſex ſignis, maſculinus & orientalis: orientales matutinas uocat, quæ ante Solẽ exoriuntur, occidentales ueſpertinas dicit, quæ poſt Solem oriuntur ſtellæ: uel, ut aliter explicem, & cauſam ſimul reddam, cur orientales ſtellæ occidentalibus ſint efficaciores, orientales uocantur, quæ nocte oriuntur: nam tunc ſplendorẽ ſuum uiſibilem habent, atq; ideò efficacem: omne enim aſtrum, ut inferiùs docebimus, uim ſuam in ortu acquirit, quæ ſi iam exorto Sole obumbretur, ut in occidentalibus, quorum ortus eſt de die, multò minùs aërem afficit. Itaq; qui ſint orientales, qui occidentales planetæ, & cur maſculini ſint, aut fœminini, debiles aut ualidi, iam intellexiſti. Occidentalem autem planetam intelligit hìc, atq; orientalem generaliùs quàm alibi, quoniam per oppoſita diuiſio eſt, ut omnes errantes hac diuiſione ſub altero membrorum maſculini uel fœminini comprehenderẽtur. Cõparatione mundi, quicquid eſt ab ortu ad cœli medium, quod aſcendat, eſt maſculinum, quod à cœli medio ad occaſum, fœmininum: atq; id omnino certum & ab omnibus receptum. At quod à ſeptima ad quartã ſit maſculinum, cùm deſcendere uideatur, à quarta uerò ad primam fœmininum cùm aſcendere, id non ab omnibus conceditur, ſed pleriq; quod eſt à quarta domo ad decimam, maſculinum, quod à decima ad quartam, fœmininum eſſe uolunt. Verùm ſeu ratio ſumatur ab aſcenſionibus, quæ æquales ſunt à prima ad decimam, & à ſeptima ad quartam, ſicut & à decima ad ſeptimam, his quæ à quarta ad primam, ſeu quoniam ambæ uel æqualiter aſcendunt ad meridiei

circulum,

circulum, uel ambæ æqualiter descendunt, seu quòd non nisi partibus, quæ supra terram sunt, uim tribuat Ptolemæus, alijs autem oppositionis causa, tandem id constat (atq; ea ratio maxima est) à septimo loco ad quartum ascendere astra, à quarto autem ad horizontem seu ascendens, descendere.

His regulis manifestè declarauit Ptolemæus nõ solùm quæ astra essent masculina aut fœminina, sed & quæ ualidiora & imbecilliora. Nam tres superiores ac Sol, cùm maximi sint inferiorum comparatione & altiores, potentiores sunt fœmininis minoribus atq; inferioribus: inferiores enim fœminini sunt. Mercurius enim qualitate masculinus est, imbecillitate fœmininus.

Caput sextum.

TEXTVS XXXIII.

De Diurnis & Nocturnis.

RÆtereà cùm euidẽtia temporum discrimina dies & nox efficiat, & diurnum quidem spatium masculum censeatur propter calorem, & rerum gerendarum opportunitatem, nocturnum verò fœmininum, propter insitũ humorem illi, & acquiescendi conuenientiam: stellarum quoq; consimili ratione nocturnam esse docuêre Veneris & Lunã, diurnos Solem, & stellam Iouis, promiscuum Mercuriũ. Sic vt matutina in figura diurnus, in vespertina nocturnus habeatur. Vtriq; etiam conditioni attribuêre maleficarũ alteram, secuti non simi

 litudi

litudinem, sed diuersitatem naturarum. Nam si stellis bonæ constitutionis similia applicata fuerint, augentur vires bonitatis illarum, sed exitialibus admista dissimilia, coërcent vehementiam maliciȩ illarum. Qua de re frigidam Saturni stellam attribuêre calori diurno, ac Martis siccã humiditati nocturnȩ. Hoc enim modo vtraq; ad temperatam conditionem accedet, postquàm à contraria constitutione correcta moderationémq; adepta fuerit.

Post temperiem ac sexum docuit errantium naturã tempori congruentem, naturalem in omnibus secutus rationem, ut scilicet, temperatis similia tribueret, unde Soli & Ioui diem propter calorem: Veneri & Lunæ noctem ob humidum: planetæ enim hi temperati sunt, & qualitates tantùm duæ ut dixi, calor & humidum: In Sole autem & Ioue calorem humidum & omnem aliam qualitatem superare docuimus: uelut in Venere & Luna humidum superat calorem, longéq; magis aliam omnem qualitatem. In intemperatis Saturno diem ad temperandum frigus, noctem Marti ad temperandam siccitatem. Oportet enim in mala temperie semper deteriores qualitates emendare. Ita fiet, ut si Saturnus in die dominetur, non adeò refrigeret, nec Mars in nocte adeò exiccet: quare neuter tantum nocebit. Sed Iupiter quomodo in die magis iuuabit, cùm iam confessum sit omnia astra die uires amittere? Hoc igitur per se est intelligendum, seu supra terrã sit, seu infra, seu orientalis, seu occidentalis, ut fiant iuxta hoc status octo singulorum planetarum, Solem excipiendo.

In die supra terram orientalis.
In die supra terram occidentalis.

In die infra terram orientalis.
In die infra terram occidentalis.
In nocte supra terram orientalis.
In nocte supra terram occidentalis.
In nocte infra terram orientalis.
In nocte infra terram occidentalis.

Cùm igitur Iupiter in die fuerit supra terram atq; orientalis, erit optimè dispositus. Quòd si orientalis de nocte supra terram, erit etiam bene dispositus. Quòd si orientalis de die infra terram, minus bene dispositus, quā his duobus modis, & quàm si supra terram diurnus, sed tamen occidentalis esset. Habes quatuor modos in benefica atq; diurna: quatuor reliqui modi deteriores sunt, ut peßimus sit Ioui esse in nocturno tempore infra terram & occidentalem, atq; alij eadem ratione. Fuerunt tamen, qui absurdißimè diurnum in nocte præferrent sub terra, cùm Ptolemæus doceat hæc non ante Solis præsentiam, sed ad temporis naturam debere referri. Itaq; orientalis semper melior est occidentali, & diurnus in die, quàm in nocte, supra terram quilibet planeta, quā infra terram. Solis autem præsentia ex se plus nocet, quàm iuuet. Amittunt enim omnes stellæ coram Sole lumen atque splendorem, & cum his etiam uires. Diurni uerò actionibus sunt magis opportuni, nocturni magis defatigantur & præcipuè Venus. Mercurius suam ancipitem naturam retinet, matutinus cùm calidior sit, diurnus est, uespertinus autem nocturnus.

*

Caput

Caput septimum.

TEXTVS XXXIIII.

Quid valeant configurationes erga Solem?

Eque ignorandum vires, cùm Lunæ, tum trium stellarum, Saturni, Iouis & Martis intendi aut remitti de figurationibus erga Solem. Luna enim ab oriente vsq; ad primum incrementum cùm quasi dimidiata apparet, efficiens est humiditatis maximé. Inde verò vsq; ad plenilunium, caloris. Hinc etiam vsq; iterum ad dimidiationem, siccitatis. Atq; etiam hinc ad interlunium vsq;, frigiditatis. Et stellæ quas diximus, matutinæ vsq; ad primã stationem, humoris plurimum habent. À prima verò statione vsq; dum oriuntur de nocte, magis calefaciunt. Hinc etiam vsq; ad secundam stationem, magis desiccant, à qua quidem donec occultentur, magis frigefaciunt. Atq; has singulæ vires in vniuersum quidem in circun fuso nobis cœlo exercent, quibus præualentibus varietates tamen constitutionũ plurimæ existunt, ex commistione diuersarum stellarum, coërcente cõtraria semper natura vniuscuiusque effectuum vehementiam.

Cùm in tribus præcedentibus capitulis de propria uniuscuiusq; planetæ natura egisset, in hac de aduentitia agit. In fine autem, ibi (Atq; has) duarum dubitationum nobis rationem

nem reddit, primæ ſcilicet, cur non ſemper talia proueniant ab erraticis: impediri enim ſingulas aut mutari poſſe docet. Secundæ uerò, quoniam cùm quinq; ſint tantùm erraticæ ac duo luminaria, quónam pacto tot poßint fieri effectus naturales omnino diſtincti? Reſpondet, quoniam ex miſtione horum, uarietates plurimæ emergunt. Septē enim cùm ſint ſtellæ quæ cœlos habent proprios, ac ſingulæ iam octo modis uarientur, ut diximus, fient lvj. modi. Inde ſimpliciū unuſquiſq; maſculini uel fœminini ſexu duplicatur mundi nō ſui ipſius habita ratione uel Solis, nam hi modi annectuntur, ut fiant CXII. *Quatuor uerò ex his, ut docebimus, quadrifariā etiā mutantur, ſed dicamus bifariàm tantum, ne orientalem & occidentalem iterum repetere cogamur: igitur ſtatus trium ſuperiorum & Lunæ* XXXII. *Veneris autē & Mercurij* XVI. *Solis uerò à mundo quatuor. Sic igitur omnes erūt* CLXIIII. *ut uerò duxeris Saturni ſtatus in reliquorū fient* XXXII. *in* CXXXII. *erūtq; quatuor millia ducēti uiginti quatuor. Iouis aūt 3. mill. ducēta. Martis bis mille centū ſeptuagintaſex. Lunæ mille centum quinquagintaduo. Veneris trecenti uiginti. Mercurij ſexagintaquatuor. Bini igitur planetarum ſtatus totidem modis uariari poſſunt, ſcilicet undecies millies & centum trigintaſex. Quid de ternarijs dicam, quorum Saturni & Iouis ſtatus poſſunt uariari cum tertio planeta centies atq; bis millies ſupra centum! Inde Saturni & Martis cum reliquorum præter Iouem uno, ſexagies nouies mille ſexcenti triginta duo. Totidem ad unguem erunt Martis cum Ioue, & tertio alio planeta à Saturno. Ita de reliquis combinationibus quæ ex tribus fiunt. Quaternariæ autem longè plures ut una ſola combinatio ad bis millies du-*

Status.	
Saturni	XXXII
Iouis	XXXII
Martis	XXXII
Lunæ	XXXII
Veneris	XVI
Mercurij	XVI
Solis	IIII
Omnium	CLXIIII.

centies ui

centies uicies octies mille supra ducentos uigintiquatuor modos perueniat. Ita fit igitur, ut exceptis mutationibus, quæ à signis & inerrantibus proueniunt, tum radijs, genera ipsa complicationum erraticarum etiam præter singulares modos, sint infinita. Atq; hoc Ptolemæus in ultima parte huius capitis indicauit. Quòd si quis simplices binarias ac ternarias aliásq; scire desiderat usq; ad septenariam, quæ sola modos continet 1073741824 ex superiore tabella facilè condiscet. Cæterùm quinq; nobis insinuare uidetur Ptolemæus, quorum primum declarat, tria alia ex uerbis illius intelliguntur, unum penitus remanet indiscussum. Primũ, quod proponitur, est quòd planetæ quatuor habent status, superiores, scilicet & Luna: & istud declarat litera adeò apertè, ut dubitatione non indigeat, nec ulteriore expositione. Secundum est, quòd sydera hæc cum sub Sole sunt, nullas habent uires: nam primum statum tam in Luna, quàm in superioribus orditur ab exortu, & ultimum statum finit ad occultationem. Habent igitur sydera quinq; status. sed unum, in quo nihil penitus possunt. Tertium est, quòd Venerem & Mercurium ab hac comparatione eximit, licet Haly conetur inserere. Causam describebat Commentator, dicens, quoniam hi status metum recipiunt ab oppositione, Venus autẽ & Mercurius ad Solis oppositum nunquàm perueniunt. Quartum, an solum Luna humectet? uidetúrq; ex dictis, ὅτι ὑγρότητός ἐστι μᾶλλον ποιητική, id est, quòd magis humidi factiua est, ut intelligamus in primo exortu, scilicet Heliaco (nam uesperi à coniunctione Luna incipit exoriri, quod Sole sit uelocior) eã esse magis humidam, quàm calidam, pòst magis calidam, quàm siccam, usq; ad plenilunium, à plenilunio siccam magis, quàm frigidam, quousq; dimidia sit, ab eo tempore frigidam magis, quàm humidam, & ob id maximè in ultimo quadrato aquæ maris augentur. Et quòd dum est in Solis quadratis, sit in absidis

absidis opposito propinqua terræ, & quòd peculiariter ab oppositione quadra sequens frigida sit & humida, quæ temperatura aquæ consimilis existit. Quod quidem etiam de superioribus intelligendum est, ut de Luna. Quintum uerò dubitatione dignum, quomodo Iupiter ab oppositione Solis & reliqui superiores siccet, cùm superiùs dictū sit planetas, ut propinquiores terræ fiunt, uapores magis ad se trahere atq; inde humectare. Nam superiores, cùm in oppositione Solis sunt, in absidis etiam parui circuli opposito sunt constituti. Et nō solùm imaginatione huius circuli inferiores uidentur, sed tales esse deprehenduntur, ob magnitudinē: uidimus enim aliquando Iouem in Solis opposito, qui duplo fermè maior uidebatur, quàm cùm primùm Solis radijs relictis exoriebatur: cùm tamen in opposito Solis fermè cœli medium possideret, quo in loco astra minora uideri solent. Vnde etiam dubitatio alia emergit: quónam pacto, cùm occidentalis sit siccior, quàm orientalis, cur occidentalis masculinus nō sit, & orientalis fœmininus, ut in præcedenti capite ostensum est? Simile est, quod dicitur de Mercurio, nam occidentalem statuit fœmininum, orientalem masculinum, & tamen infra statuit Mercurium orientalem humidum, occidentalem autem siccū: cùm tamen uelit planetas humidos esse fœmininos, siccos autem masculinos. Haly ad primū dubium, cuius ipse fuit author, respondet, quòd planetæ debiles fiunt in Solis opposito, quia à ui Solis uincuntur: & quanquam hoc uerum sit, attamen dicimus planetas in Solis opposito sicciores esse secundum qualitatem, non secundum quantitatem. Nam Iupiter in Solis opposito magnas præstat felicitates: & lumen ut dixi, habet, si quando aliàs illustrissimum: opera autem planetarum, illorum lumen sequuntur. Propterea dixi, quòd qui nostra non fuerit secutus principia, nunquàm ab his euadet, ut non intelligat Ptolemæum, & ipsum etiam in-

Lib. 3. cap. 15.

absur

absurdas coniiciat cõtradictiones. Propterea ad reliqua duo dubia dicimus, orientales planetas esse humidiores quantitate luminis, non qualitate. Purum enim lumen atq; abundans humidum est secundum substantiam, & tale masculorũ author est & efficax: est enim hoc principiũ uitæ: masculi uerò non minùs abundant uitæ principijs fœminis, imò magis: occidentales autem humidiores in comparatione ad calorem, qui minor est, ideóq; fœminei & debiles. Iuxta hoc igitur omnia clara sunt. An uerò inferiùs dum sunt Saturnus, Iupiter, atq; Mars sint debiliores, quod Haly censere uidetur, quanquam non hoc dicat Ptolemæus? Respondeo, sic: Sed non ob luminis paucitatem, cùm, ut dixi, plurimum habeant, nec quia à Sole impediantur, imò in ipsa oppositione à Sole magis illustrantur & roborantur. Sed quia naturali suo motui cõtrario modo uersantur, ac quasi noni orbis legi repugnãt. Cùm itaq; retrogradi sint debiles, in ipsa tamen cum Sole oppositionis parte, sunt potentes. In reliqua etiam parte retrocessus, sunt potiùs à natura propria alieni, quàm debiles.

Reliquum est, ut quædam uerba exponam, Quasi dimidiata, intellexit quadratam radiationem exquisitam, sed tũc Luna non est uerè dimidia sui corporis parte illustrata, ideò dixit, Quasi. Primam stationem uocat, cùm planeta incipit retrocedere. Secundam, cùm ex retrocessu incipit dirigi. Oriri in nocte incipiunt, cùm in Solis sunt opposito. Antè enim dum essent iuxta primam stationẽ, oriebantur de nocte: Itaq; ortum hic uocat communẽ, cum stella, occidente Sole, in oriente est, id est, quandiu post stationem primam adhuc stella exoritur de nocte, donec exoriatur ad unguem, occidente Sole, calefacit magis, quàm humectet. Manifestum est igitur ex hoc, quòd cum status stellæ in quatuor modos diuidat, orientalem propriè dici à primo exortu, usq; ad stationẽ primam, non usq; ad oppositionem, & occidentalem à secunda statione ad

ne ad occultationem, non ab oppositione ad occultationem, quibus modis capi orientale ac occidentale superius diximus. Cap. 5.
Separata igitur est ratio orientalis & occidentalis à natura retrocessus et directionis. Et quanquàm idem sit planeta, qui à prima statione fertur ad Solis oppositum, & qui retrocedit, alium tamen habet effectum, ut retrocedit: alium, ut ad Solem comparatur, & tertio, ut terræ sit propinquus: quamobrem hos status cōmiscere non oportet, etiam si inuicem necessariò coniuncti sint. Nam si non commiscueris, non errabis, intelligésq; plura decreta unius planetæ ualde inuicem diuersa, & illorū magnitudines inuicem distinctas: quod etiam in alijs facere suadeo. Similiter ut memineris distinguere calidum & humidum, cùm pro qualitatibus sumuntur, ab ipsa substantia illorum, quæ est lumen uel luminis effectus.

Caput octauum.

TEXTVS XXXV.

De Viribus stellarum inerrantium.

SVperest, vt stellarū quoq; fixarum naturas, & proprietates effectuum percurramus. Nunc igitur deinceps sicut de errantibus fecimus, percensebimus & in his peculiariter obseruatas rationes. Ac primùm quidem earum, quæ per signiferum descriptæ sunt. In capite Arietis stellæ effectus habent commistos ex viribus Martis & Saturni. Quæ in ore sunt, idē possunt, quod stella Mercurij, nonnihilq; quod Saturni. Quæ in posteriore pede, Martiæ: in cauda, Veneriæ sunt.

Vbi Tauri signum quasi amputatum cernitur, ibi stellæ sunt naturam sapientes Veneris & Saturni aliquantum. At Vergiliæ Lunam Martémq; referunt. In capite inter suculas vna luce rutila excellens, quæ & facula dicitur, Martia est.

Geminorum signum in pedibus stellas habet, quarũ natura similis est naturæ Mercurij, & nõnihil Veneris. In femoribus lucidæ stellæ Saturniæ sunt. In capitibus duæ nitẽt, quarum prior Mercurialis est, cognomẽto Apollinis, posterior Martia, cognomẽto Herculis.

In Cancri oculis stellæ duæ, effectum similem habent stellæ Mercurij, & aliquantulum Martis. In brachijs stellæ Saturni sunt et Mercurij. Illæ verò in pectore quasi gyrus nebulosus præsepis cognomento, Martius & Lunaris est, iuxta quem vtrinq; positi, vt vocantur, asini, Martij sunt & Solares.

Duæ stellæ in Leonis capite idem possunt, quod Saturnus, et paulatim accedunt ad Martis etiam naturam. In ceruice tres Saturniæ sunt, & aliquantulùm Mercuriales. At illud in corde lucidum sydus, Regulum vocant, æquale est Marti & Ioui. Aliæ in Ilio, & vna cauda splendida Saturniæ & Veneriæ. Aliæ in femoribus Veneriæ, & nonnihil Mercuriales sunt.

Virgo

Virgo habet in capite stellas, & vnam supra alam Australem idem pollentes quod stella Mercurij, & referentes nonnihil Martis quoq; naturam. Reliquæ in ala, & quæ sunt in cingulo, Mercuriales sunt, & aliquantum Veneriæ. Vna in ala Septentrionali, vindemiatoris nomine Satur. & Mercur. At illa quæ Spica nominatur, Veneria & aliquantum Martia est. Aliæ in extremis pedibus & vestimenti tractu,* Veneriç, & nonnihil Martiæ sunt. * Alias Merc.

In chelis quæ sunt in iugo, siue chelis Scorpij extremæ stellæ effectus habent similes stellæ Iouis & Mercurij. Mediæ verò Saturni, & aliquantum Martis.

In ipso Scorpio, quæ in fronte sunt splendidæ, idem valent, quod Mars, paulatimque accedunt ad Saturni quoq; naturam. Quæ in corpore numero tres, quarum media reliquis rutila luce præstat, noménq; habet Græcum quo Marti comparatur, referunt naturam Martis, & nonnnihil Iouis. Quæ sunt in nexibus dorsi, Saturniæ, nonnihilq; Veneriæ. Quæ verò in ipsa cauda, Martiales & Martiæ sunt. At gyrus ille nebulosus, vt dicitur, Martius est & Lunaris.

Ex stellis, quibus Sagittarij signum effingitur, sunt in cuspide sagittæ Martiæ & Luna-

res. In arcu et vbi illæ manu comprehenditur, Iouiales & Martiæ. Ille in ore gyrus Solaris & Martius. Aliæ in fascia & dorso, Iouiales, & aliquantum Mercuriales. Aliæ in pedibus Iouiales & Saturniæ sunt. Illa caudæ quatuor laterum figura Veneria, & aliquantum Saturnia est.

Stellæ, quæ sunt in cornibus Capricorni, idē efficiunt, quod Veneris stella, & ad Mart. quoq; naturam paulatim accedunt. Quæ in ore, quod Saturn. habéntq; nonnihil Vener. virium. Quæ in pedibus & aluo, Martis naturam & Mercur. Quæ in cauda, Saturni & Iouis naturam referunt.

In Aquarij humeris, itémq; veste & manu sinistra, stellæ sunt effectus similis stellarum Saturni & Mercurij. In femoribus, quæ cernuntur, magis Mercurium, minus Saturnum referunt. Quæ in profuso latice, Saturni & aliqua ex parte Iouis naturam habent.

Stellæ in capite Piscis Australis, Mercurij vires repræsentant, habéntq; Saturni quippiam. In huius corpore stellæ Mercuriales & Iouiales sunt. Quæ sunt in cauda & filo Australi, cùm naturā referant Saturni: accedūt sensim tamen & ad Mercur. Quæ sunt in corpore & spina Piscis Septentrionalis, Martiæ sunt: valent tamen & Venerium quiddam.

Quæ

Quæ in filo Septentrionali, Saturniæ sunt & Iouiales. Illa in nodo splendida, Martis naturam & Mercurij quoq; nonnihil habet.

Reliquarum effigierum in regione Septentrionis sunt stellæ in Vrsa minore lucidę natura Saturnię, non tamen nihil Venerem quoq; referentes.

Stellæ verò Vrsæ maioris, Martiæ sunt. Sub huius cauda quasi crines, Lunares sunt & Veneriæ.

Draconis splendidæ stellæ Saturniæ sunt & Martiæ, atq; etiam Iouiales.

Stellæ Cephei Saturniæ sunt & Iouiales.

Bootæ, Mercuriales & Iouię sunt. Rutilus ille fulgor qui Arcturus nominatur, naturæ est Iouis.

Stellæ Coronæ Septentrionalis, Veneriæ sunt & Mercuriales.

Quæ in signo, quod in genua videtur procubuisse, Mercuriales.

In Lyra Veneriæ & Mercuriales.

Quibus idem valent alitis quoq; stellæ.

Cassiepiæ, Saturniæ sunt & Veneriæ.

Persei, Iouiales & Saturniæ. Gyrus ille in capulo ensis, Martius & Merc.

Aurigæ stellæ splendidæ, Martiæ sunt & Mercuriales.

Serpentarij, Saturniæ, quæq; Veneris aliquid

habeant. Ipse quidem Serpens Saturnius & Martius est.

Sagittæ stellæ, Martem referunt, habent et Veneris quiddam.

Aquila, Martia est & Iouialis.

Delphin, Saturnius & Martius.

Stellæ lucidæ equi, vires habent Martis et Mercurij.

Andromeda, Veneria.

Delta, Mercuriale est.

In regione Australi, est in rostro Piscis Australis stella lucida, potestate Veneria & Mercurialis.

Ceti stellæ sunt Saturnię.

Orion in humeris stellas habet Martis & Mercurij naturæ. Reliquę splendidę Iouiales sunt & Saturniæ. Extrema splēdida illa fluminis stella, Iouem, reliquæ Saturnum referunt.

Leporis stellæ Mercuriales sunt.

Canis, Venerię, vna in rostro fulgida, Iouis, & aliquantum Martis naturam habet.

Hydri lucidę, Saturniæ & Venerię sunt.

Crateris, Veneris vires, déque Mercurij aliquid habent.

Corui, Martiæ & Saturniæ sunt.

Argo nauis lucidas stellas habet Saturnias & Iouiales.

Centauri humana figura, stellas complectitur

ctitur Venerias & Mercuriales. Equina habet splendidas, Venerias & Iouiales. Quæ in fera sunt splendidæ, Saturnum referunt: & nonnihil Martem.

Quæ verò in ara, Venerem, & aliquantulùm Saturnum.

Corona Australis stellas habet splendidas natura Saturnias, & Mercuriales.

Hic textus per se manifestus est, nec longa indiget declaratione, adeò ut Haly pauca circa illum dicat, commentator uerò ignotus etiam uideatur prætermittere illius expositionem. Quamobrem solùm cùm essent quædam circa illum adnotanda, totum in unum redegi. Itaq; uidetur primum illud animaduertendum duobus modis stellarum fixarum notitiam effectuum haberi: uno quidem modo, per experimentum, quod certè securißimum est, altero per rationem. Ob id igitur Ptolemæus docet experimento uires illarum cognitas fuisse. Quo autem experimento, facile est intelligere, quod ex obseruationibus Chaldæorum & Aegyptiorum, cùm Sol uel Luna eis iungebantur, per longitudinem deprehensæ sunt uires. Solis quidem propter magnitudinem effectuum & naturæ simplicitatem, & reditum annuum ad illas, tum moram unius diei aut etiam plurium. Vltimo, propter exortus, qui quidem ad multos dies extenditur, cùm fixa primùm ante Solem sub auroræ tempore ab oriente emergit: Lunæ uerò propter frequentes coniunctiones certißimásq;: tum uerò magnitudinem effectuum & maximè in mari ob æstus, & naturæ simplicitatem, et luminis delationē. Quinq; igitur modis, & à Solis coniunctione, & à Lunæ, seu accesibus & receßibus fixarum naturam antiqui uenati sunt.

Licuit & in coniunctionibus aliorum planetarum, & dum emergerent occiderentue, tam in temporum mutationibus, quàm etiam genituris, & dum cœli medium, seu cor occuparent, in genituris tamen tantùm, & ex locorum natura quibus super uerticem feruntur, aliquid de natura illarum intelligere. Ratione uerò etiam quinq; modis, aut magnitudine: quæcunq; enim sunt maiores, eò sunt efficaciores, paruæ autem imbecilles: Lumine, quæcunq; lucidum habent, illustria omnia faciunt, seu bona seu mala: tenebrosæ obscuritatem mentis, & intellectus, atq; aliorum effectuum: Rursus quæ densum habent lumen, efficaces, quæ rarum, debiliores, quæ plurimùm micant, ut Canicula, magnas conturbationes efficiunt, & maria agitant, & proditiones suscitant, & mentes hominum inquietas reddunt. Rubræ quoque, hoc autem ad colorem pertinet, Marti aßimilantur, ut plumbeæ Saturno, & claræ micantes Soli, atq; aliæ, ut dictum est à nobis in decem libris Astronomicis, quibus titulus est, Supplementum Ephemeridum. Loco uerò, quoniam robustißimæ sunt, quæ circa uiam Solis locum habent. Vnde dicebat Haly, quòd cor Leonis, cùm sit secundæ magnitudinis propter robur (hoc autem illi inest quia maximè propinquus est eclipticæ) numeratur inter stellas primæ magnitudinis. Est enim efficacißima omnium earum fermè, quæ in cœlo sunt. Causa est, quoniam à Solis lumine, & dum præsens est, & per radios uehementius illustrantur stellæ, quæ in uia Solis sunt, quàm quæ extra illam. Proximæ his, quæ usq; ad octo gradus (ea enim est latitudo Veneris maxima ab ecliptica) distant, seu Australes seu Boreales. Causam reddebat Haly, quoniam cùm fixæ plurimũ absint à terra, & proprio motu tardißimè moueantur, uis illarum ad terram non defertur. Quæcunq; igitur proximiores sunt eclipticæ, erraticarum,

quæ illis iunguntur, beneficio uires ad nos transmittunt. Ideóq; & frequentius quantò propiores sunt eclipticæ. Validißimæ igitur quæ intra tertium gradum latitudinis continentur, quoniam corpore omni planetæ præterquàm Soli, iungi possunt. Post has sunt, quæ à tertio gradu usq; ad quintum, nã & his Mars & Luna iunguntur. Debiles uerò, quæ à quinto usq; ad octauum. At de his in Ephemeridum Supplemento distinctè conscripsimus. Propter hoc igitur Ptolemæus à stellis, quæ in Zodiaco sunt, tanquàm ualidioribus, & quarum opera celerius & uehementius nobis manifesta sunt, initium duxit. Præponuntur tertio loco, quæ Borealem habent latitudinem nobis, quæ Australem, habitantibus in regione Antarctici poli. Similiter & quarto loco, quæ declinationem habent Borealem nobis: quæ Australem, habitantibus ultra æquinoctialem. Quinto, quæ supra uerticem alicuius regionis sunt, plurimùm in illa regione possunt, quæ autem remotæ sunt à uertice regionis, tantò minus possunt, quantò magis remotæ sunt. Sexto, quæ cum aliquo planeta in longitudine iunctæ sunt. Septimo, quæ in antiscio alicuius planetæ ad unguem sunt constitutæ. Octauo, quæ simul oriuntur aut occidunt, cũ aliquo planeta, plurimum possunt, uimq; exhibent illi planetæ, cum quo oriuntur uel occidunt. Nono, cùm medium cœli cum aliquo planeta occupauerint. Decimo, cùm simpliciter exoriuntur. Vndecimo, cùm occidunt. Duodecimo, cùm radijs alicuius planetæ illustrantur. Hic autem modus est ualde debilis, quia neq; planetæ à stellis radijs afficiuntur, quoniã fixæ radijs carent: neq; ipsæ fixæ per se uires ad nos transmittũt ualidas, nisi cùm coniunctæ fuerint planetæ alicui, aut in eadem declinatione ab æquinoctij circulo, aut secundum aliquos in circulo equicrurio cum planeta aliquo (id est, in circulo magno, qui per puncta intersectionum transit circuli meridiei & horizontis ha-

bitationis illius) aut cùm stella emerserit primùm in horizonte, aut cor cœli occupauerit, aut occiderit in horizonte posita, uel septimo loco, cum directio ad illam peruenerit, ipsa uerò aut maxima fuerit, aut prope eclipticam. His septem modis fixæ solùm habent euidentes effectus: atq; eo ordine, quo scripsimus euidentiores: reliquis omnibus obscuros & penè inutiles. In his etiam cum Sole maximos circa uitam & honores: cum Luna deinde circa fortunam: pòst Ioue, Saturno, Marte, Venere, atq; Mercurio, nisi similitudo naturæ præuertat ordinem: Similis enim stella fixa cum erratica, euidentißimos habet effectus: cum contraria obscurißimos: cum dissimili atque alterius generis, incertos, & qui fermè non nisi post euentum dignosci poßint. Figuræ uerò existimantur uires habere, multúmq; his Ptolemæus tribuit, cùm tamen figura non sit principium actionis: deinde, quòd figuræ illæ haud exactæ sint, imò ne tales ut quisq; unquàm ullam agnoscat, nisi ualdè edoctus ac potius persuasus, quàm edoctus. Plurimum enim absunt Arietis stellæ ab Arietis figura, & longè plus quæ in Tauro à Tauri, atq; ita in cæteris, præter triangulum: ea enim sola, quòd simplicißima sit forma, nomen refert & dignosci absq; artificio potest. Verùm ut dicam, figuræ illæ his stellis ascriptæ sunt, ut nomen posset imponi. Nam quòd fortuitæ sint, uel solùm declarat, quòd adijciendo alias uel adimendo, semper figura commutetur, ut liquidum sit eas esse uoluntarias. Sed tamen aliquid posse uidentur quod experimento, non ratione ulla comprehensum est. In quibusdam tamen succedit, ubi nomen consequens effectui impositum est: Velut Tauro, qui laboriosos significat, & frontem facit elatam utrinq; prominentem. Sed quid habet Aries cum stellis, quæ Arietem formare uidentur? Itaq; figuræ hoc modo uires habent, cùm linea horizontis comprehendũtur atq; aliquam effigiem formant. Refert enim natus & qui sub ea constitutione

tione nascuntur, effigiem lineæ comprehendentis stellas quæ tunc exoriuntur: atq; id pulcherrimum scire est. Nam ob id in diuersis regionibus idem signum, eadémq; pars signi diuersas hominum formas præstat, sed tamen consimiles, quoniam horizontis linea diuersis modis figuras illas secat. Est etiam, ut dixi, quippiam ex figuris ortum habens incertis quidem nobis, conditori autem certissimis, ex quo plurima atq; ardua, sed solo experimento deprehenduntur.

Est etiam illud consideratione dignum, quòd fixis stellis quippiã accidit Solis causa superioribus planetis simile, non tamen idem. Cùm etenim primùm Sole illas relinquente ante ipsius exortum illuxerint, tunc ualidissimæ sunt, remittuntur autem, dum Sol longius abest: Cum uerò sub oppositione fuerint, debiliores fiunt, donec ad exortum matutinũ redierint. Hoc autem experimento & Mathematica ratione constat: nã cùm proximæ Soli fuerint, lumẽ Solis, quòd altiores sint, ad nos reflectunt: quod imbutum uiribus stellæ, dum illa nocte exoritur, minimè natiuis impedita radijs Solis, maximos effectus atq; repentinos, tum celeres in his inferioribus producit. Vtrum uerò à primo discessu à Sole stellæ sint humidiores, deinde usq; ad oppositionem calidiores, Caniculæ exortus ostendit uerum non esse: quandoquidem dum primum apparet, omnia excalefaciat atq; exurat. Calidior igitur est, atq; humidior Solis radijs proprio lumine infectis, non quidem, ut dictum est centies, humido secundum qualitatem, sed secundum quantitatem, atq; inimico humano generi, quemadmodum est uisus serpentum. At uerò quæret quispiam de planetis in oppositione atq; quadratis Solis, quónam pacto se habeant, cùm in ipsismet punctis fuerint? Itaq; dico, quòd in primo stationis primæ puncto, tantò calidiores sunt, quantò humidiores, anteà humidiores, quàm calidiores, pòst sicciores, quàm calidiores. In ipso oppositionis puncto, tantò calidiores,

res,

res, quantò sicciores: tunc uerò est, ac si nihil caliditatis ac siccitatis addidissent. Protinus uerò fiunt sicci atq; frigidi: sic ut siccitas augeri incipiat usq; ad medium spatij, quod est usq; ad stationem secundam: inde siccitas remittitur, frigiditas uerò semper augetur, donec ad medium spatij peruenerit: quod est inter stationem secundam, & occultationem: tunc enim propter quintum tempus frigiditas in ultimo consistit, & planeta fit debilißimus. Hæc autem necessaria sunt ad determinandam magnitudinem qualitatum. Sententia igitur Ptolemæi est, ut in omnibus astris habitum illorum ad Solem tribus ex causis respiciamus. Prima, quia omnia astra moderantur Solis effectus, & illius uirtutem in hæc inferiora augent, aut minuunt: ipse autem principalis causa omnium est. Secunda, quia uirtus quæ ad nos defertur ab astris, tanta est, quantum est lumen, quod à Sole recipitur ab illis. Hoc autem, ut dictum est, non simpliciter intelligi debet, sed omnibus his modis, quibus explicauimus. Tertia, quia omnes planetæ, ut dicebat Massahallac, alligantur Soli uelut fune: & uerum dixit, omnia enim cœli sydera Solis cursum obseruant. Nam Venus & Mercurius eodem motu in eccentrico mouentur, & centrum epicycli eorum idem est cum centro Solis semper. Luna epicycli centro & abside media hincinde semper æqualiter distat à linea medij motus Solis: sicut linea quæ ducitur à centro Solaris circuli per centrum Solis media semper sit inter absidem Lunæ, & lineam ductam ex centro circuli Lunæ per centrum parui sui circuli. Tres uerò superiores tantum distant ab abside sui parui circuli, quantum linea medij motus Solis à linea medij motus ipsius planetæ. Fixæ uerò stellæ eodem motu ad unguem mouentur, quo ipsius Solis absis. Itaq; constat Solem esse metrum & mensuram omnium syderum, quæ in cœlo sunt. Hæc uolui dixisse, ut intelligeres Solem esse principem atq; regem inter astra, cuius consideratione atque

que respectu omnia metiri debeant. Quantum uerò ad figuras signorum, sciendum est, quòd propter octaui orbis motum, Aries ampliùs non est iuxta æquinoctij circulum, nec signa ipsa æqualis sunt longitudinis, atq; latitudinis, sed quædam quadraginta & amplius partium in longitudine. Similiter & circa latitudinem plurimùm, ut dixi, differũt. Quamobrem non ex antiquo situ sed ex stellarum natura & configuratione, Virtus signorum octaui orbis sumenda est: Signa uerò noni orbis neq; figuras habent, neq; figuris cognitis constant, sed partes ipsius cœli ad æquinoctij circulum comparatæ, diuersas existimantur habere naturas, siue in nono cœlo sint, siue in octauo. Et tamen cùm omni figura careant hæ partes, signorum nomine intelliguntur, non autem figuræ octaui orbis. Cùm ergo dixero Arietem, non iam figuram in octauo cœlo intelligo, quæ stellis Arietem refert, sed triginta primas illas partes eclipticæ, quæ primùm ab æquinoctiali uersus Septentrionem numerantur.

Cùm igitur stellas octaui orbis considerat eas quæ proximè sunt, id est, in eodem signo aut cœlesti imagine, & quæ easdem habent uires, breuitatis causa & euitandi tædij studio, sub una ratione connumerauit: Velut eas quas in ore Arietis, naturæ Mercurij similes, parúmq; Saturni esse dixit.

Hîc igitur dubitatione dignum est, an qualitates ipsas simul temperet, an utrasq; simul, tametsi contrarias esse uelit? Similiter, an, cùm dixit, gratia exempli, stellam quæ est in corde Leonis, habere uim Iouis atq; Martis, uelit in his in quibus naturæ horum planetarum pugnant, utranq; aboleri, an utranque adesse? Velut Iupiter significat iustitiam iustósq;, Mars iniustitiam atq; iniustos, utrúmne illi, quibus cor Leonis in ascendente erit, erunt modò iusti, modò iniusti, aut simul iusti atq; iniusti, an prorsus medij inter iustos atq; iniustos? Sed mihi uidetur, ut non aliter interpretandus sit Pto-

lemæ

Cap.17. lemæus, quàm per ipsummet. In tertio libro enim Planetarum naturas miscet, ubi de qualitatibus animi loquitur. Quamobrem ex eo loco stellarum errantium mistionis ratio in fixis erit interpretanda. De qualitatibus autem, quoniam nō Galeni, sed Aristotelis sequutus est opinionem, existimandum est similes in unum coëgisse, atq; ex similibus similia auxisse, in contrarijs autem ob repugnantiam aut utranq; sustulisse, aut ex maiore minorem ademisse. Eadémq; ratio est de corporis & fortunæ decretis, quam de animi coniugationibus obseruandā ex Ptolemæo docuimus. Igitur stellæ in cauda Vrsæ maioris, quasi crines humidißimæ sunt, & suffocationes ab aquis, uel propter pituitam nuntiant: quia ex natura Veneris sunt atq; Lunæ. Vterq; autem istorum planetarum humidißimus est, in calore uerò mediocres: Luna scilicet calidiores, & Venere frigidiores. Ita stellæ de natura Saturni & Martis siccißimæ erunt, Vterq; enim planeta siccus est, in calore quasi temperatæ, sed declinabunt ad frigus, quia Saturni frigus Martis calore maius est: Erunt autē iracundi propter Martem, & tenacis iracundiæ, propter Saturnum, & in illa iracundia feroces & audaces, ea deferuescente, timidi, propter Saturnum.

Caput nonum.

TEXTVS XXXVI.

De Anni temporibus, & quatuor angulorum natura.

Tq; hæ suntvires singularum stellarum, vt à veteribus obseruatę fuêre. Exquiri autem & anni temporum quatuor natura debet, quæ nominamus, Ver, Aestatem, Hyemem, Autūnum.

Qui

Qui putant Ptolemæum solum ea, quæ fiunt, cõsiderare, non ea quæ facta sunt, caput istud non diligenter considerauêre. Docet autem se tradidisse doctrinam de stellis iuxta antiquorum experimenta: nunc anni tempus in quatuor partes diuidit proportione respondentes quatuor partibus mensis Lunaris, & quatuor partibus diei, & quatuor ætatibus, & quatuor constitutionibus superiorum: in omnibus enim his prima pars est humida & calida, sed minus calida, quàm humida: secunda calidior, quàm sicca: tertia siccior, quàm frigida, & quarta frigidior, quàm humida. Ideò ex natura horum temporum præter id, quod cognoscimus illam, cognoscimus etiam quod dictum est de comparatione Lunæ, & superiorum, & fixarum quomodocunq; & ætatum, & partium diei in medio, puta in stationibus. Nam quemadmodum medium inter Ver & Aestatem, ubi Ver Aestati coniungitur, est calidum manifestè, in humido autem & sicco temperatum: Ita in fine pueritiæ dum iuuentuti iungitur, & dum Luna est in prima quadrata radiatione Solis, & in superioribus in prima statione. Posuit autem hanc tractationem post stellas fixas: quoniam à stellarum exortibus tempora permutantur.

TEXTVS XXXVII.

Ac Ver quidem humiditatis plurimum habet, cùm soluto frigore aura calore diffunditur. At æstas calidior est, propterea quòd tum Sol proxime verticalem nobis punctum fertur. Autumni verò propria siccitas est, humiditatem tũ præterito æstu reprimente. Hyems autem tota est frigida, quòd Sol tum longissimè distet à verticali nobis loco.

Quòd uer sit humidum, secundum Ptolemæum, & tempera

Ver humid. peratum, secundum Galenum nullam habet repugnantiam: quoniam quantitate quidem humidi ac substantia humidum dicitur, iuxta qualitatem autem est temperatum, non sicut humidum hyemis quod crudum est: eodémq; modo de Ioue suprà distinximus. Similiter, quòd medici breuius faciant uer & autumnum, longam æstatem, & longißimam hyemem, Astrologi autem omnia tempora æqualia, neq; id rursus repugnãs est, cùm Astrologi rationem sequantur omnibus gentibus generalem, quæ est, quòd uer fit, dũ Sol permeat ab initio Arietis usq; ad initium Cancri: dissoluit enim humidum & impinguat terram, nec tamen adhuc sensibiliter excalefacit. Ex quo liquet manifestè, quòd diximus prius stellas humectare antequàm excalefaciant: paruus enim calor & multus humectare potest, non autem calefacere. Aestas uerò à Cancri initio ad Libræ initium: à Libræ initio ad Capricorni initiũ, autumnus, à quo ad Arietis initiũ rursus hyems. Neq; obstat, quòd medici annum in septem tempora diuidant: nam rationem stellarum fixarum, non Solis tantùm sequuntur. Hæc autem inferiùs declarabitur.

Porrò, cur Zodiacus in duodecim signa diuidatur, Haly duas pulchras rationes adducit. Primam, quoniam unumquodq; tempus istorum quatuor habet initium, medium, & finem. Cùm igitur tria ducuntur in quatuor, fiunt duodecim signa. Secunda, quia Luna, & quæ & ipsa quatuor tempora facit in mense, licet non adeò conspicua, duodecies in anno coniungitur Soli, adeò ut multi Lunarem rationem non Solis sequuti, annum constituerint dierum CCCLIIII. Quia uerò Sol in trecentis sexagintaquinq; diebus & sex horis fermè totum peragrat signiferum, & hic numerus erat incommodus supputationibus, diuiserunt signiferum in numerum proximiorem partibus plurimis constantẽ, qui est CCCLX. ut sic unumquodq; signum triginta partibus constet. Sed hæc

diui

diuisio ut computationi aptior est, ita physica minimè est: sed ea quæ fit in trecentas sexaginta partes cum quarta fermè. Diuiduntur etiam partes singulæ ex trecentis sexaginta in sexaginta partes, quas minuta uocant. Vltra quas procedere curiositatis est, non utilitatis. Sed tamen cogimur & debemus in supputando, non autem in aßignando loca planetarum, & fixarum, & signorum: minuta enim sufficiunt.

TEXTVS XXXVIII.

Sed cùm signiferi nullum sit initium, ex ipsius quidem, vt circuli, natura, prætulêre tamen alijs, principiúmque fecerunt Arietis locum tribuentes, vt in animante primas, humido quo ver excellit, atque ordine reliqua tempora adnumerantes. Omnia enim animalia prima in ætate humido abundant, & mollia teneráque sunt, sicut illa tempestas sentitur. Proxima verò ætas, vt æstas, feruet. Tertia, tanquam deflorescens & proprior interitui, arida est, autumnóque assimilis. Vltima, in qua animantis est corruptio, ita vt hyems, prorsus est frigida.

Octo comparasse iuxta combinationes primarum qualitatum quatuor modis, primùm Solem per quatuor anni tempora: secundò Lunam: tertiò superiores: quartò inerrantes, sed obscurè tamen, quintò horas diei, sextò ætates: septimò uentos: octauò angulos atq; cum his regiones, iam dictum sit. Cùm igitur in circulo Zodiaci non liceret inuenire principium quatenus circulus est, initium statuerunt à sectione æquinoctij, & ideò initium ueris fuit ab initio Arietis. Tunc

uerò existimabatur octaui orbis initium facere ueris, quia Ptolemæi tempore Aries octaui orbis prima sui parte tangebat æquinoctij circulum fermè, intelligendum tamen de signis noni orbis, seu octaui imaginarijs, & sunt triginta gradus primi, qui sunt à sectione eclipticæ & æquinoctij uersus tropicum Cancri, uel loco eclipticæ, dicas Zodiaci. Gradus autem dixi, sequutus Arabes, melius est latinè dicere partes. Dicit igitur, quòd prima ætas quæ est à natiuitate usq; ad uigesimumprimum annum, ubi finitur incrementum, est humida longè magis, quàm calida: & aßimilatur ueri, & uocatur ætas incrementi. Secunda, quæ aßimilatur æstati, est calidior, quàm sicca, & incipit à uigesimoprimo anno, & extenditur usq; ad trigesimumquintum annum, in robustis usq; ad quadragesimum, & uocatur iuuentutis. Tertia, quæ aßimilatur autumno, incipit à trigesimoquinto, & terminatur ad quinquagesimum annum: in robustis autem, incipit à quadragesimo & terminatur ad sexagesimũ. Quarta & ultima, quæ aßimilatur hyemi, quæ est frigidior quàm humida, sicut præcedens est siccior, quàm frigida, incipit in omnibus inter quinquagesimum & sexagesimum annum, & terminatur usq; ad finem uitæ. Prima igitur ætas est incrementi. Secunda roboris. Tertia sapientiæ. Quarta debilitatis, sicut & inter tempora anni. Primum est uoluptatis, scilicet uer. Secundum generationis & profectionis, scilicet æstas. Tertium collectionis, autumnus. Quartum debilitatis, hyems. Prima igitur sectio uernalis erit calida, humida, puerilis, & sanguinea, & continet Arietem, Taurum, & Geminos. Secunda calida & sicca æstiua iuuenilis, & continet Cancrum, Leonem, & Virginem. Tertia est frigida & sicca, melancholica decrescens, & continet Libram, Scorpionem, & Sagittarium. Quarta & ultima, est frigida, humida, hyemalis, senilis, & continet Capricornum, Aquarium, & Piscem. Harum media maximè

ſunt talia, ut Taurus temperatiſsimus, ſeu calidiſsimus, & humidiſsimus ſecundum ſubſtantiam & multitudinem: Leo calidiſsimus & ſicciſsimus: Scorpio frigidiſsimus et ſicciſsimus: ſed ut dixi, ſiccior quàm frigidus: Aquarius frigidiſsimus & humidiſsimus. Initia quoq; ſeu prima ſigna cuiuſlibet quartæ partis Zodiaci exceſſum habent maximum unius qualitatis ſupra reliquam, utpote Aries eſt longè humidior, quàm calidus, Cancer longè calidior quàm ſiccus, Libra longè ſiccior, quàm frigida, Capricornus longè frigidior, quàm humidus. Vltima uerò ſigna minimum habent exceſſum unius qualitatis ſuper aliam, & ad naturam alterius temporis tendunt: in Geminis calor ſuperat humidum, in Virgine ſiccum ſuperat calidum, in Sagittario frigidum ſuperat ſiccum, in Piſcibus humidum ſuperat frigidum. Secundum hoc igitur habes naturam duodecim ſignorum ad unguem. Et quia, ut dictum eſt, omne quod potētia eſt tale, fit actu tale: planctæ in his ſignis, & fixæ, & cometæ, & aſcendens, & reliqua talia fiunt & adipiſcuntur naturam ſigni. Ex his etiā ſequitur, quòd Taurus eſt temperatiſsimum ſignum, quod ſit in cœlo: nam eſt temperatiſsimum quartæ partis uernalis, quæ eſt temperatior omnibus alijs, & Leo eſt ardentiſsimū omnium ſignorum, quæ ſunt in cœlo, bilioſiſsimum & animoſiſsimum, quia eſt ardentiſsimum quartæ partis æſtiuæ Zodiaci, quæ eſt calidiſsima et ſicciſsima omnium partium Zodiaci. Et Scorpio erit pernicioſiſsimus & inimiciſsimus naturæ humanæ, quia eſt frigidiſsimus & ſicciſsimus omnium ſignorum, quæ ſunt in cœlo: & ideò uenenum ei meritò tribui poteſt. Aquarius uerò erit timidiſsimus & ignauiſsimus, frigidiſsimus & humidiſsimus omnium ſignorum &c. Hucuſq; locutus eſt Ptolemæus ſecundum uera principia phyſica, & abſq; dubitatione digna, modò quis ſciat diſtinguere inter caliditatis magnitudinem & naturam, ſeu luminis & opus eius, quod eſt in ſe calidum, ubi

multum ſit de lumine, & frigidum, ubi parum ſit de lumine, & calore: & in comparatione ad elementa, humidum ubi ſit multum de uapore concocto, ſiccũ ubi ſit parum de illo uapore concocto, & de illa humida ſubſtantia. Omne enim aſtrum qualecunq; ſit, ſicut eſt author caliditatis, ita etiam humidi: ſic ut frigidum & ſiccum in aſtrorum operibus non ſint qualitates contrariæ, calidi & humidi, ſed nomina menſuræ paruitatis calidi & humidi. Et ut ſciat diſtinguere inter primas qualitates in quanto, quæ ſunt ſubſtantiæ, & inter qualitates primas, quæ ſunt accidentia & impreßiones. Vt ſit exẽplum, quòd Taurus eſt temperatißimum ſignum plurimum habens calidi, & humidi, quia eſt ſignum uernale medium ut dictum eſt, dicetur tamen planeta in eo ſiccus, cùm Taurus fuerit in parte orientali cœli, ſecundum qualitatem, id eſt, quòd natus ſub illo, licet habeat plurimũ de calore naturali, & humido uitali, quod ſubſtantia ipſi idem eſt, ut in medicis expoſitionibus docuimus, illud tamen humidum erit ſiccius, & non erit tam purum, neq; tam feruens ſecundum qualitatem, ut eſſet humidum illius, qui natus eſſet, cùm Taurus occidit. Et ita per contrarium natus ſub planeta in Libra occidente, humidum habet purius & ſyncerius ſecundum qualitatem: non erit tamen neq; denſum, neq; multum: imò, ut ita dicam, aqueum: & bene uides iſta non repugnare. Dabo aliud exemplum clarius: capiatur puer, & ſenex, & nutriantur duobus annis: puer quidem lentibus decoctis & braßica, bibens aquam, ſenex autem carnibus & ouis, & uino dulci bono: puer referet temperiem nati ſub Tauro tam in quanto, quàm in quali, et ſenex nati ſub Libra, tam in quanto, quàm in quali. Hæc igitur uolui te intelligere, quoniam dubia uidentur, & nõ ſunt: & ſunt claues ad intelligendũ omnia dicta Ptolemæi, tã, quæ antecedunt, quàm quæ ſequũtur. Sed quæ ſubijcit cùm clara uideantur, maximã in ueritate habent dubitationem, & ſunt.

TEX

TEXTVS XXXIX.

Ad hoc exemplum quatuor anguli horizontis, ex quibus nascuntur, totas illas partes occupantes venti etiam distribuuntur. Orientalis enim ariditatis plurimum habet: quòd cùm ibi Sol est, tum per noctem excitata humiditas desiccari incipiat. Hinc igitur venti spirant aridi, & desiccantes auras, qui ferè Subsolani vocantur. At plaga meridionalis & calidissima ipsa est, propter flammationes Solis in cœli medio, quod non nostrarum terrarum situs est ad meridiem maximè declinat. Huius venti nominātur communiter Nothi, súntque calidi & rarifici. Cæterùm locus occiduus, quod ad illum cùm Sol peruenit, tum primùm humiditas per diem exhausta diffundi incipiat, & humectus ipse est, & qui inde exeunt venti, quos nominant Fauonios, teneri sunt & madidi. Verùm Septentrio totus frigidus est, propterea quòd pro situ nostræ terræ longissimè absit à calore cursus Solis per cœli medium, quique inde spirant venti, communi appellatione dicti Aquilones, frigidi sunt & congelatores.

Maximam causam esse oportuit, propter quam Ptolemæus à solito ordine in uentis & diei partibus, seu partibus cœli quæ horizonte & meridiano distinguuntur, recesserit. Siquidem ex ordine fuisset solito ut uentum orientalem ueri aßimulasset, & similiter primam partē diei, quæ est ab ortu

 Solis

Solis usq; ad meridiem, et partem illam etiam cœli, quæ inter horizontem et medium cœli posita est: Sequentem uerò à meridie ad occasum, æstati: Ita & tempus & uentum, sed in hoc conuenit, in prima autem non conuenit. Similiter uentum occidentalem & partem primam noctis, quæ est ab occasu ad mediam noctem, poterat aßimilare autumno, sed non facit. Partem uerò, quæ est ab imó cœli usq; ad orientem, & noctis quæ est à medio ipsius ad Solis ortum, & Borealem uentum, hyemi, quod & facit fermé. Dißidet autem in duabus partibus, quæ sunt oppositæ ab ortu, scilicet ad meridiem, & ab occasu ad cœli imum. Nam illam, quæ est ab ortu ad cœli medium, siccam facit, contrariam humidam: atq; ita uer siccum, autumnum humidum. Primum igitur uidere decet, quid Ptolemæum in hanc opinionem impulerit, inde contrariæ rationes adducentur. Quatuor igitur rationibus, ut mihi uidetur, Ptolemæus innixus est. Prima est, quòd nox tota sit humida: unde etiam illud Poëtæ, humida cœlo. dies uerò siccus. Vt igitur statueret diem totam siccam, & noctem humidam, coactus est ponere partem quæ ab oriente est ad meridiem, siccam & non humidam. Secunda est, quia dum Sol consurgit, purus est & nitidus usq; ad meridiem: pellit enim uapores, non trahit, excalefacere multum non potest, cùm sit nouus. Igitur pars illa cœli ac temporis sicca est, & contraria humida. Tertia causa est, quia si humida poneretur, & calida, uelut uer, esset pars ima hyemi respondens, id est, à media nocte usq; ad ortum Solis, seu ab imo cœli ad ascendens, quare non posset esse principium uitæ. Quarta adducitur à Ptolemæo in textu, quòd Sol cùm oritur exiccat humidum uaporum, igitur est siccus: & illud docet ab experimento, quòd uenti orientales exiccent. Verùm in oppositum plurima sunt. Primum, quòd iam peruertat ordinem consuetum. Secundum, quòd uentus orientalis humidus sit, & adducit pluuias

uias in Italia, quod & Galenus innuit. 5. Methodi, occidentalis uerò exiccat, & serenitatem parit, quod etiam Petrarcha docet in carminibus suis Italicis. Tertium, quòd uenti ijdem in diuersis regionibus diuersos effectus prorsus faciũt. Quartum, quòd Hippocrates in sexto Epidemiorum aßimilat primam partem diei, quæ est ab ortu ad meridiem, ueri: sicut tempus quod est à meridie ad occasum, æstati, & tempus quod est ab occasu ad mediam noctem, autumno, & reliquum hyemi: ita etiam dicit moueri humores & morbos. Quintum, quòd idem author in libro de Aëre & aquis dicit, quòd ciuitates expositæ Euro, sunt similes in qualitatibus his, quæ à tempore uerno procedunt. Sextum, quia ratio sua de uere, probat quòd prima pars diei sit humida, calor enim moderatus eleuat uapores. Septimum, quoniam si pars quæ est ab imo cœli ad ascẽdens, ponatur frigida, quomodo ascendens & prima domus erunt uitales? cùm uita consistat in calido. Octauum, quia si pars quæ est ab oriente ad medium cœli, sicca est, uel tantum sicca est, uel etiam frigida, uel calida. si sicca tantùm, peruertitur ordo omnium aliarum qualitatum in temporibus, ætatibus, superioribus, & Luna, ubi nunquàm una sola uiget qualitas. Præterea una qualitas sola diu manere non potest, ut Galenus & Auerroës docent. Si erit sicca & calida, talis erit etiam illa, quæ est à meridie ad occasum, seu in parte cœli, seu in tempore, & ita erunt tantùm duæ cõbinationes qualitatum. Vna in die, calida & sicca, alia in nocte, frigida & humida. Præterea, non differret specie natura partis diei ab ortu Solis ad meridiem, & à meridie ad occasum. Si uerò ponatur sicca & frigida, erit contraria illi quæ est ab occasu ad mediam noctem, calida & humida, quod est absurdißimũ, & contra omne experimentum ponere primam partem diei usq; ad meridiem frigidam, & primam partem noctis usq; ad mediam noctem calidam.

Cap. 12.
Part. 1. t. Com. 15.
Cap. 2.

Quid enim absurdius, quàm ponere diem frigidũ & noctem calidam? Perinde, ac si lucem obscuram & tenebras claras. Nonum, quoniã processus erit contra ordinem quomodolibet ponatur, scilicet à sicco ad calidum, à calido ad humidum, ab humido ad frigidum, à frigido ad siccum, nam iste processus est absurdus & omnino contra naturæ ordinẽ: quia uidemus primò materiam dissolui & fieri humidam à calore, non tamen incalescere, pòst incalescere et exiccari, et ex siccitate fieri frigiditatem, ut in senibus, quia sicci sunt, ideò fiunt frigidi, non quia frigidi, ideò fiũt sicci. Ita pueri quia humidi, fiunt calidi, non quia calidi, ideò euadunt humidi. Hæc omnia adduxisse uolui, ut quisq; intelligat Ptolemæi sensum non fuisse perceptum ab ullis expositoribus, nec percipi potuisse, nisi quis intelligat nostra principia, mordicúsq; retineat. Sensus igitur est, tale tẽpus, talísq; pars cœli, talísq; uentus, qui ab oriente usq; ad meridiem ortum habet, siccus est, qualitate & actione, non substantia, nec aliam copulat illi qualitatem. Ratio est, quia in his quæ sunt breuis temporis, actiones cõsiderare oportet, quæ uehementes sunt, hæ uerò pariunt qualitates non substantias. Substantia enim concoctione indiget, concoctio tempore, tempus autem breue est & perexiguum. Ideò planetæ & fixæ in partibus diei atq; cœli qualitates mutant, non substãtias. Non igitur inconuenit actionẽ ex sicca transire in calidam, uel ex calida in humidam. Alia dubitatio est, quomodo imum cœli septentrioni tribuat, qui nobis et Aegyptijs etiam semper apparet, imum uerò cœli semper occultatur: & contraria ratione mediũ cœli austro, cum Antarcticus polus semper nobis & Aegyptijs occultetur. Verùm hoc agit propter similitudinem Solis: cùm enim medium cœli in meridie initio æstatis cõparetur, medium noctis initio hyemis (utrinq; enim initium maximi caloris aut frigoris) Boreas uerò frigoris maximi initiũ sit, Australis uerò pars, id est, torrida Zona non

Imũ celi

non Antarcticus polus caloris author immensi, manifestũ est, cur imũ cœli Boreæ, mediũ aũt plagæ meridionali tribuatur.

TEXTVS XL.

Vtilis est harum rerum notitia ad iudicia singularum commistionũ. Patet enim, quòd de talibus constitutionibus, horarum, ętatum angulorum ipsa etiam stellarum efficientia variet, quæ certè vt simplicior, ita & validior est peculiaribus aptisq; in locis, vt in calidis calidificæ, & in humidis humidificæ. In alienis verò admistione diuersitatis debilitatur, vt in frigidis calidificæ, & aridis humidificæ, atq; ita aliæ in alijs pro ratione & consequentia commistionis.

Non est, nisi, ut breuiter exponam, quid dicat, scilicet quoniam scientia quæ in hoc capitulo continetur, utilis est ad dignoscendum uires astrorum. Nam cùm astra simplices obtinuerint qualitates, id est, non contrarijs mistas, ut calida, & humida in calidis & humidis, frigida & humida in frigidis & humidis, maximos effectus faciunt. Nam & cicuta, quæ frigida & humida est, in umbrosis locis nata, & frigidis atq; humidis ualidior est in suo genere, & celeriùs interficit. Coniuncta uerò contrarijs locis astra, imbecilles effectus habent. Cicuta

Sed utrum qualitates ipsæ ad substantias conferant, & an substantia ad qualitates? an omnino diuersa sint opera? & rursus, an contrariæ substantiæ qualitatibus & substantijs qualitates se mutuò destruant? Et mihi uidetur, quòd ad conseruationem quidem similia similibus conseruentur, à contrarijs uerò destruantur: atque hoc de substantijs ad qualitates comparatis intelligatur. De generatione autem non ita est,

nam substantiæ à uiribus fiunt, uires autem à multitudine & densitate substantiæ, & puritate. Qualitates autem à robore & debilitate, aut consimili qualitate, sic calor à multo calido uel à caliditate, frigus à paruo calido uel à frigiditate, humidum à multo humido uel ab humida qualitate, siccũ à pauco humido in substantia, uel à sicca qualitate. Et generaliter substantiæ, quæ plurimum habent principij uitæ, id est, calidæ & humidæ, fiunt ab abundantia talis substantiæ non impediente cõtraria qualitate. Frigidæ uel siccæ substantiæ à pauco calore, uel humido in substantia, uel à uehementi qualitate consimili, utpote sicca uel frigida. Calidum uerò & humidum in qualitate à qualitate consimili, frigidum uerò uel siccum in qualitate à qualitate consimili uel defectu substantiæ calidæ uel humidæ.

Rursus dubitabit aliquis, si calidum & humidum in substantia idem sunt, quomodo dabitur substantia frigida & humida: aut calida & sicca? Oportet autem frigidam & humidam substantiam intelligere, quæ potentia quidem calida est, actu autem humida: uelut uinum, cùm nondum calidum est, qualitate actum substantiæ impediente. Et similiter calida & sicca substantia dicitur quantitate, cùm substantia calida est, non tamen humida uidetur qualitate sicca impediente. In uniuersum igitur quo ad substantiam attinet, uerè non sunt, nisi duæ temperaturæ, calida & humida, & frigida, & sicca. Cùm tamen concreuerit humidum manente calore, appellamus calidam & siccam propter qualitates, quæ euidenter apparent: & cùm humidum nondum incaluerit, propter qualitates manifestas appellamus frigidam & humidam.

Caput

Caput decimum.

TEXTVS XLI.

De signis Tropicis, æquinoctialibus, & bicorporibus.

HIs expoſitis, annectere pergamus ipſorum etiam duodecim locorum traditas naturales proprietates. Ac ipſorum quidem generales cōſtitutiones, rationem eandem habent cũ ſuis temporibus: colliguntur tamen quędam ipſorum proprietates à familiaritate Solis & Lunæ, & reliquarum ſtellarum, ſicut poſteà dicetur, vbi priùs vires duodecim locorum ſimplices & quas per ſe, & quas erga ſeſe inuicem habeant, explicauerimus. Primum diſcrimen ſolet fieri ſignorum, vt alia dicantur eſſe tropica, alia æquinoctialia, itémq; firma & bicorpora. Tropica ſunt duo, Primum à ſolſtitio æſtiuo, hoc eſt partes triginta Cancri. Alterum à ſolſtitio hyberno, id eſt, partes triginta Capricorni. Atq; his nomen à re inditũ eſt, quoniam Sol, vbi hæc primùm ingreſſus eſt, mox retro conuertit, abitq; diuerſam latitudinis viam, in Cancro quidem Aeſtatis: in Capricorno verò Hyemis author. Sunt & æquinoctialia duo. Vnum quod eſt ęquinoctij verni, Aries: Alterum quod autumnalis, Libra, quibus & ipſis à re nomen eſt impoſitũ. Cùm enim

enim primũ ad ea Sol peruenerit, per totum orbem terrarum exæquantur diebus noctes. Ex reliquis octo signorum locis quatuor firma vocantur, quatuor bicorpora. Firma quidem, quæ tropica & æquinoctialia sequuntur, Taurus, Leo, Scorpius, Aquarius, quòd per illorũ peculiaria tempora, vbi ad hæc Sol accessit, multò vehementiùs sentiamus humores, calores, siccitatem & frigus. Non quòd tũ aëris status simplicior sit natura sua, sed quia nos aliquantulum in illis temporibus versati, ipsa mora vires eorum magis experimur. Bicorpora sunt, quæ post firma numerantur Gemini, Virgo, Sagittarius, Pisces: Inter enim firma tropicáque, & æquinoctialia posita, & initio & fine communes naturas cum illis habent, quæ & antecedunt & sequuntur.

4. signa 4or tempor.

Excusat quòd signorum iam proprietates tradiderit, & tamen rursus recensere uideatur. Sed tamen hîc diligentiùs, tres faciens ordines à Solis motu sumptos. Sed alia comparatione. Nã hæc à priore deducta est. Prima quatuor signa quatuor temporum anni, quæ sunt Aries, Cancer, Libra & Capricornus, quæ à plerisq; mobilia uocãtur, diuiduntur. Nam Aries & Libra dicuntur Aequinoctialia: quoniam cùm Sol est in illorum initio, æquinoctiũ est in uniuersa terra. Cancer autem & Capricornus tropica: quia dum Sol est in illis, conuertitur, in Cancro quidem à nobis recedendo, in Capricorno accedendo. Dum etiam in illa ingreditur, commutatur uicißitudo noctis & diei: Sole enim Cancrum ingrediente, nox crescere incipit, quæ priùs minuebatur: Sole uerò Capricornum

num intrante, crescit dies, quæ iam anteà perpetuò minuebatur. Sunt etiam ista quatuor initia mutationis temporũ: Sole enim Arietem ingrediente, Hyems mutatur in Ver: Cancrum, Ver in Aestatem: Libram, Aestas in Autumnum: Capricornum, Autumnus in Hyemem. Ob id igitur mobilia dici solent. Sequentia Taurus, Leo, Scorpius & Aquarius fixa sunt, quoniam status temporis in illis sunt firmi. Dicit Ptolemæus, nõ quòd in Tauro sit tempus temperatius aut in Leone ardentius, sed quòd corpora hominũ iamdudum eam qualitatem in mobili signo experta, inde in hoc eandem magis sentiant, atq; immutatam. Tertius ordo est bicorporeorũ, dicta ob id bicorporea, uel quòd duobus corporibus constent. nam Gemini duos habet pueros, Pisces totidem animalia, Sagittarius, equi & hominis corpus, Virgo autem quòd Libram contineat: uel bicorporea, quòd Sol, dũ est in illorum initio, uim temporis præsentis ostendat, dum in fine, succedentis. Vt dum Sol est in Geminorum initio, uerè Ver sentitur, sed dũ est in fine, potius Aestatis species quædam, quàm Veris. Quamobrem & medici tempora finium horum signorum dum Sol in illis est, succedentibus statibus aëris, non præsentibus abscribũt. Vtrũ uerò signa sint tantùm uelut materia, stellis octaui orbis relictis, non dicam. Cœlum enim substantia est, & substantia opus habet. Et etiam quia in ascendente uarias facultates habent ut Ptolemæus testatur. Et cùm omne quod potentia iam tale est, alterius cõparatione tale actu per se fit, quia quælibet pars cœli octaui, & multò magis noni à Solis radijs perpetuò illustratur. Cùm igitur potentia ad Solẽ talis sit, erit & talis semper actu per illius radios saltem. Porrò mobilia signa dicta sunt, quia mutãtur tempora ab illis non in illis. Communia autem non ab illis, sed in illis. Dicta autem sunt communia, quòd inter fixa & mobilia sint constituta. Palàm autem est eadem esse bicorporea, quæ & commu

munia. Vt animum duplicem quasi ut corpus habeant. Docuit autem nos per hæc, quòd in his signis multum referat, an in initio, an in fine quis nascatur: minus in mobilibus, minimè in fixis. Porrò cùm fixa & communia indiuisa maneant, mobilia autem diuidantur in tropica & æquinoctialia, malè faciunt, qui illa confundunt, cùm ualde diuersa sint natura. Sed sufficit scire, quòd omnia talia mobilia sint. Per familiaritatem autem Solis, Lunæ, atq; Stellarũ intelligit domos, altitudines, triangulos, & fines. Quòd uerò cõmunia signa interposuerit mobilibus ac fixis, ea ratione factum est, ut intelligeremus naturam ab extremo in extremum non transire nisi per media. Oportet autem sic à fixo, inde communi, deinde mobili, initium ducere, atq; ita à Tauro. Hoc autẽ uoluit nos scire, quia quomodocunq; communia signa statuantur & fixa atq; mobilia, necesse est, ut fixa mobilibus absq; intermedio ullo cohæreant: ut Arieti Taurus, Cancro Leo: Sed sufficit, ut alio ordine interponantur. Nihil autem refert, quòd in illo ordine non sumamus initium ab Ariete, sed à Tauro, uel Leone, uel alio fixo signo: quandoquidem Zodiacus circulus sit, & in circulo principium omne ex uoluntate pendet, non autem à natura.

Caput vndecimum.

TEXTVS XLII.

De signis masculinis & fœmininis.

PRæstereà sex loca signorum masculino sexui & diurnæ conditioni attribuere, totidémq; fœminino & nocturnę. Ordinis autẽ huius ratio, consequentia & serie ipsa constat, ita vt vicinitas

cinitas coniunctióq; est diei & noctis, maris & fœminæ, cúmq; initiũ Arieti tribuatur, propter causas à nobis expositas, & mares principes dominique sint naturaliter, semper enim quod agit potentia, prius est eo, in quod agitur: Arietis quidem locus, atq; idem Libræ masculina signa esse accepimus & diurna. Vel ob hanc etiam causam, quòd per hæc circulus æquinoctij describitur, qui primæ & maximæ rerum omnium agitationis author est. Ab his igitur, serie singillatim seruata, consequenter ordinis ratio ducitur, id est, vt masculinis & diurnis continuè fœminina nocturnáque subijciantur.

Nisi quis omnino sibi de Ptolemæo persuadeat, quod de Hippocrate Galenus dixit, scilicet quòd nihil Hippocrates scripsit commune, sed solùm reconditum & abstrusum: profunditatem quoq; sensuum illius nouerit, atq; in perquirendis causis, quàm longè semper recedat à manifestis sensibus (is uerò eam profunditatem agnoscet solus, qui quæ in magna compositione scripserat, de causis motuum ac uarietatis planetarum, quàm procul illas uenetur, perpenderit) nunquàm quæ in hoc libro scripta sunt, intelligere poterit. Proponit igitur tria de signis circa antiquorum opinionem. Primum, quòd quædam sunt uera, & hìc tractanda, in prima parte uerò id exponit: Quædam falsa atq; reijcienda, in secunda parte ibi (Nonnulli tamen) Quædam uera, sed non hìc tractanda, ibi (sunt & aliæ) In prima igitur parte docet esse sex signa masculina, & diurna, & sex fœminina, & nocturna, ut intelligamus diurnum & masculinum conuerti, quia ambo sunt calida, &

lida, & sicca, & similiter fœminina nocturna eadem causa, quia conueniunt ambo cum frigido & humido: & hæc regula est generalis tam in signis, quàm in Planetis, quòd diurnum & masculinum conuertuntur præterquàm in Marte, qui & ipse uerè diurnus est, id est, efficacior in die, quàm in nocte, sed ponitur nocturnus propter id quod minus nocet de nocte, non quia efficacior. Deinde reddit rationem quare melius sit alternatim ponere ista signa, & non sex masculina continua, & sex fœminina continua: quia & masculi fœminarum societate gaudent, & dies & nox semper uicissim sibi succedunt. Rursus, necesse fuit, ut essent aliqua masculina & aliqua fœminina diurna & nocturna: tum quia hæc uicissitudo in cunctis rebus inuenitur, plantis, beluis, piscibus: tum quia signa sunt quasi materiæ & planetæ quasi formæ: & istæ differentiæ inueniuntur in formis. Igitur etiam in materijs. Tertiò, ut Planetæ habeant quibus gaudeant. Sed quòd masculinum debeat præcedere fœmininum, adducit rationem: quia agens prius est natura eo, quod ab ipso pati natum est: At masculinum est agens, princeps & dominus, fœmininum patiens, subiectum & parens alteri: Igitur masculinum natura præcedit fœmininum. Ita etiã dies deberet præcedere noctem. Iam igitur habes quatuor de signis: Primum, quòd debent esse masculina & fœminina, diurna & nocturna. Secundum, quòd debent esse totidem ex uno genere, quot ex alio, scilicet sex ex unoquoq; eorum. Tertium, quòd debent esse alternatim disposita masculinum & fœmininum, & non continuata masculina masculinis, & fœminina fœmininis. Quartum, quòd masculina debent præcedere fœminina. Diximus etiam, quòd quæcunq; sunt masculina, sunt & diurna: & quæcunq; fœminina, nocturna, & uicissim contrà. Relinquebatur quintum, à quo signo esset incipiendum: & probat, quòd ab Ariete, duabus rationibus. Prima est dicta, quia initium anni & acces

accessus Solis ad nos est ab Ariete, & posita fuit superius, scilicet quòd initium in mundo, & in anno. Annus enim est quasi ætas mundi: & initium in animante quo ad ætates, debet esse unum. Est enim mundus magnum animal in uia Aristotelis: sed principium in animante seu ætas prima est, cùm animal est humidißimum, & mediocriter calidum. Hoc autem contingit in Vere. Nullum enim tempus est humidißimum & calidum, nisi Ver: igitur Ver debet esse principium anni. Igitur cùm Sol Arietem ingrediens faciat Ver, à primo ad ultimum Aries erit primum in ordine signorum, ipse igitur erit masculus, & Taurus fœmineum signum, & ita Gemini masculinus & Cancer fœmininus. Secunda ratio Ptolemæi est, quòd oporteat esse masculina signa, ubi est uehementißimæ mutatio. Declaratum est enim superius, quòd masculinum idem est, quod efficax, seu quod agit seu in quo est principium motus: sed Aries & Libra talia sunt, quia sunt circa æquinoctij circulum, qui efficacißimè agit, quia uelocißimè mouetur: actio enim, quæ per motum fit, consequitur motus uelocitatem. Cap. 9.

TEXTVS XLIII.

Nonnulli tamen masculina signa ab orientali loco, qui horoscopus dicitur, ordientes disposuerunt. Sicut enim aliqui tropicorum locorum initia à Lunari circulo ducunt, quòd celerrimæ Lunæ conuersiones sint, ita & illi principium tribuere masculinis locis orientem propter subsolanum. Horum etiam alij seriem consequentiámque singillatim, vt diximus, secuti sunt. Alij totius circuli in quadrantes diuisionem. Loca quidem ab horoscopo

vſq; ad M C hiſq; oppoſita, ab occidua plaga vſq; ad I M matutina, & maſculina nominantes: veſpertina verò & fœminina, quæ ſunt in reliquis binis quadrantibus.

Nunc ponit opiniones aliorum diſtinguentium ſigna maſculina à fœmininis, & matutina à ueſpertinis ratione aſcendentis: ſic ut primum ſignum, quod aſcendit, ſit maſculinum, & matutinum: ſubſolanum enim eſt, id eſt, orientale: ueluti Virgo aſcendat, erit Virgo ſignum matutinum & maſculinum, Libra erit fœmininum & ueſpertinum, Scorpio rurſus maſculinum & matutinũ. & ita de alijs alternatim. Alij uerò dixerunt ſigna contenta ab aſcendente ad medium cœli, & ab occidente ad imum cœli, eſſe matutina & maſculina, in alijs uerò duabus quartis fœminina & ueſpertina. Alij uerò tropicorum initium ſumpſerunt à Lunæ circulo: hoc bifariàm poteſt intelligi: uel de loco, ita ut ſignũ in quo Luna eſt, ſit ſignum tropicum, propter uelocitatem conuerſionis Lunæ. Veluti Luna eſt mihi in Piſcibus, Piſces erunt loco ſigni tropici auſtralis, inde quartum ab illo, quod eſt Gemini ſignum æquinoctium Vernum, & ita de alijs: Vel de loco uentris Draconis, quia dicit σεληνιακȣ͂ κύκλȣ non σεληνιακȣ͂ τόπȣ, id eſt, ſi cuipiam caput Draconis ſit in quinto gradu, Geminorum, ibi erit punctus æquinoctij Vernalis, & quintus Virginis erit tropicus æſtiuus, quia tunc Luna incipit recedere uerſus auſtrum: & quia eſt uelox motu faciet æquinoctia & ſolſtitia. Non laboro in diſtinguendo, quæ ſit uerior opinio, quia utranq; reijcit Ptolemæus. Quare autem reijcienda ſit, manifeſtum eſt, tum hæc, tum etiam opinio de aſcendente: quia idem eſſet maſculinum & fœmininum, utpote ſi Luna ſit in Piſcibus uel caput Draconis in Tauro, Piſces et Taurus erunt maſculina, & iam erant fœminina ex natu-

rali ratione, igitur erunt masculina simul & fœminina. Nec obstat, quòd dicas posse esse masculina respectu unius, & fœminina respectu alterius, uelut dictum est de quartis cœli, quæ simul habent contrarias qualitates, uelut quarta quæ est ab oriente usq; ad meridiem, est Vernalis calida, & humida, sanguinea, puerilis, & alio modo est sicca. Et quæ est inter occidentem, & imum cœli, est autumnalis, frigida & sicca, melancholica: ex alia tamen ratione est humida, ut dicebat Ptolemæus. Sed hîc non licet ponere signum idem sub contrarijs qualitatibus, secundum naturam, nisi aßignemus opera diuersa: non licet autem aßignare opera diuersa masculini à masculino, nec fœminini à fœminino. Quòd si dicas, quòd quartæ cœli possunt esse matutinæ uel uespertinæ, dico, quòd illud iam declaratum est superius. Alia ratio est, quia non decet sexum mutari in signis & tropica & æquinoctialia propter tam leuem causam: quia sexus est res naturalis, & similiter affectus illi sunt ualde potentes, ut non poßint per motum Lunæ & multò minus per ascensionē cœli in motu diurno toties mutari. Quòd si dicas, nónne poterit quarta orientalis gratia exempli esse masculina & signa in ea erunt masculina? Respondeo, quòd antecedens primò non conceditur à Ptolemæo: & dato quòd concederetur, non sequitur, quòd masculinum signum conuertatur in fœmininū: sed signum retinebit suam uim, & locus contrariam, non secus, ac si Mars esset in Tauro, non enim fit fœmininus, sed effœminatur & gaudet tanquàm nocturnus in nocturno. Ita loca possunt augere, minuere, imò etiam uincere, sed non immutare naturam contentorum in ipsis locis. Quòd autem horū opinionem non approbet, præter id, quod absurda sit, & quòd nullibi illius meminerit, phrasis ipsa Græca edocet, inquit enim, χρῶνται δὲ τίνες τῇ τάξει τῶν ἀρσενικῶν, quam efficacius Ioachimus Camerarius Pabergensis uertit his uerbis: (Nonnulli tamen

Cap. 5.

masculina ordientes) ut per aduerbium tamen Ptolemæus ostendat se non approbare ea, quæ illi de signis adiecerunt. Approbat autem ea quæ subijciuntur. Sunt autem hæc.

TEXTVS XLIIII.

Sunt & aliæ appellationes locis factæ, de formis signorum, vt aut quadrupedia dicerentur, aut terrestria, aut ducalia, aut fœcũda, aut aliquid huiusmo di. Quorum omnium cùm ex ipsis figuris causæ manifestæ sint, nos illas verbosè persequi superuacaneum duximus: cùm quidem expositæ à nobis sint huiusmodi imaginum naturæ, quatenus in iudicijs vtiliter vires illorum considerari deberent.

Proponit hic alias differentias signorum, quæ ab antiquis acceptæ probantur, non tamen dignæ sunt peculiari expositione, quoniam à forma facile est illorum uires intelligere. Quas figuras se suo loco referre docet, utpote in capite de morte & de itineribus & de opificio. Sunt autem maximè duodecim principales. Humana, ut Gemini & Virgo. Quadrupedia, domestica, ut Aries, Taurus, Capricornus. Aues, ut Aquila & Gallina. Aquatica, ut Delphin & Pisces. Naufraga, ut Argo & Nauis. Fera, ut Leo & ultima pars Sagittarij. Venenosa, ut Scorpio & Serpentes. Sunt enim plures in cœlo. Mutilata, ut Taurus & caput Medusæ. Vincta, ut Andromeda & Cepheus. Ducalia, ut ambæ Coronæ borealis, & australis. Fœcunda, ut Cancer, Scorpio, Pisces. Sterilia, ut Leo & Virgo. Horum omnium meminit Ptolemæus suis locis.

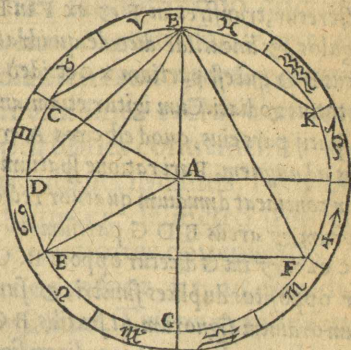
Caput duodecimum.

TEXTVS XLV.

De configuratione duodecim locorum.

FAmiliaritas autem intercedit locis zodiaci ſecum, primū ijs, quæ cùm alijs aliquam figurarum deſcribunt, quæ ſunt demetiens, id eſt, anguli bini recti. Signa autem ſex, partes centum LXXX. Triquetra (hoc eſt) angulus rectus vnus atque inſuper triens illius. Signa verò quatuor, partes CXX. quadrata, hoc eſt, vnus rectus angulus, tria ſigna, partes XC. Sexangula, id eſt, illæ reliquæ duæ partes anguli recti, ſigna duo, partes LX.

Vnumquodq; indiget propria ratione, ut demonſtratur, aliter è minima difficultate in maximam res euadit. Hæc Ptolemæi ſententia figura indigebat. Sit igitur circulus ſignorum, quem uocant zodiacū, quòd ſigna contineat, & in eo ſignetur punctus B ubicunq; uelis nō refert, ſit gratia exempli manifeſtioris doctrinæ cauſa initium Arietis, & ſit centrum eius circuli A & capiantur LX partes à puncto B quæ

sint contentæ arcu B C *&* *ducta* B C *recta ipsa erit sextilis radius. Nam totus zodiacus, ut superiùs uisum est* C C C L X. *partes*, B C *autē* L X, *cum igitur* L X *sit sexta pars* C C C L X, *erit* B C *latus hexagoni, ideóq; radius sextilis. Et quia anguli circum* A *sunt quatuor rectis æquales, & angulus* C A C *talis est pars spatij circum* A *qualis* B C *portio arcus totius zodiaci, erit angulus* B A C *sexta pars quatuor rectorum. Igitur duæ tertiæ unius recti. Et similiter captis partibus* C X X *quæ sint arcus* B E, *erit* B E *tertia pars zodiaci, nam* C X X *est tertia pars* C C C L X, *& angulus* B A E *eadem ratione erit rectus cum tertia, id est, tertia pars quatuor rectorum, & residuū ad duos rectos anguli sextilis. Nam rectus, & tertia pars recti cum duabus tertijs recti faciunt duos rectos. Constat igitur & in trigono, & in sextili & quadrato quod radij, & rectè, si reflecterentur uersus partem oppositum, utpote sextilis ex* C *in* E *&* *ex* E *in* G *&* *ex* G *in* F *&* *ex* F *in* K *&* *ex* K *in* B *tandem rediret per æquales lineas & angulos. Et similiter latus* B E *trigoni si reflecteretur, transiret in* F *&* *ex* F *in* B, *& ita per æquales angulos, & lineas. Idē dico de quadrato* B D *quod est latus arcus* B D *qui est partium* X C *et ideò quarta pars* C C C L X *& totius zodiaci. Cùm igitur etiam angulus* B A D *sit quarta spatij pars eius, quod est circa* A *erit angulus* B A D *rectus ad unguem. Pari ratione spatium* B A G *ex una parte, cùm contineat dimidium quatuor rectorum, erit duorum rectorum, & arcus* B D G *partium* C L X X X, *id est, dimidium* C C C L X, *& ita* G *dicetur opponi* B. *Omnes autē radij præter oppositos duplices sinistri, & sunt, qui tendunt secundum ordinem signorum, ut sextilis* B C *&* *trigonus* A E *& dextri, qui tendunt contra ordinem signorum ut sextilis* B K *& trigonus* B F. *Et ita de quadratis, ex quo patet quòd radius* B C *dicitur sinister respectu* B *&* *dexter respectu* C. *Et ita*

ita trigonus E F sinister est respectu E & dexter respectu F.

Ex his patet, quòd radij ueri sunt ex similibus partibus in similes, uelut posito Sole in parte undecima Libræ, radius quadratus dexter erit in XI parte Cancri, sinister in XI parte Capricorni. Sextilis dexter in XI parte Leonis & sinister in XI parte Sagittarij. Et oppositio in XI parte Arietis. Et trinus dexter in XI parte Geminorum & sinister in XI parte Aquarij. Idem etiam intelliges de partibus partium. Vt si Sol esset in partibus decem minutis XLVII Libræ, erunt radij omnes dicti in eisdem signis partibus decem minutis XLVII.

Sed dices, quare Ptolemæus non respexit latera octogoni, quæ respiciunt per XLV partes, & duodecagoni, quæ per XXX? Respondeo, quia latera octogoni non comprehendunt integra signa. Duodecagoni autem, quia nimis sunt debilia. Igitur isti aspectus solùm sufficiunt. In creticorum tamen dierum supputatione utimur figura octogeni aspectus, in quem cadit quartus dies indicatiuus, ut fit in consideratione.

TEXTVS XLVI.

Cur autem hæc tantummodo discrimina recepta fuerint, hinc cognitu facile erit. Atque ipsius quidem diametri ratio per se patet: nam oppositio est in vna linea recta. Cæterùm, si maximas duas portiones conuenientes, atque item supra portiones accipiamus. Nempe rectangulorum duûm ex diametro dimidium & trientem, quæ portiones cõuenientes, atque item supra portiones sunt, fit, vt dimidiatio tetragonum constituat. Triens verò sexangulum. Supra portionum autem, si constituatur à rectangulo quadrato hemiolion, hoc est,

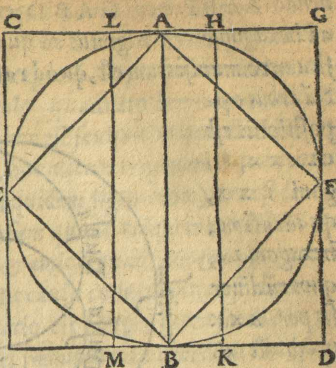
sesquiplum, & epitriton, hoc est, sesquitertium, illud discernit quadratam à sexangula, hoc triquetram figuram à quadrata. quarum quidem figurarum triquetra & sexangula conuenientes putantur, quia consimilia loca signorum complectuntur, hoc est, omnia, aut masculina aut fœminina. Inconuenientes verò figuræ habentur quadrata & dimetiens, quòd illæ per dissimilia loca constituantur.

Tria facit in hoc textu Ptolemæus. Primum colligit ex dictis, cur solùm hæ figuræ sint necessariæ, scilicet trigona, hexagona, quadrata: nam per integra signa constituuntur, & partes totius circuli integras. Cōnexionem uerò, ut infrà declarat, per proportiones primas, et musica etiā ratione constantes: sed quia de oppositione nihil dixerat, fieri eam inquit per rectam lineam, supple quæ per centrū circuli seu zodiaci transit. Nā & alij omnes aspectus per rectas fieri lineas intelliguntur, sed nulla illarū per cētrum transit, præterquam oppositionis linea. Ideóq; ex hoc declaratur oppositionis aspectum esse omnibus alijs potentiorem. Nam lineæ, quæ per centrum transeunt, sunt omniū ualidißimæ, ut in cauis etiam speculis apparet. Cùm igitur quinq; modis erraticæ inter se misceantur, uel etiam cum fixis, omniū commistionum ualidißima est cōiunctio, pòst oppositio, inde quadratū & trigonum fermè æqualia: ultima & debilißima est hexagonū. Solēt autem his notis breuitatis causa describi. Cōiunctio ☌. Oppositio ☍. Quadratū □. Trigonū △. Hexagonum seu sextilis ✶.

Cæterùm, si maximas) Hæc est secūda pars in qua adducit Mathematicā rationem istarū radiationū duplicē, Geometricam atq; Musicā. Geometrica est, quoniā si fiat circulus & su

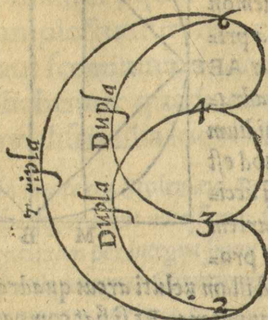
ma

miatur quadratū siue dimetientis, quod sit C D medietas eius quadrati, quæ est superficies A B D G æqualis est quadrato A E B F: utraq; enim est medietas quadrati C D ex demonstratis in penultima primi elemētorū, igitur A E latus seu radius quadrati est potentia dimidium A B dimetientis, quod est primum. Rursus, si accipiamus tertiam partem quadrati A B erit proportio A E B F ad illam ueluti arcus quadrati ad arcum hexagoni, id est sexquialtera.

Et si fiat comparatio quadrati ad trigonū & hexagonū in superficiebus erit trigoni arcus ad arcū quadrati epitrita, arcus autem quadrati ad arcū hexagoni hemiolia. Et ut uno uerbo dicam, traduxit quod erat ignotum in arcubus ad quadratum dimetientis diuisum ut uides. Ponatur igitur A B sex & loco arcus oppositionis quadratū A B quod sit C D erit A B D G pro arcu quadrati, quia est æquale quadrato, A E B F decē octo, & H G D K tertia pars quadrati C D, id est duodecim, quare ut arcus hexagoni. Et G L M D duæ tertiæ partes quadrati C D, id est uigintiquatuor, ideò quantus est trigoni arcus. Et cum A B D G sit æqualis A E B F igitur constat esse proportionem ut quadrati diametri ad quadratum in circulo descriptum. Nam oportebat rationem quadrati manere. Comparando etiam ad medium, id est quadratum A E B F superficies G H K D & G L M D proportio G A B D ad G H K D est hemiolia, id est sexquialtera. Et comparando

GLMD ad GABD est sexquitertia seu epitrita: igitur ponendo AEBF loco GABD erit quadratum hemiolium ad hexagonum & trigonus ad quadratum epitritus. In musica uerò manifestum est, quòd ratio arcuum est ut 6.4.3.2. Nã arcus oppositionis est CLXXX, trigoni CXX, quadrati XC, hexagoni LX, quos cũ diuersis per XXX prodibũt 6.4.3.2 in eadẽ proportione. Sed 6.4.3. faciũt continuã

proportionem musicam, quia talis est proportio 6 ad 3 extremi ad extremum, ut 2 differentiæ 6 à 4 ad 1 differentiam 4 à 3. Et ita 6.3.2. faciunt aliã proportionem musicam cõtinuam, nam talis est proportio 6 ad 2 extremi ad extremum, ut 3 differentiæ 6 à 3 ad 1 differentiam 3 ad 2, igitur in 6.4.3.2 est duplex continua proportio musica. Aliter ratio Geometrica congrueret in rectis, quia dimetiens si faciat quadratum 36, erit quadratum intus 18 medietas, scilicet illius, & quadratum lateris trigoni 27, & quadratum lateris hexagoni 9. Ita ut quadratum intus descriptum circulo sit duplum quadrato lateris hexagoni. Et quadrato intus descripto quadratum lateris trigoni sit sexquialterum: Et illi quadratum dimetientis sexquitertium. Et hoc esset rectas ipsas & radios in proportione potentia collocare. Et esset magis ad mentem Ptolemæi & ad propositum rei demonstrandæ: sed oporteret sic

lite

literam legere. Nempe rectangulorum duorum ex diametro dimidium & quadrantem, quæ portiones conuenientes, atq; item supra portiones sunt, fit ut dimidiatio tetragonum constituat, quadrans autem hexagonũ. Supraportionum autem si constituatur à rectangulo quadrato hemiolion, hoc est sexquiplum, & epitriton, hoc est sexquitertium, illud discernit quadratam à trigona, hoc autem trigonam à quadrato. Inde subiungit (Quarum quidem figurarum) Hæc est tertia pars, in qua declarat causam quare triquetra radiatio & sexangula sint cõueniẽtes & amicæ, quadrata & opposita inconuenientes & inimicæ. Et causa conuenientiæ est clara, certè quia dicit trigona radiatio est sẽper inter similia in sexu, ut ambo masculina uel fœminina. Et cùm dixit hoc, subintellexit & quòd ambo etiam sunt diurna uel nocturna. Declaratum enim est superiùs, quòd idem est masculinum & diurnum in signis & fœmininum atq; nocturnum. Signa igitur, quæ se trigono radio respiciunt, sunt ambo necessariò masculina, & diurna uel ambo fœminina atq; nocturna, ut de ♈ ♌ & ♐, quæ tria cum se mutuò respiciant trigono radio; ita quòd Aries respicit Leonem & Sagittarium & ita Leo, Arietem & Sagittarium, & Sagittarius, Arietem & Leonem, sunt omnia diurna & masculina. Sic Taurus, Virgo & Capricornus omnia nocturna & fœminina. Et ita de reliquis. Idem in sextili aspectu, nam Aries & Gemini qui se respiciunt hexagona radiatione, Et Aries atq; Aquarius sunt ambo semper masculina & diurna: uel ambo fœminina atq; nocturna, ut Taurus & Cancer. Item Taurus & Pisces: & ita de alijs. Et hoc totum est clarum: & quòd conueniant, non est dicendum, ut quidam, quòd sint amica, nam tale nomẽ conuenit potius Planetis, quàm signis: Et etiam quia amicitia esset magis inter masculum & fœmininam, quàm inter masculum & masculum, uel fœminam & fœminam. Sed dicitur con-

uenien

uenientia, seu similitudo. Hucusq; *totum rectè se habet.* Et *similiter, quòd signa quæ quadrato radio se respiciunt, sunt disconuenientia seu dißimilia natura, quia si unum est masculinum & diurnū, alterum necessariò est fœmininum & nocturnum.* Igitur *si Aries est masculinus & diurnus,* Cancer et Capri*cornus, quæ respiciunt Arietem, respiciuntúrq; ab illo quadrato radio, erunt fœminina atq; nocturna.* Et *ita de alijs eadem ratione dißimilitudo constat.* Et hoc *totum bene se habet. Sed quod dicit de oppositis signis, nō uidetur uerū, nam Aries & Libra quæ opponuntur sunt ambo masculina atq; diurna :* Et *similiter Taurus & Scorpio sunt ambo fœminina & nocturna, & tamen opposita, & disconuenientia. Igitur causa disconuenientiæ non est diuersitas seu contrarietas in sexu & natura, cùm signa opposita maximè disconueniant & longè plus etiam, quàm quadrata, & ta-*

Trigona radiatio.					
♈		♌			♐
♉		♍			♑
♊		♎			♒
♋		♏			♓
Hexagona radiatio					
	♊		♋		♌
♈		♉		♊	
	♒		♓		♈
	♍		♎		♏
♋		♌		♍	
	♉		♊		♋
	♐		♑		♒
♎		♏		♐	
	♌		♍		♎
	♓		♈		♉
♑		♒		♓	
	♏		♐		♑
Quadratus radius					
	♋		♌		♍
♈		♉		♊	
	♑		♒		♓
	♎		♏		♐
♋		♌		♍	
	♈		♉		♊
	♑		♒		♓
♎		♏		♐	
	♋		♌		♍
	♈		♉		♊
♑		♒		♓	
	♎		♏		♐
Oppositus aspectus.					
♈	♉	♊	♋	♌	♍
♎	♏	♐	♑	♒	♓

men sunt similia in sexu & natura. Propter hoc dixerunt quidam, quòd opposita radiatio est inconueniens quia ex duabus quadratis constituitur quæ sunt inconuenientes inter se: ut opposita Arietis & Libræ ex duabus quadratis Arietis & Cancri, Item Cancri & Libræ: uel etiam Arietis & Capricorni, & Capricorni atq; Libræ. Sed hæc responsio est omnino falsa, quæ enim uni disconueniunt, potiùs inter se conueniunt, quàm disconueniant. Item quadrata potiùs disconuenit propter oppositam, quàm opposita propter quadratam, cùm opposita sit simplicißima, & per pauciores partes. Rursus opposita componitur ex duabus conuenientibus, trigona & hexagona, igitur maximè deberet esse conueniens illa ratione. Haly ob id dixit, quòd opposita disconueniunt ob duas causas: tum quia quando unum ascendit, aliud descendit, tum quia quando Sol est in uno eorum, facit tempus contrarium ei, quando est in reliquo. Veluti quando Sol est in Ariete facit Ver, & tempus humidißimum. Et quãdo est in Libra Autumnum & tempus siccißimum. Et quando Sol est in Leone, facit feruidißimam Aestatem: quando in Aquario illi opposito, gelidißimam Hyemem. Sed Ptolemæus non aßignat rationem hanc, nec ullam harum. Item istæ nõ conuenirent cum illis, quas pro conuenientia aßignat. Vult enim oppositas esse causas conuenientiæ & disconuenientiæ, quod in quadrato aspectu declarat. Prætereà, si ultima ratio esset uera, Aries & Sagittarius essent dißimilia, cùm Aries sit uernale signum nõ minus, quàm Gemini qui opponitur Sagittario. Et tamen Aries & Sagittarius conueniunt. Ob id igitur dicẽdum, quòd Ptolemæus induxit syllogismum modo Aristotelis, postponens illum, & declarans prius, quod ex illo euenit. Et est: Contraria omnia maximè disconueniunt, & hæc est per se nota: & quæ maximè distant in unoquoq; genere, sunt contraria, & hanc declarauit: igitur quæ maximè distãt, disconueniunt.

Posuit

Posuit postmodũ aliam propositionem in hoc capitulo, quòd opposita signa maximè distãt seu per circuli partẽ, quæ est medietas, & est maxima commensurabilium, seu per rectã, quæ est dimetiens, quæ est maxima rectarum, quæ circulo includi poßint, ut demonstratum est ab Euclide: igitur signa opposita maximè disconueniũt. Quadrato autem radio iuncta disconueniunt minus, quia contrarietas est minor, scilicet sexus & naturæ: igitur disconuenientia minor est. Trigona autem & hexagona radiatione iuncta non maximè distant, igitur nõ sunt contraria, nec ideò maximè disconueniũt, sed nec mediocriter, quia sunt similia natura & sexu. Igitur sunt conuenientia in natura. Dixit autem Ptolomæus hoc de conuenientia in sexu & natura in trigonis, & hexagonis, & disconuenientia in quadratis, ut intelligeremus, quod non est, ut quidam existimant in temperie ob id, cùm signa quæ hexagona radiatione iunguntur, ut Leo et Gemini, non sint eiusdem naturæ, sed alterum humidum, aliud siccum. Et ideo cùm conuenientia trigona sit eiusdem naturæ cum sextili, igitur nec signa trigona sunt eiusdem temperiei, sed solùm naturæ & sexus, & inter se congruentia. Notandum, quòd licet signa trigona uel hexagona radiatione iuncta non sint amica, sed solum conuenientia, attamẽ aspectus inter Planetas talis est amicitiæ, ut etiã oppositus & quadratus inimicitiæ. Quia signa cùm sint materiæ loco, possunt conuenire et discrepare, amare & odisse non: at planetæ amant, & odio se habent, non solùm conueniunt ac discrepant, cùm agentium habeant rationem: hoc autẽ infrà uidebitur. Quòd si quis dicat, nónne signa masculina & diurna erunt etiam calida, & sicca, & nocturna fœminina, frigida, & humida? Dico, quòd non est necessarium hoc: quia diurnum & masculinum non proueniunt à primis qualitatibus, sed diurnum & nocturnum à masculino & fœminino: sed masculinum & fœmininum ab efficaci &

In 3. Elemẽtorum.

Cap. 17.

& inefficaci: efficax autē à principio motus robustiſsimi qui fit iuxta æquinoctialem, ideóq; ab Ariete & Libra. Hanc uirtutem communicant Aries & Libra, Geminis, Leoni, Sagittario & Aquario, quoniā hæc ſigna ab utroq; principio ſcilicet Ariete & Libra amico aſpectu reſpiciunt, ſcilicet trigono uel hexagono. Et ita ſexus natura diurna atq; nocturna à motu non à qualitatibus originem ducunt: His uiſis breuiter ſenſum Ptolemæi explicare decet, qui talis eſt: Signa quædam alijs ſunt familiaria, ut quæ portione integra circuli ſe aſpiciunt: ea autem quadruplex, dimidium, unde oppoſitio: Tertia pars, unde trigonus: Quarta pars, unde quadratum: Et ſexta unde ſextilis. Hæ autem & ad totum comparantur, ut partes, & ad dimidium ut ſuperparticulares, ad totum quia quadratum & hexagonum ſunt dimidium, aut tertia pars ſemicirculi, nam x c qui eſt arcus quadrati, eſt dimidiū clxxx ſemicirculi, & l x eſt tertia pars c l x x x. Ad dimidium autem c l x x x quod eſt x c comparantur ſextilis & trigonus, per hemioliam quæ duplæ reſpondet, & per ſexquitertiam quæ triplæ, nam x c ad l x arcum hexagoni ſexquialteram habet proportionem, c x x autem trigoni arcus ad x c epitritam ſeu ſexquitertiam. Ex hemiolia autem quæ conſtat diapente in muſica, & epitrita ex qua diateſſaron, fit diapaſon trigoni ad ſextilem, quæ dupla conſtat proportione, qualis eſt c x x ad l x. Similiter dupla, quæ eſt diapaſon oppoſitionis ad quadratum intercedente trigona, inter eas fit hemiolia c l x x x ad c x x, & epitrita c x x ad x c. Cum igitur oppoſita ſigna maximè diſtent, erunt maximè contraria, ideóq; diſsidentia. Quæ autem quadrato diſtāt, minùs ſunt cōtraria quia ſolùm ratione ſexus & temporis. At quæ trigona radiatione iunguntur, & ſextili, eò quòd ſint ex natura ternarij, & oppoſitio & quadratum binarij, & ternarius & binarius ſunt numeri non communicantes, ſed inuicem

cem primi, non conueniet natura trigoni & sextilis cum natura oppositionis uel quadratæ radiationis. Quare cum sit inter signa similia sexu & tempore, erunt aspectus hi conuenientiæ & similitudinis, Et quia triquetra radiatio constat paucioribus lateribus, & non est particeps oppositionis ullo modo, ut sextilis, ideò triquetra est magis conuenies sextili, sicut oppositio quadrato: semper enim quod fit paucioribus lateribus, èst ualidius quàm quod fit multis: ideò oppositio ualidior est trigono, & trigonus quoquomodo quadrato, nisi quòd mala in nocendo promptiora sunt bonis in benefaciendo: Et ita quadratũ hexagono ualidius. Hucusq; uolui reddere rationes eorũ, quæ dixit Ptolomæus, etiã quòd causæ non multum ad artem facerent: modò deinceps sufficiet declarare causas solùm, quæ faciunt ad intellectum illius, aut quæ necessitatem rei dubiæ demonstrant: in alijs sufficiet Ptolomæi authoritas quæ experimento & antiquorum testimonijs confirmata est, auxiliante ratione. Nam iam de artis firmitate satis constat. Tot autem explicata sunt propter calumniatores. Verùm non decet insanire circa illos, tum maximè quòd angustia tẽporis non patitur, & si pateretur, melius esse existimo illud utilioribus in tractationibus absumere. Nam qui circa calumniatorum nugas tempus, pretiosissimam rem terit mortalium rerum, imò immortalem, uidetur aut omnino plura uelle uideri longè scire, quàm sciat, aut quod minimum, impetu animi quodam transferri. Sicut Galenus ob id accusatione uix non dignus uideri posit, quanquam à prima suspicione procul absit. Sed decet etiam secunda carere. Melius est tamen contra calumniatores tempus absumere, quàm in scribendo calumnias. Ob ib igitur præstat, quæ ex his sequantur, arti utilia edocere.

DOMORVM VIRES.

Ex dictis igitur licet uires domorũ conijcere, hoc ipso supposito,

posito, quòd astra agunt lumine, et quòd uis eorum est qualis in effectu uidetur. Igitur his rationibus cœli cor seu medium est omnibus ualidius, inde ascendens. Sed in uitæ affectibus & animi atq; corporis, ascendens est ualidius, quia magis proprium. Tertio loco est septima domus, inde undecima, pòst nona, neq; de his est dubium. Pòst septimo loco est duodecima, quia ascendit: inde octaua. Pòst octauo ordine est domus secunda, quia est in crepusculo matutino. Nam posito initio Arietis in ascendente intra duas horas oritur pars XXII Tauri, sed hoc est tempus crepusculi matutini. Igitur pars secundæ domus, quæ est à XVIII parte Tauri usq; ad XXII eiusdem, continetur in crepusculo. Et ita Planeta cum fuerit in secunda domo, habet uires. Omne enim, quod potentia tale est, actu fit tale: seu quod aliquando tale actu fuit, fit tale potentia, & semper manet. Est etiam ipsa secunda domus in triquetra radiatione decimæ: decima autem uires habet maximas, quia potentia est cor cœli. Nec Ptolemæus eam prætermisit, quamuis in sua regione minima illius pars in crepusculo clauderetur matutino, propter paruam poli eleuationem. Sexta autem domus, quoniam pariter est in trigono decimæ, & ubiq; gentium clauditur in uespertino crepusculo, ob id à Ptolemæo consideratur, & apud illum nonum locum retinet. Sed quispiam dicet, cur etiam quintam non licet considerare, cùm quo ad crepusculum attinet, locũ obtineat secunda? Respondeo, quoniam decimam non respicit, et crepusculum debilius est, quippe uespertinum, & prætereà pars quæ contermina est sextæ, non est quintæ initium sed finis, qui meritò ob debilitatem negligi potest. Et tamen uirium aliquid habet, quia in lumine positum est, sed non considera tione dignarum, nisi apud borealiores.

Caput decimumtertium.

TEXTVS XLVII.

De imperantibus & obedientibus signis.

Icuntur etiã imperantia & obedientia, loca, quæ æquali ſpatio diſtant, ſeu ab vno ſiue ab vtroq; punctorum æquinoctialiũ, eò quòd æquali ſpatio temporis perorian tur, æqualéſq; deſcribant parallelos. Cæterùm, quæ in æſtiua ſpheræ parte ſunt, imperãtia, quæ in hyberna, obedientia nominantur, quia Sol illic dies, hîc verò noctes longiores facit.

Quia enim hæc ſigna æqualiter ab æquinoctio diſtant, ideò Sol dum eſt in eis, æquales deſcribit parallelos, quoniam lineæ æqualiter diſtantes à diametro æquales ſunt, ut Euclides demonſtrat. Oriuntur etiam æquali ſpatio temporis, ut in noſtra regione Aries & Piſces in una hora & quinq; minutis unumquodq; eorum: Taurus & Aquarius in una hora & uiginti minutis: Gemini & Capricornus in una hora & quinquaginta uno minutis: Cancer & Sagittarius in duabus horis & nouem minutis. Leo & Scorpio in duabus horis & quadraginta minutis: Virgo & Libra in duabus horis & quinquagintaquinq; minutis. Talia igitur ſigna dicuntur, quæ in auſtrali parte obedientia, quoniam Sol maiores noctes efficit diebus, Borealia uerò imperantia contraria ratione. Itaq; Aries Piſcibus imperat, & Taurus Aquario, & ita de alijs. Interpretes bis lapſi ſunt, cùm litera Græca lucida ſit.

Imperantia	♈	♉	♊	♋	♌	♍
Obedientia	♓	♒	♑	♐	♏	♎

Caput

Caput decimumquartum.

TEXTVS XLVIII.

De Intuentibus, & eiusdem potentiæ signis.

RAeterea, dicimus eiusdem potentiæ esse eas partes quæ æquali spatio distãt seu ab vno seu ab vtroq; puncto tropico: fit enim per illas partes Sole meante, vt spatia dierum ac noctium, itémq; horarum sibi respondeant. Itaq; & intueri sese mutuò illa signa dicuntur, cùm ob eas causas, quas exposuimus, tum quòd vtraq; & ab ijsdem partibus horizontis & oriuntur & occidunt.

Quod penè præterieram, est ut tam in hoc, quàm in præcedenti capitulo res referatur ad partes: ueluti prima pars Arietis cum ultima Piscium, & secunda Arietis cum penultima Piscium, & tertia cum uigesimaoctaua, & ita de alijs signis. Hoc enim idem & de aspectibus declaratum est. Simili igitur ratione quæ à tropicis æqualiter distant, intuentia dicuntur sese signa, & æqualis sunt potentiæ: ueluti Gemini et Cancer, & quæ in tabella descripta uides.

Intuentia	♑	♒	♓	♈	♉	♊
	♐	♏	♎	♍	♌	♋

Nox enim atq; dies, dum Sol est in talibus signis, alter alteri sunt æquales. Veluti cùm Sol est in uigesimasexta parte Cancri, tantus est dies atq; nox, quantus est, cùm est in quinta parte Geminorũ. Et similiter horæ temporales sunt æquales in ambobus: propterea uis eorũ signorum est quasi duorum eadem potestate præditorum. Quòd uerò dixit,

utraq; ab eisdem partibus horizontis oriuntur & occidunt, id est, in eodem puncto horizõtis secat ecliptica horizontem seu ascendendo seu descendendo quãdo oritur uigesimasexta pars Cancri gratia exempli, & quinta Geminorum. Et similiter quando occĭdunt, occĭdunt in eodem puncto ad unguem ipsius horizontis. Igitur habent duplicem concordiam & ratione Solis & ratione horizontis, utraq; tamen prouenit, quia sunt in eodem parallelo: Intelligit enim principaliter de partibus, & per consequens de signis, principalißimè autem de punctis.

Notanda est una pulchra regula circa imperantia & obedientia & intuentia signa seu æqualis potentiæ, quia habito uno, semper habes aliud quod est oppositum signum, & pars prioris. Velut secunda pars Arietis imperat XXIX piscium, igitur secunda Arietis intuetur XXIX partem Virginis. Et ita ♑ intuetur ♒ igitur ♑ obedit ♌.

Notanda est etiam alia regula ualde utilis: & est, quòd intuentia, & imperantia cum obedientibus quantò sunt propiora tropicis, id est initio Cãcri aut Capricorni, eò sunt potentiora. Et uirtus eorum extenditur ad plures gradus, quia declinatio parum uariatur, & ideò decima pars Cancri cum decima parte Geminorum fermè conuenit: quia circuli paralleli æquinoctio non differunt, nisi 57. minutis. At per contrarium iuxta initium Arietis & Libræ nisi partes partibus respondeant parum possunt. Sciendũ, quòd Ptolemæus considerauit in his duobus capitibus & sequenti, quòd homines quadrifariàm possunt comparari: aut enim unus naturaliter & sponte quasi alteri obedit, & talium genituræ sunt constitutæ in imperantibus & obedientibus punctis, & si sint ad unguem, erit obedientia perfectißima. Veluti, qui habuerit significatorem in sexta parte, & decimo minuto Tauri, exempli gratia, obediet ei perfectè ille, qui habuerit significatorem

in

in uigesimatertia parte, et quinquagesimo minuto Aquarij, etiamsi iste esset Rex, & prior esset seruus illius, dummodo ageret negotia illius. Imò dico, quòd aget, ubi sint eiusdem regionis & ad unguem ex minuto conueniant. Quòd si conuenerint ex gradu seu parte sola, obediet alter alteri, si sint æquales: aut qui debet obedire minoris conditionis dignitate, opibus, sexu, uel ætate. Quòd si conuenientia fuerit solùm ex signo, tunc solùm obedient etiã, quando, qui habet significatorem in obediente, fuerit seruus, & qui in imperante, fuerit dominus. Ex hoc manifestum est, quòd aliqui nascuntur, quibus nulli libenter parent: alij quibus nulli possunt imperare. Nam si aliquis in sua genitura nullos habeat significatores in imperantibus signis, nulli nisi coacti uolent illi obedire. Quòd si nullos habeat significatores aliquis in obedientibus signis, nemo poterit illi imperare, nisi ui. Et hoc est, quod dixit Aristoteles bene, quòd quidam nascuntur naturâ liberi, & quidam serui. Liberi nascuntur, qui habent significatores in imperantibus: serui, qui in obedientibus. Pleriq; autem sunt medij, alijs imperantes sponte, alijs obedientes. Pleriq; enim habent partem significatorũ in signis obedientibus, & partem in imperantibus, pauci habent omnes in uno genere. De his igitur tractauit abundè superius. Secunda comparatio est eorum, qui se mutuò amant & bene conueniunt, Cap. 13. & de his tractauit in præsenti capite. Et debet intelligi regula eodem modo, & præcedens comparatio. Ex quo sequitur, quòd quilibet habet aliquos, cum quibus conuenit, quia significatores ubicunq; sint, habent correspondentem locum ex ecliptica, qui oritur in eodem loco horizontis & occidit, præterquàm nati in primo pũcto Cancri, & primo puncto Capricorni. Tertium genus comparationis est eorum, qui se amant uel oderunt, non tamen conueniunt, quia non eadem sentiunt. Et sunt, qui habent significatores in aspicientibus se

locis conuenientiæ quidem ad amicitiam, dissimilitudinis uerò Cap. 12. ad inimicitiam. Et de his tractauit iam superius. Quarta comparatio est illorum, qui nihil habent simul, & in hoc genere nihil est boni. Aut enim non se agnoscunt, aut etiam in magnas cum illis inimicitias incidunt, siquidem facile est ab incognitis lædi, & ut bene dicebat Plautus: Nam homo homini lupus est, cùm homo hominem non nouit. De his igitur in sequenti Capite tractat.

Caput decimumquintum.

TEXTVS XLIX.

De inconiunctis.

EA verò, quæ nullam habent enumeratarum societatum rationem loca, inconiuncta & aliena nominamus. Quæ neq; imperãt, neq; obediunt, neq; se intuẽtur, neq; idẽ possunt, atq; insuper nullam quatuor illarum figurarum describũt, quas diximus esse dimetientis, triquetrã, quadratam, sexangulam, sed vel secunda vel sexta numerantur. Nam illa, quasi à se mutuò detorquentur, & cùm bina sint, singulos angulos complectuntur. Illa verò, quæ sexta numerantur, totum orbem in partes inæquales secant, cum aliæ figuræ omnes in partes æquales illum diuidant.

Combinationes signorum omnium, cùm duodecim sint, erunt sexagintasex: sex exhauriunt intuentia, sex imperantia & obedientia, sex oppositio duodecim sextilis, duodecim qua dra

dratum, totidem trigonus, igitur erunt quinquagintaquatuor. Relinquuntur igitur duodecim combinationes solùm, quæ inconiunctæ dicuntur. Sed plures longè esse uidentur propter iterationem, sunt enim trigintaduæ, quas in tabula descripsi. Verè autem sunt sedecim, ut in secunda tabula, in quibus neq; signũ signo, neq; gradus gradui concordat multò

	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
Incõiuncta	♉ ♒	♊ ♐ ♈ ♎	♉ ♏	♌ ♒	♑ ♓ ♋ ♍	♌ ♒	♉ ♏	♈ ♊ ♎ ♐	♉ ♏	♌ ♒	♋ ♍ ♑ ♓	♌ ♒

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
♉	♊ ♎	♏	♌	♓ ♑	♌	♏	♐ ♈	♉	♒	♍ ♋	♒

minus. Verùm dices, unde sunt sumptæ quatuor illæ combinationes supra duodecim? Respondeo, quòd quatuor sunt iteratæ, ut priores non sint nisi quinquaginta.

♉ ♒	♌ ♏	Odiosè imperantia	♉ ♌	♏ ♒	Odiosè intuentia

Quæ iteratæ sunt, sunt duæ ex imperantibus & obedientibus, & sunt Tauri & Aquarij, Leonis & Scorpionis. Nam illa eadem cum sint imperantia & obedientia, sunt etiam in quadrata radiatione. Vnde dicuntur odiosè imperantia. Reliquæ duæ combinationes sunt se intuentium, & sunt Tauri, & Leonis, Scorpionis & Aquarij: quæ etiã sunt inimica & odiosa. Ex quo patet, quòd nati sub signis fixis, generaliter gerunt hostiles inimicitias. Et imperantia & obedientia faciunt illud conculcando, & patiendo, sicut est è qui-

busdam, qui permittunt se decipi ab inimicis suis: & quãuis uideant damna expressa nõ tamen se sciunt retrahere, sicut dicitur de Carolo Magno & Gano Põterio, & de his uidentur infinita exempla apud Reges hodie, qui malis consultoribus obedientes, quanuis uideant iacturam expressam, non tamen possunt se retrahere. Est autem discrimen, quòd si imperans fuerit humilioris fortunæ, agit dolo in obedientẽ: si nobilior, ui. Ex hoc etiam patet, quòd intuentia & eiusdem potentiæ non sunt amica, sed conueniunt inter se similitudine morum: uelut qui sunt de uno magistratu: quidam tamẽ sunt inimici, ut in duabus combinationibus superioribus Tauri & Leonis, Scorpij & Aquarij. Scripsi autem has quatuor seorsum in tertia tabella facilitatis causa, ut uides à latere. Cæterùm, ut ueniam ad textũ Ptolemæi, dicit, signa & partes quæ non continentur sub aliquo trium membrorum scilicet imperantium & obedientium, & hoc est primum: neq; intuentium se atq; eiusdem potentiæ, & hoc est secundum: neq; se aspiciunt oppositis radijs, triquetris, quadratis, aut hexagonis, & hoc est tertium: talia sunt inconiuncta, & sunt, ut dixi, sedecim cõbinationes. Deinde docet eas inuenire & causam illorum. Circa inuentionem dat regulam, quam oportet sic intelligere: quatuor signa quæ sunt fixa, scilicet, Taurus, Leo, Scorpio & Aquarius, habent inconiuncta signa antecedentia & sequentia cum illorum oppositis, quæ sunt sexta antè & pòst, ueluti Taurus habet Arietem & Geminos: quæ sunt secunda à Tauro: & Libram & Sagittarium, quæ sunt opposita illis secundis: & sunt sexta ab ipso Tauro, unum antè, & aliud pòst. Et ita singula signa fixa, habent quatuor signa inconiuncta. Singula uerò signa mobilia, & sunt Aries, Cancer, Libra, Capricornus, habent tantùm duo signa inconiuncta, scilicet succedens, & ei oppositum, quod est sextum antè. Vtpote Aries habet inconiuncta solum

Tau

Taurum, quod est secundum ab ipso, & Scorpionẽ quod est oppositum Tauri signum, & sextum ante Arietem. Communia uerò seu bicorporea habent duo tantùm signa inconiuncta, scilicet antecedens, quod est secundum signum & illi oppositum, quod est sextum succedens. Veluti Gemini est solum inconiunctum Tauro, quod est signum secundum antecedens, & Scorpioni, quod opponitur Tauro, & est sextum signum succedens Geminis. Quo ad causas dicit de sexto signo, utpote à principio Geminorũ ad principium Scorpionis sunt centũ quinquaginta partes. Cùm ergo totus Zodiacus sit CCCLX partium & CL non sit pars CCCLX quota, ut isti dicunt, id est, quæ ducta in aliquem numerum producat CCCLX. neq; à CL ad CLXXIX procedendo, neq; à CL usque ad CXXI retrocedendo sit ulla pars quota, seu pars propriè dicta ipsius CCCLX, manifestum est, quòd non solùm signum Geminorum est inconiunctũ Scorpioni sexto ab illo, sed quælibet pars Geminorum erit inconiuncta cuilibet parti Scorpij, quod erat demonstrandum. Quo ad secunda signa reddit causam, quia detorquentur ad diuersas partes, ita ut uideantur continere angulũ. Hucusq; loquutus est de Planetis simpliciter à capite quarto, usq; ad caput octauum, inde de signis simpliciter à capite nono usq; ad caput quintumdecimum. Modò loquetur usq; in finem, de planetarum comparatione ad ipsa signa, immiscẽs aliquid de ipsorum planetarum comparatione inter se. Ita ut totus iste primus liber, prooemio computato, ex quatuor principalibus partibus componatur.

*

Caput decimumsextum.

TEXTVS L.

De domibus.

Diunguntur etiam planetæ locis signiferi propter domos, vt nominantur, & triangula, & altitudines, & fines, & quicquid huiusmodi est. Domuum autem ratio naturalis hæc est. Quia ex duodecim signis duo proximè accedũt ad verticalem nobis punctum, ideò calores & æstus generant: ea sunt, Cancer & Leo: placuit attribuere illa duobus præcipuis & maximis, hoc est, ipsis luminibus: Soli quidẽ Leo, propterea quòd masculinum est signum: Lunæ verò Cancer quòd fœmininũ esset. Atq; ita factum est, vt conuenienter dimidium orbis à Leone, vsq; ad Capricornum, Solare vocaretur, dimidiúmq; ab Aquario vsq; ad Cancrum, Lunare: & in vtroq; possent singula loca suis stellis assignari, quarum alia figuras cum Sole, alia cum Luna describerent, pro conuenientia orbium, motus ipsarum, & naturæ proprietate. Nam Saturno, quòd natura maximè frigidissimus esset, quódq; supremum & à luminibus remotissimum haberet orbem, ob contrarietatẽ caloris opposita signa attributa fuêre Cancer & Leo, Capricornus & Aquarius. Quæ

signa

signa & ipsa sunt frigida & hyberna, & propter oppositionem malefica. At Ioui, qui esset temperatæ naturæ & subiectus Saturni globo, data sunt proxima illis signa spiritu, & fœcunditate præstãtia, Sagittarius & Pisces, quę cum luminum signis triquetram figuram describũt: quæ cõueniens est beneficentiæ. Post quem Marti desiccatori, & subdito sphæræ Iouiali, similiter proxima his ascripta sunt, quæ & ipsa similem haberent naturam, Scorpio & Aries quadrata dispositione, vt cõgruebat illius corruptrici, & noxiæ constitutioni. Veneri verò, quòd natura esset temperata, & sub Marte, dedêre coniuncta his signa, quòd fœcundissima essent Libra & Taurus. in quibus & ipsis situs sexangularis custoditur. Neque ipsa etiã hæc stella ampliùs duobus signis vnquàm neq; anteit, neq; sequitur Solẽ. Mercurio, qui & vltimus, neq; vnquàm vltra vnũ signum abesset à Sole, omniúmq; aliarum stellarũ infimo in loco, data fuêre proxima signa luminum signis, Gemini & Virgo, quibus & ipsis ambobus ferè in primis vicinus ferretur.

Postquàm pauca ad declarationem textus requiruntur, quinq; nobis proponenda uidentur. Primum quidem, quot sint genera dignitatũ apud Ptolemæum: atq; ea septem sunt, domus, altitudo seu exaltatio, trigonus, finis seu terminus, persona, gaudium, carpentũ seu solium. Omniũ quidem nobilissimum est carpentum seu soliũ, inde domus, pòst altitudo,

inde

inde trigonus, deinde finis in generalibus constitutionibus: in proprijs autem finis trigonum praecedit, inde persona, ultimum est gaudium.

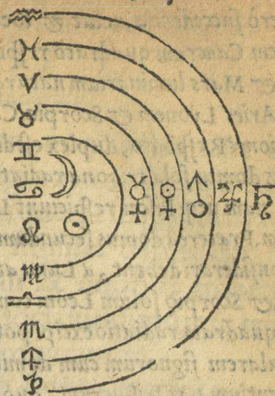
Videndũ est autem, quid unumquodq; horum poßit, & non ut Haly, qui domum domui, exaltationẽ regno comparat, talibúsq; explicat uires dignitatum, ut tantundem scias, postquàm uideris quæ de his scribat, quantum anteá. Mentem igitur adhibere decet, quoniam præstantißima hæc est traditio, & à nobis longa obseruatione, & subtili ratione inuenta. Nec minus debemus Haly, qui præter id, quod potuit præstitit, causam nobis præbuit inquirẽdæ ueritatis. Igitur carpentum est cum planeta quasi in omni suo gaudio, & in omni sua dignitate est. Nam natus tali significatore, apud suos & apud alienos diligitur, honoratur, omnia illi deferuntur, creduntur, uitam agit tranquillã, disponit omnia cum facilitate quadam, ut uerè fortunatus dici mereatur. At in domo planeta cùm fuerit, qui natus fuerit eo disponente, uim habebit perpetuam, & sine strepitu sponte homines illi parebunt: uitam agunt tranquillam & quandam perpetuam efficaciam planetæ illius ostendunt. Si sit Mercurius, studij & negotiationis: si sit Venus, gratiæ & leporis: si Iupiter, probitatis & administrationis: si Sol, dignitatis & maiestatis: si Mars, audaciæ & promptitudinis, fortitudinis, iracundiæ: si Saturnus, morositatis, stabilitatis, astutiæ, pertinaciæ, solicitudinis: si Luna, desiderij itinerum, & aliena negotia tractandi. At si ad generales constitutiones referas, eandem uidebis similitudinem. Nam si Saturnus in domibus fuerit suis & dominetur, erunt tempora generaliter frigida, & sicca cum frigiditate fixa, & ualida: & si fuerit Aestas, erunt tempora perpetuò temperata: Si Iupiter, erit tempus serenum, iucundum, pulchrum, lætum cum uentis moderatis & gratis: Et si Mars, tempus aridißimum & siccißimum: Si Sol, tempus calidißimum, cum paucis

cis pluuijs tamen: Si Venus, totum lene, suaue, pluuiosum: Si Mercurius, totum uarium & inconstans & mutabile, ut nunquàm tribus diebus perpetuis in eodem tenore constet: Si Luna, tempus nubilosum, pluuiosum, inconstans & graue. Hæc si quis dicat, unde ex Ptolemæo? (Nam expositor non debet addere, nisi ea, quæ ex uerbis authoris colliguntur. Quãobrem neq; liber dignus est expositione, qui uel non totam artem plenè attigerit, uel qui parti, de qua tractat, non plenè satisfecerit) Respõdeo, Ptolemæũ hoc nos docuisse expreßè in omnibus imitandam esse Solis actionẽ. Is igitur, cùm in Leone est, maximos facit feruores, atq; æqualiter dominatur. At Leo Solis domus est, imò carpentum & solium (sed trigonorum ratio uix debet inter carpenti partes numerari, cùm sit à domo pendens & altitudine) ideò Solis uis in Leone à domicilio procedit. Eadem ratione altitudo ipsa deprehẽditur: nam altitudinis dignitas in priuatis quidem genituris nouas & non perpetuas adducit potestates, magísq; inter exteros, quàm proprios, & inquietum uitæ genus producit. Propter eà neq; tranquillitate neq; duturnitate, neq; facilitate domui comparãda est altitudo. Sed quia noua & inusitata, ac quasi insperata affert commoda, illustrior apud plerosq; habetur. Solent enim homines admirari magis insperata, licet infirmiora minoráq;, solitis ac maioribus. Quis enim non magis miretur hæreditatem quatuor millium coronatorum ab externo acceptam, quàm quòd filius succedat patri in triginta millibus? Atq; ea ratio est, quòd multi altitudinem domui praeposuerint. Quòd si quis nobis obijciat genituram nostrã, neq; carpentis, neq; domibus, neq; altitudinibus ullis penitus inniti, & tamen apud proprios atq; exteros nomen, & honorem ubiq; suscepisse: Respondemus, nullum esse maius huius præcepti exemplum, quàm hoc: nam sponte quidem neq; apud nostros, neq; alienos honorem suscepimus, neq; suscepturi sumus:

mus: sed uiolentum quippiam propter illustrem stellam effusionis Aquarij, quam Ptolemæus ex Saturni natura parũ Iouis, alij uerò Veneris & Mercurij, & Iouem ipsum, quæ ambo maxima astra in ipso horizonte sunt ad unguem. Porrò talia maxima sunt: Sed neq; id nisi uelut à Cometis concussionibus quibusdam orbis, nec quæsitum. At uerò sponte ne
Lib. 2. quicquam, neq; singulari causa nostra, sed publica quadam ratione, ut inferiùs declarabimus. Itaq; ut ad rem redeam, in generalibus constitutionibus Sol cùm intrat Arietem, altitudinem suam, totum commouet orbem, omnia pullulant, omnia exhilarantur, nec tamen calefacit, ut in Leone, imò neq; ut in Cancro nec Tauro. Et ut uno uerbo dicam, domus rem quietam & perpetuam facit, altitudo in mutatione & specie maiorem. Trigonus uerò plus habet uirtutis in diuidendo regiones terræ, quàm in genituris. In genituris autem significat robur & efficaciam, receptáq; apud homines mandata illius, si præsit: uel consilia, si sit socius. Fines declarãt uires potentiores, sed temporibus terminatas, uelut legationes, annuos magistratus & negotia singularia. In temporibus uerò mutationes non generales, sed quæ paucis diebus aut mensibus finiant. Vnde fines, quòd finem accipiant dicti. Qualitates autem, cùm animæ, tum corporis expoliunt, non faciunt. Vnde qui in finibus Martis aut Saturni morum dominum habuerit, poterit quidem esse bonus aliòquin, sed moribus rudibus, agrestibus & incomptis. In corporis etiam affectibus mala lenit aut auget finis, non facit. Persona facit, ut uideatur & speciem referat, non ut sit. Gaudium autem lenit aut exacerbat significata, sed uix sentitur. Proficit aut lædit, cùm nihil aliud iam est boni aut mali.

Quantum uerò ad domorum ordinem, tabulam enim præfixi, qua facilè intueri poßit quisque, cui signo Planeta quilibet dominetur, aut cuicunq; Planetæ, quæ domus sit, aut quibus

bus signis imperet. Id *etiam certo ordine, ut facilimè memoriæ cõmandari poßit.* *Est igitur ratio talis: Cancer est domus Lunæ, Leo Solis, inde quæ circundãt signa, dantur* Mercurio, *& sequentia scilicet, quæ illa circundant Veneri, et ita ascendẽdo ordine planetarum usque ad Saturnum.* Nũc *uerò rationes ipsius* Ptolemæi *aggrediamur.* Dicit *igitur, quòd efficaciora signa nobis sunt Cancer atque Leo: nam cùm Sol est in illis, maximum calorem apud nos excitat. Igitur etiã reliqui Planetæ: quia eadem est ratio qualitatum, quæ sola magnitudine diffcrũt.* Itaq; *danda sunt efficacioribus* Planetis:*ea sunt luminaria.* Reliquum *est clarum usq; ad id (Atq; ita factum est)* Ponit *terminos Solis, & Lunæ, quos hîc describo* **in** *tabula sub nomine terminorum: nihil enim refert siue terminos, siue fines dicas. In alijs uerò Planetis quod* **maximè** *distaret à Luna & frigiditate sua maximè contrarius esset Soli Saturnus, data sunt ei signa opposita Cancro, atq;* Leoni, *scilicet luminarium domibus, quæ etiã malefica* **sunt**:*quia ambo frigidißima.* Ioui *data sunt proxima uelut & Iupiter Saturno proximior est.* Respicit *etiam Sagittarius Leonem & Pisces Cancrum trigona radiatione, ut domibus cum luminaribus*

Termini Solis					
♌	♍	♎	♏	♐	♑

Termini Lunæ					
♒	♓	♈	♉	♊	♋

bus conueniret, quemadmodum & naturæ beneficentia. Marti uerò succedentia, uelut & loco Mars Ioui succedit, Aries autem Cancrum quadrato respicit & Scorpio Leonem, uelut & Mars luminarium naturæ aduersatur. At uerò dices, sed Aries Leonem & Scorpio Cancrum respicit trigona radiatione? Respõdeo, duplex est discrimẽ à Ioue. Primũ, quòd Iouis domus sola trigona radiatione respiciunt luminariũ domus, nam neq; Pisces respiciunt Leonem, neq; Sagittarius Cancrum. Prætereà domus secundum successionem signorum à Sole considerari debent, à Luna autem contrá: sic Aries Cancro, & Scorpio solùm Leoni conferri potest. Eóq; modo, non nisi quadrata radiatio excipi potest. Similiter, & Veneri sexangularem signorum cum domibus luminariũ radiationem habentium par tribuerunt, quòd Venus amica sit luminaribus, & non plus tertio signo à Sole unquàm recedat. Mercurio quoq; proxima signa luminaribus, quòd Lunæ proximus adhæreat situs ratione, & Soli loci causa: neque enim plus unquàm signo à Sole recedit.

Quod uerò ad signorũ proprietatem attinet, Pisces concordant cum Ioue, quia est signum fœcundum, & Sagittarius, quia uentos mouet, Taurus uerò cum Venere concordat, quia fœcundum inter animalia, & ratione etiam temperamenti Vernalis, Libra uerò fœcundum seminis causa: homo enim fœcundißimus est, inter animalia quasi seminarius, non autem prolis ratione. Ex hoc tandem sequitur, quòd in Australi medietate Capricornus erit domus Lunæ, & Aquarius Solis, Piscis & Sagittarius Mercurij, Aries & Scorpio Veneris, & Taurus & Libra Martis, Gemini & Virgo Iouis, Cancer & Leo Saturni.

Caput decimumſeptimum.

TEXTVS LI.

De Triangulis.

Riangulorum conciliatio talis eſt. Nulla ſanè figura magis conſentiens eſt, quàm triquetra æqualium laterum, ipſéq; ſignifer tribus circulis definitur, æquinoctiali & duobus tropicis. Ipſius verò duodecim loci diuiduntur in triangula æqualium laterum quatuor.

Caput hoc in quinq; partes diuiditur, in prima proponit de triangulis generaliter: in reliquis quatuor ſuccedentibus agit de ſingulis triangulis. Cum uerò quatuor ſint, quatuor fiunt partes huius capitis, præter hanc, quam ſuſcepimus exponendam. Intendit autem de unoquoq; triangulo atq; de omnibus ſimul octo oſtendere: quatuor quidem generaliſsima: quatuor uerò propria. Generaliſsimorum tria hîc proponit. Primum, quòd talia ſigna maximè concordant, & unius ſunt naturæ fermè, quia eiſdem pârent dominis. Secundum, quòd in unoquoq; triangulo ſunt duo ſigna, quæ duobus ex principalibus tribus circulis hærent, & tertium eſt in medio. Tres autem principales circuli ſunt æquinoctialis, & tropicus Cancri, & tropicus Capricorni, ſeu circulus æſtiuus & hyemalis. Et dicuntur principales circuli, quia omnes tangunt circulum zodiaci, æquinoctialis quidem in medio ſecans eclipticam, circulus autem hyemalis & æſtiuus ab extremis. Indè ſequitur tertium, ut in quolibet trigono ſit unum ſignum fixum, & unum mobile & unum commune. Deſcribam igitur primum ipſa triangula per ordinem, ut ſit facilior intellectus & breuior explicatio. In primo igitur tri-

gono Aries sui initio tangit circulum æquinoctij, Sagittarius sui fine hyemalem, Leo nullum: sic in secundo. hoc autem in suis locis explicabitur à Ptolemæo. Ex hoc patet, quòd signa eiusdem trigoni apud Ptolemæum non

Trigona					
1	♈	♌	♐	☉	♃
2	♉	♍	♑	♀	☽
3	♊	♎	♒	♄	☿
4	♋	♏	♓	♂	

sunt eiusdem naturæ, ut Arabes existimant, quantum ad temperamentum.

TEXTVS LII.

Horum igitur primum ducitur per Arietem, Leonem & Sagittarium: tria signa masculina, quæ sunt Solis, Martis, & Iouis domicilia. Hoc triangulum ascriptũ est Soli & Ioui. Mars enim propter alienam conditionem exclusus fuit. In administratione autem primas tulit interdiu Sol, nocte Iupiter. Locus autem Arietis æquinoctialis est, Leonis æstiualis, Sagittarij hybernus. Idem triangulum potissimùm Aquilonare est ob Iouis dominiũ, quippe qui sit fœcunditatis & spirituum author, sicut & Aquilonares venti. Sed admiscetur tamen huic et Africus, propter Martis domum, ita vt fiat triangulum, vt Græci vocant, Borrolibycum, quod misturam Aquilonis & Africi significat. Nam Africos Mars excitat, qui conditionem Lunarem sequitur, cùm & occidua cœli plaga effœminata habeatur.

Quinq; alia supererant de triangulis declarãda, quorum

unum erat generale, scilicet ut septē Planetæ quatuor triangulis dominarentur: ob id primis tribus duos Planetas præfecit: quarto autem unum tantùm, ut sic numerus æquaretur trigonorū penes dominos ipsis Planetis. Singula uerò triangula considerat quatenus conformia sunt in masculino et fœminino, diurno & nocturno: nam alterum alteri consequens est, ut sæpe diximus. Secundò, quatenus dominos debeat in illis inuenire. Quibus inuentis, tertiò quærit, quibúsnam uentis prædominentur: atq; ex uentorum natura: quartum, scilicet quibus regionibus. Diuidit autem totum hemisphærium, quod ab æquinoctiali uersus arcticū polum, in quatuor partes: Orientem, quam Saturno tribuit, quoniam contrario gaudet, diurna uerò est illa pars, uocat autem partem hanc Subsolanum. Occidentē, quam Marti tribuit & uocat Africum, tribuitur autem Marti, quia Mars siccus est & contrario pandet. Occidens autem nocturnum atq; humidum: humidum quidem ob eam causam, quæ suprà dicta est, quòd Sol occidens uapores superius eleuatos per diem, demittat in terram: Et etiam quòd Luna dum primùm è radijs Solis exit, in occidente appareat. Septentrio Ioui tribuitur, quoniam ex ea parte flant uenti fœcundi, hos Aquilonares uocat. Meridies Veneri tribuitur, quoniam ipsa humida est. Excipit autem luminaria & Mercurium: luminaria quidem, quia generales sunt causæ uentorum, ut dictum est: Mercurium uerò, ueluti, qui luminaribus semper famuletur. Cùm uerò unicuiq; triangulo duo Planetæ dominarētur, par erat, ut etiam duo uenti præessent, & regio ipsa quasi media esset. His itaq; intellectis, facile est exponere, quæ Ptolemæus in unoquoq; triangulo scripsit, quare sola paraphrasi opus erit.

Quoniam igitur in primo triangulo, quod è masculinis & diurnis constat signis Mars, & Sol & Iupiter domus habent: Mars in Ariete, Sol in Leone, Iupiter in Sagittario,

Marte reiecto, quia Soli inimicus est, qui plurimùm potest per se, quòd dominus sit Planetarum, tum etiam, quia exaltationem habet in eodem triangulo. Sol die factus est dominus primus, Iupiter secundus: nocte autem Iupiter primus, Sol secundus, ob id cùm Sol, ut dixi, singularem uentum non habeat, Iupiter Aquilonares excitabit uentos: cui Mars hac in parte Solis uicem gerens, quod iuremerito in trigono dominium habere deberet, ob domum associatus occidentales excitat uentos. Ex hoc, & in hoc triangulo, & in alijs, intelliges uentos & regiones, quæ inter Occidentem & Septentrionem sunt, huic triangulo debere adscribi.

TEXTVS LIII.

Secundum triangulum ductum per Taurum Virg. & Capric. quódq; constat signis tribus fœmininis, Lunę & Veneri datur. Ipse Taurus vicinior æstiuo circulo est, Virgo æquinoctiali, Capricor. hyberno. Hoc triangulum potissimùm Australe est, propter Veneris dominationem, cuius stella illius partis ventos suscitat, propter validi & humidi vim. Quia verò & Subsolanum admittit propter Saturn. domicilium, Capricornus qui hunc ventum ciet, quiq; orientem propter conditionem Solarem tenet, fit hoc tanquàm priori oppositum, vt ita dicam, Austrisolanum.

Cùm in singulis triangulis Ptolemæus obseruet tria in deligendis dominis: primum, ut Planetæ sint diurni in diurnis triangulis, & nocturni in nocturnis, & ob id etiam reiecerit Martem à trigono primo: secundum, ut masculini Planetæ masculinis triangulis & fœminini fœmininis referantur: tertium,

tium, ut qui dominus est signi fixi in triangulo, semper omnibus alijs præferatur. Ita Sol quia dominatur in Leone, præfertur in primo triangulo, & Luna & Venus, quia Tauro dominantur, reiectis Saturno & Mercurio, quòd masculini & diurni essent, Luna igitur nocte primas partes obtinebit, Venus secundas, die contrá. Poterat tamen & Mercurius quippiam uirium sortiri meritò, quòd & si non fœmininus sit, ambiguus tamen, & plurimum poßit in Virgine. Sed ad Ptolemæi opinionem reuertor, qui fixis signis, quòd ualidissima sint & pura & syncera, maximè innititur. Cùm igitur Luna certos non habeat uentos, Veneri quidem Auster, Saturno uerò ob id Capricornum succedenti tanquàm ualidiori Mercurio, & quia Mercurius proprios non habet uentos, orientalis uentus associatur. Itaq; & regio & uenti inter Austrum & Orientem.

TEXTVS LIIII.

Triangulum tertiũ Gemini, Libri, Aquar. complectitur tria signa masculina. Alienum prorsus à Marte, proprium verò Saturni & Mercurij, propter duas illorũ domos. Quare his permissa est administratio: diurna quidem Satur. conditionis causa, nocturna verò Mercur. Ipsum quidem signum Gemini vicinum est circulo æstiuo, Libra æquinoctiali. Aquar. hyberno. Hoc triangulum potissimùm est Subsolanum propter Saturn. Sed quia conditionis nomine Iupiter conciliatur Saturno, admiscetur ventus Iouialis Aquilo, vt fiat triangulũ, Græca voce Borrapelioticũ, quod significat cõfusionem Solani cum Aquilone.

Venus, cùm nocturna sit & fœminina, ab hoc trigono penitus, quãuis Libræ domina, excluditur. Res igitur redit ad Saturnum & Mercurium. Saturnus igitur de die, quia diurnus primus dominatur succedente Mercurio, in nocte uerò Mercurius, quòd ancipitis naturæ, plus Saturno potest. Quia tamen neq; Mercurius uctos habet proprios, neq; Venus, Saturno sociari potest: tum quia nocturna & fœminina: tum quia Saturno inimicißima, neq; Mars quia cadit in Libra & nocturnus est, & Saturno inimicus, res redit ad Iouem. Saturnus igitur orientalem, Iupiter borealem uentum affert, et quartam partem regionis, quæ inter illos terminos continetur, uentósq; intermedios. In hoc triangulo Saturnus plurimum potest, quòd etiam ibi habeat altitudinem, sicut etiam in primo Sol, quòd in Leone exaltetur.

TEXTVS LV.

Quartum per Cancrum, Scorpionem & Piscem relinquitur Marti, qui solus restet, quiq; ius sibi huius vendicet propter domicilium suum. Adiunctæ tamen huic sunt sociæ administrationis, cùm propter conditionem, tum, propter signa fœminina, nocte quidem Luna, interdiu verò Venus. Ipse Cancer in æstiuo est circulo, Scorpio accedit ad hybernum Pisces ad æquinoctialem. Hoc triangulum potissimùm est Africum, propter dominium Martis & Lunæ, sed propter Venerem commistione Austri fit Notolibycum, id est, Austri Africum.

Cùm hoc triangulum fœmininum esset, Mars Iouem exclusit: tametsi dominus esset Iupiter Piscium & exaltaretur

in

in Cancro, quòd uerò Mars potentior esset Venere & Luna, & dominus signi fixi, primam uim sibi arripuit: Lunam tamen in nocte propter Cancrum domum eius, & Venerem in die dominam altitudinis Piscium, socios assumpsit. Venti uerò Auster propter Venerem, & Occidentalis seu Africus propter Martis dominium, cum Lunæ auxilio, quæ, ut dictum est, in ea parte cùm è radijs Solis exit, uidetur: quamobrem & Solem aliquid in Oriente plus præstare credendum est.

Animaduertendum, quòd in regionibus nostris Saturnus Austro deberetur, Iupiter occidenti, Mars Boreæ, Venus orienti: quia meridies calidus est & humidus & Saturnus in eo temperatur: occidens temperatum quo gaudet Iupiter: Boreas frigidum quo Mars, oriens humidum quo Venus. Dictum est enim, quòd benefica sydera, ut temperata gaudent similibus: & malefica ut intemperata, contrarijs. Præterea, oriens facit uoluptatibus deditos, quales Venus: Boreas autem furibundos & fortes & atroces, quales Mars: occidens moderatos, ciuiles, iucundos quales Iupiter: Meridies tristes, melancholicos, timidos, crudeles, solicitos, quales Saturnus. Quia tamen Haly dicit, quæ Ptolemæus comprobauit, experimento consentire, credendum est tradita à Ptolemæo certiora esse ac magis conformia Aegyptiorum & Chaldæorum obseruationibus. Verùm, qui ex Astronomia futuras calamitates priuatis prædixerint, & ego experientia didici, & historia teneo: qui publicarum rerum interitus prædixerint, nūquàm accepi. Hæc tamen diligentiùs infrà docebuntur.

*

Caput decimumoctauum

TEXTVS LVI.

De Altitudinibus.

Ltitudinum planetarum, vt vocant, ratio hęc est. Cùm Sol, vbi ad Arietem peruenit, in semicirculum Aquilonarem conscendere incipiat: vbi verò ad Libram, deijci & deferri ad austrum, non inconuenienter ipsi tribuêre in Ariete altitudinem, cùm etiam dies tum crescant, & calor viuificus exoriatur. Eidem Libra vt deiectio constituta est propter contrarias causas. Saturno vt Soli opponeretur, sicut & illius domicilium, voluere oppositum signum Libram altitudinem, Arietem deiectionem esse. Nam vbi calor intenditur, ibi remitti frigus necesse est: contráque vbi hoc augetur, illud diminuitur. Cæterùm, cùm Luna à congressu cum Sole in Ariete primùm appareat, lucéque augescat & quasi extollatur in Tauro trianguli sui principe signo, ideò Taurus illius altitudo perhibetur, eidémque oppositum signum Scorpionis deiectio. Iouis autem vis, cùm patescat in suscitatione aquilonarium, & fœtificorum flaminum, extollitur à Cancro in Aquilonem maximè, intenduntúrque ac complentur illius vires, ideóque

hoc

hoc signum ipsius altitudo dicitur, deiectio verò Capricorn. At Mars qui natura æstuosus, multóq; quàm alibi in Capricorno magis, quòd ibi terræ sit proximus, eam ob rem meritò accepit altitudinem signum Iouiali altitudini oppositum Capricorn. deiectionem autem Cancer. Sequitur stella Veneris, quæ cùm humidi maximè efficiens sit, eúmq; potissimùm in piscibus effectum exerceat, vnde humiditas Vernalis moueri cernitur, in illo loco inuenit altitudinem, deiectionem verò in Virgine. Iam Mercurij aridiuscula stella, vt contrariæ efficientiæ contrariã etiam altitudinem in Virgine, cùm impendet iam Autumni siccitas, ipséque quasi extollitur, deiectionem verò in Piscibus sortita est.

Astrologi una regula potestatem inerrantium in ipsis signis uenati sunt, scilicet, cùm signum illud aut partem ingrediens planeta maximam in aëre ostenderet mutationem, atq; eò magis, si id absq; stellarũ consortio fiat: ea enim sola causa res in dubiũ uertitur. Itaq; longis obseruationibus & certo syderum loco opus est, quæ si accedant, certos rei euentus in causas suas facilè reducere possunt. Itaq; de Sole & Luna ratio Ptolemæi adeò euidens est & experimento concordãs, ut dubitare de illa nõ liceat: de Ioue quoq; satis manifesta est. At de Marte, quòd opponatur Ioui, consentaneum rationi: quòd uerò ob id in Capricorno eleuetur, quòd Capricornus terræ sit maximè propinquus, certè multiplicem sensum habere potest: aut quòd ibi tunc esset oppositum absidis Ptolemæi tempore, quod & uerum erat: aut quòd linea ducta ex

oculo ad Capricornū humilior sit, omnibus quæ ab oculo ducuntur ad signiferum: aut quòd dicatur humilior Capricornus solùm respectu Cancri, id est, remotior à uertice nostro: atq; hic est sensus Ptolemæi magno interpretis lapsu obscuratus, cùm Græca litera clara sit. Verùm, ut dixi, talia magis experientia constant, quàm ut certis demonstrationibus possint ostendi. Dicam autem, quod ad explicationem rationis Ptolemæi pertinet hac in parte, ut uno exemplo mentis illius subtilitatem intelligas. Mars cùm in Capricorno fuerit, milites facit egregios: nam miles tribus indiget, feritate, calliditate, & ne sit præceps in negotijs agendis. Calliditas maxima est propter Saturni consortium, qui maximè dolosus est, pessimus & prauus omnino, propterea qui bellicæ rei student, egregiè auari, rapaces, subdoli, incontinentes, perfidi ac denique scelesti sunt. Minimè possunt esse præcipites, propter Saturni frigiditatem Capricorniq; frigidam & humidam intemperiem. Feritas à natura sibi prouenit, quòd minimè humanum est signū Capricornus. Hæc omnia comprehendit Ptolemæus paucis uerbis, quæ sunt recondita altiore sensu. Cùm enim Capricornus frigidum sit & humidum signum, & Saturni domus maximè Marti congruit, tum quia plurimum abscedit à uertice nostro. nam sic uis Martis fit moderatior, quæ ut moderatior est, eo maior. Quod ad Saturnum attinet, maior est dubitatio, quoniam & si clarum sit ipsum altitudinem debere habere oppositā Soli, Veluti Drances Turno: in unoquoq; enim genere aliquid fingitur supremo aduersum: in astris Saturnus Soli, Deo Satanas, Aquilæ Scarabeus. Itaque hæreditario iure ubi Sol cesserit, Saturnus uincit. Sed quòd Saturnus exaltetur in Libra, atq; recedendo frigus augeat, dubitatio est. Nam superiùs uisum est Saturnum ea ratione infrigidare, quòd remotus sit à capitibus nostris. Omne tamen agens, ut propinquius fuerit, magis agit. Verùm Saturni sydus

dus ideò refrigerat, quia minus excalefacit: minùs autem excalefacit dum procul est, ideò Saturnus à Libra usq; ad Arietem aërem plus refrigerat, tum maximè si uentosus extiterit. Similiter Mercurius ob id gaudet in Virgine, quia siccus est temperie. Siccum uerò intelligentiæ & sapientiæ amicum, ueluti Galenus docet. Cæterùm an in certis partibus magis sint altitudines, dubitatione dignum aliquibus uisum est. Videtur enim rationi quoquomodo consentaneum, quoniam experientia deprehenditur Solem, ubi primùm decimamnonã partem Arietis ingressus fuerit, statim Ver manifestum nobis ostendere. Sed de his in decem libris nostris astronomicis satis dictum est. Hîc sufficiat Ptolemæi opinionem declarasse.

In li. quòd animi mores corporis temperaturam sequantur.

Caput decimumnonum.

TEXTVS LVII.

De Finibus.

Finium ratio duplex est. Vna Aegyptiaca, quæ principatus modò domiciliorum obseruat. Altera Chaldaica, accommodata ad triangulorũ administrationes. Ac Aegyptiaca quidem quomodo vulgò tenetur, non admodum seruat, neque ordinis neque numerorum consequentiam. Primum, quòd in ordinatione finium nunc priores dat domiciliorum, nunc triangulorum dominis, non etiam nunquàm altitudinum. Vt exempli causa quæri possit, si domiciliorum dominos respiciant, cur

si for

si fortè de Saturno sermo sit, primas illi tribuerint in iugo, ac non Veneri potiùs? Itémq; in Ariete, cur Iupiter potiùs quàm Mars? Quòd si triangulorum dominos spectent, cur principē locū assignent in Capricorno, Mercurio, ac non Veneri potiùs? Iam, si placeat altitudinū principatus, cur ducit agmen in Cancro Mars, àc non potiùs Iupiter? Iam si hęc aggregent singulis, quicq; horū obtinuerint, plurima illi præstantiam concedant, quæramus licet cur præcedat reliquis in Aquario Mercurius: cui in illo loco, pręterquàm trianguli ius nullū est, cùm Saturnus teneat & domicilij & trianguli. Quin etiā Mercuriū cur in Capricornum primū in ordinem statuerint, qui planè ab illo sit alienus. Huiusmodi inconuenientiā in reliqua serie passim animaduertere, deinde numerum etiam finium incongruum esse, manifestū est. Nam quod aiūt singularium stellarum ex terminis collectū, numerum eundem esse, quem eadē attribuat in annis, rationem propriam aut probabilem habere non videtur. Quinetiā si tali collectioni, quod ad annorum attributionem attinet, credamus, quia hoc ab Aegyptijs asseueratur, fieri tamen potest, vt idem conficiatur, etiam si aliter & diuersis modis terminorum numerus per singula signa exquiratur. Quòd autem aliqui sapere &

re & probare volunt hanc rationem, contra veritatem manifestò nituntur. Nam plenè falsum est, quòd aiunt illum numerum singularum stellarum temporalem effici, secundum ascensionum rationes. Primùm enim sequuntur vulgares traditiones de planis ascensionũ eminentijs, quæ ne minima quidem ex parte ad veritatem accedunt. Nam secundum illas in parallelo inferioris Aegypti volunt exoriri signum Virginis & Libræ temporibus 38. & triente: Leonis verò & Scorpij tempor. 35. Cùm demonstretur per lineas, quòd hæc plus temporis in exortu consumant, illa verò, hoc est, Virgo & Libra, minus. Præterea, qui hæc conquisierunt, ne secutos quidem apparet numerum finium ab alijs traditum, quanuísque multa necessariò commenti, atque alicubi ipsarum portionum portionibus vsi fuerint, quò constaret ipsis quod proposuissent: tamen ne sic quidem ad veritatis metam peruenisse cognoscuntur. Quæ autem ferè traditur ab illis ratio finium, propterea quòd, vt diximus, plurimùm huic fides tribui soleat, ad subiectum sese modum habet.

*

Fines

FINES AEGYPTIORVM.

Ar.	Iup.	6	Ven.	6	Mer.	8	Mar.	5	Sat.	5
Tau.	Ven.	8	Mer.	6	Iup.	8	Sat.	5	Mar.	3
Gem.	Mer.	6	Iup.	6	Ven.	5	Mar.	7	Sat.	6
Can.	Mar.	7	Ven.	6	Mar.	6	Iup.	7	Sat.	4
Leo.	Iup.	6	Ven.	5	Sat.	7	Mer.	6	Mar.	6
Virg.	Mer.	7	Ven.	10	Iup.	4	Mar.	7	Sat.	2
Lib.	Sat.	6	Mer.	8	Iup.	7	Ven.	7	Mar.	2
Scor.	Mar.	7	Ven.	4	Mer.	8	Iup.	5	Sat.	6
Sag.	Iup.	12	Ven.	5	Mer.	4	Sat.	5	Mar.	4
Cap.	Mer.	7	Iup.	7	Ven.	7	Sat.	4	Mar.	5
Aqua.	Mer.	7	Ven.	6	Iup.	7	Mar.	5	Sat.	5
Pis.	Ven.	12	Iup.	4	Mer.	3	Mar.	9	Iup.	2

Dixeramus Mercurium in Virgine exaltari, ob id quòd Virginis siccitate gaudeat: adduntur plurimæ aliæ causæ, utpote à Ptolemæo, quòd ancipitis sit naturæ, Virgo etiam anceps cum autumnale sit signum: Autumnus autem, teste Galeno, naturæ ancipitis, ut qui mane frigeat, meridie caleat egregiè: rursúsq; uespertino tempore sit frigidißimus, adeò ut homines nisi caueant, manifestè lædantur. At uerò dices: Virgo æstiuum est signum: uerùm illius ultima pars, quoniã commune est signum, in alterius naturam transit temporis. Haly addit, quòd cùm Mercurius uespertinus apparere incipit, dũ Sol in Leone fuerit, in signo est Virginis. Sumptum illud à similitudine Lunæ: Sed nihil magis, quàm quòd experientia constet. Id tamen consideratione dignũ, planetas inferiores quandoq; occidentales gaudere, uelut Ptolemæus in tertio libro docet. Ratio est, quoniam inferiores, cùm habeant motũ alium præter motum Solis, Motus autem communis, qui medius dicitur, idem est cum motu Solis, uidentur esse ueleciores Sole. At qui uelocior est planeta natura motus euadit occidentalior: quamobrem superiores solùm orientales gaudent, occiden

Primo de Temperamentis.

Cap. 17.

dentales debilitantur. Luna, quòd omnino uelocior sit Sole, occidentalis robustior semper est, tunc enim primùm apparere incipit. Venus igitur & Mercurius in uespertinis heliacis ortibus occidentales non minus gaudent, cùm Lunæ aßimilentur, quàm in matutinis orientalibus cũ tribus superioribus. Obseruandum igitur est, qua in medietate cœli ipsi fuerint, hoc autem suo loco magis declarabitur. Similiter & Mercurius Veneri aduersatur, sicut Autumnus Veri, & inæquale æquali, & Virgo Piscibus, & siccum humido. Cæterùm, in isto capite maxima est confusio de Finibus, cùm Ptolemæus narret tres opiniones, quarum duas ipse reprobat: Sed tamen primæ experientia egregiè subscribit. Et uidetur Haly dicere de his hæc uerba (Tamen ego dicam id quod uidi de una experientia, quam inueni in loco qui dictus est oculus Solis, quia modico tẽpore miracula magna uidi) Sed Ptolemæus claram rationem adducit quòd ordinem non seruauerint. Ratio uerò illa clara est: Quòd uerò dicit (Nam quod aiunt) respondet rationi quorundam, qui certum numerum annorum uitæ significatoribus tribuebant dupliciter: primum, quòd opinio illa falsa sit, ut in tertio etiam libro ostendet, dũ de uita agit. Secundum, quòd & si talis numerus uim aliquam haberet, tamen aliter diuidendo signa, idem numerus confici posset. quanuis, ut inferiùs docet, nec talis numerus conueniat numero annorum, qui planetis aßignari solent. Nam Saturno dãt LX partes, & Marti LXVII, Ioui autem solùm LXXVI & Veneri LXXXI: ita ut in solo Mercurio conueniãt. (Quod autem aliqui) Declarat secundum fundamentũ quorundam, quod Haly nullo modo intellexit, neq; explicare aggreßus est: tantò plus enim dabant fortunis, quantò ascensione ascensio maior erat: Veluti in Virgine, quòd in Aegypti parallelo ascenderet in partibus æquinoctij XXXVIII & triente, Leo autem trigintaquinq;, dederunt Ioui & Veneri in Vir-

gine

gine quatuordecim partes, in Leone solùm undecim: propter trientem uerò superadditum, cùm non liceret frangere partes, & Libra in eisdem temporibus ascendat in quibus Virgo, & Scorpio in eisdem in quibus Leo, geminato triente quanuis fierent minuta XL tantùm, tamen dederunt singulo trienti partem unam: ut in Libra Iupiter & Venus quinq; partes plures haberent, quàm Iupiter & Venus in Scorpione. Hanc rationem reijcit Ptolemæus bifariàm, & quòd ascensiones signorum in tali parallelo falsæ supponãtur, Et quòd nec sic generaliter quãuis per minuta rem tractantes, ueritatem assequi potuerunt, ut infrà docebitur. Ideò secundam subijcit opinionem, quæ fuit Chaldæorum.

TEXTVS LVIII.

Ratio Chaldaica simplicior quidem est, magísq; persuasibilis, sed non perinde absoluta, cùm ipsa in serie, quam ad triangulorum dominationes refert, tum numero quoque finium. Hæc etiam absque præscriptione perspici facilè poterit. Nam in primo triangulo Aries, Leo & Sagittarius similiter per signa definiunt terminos, sic vt primum locũ teneat dominus trianguli, id est, Iupiter. Secundum sequentis trigoni, præsens ea est Venus. Ponantur tertij dominatores cõsequenter, ij erũt Saturnus & Mercurius, & vltimò Mars dominator postremi trianguli. In secundo triangulo, vbi similis per signa distributionem seruant, Primus locus est Veneris, Secundus & tertius Saturni & Mercurij, Quartus Martis, Quintus Iouis. Ad hunc modum ferè sese habet

habet etiam in reliquis duobus triangulis finium terminatio. Cæterùm, vbi sunt minus duo dominatores, Satur. inquam & Mercur. principatum ordinis sui tenebit interdiu Saturnus, noctu Mercurius. Iam numerus finium ne ipse quidem inuolutus est. Vt enim quæque stella alteram ordine præcedit: ita vna parte voluerunt excellere. Sic fit vt prima semper habeat partem 8. Secunda 7. Tertia 6. Quarta 5. Quinta 4. quibus numeris triginta confiunt. Ex hac distributione colliguntur Satur. partes diurnæ 78. nocturnæ 66. Iouis 72. Mar. 69. Veneris 75. Merc. diurnæ 66. nocturnæ 78. quæ omnes partes sunt 360. Ex his duabus rationibus finiũ dignior est, cui accedatur, Aegyptiaca, propterea quòd pro vtili ab Aegyptijs scriptoribus illa est tradita, & quòd penitus congruant partes in illa finium cum exemplaribus geniturìs, quas Aegyptij collectas habent. Verùm, cùm scriptores nusquàm ipsorum neque seriem neque singulatim numerum declarauerint, suspicioni fuerit atque etiam reprehensioni ista incertitudo obnoxia.

Cùm neque Ptolemæus hos terminos confirmauerit, neque experientia approbauerit, non est cur exponendo laboremus, præsertim cùm litera clara sit. Etenim omnis expositio alicuius boni causa esse debet, omnisque scriptura temporisque iactura. Adiecit autem numeros illos, ut ostenderet eos non congruere annis maioribus planetarum.

Cæterùm, quòd ad Aegyptios terminos attinet, Dorotheus & melius Græci sapientes illos potiùs, quàm Ptolemæi obseruarunt, Ideóq; ratio ipsorum meo iudicio talis est. In unoquoq; signo initium dabitur planetæ, qui plures obtinuerit dignitates: sin autem solam unam, præfertur trigoni dominus domino exaltationis: Hic uerò domino domus, nisi infortunæ fuerint. Hac de causa liquet quare in Capricorno & Aquario Saturnus non præponatur, Mercurius autem in Aquario trigonum habet: Ideò ipse præponitur. In Scorpione præponitur Mars, quia trigonum habet & domum: In Cancro autem quòd eius trigoni solus sit dominus. In Libra uerò Saturnus, quòd Carpentum in ea obtineat: altitudinis scilicet & trigoni dominus. Ob hæc igitur nullo alio in signo malefica neq; primas, neq; secundas obtinet partes. De Capricorno autem cur Mercurius præponatur, una ex tribus causis esse potest: uel quia Venerem pro Mercurio & Mercurium pro Venere propter figurarum similitudinem supposuerint: uel quòd Mercurium, ut dixi, uim in trigono illo habere propter Virginem existimarint: uel quòd experientia comprobatam aliquam insignem uirtutem animaduerterint. Nam si quis rectè rem perpendat præter Venerem, quæ ualde debilis est in eo trigono, nullum planetam quem iure præponerent habebant, nam Venus debilis est, quòd solum in Tauro ex secundo trigono exaltetur: ob id Luna & Venus minimas uires sortitæ sunt, quòd duorum trigonorum participes sint, scilicet, terrei & aquei. Quòd si in Capricorno Venerem pro Mercurio supposueris, & pro Venere Mercurium, exactam habebis rationem.

TEXTVS LIX.

Sed ad nostras manus peruenit liber peruetustus multis iam in locis ætate consumptus, in quo

in quo contineretur naturalis & conueniens ratio ordinis, & numeri illorũ, concordabátq; & in expositis genituris partium descriptio, & totius numeri comprehensio cum veterum traditione. Cæterùm, oratio erat expositionis cùm verbosa, tum multa superuacua argumenta cõplexa. Ipse verò liber mutilatus, vt ægrè à nobis generaliter dictorum sententia perciperetur, & si non parum adiuuaret ipsorum finium descriptio, quæ in fine libri integrior remanserat. Sed tota ratio exquisitionis illorum ita se habet. Nam in ordine signorum assumuntur altitudines, triangula & domus: quorum si qua stella duorum cõpos fuerit in eodem signo, illa principẽ locum tenet, quanuis malefica fuerit. Quòd si hoc non vsu venerit, maleficæ semper in loca vltima collocantur. Sed altitudinum domini præponuntur dominis triangulorum, atq; hi domiciliorum dominis, consequenter quidem secũdum signorum seriem: ita etiam vt duplicis administrationis stella antecedat semper habentem simplicem. Cancer tamen & Leo domicilia Solis & Lunæ attribuuntur maleficis. nam finibus luminaria non includuntur, maleficæ autem in illis potentiores inueniuntur, & Canc. quidem Mar. Leo autem Sat. habetur, atq; his conueniens ordo conseruatur. Sed numerus sic ex-

quiritur. Si non inueniatur stella dominatrix duplici modo, vel in eodem signo, vel in sequentibus duobus, tum dari solent beneficis, hoc est, Ioui & Veneri, singillatim septenæ partes, sed maleficis, id est, Saturn. & Mart. quinæ: Merc. autem qui communis est, senæ, quibus numerus 30. partiũ expletur. Sed hoc est accipiẽdum de ijs, qui non nisi simplici modo dominentur. Verùm cùm aliquæ duplicem rationem habeant, nam Ven. sola est domina trianguli Canc. & Taurus cùm Luna finibus non claudatur. His igitur singillatim vna pars adijcitur, siue hanc rationem in eodem signo, siue in proximis duobus, hoc est, vno quadrante habuerint, atque talibus adiectis partibus animaduerti in memorata percensione fuisse punctula superposita, sed adiectitiæ duplici huic rationi partes auferuntur, à reliquis & solitarijs plerunque quidem à Saturno, sed tamen à Ioue quoq; propter tarditatem motus. Horum autem & ipsorum finium descriptionem in sequentibus expositam subiecimus.

*

Ar.

Ar.	Iup.	6	Ven.	8	Mer.	7	Mar.	5	Sat.	4
Tau.	Ven.	8	Mer.	7	Iup.	7	Sat.	4	Mar.	4
Gem.	Mer.	7	Iup.	7	Ven.	7	Sat.	4	Mar.	5
Can.	Mar.	6	Iup.	7	Mer.	7	Ven.	7	Sat.	3
Leo	Sat.	6	Mer.	7	Ven.	6	Iup.	6	Mar.	5
Virg.	Mer.	7	Ven.	6	Iup.	5	Sat.	6	Mar.	6
Lib.	Sat.	6	Ven.	5	Iup.	8	Mer.	5	Mar.	6
Scor.	Mar.	6	Iup.	8	Ven.	7	Mer.	6	Sat.	3
Sag.	Iup	8	Ven.	6	Mer.	5	Sat.	6	Mar.	5
Cap.	Ven.	6	Mer.	6	Iup.	7	Mar.	6	Sat.	5
Aqua.	Sat.	6	Mer.	6	Ven.	8	Iup.	5	Mar.	5
Pis.	Ven.	8	Iup.	6	Mer.	6	Mar.	6	Iup.	4

Nec defuêre, qui partirẽtur etiam ſubtilius dominationum iura, nominaréntque loca & partes, illa quidem volentes accipi duodecimam vniuſcuiuſq; ſigni portionem, id eſt, partem ſecundam, & dimidiam. Incipiunt autem attribuere ius ſequentibus ſemper ſignis ab eo, in quo ſtella fuerit inuenta, ſed nõ hac vna, verùm alijs quoq; ratione carentibus modis. Partes autem aſcribunt iterum à principio ſignorum omnibus ſingillatim ſtellis ordine expoſito in Chaldaicorum finium demonſtratione. Sed hæc, vt diſputabilia & naturali ratione carentia, magiſq; oſtentationi comparata, prætermittamus. Hoc monentes, quod ſcitu dignum eſt, ſignorum vel locorum duodecim initia ſumenda ab æquino-

ctialibus & tropicis, quod & ipsum à scriptoribus ostenditur, & quod vt exposuimus, illorum naturæ vires, societates, de æquinoctialibus & tropicis solis initijs existunt. Quòd si alia initia constituerimus, aut signa ab vsu iudiciorum necessariò excludemus, aut assumentes multum frustrabimur, quippe cùm præterita & mutata fuerint spatia signiferi, à quibus illis vires inseruntur.

Diuiditur hic textus in duas partes, cuius secundæ initium est ibi (Nec defuêre qui) non tamen separari meretur, neq; ut Arabes faciunt, titulus præponendus ei parti, quoniã Ptolemæus omnia talia reijcit, nec recitat, ut doceat, sed ut refellat tales nugas, consimilésq; omneis. Illud uerò utiliter additum in calce (Hoc monentes, quòd) declarando, quòd signa non à formis stellarũ, quæ in octauo sunt orbe, sed ab ipsis punctis æquinoctiorum aut etiam tropicorum sumenda sunt. Quòd si aliter fecerimus, dicit, ut scilicet ab initijs figurarũ octaui orbis computemus, duorum alterum fieri necesse est, aut ut existimantes eadem esse initia signorum octaui atq; noni orbis frustremur, cùm iã talia initia diuersa sint, quippe quòd figuræ illæ tempore Ptolemæi ab obseruationibus Aegyptiorum & Chaldæorum, quæ forsitan mille annis & plus anteà factæ fuerant, non parum recesserint, utpote octo uel decem partibus. Vnde si gratia exempli initiũ Arietis, quod ab æquinoctio est humidißimum, statuatur, ut est, inde primas stellas quæ in capite Arietis sunt, humidißimas esse existimes, ea ratione falleris, cùm sint siccißimæ, ut suo loco uisum est. Quòd si uirtutes has figuris octaui orbis tribuas sciens prudénsq;, nec omnino ignorans eas à punctis æquinoctijs ac tropicis recessisse

cessisse, tunc signa, quæ à talibus punctis initium ducũt, erunt superflua: ut quibus neq; stellarũ ratione, quæ nullæ ibi sunt saltem nobis cognitæ, neq; ipsorum initiorum ac Solis motus causa uires aliquas esse existimentur. Rursus aliquis meritò dubitabit, si ipsi eclipticæ uires & diuisio à Sole accedit, Sol autẽ ipse ab ingressu æquinoctij Verni ad ingressum tropici Aestiui dies absumit nonagintatres, sed ab ingressu tropici Hyemalis ad ingressum æquinoctij Vernalis solùm sunt nonaginta dies. Igitur quarta ab æquinoctio Verno ad solstitiũ Aestiuum est nonagintatrium partium, & à solstitio Hyemali ad æquinoctium Vernum nonaginta: uel potiùs reducendo ad partes ex trecentis sexaginta erit quarta Vernalis partium nonaginta unius cum dimidio, & Hyemalis octuaginta-octo cum dimidio, & ita signa Vernalia erunt partium triginta cum dimidio, & Hyemalia uigintinouem cum dimidio: Signa igitur non erunt æqualia. Sed ad hoc Haly respondebat, quoniam potentia hoc, in unaquaq; parte fiet: nam absis Solis mobilis est, secus, si esset immobilis: propterea arcus octaui uel noni orbis in ecliptica æquales sunt.

Cæterùm, ut ad finium Chaldaicorum imò potius Ptolemæi deueniam expositionẽ, cùm dixit (In expositis genituris) à quatuor laudat causis inuentionem hanc finium propriorum: quos tamen dicit à quodam antiquo inuentos, & obseruatos. Primò, quòd ordinem seruent planetæ naturalem in signis. Secundò, quòd numerum. Tertiò, quòd genituris congruant: hoc autem est, quòd (gratia exempli) Iupiter fuerit in quartadecima parte piscium in genitura, dum Sol est in quartadecima parte Cancri, ubi immensas significat diuitias. Cùm uerò Iupiter directione initiũ Arietis attigit, quoniam ibi fines erant Iouis, ditatus est egregiè adolescentulus ille, & diuitiæ creuerunt maximè, donec Iupiter sextã partem Arietis excessit. Cùm uerò ad uigesimamsecundam peruenit Arie-

tis, quoniam ibi Mars fines habebat, multum iacturæ à latronibus, à furibus, propter rixas, aliáq; uiolenta, donec uigesimamsextam partem Iupiter superauit, accepit. Quartò, quòd totidem partes unusquisque planeta finium in signis accepit, quot etiam in Aegyptiacis. Velut Saturnus quinquagintaseptem gratia exempli, & Mars sexagintasex, atq; ita de alijs: non quòd totidem annis homines illis dispositoribus uiuant, ut rebantur Arabes, sed quòd plus dominaretur, quod magis generationi & animantium commodo utile esset. Quamobrem plus etiam Venus accepit, quàm Iupiter: non quòd temperatior sit, sed ut commodiùs omnia luxuriarent, & ob amorem in prolis generationem accenderentur. Itaque Venus LXXXII, Iupiter LXXX, Mercurius LXXVI, Mars LXV, Saturnus ut dictum est LVII, partes accepit. Mercurius enim propter luminarium propinquitatem & Veneris frequentes coniunctiones, & quia proximus terræ est, parúmq; afficitur à retroceßibus ob frequentiam, & à Sole ob familiaritatem, in causa uitæ & generationis plus longè beneficis accedit, quàm maleficis. Eadem causa Mars longè Saturno præferendus est, quòd Mars calidus sit egregiè, ideóque præferoces milites & amant & concumbunt, & generant, & ualidos generant: decrepiti neque amant, & minus concumbunt, & multò minùs generant, & quoscunque generant, inualidos generant. Verùm quod ad rationem attinet ordinis, hæc talis est: Quicunque planeta ut etiam in Aegyptiaca diuisione diximus, carpentum seu solium obtinet, alijs præponitur: Inde dantur ultima loca maleficis semper, si carpentum non obtinuerint, præterquàm in Cancro & Leone, in Cancro Marti, in Leone Saturno. Nam cùm luminaria suos fines per sex integra signa sortiantur, ut superius dictum est, initia horum signorum maleficis dedicantur, propter hanc causam, quòd

quòd initio Cancri quòd frigidißimum sit & humidißimum signũ, & Luna in eo maximè gaudeat, Martis calor temperetur ac siccitas, atq; ideò gaudere in eo uideatur. Plurimum enim potest ibi Mars, ubi maximè temperiem acquirit. Eadē ratione Saturnus ubi illius frigus tum à calore Solis, tum à calore signi mitigatur, atque hæc boni causa. Nocendi uerò per antiperistasin frigus Saturni in initio Leonis, & Martis caliditas ac siccitas in initio Cancri augebuntur, unde grandines & tonitrua & æstus ac incendia per Martem ibi constitutum fient. In cæteris autem præponitur dominus altitudinis triangulo, & triangulus domui, nisi, ut dictum est, maleficæ fuerint: nam hæ, ut diximus, solis in carpentis præponuntur. Cæterùm & inter Martem & Saturnum id ordinis intercedit: ut semper quæ dignitatem obtinet, præferatur: Veluti in Geminis, Saturnus Marti, in Capricorno, Mars Saturno. Vbi uerò neutra maleficarum dignitatem obtinuerit, ut in Tauro & Virgine, Sagittario, semper Saturnus Marti præponitur. Quo uerò ad numerum partium attinet, regula hæc seruanda est: Beneficis septem partes dari solent, maleficis autem quinæ, si non in eo signo neque duobus sequentibus (& Mercurio senæ) inueniatur carpentum. Porrò carpenta sunt ex toto signo, Taurus Veneri ob domum & trigonum, & Gemini Mercurio, & Virgo etiam Mercurio ob domum & altitudinem: & Libra Saturno ob altitudinem, & trigonum, & Scorpio Marti ob domum & trigonum, ut Sagittarius Ioui, & Pisces Veneri, & Aquarius Saturno ob trigonum & domum uel altitudinem. Adeò ut sola quatuor signa carpento careant, Aries, Cancer, Leo, Capricornus. Propterea licet simpliciter dicere, quòd omnibus in locis Veneri & Ioui septē partes dandæ sunt, Saturno & Marti quinq;, nisi quòd si qua stellas duas potestates in ipso signo, uel sequenti, uel tertio habuerit, unam partem addere oporteat.

Hæ uerò, quæ talibus adijciuntur, adimi solent grauioribus planetis, scilicet Saturno & Ioue, præsertim tamen à Saturno, quòd maleficus sit. Exemplum autem in duobus signis demus in Ariete: ex simplici ratione Ioui septem primæ partes debentur, quòd dominus sit trigoni: Veneri septem, quòd benefica sit: Mercurio sex: Marti quinq; sequentes, quòd domicilium habeat in Ariete: Saturno quinque postremæ. atq; hæc est prima constitutio, quam demonstratam ui-

Aries	Iup.	7	Ven.	7	Merc.	6	Mars	5	Sat.	5
Aries	Iup.	6	Ven.	8	Merc.	7	Mars	5	Sat.	4

des. At quia Venus in Tauro carpentum habet sequenti ab Ariete signo, punctum Veneri superaddemus in signum additionis partis unius, hanc à Saturno detrahere licet, quòd maleficus sit primùm, deinde quòd tardißimus, & Veneri inimicus. Similiter cùm Mercurius in Geminis tertio ab Ariete signo carpentum obtineat, punctum superscribemus Mercurij numero, in signum addendæ partis, detrahemus uerò à Ioue propter tarditatem motus, & quia Mercurius inimicus est Ioui: puncta uerò subijcere decet numeris Iouis & Saturni, atq; sic constitutio secunda fiet distributionis finium. Secundum exemplum capiamus Capricornum, in quo Venus domina trianguli septem partes ex generali ratione habet, Mercurio sex sequentes, quòd dominus sit sequentis trianguli, inde Ioui septem generali ratione, quòd benefica sit, pòst Marti quinque, quòd habeat altitudinem quæ domicilio præponitur, inde Saturno quinque. Sed Mars, quòd in piscibus solus, ut dixi, trigonum obtineat, & in Capricorno altitudinem, partem unam sibi iungit, hanc à Saturno adimere non licet, quòd domus dominus sit, neq; à Mercurio, quòd dominus sit sequẽtis trigoni, neq; à Ioue, quia dominus sit piscium aufertur, ergo à Venere, quæ quanuis carpentum habeat in

Piscibus,

Piscibus, inimica tamen est Saturno domino domus, scilicet Capricorni, neq; ullibi Venus partes habet pauciores septem præterquàm in Sagittario, ubi sex habet, quòd ibi solitaria sit & in duobus sequẽtibus signis: Et in Libra ubi quinq; habet tãtùm, propter triũ superiorũ robur in eo signo & duobus sequentibus. Nam Libra carpentum Saturni est, Scorpio Martis, & Sagittarius Iouis, quamobrẽ tres partes sibi præter solitum uendicauerũt unam scilicet singuli: & Veneri quidem duæ ædemptæ sunt, una uerò Mercurio, quòd ipse Venere ualidior esset ob trigonum. Cæterùm, meritò dubitabit aliquis, propter quid triãgula in finibus distribuẽdis ualidiora sint domibus, cùm à domorũ ratione pendeant? Causa autem est, quoniã finium distributio est ex quodam consensu, sicut etiã in publicis rerũ partitionibus fieri solet, maiúsq; uniuscuiusq; planetæ dominium est, ob id concordi quodam consensu signorũ partes sibi inuicẽ partiuntur. Sed tamẽ carpento cedunt, quòd planeta ille tanquàm princeps ui optimam partem sibi eligat ac uendicet. Sed quia de quatuor dignitatibus satis dictum est, ad reliquas tres explicandas accedamus.

Caput vigesimum.

TEXTVS LX.

De sua cuiusq; stellæ persona, & carpentis ac solijs.

AT q; hoc ferè modo sese habẽt familiaritates stellarum locorúmq; duodecim. Dicuntur autẽ stellæ & suas quasi personas gerere, quod videre facie ad faciem vulgus vocat, cùm singulæ eo modo cũ Sole aut etiam Luna configurentur, quo domicilia ipsorum cum domicilijs luminum.

num. Vt verbi causa, Venus in sexangula configuratione cum luminibus, sed cum Sole vespertina, cum Luna matutina esse debet, pro eo atque etiam domicilia collocata sunt.

Personam suam gerere Mercurius dicetur, cùm fuerit in sequente signo post Solem, quocunq; loco fuerit Sol. Vt pote, si Sol sit in Libra & Mercurius sit in Scorpione. Venus uerò cùm secundum signum à Sole obtinuerit, et Mars tertium, & Iupiter quartum, & Saturnus quintum, post Solem: Veluti si Sol sit, ut dixi, in Libra, & Saturnus sit in Piscibus. Eodem modo quo ad Lunam, ueluti in Sole, sed ut sint in antecedentibus signis, ut Mercurio in primo signo ante Lunam, Veneri in secundo, Marti in tertio, Ioui in quarto, & Saturno in quinto. Vt si Luna sit in Piscibus, & Mercurius in Aquario uel Iupiter in Scorpione, dicētur gerere personam. Quòd uerò hanc dignitatem probet, & non ut reliquas nugas Chaldæorum in fine textus præcedentis descriptas confutet, docet continuatio ad carpenta, ac solia, de quibus nulla est dubitatio. Inquit enim:

TEXTVS LXI.

Suis autē quasi in regijs curribus & carpentis inuehi, & solijs insidere & in istiusmodi excellentijs tum esse dicuntur, cùm duobus aut pluribus nominibus declaratum in superioribus familiaritatis ius exercuerint in ijs locis stellæ, quibus institerint. Nam quia tunc ipsorum maximè efficaces vires fiunt, propter conuenientiam & similitudinem, & quasi collatam operam duodecim locorum, ideò

solijs suis insidere & illustres dicuntur.

Quis iure non dubitet antequàm de solijs agamus, cur Ptolemæus personam agere planetas occidentales à Sole maximè superiores atq; occidentales à Luna uelit, cum expreßè in tertio libro matutinas circa Solem & uespertinas circa Lunam contraria penitus ratione præferat? Verùm, nisi quispiam, ut sæpius dixi, diuidat significata atq; conditiones, nunquàm ad ueram artis scientiam peruenire poterit. Est igitur ac si sit sensus, tres superiores (Nam de inferioribus, quòd Occidentales à Sole bene collocentur, iam superius ostēsum est) si quando occidentales fuerint à Sole, aut à Luna orientales, optimum erit, & personam agere dicentur, quando tot signis à Sole distiterint, uel à Luna, quot propria domus post Leonem, scilicet Scorpio, Sagittarius uel Capricornus à Leone, aut antecedens Cancrum, scilicet Aquarius, Pisces & Aries ab ipso Cancro. Cap. 4.

Rursus sciendum est quædam ex ipsius Ptolemæi sententia deriuari, quæ expositorem decet adijcere, non ut Haly, qui palàm non recepta à Ptolemæo nō solùm his in locis adijcit, uerùm & ipsius sententiæ repugnantia, & ab illius prorsus doctrina aliena. Quod autem Ptolemæi doctrinæ conuenit, est, ut partes in quibus fines utriusq; beneficæ iunguntur, sint felicißimæ: utpote initium septimæ Arietis est Veneris initium termini, finísq; Iouis, ob id commista natura beneficarum feliciores extant cæteris. Contraria ratione ad unguem habentur infelices: ut à latere uides.

Felices		Infel.	
♈	7	♈	26
♊	15	♉	26
♌	20	♊	25
♍	14	♍	24.30
♎	12	♐	25
♏	15	♑	25
♐	9	♓	30
♒	21		
♓	9		

Cæte

Cæterùm, ut ad textus explicationem deueniam, carpentum seu soliũ trifariàm accipitur. Vno modo, prout in signis & principaliter consideratur pro finibus constituendis: & est, cùm planeta è tribus dignitatibus primis, quæ sunt altitudo domus & trigonus duas obtinuerit. Alio modo, cùm duas quomodocunque è sex dignitatibus aliqua in parte obtineat. Tertio, cùm in signo toto plures duabus obtinuerit dignitates: Velut Mercurius, cùm fuerit à prima parte usq; ad septimam Virginis, aut Venus in octo primis partibus Tauri. His duobus ultimis sensibus Ptolemæus carpentum, seu solium intelligit. Quòd uerò dixit, collatam operam duodecim locorum, id est, quod uidentur omnia loca operam contulisse in illùm planetam, ueluti dictum est de Mercurio, qui cùm habeat domum in Virgine & similiter altitudinem, quam par erat habere in alio signo, & fines, quibus etiam si in alieno habeat signo plurimum potest, uidentur domus omnes in illum
Cap. 15. *planetam uim suam contulisse. Tum etiam, quia ut uisum est superiùs, pleraque signa, quatuor scilicet exceptis, nouẽ coniunguntur signis alijs, aspectu, præcipiendo, uel uires æquando. Cùm igitur planeta in capento suo fuerit, singulas domos poßidere uidebitur.*

TEXTVS LXII.

Gaudere etiam volunt, cùm loca in quibus stella fuerit, non ipsi sed alteri suæ conditionis obnoxia sunt, quæ quidem satis è longo congruitatis ratio ducitur, sed similitudo illam tamen efficere putatur. Contrà autem, si in locis alienis & contrarijs conditioni suæ inueniatur, valde diluitur peculiaris ipsarum vis, diuersarum naturarum confusione, propter dissimi-

ſimiles ſignorum conſtitutiones.

Hoc quod ſcripſit hic, paruum eſſe uidetur, ſed ratione eius, quod ſubijcitur, tam magnum eſt, ut ſit maximum. Nam ponamus, quòd Sol ſit in finibus Iouis, utpote in principio Piſcium, gaudet non tanquàm in loco proprio, ſed amici: hoc gaudium dicit Ptolemaus leue eſt, & paruæ efficaciæ. Sed ſi Planeta in cōtrarijs ſignis fuerit, ab his in quibus exaltatur, aut domicilium habet trigonum, uirtus illius diluitur & debilitatur: ut Mars in Tauro, Saturnus in Cancro: tum maximè, cùm cōtraria fuerit uis planetæ naturæ ſigni. Differt autem in hoc, quòd cùm Saturnus æqualiter cadat in Cācro & in Leone, in Cancro quidem plus nocet ob frigiditatis immoderantiā, in Leone minus iuuat debilitatis uiribus à caſu domus, & contraria intemperie. Sic Mars minus nocet in Cancro, & minus bene facit in Libra. Quòd ſi quis miretur, quo modo Cancer ſit frigidum & humidum ſignum, cùm ſit Aeſtiuum: dicimus id fieri propter Lunæ familiaritatem.

Caput vigeſimumprimum.

TEXTVS LXIII.

De applicationibus & de fluxibus.

IN vniuerſum autē intelligimus applicare præcedentes ſequētibus, defluere autē à præcedentibus ſequentes, ſed non oportet longum eſſe interuallū. Idq; intelligitur & in corporeis congreſsibus, & in configurationibus illarum.

Poſtquàm declarauit omnes affectus planetarum in ſignis, nunc declarat affectus ipſorum prout ſunt in motu & inter

inter se. Vnde notandum primò, quòd apud Ptolemæum non propriè dicuntur planetæ cōiuncti esse uel in radijs, propter duas causas. Prima, quia corpora eorum parua sunt & semper sunt in motu, Ideò non possunt figi, nec dici coniūcti uel in aspectu ueré. Secunda causa, quæ ualidior est, est, quoniā tantum est discrimen inter applicationem & defluxum, ut sub uno nomine non mereantur comparari, propterea distinxit illas. Comparantur autem trifariàm: aut ratione roboris, uelut Ptolemæus in tertio libro, dū applicationem defluxui comparat. Nam applicatio ualidior est longè defluxu. Defluxum uoco, quotiens planeta leuior est in pluribus partibus & recedit ab altero: Veluti in prima genitura, Mercurius dicitur à Sole defluere: & Luna per quadratum ab eodem: & similiter Luna ab ipso Ioue per trinum. Sufficit autem, quòd leuior, si non sit in pluribus partibus, ut saltem sit uno minuto uel pluribus recedens: Velut in dicta genitura Sol est in uigesimaoctaua parte, & sex minutis Libræ, & Luna in uigintiocto partibus & minutis quadragintaquatuor Capricorni, Luna dicitur recedere ab ipso Sole. Et similiter in tertia figura Luna dicitur applicare quadrato Saturni & quadrato Martis etiam, & Mars ipse dicitur applicare per corpus ipsi Ioui: Et ideo plus boni pollicetur Mars ex Ioue, quàm mali ex Saturno, quanquàm à Ioue longè plus distet, quàm à Saturno, quia Ioui applicat, à Saturno autem recedit. Secundum discrimen est in qualitate significatorum, de quibus apud Firmicum multa tractantur: & nos omnia, quæ utilia erant, ex illo traduximus in nostros decem libros de Astrorum Iudicijs. Secundò considerandum est, non oportere esse longum interuallum: hoc autem quale sit in Ioue & Venere, declaratur infrà in tertio libro: iuxta hoc etiam in alijs planetis decernuntur, prout à latere uides. Cùm igitur planeta cui applicatur, uel à quo fit defluxus, uel separatio, non plus

Cap. 9.

Cap. 14.

plus disteterit ab eo, qui se applicat aut separat, tunc, dicetur applicatio separatióue, sicut partes illæ de planeta cui fit applicatio, uel à quo fit defluxio, intelligantur: non de eo qui defluit, aut applicat. Qui quantò tamen ex paucioribus partibus fuerit, & propinquior, eò ualidior erit. Adeò ut iure cùm corpora fermè iunguntur, ualidißima sit applicatio. Illud quoq; animaduertendum est diligentißimè, quòd defluxuum & applicationum quatuor sunt genera. Primum in applicatione dicitur simplex, quotiens uterq; planeta est directus, & est leuior in paucioribus partibus tardiore seu ponderosiore: Velut in tertia genitura, Mars applicat Ioui & Mercurius Soli. Si uerò uterq; sit directus & leuior sit in pluribus partibus, dicetur separatio simplex: uelut in prima genitura, Luna dicitur separari à Sole simpliciter. Secundum genus applicationis dicitur mutuum, & est, cùm duo planetæ unus motu directo, qui est anterior & alter motu retrogrado sibi inuicem occurrunt: Velut in octaua genitura Venus est directa in partibus uigintitribus & minutis tribus Libræ, & Mercurius est retrogradus in partibus uigintitribus & minutis septem eiusdem signi, ideò sibi inuicem occurrunt, & significat affectus duplicatos, qui per illam applicationem fieri solent. Eodem modo est defluxus mutuus cum planeta, qui est in pluribus partibus est directus, & qui est in paucioribus retrogradus, & significat frustrationem significatorum. Velut in eadem genitura Venus directa defluit à Saturno retrogrado trigona radiatione: & ita significata illa alchimiæ & necromătiæ, quibus delectari portenderet, si non ita deflueret, irrita omnino euadunt, ut nunquàm talibus sim delectatus, cùm tamen pa

Applicationes & Defluxus.			
Saturni	Par.	10	
Iouis	Par.	12	
Martis	Par.	7	m̃ 30
Solis	Par.	17	
Veneris	Par.	8	
Mercurij	Par.	7	
Lunæ	Par.	12	m̃ 30

ter in ijs plurimum profecisset. Tertium genus applicationis est, cùm uterq; planeta retrogradus est, sed leuior est in pluribus partibus, & celeriùs redeundo grauiorem attingit. Velut in eadē genitura Mercurius applicat Saturno: qui si non esset retrogradus fieret defluxio mutua, ut dictum est, aut mutua applicatio, si Saturnus directus esset. Quòd si leuior sit, in paucioribus partibus, fiet defluxio uiolenta, seu auersa, uelut in tertia genitura Venus defluit à Saturno cùm sit retrograda & in paucioribus partibus, & Saturnus in trigono eius & in pluribus partibus retrogradus. Quartum genus applicationis est, cùm planeta leuior retrogradus est, & in pluribus partibus, & tardior directus & in paucioribus partibus: nam esset defluxus ratione medij motus, sed ratione ueri fit applicatio. Et hæc contingit duobus modis. Vel quia leuior iam sit retrogradus: uel quia antequā separetur extra metam descriptam in tabula exiens retrocedat. Pari ratione fiet separatio minima, quotiens leuior fuerit in paucioribus & retrocedat, uel retrocessurus sit antequàm ad coniunctionem perueniat. Quòd si cum hoc & grauior, permutetur, tunc fient alij modi compositi. Et generaliter hi modi per uiam diuisionis habentur. Ponatur igitur ut in prima genitura Venus in duodecima parte Virginis & Saturnus in decimaseptima, scilicet leuior in paucioribus seu uelocior, & tardior in pluribus partibus: tunc est applicatio secundum naturam. Vel igitur uterq; erit directus, uel uterq; retrogradus, uel leuior directus & tardior retrogradus, uel leuior retrogradus et tardior directus. Item quilibet istorum quatuor modorū quadrupliciter uariari potest. Dabo exemplum in uno modo & tenebit in omnibus: Vel enim posita Venere directa & Saturno retrogrado antequàm iungantur non mutabunt statum, uel sola Venus fiet retrograda, uel solus Saturnus fiet directus, uel Venus fiet retrograda & Saturnus fiet

dire

directus. Fient igitur sedecim modi quando planeta leuior est in paucioribus partibus & tardior in pluribus. Totidem etiam fiunt in naturali separatione, quotiens planeta leuior fuerit in pluribus partibus, & tardior in paucioribus. Ita igitur fient modi trigintaduo. Et quia quotiescunq; iunguntur, antequàm exeant metam, dicitur applicatio: & quotiens non iunguntur separatio seu defluxus, fient sedecim modi applicationis & totidem defluxus distincti robore & significato. Attamen ego descripsi nobiliores & magis manifestos, ne Commentarius cresceret in infinitum. Per hos enim reliqui intelliguntur. Docebo autem significata. Et hæc de duobus planetis tantùm dicta sufficiant.

Cum uerò fuerint tres planetæ & leuißimus fuerit medius inter reliquos & intra metas, dicetur leuißimus transferre lumen anterioris ad posteriorem: Velut in tertia genitura Mercurius transfert lumen Iouis ad Solem. Secundum est, reddere lucem, & hoc est, cùm duo planetæ non se aspicientes, tertio reddunt lumen, ut in octaua genitura Sol & Luna reddunt lumen Marti, quia Mars est in trigono Solis & quadrato Lunæ & est ponderosior utroq; seu tardior. Tertium est, collectio luminis quotienscunq; non se aspicientibus planetis, ut in prima genitura Sole & Ioue tertius leuior, puta Luna in pluribus partibus existit, & ab utroq; simul se separat, tunc Luna dicitur colligere Lumen Solis & Iouis. Et quicquid euenerit Lunæ, eueniet Ioui atq; Soli tam in directionibus, quàm in reuolutionibus, & tales sortiuntur maximos euentus. Quartũ est coniunctio luminis: & est, cùm duo planetæ non se aspiciunt, & tertius leuior applicat utriq;, et est similis præcedenti, nisi quòd ille fit per defluxum, hic uerò per applicationem. Quintum est, prohibitio lucis, et est, cùm planeta tardior fuerit inter duos leuiores, tunc prohibet lucem illorum leuiorum communicari. Quòd si talis coniunctio le-

uiorum mala esset, iuuat: si autem bona, nocet. Sextum est delatio uirtutis, cùm fuerint tres Planetæ in uno signo, & grauior fuerit in pluribus partibus, leuior autē in paucioribus, nec intra metas, sed medius intra metam applicationis ad tardiorem & intra metam, in qua leuior illi applicet, tunc medius defert uim leuioris ad tardiorem. Velut in octaua genitura, Venus defert uim Solis ad Mercurium, quia Mercurius propter retrogradationem est ponderosior Venere & Venus propter tarditatem motus, ipso Sole. Septimum est, perturbatio: & hæc fit, cùm duo Planetæ applicant alter alteri quantum ad naturalem motum, sed est unus tertius Planeta in pluribus partibus utroq;, qui antequàm duo primi iungantur, uel quia iam sit retrogradus, uel quia paulò pòst fiat retrogradus, iūgit se tardiori & interponit se inter primos duos, & ita perturbat coniunctionem primorum duorum Planetarum. Octauum dicitur abscißio luminis, & est quotiens fuerint tres Planetæ intra metas & leuior fuerit in paucioribus partibus, sed cursu præcedat & attingat illum, qui est in pluribus partibus, antequàm medius illi coniungatur: tunc leuior ille dicitur abscindere lumen medij à postremo, qui est in pluribus partibus. Et omnes istæ regulæ originem ducunt ab ea quæ sæpius repetita est: scilicet quòd omne potentia tale, uim retinet talem. Exemplum in tertia genitura, Mars esset iturus ad Iouem, sed Luna transeundo ipsum Martem quadrato attingit ipsum Iouem, et abscindit lumen Martis à Ioue. Licet enim Luna nondum attigerit Iouem, neq; interposita sit inter Martem & Iouem radijs quadratis, est tamen ac si iam attigisset, quia potentia talis est. Illud tamen euidentius esset, ubi Luna esset in eodem signo cum Ioue & Marte, quia abscißio luminis fit quidem per radios alterius Planetæ, sed ualde debilis.

Notandum, quòd unusquisq; horum modorum tam in tri bus

bus Planetis, quàm etiam in duobus descriptorum potest fieri, uel ex Planeta debili ualde, utpote qui sit fermè sub radijs Solis inualidum uel in alium debilem, uel ex ualido in debilem, uel ex ualido in ualidum. Vtiles sunt translationes in ualidos, quæ bonæ sunt, & indebiles, quæ malæ, & rursus ex ualidis quæ malæ, ex debilibus quæ bonæ. Præterea, qui recipitur seu qui applicat, uel in dignitate est propria uel alterius, uel nulla, uel in cadenti propria uel alterius: similiter & de eo, qui recipit, ut fiant uigintiquinq; modi qui ducti in quatuor priores, faciunt centum: deinde quilibet modus propter beneficas maleficásq; uariatur quadrupliciter. Nam mediæ situ uel positione uel loco declinant ad alterũ duorum, ut fiant modi quadringenti, qui ducti in quadraginta priores faciunt modos sedecim mille. Hi uerò cùm fiant per quinq; congressus, & qui per tres Planetas geminati sint, fient modi omnes nonagintasex mille. Tot igitur erunt combinationes, quæ ex applicationibus & receßibus tum coniunctionum, tum aspectuum fiunt: quas si quis diligenter sciuerit intelligere, magnam artis partem à Ptolemæo traditæ adeptum se fuisse iuremerito existimare poterit.

TEXTVS LXIIII.

Nisi quòd in corporeis cõgreßibus applicationis & defluxus etiam latitudines conuenit notari. nam non nisi eos, qui in linea per media signa ducta existunt, admittere consueuimus: quod in configurationibus obseruare superuacuũ fuerit, cùm radij vniuersi eôdem, id est, in terræ punctum intimũ tendant, atq; ita vndecunq; emißi, semper concurrant.

Ipsius rei expositio tam facilis est, ut paucißimis uerbis

poßit absolui, scilicet, quoniam in aspectibus latitudo obseruanda non sit, in coniunctionibus autem sit: ueluti si Venus sedecim gradibus distet à Sole, latitudinem uerò habeat septem uel octo graduum, ipsa profectò erit extra radios Solis: hoc autem magis manifestum est in stellis fixis, quarum applicatio ad Solem si egregiam habeat latitudinem non multum impedit. Quinimò exortus potiùs heliaci talium, quàm coniunctiones cum Sole, sunt obseruandæ. Sed quod ad causam attinet, maiorem habet difficultatem: uult tamen dicere, quòd trigonus gratia exempli fit, cùm arcus interceptus est centum uiginti partium, & in centro terræ unius recti cum tertia: sed ista quantitas anguli non uariatur sensibiliter propter latitudinem, quia arcus circulorum magnorum, qui se intersecant in ecliptica, fermè non differunt, siue sumantur ex ecliptica, siue ex circulo transeunte per centra planetarum: adeò ut octo partes latitudinis faciant differentiã quindecim minutorum tantùm in ueris locis. Ex quo patet, quòd opinio Blanchini est falsa de proiectione radiorum quantum ad latitudinem: nam ut ex sphæræ ratione habetur, radij ad centrum uenientes, sunt æqualis ambitus: Ideò optimè causam reddidit Ptolemæus. Ex quo colligitur unum pulchrum, scilicet, quòd Ptolemæus non considerat radios planetarum, ut ex uno perueniunt ad alterum, sed ut perueniunt ambo ad centrum terræ & in ipso angulum faciunt. Sed hìc occurrunt plures dubitationes. Prima, quia Ptolemæus inferiùs
Cap. 14. in tertio libro dum de uita agit, latitudinẽ non considerare uidetur. Rursus, quia reijcit hìc defluxus atq; applicationes, quæ non sunt in ecliptica, hoc autem experimento non consentit, cùm omnes fermè coniunctiones planetarum euidentes faciãt effectus, cùm uix ex centum una in ecliptica fiat. Præterea, uidemus fixas, quæ procul sunt à Zodiaco, Luna illis coniuncta agitare tempora. Propterea respondeo ad omnia

hæc,

hæc, quòd sententia Ptolemæi est, quòd coniunctiones omnes referantur ad eclipticam, quia tunc dicunt sidera esse iuncta, quando linea ducta per polos transit per ambo centra, & tunc necessariò diuidit eclipticam. Igitur cùm sidera illa sunt iuncta, ipsa sunt in eodem puncto eclipticæ: Et hæc est causa mathematica. Alia naturalis, quoniam uita & reliqua ut dictum est, sunt per lucem Solis, & Sol semper sub ecliptica fertur. Ideò auxilia & detrimenta ad illam lineam referri debent. Verùm sententia Ptolemæi est, quòd defluxus illi & applicationes ad lineam illam referri debent, quia quantò propinquiores fuerint Planetæ aut inerrantes, tantò maiores facient effectus: quantò remotiores, tantò debiliores. Non tamen uariantur tempora aut effectuum genera. Fixæ tamen, propter magnitudinem & stabilitatem, magnos præstant effectus, etiam quòd procul sint: Maiores tamen longè cùm exoriuntur heliacæ, uel cum ipsis Planetis: propter duorum magnorum circulorum intersectionem, & etiam propter causam naturalem manifestam, quæ est aëris immutatio repentina.

TEXTVS LXV.

Ex quibus omnibus euidens fit, habitudines stellarum singularum exquirendas, cùm ex propria natura earum, tum de natura signi in quo fuerint, necnon secundum configurationem ad Solem & cardines, quæ cuncta à nobis indicata sunt.

Tria sunt, quæ de futuris præcognosci ab Astrologo quæruntur: genus euentus, magnitudo, & tempus: Genus euentus, utpote, si futurus sit sapiens aut stultus, pulcher uel deformis, robustus uel imbecillis, diues uel pauper, & ita

 de alijs.

de alijs. Magnitudo, ut si futurus sit ualde diues uel ualde pauper, uel ualde magnus, uel ualde paruus. Tempus autem, ut si in pueritia uel adolescentia, iuuentute, uel senectute, & quo anno mense & die ac hora ista fient, bona uel mala. Primum ergo genus, ex quatuor, dicit Ptolemæus, sumitur, ex natura propria Planetæ, quia Iupiter (gratia exempli) præstat temperamentum, & quia uirtutes & boni mores & naturæ robur consistunt circa temperamentum, ideò Iupiter significabit hæc omnia. Et similiter significat diuitias & honores, quia talia proueniunt ex moderatis actionibus, & nunquàm ex extremis: neq; enim omnino iracundi, neque omnino abiecti animo, commercia contrahere possunt: nec in extremo auari nec prodigi, nec qui nihil attingere audent, nec qui insanam habent audaciam, possunt pecunias aut honores sibi parare. Secundò, ex natura signi, nam signa perata & in quibus planetæ gaudent, multum adiuuant ad qualitates præcipuè: tria prima signa, Aries, Taurus, Gemini propter temperamentum, Cancer, Leo, Virgo, propter promptitudinem actionum & audaciam, Libra, Scorpio & Sagittarius propter calliditatem: reliqua tria fermè sunt inutilia. Similiter mobilia propter conuersationem, fixa propter perseuerantiam, communia propter prudentiam. Altitudines quoque & reliquæ dignitates Planetas reddunt meliores. Tertiò, propter configurationes ad Solem: per Solem intellige etiam Lunam & reliquos Planetas: sed posuit manifestius exempli loco: Veluti in quarta genitura Iupiter primò orientalis cum aldebaram fermè seu oculo Tauri & Luna applicans Mercurio fermè de sextili afferunt felicitatem & dignitates, quas habet. Dictum est enim à nobis sæpius, quòd Iupiter significat diuitias & honores, & ipse est in angulo & dominus loci Solis cum ipsa luna. Quartò cardines, nam & hi significant qualitatem

litatem euentuum, aſcendens circa uitam, & cor cœli circa honores & dignitates.

Aliter poteſt exponi iſte textus & utraque expoſitio eſt bona, ſcilicet ut conditiones ſtellarum & quantum ad qualitatem ſeu genus, & quantum ad quantitatem & tempus ſumantur ex his quatuor: ſed quæ augeant & minuãt in ſequenti textu ſubijcit, ita ut præſentis textus ſequens ſit expoſitio, cùm dixit:

TEXTVS LXV.

Sed vires aſſumunt, primùm, ſi orientales ſint, & curſum ſuum intendant: tum enim plurimũ poſſunt, ſicut minimum, ſi occiduæ ſint & remittentes curſum ſuum. Deinde propoſitu ſuo & reſpectu erga finitorem, nam in medio cœlo aut ſuccedenti illi loco potentes maximè, ſed potentes etiam ſunt in ipſo finitore & ſuccedenti loco, plurimum autem poſſunt in finitore oriẽtali. Contrà verò, minùs in imo cœlo aut alio conformi finitori oriẽtali loco.

Ponit igitur, quòd robuſtiſſimæ ſunt erraticæ, dum orientales fuerint & motum habuerint medio motu velociorem. Is facilè ex ſubiecta tabula & ephemeridibus conijcitur: id autem licet diuerſimodè cõtingat, plerunq; tamen in ſuperioribus fit circa quadratum: In Marte tamen fit circa diſtantiam duorum ſignorum cum dimidio: In Venere autẽ uſq; ad partes quinquagintaduas uel circa, poſt

Medij motus Planetarum in die.

	m̃	2̄		m̃	2̄		Par.	m̃
♄	2	0	☉	59	8	☾	13	10
♃	4	59	♀	59	8			
♂	31	28	☿	59	8			

coniunctionem à Sole, dum directa est. Verùm ante cõiunctionem totidem fermè partibus dum Soli appropinquat: reliquo spatio, id est, dum post maximam distantiam redit ad Solem occidentalis aut orientalis elongatur, à Sole est diminuta motu. Idem uerò iudicium est de Mercurio, sed Mercurius uix excedit uigesimamoctauã partem seu orientalis seu occidentalis. Hic igitur primus est status. Secundus est, cùm est orientalis usq; ad stationem primam, & est ualidus: primo tamen multò inferior. Tertius status est à statione prima ad oppositionem quasi mediocris. Quartus est debilis ab oppositione ad stationem secundam. Quintus est debilißimus à statione secunda usque quo ingrediatur sub radijs Solis: & iste status non diuiditur, quia quantò magis augetur de motu, tantò magis minuitur de lumine: sed si diuidendus est, debilior est à statione secunda, donec incipit esse auctus motu, cùm uerò inceperit donec occultetur, est debilißimus. Ex quo colligitur, quòd Planetæ habent sex status, & quòd plus facit diminutio luminis, quàm motus. Tertiò, ratione cœli, & primum locũ obtinet cor cœli, inde undecima, deinde oriens seu prima, & succedens seu secunda, inde septima, pòst octaua. Hæc autem ratio, si bene meministi, superiùs tradita est. Sed & de ea in sequenti expositione dicemus. Videtur autem tribuere uires imo cœli, & quinto loco & nono. De nono autem nulla est dubitatio, de quinto autem dicemus nunc.

TEXTVS LXVI.

Sed extra hæc omnia reperti, imbecilles & prorsus infirmi habentur.

Quod igitur à finitore excluditur ex orientali parte, est duodecimus locus, & sextus & tertius. In his igitur Planetæ omnino imbecillißimas habent uires. Sed dices, superiùs aliter diximus, nam imum cœli & quintum locum & tertium ex toto abie

Com. 46. in fine.

to abie

to abiecimus, duodecimum uerò admisimus, & nonum octa-uo præposuimus, & primum undecimo: uerùm hæc quæ hîc Ptolemæus scripsit, generali ratione tradita sunt: quæ autem nos scripsimus, propria. Discrimen est in ratione propria uel comparando: sexta enim uitæ omnino aduersatur, uim tamen habet alijs in causis. Secundus locus nullam in uita habet potestatem, ratione tamen honorum præfertur & diuitiarum omnibus, præter angulos & undecimum ac nonum. Itaq; duodecimus quarto, & quinto, & tertio, & secundo præfertur, quo ad uitam, quia plurimum habet luminis, non tamen alijs in causis. Quartũ uerò locum non præferes ulla ex parte sexto uel duodecimo per se, sed si Planetæ ibi coierint, quia radios mittunt in singulos angulos, propterea robusti sunt: ipse tamen locus nullam habet significationem. Superiùs igitur à nobis demonstratæ sunt uires locorum per se, hîc uerò Ptolemæus illos declarat, ut Planetæ fiunt potentiores: atq; in hoc ut respiciant angulos ualido aspectu, est obseruãdum. Aspectus autem ualidus dicitur oppositio, maximè atq; inde quadratus. Id quoq; certum est, quòd ut inferiùs habebitur in tertio libro, sextus locus uim magnam ad nocendum habet. Sed de his inferiùs dicemus. Vnum est, quòd Planetæ maximam uim habent in decimo loco, deinde in undecimo, deinde in octauo, præterquàm in uita, ubi octauum nonus præcedit, ut infrà habebitur: In uitæ causa ergo nonus ut dixi apud Ptolemæum præualet octauo: nonus enim est in trigona radiatione ascendentis & sublimis: & uidemus quòd Sol, quando est ibi, facit maximos calores. Similiter & sextus post hos est collocandus: inde quartus, sed quartus nihil significat per se, sed solùm Planeta, dum ibi est, uires magnas adipiscitur.

Cap. 16.

Lib. 3. ca. 11.

CLAVDII PTOLEMAEI MATHEMATICI DE IVDICIIS LIBER SECVNDVS: CVM EXpositione Hieronymi Cardani Mediolanensis Medici.

PROOEMIVM AVTHORIS.

Caput primum.

TEXTVS I.

Hactenus quidem percurrimus ea, quorũ maximè cognitionem predictiones rerum singularium requisituræ viderentur, exponentes per certa quędã capita quasi in tabella. Nunc igitur deinceps explicabimus rationem vniuscuiusque rei, cuius quidem præcognitio esse posit, sequentes vbique naturalem quendam modum expositionis.

COM

COMMENTARIVS.

Eneralē expositionem euentuū in uniuerso orbe quam hîc proponit arduam magis ac longè maioris operis, quàm unius singularis hominis esse debere, nemo est, qui iure dubitare poßit: Similiter & magis necessariam omnes esse intelligunt, cùm tamen Ptolemæus huius generalis expositionis unicum tantùm fecerit librum, & scilicet hunc secundum: geniturarū autem, singularium hominum euentus duobus libris explicauerit, scilicet tertio & quarto, quorū tertius per se solus dimidio maior est hoc secundo. Causam igitur huius quærere oportet, nam nihil absque maxima ratione fecisse Ptolemæum existimandum est. Vna igitur causa sola esse potest, scilicet quòd longè minorem cognitionem habemus de generalibus constitutionibus quàm de singularibus, ob id parcè de his tractandum esse existimauit.

Diuiditur etiā tota tractatio huius libri in Apotelesmata & Principia. De Principijs in primo libro actū est. Apotelesmata autem diuiduntur in generalia & propria. De proprijs in tertio & quarto loquetur Ptolemæus: De generalibus autem hoc in libro tractandum est. Ptolemæus principiorum tractationem quasi in tabella descriptam uocat, quòd per singula capita res ipsas explicauerit: nunc autem Apotelesmatum tam generalium quàm propriorum promittit. Igitur cùm duæ sint, ideò has in sequenti textu diuidit, dicens:

TEXTVS II.

Cùm autem prædictiones astronomicæ in duas potißimùm & propriè partes diuidantur, quarum vna & prior totas gentes, regiones, vrbes generaliter, quam nominant vniuersalem, altera particularis singulorum hominum

num fata complectatur, quæ dicitur à genituris Genethlialogica, cõueniens videtur de vniuersalibus priore loco disputare, quando hæc quidem maiore vi quadam & efficacioribus à causis mouentur, quàm particularia. Iam cùm necesse sit summitti imbecilliores naturas valentioribus, atque adeò particularia vniuersalibus: si quis singularium rerum prædictionibus operam dare velit, non posit sine comprehensione generaliorum esse ad illas instructus.

Sensum huius partis adeò clarum esse liquet, ut omnino quatuor uerbis absolui poßit. Si quis (inquit) uelit Genethliacorum habere cognitionem, necesse est ut priùs uniuersalium scientiam habeat: quia uniuersalia maiore ui & efficacia, ut superiùs uisum est, à causis suis mouentur. Ratio autem sic construitur: Causæ potentiores magis mouent debilibus: hæc per se manifesta est: Causæ autẽ uniuersales sunt potentiores causis singularibus. Igitur causæ uniuersales magis mouent. Minor propositio declaratur: quoniam causæ maiorum effectuum potentiores sunt causis minorum, igitur cùm effectus uniuersales, puta quòd occidat una tota gens, maiores sint effectibus singularibus, utpote quòd occidat unus homo, manifestum est propositum, quod à principio diximus.

Libr .1. Com. 25. *Ex hoc patet solutio problematis secundi superiùs propositi, scilicet quòd non est nisi unum genus uniuersalis constitutionis seu influxus, quod quidẽ pertinet ad prouinciam uel ad gentem. Nullus autẽ potest esse uniuersalis sub hoc sensu, ut contingat toti: Quanuis enim Saturnus Ioui iungatur, quia tamen coniunctio illa orientalibus contingit alio ascendente*

dente atq; schemate cœli: Item his qui habitant uersus meridiem quàm occidentalibus aut borealibus: prioribus quidem propter horæ uarietatem, atq; ideò cordis cœli, posterioribus uerò tametsi cor cœli unum sit, scilicet meridionalibus atque borealibus, diuersum tamen est ascendens ob uarietatem finitoris, ideò nihil unum potest toti orbi generaliter significari. Ergo non dantur cōstitutiones generales ratione causæ agentis, sed solùm ratione loci. Ea autem diuiduntur, ut in sequenti textu docet.

TEXTVS III.

Cæterùm hæc ipsa vniuersalis consideratio, aut est totarum regionum, aut harum, & vrbium.

Diuidit, ut dixi, naturam hanc constitutionum in tria genera. uel enim totæ regiones afficiuntur, utpote tota Gallia, uel tota Italia, uel etiam plures regiones, utpote Europa: uel (harum) id est, partium: Velut si Hetruria tota uel Gallia togata affligatur. Vel una urbs tantùm, ut Florentia, & Mediolanum. Manifestum est autem, quòd quantò generaliores sunt hi effectus, tantò etiam sunt potentiores & efficaciores, ex ratione superiùs adducta.

Hinc patet solutio primi problematis superius inducti, scilicet quǽnam sit constitutio generalis, quia est illa quæ significat super gentem aut prouinciam: propria uerò habetur ex genesi uniuscuiusq; hominis. Et quòd generalis diuiditur in quinq; modos, qui hîc à Ptolemæo sub tribus comprehenduntur: scilicet generalis pluribus prouincijs integris, & uni prouinciæ, & uni parti prouinciæ, & uni ciuitati, & uni membro ciuitatis, ueluti oppido uel uillæ. Diuiduntur etiam influxus generales bifariàm, adeò ut sint tres diuisiones cum prædicta, constitutionum generalium. Quæ autem sint reliquæ,

quæ, in sequenti textu explicantur.

TEXTVS IIII.

Præterea interdum grauiores & certarum quasi recursionum casus exquiri solent, quales sunt bellorum, pestilentiæ, terræmotus, diluuij, & huiusmodi. Interdũ leuiores & minores, vt annuæ tempestatis intentio vel remissio, itémq; hyems aspera vel leuis, déque ventis & æstu similiter, necnon fertilitate & infœcunditate, quæq; sunt alia generis huius.

Duo genera constitutionum generalium duabus reliquis diuisionibus singula distinguit in duas species, quarũ altera, scilicet diuisionum, à quãtitate effectus sumitur, altera à qualitate. Quæ à quantitate sumitur, duas species habet mutationum, magnam & leuem. Magnam appellat, quæ omnino præter naturam est, ut inundatio, pestis, bellum. Leuem autem, quæ est secundum naturam, sed quantitas immutata est, ut immoderatæ niues, grando, pruina, æstus, penuria annonæ. Circa quod notandum est sterilitatem esse duplicẽ: aliam, quæ non est extrema, & hæc pro naturali habetur à Ptolemæo: aliam esse extremam, qualis tempore Pharaonis & Iosephi: & hæc magna est mutatio & præternaturalis. Mutationes igitur magnæ præternaturales, ut aliâs declaratũ est, sunt septẽ: aut in terra, & uocatur terræmotus: aut in aqua, & est inundatio: aut in satis, & est sterilitas: aut in animalibus: & est duplex, lues in utilibus & multiplicatio in inimicis naturæ humanæ, ut serpentibus & locustis, aut in hominibus ab aëris uel aquæ corruptione, & uocatur pestis, aut ab alijs hominibus, & uocatur bellum. Et hæc est tertia diuisio secundum qualitatem, quæ est ut dixi in septem membra. Verùm naturalis seu leuis infinitas habet species, proptereà suf

eà sufficiat eas solùm declarare, quæ in textu obscuræ sunt. Sunt autem duæ, illa de æstu & de tempestate. Sed si clarius litera cõuersa sit, hoc modo interdum leuiores & minores, ut annuarum tempestatum, hyemísq; ac uentorum, æstúsq; intensio ac remißio, non relinquitur dubitatio, quia per hyemem & æstum intelligit tempora contraria, scilicet hyemem & æstatem: Per annuas tempestates, generalem quatuor temporum constitutionem intelligit: Vnde hyemis additio uel diminutio, seu uehementia, & mitigatio succedit.

Hinc tertiæ dubitationis solutio emergit, scilicet, cùm cœlum sit sempiternum atq; rotundum, unde initium constitutionum, & quando seu ubi sumendum? Innuit igitur Ptolemæus, quòd initium annui status, principium est mutationis quatuor temporum & qualitatum eius. Ita longioris temporis rariores ingressus & coniunctiones. Velut Saturni coniunctio cum Ioue, annorum fermè uiginti: eorum uerò recursus ad initia Arietis, septingentorum nonagintaquinque annorum. Quartæ partis autem, id est ducentorum fermè annorum mutatio illorum ex trigono in trigonum. Tardiorum autem, id est, inerrantium mutationes annorum millibus distinguuntur. Verum Ptolemæus omnia principaliter sumit ab eclipsibus luminarium & eorum coniunctionibus. Cap. 3.

Est etiam illud consideratione dignum, quòd quantitas effectuum magnitudine dupliciter mensuratur: aut enim magna dicitur, aut parua quantitate effectus, aut temporis. Atq; in effectu quoq; duplex est consideratio magnitudinis, uel quia generaliter ad statum perueniat, uel quia celeriter. Veluti pestis tripliciter magna dici potest: uel quia diu perseueret, ut quæ Mediolani fuit anno M. CCCCLI. toto enim biennio perseuerauit: aut quoniam maximè sit exitialis, quanuis non diu perseueret: ut quæ anno M. D. XXIIII. sæuijt in eadem urbe: aut quæ breui interficit, quanuis neq;

diu perseueret neq; plerosque occidat, sed plurimi euadant: Velut anno præterito sudor anglicus, cùm plures euaderent, quàm interirent, pro sæua peste habitus est, quòd quoscunque interimeret, intra uigintiquatuor horarum spatium interimebat: plerosq; autem intra sex aut octo.

TEXTVS V.

Horum potius priúsque habendum ob eam quam reddimus causam, illud, quod totarum est regionum & maiorum casuum.

Cùm tres diuisiones generalium constitutionum Ptolemæus suprà ostenderit, in magis uniuersalem & minus uniuersalem ratione loci, in præternaturalem & naturalem ratione quãtitatis & magnitudinis, & in diuersa genera effectuum, quæ ad qualitatem pertinent & in quibus prædictio ipsa uersatur: Veluti Saturnus & Mars cum cordi Leonis iunguntur, significant autem aliquid super Italiam, quòd Italia Leoni subijciatur: uidendum est igitur quid significet? an pestem? an bellum? an terræmotum? an luem, atq; talia? Cùm igitur hæc uicißim ueniant, ordo inter illa cadere non potest, sed in duabus primis diuisionibus. Sed cùm ex primis duabus diuisionibus quatuor fiant membra, scilicet effectus magnus & magis uniuersalis: magnus & minus uniuersalis: paruus & magis uniuersalis: paruus & minus uniuersalis: de magnis ac magis uniuersalibus priùs tractandum docet: Innuens scilicet, quòd de minimis & minus uniuersalibus ultimò sit tractandum, unam ob causam uerè, sed duas, si eam distinguere uoluerimus. Causa enim quæ dicta est, est quòd potentiores sint maiores causæ maiorum effectuum & magis uniuersalium, ergo non poterimus scire minores effectus aut minùs uniuersales, nisi scitis maioribus

bus ac magis uniuersalibus. Vtpote sit constellatio, quæ significet maximam felicitatem Mediolano, & sit alia constellatio, quæ significet bellum exitiale toti Italiæ, quomodo poterimus ex constellatione nostræ ciuitatis diuinare felicitatem, quam calamitas totius prouinciæ sit peruersura? Alia causa est, quia uia doctrinæ notiora sunt præferenda, est autem fermè notius semper, quod maius est.

Sed & ex præcedentibus habemus solutionem quartæ dubitationis superius propositæ, scilicet quòd causæ uniuersales quædam sunt potentes, & quædam debiles: debiles debilibus, & potentes potentibus conferri debent: sempérque generales ex sententia Ptolemæi potentiores sunt proprijs, & generaliores minùs generalibus. Sed dupliciter hic distinguere oportet: & ideò diligenter animaduertere, præter id quòd, ut dictum est, debilis uniuersalis non potest uincere ualidam propriam: Veluti si constellatio uniuersalis faciat aërem benignum, temperatum & salubrem, & aliquis ex propria genesi debeat ægrotare grauiter, non euadet quidem ille à graui morbo, nedum à morbo ex toto propter generalem constitutionem, sed minus grauiter ægrotabit. Similiter & si constitutio pestiferos morbos denuntiet, non tamen ualidißima sit, aliquis uerò ex genitura & directione & reuolutione debeat esse sanißimus, non ægrotabit omnino. Vult igitur Ptolemæus, ut uniuersalis uincat singularem: ubi par sit magnitudo effectuum significatorum: obseruando tamen duo: primum, quòd malum uincit bonum duabus ex causis: Prima, quòd malum est de neceßitate naturæ, ut mors: bonum autem non ita, utpote quòd quis debeat suscipere filium: Secunda, quia bonum est de ratione constructionis & malum destructionis: & ad construendum requiruntur plura, ad destruendum sufficit unum, ut rectè inquit Aristoteles. Igitur malum est certius bono. Se-

cundò, quod magis ad rem attinet, ut cùm constellatio generalis comparatur singularibus uel simpliciter comparatur non determinatis singularibus, & sic semper est ualidior uniuersalis constitutio, quàm priuati, ubi pares sint magnitudine ut dictum est. Veluti est futura pestis certo anno Mediolani, quæ multos interfectura est, quidam Papiæ ex morbo laterali eodem anno moriturus est, dico quòd facilius est illum posse euadere à morte, qui Papiæ est, quàm facere ne pestis multos occidat Mediolani: quia comparatio constellationis uniuersalis ad incertam multitudinem, est comparatio ad proprium effectum, sicut genesis propriæ ad illum, cuius est genesis. Sed causa uniuersalis, ut dictum est in comparatione ad proprium effectum, potentior est, quàm singularis ut dictum est, ergo certius erit pestem multos occisuram Mediolani eo anno, quàm Papiæ moriturum ex morbo laterali. Sed si comparatio fiat utrarumq; constitutionum ad eundem hominem puta Socratem, tum oportet distinguere, uel genesis Socratis est ualde coniuncta constitutioni uniuersali, & tunc magis oportet credere constitutioni uniuersali & certior est, quàm constitutio propria: uel est parum coniuncta, & tunc plus potest propria quàm uniuersalis. Et maximè istud contingit, cùm non solùm propria parum coniuncta est uniuersali, sed etiam illi repugnat. Et ideò ille, qui ægrotat in peste, habuit coniunctam constitutionem cum constitutione uniuersali, si autem euadit, parum coniuncta fuit aut omnino repugnauit propria genesis illi constitutioni. Et similiter qui euasit è naui, quæ submersa est in mari, habuit constitutionem repugnantem constitutioni nauis & submersioni, non autem solùm sine periculo. Et ideò istud habet aliquid annexum cum scientia fati. Est uerò illud omnino scientia dignum, quòd omnis homo, qui nascitur in aliqua urbe, uel oppido, habet iam consti

constitutionem connexam cum illo oppido: quia stellæ uerticales & altitudo poli sunt eædem ipsi & loco, in quo natus est. Et similiter dominus trianguli dominatur illi: & ideò si constellatio fiat secundum unum istorum trium, tum communicabitur nato & poterit euadere tamen. Quòd si fiat secundum erectionem loci, & ædificationem urbis, tunc si genitura nati communicauerit illi, afficietur natus, & non euadet: & si non communicauerit illi, non afficietur penitus. Quòd si stella uerticalis, aut dominus trianguli, aut signum proprium, aut situs Solis cùm Arietem ingreditur, similis fuerit ei, qui est in genitura illius, uel dispositor idem, uel interfector Planeta in genitura fuerit idem cum significatore calamitatis, affligetur natus, & morietur prorsus. Hæc uolui adiecisse: quia cùm Ptolemæus tradiderit doctrinam affectuum uniuersalium per causas uniuersales, & singularium per causas singulares: Et uniuersalium quidem propter scientiam singularium, non tamen docuit quomodo uniuersales causæ determinatis singularibus, scilicet Socrati atq; Platoni applicarentur. Nam de multitudine incerta, ut dixi, illa propriè est, in quam generales constitutiones impetus suos effundunt. Quòd uerò illa doctrina esset necessaria, manifestum est ex euentibus ipsis, quoniam in quibuscunq; ferè calamitatibus, uidemus multos omnino interire, paucos uerò affici, sed non interire: ut in peste ægrotare, in ciuitatum direptione spoliari uel capi, uel uulnerari, plures etiam illæsos omnino euadere, ac si nihil passa esset ciuitas incommodi, paucißimos etiam melius se habere ex propriæ ciuitatis calamitate: Veluti ditari, obseruari, honorari, magistratum inire. Constat igitur illorum genesi constellationem conuenire, illis non conuenire.

TEXTVS VI.

Horum cognitio cùm duo requirat, pri-

mum quarum inclinationū terrestrium quæq; loca signiferi & quæ stellę commendationem habeant: Et quales suis in locis certis temporibus significationes futurorum dentur.

Ostendit duo, quæ scitu necessaria sunt, primum, ut sciamus loca in quibus effectus debet contingere: Et hoc, dicit, scitur ex duobus, ex dominio signorum super partes terræ, & dominio stellarum supple tam errantium, quàm fixarum. Sed dices, etiam nónne ex initijs urbium? Respondeo, quòd Ptolemæus illis initijs parum tribuit propter tres causas. Prima, quia talia initia sunt ex uoluntate hominum, & non à natura, Et ideò sunt corrupta. Secunda, quia sunt maximè incerta. Paucarum enim aut forsan nullius urbis uera origo habetur: Tertia, quia sæpius augentur, minuuntur, reædificantur, restaurantur, & legibus de nouo formantur. Et modò uicem subeunt simplicis ciuitatis, modò princeps fiunt plurium urbium, modò caput regni euadunt. Deinde dicit, quòd oportet etiam scire tempus talis euentus in talibus urbibus, & locis: Hoc autem quomodo, docet dicens:

TEXTVS VII.

In coitu quidem luminum defectus, errantium verò in stellarum motibus, ortus & statio.

Tribus modis locos designari docet, primùm quidem, cùm in coitu luminarium eclipsis seu Solis seu Lunæ contigerint, tunc enim magni effectus fiunt, Et non simpliciter loca, sed in quibus magni effectus fiunt, designantur: Nam duplici causa ex eclipsibus magni contingunt effectus: tum quia Sol & Luna in eadem linea ecliptica sunt, & æqualiter ab utroq; polo distante, uel omnino ualde propè: tum quia lumen

men illorum, quod adeò mortalibus est necessarium, aut tollitur aut aufertur, aut altero horum modorum imminuitur. Secundus modus est in reliquis errantibus, cùm primùm exoriuntur & apparent. Exortum intelligit Heliacum. Hoc autem inferiùs exponetur: nam de proprijs loquitur temporibus. Ortus autem Heliacos quales sint, docuit in XIII Magnæ compositionis ipse Ptolemæus, scilicet uisionem & occultationem, de quibus planè in tertio libro agam. Hîc autem solùm sufficiat errantium stationes crassiore Minerua subiecisse. Vt etiam motus incrementa & diminutiones superiùs in enarratione & tabula, sed illa exacta est. Ergo oblata genitura licet conijcere, si solùm motus uelocitas aut tarditas doceatur etiã in Venere et Mercurio, quali in statu sint. Nã orientales inferiores ue loces ascendunt in paruo circulo, & ad Solem redeunt, ut abscondantur: Est, quia aucti sunt lumine & motu & in superiore parui circuli parte, ideò sunt in bono statu, donec latuerint. Inde etiam occidentales motu aucti, postquàm Solis radios exierint. At occidentales motu tardi in pessimo sunt statu, absq; dubio lumine & motu diminuti, & proximi ut abscondantur. In mediocri autem orientales postquàm apparuerint, lumine & motu diminuti. In stationibus autem si quis certior esse uelit, consulat ephemerides. Ita fiet, ut ex sola motus qualitate, & loco, planetæ situm agnoscas, in paruo circulo motus, differentias & locos. Et ex his, ortus & occasus, ac uires. Sed ut ad pristinum propositum redeam, Ptolemæus declarat iudicia temporum in magnis euentibus, sumi debere ex eclipsibus. Par-

Cap. 6. Com. 70. Libro 1. cap. 66.

Stationes					
♄	♃	♂	♀	☿	
110	120	130	30	17	Gradus.
Distantia à Sole.					

tium uerò temporis, quæ inter eclipses intercipiuntur ex stationibus atq; exortibus Heliacis planetarum. Ex quo manifestum est Ptolemæum non magni facere coniunctiones illas magnas Saturni scilicet & Iouis, nisi ut ab eclipsibus uim recipiunt. Cùm uerò eclipses nunquàm plus biennio intermittant, ideò calamitatũ causæ nunquàm deesse possunt. Et cùm Saturnus Ioui propinquus ultrò citróq; Ioui per lumen maneat octo aut nouem nonnunquàm mensibus, semper autem plus quinq;, manifestum est luminarium eclipses persæpe incidere in coniunctionem Saturni & Iouis, & longè etiam frequentiùs in coniunctionem aliquam duorum superiorum. Ideóq; tunc maximi effectus contingunt absq; dubio. Similiter et tempora deliquiorum docebit Ptolemæus diuidere per tempora coniunctionum Solis & Lunæ. Cur autem exortus & stationes Planetarum Ptolemæus prætulerit eorum affectibus alijs quibuscunq;, inferius explicabitur: nam commentum hoc per se satis prolixum est.

Illud potius enarratione dignum uidetur, quod mihi contigit anno M. D. XXXIX. *Nã cùm (ut in explicatione octauæ genituræ apparet) deliquium maximum Solis iuxta ascendens meum contigisset, multiq; Astrologi mortem prædicerent certam, tantum abfuit ut morerer, ut nunquàm sanior extiterim iã* XIII *exactis annis: Tametsi magnis ac multis negotijs implicitus semper fuerim: & ad annũ usq;* M. D. XLIX *multorum & potentium uirorum æmulationibus uexatus. Nihilominus in corpore incõmodi nihil passus sum: Quinimò honoribus & dignitatibus perpetuò auctus fui. Adijcere inquam hæc uolui, quæ inferius suo loco declarabuntur, ut homines intelligãt deliquia ipsa si magna sint, magnorum euentuum causam præbere, non tamen in omnibus. Etenim, ut inferiùs ostendemus, ciuitas nostra cum eclipsi minimè concordabat. Nec etiam semper mala à deliquijs procedunt, sed*

persæpe

perſæpe etiam bona atq; felicitates. Ptolemæus uerò tametſi uideatur hanc partem intactam reliquiſſe, quæ maxima tamen erat & maximè neceſſaria, nulla tamẽ uerior eſt ſententia de hoc, quàm illius. Cæterùm, illud dubitatione dignum uidetur, cur coniunctiones ſuperiorum multi obſeruent, oppoſitiones non ita, cùm tamen in luminaribus hoc non contingat, nec uideantur oppoſitiones cõiunctionibus minora damna inferre, imò longè maiora & grauiora. Decet ergo exiſtimare quædam in generalibus cauſis plus poſſe, quædam in proprijs & ſingularibus. coniunctiones enim, quòd lumine cõſtent, pluribus diebus manẽt, oppoſitiones unica die tranſeunt. Itaq; ut declarabitur, quæ minùs manent, maiores effectus & efficaciores producunt, quàm quæ diu. Quæ autem diuturniores, breuibus. Ea de cauſa oppoſitiones & quadrata mortes repentinas & ſubitas mutationes faciunt: coniunctiones uerò generales euentus. Oppoſitiones enim & quadrata ſunt cum motu ueloci, & mutatione ob id magna, atq; ob id efficaciori, ſed minus diuturna: Quæ autẽ corpore conſtant, diuturna & lenta. Nullum uerò lentum efficax, nec ullum quod efficax non ſit, ualidos effectus producere poteſt. Verùm, cur neq; de qualitate futurorum neque de modis ipſe hîc quicquam decernat, cùm tamen prius propoſuerit & poſteriùs ſit executurus? Ratio eſt, quòd illorum explicatio longior ſit, et magis propria, quàm ut hîc mereatur exponi. Cur uerò à deliquijs temporum ſumat ſignificationes, non autem à magnis cõiunctionibus, ſcilicet Saturni & Iouis? Cauſa eſt, quoniam ſi uelis Saturni uim conſiderare tanquam appropinquationem quandam cum Ioue, cùm hæc ſit longioris ut dixi tẽporis, in eo toto curſu infinitas fieri uarietates neceſſe eſt, non ſolùm illorum, ſed & aliorum ſyderum atq; figurarum cœli in unaquaque regione. Quòd ſi exquiſitam coniunctionem habere uolueris, cùm in eadem parte cœli Soli pro-

pinquißimi fuerint, tunc enim uelocißimè mouentur, & Iupiter à Saturno discedit, sex minuta discrimen non superat, certè septimum non attingit. At hoc discrimen nullus mortalium nec instrumēto nec aliter discernere potest. Exactißima enim ratio obseruationum instrumento armillarum constat. Armillis autem tam parua distantia non deprehenditur, cùm hoc instrumentum nō in minores partes diuidatur, quandoquidem ut diligentißimè in tres mille sexcentas diuisum fuerit à Ptolemæo. Igitur nec certa dies, nedum hora, aut cœli figura & status haberi possunt. Multóq; minus sciri, ubinā gentium euentus futuri sunt. Hanc ob causam scientiam talium coniunctionum, quæ ad hanc usq; diem adeò celebrata fuit, quàm parui sit momenti, clarè quisq; intelligit. Sunt tamen quædam generalia, quæ ex coniunctionibus magnis habētur, & sunt, quòd coniunctiones in signis aqueis, quia trigonus est Martis, significant multa bella & inuentiones operū mechanicorum, propter Martem, & morbos malignos cōtagiosos propter Scorpionem & Cancrum, & mistionem Martis cum Venere, uel cū Luna, & hæreses graues & magnas, Mahumethi, & aliorum quorundam dogma, lex, sub eo trigono ortum habuit. In primo autem trigono, scilicet Arietis fiunt mundi imperia & monarchæ propter dominium Solis & Iouis, qui significant tranquillitatem in mundo: hæc autem non possunt contingere nisi uno regente omnia. Apparent & sapientes & uiri insignes & sterilitates magnæ propter dominium Planetarum calidorum, parúmq; humidorū. Ideò post annum millesimum quingentesimum octuagesimumtertium usq; ad annum millesimum septingentesimū octuagesimumsecundum ante medium, incipiet Monarchia, & omnia regentur nutu unius. In secundo autem trigono scilicet Tauri, fient terræmotus & inundationes, & cometæ plures propter Capricornum, in quo dominantur Saturnus & Mars: & debilitatem

litatem præfectorũ, qui sunt Venus & Luna. Dissoluentúrq;, quæ parata sunt sub trigono aqueo. Sed cùm coniunctio peruenerit ad trigonum humanorum, id est, Gemini, tunc dissoluentur Monarchiæ per trigonum Arietis factæ, & loco eius traducetur in aliam Monarchiam, & propter dominium Saturni & Mercurij erunt multi Sapientes, & artes uigebunt, & erunt multi deceptores: & homines erunt improbißimi, & uigebunt uitia in libidinibus maxima: & cometæ multæ in cœlo uidebuntur propter Mercurium. Hæc quidem erunt: sed non licet determinare tempora ac diuidere, & regiones temporibus accommodare, propter causam dictam, sed licebit ex deliquijs illa inuenire.

Reliquum est, ut dissoluamus residuum quartæ dubitationis, quia relictum fuit unũ argumentum contra Ptolemæum, scilicet quòd aliqui moriuntur ex morbis proprijs magis inexpugnabilibus: quàm sint communes, utpote aliquis ex carcinomate, hydrope uel febre propria adeò concidit, & ineuitabili morte detinetur, ut longè magis ille morbus inexpugnabilis uideatur, quàm sit pestis. Videmus enim concidere uirtutem statim, & occulta causa, in quibusdam morbis proprijs, quod non contingit in peste, cuius si inueniretur proprium auxilium, sanabilis redderetur morbus. Et ita aliquando inuentum est, & qui laborabant, sanati sunt. Non igitur inexpugnabilis est hic morbus communis, quia communis sit, & à potentiore causa, sed quia ignota est medela. Respondeo igitur, quòd morbus cõmunis dum uiget constitutio & nondum declinat, potentior est & magis inexpugnabilis proprio. Et quando inueniuntur auxilia, est quia iam est in declinatione. Et quoniã dicis, aliquis morbus proprius est magis inexpugnabilis, dico quòd non est uerũ: Sed quia est absolutè inexpugnabilis: uidetur quòd nõ poßit esse maior. Veluti cõparemus morbũ proprium, casui domus super aliquẽ, et mor-

bum

bũ communem, casui montis super aliquem: tunc tã ineuitabĩlis uidetur mors cadente domo, quàm cadente monte, quo ad mortẽ solũ attinet illius: attamen casus domus posset faciliùs prohiberi, & à minore causa impediri, quàm casus montis.

Per hæc ad quintã dubitationem clara est responsio, quòd coniunctus loco in magna constitutione, utpote in naui submergenda, in ciuitate destruenda, in excercitu cædendo ad internitionẽ, afficitur necessariò & moritur, tametsi nihil aliud habeat commune cum illa constitutione, nisi habeat genesin potentem, cuius dispositor dominetur domino constitutionis, aut loco exitiali ipsius constitutionis. In aliquibus autem mediocribus constitutionibus, si debeat interire, non sufficit consensus loci: sed oportet ut constitutio ipsa sit colligata cum genitura, uel cum loco directionis uel profectionis, seu reuolutionis. Constitutiones uerò à quibus nulli euadunt, sunt in quibus domini sunt ualde potentes, & in cardinibus ad unguem illius loci. Qui igitur euadunt, euadunt quatuor de causis: aut quia mutant locum & ita non afficiuntur triplici illo consensu iam dicto superius: uel quia dominus genesis illius, dominatur loco infortunij & dispositionis illius: uel quia dominus genituræ illius & loci directionis & profectionis salui sint. Ipsa uerò cõstitutio extrema non sit: uel quia solùm loci generali atq; triplici affinitate loco iuncta sit, cæterùm aliòquin robusta genitura profectione atq; directione. Differt hic modus præcedenti, quia in præcedenti etiã alio modo genesis constitutioni alligatur, sed uinculum non magnum est, constitutio mediocris, hic uerò constitutio magna est, sed nullo modo genesis ipsi constitutioni alligatur. Verùm nihil est, quod magis tutum reddat à cõstitutione generali, quàm cùm dominus genituræ, dominus est etiam ipsius constitutionis, & maximè si benefica fuerit: nam si malefica, seruabitur quidem ab initio, sed postmodum morietur aut interficietur.

TEX

TEXTVS VIII.

Ante omnia huius quasi consensionis naturales causas exquiramus, obiter etiam percurrentes gentium ipsarum proprietates corporis ac morum, qui quidem cognoscantur nequaquàm discrepare à naturali constitutione cùm stellarum dominantium, tum locorum zodiaci, quibus subsint.

Trifariàm naturali ratione aliquid quæritur, uelut ex principijs naturalibus, sicut Geometræ faciunt, uelut ex experimento, ut Medici solent: uelut à notißimis, ut est ordo doctrinæ: omnibus his modis naturali ratione Ptolemæus procedit ad quærendas causas effectuum ac temporum: & ponit proprietates corporis atq; animi ipsarum gentium miro artificio, ut in sequentibus exponemus. Verùm priùs difficultates propositas explicemus.

Proposita fuit sexta difficultas, an homo subijciatur euentibus secundum naturam loci, in quo natus est uel ubi habitat? & respondemus, quòd secundum naturam loci in quo habitat: ut qui exit è patria laborante peste, euadit periculum, nisi habeat genesin coniunctam constitutioni factæ in patria. Exemplum, cuipiam ascendit Virgo, & in regione sua fit eclipsis Sole Geminos occupante, Saturnus uerò dominus loci in septimo loco sit, ex quadrato deliquium respiciens, ut pestem omnino significet: Sit uerò Mercurius iuxta deliquij locum, morietur natus ille, etiam quòd è patria fugiat, ex morbo pestifero. Acquirit autem propter consensum loci in poli eleuatione & uerticalibus stellis, & consensu ascendentis, naturam loci. Et sicut calescit Sole illo non patriæ, & Ventis refrigeratur, & imbribus madescit, ita & loci constitutionibus afficitur: nisi ut dictum est. In electionibus autem Regum

&

& dignitatum, uoluntariam rationem sequi non oportet, sed ut profectio Regni ad locum peruenerit: ita fiet, & ut genesis illius congruet profectioni & Regno, ita eueniet similiter & de alijs dignitatibus & itineribus. Propterea nihil melius est ad augendam felicitatem, quàm sequi spontaneum affectum: Ad calamitatem autem impediendam electio nonnihil proficit non tam syderum constitutione quæsita, quàm exitiali ac naturali impedita. Circa partum uerò totum tempus comprehenditur, & qui uiolento exeunt partu, seu etiam detinentur læduntur, & nihil proficiunt. Verùm omnis ratio ad naturalem partum referri debet. Propterea tales permistum habent genituræ genus, & inualidum: quoniam dissipata est & impedita nascendi uirtus. Sed tamen nonnihil iuuari possunt corpore & animo, nam fortuna ex succedentibus maximè reuolutionibus uariatur: quæ ubi in generales constitutiones bonas inciderint aut malas, similiter & directiones & genesis ipsa bene uel malè afficiuntur. At uerò cùm tales constitutiones soli Deo cognitæ sint, aut superis, relinquitur ut partus acceleratio aut retardatio nihil certi afferat præter iacturam fœtus. Vltimò quæri solet, an nauis principium recipiat ab astris? & an qui submerguntur in naui, ex genesi sua hoc habeant, an ex constructione nauis, an ex ingressu nauis in mare, uel hora discessus? Dicimus autem nauim quidem habere principium, quo submergatur aliquod, sed maius esse in anima nautæ, sicut & ducis belli in prælio. Et propterea multum confert, ut nauta & dux belli prudentes sint atque felices. Nam talibus beneficæ & bene constitutæ dominantur. Melius est autem ita opinari, quàm principia dare rebus artificiosis, quæ & uoluntariè fiunt & agendi principium uerè non habent. Indicio est, quòd eadem tempestate plurimæ naues pereunt, quæ tamen diuersis temporibus constructæ fuêre. Aliquot etiam seruantur non discrimine

mine ipsarum nauium, sed prudentia atq; scientia gubernatorum. Itaque principia omnia actionum in rebus potius sunt naturalibus, quàm uoluntarijs, aut artificiosis. Dico autem naturalia, homines, plantas, beluas, pisces, elementa, ipsáq; artificiosa, ut impetu naturali feruntur: Veluti grauitate uel impulsu: Et mentes hominum ut appetitu naturali feruntur atque uincuntur: Vt uerò consilio agunt, parum aut nihil habent principij ab astris, Aliter & melius: Tempestas in mari est generalis constitutio, ut in terra prælium, in aëre pestis. Sufficit ergo significatio ingrediendi aquas eo tempore. Ergo si dicas, non ex genesi, poterit uitæ terminus qui à constitutionibus generalibus, intercipi potest, neq; fortuna quæ tum ab illis tum à profectionibus mutari solet, sciri: Respondemus esse uerissimum, sed ueluti diuites homines fiunt paulatim singula colligendo, pauci tamen uel à prædonibus uel à tempestate in mari pauperes euadunt: Sic genituræ hominum quid cuique uenturum sit, decernunt: Aliqui tamen constitutionum magnitudine oppreßi, aut profectionum potentium multitudine acti, alios sortiuntur exitus. Qui cùm multi uideantur, eorum tamen qui singularem genesin absque interruptione sequũtur, maximus est numerus. Atque in illis etiam, qui constitutionibus generalibus deprehensi, aut reuolutionibus aßiduis decreta genesis mutant, tandiu effectus illius relucent in eorum uita, quandiu à constitutione, aut reuolutionum perpetuo successu fuerint remoti. Id uerò temporis etiam in ijs maximam plerunque totius uitæ partem occupat.

Pro hoc vide lib.4. Com.77.

*

Caput

Caput ſecundum.

TEXTVS IX.

De proprietate vniuerſali gentium.

Olent igitur gentiles proprietates diſtingui aut per totos parallelos, & totos angulos, aut per ſitum erga eclipticam, & Solem ipſarum.

Intelligit per parallelos, lineas quæ ab oriente tendunt in occidentē, & ſunt gentes quæ diuerſam habent poli altitudinem. Per totos angulos, id eſt, qui ſunt ſub meridiano, quaſi dicat qui ſunt ſub eodem parallelo, ſunt eiuſdem naturæ & inter ſe conuenientes: & ſimiliter qui ſub toto angulo comprehenſo inter parallelum & meridianum. Sed melius eſt legere coniunctim: ut ſit ſenſus, diſtinguuntur bifariàm gentes, uel ut comprehenditur una tota latitudo à parallelo, & meridiano, aut ut partes illæ comprehenſæ diuiduntur penes maiorem propinquitatem, aut diſtantiā ab æquinoctiali & oriente. Prima igitur diuiſio eſt generalis, & fit in tres partes. Prima eſt ab oriente in occidentem ſecundum longitudinem, & à tropico Cancri ad æquinoctialem ſecundum latitudinem: Secunda, quæ etiam extrema eſt, cum eadem longitudine latitudinem habet inter circulum arcticum & polum. Tertia ſimiliter eſt ab oriente in occidentem in longitudine, id eſt, centum octuaginta partium latitudinē habet inter duos circulos, arcticū & æſtiuum, fermè æqualis ambabus alijs pariter acceptis. Ex his habetur ratio trium reliquarū quartarum mundi ſeu terræ, quarum mentionem non facit Ptolemæus, quia ex iſta dignoſcuntur. Nam ſingulæ quartæ tres habent partes prædictis correſpondentes. Veluti quarta borealis, quæ eſt apud antipodas, partes habet ſimiliter tres.

Vnam,

Vnam, quæ est ab æquinoctiali ad tropicum Cancri quæ correspondet primæ, secundam à circulo arctico ad polum correspondentem secundæ, & tertiam inter duos polos correspondentem tertiæ. Hoc solum discriminis est, quòd illis oriens statuendum est, ubi nobis occidens: & occidens illis, ubi nobis oriens, propter contrapositum situm. Similiter et quarta australis ultra æquinoctialem superior orientem habet & occidentem ubi & nos, inferior contrario modo. Et pars quæ est inter æquinoctialem & tropicum Capricorni, correspondet parti, quæ est inter æquinoctialem & tropicum Cancri. Et quæ est inter circulum antarcticum, & polum antarcticum, ei quæ est inter circulum arcticum & polum arcticum. Et similiter quæ est inter tropicum hyemalem & circulum antarcticum, ei quæ est inter tropicum æstiuum & circulum arcticum. Vna igitur explicata, reliquæ manifestæ fiunt. Primùm igitur, ut dixi, sic in partes tres distinguit.

TEXTVS X.

Nam nostræ terræ, quæ iacet in vno Aquilonari quadrante, incolæ, qui subiecti sunt australioribus parallelis, id est, ijs qui describuntur ab æquinoctiali vsq; ad tropicũ æstiuum, cùm supra verticem illorum feratur Sol, quasi vstilatis, nigrísq; corporibus videntur, & capillo esse crispo & denso, facie etiam contracta & statura contorta, natura ferè calidi, moribúsq; feris propter magnitudinem æstus in locis suis, quos Aethiopas vocare consueuimus, qui & ipsi ad expositum modum se habent. Et aëris ibi talis constitutio est, omnésq; animantes ac quæ nascuntur è terra, cum his

congruere reperiuntur. At qui subsunt Aquilonaribus parallelis, hoc est, sub Septentrionibus posita loca incolunt, cùm eorum punctus verticalis à signifero & Solis calore lōgè absit, ideò etiam frigore & humiditate abundant. In qua cùm alimenti copia insit, non exhauritur ipsa à vicino calore. Ibi sunt igitur colore albo homines, capillo promisso, statura proceri & bene habiti, naturâ subgelidi, sed & ipsi moribus feris propter frigoris illis in locis vim. Et conueniens cum his accidit hyemis magnitudo, & è terra nascentium granditas, & animantium sæuitia. Hos vocamus generaliter Scythas. Qui autem loca tenent interiecta inter tropicum Aestiuum & Septentriones, quia neq; supra verticem illorum Sol fertur, neq; inde longissimè ad Austrum recedit, in aëre degunt, valde illo quidem temperato & singulariter, sed frigoris, æstúsque differentiæ admodum paruæ notantur, quapropter & medio quodam colore & mediocri statura & natura temperata sunt, habitationibus coniuncti, & moribus mansuetis.

Intemperata corpora à calido & sicco, frigida sunt interiùs & calida exterius: Ideò nigra & crispa & contracta & imbecillia & fera, propter siccitatem. Et similiter animalia. Contraria ratione, quæ posita sunt inter circulum arcticum & polum, recta & alba & sæua propter frigus, id est, propter calorem magnum qui fit à contractione facta

propter

propter frigus: Ideò etiam iracunda. Et in feritate & iracundia sunt similes hi quidem, qui habitant in frigidißima regione propter caliditatem, & hi, qui in calidißima propter siccitatem. Et ideò inueniuntur Antropophagi in utraq;, quorum facies sunt terribiles & ab humana adeò alienæ, ut uix uideantur esse homines. Ita Haly & nostro tempore plures alij qui uiderunt, referunt. Hoc tertium ex duobus alijs pendet, nam ex ira & crudelitate cœperunt primò hostes captos deuorare, inde paulatim assueuerunt. Quartum est, quòd corpora illorum sunt magna in utraq; regione propter calorem exteriorem in una, & naturalem in altera. Quintum est ferarum abundantia in utrisq;, quia homines non persequuntur illas propter uastitatem solitudinum. Sextum est penuria meliorum ciborum, ut uini et tritici, in calida propter siccitatem, in frigida propter frigus. Septimum est extrema quædam paruitas quorundam hominum in utrisq; regionibus, in calidißima propter siccitatem, in frigidißima propter frigus congelans humidum. Octauum est agilitas magna incolarum, in frigida propter robur caloris natiui, & exercitationem aßiduam, in calida propter siccitatẽ neruorum, sicut apparet in phreneticis, & propter gracilitatem corporum. Nonum est malorum spirituum, ut Hermes dicit, & reliqui, spectra: seu quòd solitudines mali spiritus incolere soleant, seu quòd in talibus regionibus tum propter aëris malitiam & intemperiem, tum propter prauorum ciborum usum humores adeò corrumpantur, ut talia falsò uidere & audire sibi persuadeant: tum præcipuè solitudinum metu imaginem talium augente. Ex quo sequitur decimum, quòd in talibus regionibus inueniuntur præcantatores et necromãtici & magi maximi: tum propter spiritus malignos, aut persuasiones de illis, tum propter abundantiam ueneficarum plantarum, tum propter simplicitatem incolarum, quibus talia facile est persuadere.

 suadere.

ſuadere. Vndecimum, quòd in talibus regionibus ſunt herbæ ueneficæ: ſed tamen longè plures in calidiſsima: quanuis & in frigidiſsima non paucæ præſertim frigidiſsimæ. Vnde in Scotia paßim eſt cicuta, & apollinaris herba. Et hoc prouenit propter ſolitudines & intemperiem aëris, licet Scotia ſit comprehenſa ſub regione temperata: Sed eſt in fine eius uerſus circulum arcticum. Duodecimum, quòd in utriſq; ſunt homines rudes & deceptores: ruditas prouenit propter raritatem hominum: deceptio propter ruditatem: quia dum timent decipi, malunt præuenire. Et etiam propter ruditatem non eſt illis cura Dei aut honoris, propter quæ homines maximè cuſtodiunt fidem. Differunt autem maximè in tribus, quia in calida homines ſunt nigri, graciles, & regio ſerpentibus abundat: In frigida uerò homines ſunt pingues, albi, & regio abſq; ſerpentibus. Calida etiam regio profert gemmas & aurum, quia talia fiunt à magno calore, & humido pauco: In frigida autem fiunt metalla imperfecta. Velut plumbum & ferrum: quia fiunt à multo humido, & pauco calore. Verùm in temperata regione omnia ſunt mediocria, magnitudo, natura, mores, & color quaſi rubeus & roſeus & ſubfuſcus, qui medij ſunt inter album & nigrum. Ex quo colligitur una regula generalis, quòd cùm calidiſsima regio terminetur ad latitudinem ab æquinoctiali partium uigintitrium cum dimidio, & frigidiſsima ad latitudinem ſexagintaſex cum dimidio, ut tantum frigidiſsima extendatur à polo, quantum calidiſsima ab æquinoctiali: uel ſequendo Ptolemæum, frigidiſsima incipit partibus ſexagintatribus ab æquinoctiali, erit temperatiſsima circa partem quadrageſimamtertiam ab æquinoctiali uſq; ad quadrageſimamquintam. In qua altitudine eſt pars Italiæ maxima, & præcipuè Mediolanum. Ex quo patet, quòd Mediolanenſes ſunt temperatiſsimi & optimorum morum, & pulcherrimæ formæ, & optimi ingenij, & terra illorum

illorum fertilißima est, & ualde mites, & mansueti supra omnes homines terræ habitabilis. Et quàtò gentes magis illis appropinquant, tantò sunt humaniores & à barbarie magis remotæ & cultu magis insignes. Quantò uerò magis appropinquant extremis inhabitabilibus, id est, malè habitabilibus, tantò magis aßimilantur illorum moribus, si frigidißimæ, moribus Getarum & Lapponum: si calidißimæ, moribus Aethiopum & Indorum. Contraria ratione, qui ex inhabitabilibus regionibus sunt, eò mitiores erunt & minus barbari ac feri, quò magis temperatæ regioni erunt proximiores.

TEXTVS XI.

Horum etiam propiores Austro, ingeniosiores & calidiores, & rerum diuinarum periti magis esse consueuere, quòd punctus ipsorum verticalis propinquior sit cum signifero, tum errantibus sub illo stellis, pro quarum quasi familiaritate & ipsi animos habent prõptos & faciles in comprehensione ac vestigatione rerum ac artium, maximéq; earum quæ propriè Mathemata vocãtur, præterea orientales horum viridiores sunt & animis firmis, nihilq; celantes. Orientem enim iure Solaris naturæ esse dixerimus, proinde & pars illa diurna & virilis & dextra putanda. Cernimus autem in animantibus quoq; dextra esse magis valida & robusta, contrà occidentales effœminatiores sunt, & molliores, & occultatiores. Nam hæc pars Lunæ debetur, quæ ab

occidente semper post interlunia conspiciendam se præbet, atque ob hanc causam & nocturna & sinistra, vt opposita orienti traditur.

Laudes orientalium atq; meridionalium temperatæ regionis descripsit Ptolemæus, quoniam Aegyptus patria illius, eo in situ posita sit. At nos occidentalium quòd occidentales simus, & Borealium sub quibus Germani continentur, dicere par est. Nam litera Ptolemæi clara est. Quæ igitur in temperata regione ad Boream accedunt, quoniam ibi stellæ sunt egregiæ magnæ & illustres in Vrsis, & rutilus fulgor Arcturi, fortes sunt propter Martem, & patientes laborum propter Saturnum, iucundiq; & hilares propter Venerem, atq; effusi in largitionibus et conuiuijs, nam stellæ illæ de natura maximè Martis sunt, inde Veneris & Saturni, parúmq; Iouis. Occidentales uerò propter Lunæ naturam, minùs superbi, & peregrinatores magni, fortes quoq; propter commistionem Martis cum Luna. Ex his patet, quòd Ptolemæus existimat stellas uerticales magnam habere uim, & sunt illæ, quæ tantum habent declinationis ab æquinoctij circulo, quanta est altitudo poli illius regionis. Præter has considerare decet stellas quæ simul in ea regione ascendunt, aut cœli medium obtinent, aut descendunt, commiscent enim uires inter se, quia plurimum eodem tempore possunt. Post has sunt, quæ in communi sunt circulo positionis, nam & hæ singulis diebus uires suas miscent inuicem. Inter has potentissimæ etiam sunt, quæ semel in die perueniunt ad communem intersectionem finitoris & Meridiani. Hæ enim singulo die, cùm in eo puncto fuerint, erunt cum omnibus Planetis ac fixis in uno circulo positionis. Sunt autem hæ quæcunq; tantum habent declinationis Borealis seu Australis, quantum

deest eleuationi poli regionis ad complendas 90 partes. Velut Londinum habet altitudinem poli partium 53. Et cauda Scorpij declinationem meridianam ab æquatore 37 partium, & Vultur cadens tantundem uersus Boream. Dico, quòd utraq; harum stellarum semel in die erit in communi sectione finitoris & Meridiani Londini: Ideò illæ stellæ, plurimum poterunt in ea ciuitate. Et quicunq; nascetur ibi altera harum stellarum in illa intersectione constituta, plurimum poterit apud illos, & habebit mores ciuitatis exquisitißimos. Etenim omnia sydera in illa genitura cum illa stella, quia erunt in aliquo circulo positionis, cum ea necessariò participabunt, inficientúrq; illius qualitate. Vnde hoc notabile est in genituris.

Caput tertium.

TEXTVS XII.

De familiaritate locorum, & triangulorum, & stellarum.

IAm verò sequuntur hæc etiam de duodecim signiferi locis certi modi proprietates morum & naturalium institutorũ. Vt enim in prædictis constitutionibus aëris, & ijs quos generaliter calidos, frigidos, temperatos esse perhibuimus, certorum quædam sunt proprietates locorum ac regionum, vbi illa generalia intenduntur remittuntúrue, vel ob positus sui naturam, vel altitudinem, vel humi-

litatem, vel propter etiam vicinitatem. Itémque cùm alij equestres sint propter campestria suę patriæ loca, alij nauigatores ob vicinitatem maris, necnon mitiores aliqui ob soli bonitatem. Ita & certi modi naturas animaduertere in his est, de naturali familiaritate stellarum iuxta duodecim loca signiferi particulariter & ipsa sumpta non singillatim, sed generaliter. Necesse igitur fuerit hæc quatenus particularibus considerationibus famulantur, nũc deinceps exequi.

Cùm declarasset orbis partes generales, trifariàm illas uariari secundum diuersas portiones docet: primùm quidem, gratia exempli, assumpta Hispania, cùm sit prouincia temperatæ regionis, plurimùm differt à Germania, & longè plus à Mesopotamia. Hoc autem trifariàm contingit, uel ob propinquitatem maiorem ad æquinoctialem, uel minorem, & ita ad occidentem: Nam Hispania est propinquior æquinoctiali & occidenti, quàm Germania, longè etiam plus occidenti propinqua, quàm Mesopotamia, minùs autem longè æquinoctiali: quamobrem maxima est differentia inter incolas istarum trium prouinciarum. Et per hoc non solùm nobis dedit modum cognoscendi differentiam prouinciarum inter se, sed etiam partium prouinciarum inter se. Veluti Mediolanum est magis occidentale & boreale, quàm Florentia: Ideò Mediolanenses sunt fortiores, & pulchriora habent corpora, & delicatiores, & laborum patientiores: At contrà Florentini sunt magis compti, & ornati & lingua liberiores, & minus cibo indulgent,

gent, & magis amatores scientiarum & disciplinarum Mathematicarum. Hæ enim sunt proprietates australium & orientalium, quas declarauit in textu præcedenti, & pertinent ad Astrologum: Sed sunt adeò manifestæ, ut poßint ascribi etiam philosopho naturali. Secundum est discrimen à natura loci, de quo locutus est Hippocrates in Libro de Aëre & aquis, & sumitur maximè à quinq; conditionibus principalibus, quarum prima est, quòd locus sit campestris, aut montuosus, & est figura terræ. Nam campestres, sunt molliores, mitiores, & minùs robusti habitatoribus montium, magis diuites & compti, artiúmq; cultores. Secunda est à natura terræ, quædam enim arenosa est & facit robustiores homines, sanos & industriosos: quædam est argilacea, quæ facit opulentiores, sed infirmiores: ubi uerò opulentia, ibi mores sunt mansuetiores, & cultus artium uiget propter præmia, & omnia magis ornata. Tertia differentia est à situ, quo ad montes: si enim montes sint à parte orientis & septentrionis, erunt morbosi, imbecilles & effœminati: si uerò regio ab his partibus patuerit, montes uerò sint ab occidente & meridie, erunt incolumes, uiribus firmi, armis dediti, feroces, artium minutarum contemptores, ut pingendi, musicæ. Quarta est in comparatione ad situm aquarum: Vel enim omnino arida est, uel stagna adsunt, & paludes uel torrentes, uel fluuij uel flumina magna: & hæc uel ab oriente uel occidente, septentrione, aut medio quodam situ. Salubriores enim, ubi aqua uelociter mouetur, & Soli exponitur, & à latere orientali est, & boreali, contrario modo montibus. Quinta est à uicinitate maris, uel distantia: Mare enim non debet alijs adnumerari aquis, tum ob salsedinem, tum ob caliditatem, tum etiam ob amplitudinem & uentorum perpetuum flatum. Vnde qui mari uicini sunt, omnes sunt mercatores uel pyratæ, magis longæui & magis firmi, periti natandi & nauigandi. Quæ-

dam uerò ex his consequuntur, ueluti quòd habitātes in pla nitie, magis sunt equites: Et ob id etiam equitando magis ualent: Habitantes in montibus, omnes sunt agiliores & firmiores. Rursus habitantes in regionibus insalubribus, etiam ob id sunt imbecilliores, ideóq; etiam minus fortes, quia conscij suarum uirium, minus ergo crudeles ob timorem: unde consuetudine postmodum fiunt misericordes. Ob hæc uerò astuti & fallaces conscij suarum uirium: omne enim genus non solùm hominum, sed etiam beluarum robore uel astutia se tuetur. Ob id dici solet, quòd ubi pellis Leonis desit, Vulpina illi aßimilis assuitur. Hæc enim duo animalia satis accommodatè inuicem comparantur, quòd alterum roboris, alterum uersutiæ maximæ sit: Et pelles illorū ambæ quasi sint flauæ. Propter hæc & tales laboriosi sunt, & circa minutas artes, propter uirium imbecillitatem tractant minutas artes, & solicitudine complent atq; aßiduitate, quod uiribus deest. ob id etiā mercaturam exercent, quia potius aßiduo labore indigent, quàm magno. Ideóq; etiam specie liberales uidentur, ob conuersationem, intrinsecus tamen auari: quoniam omnis timidus est auarus, & omnis auarus timidus. Propter hæc etiam blandi sunt uerbis admodum, tales enim sunt timidi auari & mercatores. Sunt etiam ob hæc omnia dißimulatores maximi, adeò ut etiam metum ipsum dißimulent. Hæc & multa alia, quæ innumera essent, ex hoc uno principio, quòd morbosi sint, omnia sequuntur. quæ si uelim singula persequi, commētarius in infinitum excrescet. Sufficiat autem hæc quæ ad morbosum statum succedunt, licet non omnia præscripserim, pro exemplo adduxisse: ut non solùm ex hoc aliorum statuum succeßus intelligas, sed etiam uel huius omnia, quæ succedunt & consequuntur, nondum tamen sunt explicata. Itaq; bene dicebat Haly, quòd si quis nascatur in oppido littoris maris, qui debeat esse ex genitura maximus medicus, quomodo

modo poterit si ibi omnes fuerint nautæ fieri medicus, nisi exi uerit illam patriam? sed erit inter nautas peritior, & sciet etiam quædam auxilia in medicina empirica, ut solent scire nautæ. Et ita si quis debeat esse ex genesi maximus ductor exercitus, & Rex, & nascatur inter imbelles Nasamones, quo modo poterit fieri dux & Rex? sed tamen fiet dux inter suos, & forsan in suspicionem Regis adductus de rebellione, occidetur mandato Regis. Et ita eadem genesis in ciuitate libera & armis potente significabit ducem & Regem felicem, & inter Nasamones uel alias imbelles gentes, uel subditas alieno Regi significabit obscurum tyrannum, & seditiosum ducem, qui breui etiam sit malè periturus. Et hæc est causa, quòd tot fuêre inclyti duces Romanorum, Atheniensium, & Lacedæmoniorum. An putas defuisse geneses strenuorum ducum in alijs ciuitatibus? Tamen omnes mediocres, & egregiarũ plurimæ, effectu frustratæ sunt: In tribus uerò illis ciuitatibus, quòd iam bello inclytæ essent, & magnum imperium adeptæ, sufficiebat mediocris genitura. Et ita considera de diuitijs, de artificibus, & de omnibus alijs.

Ex hoc patet, quòd Ptolemæus scripsit de uniuersalibus, non tam propter illa, quàm etiam propter singularia & geneses ipsas, in quibus maximè diligens fuit, quod etiam patet per ea uerba (Si quis singularium rerum prædictionibus operam dare uelit, non poßit sine comprehensione generaliorum esse ad illas instructus) Et hæc est causa præcipua, quòd librum hunc, qui subiecti ratione longè maior esse debuerat, alijs breuiorem fecerit, & nisi unicum: nam tractatio hæc etsi etiam propter se facta sit, maiore tamen ex parte propter geneses facta est. Nec solùm uniuersalis ratio regionum ad priuatos, sed etiam ad Reges pertinet. Nam Scotici Reges omnes fermè ferro pereunt, adeò ut ex centum quinq; uix quatuor uel quinq; morbo perierint. Anglorũ uerò Reges omnes

Cap. 1. huius.

nes fermè seditionibus agitantur. Gallorum autem Reges ab utrisq; sunt immunes. Si igitur nascatur Rex Scoticus, cum uel mediocribus signis necis uiolentæ, omnino trucidabitur. Si uerò Rex Anglicus cum genesi habente signa seditionis populi, Rex ille non solam habebit, sed & magnas & plures. Si uerò Rex Gallorum cum signis uiolentæ necis & seditionis mediocribus, nec occidetur, & minima seditione uexabitur. Et hæc fuit causa, quòd Rex Gallorum Franciscus, primus non obierit in prælio anno MDXXV quando captus fuit à Cæsarianis, nec seditione exturbatus fuerit à Duce Borbonio, nec mortuus fuerit in carcere in Hispania: Nam in omnibus his Regnum seruauit Regem, & non Rex seruauit Regnum: nec propria genesis ipsius Regis, quæ mala erat & infelix. Et ideò hæc est causa, quòd qui nesciunt uti bona fortuna, dum Reges ipsi infelices habēt genituras, magna incommoda patiuntur successu temporis. Nō enim decet in bellis Regum, fortunam existimare esse Regni. Et hoc totum alta mente celauit Ptolemæus.

Tertium discrimen partium regionū est, ex trigonis: nam reliqua duo faciunt quidem ad genituras, non tamen possunt reduci ad euentus uniuersales. Vtpote si incidat cometes uel eclipsis in Ariete, non possum dicere quòd pertineat ad Britanniā, quia sit uicina occidenti uel circulo arctico, uel quia sit plana uel circundata mari: sed oportet quòd sciam rationem qua sub signo, Arietis pūtū, collocetur. Secundò, usus est ratione trigonorum, quia regiones propinquæ sunt similes in multis, utpote Galli sunt medij inter Germanos, Anglos, Hispanos & Italos. Cùm igitur sint similes magna ex parte Italis, & non sint sub eodem signo, si ponantur gratia exempli signa propinqua, utpote Leo dominari Italiæ, Cācer aut Virgo dominabuntur Galliæ: sed talia signa & domini illorum sunt omnino diuersa à Leone & Sole domino Leonis. Igitur

tur non fuisset seruata ratio similitudinis morum. Similiter multò maior confusio fuisset, si hæc familiaritas fuisset sumpta à signis quadratis uel oppositis. Et præter id oportuisset diuidere orbem terrarum uel nostram regionẽ in sex partes ratione oppositionis, uel in tres ratione quadrati, quod est contra naturam diuisionis quæ fit per circulos magnos. Nam cùm duo circuli magni se diuidunt, diuidunt sphæram in quatuor partes, & si fuerint tres circuli, in octo, & si quatuor, in sedecim. Ergo nunquàm poterunt in tres aut sex partes diuidere. Signa ergo trigona primùm cùm sint quatuor ordinibus distincta, maximè conueniunt diuisioni habitabilis terræ per circulos magnos in quatuor partes. Secundò, conueniunt ratione similitudinis formæ: Aries enim Leo & Sagittarius sunt agrestia, & quasi fera quadrupeda: Cancer, Scorpio & Pisces sunt quasi aquea: Nam Scorpio licet non uiuat in aquis, uiuit tamen in locis humidis, & sunt omnia muta: Gemini, Libra & Aquarius omnia sunt humana uoce, moderata etiam moribus: Taurus uerò & Virgo & Capricornus sunt mansueta & cicurata animalia, nisi quòd Virgini tribuitur forma humana propter magnam potestatem quam in eo signo obtinet Mercurius. Conueniunt etiam ob trigonum radium ista signa familiaritate quadam naturæ, adeò ut quidam existimauerint esse qualitatum similiũ, neq; id absurdum est, nec contra Ptolemæi opinionem. Non tamen ob id solum inter se conueniũt. Sed sicut tres mercatores, quorum unus sit Italus, alter Gallus, reliquus Hispanus, qui societatem inierunt, familiaritatem inter se habent, & amicitiam, & consensum, & eodem modo tractant negotium mercaturæ & simili forma literarum, cùm tamen sint diuersorum morum & naturarum. Ita contingit de trigonis, quorum signa communi consensu susceperunt administrationẽ unius quartæ partis terræ habitabilis. Et tum maximè, quia concordant

singu

ſingula triangula in duobus dominis, quibus pârent, & à quibus reguntur & gubernantur. Tertiò, factum eſt iſtud, quoniam quædam regiones ualde diſtantes magnam habent inter ſe ſimilitudinem, non ſolùm morum, ſed etiã quia ſimul eiſdem infortunijs quandoq; magis affliguntur quàm confines prouinciæ. Imò plerunq; confinium prouinciarũ contingit ut una ſit fœlix & alia infœlix, cum una aliam inuadit. Vtpotè cùm Galli ueniunt in Italiam bello eam deuaſtantes. Non conueniebat igitur confines prouincias ponere ſub eodẽ ſigno, propter hanc cauſam, neque ſuccedentibus ſibi inuicem propter cauſam anteriùs dictam. Cúmq; inuenirentur ut diximus regiones diſtantes magis ſimiles inter ſe euentibus & moribus, quàm propinquæ, ueluti Britannia & Iudæa, ob id Britannia & Iudæa, quòd ſint peruicaces & truces atq; ſeditioſi, Britanni Arieti tribuuntur, Iudæi uerò quòd impij, inſidioſi & audaces, ſimiliter ſub eodem ſigno ſunt atq; Planeta. Sic utraque harum regionũ ſæpius & obſtinatiùs, ut nulla alia à Romanis rebellauit, ac ſæpius ad internicionem conciſa. Et utraq; ſimiliter nouos ritus legis & diuini cultus ſibi fabricauit, aliquando quidem in melius, perſæpe in deterius. Quòd uerò hæc diuiſio per trigonos alijs tribus quartis terræ conueniat, ſatis dictum eſt. Sed in Septentrionali inferiore ſufficiet occidens pro oriente, & oriens pro occidente commutare. Qua ratione inuenta commutato ordine domiciliorum, fiet trigonus Solis & Iouis. Primus Libræ, Aquarij & Geminorum. Secundus Lunæ & Veneris, Scorpij, Piſcium & Cancri. Tertius Saturni & Mercurij, Sagittarij, Arietis & Leonis. Quartus Martis & Lunæ, uel Martis & Veneris, Capricorni, Tauri & Virginis. Primò igitur dabitur pars, quæ eſt inter occidentem & antarcticum Marti & Ioui. Secundò, dabitur pars, quæ eſt inter æquinoctialem & orientem, Saturno & Veneri. Tertiò, quod eſt inter orientem &

antarcticum, eiúsq; dominis Saturno & Ioui. Eadem ratione & quartò dabitur, quod est inter æquinoctialem & occidentem Marti & Veneri. Eadem quoque ratio erit de finibus: Nam fines finibus erunt contrarij ad unguem: dabimus enim fines Ptolemæi descriptos in tabula superiùs Libræ, ipsi Arieti, & Scorpionis, ipsi Tauro, & Arietis ipsi Libræ, & Tauri, ipsi Scorpioni commutata ratione, seruatis eisdem dominis atq; numeris ad unguem. Inuenta autem ratione quartæ partis superioris terræ uersus antarcticum, quo ad triangulos & fines, habebis etiam inferiorem solùm commutatis, ut in nostra regione oriente in occidentem, & occidente in orientem, superioris partis cum inferiore. Cap. 19.

TEXTVS XIII.

Cùm ergo in signifero quatuor triquetræ configurationes animaduerti soleant, ostensum est in superioribus à nobis, vnum triangulum, nēpe Aries & Leo & Sagit. esse Borrolybicum, quod nomē significat Aquilonis & Africi confusionem. Hoc gubernatur primùm quidem à Ioue, propter Aquilonē, deinde à socio etiam propter Africum. Triangulum autem Taur. & Capr. & Virgo Austrisolanum est, habętq; principem dominatricem Venerem propter Australitatem, sociumverò Satur. propter matutinitatē: At Gem. & Lib. & Aquar. triangulum commistionis Aquilonis & Subsolani est, cuius dominatio præcipua est Satur. propter matutinitatē, sociúmq; admittit Iouem ab Aquilone. Triangulum Canc.

Canc. & Scorp. & Pisc. Notolybicum, id est, Austri est & Africi, primumq; regitur à Marte propter Africum, deinde & à socia Ven. propter australitatem.

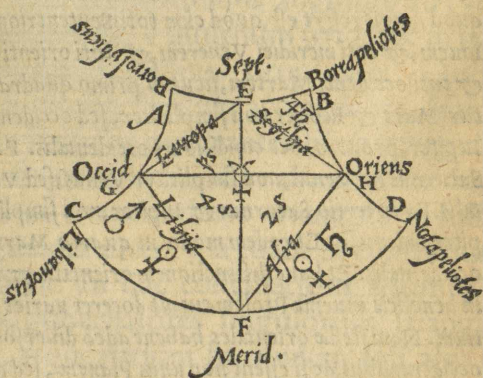
Cap. 17. *Qui memor est eorum, quæ in primo libro superius scripta sunt, ne uel uno uerbo ad expositionem hoc in loco indiget. Qui uerò illa non intellexit quæ toties repetiuimus, nec nunc, etiam si folia centum commentarij scripserim, intelliget. Cæterùm hæc repetijt Ptolemæus, nõ ut necessaria, sed ut ordo ad sequentia meliùs connecteretur. Quam etiam ob causam figuram apposui, per quam quæ sequuntur, facilè possent intelligi. Sed priùs ipsum Ptolemæũ audiamus dicentem:*

TEXTVS XIIII.

Quæ cùm ita se habeant, & cùm nostra terra distribuatur in quadrãtes æquales numero triangulis quatuor, per latitudinem quidem à mari nostro ex Herculano freto vsque ad sinum Isicũ, & vlterius versus orientem Montanum vsque dorsum, quibus separatur pars Aquilonaris ab australi. Per lõgitudinem autem ex Arabico sinu per Aegeum pelagus & Pontum ac paludes Mœotidas, quibus diuiditur pars orientalis & occidentalis, conficiuntur ita quadrãtes numero positúq; congruentes cum triangulis, quorum vnus totius terræ collocatus est, secundum Aquilonis & Africi commistionẽ, dictus Borrolybicus, ad Celticam: habétq; commune nomen Europæ, illíq; oppositus, item vnus secundum commistio

ſtionem Auſtri & Subſolani, quem dicunt Notapelioten ventum, ad Aethiopiam orientalem, quæ pars Auſtralis magnæ Aſiæ rectè dici poterit. Tertius eſt quadrans ſitus, ſecundum Aquilonis & Subſolani cōmiſtionem, qui ventus vocatur Borrapeliotes, vbi eſt totius terræ pars, quam nominamus Scythiam, ſitq; planè Aquilonaris magnæ Aſiæ pars, huícq; oppoſitus ſecundum Africi & Auſtri, qui ventus vocatur Libonotus, commiſtionem ad occidentalem Aethiopiam, vocatúrq; communiter Libyæ.

Facile, imò facillimum eſt in propoſita figura, quæ Ptolemæus proponit, diſtinguere. Diuidit totam terram huius quartæ partis tam habitabilẽ, quàm inhabitalẽ per duas lineas: quarum altera tranſit ab oriente in occidẽtem, reliqua à ſeptentrione in meridiem in quatuor quadrantes:

primum, quod est inter septentrionem & occidentem, quem uocat Europam & à uento medio Borrolybicum dat Arieti, Leoni & Sagittario, & dominis eius Ioui & Marti. Secundum statuit illi oppositum inter meridiem & orientem, in quo est Asia & subijcitur medio uento inter austrum & orientem, quem uocant Notapeliotē trigono secundo Tauri, Virginis & Capricorni & dominis eius Veneri atq; Saturno. Similiter tertium statuit inter septentrionem & orientem, ubi dicit esse Scythiam, & tribuit trigono Geminorum, Libræ & Aquarij & dominis eius Saturno & Ioui. Et quartum illi oppositum, ubi ponit Lybiam seu Aphricam quarto trigono Cancri, Scorpij & Piscium, & dominis eius Marti & Veneri.

Animaduertenda sunt hîc duo pro intellectu sequentium, quòd totius partis Australis ultimam extremitatem, quæ est iuxta lineam C D uocat Aethiopiam: sed partem ipsius quæ est orientalis iuxta D F uocat Aethiopiā orientalem, & quæ est iuxta F C uocat Aethiopiam occidentalem. Secundum, quod magis refert est, quòd cùm toti Septentrioni præponat Iouem, & toti meridiei Venerem, & toti orienti Saturnum, & toti occidenti Martem, fit ut in primo quadrante dominetur Mars & Iupiter non simpliciter, sed occidentalis, id est, Iupiter, prout habet conditiones occidentalis. Et in secundo Saturnus & Venus, non simpliciter Venus, sed Venus orientalis. Et in tertio Saturnus & Iupiter, non simpliciter, sed Iupiter orientalis. Et eodem modo in quarto Mars & Venus occidentalis. Et hanc distinctionem orientalis & occidentalis in beneficis inuenit Ptolemæus, ut doceret uarios mores gentium. Nam stellæ orientales habent adeò diuersos mores ab occidentalibus, ac si essent non unus Planeta, sed duo penitus diuersi. Et hoc diligenter nota pro intellectu eorum, quæ inferiùs adijcientur. Incepit autem Ptolemæus numerare quadrantes

drantes ab occidente & septentrione, & non ab oriente neq; à meridie, ut sequeretur eundem ordinem, quem sequutus est in Geographia: nam ibi incipit ab extremo occidente, id est, à fortunatis & à septentrione, ideò fecit primam tabulam, in qua descripsit Hiberniam & Albionem, id est, Angliam, quia sunt in extremo septentrionis & occidentis. Diuidit autem unumquenq; quadrantem in duas partes, ut cùm dicit:

TEXTVS XV.

Prætereà sciendum, singulos quadrantes, quà vergunt in medium totius terræ nostræ, sortiri diuersam naturam naturæ suæ, quàm in totius terræ diuisione obtinuerint. Nam quadrans Europæ, quem diximus in diuisione totius terræ in Borrolybico loco, id est, ad Caurum positum, in medio & qua angulus exit in oppositi quadrantis angulum ad Notapelioten, id est, Vulturnum tendit, & in positum huius quadrantis deuoluitur. Quod ipsum & de alijs similiter accipi debet. Vnde apparet singulos quadrantes binis triangulis contrarijs conciliari, cùm alia quidem loca prorsus in se incumbens triangulum sustineant, media autem illa etiam in contrarium incumbant. In hac conciliatione assumendi sunt & gubernatores singulorum triangulorum, atque rursum hi quidem soli alijs in locis, in medijs autem illis & cum his Mercurij stella, quòd media hæc quidem & com-

munis sit vtriusque conditionis.

Duo facit in præsenti textu Ptolemæus. Primùm quidem diuidit unumquenq; quadrantem linea recta in duos triangulos sibi inuicem oppositos, ut in figura uides. Gratia exempli, primum quadrantem diuidit per lineam ductam à septentrione in occidentem in duos triangulos: unum, qui uocatur extremus, & est ille in quo inscriptæ sunt notæ ♃ et ♂: Alterum, qui tendit ad medium, in quo est inscriptus primus & ita de alijs quadrantibus. Cùm igitur sint quatuor quadrantes, fient octo trianguli, quorum quatuor dicuntur extremi & puri, quia non tanguntur ab alijs quadrantibus: et quatuor qui uocantur trianguli medij, qui circundantur ab alijs tribus triangulis medijs. Vnusquisq; enim eorum habet duos alios triangulos à latere, & tertium à fronte seu opposito. In unoquoq; autem illorum posui numerum sui quadrantis, scilicet primus, secundus, tertius, & quartus, ut intelligeres cuius quadrantis essent illi trianguli. Secundum quod docet, est quòd cùm sint octo trianguli, quinam Planetæ singulis dominentur: & regula est generalis, quatuor triangulis extremis seu puris dominantur sui duo Planetæ inscripti: utpote primò Mars & Iupiter occidentalis: Secundò Saturnus & Venus orientalis: Tertiò Saturnus & Iupiter orientalis: Quartò Mars & Venus occidentalis. In triangulis autem medijs ponit Mercurium in medio, sicut uides in figura: quia Mercurius est particeps dominationis in omnibus triangulis medijs propter quatuor causas. Prima, ut & ipse haberet dominium in mundo: Secunda, quia habitantes in medijs regionibus sunt ingeniosiores & disciplinis magis dediti & artibus, quæ omnia per Mercurium significantur: Tertia, quia sunt negotiatores & transeunt de uno triangulo in alium triangulum, & ex uno quadrante in alium quadrantem:

tem: Et hoc est proprium Mercurij, qui transit in naturam singulorum planetarum, excepto Sole & Luna. Fit enim Mercurius quandoq; perfidus, ut Saturnus malè dispositus, & patiens, ut Saturnus bene dispositus, & lasciuus ut Venus, & ferox ut Mars, & iustus ut Iupiter. Quarta, quia natura illius est media inter Planetas reliquos omnes quatuor, ideò meritò collocatur in medio. Sol autem & Luna non ponuntur domini triangulorum propter id, quod omnibus dominantur generaliter. In omnibus enim regionibus est aliquid iustitiæ, & fidei, & studij, gloriæ, & modus dominandi, quæ omnia habentur à Sole. In omnibus etiam regionibus uigent commercia hominum & consuetudines, desiderium nutriendi filios, & uidendi regiones nouas, & piscandi & colendi agros, & lucrandi, quæ omnia sunt à Luna. Ideò nulla est gens tam barbara, quæ ex toto poßit se expoliare ab affectibus & moribus Solis & Lunæ, qui sunt communes omnibus gentibus. Sed si uis distinguere inter mores Solis & Lunæ, discrimen est, quia mores Solis tendunt ad honestum, generosum, munditiem, & imperandum: Lunæ humiliora sunt omnia, ideóq; ad lucrum, uoluptatem, sorditiem & seruiendum. Potest facilè comparari Sol nobilitati, Luna plebi in ciuitate. Sol patri, Luna matri in domo. Et ideò Sol non diligit adeò filios sicut Luna, id est, nati sub illis. Et ita Sol significat ex ætatibus iuuentutem, Luna pueritiam. Mercurio igitur in medio constituto, iste ordo seruatur in medijs triangulis: primùm dominantur Planetæ trianguli oppositi, utpote in primo triangulo medio primùm dominabuntur Saturnus & Venus orientalis, secundo Mercurius, tertio domini ipsius quadrantis, id est Mars & Iupiter occidentalis. Et ita in quarto triangulo medio dominabuntur, primùm Saturnus & Iupiter orientalis qui sunt domini tertij quadrantis, inde Mercurius, inde Mars & Venus occidentalis,

& ita in alijs: Et hæc est causa, quòd ipse posuit secundum trigonum illum qui est ab opposito primi & non à latere. Et causa est, quia quæ pendent ab astris, nihil habent commune cum coniunctis & adhærentibus, sed potius cum oppositis. Ideò primus triangulus participat de natura secundi oppositi, & non de natura tertij & quarti, qui sunt à lateribus. Ex hoc etiam patet, quòd regiones quantò magis sunt uersus medium in triangulis medijs, magis participant de natura Planetarum quadrantis oppositi, deinde Mercurij, & minimùm de natura Planetarum proprij quadrantis. Quæ uerò sunt iuxta basim trianguli medij, plus participabunt de natura Planetarum proprij quadrantis, & minus Mercurij & oppositi quadrantis. Medij uerò inter cuspidem & basim æqualiter omnibus. Exemplum in primo triangulo medio, id est primi quadrantis basis habebit plus de natura Martis & Iouis occidentalis, inde de natura Saturni & Veneris occidentalis ac Mercurij. Cuspis uerò trianguli eiusdem, scilicet primi quadrantis, plus habebit de natura Saturni & Veneris occidentalis, inde Mercurij, inde Martis & Iouis occidentalis. Medium uerò inter cuspidem & basim medio modo & quasi æqualiter omnium particeps erit. His igitur constitutis, ipse tractat primò de primo triangulo, id est, exteriore primi quadrantis: deinde de medio primi quadrantis: pòst de exteriore secundi quadrantis: deinde de medio secundi quadrantis: & ita deinceps. Circa quod notanda duo sunt. Primum, quòd partes triangulorum extremorum, ut magis appropinquant medio, id est, lineæ mediæ, sunt maximè de natura fermè unius Planetæ tantùm: uelut qui sunt maximè sub Borea & declinant neq; ad orientem, neq; ad occidentem, nisi parum, ipsi sunt de natura Iouis fermè ex toto, & parum ualde Martis aut Saturni. Et ita qui sunt in linea occidentis & non declinant ad meridiem, neq; septentrionem, ipsi

sunt

ſunt fermè ex toto de natura Martis & quaſi nihil Iouis aut Veneris. Et ita illi qui ſunt iuxta æquinoctialem, nec declinant ad orientem nec occidentem, ſunt toti de natura Veneris, & nihil fermè Martis uel Saturni. Et ideò in totum ſimiles fœminis, imbelles, libidinoſi, luxui & uoluptatibus ac delitijs dediti, nihil omnino ingenuum aut uirile cogitantes. Et ita de orientalibus, qui ſunt omnino medij inter ſeptentrionem & auſtrum pro Saturno. Secundum, quòd in triangulis medijs licet obſeruentur Planetæ contrarij quadrantis, tamen uult quòd illi exuant naturam propriam quantum ad orientale & occidentale, & induant naturã quadrantis proprij. Exemplum, in triangulo medio quadrantis primi dominatur Saturnus & Venus qui ſunt domini quadrantis ſecundi ſcilicet oppoſiti, ſed in quadrante ſecundo ſemper dominatur Saturnus & Venus orientalis: In triangulo autem medio quadrantis primi dominabuntur Saturnus & Venus occidentalis, quia triangulus ille eſt pars quadrantis occidentalis & non orientalis: Secundum hoc igitur ſtatuemus dominos octo triangulorum per ordinem, ſicut ipſe facit ad faciliorem intelligentiam textus ſequentis. Circa quod notandum eſt, quòd beneficæ uariantur penes orientale & occidentale, ſcilicet Iupiter & Venus: ſed Saturnus & Mars non uariantur penes boreale & auſtrale. Cauſa eſt duplex, tum quia beneficæ faciliùs uariantur, quàm maleficæ: tum quia orientale & occidentale ſunt qualitates in re, id eſt in ipſis Planetis, ueræ & naturales, quæ ortum habent à comparatione Planetarum ad Solem: ſed Auſtrale & Boreale ſumuntur hîc, non ut latitudines ab ecliptica, ſed ſolùm ut differentiæ partium terræ, quibus Planetæ dominantur. Et ita non faciunt aliam differentiam quàm illam, quæ dicta eſt ſuperiùs in primo diſcrimine prouinciarum, quæ magis appropinquant æquinoctiali uel polo boreali. Quòd ſi quis uellet con

siderare Australe & Boreale iuxta latitudinem in Saturno & Marte, tunc posset ponere Australes agiliores, leuiores.

Secundum hoc igitur, ordinem dictum sequentes, externo triangulo quadrantis primi dominantur Mars & Iupiter occidentales soli. Et ex signis ♈. ♌. ♐.

Triangulo medio quadrantis primi dominantur primò Saturnus & Venus occidentalis, inde Mercurius, inde Mars, atq; Iupiter occidentalibus. Ex signis ♉. ♍. ♑.

Triangulo externo quadrantis secundi Saturnus & Venus orientalis soli. Et ex signis ♉. ♍. ♑.

Triangulo medio quadrantis secundi Mars & Iupiter orientalis primò dominantur, deinde Mercurius, deinde Saturnus cum Venere orientali. Et ex signis ♈. ♌. ♐.

Triangulo externo quadrantis tertij soli dominantur Saturnus & Iupiter orientalis. Et ex signis ♊. ♎. & ♒.

Triangulo medio quadrantis tertij primò Mars & Venus orientalis, deinde Mercurius, deinde Saturnus & Iupiter orientalis. Et ex signis ♋. ♏. ♓.

Triangulo externo quadrantis quarti soli dominantur Mars & Venus occidentalis. Et ex signis ♋. ♏. ♓.

Triangulo medio quadrantis quarti dominantur primò Saturnus & Iupiter occidentalis, inde Mercurius, inde Mars & Venus occidentalis. Et ex signis ♊. ♎. ♒.

Et secundum hoc omnia dicta Ptolemæi quæ in sequenti textu sequuntur, sunt adeò manifesta, ut nulla indigeant expositione, nisi quòd oportet ut habeas Geographiam illius ante oculos, sine qua non potes bene intelligere quæ ille scripsit de prouincijs, & earum natura. Et ideò malè faciunt, qui multa nugantur in declaratione situs prouinciarum, cùm commentaria augeant in infinitum, & nihilominus non possunt rem perfectè docere, nisi depicta figura orbis habitabilis. Quæ profectò hic si suis coloribus de-

picta

picta adijciatur, plus proficiet ad exquisitum intellectum sententiæ Ptolemæi de prouincijs, quàm si magnum uolumẽ commentariorum conscribatur.

TEXTVS XVI.

Quibus ad hunc modum distributis, primi quadrantis Europei superiora loca, quæsita sunt in totius terræ diuisione inter Septentrionem & Occasum, conciliantur Borrolybico, hoc est, Caureo triangulo, quod est Aries & Leon. & Sagit. dominos habent cõuenientes Iouem & Martem vespertinos. In hoc totæ gentes hæ nominantur, Britannia, Gallia Brachata, Germania, Bastarnæ, Italia, Gallia togata, Apulia, Sicilia, Tyrrheni, Celtica, Hispania. Atq; in his gentibus consequenter hi mores animaduertuntur, vt sint ob principatum triangulũ sui & dominatores illius impatientes regni, & amantes libertatis: armorum bellíq; studiosissimi, patientes laborum, præstantiæ, munditię, fortitudinis sectatores. Propter vespertinum autem habitũ Iouis & Martis, proptérq; suum triangulũ, accidit his, vt prioribus partibus viriles sint, posterioribus effœminati, & mulierũ amore non tangantur, cupidi masculæ Veneris, & hac in parte æmulatores, neque hoc apud illos vitio datur vlli, neq; molle ducitur, quòd hoc ipso animi illorum non perturbentur & quasi laborent, sed

retineãt nihilo ſecius vſum virtutis, amicitiæ, fidei, curę rei familiaris, beneficentiæ. Harum ipſarum regionũ Britannia, Gallia brachata, Germania, Baſtarnæ, propriè ſubſunt Arieti & ſtellæ Mart. Itaq; harum incolæ ſunt communiter feroces, peruicaces, truces. At Italia, Apulia, Gallia togata, Sicilia, Leoni ſubiectæ ſunt & Soli, præſtantiæ, benignitati, amicitiæ ſtudent. Tyrrheni verò & Celtæ, Hiſpaniq; commendati cum Sagitta. Ioui, libertatis, ſimplicitatis, munditiæ ſunt amatores. Reliqua loca huius quidem quadrãtis, ſed vergentia in mediũ totius terræ, Thracia, Macedonia, Illyricum, Græcia, Achaia, itémq; Cretæ & inſulæ Cyclades & maritima loca Aſiæ minoris ac Cyprus, decliuia de quadrante ſuo ad Vulturnum, adiunguntur etiã triangulo hoc Vulturni, quo comprehenditur Taur. Virg. Capricorn. & gubernatricibus ſtellis Vener. ac Saturn. atq; inſuper etiam Mercur. Quapropter horum locorũ incolæ magis ſunt & corporibus & animis compoſiti, & temperati. Et ipſi ſanè præſtãtiæ cupidi, fortes, regni oſores propter Martem, Muſicæ autẽ & ſtudiorum, libertatis cupidi, legum inſtitutorúmq; ſuorum tenaces, populari imperio gaudentes, latores legum, quę à Ioue habent. Certaminum & mũditiæ ſtudioſi à Vener. Amicitiæ, hoſpitalita

talitatis, iuris, literarum, eloquentię cultores, à Merc. Iidem arcanorum ſacrorum & initiorum inſtitutores de Vener. veſpertino habitu. Rurſus ex his peculiariter pertinent ad Taur. & Vener. maritima minoris Aſiæ loca, Cyclades inſulæ ac Cyprus: ideóq; fermè voluptatibus, munditiæ, corporíq; ſeruiunt. At Græci, Achiui, Cretenſes, ſubditi Virg. & Mercu. ingenioſiores & doctiores & animorum cultores euaſerunt. Macedones autem, Thraces, Illyrici cùm ſubijciantur Capricor. & Satur. in re quidem paranda non inertes, ſed à manſuetudine morum & coniunctionibus alieni.

Secundi quadrantis quæ pars eſt Auſtralis magnæ Aſiæ, loca in quibus India, Ariana, Gedroſia, Parthia, Media, Perſia, Babylon, Meſopotamia, Aſſyria, ſpectãtia Vulturnum in totius terræ diuiſione, conciliantur & ipſa meritò triangulo Notapeliotico, id eſt, ſito inter ortum & meridiem, Taur. Virg. Capricor. Gubernatúrq; à Vener. & Satur. de orientali habitu. Quare & naturas illorum hominum cognoſcere, eſt huiuſmodi dominationi conuenire, nam & Vener. numen adorant, vocántq; Iſin, & Satur. itémq; Solis, quem Mitram nominant. Multi etiam horum futura præcinunt, necnon & pudendæ ab his par-

tes

tes consecrantur, quæ efficiuntur ab habitu præpositarum stellarum seminalium. Ipsi natura sunt flagrãtes concubitus, reiq; Venereæ appetentes. Saltationes his & trepudia, comptúsq; cordi à Venere, delicatúsq; victus à Saturno cum mulieribus propalam nõ in occulto consuescunt, propter habitum orientalem, sed masculam Venerem odêre. Neq; pauci ex matribus liberos suscipiunt, & pectore supplices gestus edunt, propter matutinum ortum, & congruentiam cordis præstantiæ cum vi Solari. Vestitus ferè ornatúsq; & corporis delitijs effœminati à Venere, animis autẽ, consiliísq; excelsis, fortes, bellicosi, eò quòd Satur. cum habitu orientali cõgruat. Sed peculiariter sunt Iouis, Venerísq; magis Parthia, Media, Persia. Qua de re & harum regionum incolæ florido vestitu vtũtur, séq; totos illo præter pectora operiũt, delicatóq; victui, ac munditiæ dant operam. Virginis & Mercur. est Babylõ, Mesopotamia, Assyria, quibus ideò & eximia Mathematicarum disciplinarũ cognitio & obseruatio syderum contigit. Saturno uerò cedit propriè India, Ariana, Gedrosia, habéntq; eam ob rem cultores deformes, fœdos, immanes. Media huius quadrantis loca in diuisione totius terræ, Idumæa, Cælosyria, Iudæa, Phœnice, Chaldæa, Orchinia,

Arabia

Arabia felix,recedũt à suo quadrante ad Cancrum,qui ponitur inter Septentrionem & Occasum, itaq; Borrolybico triangulo conciliantur, quod est Ariet. Leon. Sagittar. cum dominis Ioue & Marte,quibus cõmunis Mercur.adiungitur, vnde sunt ad mercaturas faciendas alijs aptiores & callidiores, in formidine cõtemptores,insidiosi,animis seruilibus, omninóq; instabiles pro stellarum præpositarum figuratione. Est autem Cælosyria, Iudæa,Idumæa,magis Scorpion. & Ariet. Martísq; propria, ob eámq; rẽ incolas habent ferè audaces, impios, insidiosos. Phœnices Chaldæi, Orchinij sub Leone & Sole sunt: quod simplices, humanos syderum obseruatores, ínq; primis Solis veneratores reddit. Arabia felix subest Sagittar. & Ioui, vnde extitit illa cõsentanea appellationi feracitas & copia aromatum, & hominum dexteritas, & liberalitas vitæ contractuum,negotiorum.

Sequitur quadrantis tertij septentrionalis pars magnæ Asiæ, cuius superiora loca continent Armeniam, Hircaniam, Mattianem, Bactra, Casperiam, Seticam, Sauromatas, Oxianen, Sogdianen, queq; alia in diuisione totius terræ spectant Aquilonẽ, qui est inter Septentrionem & Orientem locus. Hæ regiones igitur conciliantur Aquilonari triangulo Gem.

Lib.

Lib. Aquar. Gubernatores autẽ Sat. atq; Iup. habitu orientali. Harum itaq; incolæ Iouis & Saturni numina venerantur, súntq; ditiſsimi & auro abundantes, victu mundo, & conſuetudine honeſta, ſapientes, magi, periti rerum diuinarum, moribus ad liberalitatem & iuſtitiam compoſitis, animo magno, fortes, oſores improbitatis, ita naturæ quodam inſtinctu amantes ſuorum, vt pro ipſis ne mortem quidem oppetere dubitẽt, reſpectu decoris ac pietatis. In vſu rei Veneriæ moderati & puri, veſtitu sũptuoſi, benigni, animo ſublimi, quod ferè Saturn. Iouiſq; ſtella orientali in habitu conficit. Cæterùm, ex his Hyrcani, Armeni, Matiani propriè referuntur ad Gem. & Mercur. itaque & ſunt mobiliores ac ſubimprobi. Bactrianæ gentes & Caſpiæ vnà cum ſericis Lib. pârent & Vener. indéq; diuitias congerunt, Muſicæ delitiiſq; indulgent. At Sauromatica, Oxianæ, Sogdianæ ſubijciuntur Aquar. & Saturn. habéntque homines immanes, tetricos, feros. Reliqua huius quadrantis & in medium totius terrę decidua loca, Bithynia, Phrygia, Colchis, Syria, Cõmagene, Cappadocia, Lydia, Cilicia, Pamphylia deſcendũt à ſuo quadrante ad Africum, qui eſt inter occaſum & meridiem, incidúntq; in Notolybicum triangulum Canc. Scorp. Piſc. dominan

te

te Mar. & Vener. cúmq; his Mercur. Hinc il-
læ gentes ferè numen Veneris adorant, mul-
tis variisque suę linguæ vocabulis, vt Martem
Deum celebrantes, ipsúmq; Martem Ado-
nin, rursúmque aliter appellant, hisque diuis
cum questibus initia habent constituta. Sunt
autem perimprobi & animis seruilibus, labo
riosi, mali, impliciti expeditionibus mercena-
rijs, belligerationibus, rapinis, prædatiōibus,
ipsi mutuò sese subigentes, & vastationes si-
bijpsis, bellúmq; inferētes: quę omnia à Mar.
& Venere orientali concursu proficiscuntur.
Quoniam autem in Vener. triangulari signo
Capricorn. altitudinem habet Mart. & in hu-
ius itē triangulari signo Pisc. ipsa Venus extol
litur, fit, vt illis in locis summa beneuolentia
& charitate maritos suos fœminæ comple-
ctantur, domiq; custodes sint & operum stu-
diosę, famulatione, sedulitate, obediētia com-
mendabiles. Ex his Phryges, Bithyni, Colchi
pertinent magis ad Cancr. & Lunā. Quo fit,
vt viri ferè leues sint, morigeriq; mulieribus.
Contrà harum pleræq; de Luna orientali ma-
sculinitate, viriles, imperiosæ, bellatrices, vt
Amazones perhibentur, fugientes virorum,
gaudentes armis, ad virilitatémq; fœmininum
sexum instruentes ab infantia dextrę mammę
amputatione, quò habiliores ad subeūda belli
muta

munia fiant. Has etiam partes corporis nudare solent, vt in rebus gerendis muliebritatis omnis opinio amoueatur. Qui verò Syriam tenent & Comagenem, & Cappadociam, subduntur Scorpion. & Mart. itaque multum audent, improbi sunt, insidiosi, laboriosi: At Lydi, Cilices, Pãphilij cedũt Pisc. & Ioui. súntque in re paranda attentiores, commercia & mercaturas faciũt, liberales, faciles in cõtractibus.

Restat quadrans Lybies, vt appellant, in quo sunt Numidia, Carthago, Africa, Phyzania, Nasomonitis, Garamantes, Mauri, Getulia, Metagonitis. Huius situs in diuisione totius terræ est ad Libonotũ, id est, Africum inter occasum & meridiem, conciliatúrque Notolybico triangulo Cancr. Scorp. Pisc. regitúrque conuenienter à Mart. & Vener. habitu vespertino. Ex quo apud illas gentes vsu multum venit, vt vir ac mulier, aut frater ac soror vna matre geniti, regnum teneant, sic quidem vt vir viris, mulier mulieribus præsit, & hoc in succesfsionibus seruetur. Calidi ibi sunt homines, procliues in muliebrem Venerem, raptores coniugum. Ibi multis in locis cũ nouis nuptis primi sunt regum concubitus. Alicubi etiam est mulierum inter omnes communitas. Mangonissantur antem admodum & muliebres mundos gestitant, quod à Venere habent.

habent. Non est tamen animorum illis promptitudo. Sunt nonnihil improbi, præstigiatores, peruersi, temerarij, obuij discriminibus, idque à Marte. Rursum ex his Numidæ, Carthaginenses, Afri, debentur Canc. & Lun. & hac de causa à coniunctionibus commerciisq; non alieni sunt, inq; omnium rerum affluentia degunt. Sed qui incolunt Metagonitida, Mauritaniã, Getuliam, Scorpio obediũt & Marti, immanes, bellicosi, carniuori, discriminibus obuij, neglectores vitæ, inq; sese mutuò inuadentes. Phizani, Nasamones, Garamantes subiecti Pisc. & Ioui, liberalibus & simplicibus sunt moribus, opus faciunt, consilijs valent, sordium regniq; fugientes, propter Iouem, Ammonis veneratores. Huius quadrantis media loca in totius terræ diuisione Cyrenaica, Aegyptus, Thebais, Marmarica, Oasis, Troglodyte, Arabes, Asania, Aethiopica media, à suo quadrãte versa ad Aquilonem subeunt et sub Borrapelioticum etiam triangulum & dominos Satur. ac Iou. insuperq; Merc. Vnde gentes hæ pro cõmuni stellarum istarum vespertino imperio, Deorum sunt reuerentes, superstitiosi, seruientes dijs, eiulatores, mortuos suos occultantes terra, & amouentes è conspectu, propter vespertinum habitum, institutis & ritibus varijs, neq; vno

cultus numinum genere vtuntur. Pârent humiliter, cúmque metu, & abiectione, ac patientia. Imperant animosè & magnificé. Viri plures vxores, fœminæ maritos habent. Connubia appetunt, cúmque sororibus commiscentur. Virorum in gignendo magna efficacia, in concipiendo mulierum fœcunditas, vt in regione accommodata generationi. Multi ibi viri putidi, & animis muliebribus reperiũtur. Aliqui & in partes genitales grassantur, propter maleficarum ac Veneris vespertinam figurationem. Ex his Cyrenarum Marmaricæ inque primis inferioris Aepypti incolæ ascribuntur propriè Gem. & Merc. ideóque sunt cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium, sed maximè sapientiæ & diuinitatis, magi, arcanorum initiorũ institutores, in Mathematicis planè excellentes. Qui Thebaida tenent, Oasin, Troglodyticen, Lib. sunt ac Ven. Vnde calida natura est illorum & mobilis & in abũdantia degunt. Arabes, Azani, Medij, Aethiopes, dantur Aquar. & Satur. Súntque carniuori ac pisciuori & pastores. Agrestem & feris similem agunt vitam.

Nihil iam puto deesse ad intellectum præcedentis textus, sed existimo melius, ut postquàm hæc omnia principaliter propter geneses Ptolemæus descripsit, ut etiam ad geneses Planetarum hi dominatus certo ordine ascribantur. Igitur ut ad dominos tertij trigoni deueniam, Saturnus & Iupiter orienta

orientalis facit diuini cultus obseruatores, ditißimos & auro abundantes, mundo uictu, consuetudine honesta, sapientes, magos, peritos rerum diuinarum, moribus ad liberalitatem & iustitiam compositis, animo magno, fortes, osores improbitatis, atq; adeò, ut pro decore ac pietate mortem oppetere non dubitent. In usu rei Venereæ moderatos & puros, in uestitu sumptuosos, benignos, & animo sublimi.

Mars cum Ioue occidentali facit amatores libertatis, armorum & belli studiosißimos, laborum patientes, fortitudinis, munditiæ, ac præstantiæ, conseruatores amicitiæ, ac fidei: Rei familiaris studiosi sunt custodes, beneficiq; ac uirtuti dediti: uerùm à mulierum amore magis alieni, puerorúmque sectatores: & qui ea ætate etiam Venerem libenter patiantur. Atq; hi primo trigono externo conueniunt.

Saturnus & Venus orientales, faciunt diuinos, cupidósq; saltationum, & comptos, delicatósq;, concubitus multi cum mulieribus. Sed tamen cum consanguineis & matribus etiam quandoq; concumbunt: uestitus & ornatus & delitiæ fœmineæ quasi & molles: fiunt etiam eunuchi naturâ, alij uoluntate, nonnulli casu. Cæterùm animis atq; consilijs excelsi, fortes, bellicosi. Talem fuisse Narsetem Eunuchum Iustiniani, qui barbaros ex Italia expulit, credendum est. Atq; hi secundo congruunt trigono externo. Sed tales etiam à masculina Venere abhorrent.

Mars cum occidentali Venere, facit procliues in Venerem muliebrem, raptores uirginum, uiolentos adulteros: adornant se, & muliebri habitu gaudent: improbi, præstigiatores, peruersi, temerarij, prompti manu, deniq; omnino mali præter fortitudinem, similes sunt habitantibus in quarto trigono extremo.

Iouis & Veneris orientalis mores sunt, delicatos esse, & munditiæ studiosos, & florido uestitu uti super omnes ho-

mines: tales sunt Persæ. Sunt etiam in re paranda attenti: Mercatores, faciles in contractibus, & liberales, consilio quoq; ualent.

Saturnus orientalis facit deformes, fœdos & inanes, ut Indi. Occidentalis autem carniuoros, ichthyophagos, pastores, moribus agrestes & feros: ut sunt Aethiopes occidẽtales.

Mercurius orientalis facit eos, qui Mathematicas optimè assequantur, & syderum obseruatione maximè delectentur. Occidentalis autem ingeniosos & doctos, uerùm non adeò Mathematicarum studiosos: sed qui animorum cultui tamen maximè incumbant. Generaliter autem facit mobiles & subimprobos.

Venus occidentalis facit uoluptatibus omnino deditos, sed tamen mundos: ut Cyprij. Orientalis autem, musicæ studiosos et delitiarum. Generaliter autem mobiles, ut fœminæ.

Mars occidentalis facit feroces, peruicaces, truces, ut sunt Germani. Orientalis audaces, impios, insidiosos. Malè dispositus, immanes, bellicosos, carniuoros, seditiosos, uitæ contemptores, periculis ultrò se offerentes.

Iupiter occidentalis facit libertatis amatores & simplicitatis & munditiei, ut Hispani. Orientalis autem liberales dexteritatis maximè. Ad coniunctionẽ cum hominibus aptissimos, & mercaturæ studiosos.

Sol facit præstantes, benignos, amicitiæq; maximè obseruatores, ut Itali: facit & humanos simplicésq;, & qui obseruationibus syderum delectentur.

Mars cum Venere orientali, facit improbos, laboriosos, latrones, rapaces, milites mercenarios, seruilibus animis atq; omnino malos. Tum magis si Mercurio adiungantur.

Saturnus & Mars occidentales in re paranda facit minimè inertes: sed ab amorum consuetudine & aliorum hominum coniunctione alienos, ut Macedones.

Luna

Luna orientalis facit fœminas uiriles, imperiosas, contentiosas, laboriosas. Occidentalis autem uiros molles, effœminatos & mulierum imperio subditos. Vnde fit, ut quibus in regionibus mulieres uiris exæquantur, aut plus possunt, ut in Gallia, hæ regiones Lunæ imperio magna ex parte subditæ sint. Tales autem mercaturæ apti, & à coniunctionibus cum alijs hominibus non alieni, diuitésque.

Saturnus, Venus & Mercurius occidentales, faciunt animo compositos & temperatos, fortes, libertatis amatores, & regni osores: Musicæ studiosos, & eruditionis. Leges & instituta tenaciter seruant, & noua etiam condunt & inueniunt. Certamina & munditiem diligunt, amicitiam & hospitalitatem colunt, eloquentiæ operam dant, arcanorum quoq; & sacrorum maximè periti.

Iupiter Mars & Mercurius orientales faciunt callidißimos mercatores, audaces, insidiosos, laboriosos, seruiles & omnino instabiles.

Saturnus Iupiter & Merc. occidentales, faciunt superstitiosos, mortuos sepeliunt, & illos multis ceremonijs lugent. Deum maximè timent. Sed multæ hæreses & multi ritus. Imperant animosè & magnificè, qui uerò pârent, maxima cum patientia & metu, atq; adeò humiliter, ut omnino abiecti esse uideantur. Fœcundi sunt tam uiri, quàm mulieres.

TEXTVS XVII.

Ac conciliationes quidem stellarum, signorumq; cum certis gentibus communésq; harum proprietates designatæ à nobis, breuiter ad hunc modum sese habent. Ad vsus autem facilitatem exponemus deinceps nudam traditionem conciliationis singularum gentium cum vnoquoque signo ex superioribus con-

uenienter ductam, hoc modo.

Quoniam hæc omnia eò tendunt, ut effectus eclipsium & constellationum sciantur, quas in prouincias dirigantur, ideò cùm id sciri non poßit, nisi cognouerimus quodcunq; signum quibus prouincijs dominetur: Restat igitur dubitatio, quónam pacto affecto signo, sciamus quæ nam prouincia debet affici. Vtpote Aries dominatur Britanniæ, & Germaniæ, & Iudææ, atq; alijs prouincijs multis, quas inferiùs describet: non par autem est Ariete per eclipsim affecto, ut in has omnes prouincias simul calamitas aut felicitas perueniat. Postquàm igitur non in omnes uenturus est effectus, scire par est, in quam uentura sit, hoc autem inferiùs declarabitur. Solum enim iam illud restat, quandoquidem ex tam communi regionum situ in paucarum solùm discrimina deueniamus, ut etiam distinctè sciamus affecto uno signo, quæ nam prouinciæ, ut dixi, illi ita subijciantur, ut effectus in eas solas perueniat. Veluti Ariete affecto, an sola Britannia, an Iudæa, an Germania constellationi subijciatur. Neq; enim ut dictum est, uerisimile est, quòd in omnibus idem effectus eueniat.

Circa hæc notandum est, quòd leges omnes, ut Haly dicit, in medio habitabilis promulgantur, & ex illo in extrema perueniunt: quia Mercurius dominus est eius partis, scilicet mediæ, ut declaratum est. Leges autem multis uerbis indigent & rationibus, & mendacijs, etiam si oportuerit, & uolubilitate cerebri: quæ omnia à Mercurio significantur. Nihilominus Mercurius per se non potest dare legem, sed socius fit Saturno, & dat legem Iudæorum: quæ est durißima & fœdißima, & plena mendacijs & abominatione, cum auaritia & usura, diuortio, & connubijs illicitis, & lepra, & immunditiæ gentis. Et associatur Ioui & dat legem Christianorum, quæ est munditiei, pietatis, castitatis, misericordiæ, probitatis, & in qua plura fuerunt regna & honos summus

sacerdotij: quia Iupiter *præest sacerdotio, & non admittit diuortium.* Et *associatur* Mercurius Marti, *& facit legem* Mahumethi *plenam uiolentiæ & crudelitatis, fœdam diuortio, & uxorum multitudini & libidini iunctam, fabulosis mendacijs & impudentibus refertam, abhorrentem à pietate & humanitate.* Et *facit iunctus* Veneri *legem idolorum debilem & luxui deditam, in qua omnia licent:* Et *multiplicem propter* Mercurij *potentiam:* Ideóque *cùm* Venus *debilis sit, comparatione superiorum facta est leuis, plurium* Deorum, *plena superstitionibus & diuinatione, & fabulis, quæ plenæ sunt etiam adulterijs & flagitijs alijs, & amoribus puerorum.* Mercurius *enim talia omnia significat.* Et *ex hoc patet, quòd lex* Iudaica *ortum habuit ab oriente, quia* Saturnus *orienti præest.* Mahumethi *autẽ ab occidente, quia* Mars *occidenti dominatur.* Et Iouis *imperium est à* Septentrione, *ideò in ea parte fundata est lex* Christiana, *licet & ipsa ab oriente, propter coniunctionem cum* Iudaica, *originem sumpserit.* Idolorum *autem lex, quoniam à* Venere *exortum habuit, initium sumpsit à meridie, scilicet,* Assyria, Babylonia *&* Chaldæis. *Primus enim* Belus Assyriorum Rex *adorari se præcepit.* Hæc *autem dicta sunt, quæ ab* Haly *excitantur non obiter, sed ut accidentia quæ in legibus contingunt, & mutationes, & hæreses ex astris præuideri possint.* Affligentur *autem leges maximè, ut in trigonis oppositis coniunctiones maximæ fuerint.* Est *autem trigonus* Christianæ, Aries, Leo, Sagittarius, *& eius dominus* Iupiter, *quia* Sol *communis est.* Idolatricæ, Taurus, Virgo, Capricornus, *& eius dominus* Venus, *nam* Luna *communis est.* Iudaicæ, Gemini, Libra, Aquarius, *& eius dominus* Saturnus, *nam* Mercurius *communis est, quia omnibus fauet.* Et *ideò posteriores leges* Iudaicam *non deserunt, sed recipiunt, quia* Mercurius, *quo omnes leges indigẽt, propriè dominatur trigono* Iudæorum.

Ideò decreta eius legis tanquàm fundamenta ab alijs recipiuntur. Trigonus autē Cancri, Scorpionis & Pisciū Mahumethicæ præest, nam Mars religioni illi dominatur, & initium dedit coniunctio media anno Christi D. X C I *in Cancro. quæ postmodū perseuerauit usq; ad annum* D. C C L X X X I X *in signis aqueis: nemini autem dubiū est, quòd Mahumethes natus est intra hos terminos, legémq; ipsam promulgauit. Christus quoq; natus est post sex annos à coniunctione maxima in Ariete, promulgauitq; legem ea coniunctione in trigono Arietis, Leonis & Sagittarij uigente. Itaque tum ab origine temporis, tum regionum ubi cœperunt, tum moribus, patet hos trigonos hósq; Planetas, has leges moderari. Aduersantur autem trigoni, prout & Planetæ: trigonus quidem Arietis trigono Cancri, quia Mars & Iupiter inimici sunt, & maximè potentes ambo, ideóq; diuturnum bellum. Similiter trigonus Tauri trigono Geminorum, quia Venus & Saturnus inimicißimi, sed ambo debiles tamen. Vnaquæque etiam lex, maximè posterior, alias destruit. Hæc autem alibi dicta sunt: sed hæc præsenti proposito sufficiunt.*

TEXTVS XVIII.

Nuda expositio, quæ gentes quibus sub signis ponantur.

Aries, habet Britanniam, Galliam Brachatam, Germaniam, Baſtarnas, Cœloſyriam, Paleſtinam, Idumæam, Iudæam.

Taurus, Parthiam, Mediam, Perſida, Cyclades inſulas, inſulam Cyprum, maritima loca Aſiæ minoris.

Gemini, Hircaniā, Armeniam, Mattianen, Cyrenas, Marmaricā, inferiorem Aegyptum,

Cancer.

Cancer,Numídas,Carthagínenſes,Afros, Bithyníam,Phrygíam,Colchída.

Leo,Italíam , Gallíam Togatam,Sicilíam, Apulíam,Phœnícen,Chaldæos Ochíníam.

Vírgo,Meſopotamíam,Babylona, Aſſy-ríam,Græcíam, Achaíam,Cretam.

Líbra,Bactra, Caſperiã, Seras,Thebaída, Oaſin, Troglodytas.

Scorpío, Metagonitída , Mauros , Getu-los,Syríam, Commagenen ,Cappadocas.

Sagittaríus , Tyrrhenos , Celtas , Hiſpa-níam, Arabíam felicem.

Capricornus, Indíam , Arríanen, Gedro-ſíam, Thracíam,Macedonas,Illyrícum.

Aquaríus, Sauromatas,Oxíanen,Sogdía-nen,Arabíam,Azaníam,medía Aethiopíæ.

Píſces,Phazaía,Nazamonítis, Garaman-tíce,Lydía,Cilícía,Pamphylía.

Dubitabit aliquis quare Iudæam diuiſerit à Paleſtina & Idumæa : Et ſimiliter Italiam ab Apulia,cùm Apulia ſit Italiæ pars,& Idumæa ac Paleſtina Iudææ? Reſpondeo , quòd Ptolemæus fauit Græcis in hoc,quia Apulia uocabatur Græcia magna:in alio Ethnicis ſeu Idolorum cultoribus:nam Iudæi unum Deum colebãt,uolebat uideri Ptolemæus quòd Iudæi occupaſſent illas prouincias , hócq; ſtudium fuerat Regum ipſorum Aegyptiorum,ut eo prætextu quod & ſæpe fecerunt,Iudæam inuaderent.

Animaduertendum , quod ad trigonos attinet atq; leges, Mahumethicam quæ ſub Marte eſt,ſibi adiungere Venerem

uel Lunam, ut in triangulo uisum est, Venerem ob inexhaustam libidinem, diémq; illi dicatum colunt, Lunam quòd laboriosissimi sint atq; uagi, eiúsq; in uexillis imaginem referunt. Ob utranque autem plures accipere uxores lex illa permittit. Iudaica autem Mercurium Saturno adiungit, unde ipsi maximè sunt industrij, loquaces & miseri, & parandæ rei pecuniariæ dediti. Christiani Ioui iunctum habent Solem, illiúsq; diem colunt Dominicum, sicut & Iudæi Sabbatum propter Saturnum. Sol autem significat iustitiam & ueritatem. Christiana autem lex plus continet ueritatis, & simpliciores reddit homines. Idolorum lex Veneri Lunam adiungit orientalem, sicut Mahumethica occidentalem: Ob id multos Deos, multásq; illorum formas fingebat pro uarietate formarum Lunæ. Obseruabat autem Calendas à nouilunijs sumptas more totius Græciæ, & antiqui ritus Romanorum. Inditum enim est unicuique legi, prouinciæ, genti, regno, ciuitati, familiæ, deniq; homini cuique, ut aliquid eorum obseruent, quæ à dominatrice stella significantur, uel etiam ipso nomine ad eam pertinent.

His itaque explicatis, reliquum est, ut ipsorum signorum significata & mores, pro genesi unicuiusq; hominis utilia, ipsísque prouincijs à Ptolemæo descriptis correspondentia, subijciam. Igitur

Aries facit feroces, peruicaces, truces, audaces, impios, insidiosos.

Taurus uoluptatibus deditos & munditiei corporis, qui florido uestitu utuntur, delicato uictui operam dantes.

Gemini mobiles ac subimprobos, cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium: sed maximè sapientiæ & diuinitatis, magi, arcanorum institutores, in Mathematis planè excellentes.

Cancer facit mercatores, & bonos socios, & qui rerum affluen

affluentia gaudeant: sunt tamen leues & morigeri mulieribus. Mulieres autem quibus signum hoc dominatur, uiriles, imperiosæ, contentiosæ, laboriosæ.

Leo constantes, benignos, amicitiæq; studentes, simplices, humanos, syderúmq; obseruatores.

Virgo facit optimos mathematicos, obseruatores syderum, & omnibus disciplinis aptos, ingeniosos, doctos, animorúmq; cultores.

Libra Musicæ & delitijs deditos, & qui diuitias congerant, calida sunt natura ad Venerem, mobilisq; consilij.

Scorpio, immanes, bellicosos, carniuoros, discriminibus obuios, neglectores uitæ, seditiosos, improbos denique & fallaces ac laboriosos.

Sagittarius simplices, munditiei & libertatis amatores, liberales, dexteros in negotijs, & contractibus aptos.

Capricornus, deformes, fœdos, immanes, à mansuetudine morum & coniunctionibus alienos, sed in re paranda minimè inertes.

Aquarius carniuoros, ichthyophagos, pastores, & agrestem uitam, ferarúmq; similem agentes, immanes & tetricos.

Pisces liberales, mercatores attentos, faciles tamen in contractibus, simplicibus moribus, minimè sordidos, popularem statũ amant, cõsilio ualẽt, et pulchrorũ operũ sunt artifices.

Caput quartum.

TEXTVS XIX.

Particularium prædictionum ratio.

His expositis, conuenit & hæc adiungi huic parti: Fixarum etiam stellarum singulis aliquo in signo repertis, conciliari easdem regiones, quas

illud

illud signum sortitum fuerit, quo cũ ipse inducto per polum suum circulo, regiones eas aspiciant.

Fieri non potest, ut quispiam Astrologiam assequatur nisi subtilißimè tradita foret atq; rationibus exquisitißimis atq; abstrusißimis. Quis uerò potuisset eas inuenire rationes, nisi qui motuum stellarum causas tam profundißimè fuisset uenatus? At uerò is erat Ptolemæus Aegyptius: qui si non natus fuisset, aut liber iste per tot secula seruatus nõ fuisset, actum prorsus de Astrologia fuerat. Verùm in tot seculis neq; qui exponeret illum inuentus est aliquis propter difficultatem, nam incognitus expositor purus erat Grammaticus, qui uerò uertit, etiam longè deterior. Haly uerò conatus in irritum cecidêre, propter exemplaris corruptionem. Itaq; magno fato factum puto, ut liber hic, tũ duo illi expositores qualescunq; sint, in manus meas deuenirent, quo tempore propter inopinatum iter in ultimas Angliæ regiones, nullum detuleram mecum librum ex meis, quem explere possem: adeò ut ne tempus per otium mihi percurreret in Ligeri Fluuio, dum Lutetiam pergo, in ipsa naui Commentaria hæc conscribere aggressus sim. Atq; id bona fortuna quadam, qui cùm equos mecum haberem, non sponte sed ab alijs persuasus, secundo amne uehi potiùs duxerim: & cùm nihil tale cogitarem, oblata occasione, prima die hunc librum exponere cœpi, atque in quinque diebus initium eius conscriptum est. Quòd si Aristoteli credendum est, id plusquàm dimidium dici potest, quod totum rei initium continet, equidem quod maius testimonium ueræ & subtilißimæ inuentionis Ptolemæi esse potest, quàm quòd lex nostra, & seruator ipse sub Arietis coniunctione superiorũ natus est? & ipsa lex orta, cœpit enim duodecimo Christus anno disputare, promulgata uerò sub coniunctione su-

periorum in Sagittario, in regione Arieti subiecta: & nunc, quòd, ut dictum est, mediorum triangulorum uis maior sit in extremo opposito, uiget in Gallia, Italia, Britannia, Sicilia, Germania, Hispaniáq;: Quæ omnes trigono illi Arietis externo subijciuntur. Rursus lex ipsius Mahumethis sub aqueo trigono fundata est, & in illius quadrãte, in Arabia sub Aquario promulgata in medio trigono, confirmata autem magis in Armenia, Hircania, Mattiane, Bactra, Casperia, Sctica, Sauromatibus, Oxiane, Sogdiane. Demum propter concursum aquei trigoni qui in quadrante quarto uiget, promulgata est etiam in Numidia, Carthagine, Africa, Phyzania, Nasamonitis, Garamãtibus, Mauris, Getulis, Metagonitis, Bithynijs, Colchis, Syria, Cappadocia, Lydia, Commagene, Cilicia, Pamphylia. Arabiæ autem adiacet Aegyptus, Cyrenaica, Aethiopia, Media. Constat & Scythicam gentem in extremo trianguli quadrantis tertij ultimam futuram, quæ nomen Mahumethi relinquat: sicut & Hispaniam & adiacentes regiones ut dixi, legem Christi. Hæc tam subtilia sunt, si causam diuersitatis intelligis, quoniam illa maior est, cuius quadrans consentit cum tempore promulgationis, quadrans enim duos habet trigonos, & duo trigoni duobus trigonis respondent mutuò sibi inuicem oppositis. Ista firmior, cuius trigonus consentit cum tempore promulgationis. Sed iam ad textum redeamus. Docuerat superiùs tres esse differentias ipsorum locorum, quibus diuersitas contingeret in hominibus atq; in genituris: sed unam præcipuè per quam regiones uniuersales distinguerentur, calidam, frigidam & temperatam. Secundam, per quam distinguerentur prouinciæ temperatæ regionis: imò etiam intemperatarum. nam hæ tribuuntur conterminis regionibus trianguli externi temperati. Veluti Lituania & Moscouia & Lappones, & Getæ, & Noruegia erunt sub Marte, & Ioue, & Ariete, sicut Germania. Tertia differentia

tia fuit illa, quæ quinque discriminibus constabat, quam reducit ad secundam. Quia tertia illa naturalis erat & eo modo reducitur ad Astronomicam. Hoc igitur in capite tria facit. Primùm quidem docet fixarum uires ad regiones traducere. Nam sicut cuique regioni suum dominum signum ascripsit, & Planetam aut planetas, qui signo præessent, ita fixas non ex dominio signi, cùm non dominentur signis, ex loco adiungit: Veluti oculus Tauri tempore Ptolemæi erat in Tauro, & ita afficiebat Cyprum & maritima loca Asiæ minoris & Parthos, ita nunc afficit Hircanos & Armenos & Aegyptum, quia nũc ingressus est Geminos. Et ita cor Scorpij cùm olim esset in Scorpio, afficerétq; Syriam & Mauros & Cappadocas, ita nunc afficit Hispaniam & Celticam Galliam, ubi est Lutetia, & Normanni & Neustrij, & quos uocant Britannos Galliæ: fecítq; rapaces & subdolos, qui aliòquin antiquo tempore erant boni socij, quia erant sub Sagittario, & nunc stella illa quæ maximam significat auaritiam & crudelitatem atq; audaciam, Sagittariũ ingressa est. Ita loca stellarum in signifero quæres, & uires illarum signis ascribes.

TEXTVS XX.

Præterea, ea loca signiferi potissimùm consideranda de magnis vrbibus, quæ metropoles dicũtur, per quæ in harum extructionum principijs, vt in genitura hominis, ferri Solem ac Lunam animaduersum, vbique ex cardinibus præcipuè horoscopus fuit. Quarum autem tempora extructionum non comperiuntur, videndum, quo cadat M C. in genitura Principum ac Regum, quæ quoq; tempore rerum potientur.

Hæc

Hæc est secunda pars, in qua docet deuenire ex prouincijs ad ciuitates metropolitanas, id est, principes aliarum ciuitatum: Veluti in Italia Roma, Venetiæ, Mediolanum, Neapolis, Florentia, Sena, Ferraria, Mātua, Genua, Luca, Taurinum, & quæcunq; tales seu imperent alijs urbibus, etiā quòd alieno Regi pareant, ut Mediolanum & Neapolis: seu non pareant, ut Venetiæ: seu nullis imperent urbibus, libertatem tamen suam tueantur, ut Luca, Metropolis nomine intelliguntur. Nam reliquæ ciuitates quæ neq; per se regūtur, neq; alijs imperant, fortunam Metropolis maxima ex parte sequuntur. In omnibus igitur his, quæ quoquomodo seorsum aliquid habent principatus, ut in Mediolanensi regione Papia atq; Cremona, iubet Ptolemæus principalia loca debere obseruari erectionis illius ciuitatis, tāquàm in genituris. Tria autem maximè principalia docet Solis & Lunæ & horoscopi seu ascendentis: nam medium cœli pertinet ad Principem potiùs ciuitatis, & horoscopus refert ipsam ciuitatem. Si igitur talia loca afficientur, afficietur & ciuitas. Quòd si ignota sit cōstitutio cœli, quæ fuerit ædificationis ciuitatis tempore, tunc medium cœli ciuitatem gubernantis in genitura tanquàm principalem locum ciuitatis, obseruabis.

Ex hoc habetur pulchra regula, quòd ubi habueris & genesin ciuitatis (ita enim nunc manifestioris doctrinæ causa, figurarum cœli uoco constitutionem declarantem syderum tempore primæ ædificationis) & genesin gubernantis, oportebit medium cœli genesis gubernantis considerare, & locum Solis ac Lunæ atq; ascendentis genesis ciuitatis conferre: tum inter se pro generali regimine, tum ad eclipsium præcedētium constitutionē. Quòd si locus gubernetur ab aliquo proconsule, princeps autem procul absit, tunc permista erit fortuna ex ipsis tribus, scilicet genesi urbis, quæ primum obtinet locum, inde medij cœli ueri principis, tertio loco medij cœli

guber

gubernatoris. Sed si princeps uerus in urbe sit, uel propè, gubernatoris genesis prætermittenda est.

TEXTVS XXI.

His præcognitis, consequens fuerit percurrere rationem prædictionum, primúmq; illas quæ totas regiones vrbésue complectuntur, cuius contemplationis modus erit talis. Non est prior neq; potentior causa huiusmodi casuum, quàm quæ ducitur à defectiuis Solis & Lunæ copulationibus, & transitibus stellarum illarum tempore.

Hæc est tertia pars, in qua docet generalem modum & proprium procedendi: de proprio agit ibi: sed prædictionum. In hac igitur proponit duos modos generales, quorum primus pertinet ad locos, & est, ut consideremus secundum tres illas diuisiones, scilicet, an hoc erit in regione calidißima, uel frigidißima, uel temperata: deinde per trigonos, & signa, in qua prouincia illius partis. (Sed maximè temperatam habet in consideratione) Tertiò in qua metropoli illius prouinciæ. Propter quod sciendum est, quòd ubi cōcordaret ciuitas cum constellatione, & non concordaretur prouincia, effectus continget. Sed nunquàm poterit prouincia concordare, quin etiã quadrans ipsum concordet. In hominibus autem, etiam quòd concordaret genesis propria & non concordaret ciuitas, in qua est homo, nihil erit. Et propter hoc credo, quòd eclipsis illa in Tauro in parte horoscopi mei anno MDXXXIX *nihil egerit, quia non concordabat cum ciuitate Mediolani, ubi ego eram & habitabam, uel propé. Nãm nulla fuit pestis aut magna calamitas ab eo tempore usque nunc in tota regione Mediolanensi, in qua perpetuò habitaui. Et ex hoc patent duo corrollaria. Primum, quòd nō afficiuntur homines à genera*

neralibus constitutionibus, nisi afficiatur ciuitas. Ciuitas tamen afficitur, etiam quòd constitutio non adiungatur prouinciæ signo, & non potest adiungi prouinciæ signo, nisi priùs consentiat cum illo ex octo trigonis, in quo est prouincia, & non potest affici trigonus, nisi tota afficiatur pars, scilicet quæ est uniuersalis, & in qua trigonus continetur. Causa autem, cur absq; testimonio trigoni loci deliquij affligitur ciuitas, non autem prouincia, est, quia ciuitas habet principium per se, prouincia autem non, nisi ut est pars quadrantis. Sed de ciuitate & homine est alia ratio, quia ciuitas potest pati pestem & excidium per se, quia cùm sit res uniuersalis, respicit constellationem uniuersalem, per se absque prouincia, homo autem non potest pati pestem aut excidium absq; excidio aut peste ciuitatis: Quia cùm sit singularis, non est subiectum proportione respondens causæ uniuersali. Similiter est animaduertendum signum ascendens pro ciuitate, nam si congruat prouinciæ aut loco Lunæ, aut Solis, aut horoscopi ædificationis, augebit effectum. Quia cùm locus deliquij non sit nisi unus, non potest concordare nisi cum loco principali ciuitatis, nec posset concordare uel cum prouincia, nisi ubi ciuitas haberet ascendens ipsius prouinciæ, sed hoc non semper ita euenit, imò omnes ciuitates unius prouinciæ affliguntur diuersis temporibus: igitur concordia est sumenda etiam ab abscendente. Sed Ptolemæus commemorauit solùm principalem locum, qui est deliquij. Manifestum est igitur ex ista demonstratione, quòd non est necessaria concordia prouinciæ, ut ciuitas deliquio subijciatur. Secundum, quòd quilibet potest euadere à talibus infortunijs generalibus mutando regionem, nisi sit omnino connexus per ascendens aut significatores primos.

Secundum autem uniuersale est, quod ducitur ex causis ipsius effectus: & illæ erunt eclipses primò Solis uel Lunæ:

t deinde

deinde stellæ, quæ loca eclipsium respiciunt, aut quæ simul ascendunt aut in cœli sunt medio. Nihil autem refert, seu transitibus scribas seu circuitibus, quod Græca dictio sonat.

TEXTVS XXII.

Sed prædictionum huius partis, vna est localis, quæ continet præscientiam regionum ac vrbium, quibus intenditur significatio particulariter defectuum luminarium, aut concurrentes stellarum menstruationes, quæ sunt Saturnus, Iupiter, Mars, cùm stationarij fiũt.

In parte hac declarat primum proprium, quod ad locos pertinet, quod sumitur ex defectibus luminarium, aut stationibus trium superiorum: quoniam, ut dictum est, uix inferiores dicuntur habere stationes, cum fuerint superiores hi domini loci eclipsis, uel in ipso loco eclipsis, uel in aspectu ipsius eclipsis, uel exoriantur hora eclipsis, & maximè si cum horum uno fuerint in stationibus, aut oriantur chronicè, id est uesperi, in opposito Solis: aut occultentur, ita ut sint quatuor status horum principales, & tres qui accedunt.

Notandum, quòd eclipsis quantò maior fuerit, tantò ipsa est generalior: & generaliter, licet non semper, centrum Lunæ proximius est, ipsáq; Luna eclipticæ: imò fermè necessarium est, cùm eclipsis generalis fuerit, ut Luna circunferentiæ extremitate saltem tangat eclipticam: ideóq; effectus fiunt uehementiores atq; generaliores, tum uerò diuturniores.

Notandum etiam, quòd ex deterioribus concursibus quæ in cœlo fiant, est coniunctio Saturni & Martis in Cancro, cùm deliquio coniungitur: quoniam Saturnus cadit à domo, Mars ab exaltatione, & Saturnus corrumpit effectus Lunæ, quæ ibi habet domum, & Mars corrumpit effectus Iouis, qui ibi exaltatur. Et Martis calor in signo æstiuo augetur, & Sa

& Saturni frigus propter Lunam: & est signum propinquißimum uertici nostro, & quadratum respectu Arietis, quod dominatur in Europa, quanuis non in Italia. Est etiam signum, quod præest mari & morbis serpentibus, ut elephantiasi, & prauis, ut carcinomati & phagedenæ.

TEXTVS XXIII.

Altera est temporalis, qua comprehenditur & significationum tempus, & durationis magnitudo.

Hoc est secundum proprium, quod continet duo genera temporis dilationis & perseuerantiæ. Exemplum: sit eclipsis aliqua Solis decima Maij alicuius anni, quæ durat una hora, & tertia parte horæ, & distat ab occasu quatuor horis ad unguem: tunc dicemus, quòd initium istius effectus eclipsis erit post quatuor menses à tempore ipsius eclipsis propter quatuor horas distantiæ: Et quòd durabit anno & tertia parte anni: & ita de tempore magnitudinis effectus. Hæc autem inferiùs apertè declarabuntur.

TEXTVS XXIIII.

Tertia generalis, in qua inest cognitio, quibus quidq; rerum generibus aduenturum sit.

Vult declarare in ea parte genus materiæ, seu subiectum, in quo erit futurus euentus, scilicet an erit in terra, uel in aqua, uel in aëre, uel in arboribus, uel segetibus, uel in piscibus, uel in serpentibus uel in auibus, uel quadrupedibus: & sunt genera decem subiectorum hominibus additis. Sed hominum genus diuiditur per sexus, ætates, leges, conditionem et qualitatem. Sexu, an in masculis, an in fœmininis? Aetate, an in pueris, an in iuuenibus, an in senibus? Lege, an Christianis, an Mahumethanis, aut reliquis? Conditione, an in infima plebe, an patritijs, an magistratibus, an principibus? Quali-

tate an in biliosis uel pituitosis? uel sapientibus, uel rudibus? uel otiosis uel exercitatis? uel artificibus, aut agricolis?

Deniq; ex tot conditionibus dum una alteram contrahit, ad ipsa fermè singularia peruenimus, & distinctè poterimus dijudicare de genere patientis.

Notandum circa intellectum propositorum & perfectionem eorum, quæ tractantur à Ptolemæo, quòd quinq; sunt necessaria in omni actione: agens, & est principium, ut deliquia, & stellæ cum illis coniugatæ: patiens, & est genus materiæ, de quo nunc dictum est: & locus, de quo loquetur in capite sequenti: & tempus, de quo diximus, quòd habet duo genera dilationis & perseuerantiæ, & qualitas effectus. de quo in sequenti textu. Ergo Ptolemæus nihil addidit superfluum, neq; defecit in aliquo necessario.

TEXTVS XXV.

Quarta & vltima specialis, qua definitur singillatim modus venturorum.

Hæc autem sunt, uelut casus domorum, læsiones à serpentibus, faces & cometæ in cœlo, pestis, bellum, naufragia, inundationes, sterilitas, seditiones, atq; talia.

Caput quintum.

TEXTVS XXVI.

De Regionibus, quarum sint significationes.

PRimam igitur quam diximus localem, ita explicabimus. In copulationibus enim defectiuis Solis et Lunæ, præsertim euidentibus, considerabimus defectiuum signiferi locũ, itémq; cõciliationes cum signis regionum per triangula.

gula. Item quid habeat consensum cum loco defectiuo signiferi, siue in vrbium primis extructionibus, siue ab horoscopo, siue ab illis locis, quæ tum lumina occuparunt, seu M. C eorum, qui iam rerum summæ præsint. Quibus conciliationibus repertis, decernemus euentus omnino ad illas, quarum fuerint regiones pertinere, inq; primis si cum signo defectiuo coniungantur, & si ipsis deliquium supra terram existens apparuerit.

Lunæ deliquia fiunt interposita terra inter ipsam & Solem, quo fit, ut cùm ipsa soleat lumen à Sole recipere, non recipiat, & fiat obscurior, non tamen planè obscura, sed quasi rubra: quia præter lumen Solis & ipsa quippiam habet luminis, quo luceat uelut obscura pruna. Cùm igitur Luna delinquit, cùm uerè lumine Solis priuetur, modò ipsa sit super terram, deliquiũ eius uideri potest. At de Sole non eadem est ratio, quippe Sol delinquit Luna interposita inter ipsum & terram, quo fit, ut Lumen Solis intercipiatur ab oculis nostris, non tamen ab ipso Sole aufertur, cùm sit ipsius proprium. Itaq; cõtingit Solem esse supra terram, & deliquium pati apud quasdam gentes, apud alios autem non, propter aspectus diuersitatem. Vt igitur locus à deliquio affici debeat in Luna, duo sunt necessaria. Vnum, quòd Luna tunc temporis in hemisphærio superiore illius loci sit, & cum prouincia illa concordet signo, uel trigono saltem. Secundò, cum ciuitate in Solis loco uel Lunæ uel ascendentis, uel cum medio cœli illius qui regit ciuitatem ipsam. In Sole uerò necessarium est præter id, quòd sit super terram & conueniat locus eius prouinciæ uel ciuitati, ut illi parti prouinciæ atq; ciui-

tati eclipsis ipsa appareat. Fieri enim potest, ut diximus, quòd quamuis Sol ipse deliquium patiatur, & sit supra hemisphærium alicuius gentis, attamen propter aspectus diuersitatem gens illa deliquium nullum Solis patiatur, sed Solem totum clarum, lucidum, atque liberum intueatur. Quo fit, ut duæ maximæ dubitationes emergant, necessariæ admodum, quarum altera est:

Quòd si eclipsis necessaria est, ut uideatur illi genti, igitur uis eius non consistit in hoc, quòd ambo luminaria sub eadem linea ferantur, quæ ecliptica nominatur? Quãdo quidem & in eclipsibus tam Lunæ quàm Solis quæ sub terra fiunt, Luna sub ecliptica semper sit, aut ualde propé. Et in eclipsibus Solis quæ supra terrã fiunt ab aliqua tamen gente, non uidentur propter aspectus diuersitatem, Luna etiam sub ecliptica eodem modo sit, aut ualde propè: nec tamen ullam eius rationem habendam censet Ptolemæus, nec illarum quæ sub terra fiunt. Quinimò magnitudinẽ eclipsium Ptolemæus pro magnitudine prouinciarum & uehementia effectuum metitur: & tamen contingere sæpe solet in Solaribus eclipsibus ob aspectus diuersitatem, ut maior fiat obscuritas ipsius Solis, dum Luna aliquantulum ab ecliptica recedit: longè uerò minor, dum sub ipsa linea exquisitissimè fuerit. Ergo uis deliquij in luminis defectu consistit, & non principaliter in appropinquatione Lunæ ad eclipticam. Non tamen negauerim etiam illam propinquitatẽ aliquid facere ad effectus magnitudinem. Sed illud quod Haly impulit ad credendum, quòd principalior causa effectuum deliquij propinquitas esset Lunæ ad eclipticam, fuit quòd defectus est priuatio, & priuatio inter causas agentes referri non potest. Præcipuè uerò, quod Ptolemæus deliquia non solùm inter causas malorum, sed etiam bonorum refert. Ergo dicendum est, quòd per deliquia luminarium lumen ipsum, quod ad nos transit (nam neque

nunquàm Luna ut dixi ex toto priuatur lumine & multo minus Sol, sed in maximis deliquijs, quòd corpus Lunæ perspicuum sit, adeò ut Venus per ipsam intueri poßit, ut in physicis declarauimus, lumen croceum ad nos deueniat) affectum externa qualitate immutat, & concutit partes orbis loco, in quo est, addictas. Fieri igitur non posset, ut si deliquia lumen auferrent, ut inter causas agentes & præsertim bonas numerari possent. Sed non aufertur lumen ipsum, uerùm immutatur, ideóque hæc mutatio tam bona esse potest quàm mala: sæpius tamen mala.

Secunda dubitatio est, quid per consensum intelligat cum loco defectiuo signiferi? Respondeo, quòd in prouincia uult, quòd sufficiat quòd sit ex trigono illo: Sed in ciuitate oportet, quòd conueniat ex signo eodem: quia conuenientia hæc sumitur à loco Solis uel Lunæ uel horoscopi. Cùm igitur sumatur ex tot locis, si non referrentur ad signum solum deliquij sed ad triangulum, fieri non posset fermè, ut ulla ciuitas illius prouinciæ ab eo effectu esset immunis, quod tamen rarißimè contingit. In prouincijs autem ob id consensus trianguli solus sufficere potest, quia ipsæ regiones non certam habent rationem, qua uerè signo subijciantur: Sed solùm illam communem, quæ dicta est: At ciuitates genesin ut dictum est, habent. Propterea in ciuitatibus uel illarum principibus signi consensus requiritur, trianguli non sufficit, in prouincijs autem sufficit. Ex hoc patet, quòd si consensus fuerit ex gradu, deliquij effectus erit ualidior & certior: sin ex paucis gradibus, eò minor, quò magis distiterit locus deliquij à loco principali ciuitatis. Similiter & magnitudo deliquij in plures partes signi consensum extendit: ita tamen, ut nunquam totum signum prætergrediatur. Habenda est etiam ratio, cuius luminaris deliquium sit: nam deliquium Solis in plures partes extenditur signi, quàm Lunæ: Et ut extenderit, ma-

iores etiam effectus facit: Lunæ uerò etiam si extendatur in extremis effectus, multum uirium amittit. Facit &, ut dixi, aliquid propinquitas Lunæ ad eclipticam. His quatuor modis effectus deliquiorum magis aut minus extenduntur in eiusdem trigoni partibus: Et ad plures aut pauciores ciuitates, maioresq; aut minores effectus producunt.

Caput sextum.

TEXTVS XXVII.

De Tempore euentuum.

Ed temporalis tractatus qui complectitur significationum tempus et duratione͂, talis est. Cùm enim quæ deliquia eodem tempore accidunt, non soleant apud omnes vbique habitantes eisdem horis inæqualibus consummari, nolo aute͂ & Solis & Lunæ deliquia intelligi, neq; etiam obscurationem nec durationem pariter intendi, primùm in vnaquaq; regione, cuius situs ratione comprehensus est ad horam deliquij, poli altitudinem & cardines tanquàm in hominis genitura exprimentur, deinde exquiretur, quot horarum æquinoctialium in vnaquaq; comprehensa ratione regione duratio sit obscurationis. His enim constitutis, quotquot horas æquinoctiales inuenerimus, tot in solari quidem deliquio annos, Lunari

verò menses duraturos effectus pronuntiabimus.

Duo sunt genera horarum. Vnum quidem, quod uocatur æquinoctialium seu æqualium, & est temporis spatium quod est uigesimaquarta pars eius, quo Sol ab ortu ad ortum redit, seu à meridie ad meridiem: alterum uocatur inæqualium, & sunt duodecima pars temporis ab ortu Solis ad occasum, seu diei artificialis: quam palam est & pro uarietate temporis & regionis uariam esse. Siquidem in æstate longiorem quàm in hyeme, & apud Scotos, quàm apud Italos. Quibus cognitis, manifestum est deliquia tam Solis, quàm Lunæ neq; eisdem horis inæqualibus terminari, id est durare apud omnes gentes: atq; id est primum. Neq; eisdem horis inæqualibus incipere apud omnes aut desinere: hoc enim diuersitas facit meridiani, quando quidem prius apud occidentales incipit ac desinit: illud, diuersitas altitudinis poli: atq; id secundum est. Neq; æqualium horarum comparatione æqualiter incipiunt: prius enim apud occidentales, ut dictũ est, atq; id est tertium. Neq; in solari eclipsi æquale tempus est apud omnes, atq; id quartum est. Solum quintum superest, quod est commune omnibus gentibus, scilicet tempus horarum æqualium eclipsis Lunæ idem esse. Placuit autem Ptolemæo exemplum solum primi dare: quanquàm litera hæc diuersis modis legi soleat: dummodo tamen quinto non legatur, uerißima est. Quod uerò de obscuratione ac perseuerantia dixit, iam ad tertium sensum & quartum referri debent, ac si diceret eclipses Solis ac Lunæ apud omnes gentes in eisdem horis inæqualibus non perficiuntur, neq; obscuratio aut duratio eodem tempore, uel horis æqualibus incipiunt aut perficiuntur: hoc autem postremum ad tertium modum pertinet. Quòd si ad Solem solum referas, ut Haly facit, posset ad quartum referri modum.

His intellectis, figura fiat dicit Ptolemæus quemadmodum in genesi erectis quatuor cardinibus: inde consideretur quantum temporis intercedit inter initiũ finémq; deliquij, quótq; erunt æquinoctiales horæ in Sole deliquium patiente, tot erunt anni affectus: & pro partibus horarum partes eædem anni: Luna uerò pro singulis horis atq; partibus menses totidem exposcit. Ex quo patet, quòd cum effectus magni procedant ab eclipsi Solis, & eclipsis Solis non poßit durare plus duabus horis & media æqualibus, quòd nulla magna calamitas potest durare, plus duobus annis cum dimidio. Verùm nec leuiores possunt plus durare, quia fiunt à Luna deliquium patiente, Luna autem licet in deliquijs tres horas cum dimidio poßit excedere, quia tamen menses significat, non potest producere calamitatem.

TEXTVS XXVIII.

Cæterùm, exordia ipsa & vehementiores progreſsiones cognoſcentur ex loci defectiui habitu erga cardines. Nam cùm locus ille inciderit in orientalem finitorem, ſignificat euentuum exordia circa primos quatuor ſequentes ſtatim deliquij tempus menſes futura eſſe, vehementiores autem progreſſus in primo triente totius durationis affectionalis. Sed ſi inciderit idem locus in M. C exordia erunt proximè ſequentium menſium & trientis medij totius durationis. In occidentali autem cardine ſignificantur exordia vltimorum quatuor menſium, & vltimi trientis totius durationis futura eſſe.

Hoc est secundum, & sumitur ab horis inæqualibus, docétq; duo simul inuenire, tempus initij euentus, & magnitudinis. Et est, ut uideas, qua in parte contingit locus eclipsis, id est initium eius: quod quidem initium potest esse sub terra. Sed tamen melius est, ut existimemus propter ea uerba capitis præcedentis (supra terram existens apparuerit) quod sit ab initio orientis usq; ad occasum, diuidendo per duodecim horas, quas uocant temporales seu inæquales, & secundum totidem horas, menses numerētur. Vtpote si distiterit ab ascendente quatuor horis, initium erit quarto mense. Vel melius, ut medium ipsius deliquij pro tempore eclipsis statuas, & uideas figura constructa, cui cardini propius sit. Et si fuerit propius ascendenti, continget euentus ille in primis quatuor mensibus: & si medio cœlo ultrò citróue, in quatuor sequentibus mensibus: & si occidenti, in quatuor ultimis mensibus. Deinde dicit, quòd eadem ratione, si deliquij locus medio eius tempore, quo scilicet maximum est, fuerit propinquius ascendenti, effectus maximus apparebit in prima tertia parte temporis ipsius effectus: & si medio cœlo ultrò citróue, in secunda tertia parte temporis effectus: & ita si propinquius occidenti, in tertia & ultima parte. Exemplum sit eclipsis Solaris, cuius tempus deliquij sit unius horæ cum dimidio: & palam est, quòd significat effectum, qui durabit anno cum dimidio: Cadat igitur locus deliquij tempore maximæ obscuritatis iuxta ascendens alicuius regionis, tunc initium talis effectus, puta pestis significatæ per tale deliquium, continget in primis quatuor mensibus, & per primos sex menses sequentes erit ualidißima, deinde mitigabitur paulatim, donec compleantur decemocto menses ab initio, in quo pestis incepit: Seu ante uigintiduos menses post tempus eclipsis. Rursus sit locus deliquij iuxta cor cœli magis, quàm orientem uel occidentem: tunc incipiet effectus

ctus seu pestis inter quartum & octauum mensem ab hora deliquij, & per sex menses sequentes, scilicet usq; ad quartumdecimum, fermè ab hora eclipsis augebitur mediocriter, deinde sex alijs mensibus sequentibus fiet maxima pestis: pòst reliquis sex mensibus ita delinabit, ut post uigesimumsextum mensem tota finiatur. Rursus sit, ut illa eclipsis cadat in occidentem, tunc effectus incipiet ab octauo mense usq; ad duodecimum: & per duodecim menses sequentes non erit ualde magna, sed in ultimis sex mensibus sequentibus qui fermè terminabuntur ad trigesimum mensem, erit maxima pestis. Ex his sequitur, quòd nullius eclipsis effectus potest extendi ultra tres annos cum dimidio ab hora ipsius eclipsis. Et hoc erit, quando fuerit maxima eclipsis Solis, quæ non attingit duas horas cum dimidio, & fuerit in occidente: tunc enim incipiet in fine anni ab hora eclipsis, & durabit duobus annis cum dimidio fermè, & ita extẽdetur effectus usq; ad tres annos cum dimidio. Eclipsis uerò Lunæ eadem ratione, quãdo fuerit maxima & in occidente, non poterit effectus eius extendi ultra sedecim menses: scilicet duodecim dilationis & quatuor operationis. Opinio igitur Ptolemæi est, quòd omnium eclipsium effectus incipiant intra primum annum ab hora eius. Haly uerò deceptus est existimans, quòd posset proferri in deliquijs Solis usq; ad duodecimum annum propter authoritatem in Centiloquio, quam credidit esse Ptolemæi, quoniam falsò illi ascribitur. Similiter & deceptus est, quòd protulerit effectus eclipsium in multos annos, cùm id facere non possint, neq; secundum Ptolemæi opinionem ultra duos cum dimidio, ut dictum est, extendantur. Quòd uerò medium eclipsis & non initium assumamus, rationem habemus ex præcedenti capite, cùm dixit (In copulationibus enim defectiuis Solis & Lunæ præsertim euidẽtibus considerabimus defectuum signiferi locum) nam cõiunctionem luminarium seu copulam

præ

præsupponit: hæc autem non fit, nisi in medio eclipsis. Secundò, quia euidentia quærit, euidentissimum autem mediũ, non initium ipsius deliquij. Prætereà non loca, sed locum considerare docet. Sed si initium considerare oporteret, & finem: par enim est ratio utriusq;.

TEXTVS XXIX.

Verùm particularium remissionũ, intensio númq; iudicia fient de intercedentibus toto tempore luminaribus copulationibus, cùm in locos authores effectionis, aut illis configuratos inciderint, déq; alijs vnà exoriẽtibus stellis effectionis designatricibus, cùm aut in emersionibus aut occultationibus, aut stationariæ, aut noctu emicantes, configuratæ cum authoribus effectionum locis fuerint. Emergentes autem vel stationariæ intendũt euentus, dum verò occultatum se eunt, aut splendore Solis obruuntur, noctúve emicantes, & de euentibus remitti aliquid solet.

Docet hac in parte singularia tempora, in quibus effectus eclipsis iam inchoati augentur aut minuuntur duobus modis, aut per interlunia seu plenilunia, uel quadratas radiationes luminarium, cùm in locos authores effectionis, id est in locos eclipsis aut illi configuratos, id est ex trigono respicientes inciderint. Atq; hæc pulcherrima est regula, quoniã multi decipiuntur existimantes luminarium coniunctiones & aspectus semper debere aliquid adiungere effectui iam per deliquium designato: cùm tamẽ plerunq; potiùs minuant. Nanq; si concordauerint, augebunt: si non concordauerint, non solùm

lùm non augebunt, sed dum quippiam semper faciunt, aliud faciendo, minuunt.

(Déque alijs) Intelligit stellas, quæ cum loco deliquij concordarunt: Concordia est, ut inferiùs docebit, cùm dominatur Planeta è domo uel altitudine, uel trigono, uel fine, uel respicit locum. Si igitur quæ disponunt stellæ nouiter emergant, aut occultentur, aut stationem ingrediantur, uel noctu emicent, augent uel minuunt effectus. Augent quidem emergentes è Solis radijs haud dubiè, quia lumine & motu aucti sunt. Augent & in stationibus, quoniam licet debiliores sint, quia tamen firmi in uno loco, plus operantur. Debilis enim aßiduè aßistens plus operatur, quàm ualidus uagans. Propterea ad fortunam bonam malámue etiam in genesi stantes Planetæ plurimum ualent, quoniam inuariabilem decernunt. In animi autem uiribus & corporis non idem possunt, quia sunt imbecilles. Dum uerò occultantur dispositores Planetæ, imbecilliorem reddunt effectum. Et similiter noctu emicantes, id est, cùm Sol occidit, Planeta qui in oriēte lucet, is est occidentalis, & in die exortus, imò etiam retrogradus, is factus est imbecillis (Intelligit autem de superioribus tantùm, tanquàm manifestioribus, nam status inferiorum obscuri sunt ualdè & implexi) ideò effectus minuunt.

Illud animaduertendum est, quòd de effectibus longioribus non tractat Ptolemæus, quæ spectant ad coniunctiones trium superiorum, maximè Saturni & Iouis, quia effectus tardiores sunt, & non adeò euidentes: qui potiùs ad prophetas pertinent, quàm ad Astrologos. Hi tamen effectus, ut dictum est, ab ipsis eclipsibus augentur ac minuuntur, uel etiam ad actum deducuntur.

CAPVT

Caput septimum.

TEXTVS XXX.

De genere euentuum.

Ertio loco propositum fuit, cognoscere in quæ genera rerum euentus essent exituri. Hoc ipsum deprehendetur & de natura signorum, & de forma, in quas loci deliquiorum inciderint, horúmque locorum dominatrices stellæ, cùm vagantium, tum fixarum, hæc & de ipsius deliquij & de cardinali signo deliquij sunt intelligenda.

Genera accidentium descripsimus superiùs esse res subiectas, quæ bifariàm sumuntur, aut ex loco deliquij, aut Cardinali signo. Locũ deliquij nemo ignorat qui sit: Verùm signum Cardinale appellat illud, quod est in angulo sequente eclipsim, hoc enim in præsenti capite inferiùs declarat. Manifestum est autem, quòd nullus angulus potest sequi locum eclipsis, nisi cœli cor & ascendens. Si enim eclipsis fuerit inter cœli cor & occidens, cor cœli erit signum Cardinale. Sin autem inter ascendens & cor cœli fuerit eclipsis, erit signum Cardinale signum ascendẽtis. Horum unumquodque quadrifariàm imò quinque modis accipi debet: primum de natura signorum, utpote si sit in signo masculino diurnóq;, aut fœminino uel nocturno, æquinoctio, æstiuo, tropico, mobili, fixóue, imperante, obediente ac intuente, uel trigono. Secundum, à forma non in nono orbe, sed in octauo stellarum, auis, piscis, quadrupedis, humanáq;. Tertium, à dominis locorum, puta domus altitudinis, trigoni, & finis. Nam ut sæpe dixi, hæc

hæc solùm sunt genera principatus stellarum. Quartum, si quæ erraticæ in ipsis locis sint. Quintum, si quæ pari modo fixæ sint in eodem loco. Atq; id plurimùm potest in regionibus, quæ plurimùm distant ab æquinoctiali: Nam fixis magis reguntur, quàm erraticis. Hodie quæ est uigesimasexta Iulij MDLII *hora sexta à meridie in Scotia Edimburgi dum essem, nebulæ tantum in aëre apparuit, ut homo ab homine dignosci non posset, neq; tamen id frequens, cùm iam mense abhinc expleto nihil tale uisum sit (nam iã illũ exegimus) nec tamen Luna ulli Planetæ iungebatur, nisi quis uelit dicere Venerem Mercurio iunctam, aut tardiùs quàm in Ephemeride, aut Solem Ioui celeriùs. Sed mihi profectò in causa fuisse uidetur, quòd Luna eo in parallelo coascendit spicæ Virginis primæ magnitudinis stellæ, naturæ Veneris & parum Martis, quæ iuxta eclipticam posita est, erátq; cum quadrilatero Virginis, naturæ Mercurij Venerísq;, quæ & ipsæ iuxta eclipticam erant. Et rursus coascendit cum stella secundæ magnitudinis, quæ est in Corona boreali quarta parte & minuto decimoctauo Scorpionis, boreali latitudine partium fermè quadragintaquinque, naturæ Veneris atq; Mercurij. Itaq; constat quantum fixæ stellæ poßint, erraticæ quidem ab æquinoctiali ad tropicos maximè: fixis, à polis ad quos declinant usq; ad suos circulos: in temperata regione, ut magis ad hanc uel illam extremarum appropinquauerint: Et pro magnitudine & luce, & situs rectitudine supra regionis uerticem.*

TEXTVS XXXI.

Dominatio autem stellarum errantium ita colligitur. Quæcunque enim pluribus modis vtrique loco, id est, deliquij ipsius & hoc sequentis cardinis adiungi cernetur, ea sola dominationem occupabit. In hoc autem consideran

derantur proximæ & apparentes accessus, & defluxiones, & ratione comprehensæ figurationes, itémque domiciliorum, triangulorúmque potestas, vnà cum altitudine & terminis.

Tres ordines pulcherrimos proponit: Primus est in genere coniunctionis corporum, & est applicatio & defluxus. Secundus in genere radiorum, & sunt sex: quatuor tantùm tamen commemorat, & duo prætermittit, tanquàm nota. Tertius ordo est dominij: qui diuiditur in quatuor. Vt autem primùm singula discutiamus, sciendum quòd corporis uis ualidior est, quàm radij. Et ideò primus ordo sumitur à corpore, & diuiditur in applicationem & defluxum, quarum applicatio ualidior est defluxu. Secundus ordo est ualidior tertio: quia radij sunt magis res secundum naturam, quàm potestates: Nam potestas est inuenta quadam ratione generaliore, & ad aliquid dicta seu comparata. Ergo secundum ordinem, in species sex diuidere licet: ualidior est oppositio, inde quadratus, inde trigonus, pòst sextilis, pòst intuentia & imperantia: quanuis de his non constet an sextili debeant præponi. Hoc tamen infrà uidebitur. In tertio ordine præponit domum trigono, & trigonum altitudini, altitudinem uerò finibus. Itaq; tria sunt genera per ordinem posita, coniunctio, aspectus, potestas: genere quidem se præcellunt, sed non semper species speciem. Ordo autem specierum talis est. Primum, est applicatio: Secundum, defluxio: Tertium, oppositio: Quartum, quadratus in contrarijs, & trigonus in similibus: Quintum, est quadratus in similibus, & trigonus in contrarijs: Sextum, sextilis, uel intuentia, uel imperantia: Inde septimum & octauum: Nonum uerò, est domus: Decimum, trigonus: Vndecimum, altitudo: Duodecimum, finis. His intellectis, dicit Ptolemæus, debes uidere qui plures habet

in utroq; loco, scilicet deliquij & anguli antecedentis potestates, is erit dispositor.

TEXTVS XXXII.

Sin vna eadémq; stella dominium vtriusq; loci, id est, defectiui & cardinalis sortita non fuerit, præferetur quidem defectiui loci dominus, sed assumetur etiam ille, qui præ cæteris vtriq; loco pluribus modis de præscriptis adiungi videbitur.

Hanc eandem regulam non satisfacere ubi plures sint domini ex diuersis locis sumpti, sequens textus edocebit. Vbi uerò ex eodem sumuntur loco, maior minorem obscurat: ideóq; unum tantùm sumemus dominum. Hic uerò cùm ex cardine & ex loco deliquij dominos sumat, si non concordes fuerint, ambos accipere oportet, scilicet potentiorem in loco deliquij, & potentiorem loco cardinis. Vt sit regula generalis pulcherrima: Quotiescunq; fuerit unus locus tantùm significator alicuius rei, potentiorem in illo loco pro dispositore accipiemus: Si uerò duo aut plures loci fuerint significatores, principalis erit, qui plus habet potestatis in primo loco, inde etiam illi ex ordine adiungentur, qui reliquis locis primi imperabunt.

TEXTVS XXXIII.

Sed multis dominationem sibi vendicantibus propter æqualitatẽ respectus ad vtrũq; locum, præponetur reliquis vel cardinalior, vel potentior, vel qui maioris conditionis sectæq; fuerit.

Vt igitur ambigua fuerit domini ratio, præponetur ille,

qui in angulo fuerit: uel potentior, utpote in domo sua, uel altitudine, peregrino: uel qui fuerit maioris sectæ & conditionis, ut directus retrogrado, orientalis occidentali. Verùm hæc regula non ualde necessaria est, cùm raró contingat, ut æqualis sint potentiæ plures stellæ. Illud tamen scire necessarium est, quòd si plures æqualibus numero potestatibus præferantur, qui maiorem habebit potestatem, eligi debet. Veluti quispiam est dominus domus & altitudinis, alius trigoni & finis, primus secundo præponi debet: Secundus etiam habebit aliquid potestatis, non tantum, quantum ille, qui in alieno loco potestatem habente dominabitur.

TEXTVS XXXIIII.

Stellarum autem inerrantium assumetur ea, quæ loco defectiuo quasi assederit in præcedente cardine. Primùm, splendore secundum nouem modos demonstratos in primæ compositionis nostræ libris. Deinde vel cum cardine orientis vel M. C sequente locum defectiuum reperta.

In fixis autem stellis duos angulos obseruare iubet, alterum quidem, quem eclipsis ipsa sequitur: alterum, quem antecedit. Vt si eclipsis sit inter septimum locum & medium cœli, primum locum obtinebunt stellæ, quæ sunt in septimo loco, inde in cœli medio. Quòd si eclipsis fuerit inter cœli medium & ascendens, primum locum obtinebunt stellæ quæ in cœli medio, inde quæ in ascendente. Et ita antecedentes præponentur sequentibus, eligit tamen utrunq; locum antecedentem & sequentem. Ex his non omnes eligit stellas, sed quæ lumine præferuntur: id est, maximè illustres. Præferuntur autem nouem modis, de quibus locutum fuisse affirmat in

primæ compositionis libris, id est, in octauo Magnæ compositionis, quam uocant Almagesti: Vt pateat omnibus hunc eundem fuisse Ptolemæum, qui & Magnam scripsit compositionem. Hi igitur modi sunt: Primus ortus matutinus, cum stella cum Sole oritur: Et hic est triplex, aut enim est parum post Solem, aut cum ipso Sole, aut parum ante Solem, & hoc solo potest uideri: & si uideatur, est firmißimus status. Secundus, qui dicitur meridiare, est, cùm Sole oriente, stella cœli culmen attingit: Et hic triplex, uel enim postquàm ortus est statim, uel in ipso ortu, uel ante ortum subitò, & hoc solo stella uideri potest. Similiter totidem membra fiunt, si Sole oriente stella sit in imo cœli. Hic in genere est ualidior primo, sed distinguendo tertius est ualidior sexto. Tertius est, cùm Sole oriente stella occidit, & habet tres differentias: uel post ortum, uel in ipso ortu, uel ante statim: Et hoc solo tertio stella uideri potest. Debilior est in genere & singillatim secundo, primo autem ualidior, nisi quòd nonus est debilior tertio. Tres alij modi principales, scilicet quartus, quintus & sextus, fiunt ad unguem ex opposito, scilicet Sole posito in occidente, aut enim stella est in occidente, & fit quartus modus, tria habens membra ut primus, aut stella est in medio cœli, et fit quintus modus: qui & ipse habet sex membra: tria, dum est in medio cœli, & tria dum est in imo, aut stella est in oriente, & fit sextus modus, habens tria membra. septimus modus est, cùm Sol est in medio cœli uel in imo, & stella est secum uel in opposito, & ita habet quatuor membra. octauus modus est, cùm stella oritur, et Sol est in medio cœli, uel in imo, & ita habet duo membra. nonus modus est, cùm stella occidit, & Sol est in medio cœli, uel in imo, & sic habet duo membra. In uniuersum igitur sunt XXXII membra, & nouem modi principales, & in unoquoq; modo solum est unum membrum, in quo stella uideri potest, & ita nouem

modis solùm stella uideri potest, ita ut Sol & ipsa sint in angulis.

Tunc cùm stella est cum aliquo Planeta, uel in angulo, considera, si in aliquem horum nouem modorum incidat, an non: si non, est debilißima, si sic, considera an non uideatur & sit cum Sole: & tunc est etiam ualde debilis: Vel si non uidetur, nec est cum Sole, tunc est debilis: Vel si uidetur & est cum Sole occidentalis, & est mediocris. Vel si uidetur, & non est cum Sole, & est potens. Vel si uidetur, & est orientalis à Sole, & est ualidißima. Hæ igitur sunt sex regulæ inseruientes nouem modis.

Sed dubitatur, quoniam in erraticis præponit sequentem angulum & omittit antecedentem, in fixis autem non solùm antecedentem omittit angulum, sed etiam sequenti præponit. Causa est, quia erraticæ cùm moueantur ab occidente in orientem magis, locum deliquij superasse uidentur, & ad illum ferri motu primi mobilis: At uerò fixæ, cùm ualde tardè moueantur ab occidente in orientem, uidentur in præcedente loco esse robustiores, quia orientales sunt à Sole.

TEXTVS XXXV.

Atque ita animaduersa in stellis authoritate effectuum contemplabimur & formas signorum, in quibus & deliquium ipsum & huius dominatrices stellæ repertæ fuerint, à quorum proprietatibus modi generalium euentuum communiter ducuntur. Nam quibus signis forma humana tribuitur, siue in signifero, id est ecliptica intelligantur, siue per reliquos inerrantes appareant, significant euasuros euentus in genus humanum. Aliorum

terreſtrium formæ quadrupedes, aſsimilibus brutis, ſerpentes anguibus, et huiuſmodi, rurſum feræ, immanſuetis & noxijs humano generi, mites, vtilibus domitis, operámque & adiumentum commoditatibus vitæ noſtræ afferentibus pro cuiuſq; formæ deſcriptione, vt equi, bouis, pecudis, ventura portendunt. Prætereà, ſeptentrionales formæ terrenæ, terræ ſubitos motus, meridionales nimborum fluxus afferunt. Iam cùm loci illi authoritatis fuerint in figuris pennigeris, vt Virg. Sagitt. Gallinæ, in aues & volatica, inq; primis ea, quæ victui apta ſunt, ſimiliter cum natantibus in aquatica & piſces euentus cadũt. Quæ figuræ ſi fuerint marinæ, vt Canc. Capricor. Delphin marinis piſcibus, claſsibúſq; inſuper & nauigationibus: ſin Fluuiatiles, vt Aquar. Piſc. Fluuiaticis & Fontanis ventura decernunt. Argo autem vtrunque genus complectitur.

Stellas, quæ dominantur in loco deliquij & cardinis eum ſequentis ordine ſignorum, conſiderat, in quibus ſignis ſint: tum etiam ipſius deliquij locum gratia exempli aſcendat Gemini, deliquium ſit in Ariete parte uigeſimaoctaua: Mars & Mercurius principaliter dominabuntur: ſed Marti primus locus debetur. Sit igitur Mars in Virgine & Mercurius in Tauro. Exempli gratia hoc in deliquio, Arietem propter deliquium, & Virginem propter Martem, & Tauri ſignum propter Mercurium conſiderabimus. Non quidem ſigna noni cœli,

coeli, sed quae in octauo formantur ex configurationibus fixarum stellarum: Hoc enim nunc tractat. Tria autem in illis considerat, formam, mores, declinationem. Formam, ut in uolatilibus, piscibus, quadrupedibus. Afficientur enim similia similibus. Mores, ut in feris & mansuetis, & in nauibus ueluti Argo in marinis & fluuialibus piscibus tum nauigijs detrimenta, aut felicitatem significat. Ex declinatione autem septentrionale, terraemotus: in meridionali autem portendit imbres & tempestates. Hoc autem tam in figuris signiferi, quàm extra. Capricornus autem mare significat Australe, quia Cancer significat Boreale.

TEXTVS XXXVI.

Ad haec repertae authoritatis stellae in signis tropicis ac aequinoctialibus cõmuniter aëris & temporis sui statum significant: propriè autem Vernum tempus, & ea quae è terra nascuntur. Si enim reperiantur in aequinoctio Verno, indicio sunt pullulationum arborum fructiferarum, vt vitis, ficus, fructuúmque maturitatis. In solstitio, perceptionum frugum et conditionum, peculiariter autem in Aegypto & Nili exundationis. In aequinoctio autumnali, sationum & pabulariorum, & huiusmodi. In bruma, olerum & auium ac piscium illius temporis.

Nunc aggreditur signa nonae sphaerae: seu quae distantia ab aequinoctiali uel motu Solis esse intelliguntur potiùs, quàm sint (Haec autem sunt de quibus locutus est superius à capite de anni temporibus usq; ad caput de carpentis, in praecedenti libro) illorúmque significata docet. Nam tropica &

æquinoctialia aëris mutationem significant, & propriam conditionem satorum & arborum eo tempore. Præcipuè autem æstiuum solstitium uim habet in Nili inundatione. Sed hæc propria Aegypto est. Ipsa autem textus structura clara est.

TEXTVS XXXVII.

Sed æquinoctialia etiam significationem dant sacrorum & diuinæ culturæ. Tropica mutationum aëris, & in rebus publicis morum ac legum.

Præter generalia æquinoctiorum & tropicorum signorum significata, Ptolemæus subiungit propria uniuscuiusq;, scilicet, quoniam æquinoctia super status legum dominium sortiuntur. Haly declarat causam dicens, quòd in talibus signis fit augumentum diei ac noctis: utpote dum Sol est in Ariete, dies augetur: & dum Libram peragrat, nox crescit. Itaq;, inquit, cùm consensus hominum in legibus fiat, consensus autem hominum significetur à signis æquinoctijs: Ideò etiam & leges per illa. Sed clariùs leges constant mutatione opinionum, quæ significatur per signa æquinoctia: quoniam dum Sol est in æquinoctijs signis, facit uigintiquatuor minuta quandoq; declinationis singulo die, ergo maximam mutationem affert in rebus humanis. At nulla est maior mutatio quàm legis promulgatio, quæ plerunq; fit aduersus constitutiones Principum, & pœnam mortis, & consensus patritiorum, & magistratuum. Ideò est tanquàm fax quædam in mentibus hominum accensa, quæ fertur maximo impetu quasi ardens ex cœlo demissa, quam homines hauriũt ueluti hianti ore, contempto metu mortis, & gratia principum, ciuilibúsq; legibus, commodis proprijs, ac filiorum, ut quidam gaudeant illos contra omnem humanitatem (modò cõstanter pereant)

pereant) à carnificibus excruciari, ob legis amorem. Est & alia ratio similitudinis, quia initium signi æquinoctij commune est ipsis ambobus hemisphærijs: Leges autem ipsæ solæ inter omnes communes sunt toti humano generi: Ideò ergo meritò leges signis æquinoctijs aßimilantur atq; tribuuntur. Necesse est igitur, ut talia signa rebus quæ ad leges pertinent, ut sunt sacra, ceremoniæ, hæreses, emendatio, quam uocant reformationem, sacerdotia, reditus, Pontificatus, ac talia præsint. Tropica uerò signa significant mutationem aëris, quoniam efficacißimæ fiunt qualitates illius, cùm Sol est in eis, caloris uel frigoris: omne autem, ut dictum est, potentia tale fit princeps illius in toto genere. Veluti quod summam efficit caliditatem, caloris princeps est, & illius quantitatem moderatur. Præsunt & mutationibus legum & moribus: mutationibus quidem legum, quia maximè ab æquinoctijs distant tropica, & quoniam cùm Sol est in eis, cursum mutat: Nam si priùs ibat ad austrum ubi ingressus fuerit Capricornum, redit ad Septentrionem: contraria ratione in Cancro. Mutatio autem morũ fit eadem ratione, qua mutatio legum: tum etiam, quia mutatis legibus, necesse est & mores mutari.

TEXTVS XXXVIII.

De solidis iudicium fiet fundationum & substructionũ. De bicorporibus hominum, ipsorúmq; Regum.

Ponit duo genera reliqua signorum, nam in præcedenti textu de mobilibus locutus est, hîc de fixis & communibus seu bicorporeis. Fixa igitur res significant quæ illis meritò debentur: Debentur autem ædificia, quoniam ita comparatum est, ut quæ ædificia manere debent, sub fixis signis ædificentur: Sunt autem fixa, ut dixi ♉, ♌, ♏, ♒. Communia autem significant homines, quia ex illis tria sunt forma huma

na, scilicet ♊, ♍, ♐. significant autem super Reges propter similitudinem, quia Reges plerunque sunt duplicis animi, & ualde callidi, & Sagittarius maximé. Et ideò poëtæ rectè finxerunt magistrum Achillis fuisse centaurum Chironem, quia Reges & Magistratus primò habent faciem humanam ad alliciendum homines, & ita audiunt blandè, quos etiam oderunt exitialiter. Inde in recessu cùm habeat Sagittarius partem posteriorem ferinam, uel quasi non cognouissent, ingratè quosdam, alios crudeliter tractãt. Et eos, quos tam libenter & auidè amplexabantur, dum illis indigebant, peracto negotio quasi illos non agnoscant, neque admittunt, & admissos non audiunt, & auditos superbis responsis repellunt à se. Igitur Reges & homines tanquàm duo extrema posuit, sub quibus magistratus etiam intellexit. Sunt & alij Reges, magistratúsq; significati per Geminos & Virginem: qui quamuis sint subdoli: sunt tamen meliores & sapientiores & humaniores, quorum quidam sunt grati: qui cum Sole uel Ioue uel Venere aliquid commune habent: Qui à Sole ob magnificentiam, ut dicatur de eis (non quia auari non sint naturâ) talis Princeps aut Rex est magnificus: Qui uerò à Ioue, sunt liberales & dant, quia existimant tales mereri. Hi autem pauci sunt, quoniam Iupiter nullas habet uires in Geminis, nec Virgine, imò cadit in illis: Sagittarius autem, ut dixi, partem posteriorem ferinam habet. Qui uerò à Venere propter innatam quandam mansuetudinem atq; beneuolentiam, uel propter persuasionem aulicorum, atque hi plurimi sunt: pauciores, qui propter Solem: paucißimi uerò, ob Iouem.

TEXTVS XXXIX.

Quæ verò tempore deliquij oriẽtali magis positu fuerint, fructibus, adolescentiæ, fundamentis euentura, sed à M. C templis, regibus, ætati

ætati virili. Occidentalia autem legum, institutorúmq; mutationes, & senectæ casus, & vita functos significant.

Tres ordines nobis insinuat. Vnum, quando eclipsis & significator fuerint iuxta orientalem angulum. Secundum, cùm iuxta cœli medium. Et tertium, cùm iuxta occidentem. In unoquoq; autem eandem seruat rationem, ut si fuerint iuxta orientalem angulum, significat initia omnium rerum, aut res, quæ facilè perficiuntur. Ex ætatibus igitur exemplum dat adolescentiam, & tantò magis pueritiam, & infantiam. Ex ædificijs eadem ratione initium: Initium autem sunt fundamenta. Fructus autem significat, quia facilè perficiuntur. Et sic per hæc exempla significabuntur etiam germina & disciplinæ primæ, ut Grammatica, et Tyrones. In medio cœli perfecta & magnæ authoritatis: Vt est ætas uirilis: ea enim perfecta est, & templa & reges qui sunt in magna ueneratione. Si uerò uersus occidentem, quæ sunt in extremo, uel iuxta extremum, ita tamen ut adepta sint perfectionem. Itaque qui uita functi sunt, in extremo iam fuerunt: Senes prope extremum. Leges autem & instituta similiter suos fines habent, nam & ipsæ suam perfectionem habuerunt. Indicat autem septimus locus mutationes & interitus: propriè autem leges & instituta, quæ sæpius & facilè mutantur, ob id occidentalis angulus in talibus plurimum potest, quòd sæpius illis imperet. Fit autem in omnibus etiam cœlestibus, ut sympathiã quadam & assuetudine dominiũ sortiantur atq; regant.

TEXTVS XL.

Cæterùm quatenus in deprehensum genus affectiones progressuræ sint, ostendet magnitudo obscuritatis deliquiorum & erga defectiuum locum stellarum authoritatem sorti-

tarum

tarum habitudines. Nam vespertini erga Solaria deliquia, Matutini verò erga Lunaria, minora omnia reddunt. In oppositionibus autem dimidiũ demunt. Sed matutini erga Solaria, vespertini erga Lunaria deliquia augẽt.

Magnitudinem affectus & subiecti declarat: scilicet an si gratia exempli super pueros influxus extendatur, an super plerosq;, an paucos, an mediocres. Id uerò ex duobus coniectatur. Ex magnitudine deliquij: magnum enim in plerosque extenditur, minimum in paucißimos. Tum uerò ex stellis dominantibus: Atque in his tres status declarat. Vnum communem, scilicet, quòd quando erunt in opposito ipsius eclipsis, afficietur dimidium illius generis: In eclipsi autem Solari si fuerint orientales, aut in Lunari occidentales ab ipsa Luna, tantò plus dimidio significabunt, quantò erunt ipsi eclipsi proximiores, & tantò minus, quantò remotiores. quòd si in Solari fuerint, occidentales aut in Lunari orientales, eò minus, quò fuerint propiores ipsi eclipsi. Eadémq; ratio in quãtitate eclipsis seruanda erit: Nam si umbra perfecta fiat, & maxima in Luna, quæ fieri poßit, totum genus definitum afficietur: si dimidium fiat maximæ umbræ, tunc uerò fermè tota Luna eclipsabitur, dimidium definiti generis afficietur. Propterea, in eclipsibus Solis quantitatem partis obscuratæ obseruabis, in Lunæ autem, ipsius umbræ.

Caput octauum.

TEXTVS XLI.

De modis futurorum.

QVarto loco proposita fuit à nobis exquisitio modorum præcogniti euentus, hoc est, in bonúmne, an malum illi euasuri, & quales per

vtrunq; in sua specie futuri essent. Hoc ipsum declarat naturalis efficientia stellarum dominantium in authoritatum locis, & cum ipsarum secum tum etiam cum ijs locis in quibus ipsæ fuerint commistio.

Erat quartum genus conditionum futurorum qualitas ipsa euentuum, Id autem superiùs declaratũ est. Ex duobus autem uenatur, stella quidem dominante in locis & eas, quæ illi commiscentur: seu quæ commiscentur & ipsæ dominentur, seu non. Nam priùs dixit plures dominos aliquando necesse fore ut accipiamus. Ponamus exemplum: fiat eclipsis Solis in initio Capricorni, sitq; in medio cœli, Saturnus disponet: ipse uerò sit in decima parte Aquarij, Iupiter uerò in nona parte Libræ, Mercurius autem Saturno applicet ex fine Capricorni, tunc hic accipiemus qualitatem significationis à Saturno primùm, inde Mercurio, deinde Ioue. Rursus fiat eclipsis Solis in Leone parte quidem uigesimaquarta, sit uerò tunc Sol in undecima, ascendat autem in eo finitore Libræ pars uigesimaquarta. Quoniam igitur Sol excluditur ab hoc negotio, Iupiter dominabitur loco deliquij finem ibi habens, & trigonum, Saturnus uerò cum Mercurio & Venere loco ascendentis. Sint autẽ omnes hi Planetæ in Virginis principio quod signum est domus, altitudóq; Mercurij, fiet Mercurius omnium dominus, inde uerò Iupiter, pòst Saturnus, ultima erit Venus. Itaq; non tam inspiciendum qui Planetæ dominentur, quàm qui non dominentur: pauci enim sunt qui non dominentur. Atq; in his qui dominantur respicere oportet ordinem ipsum. Itaque iam uides discrimen loci effectus, qui à signo eclipsis & uisione eiusdem sumitur: Et temporis, quod sumitur à loco deliquij inter orientem & occidentem. Habetur & de subiecto, quod ex loco deliquij, locóq; stellarum Cap. 4.

rum

rum dominantium: Et *qualitate euentus, quæ sumitur à natu ra stellarum dominantium deliquio & cardini, & quæ illis commiscentur: uel radijs, uel quia dominæ sint locorum, in quibus ipsæ stellæ sint constitutæ.*

TEXTVS XLII.

Nam Sol & Luna vt Principes omnium, imperium & edictionem penes se habent, authores effectionum & dominationis ius stellis committentes, ipsorúmque stellarum aut vires augent aut imminuunt. At quibus stellis potestas contigit commistionis, earum consideratio demonstrat euentuum modos.

Dat differentiam inter Solem *&* Lunam, *& reliquos quinq;* Planetas, *dicens, luminaria significant affectionem, & magnitudinem ipsius affectionis.* Vtpote Sol *si deliquium patiatur, causa est, ut fiat effectus in istis inferioribus & secundum quantitatē deliquij magnitudinis, & paruitatis.* Et *possunt comparari accensioni ignis in fornace:* Nam *cùm accensus fuerit ignis in fornace, non significat, nisi quòd possunt fieri multa medio illius: & quòd si est magnus, possunt fieri magna: si paruus, parua: nō tamen an debeant coqui lateres, an liquescere uitrum, an purgari argentum, an separari ferrum ab ære, an commisceri plumbum nigrum albo? & sic de multis alijs.* Hoc *igitur simile pertinet ad quinque* Planetas, *scilicet definire qualitatum euentus.*

Sed iam dubitatur, quomodo poterimus distinguere hos euentus, si in omnibus eclipsibus fermè quinq; Planetæ *dominantur?* Respondeo *oportere diligenter inquirere, quinam primus sit dominus, qui secundus, qui tertius, qui quartus, & qui quintus?* Nec *solùm inspicere, qui plus dominetur, sed qui plus poßit.* Cùm *enim idem fuerit dominus loci deliquij,*

& loci sequentis anguli, ille prorsus erit dominus & principalis. Quòd si non fuerit unus idem Planeta, si quis locum de liquij aspexerit, aut ad illum applicuerit, uel fuerit in sequenti angulo, ille erit primus etiã & principalis dominus. Quòd si neutrum horum fuerit, inspiciemus an alter alterius loco dominetur: & qui Planeta ab alijs Planetis acceperit testimonia, & illum statuemus primum dominum in hac causa. Et similiter, si stellæ fixæ commistus fuerit quæ lucida extiterit, & nobilis idem continget. Vltimum est, cùm nihil horum contingat, tunc primus dominus erit is Planeta, qui loco deliquij præest: secundus, qui loco cardinis sequentis præfuerit: tertius, qui locis in quibus primi duo fuerint.

TEXTVS XLIII.

Incipiemus autem nunc deinceps singulatim errantium stellarum proprietates explicare, vbi hoc priùs monuerimus lectores huius breuis institutionis nostræ, quòd in generali hac mentione quinque errantium stellarum commistionis & efficientiæ, similis natura intelligenda sit, siue illa ipsa huius constitutionis suæ locum teneat, siue alia inerrãtium, aut signiferi etiam aliquis locus, perinde ac si naturæ hæc & proprietatis ipsarum, non stellarum essent appellationes.

Duorum necessariorum lectorem monet. Primum quidem est, quòd cùm dicit Saturnus gratia exempli facit hoc, & hoc, & illud, non intelligit solùm ista de Saturni stella, sed de quacunq; stella etiam fixa, quæ sit de natura Saturni. Veluti quæ in Cæto sunt, & quædam quæ in Orione. Et similiter debet intelligi de locis signiferi: Velut est finis Scorpionis ratione

tione naturæ ſigni, quæ eſt frigida & ſicca, & termini, qui eſt de natura Saturni. Adeò ut hoc nomen Planetæ, quod po net inferiùs, ſit nomen commune tam errantibus quàm inerrantibus ac locis. Quia effectus illi tribuuntur naturæ Planetæ, non ſyderi. Exemplum, rurſus quando dicit (Saturnus ubi ſolus dominationem fuerit ſortitus, corrumpit generaliter frigore) eſt, ac ſi diceret (ubi quæ dominatur ſtella aut locus in deliquio naturam ſortiatur Saturni ſolùm, & non alterius Planetæ, tunc generaliter corrumpet omnia frigore, & reliqua quæ ſequuntur) ſecundum quod docet, eſt.

TEXTVS XLIIII.

Itémque quod in miſtionibus non ſolùm ipſarum inter ſe errantium coitus, ſed etiam inter has & alias ſimilis naturæ ſiue inerrantes, ſiue loca ſigniferi, necnon quid cum his errantibus familiaritatis intercedat, inſpicere oporteat.

Non oportet ſolùm errãtes ipſas ipſarúmq; miſtiones conſiderare, ſed etiam miſtionem cum fixis ſtellis, & cum locis familiaritatem. Et quanquàm familiaritatem intelligamus radios atq; dominium, hîc tamen coniunctionem potiùs intelligit atque æqualem aſcenſum: Hic autem eſt quadruplex, ut ſuperiùs demonſtratum eſt. Vnus eſt, quando ſunt Planeta & fixa ſtella in eodem circulo paruo, & ex eadem parte, & uocantur intuentia ſe, ut Gemini & Cancer: ſic tamen ut partes partibus reſpondeant ut ſuperiùs dictum eſt. Secundus, ut ſint in ſimilibus circulis & æqualibus, ſed in diuerſis partibus declinationum, ut una ſtella ſit Borealis, altera Auſtralis, & uocantur imperantia & obedientia, ueluti in octaua genitura Venus & Mercurius ſunt cum ſtellis extra formam Leonis de natura Saturni & Veneris. Et Iupiter afficitur à ſtella

stella quæ uocatur sequens in dextra uertebra Aquarij, sed parum, quia est parua & in alia latitudine. Tertius modus est, ut sint in eodem circulo magno meridiei: & hic est duplex, uel in eadem parte, & sic est ualidior, utpote quòd sint in medio cœli simul uel in diuersis partibus, ut cùm una fuerit in medio cœli, altera sit in imo. Quarta erit, ut sint in eodem finitore & hoc potest trifariàm contingere: uel quòd simul oriantur, uel simul occidant, uel una oriente, altera occidat. His omnibus modis Planetæ à fixis uel à locis afficiuntur: Item applicatione ac separatione, ac loco. Fixæ uerò etiam radijs à Planetis afficiuntur.

TEXTVS XLV.

Saturnus vbi solus dominationem fuerit sortitus, corrumpit generaliter frigore. Peculiares autem sunt huius, cùm in homines illa corruptio cadit, morbi diuturni, tabes, marcores, humores, molestiæ & fluxiones, febres quartanæ. Tum exilia, inopia, angustiæ, luctus, terrores, mortes potissimùm ætate prouectorum. Bruta ferè apta hominũ vsui comminuit, rebus ipsis morbifera mala infert, vt illis vescentes similia in mala deuenientes intereant. In aëre excitat frigus horrendum, glaciosum, nebulosum, pestilens. Tempestates aduersas, densas nubes, caligines. Item niuis magnam vim non opportunè, sed contrariè, vnde serpentum noxia hominibus multitudo concreta existere consueuit. In fluuijs ac mari communiter, hyemes, naufragia, difficiles

curſus, piſcium penuriam & interitus, peculiariter autem vorticoſos in mari fluctus, & fluuiorum exundationes, & aquarum deprauationes. Terra verò frugum caritatem, penuriam, vaſtitatem, potiſsimùm earum, quæ neceſſaria ſunt ad victum, immittit per erucas, locuſtas, aquarum inundationes, nimborum impetus, grandinem, aut alia huiuſmodi, quæ vſq; eò procedunt, vt fame, ſimilíq; pernicie homines extinguant.

Iupiter ſolus nactus dominium, generaliter incrementa rebus confert. Sed peculiariter cùm euentus in humanum genus exeunt, largitur gloriam, amicitias, tranquillitatem, pacem, rem familiarē auget, corpus, animúmq; componit, conficit dona, & beneficia à regnatoribus, hóſq; ipſos auget ac ornat, facit magnis animis, ínque ſumma felicitatis vniuerſæ eſt author. Animantum reliquarum vtilium ad vitam degendam copiam & abūdantiam, contrarium, exitium & interitum procurat. Tempeſtates reddit ſalubres ventis & imbribus altrices terreſtrium, fortunat claſsibus curſus, fluuiorum aquas moderatas conſeruat, frugum copiam & his ſimilia efficit.

Mars vbi ſolus arripuit dominationem, generaliter corrumpit feruore, ſed peculiariter in humanum genus ſæuit bellis, ſeditionibus

bus inteſtinis, carcere, populationibus, tumultibus plebeis, iracundijs principum, & ab his inopinatas mortes infert. Huius ſunt æſtuantes febres, tertianæ, ſanguinis eruptiones, morbi acuti, violentæ mortes, in primis ætatis validæ. Item vis, contumelia, iniuriæ, incendia, homicidia, rapinę, latrocinia. In aëre commouet calidos ventos, peſtilentes, tabificos, fulminũ iaculationes, & flammas, ſqualorem. In mari ſubitas nauium ſubuerſiones per ventos turbulentos, fulmináve, aut alia huiuſmodi. Fluuiorum aquas exorbet, deſiccat fontes, deprauat latices. Quæ neceſſariæ ſunt ad vſum vitæ humanæ animantes éq; terra naſcentia peſſundat, vel pernicioſo hæc æſtu nondum percepta vaſtans, vel condita, conflagrationibus.

Venus ſola domina ventorum generaliter ea efficit, quæ Iupiter cum venuſtate quadam, peculiariter autem hominibus conciliat famam, honores, gaudia, frugiferos annos. Dat fortunata connubia, copiam liberûm, & gratiam in coniunctionibus, incrementa bonorum, victum mundum, honeſtatem, reuerentiam, venerationem. Inſuper & corporis decorem, & neceſsitudines gratas potentiorum ac principum. Aëra ventis replet temperatis, humidis, fœcundiſsimis, commoda

tempestate, serenitate, demittitque imbrium tempestiuas pluuias. Nauibus felices cursus & successus lucrosos tribuit. Fluminũ alueos complet. Animantum vtilitati seruientium & frugum in primis copiam, abundantiam, commoditates confert.

Mercurius adeptus dominationem generaliter quidem in illius stellæ naturam se insinuat, cum qua fuerit configuratus, est autem omnium maximè impetuosus. Et in ijs quæ humana sunt, acer, efficax, accommodabilis, offerentibus se rebus. Vsurpator latrociniorum, furtorum, pyraticæ inuasionis, contrariorum ventorum suscitator, in configurationibus cum maleficis. Author morborum siccitatis, febrium quotidianarum, tussis, anhelationis, tabis. Habet & sacerdotalem rationem & cultus diuinos, & regios reditus. Habet & mutationes suis temporibus legum ac morum, quæ omnia congruunt cum illius ac reliquarum stellarum singularum cõmistione. In primis ventos turbulentos, vehementes, instabiles, siccitatem aëris & mobilitates commouet, cùm de vicinitate Solis, tum celeritate cursus sui. Itaq; & tonitrua flammantiáq; fulmina immittit, dissipâtque ac concutit terram, fulgura ciet. Vnde & interdum perniciosus est aptis vsibus vitæ, animantibus & fru

& frugibus: flumina occidens siccat, explet oriens.

Quæ hic traduntur, adeò clara sunt, ut sufficiat admonere lectorem ordinis ipsius, qui bifariàm constat. Primùm, quòd beneficæ duæ Iupiter & Venus semper benefaciunt: Maleficæ autem semper malefaciunt: Sed diuersis modis. Saturnus quidem immodicè refrigerando, Mars autem exiccando cum calore, feruorem hunc appellant: Mercurius autem iuxta naturam stellarum quibus commiscetur. Secundus ordo est penes subiecta: diximus autem superiùs, ea esse tria elementa & tria genera animalium in illis contenta: & præter id serpentes, deinde arbores & segetes, hominúmq; genus, quod diuidebatur multis modis. In singula igitur genera horum declarat Ptolemæus quid agat unusquisq; Planeta: distinctéq; ita ut alia expositione non indigeat. Præponit autem semper generalem causam effectúmq; proprijs. Venus autem calefacit & humectat: Iupiter autem est temperatior: Veneris igitur opera ualidiora sunt propter multitudinem luminis, substantiæq; innati caloris, ideóq; & fœcundior & ad uitæ longitudinem magis opportuna: Saturnus ut dixi frigiditate nocet, inde siccitate: Mars siccitate, inde caliditate. Notanda est etiam regula, quòd beneficæ non solùm hominibus benefaciunt, sed etiam omnibus animalibus, quorum consuetudine homines gaudent, ut equis, asinis, canibus, uel quæ esui apta sunt, ut auiculis & piscibus, & ouibus, & feris esui aptis: ueluti capreolis, ceruis, cuniculis: item plantis omnibus propter lignorum usum. Sic etiam lapidibus in Scotia, quæ ardent, item gemmis. Nocebunt autem lapidibus inutilibus, herbis uenenosis & animalibus etiam homini noxijs: aut feritate, ut Leones & Lupi: aut ueneno ut Serpentes & Scorpiones: aut quia edant quod utile est, ut corui, cornices,

Com. 14 huius.

mures, locustæ: aut quia sola fœditate sint homini odiosa, ut crabrones, muscæ, pulices, cimices, pediculi, uermes: omnia enim talia minuunt. Quo fit, ut cùm maleficæ contraria ratione utilia omnia homini minuant, noxia uerò multiplicent, & in regionibus & in annis abundantia istarum sorditierum, ut sunt muscæ, uermes, crabrones, itémq; uenenosarum herbarum in regionibus quidem prauitatem hominum significat, in annis autem periculum pestilentiæ aut sterilitatis. Quòd si quis dicat, quónam pacto fieri potest, ut tanta bona fiant ab ipsis deliquijs, qualia beneficæ pollicentur? Respondeo hoc esse interregnum: Cùm enim duo sint Reges in cœlo, Sol & Luna, altero delinquente, subit Planeta, qui plurimum potest uices obscurati luminaris. Ergo si beneficus fuerit, benefaciet: si maleficus, malè atq; peßimé. Rursus dices, quomodo potest in tam breui tempore stella prouinciæ uel partis mundi dominium suscipere, cùm nulla eclipsis, ut dixi, quatuor horarum spatium poßit attingere? Respondeo id fieri interrupto luminaris dominio, fauente uerò altero luminari. Est autem temperamentum & mistio: non quòd solus Planeta absq; luminari deliquium patiente regat. At dices, ergo dabuntur stellæ humano generi salubriores ipsis luminaribus? Respondeo non simpliciter id fieri posse: nam luminaria plus luminis habent, ergo caloris & humidi uitalis. Indicio etiam est uitæ longitudo, quam decernunt nulli alteri Planetæ, comparanda: similiter & robur illius. Sed dicitur benefica magis fauere, quia certo generi fauet, luminaria autem omnibus. Dum ergo luminaria fauent locustis, gratia exempli, sterilitatem inducunt: Dum addunt animos hostibus, bellum pariunt: Dum humida terra calorem subministrant, reptilia multa gignunt: quæ primùm homini infesta sunt, deinde etiam pestem excitant. Non igitur beneficæ meliores sunt simpliciter ipsis luminaribus, sed certo generi cui

fauent

fauent comparatæ. Fauent autem hominibus & cicuribus animalibus ac mansuetis: Maleficæ autem horum inimicis: sunt enim beneficis contrariæ. Rursus beneficæ ex hominibus fauent his, qui mansuetiores sunt moribus, & temperatas habitant regiones. Maleficæ latronibus, feris gentibus atque barbaris. Rursus beneficæ huic prouinciæ uel illi ex temperatis magis utpote Italiæ: Maleficæ contrariæ utpote Galliæ quæ semper infensa Italiæ fuit. Licet nunc Regum moderatione dissensio mitescuerit. Similiter & in eadem ciuitate beneficæ huic uel illi fauent, maleficæ illorum inimicos impellunt: Itaque cùm luminaria omnibus quasi ex æquo faueant, non dicuntur adeò benefica huic uel illi. Gerunt ergo luminaria uicem regis atq; magistratus ex æquo omnia distribuentium, quæ licet plura dent, quoniam tamen communiter dant, beneficorum nomen non meruerunt. At Iupiter & Venus amicorum uices semper referunt, ideóq; beneficæ appellantur. Saturnus et Mars inimicorum, ideóq; maleficæ. Mercurius medius est inter illos quadrifariàm: uel quia modò totus bonus in una re uel uni aliâs, uel alijs totus malus: uel quia modò bonus, modò malus uicißim in eadem causa atq; in eodem homine, uel urbe, uel prouincia, uel quia partim bonus, partim malus simul: uel quia omnino mediocris neq; bonus neq; malus; neque dans neq; adimens. Est autem propria natura impetuosus ut in mari & uentis: & in humanis actionibus acer, efficax & qui omnibus se accommodet. Hoc autem contingit illi, quia celerrimè uertitur in paruo circulo, adeóq; ut omnino careat statione. Hoc adiungere uolui, ut intelligeres quomodo Mercurium dominari uel in temporibus, uel in gentibus, uel in hominibus cognoscere posses. Sed dices, status hi beneficorum sunt cum bene se habent, maleficorum autem cum malè: quid si beneficæ malè dispositæ fuerint? aut maleficæ bene? Respondeo minora

omnia fient. Hoc autem docet dicens:

TEXTVS XLVI.

Vbi igitur peculiari in natura reperta stella fuerit, effectiones quoque illam ipsam consequuntur similes.

Peculiarem uocat naturam quæ duo habet: Primum, quòd sola imperet: secundum, quòd in proprio sit statu ut masculinus Planeta atque diurnus in masculino signo in quo etiam gaudeat & in die. Id autem continget si orientalis fuerit à Sole & supra terram dum dies est, non nox, ut imaginantur Arabes. Nam uim acquisiuit, cùm ante Solem noctu exortus sit. Licet autem hunc appellare primum statum. Secundum autem cum emerserit ante Luchano propè Solem & ante ipsum, sed nondum iam emersit Sol. Tertium, cum supra terram est diei tempore sed occidentalis à Sole. Quartum, cùm infra terram orientalis in die. Quintum, cùm infra terram orientalis in nocte. Sextum atq; ultimum, cùm infra terram occidentalis extiterit.

TEXTVS XLVII.

Sed cùm inter se permiscentur cum configurationibus ipsis, tum permutatione signorum & à Sole apparitionibus, consentanea etiam in effectionibus temperatio, & mistæ variæq; proprietates decretorum existunt. Quia verò infinitum, hoc est, neq; fieri potest vt vniuscuiusq; temperaturæ peculiare decretum doctrina comprehendat, omnésque simpliciter aliquis cuiuscunq; modi configuratio

rationes tam multiplicis præsertim rationis, exequatur, relinquendum meritò est hęc pars Mathematici in singularum rerum iudicijs gnauitati ac industriæ.

Duo proponit quæ dixeramus: tertium quoq; in sequenti adiungit textu. Primum igitur est de puritate naturæ ipsius Planetæ, utpote quòd sit in signis similibus sibi, itémque in bono habitu erga Solem. Ex quo patet, quòd Planetæ sunt similes magistratibus & Sol Regibus: cùm magistratus est in gratia Regis, utitur plenè sua potestate: Si uerò in illius iram aut odium inciderit, boni nihil facit, mala quoq; implicat. Secundum est, ut non alijs misceatur Planeta. Si uerò aliter contigerit (Per hæc enim multa alia intelliguntur, utpote quòd ab angulo decidat: quòd Lunam uenientem ad se non excipiat: sed sit orientalis ab illa) debilis prorsus erit & infelix. Circa quod notandum est, quòd apud Ptolemæum non sunt nisi quinq; genera status Planetarum: Primus est, quo ad Solem: Secundus quo ad Lunam: Tertius quo ad stellas, & hic est duplex, fixas, & errantes: & horum unusquisq; triplex est, coniunctio & est ratione polorum zodiaci & ferri in uno circulo uel respectu uerticis, id est, finitore uel respectu polorum mundi, & est in parallelis æquinoctialis: uel respectu utrorumq;, id est, uerticis & polorum mundi, & est ferri in meridiano. Quartus est quo ad partes cœli, & hic est duplex ratione naturæ signorum, & ratione dominij. Quintus & ultimus est ratione mundi: & hic est duplex: uel ratione quatuor quartarum, uel ratione propinquitatis ad angulos. Potest & addi sextus: sed de hoc non inuenio quòd immutet robur. Et est latitudo ascendens uel descendens, meridiana uel borealis, magna uel parua. Dicit ergo, quòd hanc mistionem uel remißionem qualitatum aut augmentum impoßibile est

Lib. 3. cap. 7. *penitus describere: quod etiam Galenus in libris methodi, & Auicenna quarta primi testati sunt. Illud ergo industriæ & labori cum iudicio hunc gnauitatem appellat relinquendum Ptolemæus docet. Et hoc est quod rectè dixit Hermes in centiloquio: ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης: id est, scientia Astronomica ex astris habetur, & ex industria, iudicióq; tuo.* Verbo primo.

TEXTVS XLVIII.

Sed hoc diligenter obseruabimus, quis sit stellarum principum decreti respectus, & regionum ipsarum ac vrbium in quibus significationes cadent.

Declarat tertium, quod suprà dixit, & est quòd oportet etiam obseruare robur stellarum, quæ illis dominantur: utpote si è directo sint uel supra capita illorum ferantur, ualidiores enim effectus facient. Vnde regiones quæ æquinoctio proximæ sunt, magis ab erraticis afficiuntur: quæ uerò à Borea uel Austro positæ sunt, minùs ab erraticis afficiuntur: generaliter etiam minùs à deliquijs eadem causa, ab inerrantibus autem magis. Aliud quod magis refert, quòd stella dominatrix loci deliquij si loco significato dominetur, minus affert malum, seu locus ille fuerit ciuitas, seu prouincia, seu fuerit homo: & hoc est quod dixit Hermes in centiloquio (Cum Mars coniunctus fuerit in Leone cum ascendentis domino corpore ipso natus cremabitur, nisi Mars ipse dignitatem habuerit in ascendente uel benefica fuerit in octaua) Ecce uides, quòd Planetæ non nocent tantùm, ubi dominantur: Sicut etiam uidemus in malis principibus qui non tam malè tractant suos proprios subditos, quàm alienos. Aphor. 75.

TEXTVS XLIX.

Cùm enim sunt illæ beneficæ & conciliatæ

locis obnoxijs neque superantur ab alijs diuersæ sectæ, multò magis absoluunt naturæ suæ bonitatem, sicut & alienæ aut superatæ ab aduersarijs minùs prosunt. Quòd si noxiæ hunc principatum ceperint, conciliatæ cum obnoxijs locis, aut superatæ à stellis aduersariæ sectæ, minùs nocent. Quæ cùm neque dominatrices regionum erunt, neque superabuntur ab alijs quæ illarum commẽdationem accepêre, tum vehementiorem suæ constitutionis pestem infligent.

Sensus est, cùm domini deliquij & cardinis fuerint beneficæ & dominentur ciuitatibus uel prouincijs in quas significata incidunt, nec impediuntur à maleficis: his tribus conditionibus iunctis, plurimum illis locis benefacient: quòd si defecerit conditio aliqua, utpote quòd impediatur ab alijs Planetis, uel quòd non dominetur regioni, ciuitati, uel homini, uel (quod subintelligit) quòd benefica debilis sit, omnibus his modis minus iuuabit. Malefica uerò si præfuerit deliquio & cardini, præfuerit & locis per deliquium affectis, uel uincatur à beneficis parum oberit: & multò minùs, si utrunque adsit. Quòd si non dominentur locis affectis seu regionibus uel ciuitatibus, nec à beneficis impediantur, maleficæ deteriùs afficient ac pessimè, & quantò ualidiores fuerint. In genere igitur bonorum est benefacere semper: item dominari locis subiectis deliquio & id semper prodest seu bonum augendum sit, seu malum minuendũ. Sed robur stellæ non ita: nanq; tam bona, quàm mala auget, sicut & imbecillitas minuit. Dubitatur autem quomodo stellæ quæ deliquio dominantur, possint non dominari loco per deliquiũ significato? Exemplum,

si Iupi

si Iupiter dominetur Leoni ubi deliquium factum fuerit, & Leo dominetur Italiæ & præsertim Romæ uel Rauennæ, uel Cremonæ, quomodo fieri potest, ut Iupiter his ciuitatibus aut Italiæ non dominetur? Hoc certè difficillimum uidetur. Haly exponit, quòd concordauerit natura, Planeta cum regione. Sed istud difficillimum uidetur, quanuis ex textu suo posset expositionem tueri, & antiqua uersione: Sed Græcæ literæ accommodari nequit. Propterea dicerem, quòd Planeta hic dominari regioni intelligitur, quotiens ascendenti dominatur, aut principalis est. Esse etiam potest, ut figuræ dispositor non dominetur loco illi, quia ipse erit dominus sequentis cardinis loco deliquij, & locorum etiam in quibus domini deliquij inueniuntur: locum quoq; ipsum deliquij aspiciet, aut in ipso peregrinus erit. Exempli gratia, deliquiũ sit in Leone in duodecimo loco, ascendátq; Mercurius in initio Virginis: tunc Mercurius dispositor erit deliquij, & quicquid facere mali poterit faciet, cùm nullam prorsus in loco deliquij potestatem obtineat.

TEXTVS L.

In genere autem vniuersalibus à malis potissimùm corripiuntur ij, quorum in genituris præcipua loca, nempe luminum aut cardinum eadem fuerint cum illis, à quibus vniuersalium casuum causæ veniunt, id est eclipticis ipsis, aut his oppositis. Sed in primis periculosæ ac ineuitabiles sunt partiles occupationes, dimetientésq; deliquiorum vtriusuis illæ luminum respectum habuerint.

Hæc est ultima pars huius capitis, in qua docet principale. Principale autem fuit, si bene meministi, ut ex generalibus

con

constitutionibus fata singulorum dignoscerentur. Hoc igitur est quod docet. Docet autem hoc modo, quoniam illi maximè affligentur ab uniuersalibus calamitatibus, quorum in genituris loca præcipua luminarium & cardinum supple medij cœli & ascendentis, medium quidem cœli pro fortuna & honoribus, ascendens autem pro uita & corpore: similiter & luminarium, alterum pro uita, reliquum pro honoribus, eadem fuerint cum loco eclipsis & in eadem parte. Secundo, qui in opposita ad unguem parte. Tertio, intelligit quæ sunt in quadrata, inde quæ proximiora (Ex manifestißimis enim doctrina procedit) eodem ordine.

Dubitatur, cur non dixerit de his, qui bene afficiuntur. Existimandum est enim parem esse rationē ut in his, qui ditantur, honoréſque consequuntur, propter nouarum legum aut institutorum promulgationes: itémque cum ciuitas aliqua imperium adipiscitur: cùm princeps aliquis nouus non hæreditario iure prouinciæ præficitur. Igitur dicendum est eandem esse in utrisque rationem. Verùm consentientia potiùs in his licet accipere, quàm opposita uel quadrata, ita ut cùm medium cœli aut Sol uel Luna aut ascendens (hoc autem est ultimum) eadem parte consenserint cum eclipsis loco, aut in trigono illius fuerint partili, id est, quòd si deliquium fuerit, gratia exempli, in decima parte Virginis, ascendens uel locus luminarium uel locus medij cœli, sint in decima parte Tauri uel Capricorni, tunc ille sperare poterit, quod boni pollicentur decreta deliquij. Obseruare autem oportet, ut ex his qui præficitur eligatur. Veluti si cui Luna sit uitæ significatrix, eclipsis in ascendente parum aut nihil oberit uitæ. Omnia autem hæc, ut dixi, & Haly bene animaduertit de hominibus, intelligenda sunt ciuitatis deliquio subiectæ.

CAPVT

Caput nonum.

TEXTVS LI.

De coloribus in deliquijs & crinitis, ac huiusmodi alijs.

OBseruandæ etiam sunt in vniuersalibus considerationibus colores in deliquijs, non modò ipsorum luminum, verùm aliorum quoque, quæ iuxta illa solent colligi, vt Virgularum ac Arearum, & quæ alia sunt huiusmodi.

Omnes scientiæ certiores sunt atq; pulchriores, quò subiectum illarum firmius est atque stabilius. Ob id certißima est atq; pulcherrima Astrologia: certior quoq; illa ac pulchrior longè Theologia: post Astrologiam uerò est Mathematica: inde naturalis Philosophia: demum Medicina. Atq; hic ordo est scientiarum naturalium in nobilitate ac certitudine. Verùm cùm ad nostri intellectus imbecillitatem respicimus, non illarum natura, sed nostro uitio fit, ut res penè contrario modo se habeat: Nam relicta Mathematica, certißima omnium est Medicina, inde Philosophia naturalis, pòst Astrologia, ultima omnium est Theologia. Inde factum, ut nostris etiam temporibus generosi Medici, qualis fuit Galenus, Prophetæ cuiusdam ac supra humanam naturam authoritatem retineant: Dictáq; horum de futuris tanquàm oracula habeantur. Et ita contingit, ut Medicorum pronuntiata de futuris tanquàm solida ratione & firma fundata nihil uani retineant: Vt contrà philosophorum naturalium, atq; magis Astrologorum, & Theologorum, uana sunt: atque talia ut ne unus cum altero idem sentiat (Quod etiam magis mirum est, quódq; uix fieri posse uidetur) omnes tamē ab ipso scopo longè

longè latéq; aberrent. Id fit partim incuria, ut dictum, ipsorum artificum: partim etiam, quòd scientia ipsa astrorum altior sit longè, quàm ut intellectus noster eam poßit intueri. Id inspiciens Ptolemæus, non quòd ipsa scientia quæ in se, ut dixi, certißima est, atque clarißima, talibus indigeret auxilijs incertis atq; obscuris, sed quòd intellectus noster imbecillus sit, uoluit coniecturas etiam è naturalibus signis sumptas ipsi arti adiungere. Nec solùm hîc, ne obiter fecisse credas, sed & alibi etiam, ut cùm de facie cœli obseruanda loquitur. Duo igitur hîc proponit. Primùm, ut color in luminari patiente obseruetur. Secundò, Virgularum & Arearum ac talium, quæ circa eclipsim contingere solent. Circa quod scire primum decet, quòd dum eclipsis fit ex agitatione luminis magna atq; illius imbecillitate, quòd non potest dissoluere multos uapores, multáq; caligo trahi superiùs & maximè uersus eclipsim solet. Ex qua primùm fieri solent uirgæ quædam splendentes ex refractione luminis imbecillioris, nec penetrare potentis densam caliginem nubémue à latere ipsius deliquij, & Areæ, quas Græci Alonas uocant. Sunt autem coronæ quædam Iridis in modum circa Lunam plerunq;, quandoque etiam circa Solem à me uisæ uarijs distinctæ coloribus atq; iucundæ uisu, de quibus in libris de Subtilitate, luculentius uerò in libris de Varietate rerum dictum est. Hæc igitur, tum ipsa nubes afficiũtur à Planeta tempore deliquij dominante. Nam si Saturnus dominetur, cogit nubem, atq; ideò colores seu luminis deliquij, seu Arearum uel Virgarum ad nigrum seu liuidum inclinat, atque ita de alijs. Scitu autem dignum est, quòd colores hi non tales inspicere licet, cùm semper color delinquentis Lunæ sit rubeus & Solis croceus: Sed ita accipiendi sunt, ut declinant à proprio atq; naturali, ueluti in deliquio Solis: si color fuerit paulò nigrior atq; obscurior croceo ac quasi teter, dicetur niger: aut si lux ipsa paulu

Cap. vltimo huius.

Li. 3. ca. 4.
Cap. 2.

paululùm hebetescat & splendor ille croceus desinat, ut potiùs remaneat color, quàm splendor, dicetur liuidus, qui color est plumbi, & euidentiùs spectatur in carne puerorum cæsa loro uel uirgis, citra sanguinem tamen, est enim fuscus & aliquantò nigrior plumbi colore, aliquáq; luce participat, qua à fusco & subfusco etiam differt. Splendescit enim liuidus aliquantulum, fuscus atq; subfuscus nequaquám. Ergo si color luminis deliquij croceo aliquantulum fiat rubicundior atque sanguineus, Martis erit opus, dicetúrque rutilus. Quòd si color ille croceus aliquantulũ remissus fuerit, splendor uerò auctus qualis auri fiet, dicetúrq; flauus. Quamobrem hos solos duos flauum & rutilum, deliquij lumen accipere potest. In deliquio quidem Solis flauum uerius quàm rutilum spectare licet: Lunæ uerò rutilum uerius quàm flauum: Reliquos uerò colores, quòd ad illos uergant potiùs quàm quòd tales sint, ita appellare libet. Nam quod de albo dicitur in deliquio Solis fit, quotiens purißimus est aër, croceáq; uis illa citri colorem dum impallescit, imitatur. Varium uerò colorem facile est intelligere atq; uidere, si diligẽter animaduertas: sed si oscitanter, effugiet oculos tuos, quoniam paruum est discrimen uarietatis. Neque enim expectes una in parte uidere lumen cãdidum, in altera nigrum, in alia rutilum. Sed una in parte croceum obscuriorem, in alia dilutiorem, in alia splendidiorem. Quinimò etiam si contingat, intentúsque fueris, uidebis quandoque in una eadémq; parte ex pluribus intermistum simul coloribus. Videntur autem hi colores non solùm in luminari deliquium patiente, sed & in ipso aëre, & in parietibus. Omnia autem hæc consideranda sunt: Verùm ne omnino intentus inspicere deliquium Solis satagas, Solem ipsum intuendo, cùm aliqui hanc ob causam facti sint cæci: Non solùm ratione generali claritatis Solis, sed etiam peculiari quadam natura, quòd lumen illud per Lunæ corpus

trans

transiens uitiatum, oculos uitiet, offendátq; caput certa ratione. Nam plurimis quibus caput est imbecille, in magnis eclipsibus caput dolet. Illud quoq; considerandum, quod ad rem pertinet, quòd eclipses Solis præsertim magnæ si in florentem segetem inciderint, eo anno stipulæ absq; granis colligentur. Et maximè fit illud, si Sol exoriens deliquium patiatur. Dicta est autem causa huius superiùs, quoniam cum inter florentem segetem & absolutum granum paulò plus minúsue quadraginta diebus intercedat, si deliquium fiat in oriente, effectus eius statim prodit, atq; effectus pars maior ac robustior sub ipso initio: quo fit, ut seges ipsa naturali ratione afficiatur ac corrumpatur. Verùm ut ad colores reuertar, eadem diligentia adhibenda est in mutatione Arearum atq; Virgarum, quæ natura sua uariæ sunt. Ideóq; omnes dicandæ Mercurio sicut Solis colores delinquentis Veneri & Lunæ Marti. Sed, ut dixi, non naturalis color spectandus est, uerùm ad quem à naturali uariatus aliquantisper accedat, scilicet si ad rutilum, si ad nigrum, uel fuscum, si ad album, si ad flauum, si ad uarium. Ita colores ex additione & inclinatione ad quos uergunt, nominandi sunt, non ex natura propria, cùm Lunaris semper rutilus sit, Solaris flauus, Arearum uarius, Virgarum rutilus cum uarietate quadam. Similiter & in nubibus eadem hora deliquij ratio spectanda est coloris (Hæ autem solæ ueros referunt colores, & uerè tales sunt) quædam enim nigræ uerè seu fuscæ, quædam candidæ, quædam flauæ, quædam uariæ, quædam rutilæ.

TEXTVS LII.

Nam si nigra siue liuida esse videantur, significant ea quæ de Saturn. natura exposuimus. Candidus color Iouialis est. Rutilus Martius. Flauus Veneris. Varius Mercurij.

Quòd si coloris proprietas per tota luminum corpora, aut etiam loca se diffuderit, plurimis regionis partibus futura decernit, sin quacunque à parte apparuerit, illis partibus, in quas se proprietas illa inclinabit.

Tria docet ex hoc. Primum, ut ex colore Planetæ qui dominatur dignosci poßit. Neq; ratio quærenda est huius præterquàm in Venere. Nam Iupiter candidus est & purus, ideò etiam candidum significat colorem & à candore significatur, cum illóq; conuenit. Similiter de Marte & Saturno, qui fuscus quoquomodo est. Mercurius uarium propter naturæ suæ uarietatem, non propter colorem proprium significat. Sed Venus flauum obtinet, non quia flaua sit, sed quoniam humidum habet à calore cõcoctum: sicut in auro uidere licet. Secundum est de quantitate, quia si totum occupat, toti parti per eclipsim significatæ contingent: si parti, parti. Hoc autem contingit secundum uim dominantis Planetæ: Nam si plenè dominetur, tunc continget hoc toti: si parum, paruæ parti: si mediocriter, mediocri parti. Tertium est in qua parte erunt: Et dicit, quòd erunt in parte in qua continget mutatio illa coloris luminis: Vtpote si eclipsis significet super Italiam & mutatio luminis sit in parte Notapeliotis, id est, media inter austrum & orientem, significabit illud super Apuliam & Neapolim. Quòd si fuerit mutatio illa in Borrolybico, id est, inter septentrionem & occidentem, continget illud Mediolanensibus, qui ea in parte siti sunt respectu Italiæ. Quòd si ad orientem, septentrionémque ad Venetos, atq; ita de alijs.

Verùm dubitabis & iure meritò quomodo colores eclipsium fiant à dominantibus erraticis, cùm constet ex tabulis Alphonsi & Linerij eos potius in Sole fieri per distantiam à nodo

nodo seu capite uel Cauda draconis: Et in Luna iuxta distantiam ab Apogeo sui parui orbis, tamen etiam à latitudine ab ecliptica, ut patet in duabus tabellis subiectis, ne quicquam huic operi deesset. Quidam ob id solent culpare Ptolemæum, sed frustrà: Nam primum sciendum, quòd colores in tabula descripti uariantur secundum naturam Planetæ dominantis, ueluti Sol à nodo ad primum gradum sit plenè niger. Si tamen Saturnus dominetur, fiet ater, ut carbo uelut quandoque contigit. Si Venus erit aliquantulum

Tabula Solaris eclipsis	
G	Solis longitudinis à nodo.
1	Nigrum pressum
2	Nigrū obscurum
3	Nigrum fuscum
4	Fuscum in croceo
5	Fuscum clarum
6	Fuscum rubeum
7	Ruffum
8	Ruffum
9	Ruffum glaucum
10	Rubeum glaucum
11	Croceum
12	Croceum album

flauus Sol, licet sit obscurus. Prætereà nihil prohibet aliquid causam habere mathematicam simul & naturalem. Ita ut intelligamus, cùm Sol plenè obscuratur, dominatur Saturnus, cum sex partibus à nodo disteterit Saturnus, parum, Mars plurimum dominabitur. Si uerò duodecim, Iupiter cum Venere præerunt eclipsi. Est etiam illud dignum consideratione maxima, quòd tabulæ colores luminaris definiunt, Ptolemæus uerò de coloribus aëris & qui in arboribus & terra & parietibus apparent, loquitur. Quare cùm non necessarium sit eos esse similes, nihil absurdi sequitur. Vidimus enim Lunam planè obscuratam, rubram tamen, & quæ uidebantur nigra erant.

TEXTVS LIII.

Obseruandæ & crinitæ seu in deliquijs, siue alio quolibet tempore fulserint in considerationibus vniuersalibus, quales sunt quæ dicuntur trabes, tubæ, dolia, ac huiusmodi.

Est enim harum naturæ effectio Martiæ ac Mercurialis proprietatis, bellorum, æstus, turbulentiæ, & eorum quæ ista sequi consueuêre.

Crinitas stellas multis modis apparere & tubæ forma, & trabium contingit: uerùm plerunq; figuræ hæ potiùs ignitis ostentis quæ in cœlo apparent conueniunt. Nam tria genera rerum quæ in sublimi uidentur Ptolemæus in hoc capite complexus est. Primum est eorum, quæ uidentur & non sunt, ut Areæ & Virgæ: Nam nulla substantia penitus constant. Secundum eorum, quæ substantiam habent: Velut trabes, iacula, hæc enim accensis uaporibus uerè fiunt, ut prima ex collisione uisus: uelut & Iris. Tertium genus est eorum, quæ media sunt: ut Cometæ: Nam horum naturam mediam inter corpoream & imaginariam esse censendum est: Ptolemæus uerò illam adnumerauit ignibus iuxta opinionem antiquorum: Existimans in elementari regione eam fieri: cùm nos declarauerimus fieri in cœlo. Sed ut res magis distinctè agatur, primum à stellis transcurrentibus atq; ignitis facibus quæ in aëre apparent, initium ducamus.

Has igitur uolantia sydera, alij repentina, alij traiectiones, alij incensas stellas, uel deciduas, uel transcurrentes, uel repentinos ignes uocauêre. Commune est omnibus siccitatem afferre: & quæ ex illa sequuntur: scilicet ariditatem, paucitatem aquarum, mortem piscium, sterilitatem, uentos, prælia. Propriè autem uentos, eáq; ex parte, ex qua mouentur. Quòd si ex pluribus, erunt diuersi uenti. Quòd si detrimenta uelis scire ubi futura sint, locum ad quem tendunt, considerabis: Ibi enim erunt & prælia & seditiones, & uenti, & sterilitates, & morbi acuti. Atq; hæc ubi in eclipsibus contigerint, procul dubio euenient. Vbi autem præter illas,

illas, nõ ita: nisi magnæ & crebræ fuerint. Quod uerò ex istis eueniet (Nam nõ omnia expectanda sunt) ex Cometarum ratione discere licebit. Hoc differunt traiectiones hæ & repentini ignes à Cometis, quòd breuiores effectus significant, & minores, & celeriùs ingruentes quàm Cometæ. Semper tamen hæc quia à Marte & Mercurio fiunt, malum significabunt: nisi uni soli, per quem forsan uel seditio excitabitur: uel ipse bello prouinciam deuastabit. Ob id igitur cùm eius naturæ sint, æstum magnum significabunt. Sunt enim naturæ Martiæ quia igneæ: et Mercurij, propter motus celeritatem & iaculationem.

Similiter & Cometæ à Marte & Mercurio fiunt, quoniam & ipsæ uelociter mouentur & igneum quippiam præ se ferunt. Vocauit autem eas crinitas, qui conuertit à nobilioribus, cùm Græca lectio Cometas habeat, quod est cõmune nomen. Nam Cometarum tria sunt genera. unum quidem, quod comam

Tabula Lunaris eclip.

latitudinis	distantiæ ab Apogeo	
m̃	G	
10	180	Nigrum pressum
	210 150	Nigra
20	240 10	Nigrum viride
30	270 90	Nigrum subrubrum
40	300 60	Glaucum pallens Quod est Griseum
50		Grisea pallida
60	330 30	Grisea alba
90		Ruffa

habet circum circa, uocatúrque cometes. secundum, quod barbata appellatur, cum in unam partem tantùm crines feruntur. tertium, quod caudata quoniam caudam habeat. Immensum autem & celerrimum est incrementum omnium harum: ut quæ pedales primò uideantur, inde intra paucorū dierum spatium, quartam totam zodiaci occupent. Durant incerto temporis spatio, ut quædam etiam per annum, ut Iosephi tempore supra Hierosolymam, excidium illi portendens, af-

Li.7. belli Iudaici.

fulsit: Velut & Iosephus ipse testatur. Longissimum tamen earum tempus uix (nisi pro miraculo) sex menses excedit: plerunque autem finitur ante trigesimam diem: nunquàm ante septimam. Motus illius triplex. Vnus ab oriente in occidentem: alter ab occidente in orientem, tertius diuersus ueluti ab occidente in meridiem, uel à septentrione in occidentem. Generatur autem frequentiùs in septentrione & maximè in candida uia à tropicis citra: fiunt tamen & quandoque sub æquinoctiali & etiam iuxta tropicum hyemalem, atque alibi. Verùm, ut dixi, frequentius circa septentriones, qua in parte tres ego in tribus annis uidi. Nocte uidentur pulcherrimè sub crepusculis, non item de die, non nisi potenti modo. Plures posse uideri constat simul, ut Caroli Martelli ætate mense Ianuario duo uisi sunt intra quatuordecim dies, quorum alter Solem præcedebat, alter sequebatur, caudis uersus Aquilonem spectantibus: fuit is annus salutis septingentesimus uigesimus sextus. Duo quoque anno millesimo trecentesimo trigesimo septimo apparuerunt simul: nec breui tempore: cùm duos menses socij simul impleuerint. Differunt Cometes à iaculis, quòd, ut dixi, in longius Cometes effectus suos extendunt, quàm iacula, & per se etiam, quòd non eclipsis tempore uideantur, plurimùm possunt. Nemini autem dubium est, quòd si cum eclipsi contingant, quin geminatis uiribus plurima & assidua mala producant. Vnde iacula & repen-

tinæ

tinæ stellæ nisi crebræ fuerint, ut dixi, aut magnæ ualde, aut in die conspicuæ non sine deliquio, quicquam effatu dignum significare poterunt. Et quanquàm omnes Cometæ à Marte & Mercurio producantur, habent tamen aliquid etiam cum alijs Planetis commune, quod à coloribus non secus ac eclipsis discernitur. Nam qui fuscus est, participem habet Saturnum, qui exactè candidus, Iouius est, qui exactè rutilus, Martius, qui flauus, Venerius, qui totus uarius, in illo uis Mercurij dominatur. Constat enim obseruatum fuisse quandoq; Cometas etiam aliorum Planetarum quàm Martis & Mercurij motum retinuisse, quemadmodum Iouianus Pontanus enarrat dicens: Cometes tenui primùm capite, comáq; admodũ breui à nobis conspectus est: qui mox miræ magnitudinis factus, ab ortu in septentrionem cœpit deflectere, nunc citato motu, nunc remisso. Et quoad Mars, Saturnúsq; regrederentur, ipse auersus, coma progrediente ferebatur, donec ad arctos peruenit: Vnde cùm primùm Saturnus & Mars recto cursu pergere cœperunt, in occasum interflexit, tanta celeritate, ut die uno triginta gradus emensus sit, atq; ubi ad Arietem & Taurum commeauit uideri desijt. Ille dies plurimos fulsit, & qui initio breuior uisus fuit, adeò creuit, ut quinquaginta gradus, atq; etiã ampliùs occupauerit. Feruntur autem uelocißimè quandoq;, mirisq; modis, caudámq; contorquent: Sed sufficiat tam uelocis motus quàm etiam conuersionis caudæ, præclarum unum exemplum subiunxisse. Verùm anteà forsan quispiam quæret in quo cauda & crines ab ipso Cometa differant? Respondemus caudam atq; crines tenuiores esse substantia atq; rariores, ut nisi præ magnitudine uideri queant. Verùm sydus ipsum densum est, ac facilè præ luminis magnitudine uidetur. Sed ad exemplum reuertor, id desumptum est ex Iacobi Ziglieri monumentis qui ea à Ioannis Regio Montani obseruationibus desumpsit. Obseruatio autem

" talis est atq; series uerborũ Regio Montani: Idibus Ianua-
" rijs anno Domini millesimo quadringentesimo supra quin-
" tum & septuagesimum, uisus est nobis Cometa sub Libra
" cum stellis Virginis: cuius caput tardi erat motus, donec pro-
" pinquum esset spicæ: nunc incedebat per crura Bootis uersus
" eius sinistrã. A' qua discedendo, die uno naturali portionem
" circuli magni quadraginta graduum descripsit. Vbi cùm esset
" in medio Cancri, maximè distabat ab orbe signorum sexa-
" gintaseptem gradibus, & tunc inter duos polos Zodiaci &
" æquinoctialis ibat, usq; ad intermedia pedum Cephæi: deinde
" per pectus Caßiopeiæ super Andromedæ uentrem. Pòst gra-
" diendo per longitudinem Piscis septentrionalis, ubi ualde re-
" mittebatur motus eius, propinquabat Zodiaco, transiens
" ipsum iuxta medium Arietis, donec cum stellis Ceti occasus
" Heliacus illum nobis occultauit in ultimis diebus Februarij.
" Hoc motu suo proprio, circuli magni portionem descripsit,
" quo in septentrionem, & cum hoc contra signorum succes-
" sionem ferebatur à Libra in Arietem, in fine & principio
" tardè mouebatur: in medio uerò apparitionis uelocißimè:
" Vno die ferè per quatuor signa à fine Virginis in principium
" usq; Geminorum. Cauda uerò eius minus mobilis continuè
" respiciendo stellas Geminorum, eas circuibat: nunquàm ab
" eis per totum apparitionis tempus deuians. Ideóq; in prima
" emersione, ad occidentem illam protendebat: quoniam illic
" stellæ Geminorũ putabantur. In fine uerò Cometa sub Ariete
" locato propter Solis uicinitatem nisi in occidente apparuit,
" cauda orientem uersus protensa, quia in hoc situ stellæ Ge-
" minorum ponebantur. In medio uerò apparitionis caudam
" uertebat ad meridiem: illic tunc erant stellæ Geminorum, con-
" tingebátq; tunc nocte eadem, ut statim post Solis occasum
" cauda orientem respiceret. Appropinquante medio noctis
" respexit meridiem: post medium noctis uerò occidentem.

Ante

Ante Solis exortum indicabat locũ septentrionis. Hæc caudæ „
diuersitas in situ, ex motu diurno oriebatur: qui semper est „
ex consequentia primi mobilis ab oriente in occidentẽ. Motu „
autem proprio extremitas caudæ quanuis tardius, quàm ca- „
put Cometæ, semper tamen etiã ad occidentem contra signo- „
rum succeßionem describens parallelum, à principio Libræ „
usque ad medium Tauri mouebatur: Vadens sub pedibus Vlu „
lantis per Vrsam maiorem propinquando Perseo: per quem „
circa Pleiades ad Caudam Arietis ibat ferè in medio Tauri. „
Vnde patet tam Caput, quàm Caudam Cometæ uersus occi- „
dentem, & nunquàm uersus orientem iuisse: non solùm motu „
diurno, sed etiã proprio. Hæc igitur de motu & illarũ con- „
uersione dicta sufficiant. Quantum uerò ad substantiam ea-
rum pertinet, dictum est in libris de Subtilitate, & primo de Lib. 4.
Varietate rerum. Quo uerò ad significata communia, dicit, Cap. 1.
quòd significat bella & constitutiones mobiles: potest referri
& ad aërem & ad seditiones & ad utrunq;: Nanq; & alia
significant utpote siccitatem atq; inde sterilitatem. Velut in
illo Cometa qui subsecutus est coniunctionẽ magnam in Can-
cro factam anno millesimo quingentesimoquarto, ut Augu-
stinus Nyphus refert, quam Cometes consecuta est anno
M. D. VI. Illum igitur biennio pòst tanta siccitas in Insubria
subsecuta est, ut à mense Ianuarij in Nouembrem nulla pe-
nitus pluuia deciderit in ea regione. Itaque & hæc omnia &
uentos præcipuè & pestem significat & Principum mor-
tes. Nam tales effectus à Martis & Mercurij mistione fieri
solent. Fiunt etiam aquæ & imbres copiosi quandoq;, tũ mu-
tationes Principum & Hæreses, & Legum nouarum insti-
tutiones, & multa alia. Sed de imbribus (Reliqua enim nota
sunt) causa est magnitudo caloris, qui trahens multos uapo-
res, eos non potest dissoluere: declaratum est autem à nobis
hoc in libris de Subtilitate. Sed de modis futurorum quatuor Lib. 21.

illa erunt obseruanda, scilicet ut & locos sciamus, & genus affectuum, & tempus, & qualitatem propriam affectionis. Dicit igitur Ptolemæus.

TEXTVS LIIII.

Cæterùm, loca in quibus hæc euentura sint designantur, cùm à signiferi partibus in quibus collectæ illæ stellæ fuerint, tum de crinitæ figurationis inclinatione. Per ipsam quidem collectionis quasi faciem & formam, futurorum species & genus cui effectio expectanda sit, deprehendetur. Verùm de tempore durationis, intensione euentuum. De habitudine autem erga Solem, initium patescit. Nam cùm fuerint matutinæ, diúque fulserint, celeritatis, sin vespertinæ, tarditatis, significatio futura est.

Declarat quatuor illa, genus, speciem, locum, & tempus. De loco inquit, sumitur à signo in quo fuerit, & ab inclinatione ipsius Caudæ, scilicet uersus quam regionem tendat. Locus autem Cometes dignosci facilè potest planisphærio: Vtpote si sit in Ariete, erit in Britannia uel Germania, & quia Britannia differt à Germania: inspiciendo quò tendat Cauda, sciemus an sit Britannia an Germania. Nam si Cometes fuerit Australior, Britannia & Germania, & Caudam inflexerit ad dextram, significabit Borußiam, si ad sinistram parum, significabit Frisiam: sed si multùm, Britanniam. Quo uerò ad tempus euentus, & magnitudinem effectus, docet illam ex duobus comprehendere, ex diuturnitate temporis quo fulget, & habitu ad Solem: Nam si diu fulgent, diuturnus erit effectus: Si matutinæ, celer: Si parum, breuis: Si uesperti-

næ, tardè. Quo uerò ad genus effectus, dicit faciem & formam Cometæ inspiciendam, circa quod notandum est in Cometa obseruanda esse decem, magnitudinem, colorem, splendorem, formam, diuturnitatem, situm, locum, motum, habitum ad Solem, & situm orbis. Magnitudo significat effectus futuri claritatem & uehementiam. Color autem significat naturam Planetæ dominantis, ut si fuerit subobscurus, significat declarata in Saturno, utpote tabes & morbos lōgos, terræmotus, inopiam, niues. Iam uerò colores, quibus tribuantur Planetis, diximus. Habet autem, ut dixi, semper hoc præcipuum Cometes à deliquio distinctum, ut Martis ac Mercurij furentium damna significet. Itaque & Iouius bona quædam immista habebit: Veluti uentos salutares pluribus atq; fœcundos. Verùm & cum hoc dißidia sacerdotum in religione Christiana, prælia, non diuturna bella, absceßus & febres acutas. Talem fuisse eum qui uisus est anno millesimo quingentesimo trigesimotertio, in Ariete sub septentrionali parte Galaxiæ, credendum est. Nam Iupiter legem Christianam, Aries Britanniam, Mars & Mercurius significauerunt dißidium & permutationem quæ facta est post triennium in tota illa prouincia, iubente Rege illorum Henrico Octauo. Fuerat autē Cometes ipse, diuturnus à fine Iunij ad initium Septembris. Martius autem Cometa immodicas siccitates parit, bella sæuißima, & pestem acerbißimam. Venereus autem Attonitos morbos, Paralyses, Febres uiolentas, Hæreticos, seditiosos Principes, & qui plurimùm lingua ualeant apud populum, seditiones quoq; in religione Mahumethana: nam illa, ut dixi, Marti & Veneri subijcitur. Mercurialis fulgura, tonitrua, terræmotus, uentos graues, sæuas tempestates, nouas artes & inuentiones omnes tamen humano generi perniciosas significat. Splendor significat efficaces actiones & quas plurimi sponte sequentur: Ideò Regibus aliena occupantibus

bus & seditiosis, & hæresiarchis utilis. Locus autem multa significat, & locum in terra, seu prouinciam, seu regionem, seu ciuitatem: ut de Ariete in exemplo dictum est. Secundò, stellas quæ loco illi dominantur, ut si in Leone fuerit Sol, illius effectum adiuuabit, splendescereq́; faciet. Semper autem hoc auxilium ad malum tendit totius populi uel gentis ratione: in bello tamen & hæresi, & seditione aliquem illustrabit. Tertiò, latitudinem à signifero: Hæc locum proprium declarabit, ut supra, Germaniam uel Britanniam uel Italiam. Quartò, cum qua erratica fuerit uel in cuius opposito, facile enim erit intelligere ex hoc cuius naturæ sit. Quintò, cum qua fixa collocata fuerit eadem enim est ratio quæ de Planetis: Veluti si cum corde Leonis, significabit bellũ ambitionis causa. Sextò, qua in parte cœli fuerit: Quibus enim in oriente exitiũ uitæ, quibus in cœli medio, Regni Regis atq; potentiæ. Septimò, in cuius angulo ceciderit. Veluti narrat Haly quòd apparuit Cometes in angulo coniunctionis, in qua incepit Regnum filiorum Abez, obijt ergo anno illo Abez Anezir. Solum istud dubium est, quis locus debeat ascribi Cometæ cùm ob uelocitatem motus & magnitudinem nullum proprium habere uideatur? Verùm quo ad magnitudinem, non dubia res est: quandoquidem neq; crines neq; cauda quo ad locum sint considerandæ: ipsum uerò corpus paruum & exiguum certum sibi determinat locum. Sed quo ad motus rationem attinet, spectare decet, uelut in eclipsibus mediũ tempus ad unguem: atq; inita ratione quo tunc loco sit obseruare: obseruentur & initia & finis, quæ cùm difficilima sint, ob id Ptolemæus (non quòd parui res esset momenti Cometes aut mediocris, sed ne magnitudine rei lectorem in desperationem adducere uelle uideretur) paucis uerbis illius historiam absoluit. Octauò, locus quo ad figuras, Octaui orbis consideranda est. Nam similia à similibus afficientur: Velut in Argo naufragia magna

gna claßium decernet aut fluuiorum ariditatem. Forma autem, quoniam quæ gladijs aßimilantur, ciuitatum destructionem significant: est enim propriè Martis. Quæ uerò similis columnæ Iouis, ea Principes & Reges occidit. Quæ uerò crinita, parua, uersicolor, lucida & bene caudata, Mercurij est, ideóque uentorum & seditionum & hæresis prænuntia. Nigra uerò, breui cauda, crinibus nullis, Saturni est, & sterilitatem, diuturnáq; bella & leprã ac talia significat. Porrò quæ lucida est & uultu quasi humano, flaua & breui cauda (raro uisa) Veneris est, & post longas discordias gratum Principem significat. Diuturnitas uerò magnitudinem effectuum portendit, atq; illorum diuturnitatem, & stabilem in perturbatione statum. Situs autem partem illam declarat terræ, ad quam Caudæ acumen respicit. Motus uerò & unde effectus uenturus sit, & progressus illius celeritatem aut tarditatem significabit. Veluti si Cometes ex oriente feratur in septentrionem tardo motu, sensim quidem ex orientis partibus proueniet, aut pestis, aut Lex, uel Princeps qui Boreales nationes conturbabit ac deuastabit. Sic crinita quæ in angulo orientis apparuit, & ad ortum ferebatur magna uolocitate Georgij Trapezuntij ætate, Thamyrim Parthorum Regem Taburlanum uocatũ significauit, qui in oriente ortus Asiam celeri cursu deuastauit: in Europámq; trãsiturus morte eius, quem Regno proprio præfectum reliquerat, in Parthiam reuersus est. Motus igitur, celeritas & tarditas & ex qua parte & in quam partem considerãdæ sunt. Feruntur enim quædam contrario ordine signorum, ut quæ anno M. D. XXXIII ex Geminis in Taurum & ex Tauro in Arietem. Aliæ uerò ordine signorum, aliæ permisto motu in latitudinem, aliæ secundum latitudinem simpliciter, aliæ alijs modis, ut par est rem quæ (ut diximus) triplici motu moueatur. Semper autem uidentur, quæ contra ordinem signorum feruntur, mutatio-

nes

nes legum significare: quòd motus is primi cœli sit, atque ob id à Deo uel supremo rectore: Leges autem permißione Dei sunt. Habitus uerò ad Solem, declarat ipsius effectus initium: Nam si orientalis extiterit Cometes, breui initium est habiturus effectus: si occidentalis, tardè. Et hæc quidem in genere: in specie uerò quantum temporis requiratur, Ptolemæus non dixit: sed uerè, cùm rara sit res Cometes, si diu durauerit, in multos annos extendere effectum suum potest. Initium tamen ut eclipsi tot mensibus potest differri quot sunt horæ inæquales, quibus Cometes ab oriente distat. Ratio autem ista perpulchrè superiùs declarata est. Hoc unum interest, quòd semina quandoq; eorum quæ per Cometam significantur, diutius proferuntur. Veluti, cùm Seruator noster natus est, Cometes apparuit in oriente, quam Magi uiderunt, atq; ob id ad ipsum adorandum uenerunt. Hanc stellam uocauêre tum communi nomine, quòd Cometes stellæ uocentur, tum quòd pulcherrima esset atque his similis quæ in nocte lucent. Hæc seditionem & turbas quæ per fidem Christi promulgandam succeßère, pronuntiauit: tot exilia, tot Martyres, inde Regnum pacis constituendum atq; salutis. Cuius quidem author atque Rex Christus in ipso Cometæ fulgore natus est: quòd Cometes in oriente apparuerit. Verumtamen effectus ipsius, scilicet prædicatio, legis promulgatio, seditio populi, conturbatio, persecutiones, exilia, mortes, bella, regna, nomine Christiano inchoata, uix post triginta annos initium habuêre, & ad hanc usq; diem perseuerant. Ita contraria ratione exitialis Cometa anno Christi M.CCLX in oriente apparuit usq; ad medium cœli, si credere fas est, crines extendens, durauítq; perpetuis sex mensibus fermè, nec priùs euanuit, quàm Vrbanus Gallus Pontifex è uiuis exceßit: post cuius obitum Carolus cum exercitu è Gallijs mouit, & superato Manfredo regnum Neapolitanum occupauit. Biennio pòst

Com. 28. huius.

Pœni

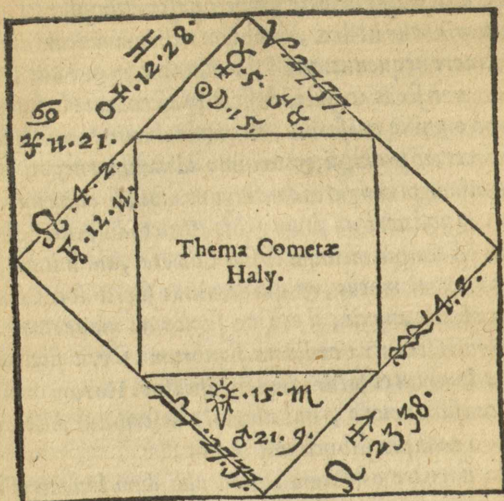
Pœni in Hispaniam traiecerunt, magnásq; clades ibidem intulerunt, quanquam pulsi posteà & cæsi. Per quæ tempora magni tumultus in Ethruria concitati fuerunt. Quidnam sequutum? Anno à Cometa tertio, Banducar, uel, ut habet Paulus Aemilius Gallicarum rerum scriptor exquisitus, Bandodachar Babyloniorum atq; Assyriorum Rex, Armeniam cum ingentibus copijs inuasit, Antiochiam expugnauit, & grauißimas cædes Christianorum edidit. Anno à Cometæ exortu quarto, Conradinus Sueuus uictus, captúsq; à Carolo prouinciæ Comite, & Siciliæ, Hierosolymorúmq;, ut idem scribit Aemilius, Rege nuncupato, securi percussus interijt. Anno quinto Ludouicus nonus Gallorum Rex, in Aphricam traijciens, Carthagine, uel ut alij tradunt, Tuneta ui capta, mortem, alui profluuio correptus, obijt, magna parte exercitus fame & peste absumpta. Cuius interitu cognito, Carolus Pœnorū regem ad tributa quotannis pendenda coëgit. Anno sexto Scythæ (quos hodie Tartaros uocant) Armenis opem ferentes Assyrijs seu Sarracenis uictis, fugatísq;, Asiam liberauerunt, eámq; Christianorū concessu, diu tenuerunt. Itaq; meta temporis effectus non nisi ut Ptolemæus describit præfigi debet, atq; sic ex duratione & magnitudine coniectari potest. Sed sunt qui motum Cometarum ita interpretantur: si ad Austrum tendant, pluuias significant: si ad Aquilonem, siccitates: si ad ortum, pestem, & maxima mala: si ad occidentem, optimā anni constitutionem & temperatam. Ita censuit Porphyrius Philosophus egregius, sed ut existimo deceptus ex hoc, ut dixi, quòd Cometa contra signorum ordinem procedens, mutationem legis significat. Ergo qui ab oriente in occidentem tendit, significat mutationem legis, nam ille contra ordinem signorum fertur. Cùm ergo illud solùm significet, contingit, ut sit temperatus annus, non tamen temperamentum anni significat: sed contingere potest etiam ut

cum intemperie anni contingat: & maximè quòd, ut dixi, effectus Cometæ in multos annos extenditur. Quòd uerò de reliquis partibus dicit, etiam illud uerum est, & rationem habet naturalem. Similiter & Cometam cauda respicere stellas aliquas, seu erratiquas, ueluti dictum est de Cometa illo Regio Montani, qui semper stellas Geminorum obseruabat, minimè absurdum uideri debet, quódq; uires illius sortiatur aut illarum: Tunc enim maxima siccitas fontium fuit, & Henricus rex Angliæ cum filio Edoardo interemptus est. Constat autem Geminorũ stellas fermè omnes & maximè præcipuas naturæ esse Martis & Saturni, præter Apollinem, qui Mercurij est. Similiter & Turcæ Pannoniam sunt deprædati. Quanquàm Antonius Mizaldus Monslucianus, ex quo historiam hanc desumpsimus, nescio quo pacto dum hæc scribit, non sibi constat: modò ad annũ M. CCCCLXXV. *modò* M. CCCCLXXII. *Cometis uisionem transferens. Cæterùm, ut ad institutum reuertar, finiuntur effectus Cometarum trifariàm, aut per se finita ui, quemadmodum contingit in omnibus causis naturalibus: Aut alio Cometa superueniente, qui uel contraria sit natura, uel ui sua aliud agendo euertat prioris decreta: Tertio eclipsis aliqua uel coniunctio natura contraria in contrarijs Cometæ locis fiat. Porrò quod ad singularia attinet, eadem est ratio quæ in eclipsibus. Nam si in loco decreto Cometæ subiecto quis habeat uitæ significatorem, aut ascendens, periclitatur de uita: Si uerò cœli cor, alijs quidem euertit dignitatem & statum, alijs uerò constituit, prout natura loci & genituræ fuerit. At uerò in his qui nuper nascuntur, alia ratio est. Quicunq; enim nascuntur cum Cometa in ascendente, uel omnino non uiuunt, uel si uiuunt, egregij & magni uiri euadunt. Similiter si quis nascatur Cometa Medium cœli poßidente, maximus profectò erit. Motus enim ualidi circa fortunam illius semper erunt & felices,*

quoniam omnia fauorem trahunt ab initijs suis. Quòd si moriantur qui sic constitutum habent Cometem, non ob id moriuntur, quoniam Cometem sic habeant, sed ex alia causa. Non sic autem qui oriente Cometa nascuntur: plurima enim ex his moriuntur ut dixi, quoniam ualidum motum nascentes sustinere nequeunt: quòd si sustineant, manci aut debiles euadunt: non secus ac qui maleficas in ascendente habuerint: qui uerò omnino euaserint, ab omni calamitate ualidi sunt, & efficaces, ac prompti, & omnino ad maxima negotia nati, quibus etiam principatus contingunt: motum enim ualidum habent. Quod uerò ad situm orbis attinet, diligenter obseruandum est tempus medium ipsius Cometæ, aut initium, uel tempus maximi motus, & qui dominus fuerit loci Cometæ & succedentis anguli, si ordine signorum moueatur: aut antecedentis si contra ordinem signorum: Is erit figuræ & Cometæ dominus et futurorum significator. Horum omnium igitur causa Cometæ, qui ab Haly describitur, historiam quasi pro exemplo subijciemus. inquit ille:

Volo narrare ostentum, quod uidi dum iuuenis essem, atq; studerem: apparuit Cometes cuius pars solida erat rotundæ figuræ, triplóq; maior Venere, cuius claritate totus orbis illustrabatur, erátq; Lux eius, quantum si quarta pars Lunæ luceret. Cuius locus fuit in quintadecima parte Scorpij, mouebatúrq; motu primi mobilis ab oriente in occidentem, ita ut uelociùs procedendo ferretur contra signorum ordinem, donec peruenit ad quintamdecimam partem Virginis. Cùm uerò primùm incepit apparere, situs cœli talis fuit, qualis hîc describitur. Succeßit autem inter Mauros discordia maxima, inde prælia & cædes, & ciuitatum ac magnarum regionum depopulationes, & siccitas aëris, & annonæ penuria, indeque pestilentia maxima, ut mors, tum peste, tum fame, tum bello fuerit innumerabilium hominum.

Excitatúsq; est hæreticus siue rebellis (Nam ut Ioannes Leo affirmat, rebelles in Aphrica in titulo legis seditiones mouent ac populum ad se trahunt dicentes Mahumethem sic

& sic uelle adorari, atq; eo modo tyrannidem occupant, nulli crudelitatis generi parcentes, ut etiam filios ex utero uiuentium matrum extraherent) qui Regem Meche & Hyetob maximis cladibus affecit. Hoc igitur de Hæreticorum natura ascripsimus, ut intelligeres quantum mali sub uno uerbo hæretici comprehendere Haly uoluerit. Nunc uerò quod ad rem attinet, explicemus. Primùm, obseruandum est, quantum ualeat diligentia, cùm Haly unius Cometæ obseruationem posuerit tam absolutam eo tempore quo difficillimum erat Astrorum motus supputare, cùm deessent Ephemerides: ut difficilius esset unum thema erigere cœli, quàm nunc centum: Et tamen nostro tempore præter illam quam scripsimus,

mus, à Regio Montano obseruatam (qui Princeps sua ætate Mathematicorum (& meritò) habitus est, quæ confusa à Mizaldo ad nos peruenit: Etsi etiam diligentißimè exscripta fuisset ab eo, nihilominus multum ab Haly industria deficiebat) nullius alterius obseruatio memoria digna ad me peruenerit. Mihi uerò non tantùm otij fuit, postquàm maiora tractare cœpi, ut tot rebus satisfacere possem. Forsan si successerint, Deóq; id placuerit, cuius numine cuncta mihi licuerunt, aliquid in rem addam. Nunc uerò sufficiat homines excitasse ad maiora capessenda, paulóque diligentiùs obseruanda atq; tradenda. Qua in re dignus est laude Antonius Mizaldus, quòd quantum potuit materiam hanc crinitarum ac uolantium ignium excoluit: forsan etiam in melius (quòd illi suaserim) prouecturus. Sed hoc uitium tantæ negligentiæ ob id solum nobis contingit, quòd malimus uideri quàm esse: quo cùm caruerint Arabes, meritò digniores laude uidētur. Atq; ea ratione maximè damnandi qui illos tam impudenter insectātur, nisi quòd illi præstare uoluerint, ipsi re ipsa præstent. At uerò qui solùm in eos inuehuntur, ut aliqui esse uideātur, nónne illud Horatianū manes Arabum iustè obijcient:

Tu cùm sis quod ego, & fortaßis nequior, vltrò
Insectare velut melior, verbísque decoris
Obuoluas vitium. Quid si me stultior, ipse
Quingentis empto drachmis deprenderis?

Sed iam ad propositum reuertamur (Quandoquidem maxima laus fuerit Haly Rodoan ea scripsisse temporibus illis infelicibus, linguáq; tam rudi, quæ nostri cum tanta copia librorum, tam felici æuo, nec imitari, nedum æquare potuerunt. Græcorum uerò quisquis ille fuit, qui Commentaria ea scripsit, nugacißimus atque rudißimus improbisimúsque, tantum chartæ perdiderit, nec ullum alium uideam ex illis qui non plus præstet Grammaticum quàm Astrologum,

logum, meritò plus dicemus fuisse ingenij Arabibus sedulitatisq; atq; industriæ.) Atq; huius qualiscunq; ad nos uenerit laboribus adiutum me plurimum fateor nec ullius alterius quicquam (Græcorum & recentiorum plus felicitatis, ambitionisq; ac nugarum) Secundum obseruatione dignum est thematis in eclipsi atq; in Cometis cœlestis erectionis exemplum: cùm quatuor tantùm cardinibus, locóq; initiorum quartæ & decimæ, cordis & imi cœli dispositio, non solùm iuxta Arabum consuetudinem, sed etiam Ptolemæi, locorúmq; Planetarum, quónam pacto in themate disponi debeant, pateat. Tertium est quod initium ipsius Cometes potius quàm medium aut finem obseruauit, non quidem simpliciter, sed cum primum apparuit. Quartum, quod Cometem hora qua erigit ascendens infra terram ponit, cùm tamen non poßit tunc uideri: Id factum subtilißima ratione atq; notabili: Nam cùm certum illius initium uix sciri poßit, ideò primam Solis cum Luna coniunctionem obseruauit, quæ post Cometē ortum fuit: Tempore autem eius coniunctionis contingit ut Cometes ipse sub terra latêret. Itaq; in alijs ita faciendum iuremerito aliquis censebit: Si tamen uerum initium habeatur, illud obseruare etiam oportet. Quintum est circa significata, hæc autem, quòd ad legem Mahumethanorum pertinerent Haly manifestè declarat, quòd lex sua à Scorpionis signo initium habuerit, idq; diligenter animaduersum. Deinde quòd hîc omnia mala decernerentur & maxima omnia: maxima quidem propter syderis magnitudinem, diuturnitatem & splendorem. Quòd uerò omnia malorūm genera, quia tota erat de natura Saturni, Martis & Mercurij. Primum, quòd stellæ, quæ circa locum crinitæ erant in Scorpione, eo tempore omnes de natura erant Martis atq; Mercurij. Deinde, quòd crinita esset in domo Martis, & proxima illi per sex partes. Quartò, quòd Mars ipse esset in domo

domo propria. Quintò et sextò, quòd uterq; scilicet crinita & Mars essent in angulo hora interlunij. Septimò, quòd ut declaratum est, Scorpio sit pessimum signum omnium eorum quæ sunt in cœlo. Octauò, quòd Mars erat in finibus Mercurij. Nonò, quòd trigonus tam crinitæ quàm loci Martis, Marti subijcitur. Decimò, quòd Saturnus proijciebat radios ante locum interlunij & ante locum crinitæ, & in angulò erat ascendentis infortunatus in Leone. Vndecimò, quòd crinita accedebat ad Saturnum & Saturnus ad crinitam, undè erat maxima applicatio & mutua per quadratum. Duodecimò, quòd crinita nata sit in oppositione loci interlunij ad unguem, & in tempore etiam ipsius interlunij: ex quo declarabatur maximus effectus & diuturnus qui debebat succedere: ideóq; durauit per multos annos calamitas illa. Tertiodecimò, quia coniunctio facta est in cardine illius regionis respectu ciuitatis principalis, quæ erat Alforat in Aegypto. Quartodecimò, quòd dominus finis coniunctionis fuit Mercurius & ipse quoq; ualde potens iuxta cœli cor. Quintodecimò, quòd Cometes progrediebatur contra ordinem signorum & hoc ut dixi significat hæreses & legum turbas, quibus nullæ sunt crudeliores, cùm in omnibus malis alijs homines sciant se mala facere: sed in seditionibus legum & hæresibus, & bellis propter diuersas leges suscitatis, homines cùm sæuiant in infantes & puerulos, uiros cruciatibus & igne perimant, captiuos in seruitutem abducant, agros deuastent, ciuitates incendio diruant, alij putant se Deo obsequium præstare, alij simulant. His igitur tot modis probus Haly nobis insinuauit, quónam pacto & deliquiorum & crinitarum locus, tempus, genus, qualitas & magnitudo effectus considerari debeat. Reliquum est, ut quarundam crinitarum clariora exempla subijciã. Cùm igitur Xerxes Persarum Rex maximum exercitum comparasset, ut in Græciam

ueniret, apparuit deliquium Solis & crinita, ceracias dicta, ad instar cornu obliqua, successitq; ut Xerxes Græciam totam deuastauerit: ipse uictus à Themistocle nauali prælio, reuersúsq; est ignominiosè etiam, magna parte exercitus terrestris amissa. Tēporibus Neronis crinita alia fulsit, inde interfectus ipse, et bella ciuilia tanta crudelitate exarserunt, ut nihil fermè toto orbe multis annis intactum relictū sit. Nam Cometes admodum fuit diuturnus, quippe qui sex mēsibus totis resplēduit. Antequā Ludouicus Germanicus et Carolus Caluus prælio exitiali inter se dimicarēt, Frater contra fratrē in Gallia, quo nullū fuit cruentius neq; maius, adeóq; cōciderint Gallorum uires, ut nunquàm posteà plenè potuerint restitui, Cometes ingētes apparuerūt è quibus ultimus fuit in Aquario, primus in Libra, secundus in Ariete. Quidam uolunt diuersis annis sed eodem ordine apparuisse. Temporibus Ioannis XVIII Pontificis apparuit Cometes terribilis meridiem uersus, quem secuta est mors Pontificis ipsius, ingénsq; fames ac pestis. Ante Constantini mortē Cometes magnus pluribus mensibus apparuit, qui & illius mortem prænuntiauit, et seditiones ac bella & calamitates, quæ toti orbi contigerunt propter diuisionē imperij inter tres filios, quos hæredes reliquerat. Vltimo anno Vespasiani Cometes uisus est: quem ille (quòd iocosus esset) ridebat, dicens, pertinere ad Regem Parthorum qui comā nutriret: Ipse tamen mortuus est. Inde etiam paulò pòst mortuo Tito, successēre nefanda Domitiani tempora. Anno M. CLXV in Scotia apparuit Cometa ingens cum duobus longissimis radijs ardens, intráq; quatuordecim dies Malcolmus, quartus Scotorum Rex, cognomento Virgo, ob continentiā, mortuus est. Hoc uolui subijcere ut intelligeres diuersas esse formas atq; innumerabiles crinitarum: quasdam incuruas ut illa Xerxis, quasdam bifidas ut hæc, atq; species alias infinitas quæ describi nequeunt. Anno M. CCXIIII

mensē

mense Martio duo apparuerũt Cometæ terribiles in Scotia, alter Solem præcedens, alter sequens, quo anno felicißimus & optimus Rex Gulielmus cùm annos quadragintanouem regnasset, senio extinctus est. Anno M. CCLXVIII Cometes miræ magnitudinis sub meridie (magno pro miraculo certè) pluribus diebus uisus est in Scotia. Inde anno M. CCLXXI nona Ianuarij uentus adeò sæuus exarsit, & cum ingenti tempestate, grandineq; insolitæ magnitudinis sæuijt, ut tota Scotia deiectis ædificijs, igneq; accenso, propter uentos, eúmque qui asseruabatur in ædificijs usus gratia ignem, maxima pars prouinciæ exarserit. Itaque intelligis non prorsus Cometas sequi affectus sensibiles, sed originem ac seminaria. Exarserunt & nostra tempestate anno M. D. XXX Cometes: Florentia in seruitutem redacta est. M. D. XXXI alius per Cancrum, Leonem, Virginem & Libram discurrens, terræmotus fuit in Lusitania. M. D. XXXII alius in Virgine, Libra, Scorpione intra tropicos, unde Frisij, Bataui, Zeelandi ac Flandri aquarum inundatione submergũtur. Sequenti à fine Iunij usq; ad initium Septembris per Geminos, Taurum & Arietem alius retroceßit, de quo dictum est, terræmotus ac uentus Rheno uicinas regiones circa mediũ noctis exagitauit: Fames Germanos uexauit. Subsequenti anno, in Polonia tam grauis fuit inundatio aquarum, ut Cracouiæ & Casimyriæ lapidei pontes & mœnia cum plurimis ædificijs sint euersa. In Brabantia fortuito igne apud Bredanium noningentæ & sexaginta domus conflagrarũt. Hæc de Cometis dicta sufficiãt, ut pro exemplo his, quæ uenturæ sunt, satisfaciant. Illud solum animaduertentes, quòd cùm ratione non constent aduentus futuri Cometarum, nec eclipses uulgus animaduertat nisi magnas, plurimas ex utroq; genere quæ ad rerum notitiam pertinerent, historiarum Scriptores præterijsse. Nunc uerò inuentis Ephemeridibus, deliquia omnia obseruare licet.

Multiplicatio effectus syderum secreta, & Seruatoris genesis.

Sciendum est prætereà, quòd si uolueris cognoscere res magnas, oportet ut has tres regulas memoriæ mandes: primùm raritatem seu tempus, & multiplicabis unum in aliud, si sit exquisitum, & si non in partem illius ratione dierum: & numerus qui prouenit, erit numerus dierum illius effectus. Exemplum, *si fiat coniunctio Saturni & Iouis in aliquo puncto, & præter id Lunæ ad unguem in annis uiginti, dicamus, quòd fiat coniunctio Saturni & Iouis, & Lunæ recursus sit in uigintiseptem diebus & octo horis, tunc multiplicabimus uingintiseptem & tertiam partem, & fient anni quingenti quadragintasex, & duæ tertiæ, scilicet effectus tempus illius coniunctionis. Sed tamen ab alia coniunctione poterit antè id perturbari, & maximè post dimidium temporis, augebitur enim naturaliter effectus usq; ad annos ducentos septuagintatres cum tertia: & hoc ubi coniunctio omnium trium fiat in eodem puncto. Sed ponamus, quòd Luna distet tunc triginta minutis, accipiemus semidiametrum Lunæ, qui est quindecim minuta, & uidebimus proportionem distantiæ ad ipsam semidiametrum, ut demus illi dimidium additionis, quia semidiameter est dimidium distantiæ.* Et *si luna disteterit uno gradu, dabimus quartam partem, ut multiplicemus sex dies & uiginti horas in uiginti annos, & erit tempus effectus anni centum trigintasex: & ita faciemus, donec Luna plus disteterit, quàm sit lumen eius, quod superiùs diximus esse partium duodecim & dimidiæ.* Et *licet hæc ratio non sit omnino exquisita, est tamen sensibilis & ueritati proxima.* Magnitudo *autem Solis est minutorum sedecim, Lunæ decem & septem, Iupiter & Venus quinque & usq; ad sex fermè, Saturni & Martis qua*

tis quatuor, Mercurij duorum. Secunda regula est, quòd effectus multiplicantur in robore iuxta raritatem, secundum exquisitam applicationem. Veluti Saturnus habeat quatuor uires, Iupiter quinque, Mars tres, & iungantur simul in eodem puncto: tunc multiplicabimus tres, quatuor, quinque simul, & erit effectus ille sexaginta in robore: scilicet duodecuplus effectui Iouis solius, & quindecuplus Saturno, & uigintuplus Marti soli. Quòd si Mars distiterit per unum gradum tempore, quo coniunguntur Saturnus & Iupiter, tũc multiplicabimus tria minuta semidiametri Martis in tria numerum roboris Martis, & fient nouem: Hunc numerum diuidemus per sexaginta numerum minutorum distantiæ Martis à Ioue, & Saturno, & exeunt tres uigesimæ, quas multiplicabimus in uiginti numerum roboris coniunctionis Saturni & Iouis, & fient tria, quæ addes ad uiginti & coniunctio illa habebit robur uigintitrium, & erit fermè octupla robori Martis, & sexculpa robori Saturni, & quintupla robori Iouis, & sic de reliquis. Robur uerò uniuscuiusq; Planetæ condisces ex magnitudine illius & tarditate motus: quantò enim maiores sunt Planetæ & motu tardiore mouentur, tantò sunt robustiores in causis generalibus: In proprijs autem non ita est. Exemplum, uolo scire quantum uirium habeat Saturnus in comparatione ad Lunam quo ad effectus longitudinem: Video, quòd Saturnus reuoluitur in annis XXIX. diebúsq; CLVIII. & sunt dies X M̄ DCCL. Hoc duco in semidiametri sui quadratum, fiunt dies XCVIM̄DCCL. Similiter duco circuitum Lunæ in quadratum minutorum semidiametri, & fiunt dies VII M̄ DCCCIC. cum tertia, diuido unum per alium, & exeunt duodecim, & tanta est proportio uirium Saturni ad uires Lunæ. Idem dico de coniunctionibus, quo ad effectus longitudinem. Et potest demonstrari uno uerbo, quia effectus durant ad reditum, ut

pote coniunctio Saturni & Iouis usq; ad aliam coniunctionem: & Saturni ingressus in initium Arietis usq; ad alium ingressum in initium Arietis: Quia nihil datur inane in natura: Et ideò si effectus non duraret usq; ad reditum, esset circuitus Mathematicus non naturalis: Et causa sine effectu, & impotentia quædam: Quamobrem proportio circuitus ad circuitum, ut temporis ad tempus, quod erat probandum. Vnusquisq; tamen horum circuituum redigitur ad dimidium: nam ab oppositione finitur coniunctionis uis, attenditúrque ipsa oppositio. His itaq; uisis, manifestum est, quòd in utraq; regula dictum de duobus Planetis & tribus, tenet etiam in quatuor & quinq; & sex: utpote si iungantur ad unguem uel per partes Saturnus, Iupiter, Mars & Luna, tam quo ad magnitudinem effectus, quàm temporis multiplicantes tempora & uires illorum, sequentes regulam primam in temporibus, & secundam in uiribus.

Ex his concluditur, quòd potentißima coniunctio & maximè diuturna, est capitis Arietis octauæ sphæræ cum capite Arietis nonæ: quia non fit nisi in XXXVI M̄ annis. Et etiam sunt qui dicant in quadragintanouem millibus. Et in ea coniunctione palã est, quòd consentiunt omnia signa nonæ sphæræ, & omnes stellæ octaui orbis tribuunt uires suas, & omnes Planetæ, quia absides illorum mouentur motu octaui orbis, & etiam quia eclipticæ se iungunt inuicem, ad quam Planetæ tum propter Solis motum, tum propter latitudinis rationem, habent respectum.

Secunda est coniunctio Saturni & Iouis in signo Arietis, id est, circuitus ex Ariete in Arietem, qui fit in DCCXCV annis habita ratione mutationis trigoni.

Tertia est mutatio coniunctionis Saturni & Iouis ex trigono in trigonum, quæ fit in centum nonagintanouem annis: Et fit secundum ordinem signorum, id est, ex trigono Arietis primo

primo in trigonum secundum Tauri, inde in trigonum Geminorum, inde Cancri, pòst reuertitur ad primum trigonum.

Quarta, est reditus Saturni ad initium Arietis in triginta annis.

Quinta, est coniunctio Saturni & Iouis, quæ fit singulis uiginti annis.

Sexta, est reditus Iouis ad initium Arietis, qui fit in fine duodecim annorum.

Septima, est coniunctio Martis & Iouis, quæ fit in uigintiseptem mensibus.

Octaua, est coniunctio Solis cum Marte, quæ fit in uigintisex mensibus.

Nona, est coniunctio Martis cum Saturno, quæ fit in uigintiquinque mensibus.

Decima, est circuitus Martis, qui fit in uigintitribus mensibus.

Vndecima, est coniunctio Solis cum Ioue, quæ fit singulis quatuordecim mensibus.

Duodecima, est coniunctio Solis cum Saturno, quæ fit singulis tredecim mensibus.

Tertiadecima, est circuitus Solis, qui fit in duodecim mensibus. Et quod dixi de Sole, quo ad proprium circuitum & quo ad coniunctionem cum superioribus, intelligitur de Venere & Mercurio. Et similiter, quod dicemus de coniunctione Lunæ cum Sole, intelligendum erit de coniunctione Lunæ cum Venere, & Mercurio.

Quartadecima, est coniunctio Veneris cum Sole, quæ fit in decem mensibus seu diebus CCXCII.

Quintadecima, est coniunctio Mercurij cum Sole, quæ fit in duobus mensibus seu diebus LVIII.

Sedecima, est coniunctio Lunæ cum Sole, quæ fit in diebus uigintinouem & horis decem, & mensis Lunaris.

Decima

Decimaseptima, est reuolutio Lunæ, quæ fit in diebus XXVII & horis octo.

Decimaoctaua est, reditus cuiuscunq; Planetæ uel fixæ uel loci coniunctionis ad finitorem in ascendente, uel ad circulum medij cœli, qui tantam habet uim, quantam habet ingressus stellæ eiusdem in primum punctum Arietis. Et hoc demonstratur ex tertia regula, quæ talis est: Quodlibet astrum tantam sortitur uim per se, quanta est raritas euentus: iam hoc enim demonstratum est superius: & hæc raritas in gradu est semper trecentesima sexagesima pars: igitur si astrum est idem & raritas eadem, tantū est habere astrum illud in gradu ascendentis, quod fit in quolibet die, & uocatur hic circuitus diurnus, quantum est, quòd illud astrum ingrediatur primum punctum Arietis. Ostendo modò, quòd sit eadem raritas: quia sicut in uno die manet ille gradus quatuor tantùm minutis in ascendente, & Saturnus manet in primo gradu Arietis per unum mensem fermè: Et ita licet ingressus Saturni in Arietem non fiat, nisi in triginta annis semel, & Saturnus in ascendente singulo die semel sit: quia tamen in ascendente non manet nisi momento, id est, quatuor minutis horæ, qui sunt pars trecentesima sexagesima unius diei, & est totius circuitus, & in primo gradu Arietis per mensem, qui & ipse est trecētesima sexagesima pars circuitus triginta annorum, patet quòd tam rarum est habere Saturnum in gradu ascendentis, quàm in primo gradu Arietis. Idem potest demonstrari de Luna & de coniunctione magna capitis Arietis octauæ sphæræ cum capite Arietis nonæ: quia licet nō fiat nisi in trigintasex millibus annis: quia tamen durat caput Arietis octauæ sphæræ in primo gradu Arietis nonæ, & quælibet stella fixa octauæ in certo gradu nonæ, centum annis: patet quòd tam rarum est habere caput Arietis in ascendente, siue octauæ siue nonæ, quantum est, quòd quis nascatur tempore illius

illius coniunctionis, scilicet capitis octauæ sphæræ cum capite nonæ in eodem gradu. Et sic de reliquis, in quibus habetur ratio circuitus, quia unus terminus manet fixus. Similiter probo de his in quibus uterque terminus mobilis est: & manifestum est gratia exempli in coniunctione Iouis & Saturni, quòd licet fiat in uiginti annis solùm talis coniunctio, tamen manent iuncti per trecentesimam sexagesimam partem circuitus, id est, per plus quàm uiginti dies. Et ita de omnibus alijs. Et eadem est ratio de circuitu & coniunctione corporea respectu unius ex illis astris in puncto ascendẽtis, uel in puncto cordis cœli. Ex quo sequitur quòd etiam coniunctiones omnes seu planetarum seu ad fixas, respectu eiusdem spatij puta unius gradus uel decem minutorum uel in eodem minuto ipso, sunt eiusdem uirtutis quantum ad raritatem, & etiam quantum ad uires respectu raritatis. Sed non tamen respectu stellarum, quæ iunguntur: quia ut iam dictum est plus potest coniunctio Saturni cum Ioue, quàm Martis cũ Ioue: & multò plus coniunctio Saturni cum Ioue, quàm Veneris cum Mercurio in eadem distantia, ratione corporum ipsorum. Et ita etiam plus faciet cõiunctio Saturni cum Ioue in eodem gradu in quacunq; parte natiuitatis, quàm habere Saturnum uel Iouem solùm in gradu ascendentis, uel cordis cœli, non ratione raritatis: quantum enim ad hoc sunt æqualis potentiæ, ut iam demonstratũ est: Sed ratione ea, quòd Planetæ iuncti per secundam regulam conduplicant uires. Et ex hoc sequitur aliud, quòd aliqua coniunctio Veneris & Mercurij, erit longè potentior quàm coniunctio Saturni & Iouis, uel Solis & Lunæ: quia coniunctio Saturni & Iouis, uel Solis & Lunæ, erunt in eodem gradu tantùm, & coniunctio Veneris & Mercurij erit corporea. Corpoream coniunctionem uoco, quando Planetæ non plus distiterint inter se quàm sit aggregatum semidiametrorum, utpote quòd Venus & Mercurius

non

non distent inter se plus, quàm octo minutis in longitudine: Et ita Venus à Luna uigintitribus minutis. Et si talis coniunctio fieret, etiam secundum latitudinem, esset longè ualidior. Latitudo tamen non tantum facit, quantum differentia in longitudine: quia distantia in latitudine non impedit, quin ambæ stellæ ferantur in eodem circulo transeunte per polos Zodiaci. Et maxima distantia duarum erraticarum quæ esse poßit in latitudine, est inter Martem & Venerem, quando Mars fuerit in extremo latitudinis Australis, & Venus Borealis: tunc enim distabunt partibus quatuordecim cum dimidio. Secundus modus, quo coniunctio Veneris & Mercurij poterit esse maior coniunctione Saturni & Martis (Omitto nunc, quòd essent cum aliqua stellæ fixa uel in initio Arietis, & Saturni & Iouis in fine Virginis, nam istud esset multiplicare coniunctionem & facere triplam) est, quòd Venus & Mercurius sint in gradu ascendentis, & Saturnus & Iupiter sint in fine secundæ domus, gratia exempli: Et hoc ex tertia regula. Tertius modus est, quòd in una natiuitate in qua Venus & Mercurius iunguntur, Venus uel Mercurius dominentur ascendenti: in alia ubi iunguntur Saturnus & Iupiter, neuter habeat potestatem in ascendente, uel nullam omnino, ut si ascendat decima pars Virginis aut Tauri: uel paruam ualdè, ut si ascendat decima pars Leonis, Vbi solus Iupiter nihil aliud habet, nisi dominium trigoni, & maximè si natiuitas diurna fuerit. Quartus modus est, si dũ Venus est iuncta Mercurio, sit Cometes in cœlo, aut fiat coniunctio Lunæ cum Sole, & magis si fiat eclipsis, tunc enim etiam quòd non aspiciat locum (quia in cœlo est ueluti in homine qui totus est transpirabilis ut sententia Hippocratis utar, omnia ab omnibus afficiuntur quoquomodo) erit coniunctio hæc Veneris & Mercurij potentior coniunctione Saturni & Iouis, cum qua nihil harum magnarum rerum contingat. Et nota,

quòd

quòd magnæ res in cœlo sunt sex: Prima est coniunctio eclipticarum octaui & noni orbis, & capitum Arietis eorum. Hæc enim præstat ordinem uniuersæ machinæ elementari. Secunda est Cometes, qui maria & terras & omnia miscet. Tertia est deliquium luminaris, quod plerunque perturbat unum certum genus determinatū. Quarta est coniunctio Solis & Lunæ, qua regũtur omnia humida: Ideóq; Maria, Cancri, Pisces, morbi, ligna cædua, & talia. Quinta est coniunctio Saturni & Iouis quocunq; in loco contingat, qua reguntur leges, imperia, regiones. Sexta, est coniunctio luminarum cum fixis, quarum Solares uentos regunt: & Lunares maria concutiunt. Forsan dicet aliquis, quòd duo Planetæ iuncti non multiplicant uires: sed iungunt solùm, sicut duo reges fœdere colligati. Sed uidemus, quòd qui habent iunctos Planetas corpore, plurimum possunt, in comparatione eorum qui eos iunctos habent tantùm in eodem gradu: cùm tamen nullum deberet esse fermè discrimen si in coniunctione nulla uis noua consurgeret, nam qui distarent (cum uirtus singulorum iam per se maneat, tota etiam si nullo modo iungantur) iuncti per unum gradum idem fermè efficerent, quod corporaliter, quod iam patet esse falsum.

Decimanona est coniunctio Veneris & Mercurij, quæ irregularis dici potest, hæc autem certum non habet circuitum. Fit tamen circuitus eius ex multis coniunctionibus collectus atq; diuisus, & uocatur circuitus medius quinque mensium & trium dierum, uel circiter.

Vigesima, est transitus absidum de uno signo in aliud, qui est circiter trium millium annorum: alij dicunt quatuor millium: Sed quia sunt quinq; absides præter Lunam, ideò contingit, ut non poßit fieri, quin transitus seu mutatio fiat singulis mille ducentis annis: aut quando seriùs iuxta aliam opinionem in annis mille sexcentis. Et ex hoc facile est intelligere,

cur

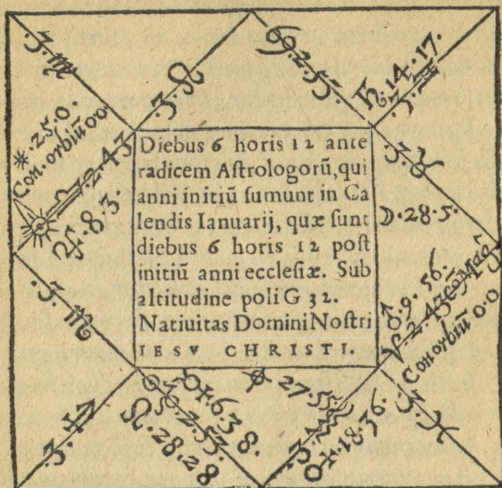
cur literæ tantùm habuerint incrementi à centum annis citrà quia iam centum annis mutatus est absis Mercurij ex Virgine in Libram. Et primus punctus Libræ est punctus ualde potens, quia est punctus æquinoctialis. Et significat perturbationes in legibus, ut dictum est. Et similiter à ducentis annis citrà facta est permutatio absidis Solis, & Veneris in primum punctum Cancri, qui est punctus tropicus: & trigoni sectæ Mahumethicæ: ideò significauit incrementum magnum illius sectæ. Et quia Mars est dominus illius trigoni, significauit intentionem mirabilem & exitialem & (ut more uulgarium loquar) diabolica machinarum ignearum, quarum uis similis omnino est fulmini, & forsitan maior ut existimo. Et quia Luna est domina loci illius, significauit detegendum uniuersum orbē per nauigationes. Et quia Iupiter est dominus altitudinis, significat omnium artium illustrationem, & uitam maximè ciuilem: & inuentionem illam gloriosam typographicam, qua omnes disciplinæ maximum susceperunt incrementum. Et prima mutatio erit absidis Iouis in primum punctum Libræ inter sexcentesimum & octingentesimū annum, quo tempore incipiet mutatio legum, cui nunquàm fuit similis, & consurget una noua lex, & cum his alia multa. Et hæc pauca placuit adiungere ex libris de Archanis æternitatis, pro exemplo.

Nunc uerò reuertor ad propositum, & dico, quòd hoc est illud, quod dixit Ptolemæus superiùs, quod erat relinquendum gnauitati Astrologi. Oportet enim talia diligenter considerare. Animaduertendum etiam, quòd reditus Solis ad eādem stellam fixam singulo anno fermè faceret annum integrum trecentorum sexagintaquinq; dierum & sex horarum. Veluti nunc ad primam stellam, quæ est in ligno piscium, faceret semper æquinoctium Vernū: quia annus fermè tantum retroactus est, quantum stellæ fixæ processerunt. Erat enim

tempo

tempore Christi æquinoctiũ Vernum uigesimatertia die Martij: Plinius posuit (cui credendum est, ex obseruationibus ut uerisimile est Sosigenis, iussu C. Iulij Cæsaris) uigesimaquinta die Martij: & Brumam uigesimaquinta die Decembris: nunc autem est æquinoctium Vernum decima die Martij, ita ut Sol fermè quindecim diebus anticipauerit. Fixæ autem decemnouem partibus processisse uidentur, ita ut parum à natiuitate Christi usq; nunc differant dies anni, in quibus Sol iungebatur stellis fixis tempore Christi, & etiam tempore nostro, ut sint fermè quinq; dies differentiæ, in quibus nostro tempore Sol posteriùs occurrit stellæ eidem, quàm tempore Christi. Exemplũ, Nonis Ianuarij, id est, quinta die Ianuarij scriptũ inuenitur apud Ptolemæum: Fidicula exoritur, Aquila occidit, Delphinus totus emergit, uentorúmq; fit concursus: dicemus, quòd ista contingent circiter decimam Ianuarij & infra uidebis, suo loco. Et si sumeremus motum medium fixarum, quo procedit in CXXXVI annis parte una conueniret ad unguem: Anteà enim erat uelocior. Ex his tandem deuenio ad id, quod est pro exemplo maximo omnium eorum quæ dicta sunt: Et est genesis Domini nostri Iesu Christi, in qua tot uidebis & tanta mirabilia, ut iudices, quòd etsi naturalibus rationibus solùm insistendum esset, Christi natiuitatem fuisse admirabilem, naturámq; illi tribuisse quantũ concursu omnium cœlorum excogitari poterat, & naturaliter legem nostram esse legem pietatis, iustitiæ, fidei, simplicitatis, charitatis, optiméq; institutam: nullúmq; habituram finem, nisi post reditum eclipticarum, in quo fiet nouus status uniuersi. Nec tamen me uelle credas dicere, quòd uel diuinitas in Christo, uel miracula eius, uel uitæ sanctitas, uel legis promulgatio ab astris pendeant: Sed sicut natura illum ornauit optimo temperamẽto, pulchritudine corporis, sanitate perpetua, grauitate intuitus, quæ omnia fermè ex Iosephi in de bello Iudaico

testimonio colliguntur, sic etiam Deus optimus & gloriosus optima constitutione astrorum atq; admirabili, genesin illius adornauit: Quòd si frustra esse talẽ constitutionem uoluisset,

duorum alterum contigisset: aut ut nõ omnimo tã constanter diem & horam natiuitatis illius ecclesia obseruaret, imò & horæ momentum: Et ut hæc omnia per tot secula innotescerent adeò diligenter: uel nõ adeò omnia fuissent in illius genitura singularia, magnifica, gloriosa, & tanto concursu digna: tum uerò omnibus quæ successerunt de uitæ sanctitate, de morum grauitate, de sapientia, de persecutione, de lege optima promulgãda, de maiestate & concursu populorum, de morte deniq; ac mortis tẽpore, adeò congruentia, ut nil exactiùs posset excogitari. Hac igitur fiducia, quòd diuina mens

	Motus	latitudines	
♄	Retrog.	M A	1. 4
♃	Medioc.	S A	1. 31
♂	Medioc.	S A	0. 31
☉	Velox		
♀	Velox	M A	1. 50
☿	Velocis.	M A	2. 0
☾	Velox	S D	4. 22

mens uelit alicuius propositi causa hanc tantã rem euulgandam (quam iam uiginti annis atq; amplius cum struxissem, non ausus sum ob religionem edere) duxi. Neq; in numerum coaptandam tantã luminis maiestatem censui: sed opportunè hîc inserendam putaui, quòd res maximæ, atq; generalißimæ hîc traderentur: Nulla uerò illustrior toto orde fuit quàm Christianæ legis promulgatio (omitto nunc diuinitatem) siue ad legis magnitudinem, quæ totum orbem complexa est, siue diuturnitatẽ, ut quæ iam mille quingentis uiginti annis perseuerat, seu quòd aduersus Cæsares orbis dominos (uix credas) uulgata sit, seu quod omnibus maius est, quòd aduersus uitia: Vt ne glorientur qui laxatis habens liberioris uitæ, suum dogma latius breui diffuderunt: Sic enim Mahumethes, sic reliqui. Facile enim est homines iam magno nixu naturæ procacis in uitia delabentes, etiam uncino adiecto secum trahere. At aduersus naturæ inclinationem, humanámq; leuitatem & auiditatem pugnare, hoc solum diuinum est, atq; Dei munus. Itaq; ut ad genesin reuertar, in illius ascendẽte quinq; sunt maxima, rarißima, atq; præcipua. Primum, est coniunctio ipsa capitum Libræ octaui & noni orbis tam in sectione eclipticarũ cum æquinoctij circulo, quàm etiam, quod caput Arietis parui circuli octauæ sphæræ in una esset longitudine cum capite Arietis, quod est centrum parui circuli ipsius nonæ præsens, non dico quæ præfuerit (nam Christi tempore ad unguem celebrata fuit) hæc autem ut demonstratum est primum, illustrißima est concursu tot stellarum clarißimarum octaui orbis, & effectum suum in annos triginta, sex mille, ut superiùs docuimus, ad minus extendit. Secũdum est Cometes ipsius fulgentißimi præsentia, quæ cõturbationem in toto orbe & nomen clarißimum declarabat. Tertium erat Iupiter, qui suauitatem morũ & probitatem & mansuetudinem cum eloquentia & sapientia maxima declarabat. Itaq; fa-

ctum est cum in ascendente esset, ut anno duodecimo in templo disputauerit. Iupiter enim ibi ante tẽpus dat sapientiam. Iam, ne anteà procedamus, Iupiter præstabat gratiam et eloquentiam, & suauitatem morum: hanc Cometes per omnes populos uelut fulgur repẽte diuulgabat: Suprema uerò coniunctio in animis hominum ita stabiliebat, ut neq; per turpissimam mortem quæ contingit, neq; per edicta principum memoria eius qui illum cognouerãt, posset euelli. Quartum fuit spica Virginis, stella magnitudinis primæ & naturæ Veneris, ac parum Martis, quæ antè ascendens fuit partibus solùm tribus, tum ob par. 2. Australis latitudinis, tum quia uerum æquinoctij punctum ascendebat, ideò eloquentiam & gratiam apud gentes præstabat, naturalémq; futurorum cognitionem. Licet enim altiùs diuina resideret, attamen quod supra humanitatẽ sapientiæ est in humanis ex Veneris fulgentißimo sydere, stellisq; ex eius natura clarioribus habetur. Quintum erat punctus autumnalis æquinoctij. nam, ut dixi, paululum uel momento temporis ante noctis medium natus est, quod etiam ex directione Lunæ ad occidentis angulum dignoscitur. Itaq; ob id necesse fuit tropicũ æstiuum esse in cœli medio, atq; ob id, Ptolemæo teste, ad legem promulgandam aptißimum. Ibi etiam erat insignis stella, Hercules uocata, magnitudinis secundæ, naturæ Martis, quæ tot nobiles morti fortißimè obijciendos declarabat: Tot martyres egregios, tot ordines militum Ioannis, Iacobi, Michaëlis, Petri, Pauli que, Teutonicorũ, Ensiferorũ, aliorúmq;. Ex occasu uerò unum, scilicet magna coniunctio, quæ in Arietis tertia parte anno ante Seruatoris natiuitatem sexto celebrata est, cùm primùm Saturnus ac Iupiter in trigono Cancri iungerẽtur: Eáq; iuxta Arietis capita utriusq; sphæræ, quæ ad unguem, ut dixi, in angulo fuerant occidentis. Hoc igitur octauum est insigne huius genesis, quo decernebatur mors publica atq; famosa ob
capitum

capitum Arietum coniunctionem, Principumq; mandato & ob populi seditionẽ propter Saturni, Iouisq; coniunctionem. Significabat & à morte promulgandam legem, quia capitum Arietum coniunctio erat in ipsa occidentis linea. Duo alia erant insignia ex cœli imo: Solis præsentia indicans mortem præclaram, & à morte nomen clarißimum: Mercurius quoq; ibi præsens, & cum Sole, & ascendens respiciens ingenium et dexteritatem maximam, ac solertiam in rebus agendis declarauit. Adeò ut Euangelium referat turbas in responsis eius mirari solitas, quæ constat non à diuina sapientia (quæ nullo tali indiget auxilio) sed humana profecta esse. Atq; hæc illa sunt decem singularia, atq; rarißima huius genituræ: quorum concursu penè diuino, effigies quædam tam mirabilium operum, quæ ab æterna serie constituta erant, præmonstrata est. Nunc uerò consentientia dicamus, Mercurius in apice parui circuli uelocißimus & cum Sole, & in angulo, & dominus ascendẽtis ex parte, & in quadrato Iouis & Martis præstitit ingenium acerrimum, & prudentiã maximam. Cùm Iupiter esset in opposito Martis, & Mars in domo sua in occidente, contradictiones, æmulationes, insidias, grauißimáq; pericula decernebant. Sol in imo Cœli inimicus ascendenti cum Mercurio, & in quadrato Martis Regiam potentiam infensam demõstrabat. Atq; id tam ab initio, ut Herodes infantes occiderit, existimans eum inter illos esse. Quia uerò Luna significatrix uitæ erat, Sole & Sorte sub terra constitutis, & ipsa sub initio 34 anni ad occidentis lineam perueniebat in cõuersa directione, ísq; locus solus in hoc casu occidit, significauit eo tempore moriturum. Cúmq; ibi esset Mars Lunæ et ascendenti hostis, crudeliter & uiolenter periturum: Cúmq; ibi essent radij Iouis oppositi mãdato Iudicis: cúmq; Solis quadrati, etiam Regiæ potestatis consensu: Cúmq; ibi coniunctio sphærarũ, & magna seditione populorũ & consensu gentis.

Vnde illa uox plebis, Crucifige, Crucifige. Solē autem radijs suis mortem publicam decernere palam est. Saturni carpentum in ascendente, quod altitudinem, trigonum & finem ibi poßideret, efficit illum mœstum & taciturnū. Adeò ut Iosephus dicat uisum sæpius flere, ridere nunquám. Sed & ob id grandior ætate uidebatur: spiritus enim tristis exiccat ossa. Vnde Iudæi existimabant illum quadragesimū annum excessisse, cùm dixerint, Nondum quinquaginta annos habes, & Abraham uidisti? Idem cum Venere faciebat maculosum in facie, ut Iosephus refert, dicens, lentiginosus in facie. Quòd si à Deo omnia fuissent profecta, quorsum erat lentiginosum creari? absoluta enim sunt omnia, quæ à Deo proficiscuntur. Sed ut famescere, sitire, lassari, dolere, propter plagas, mori ob resolutionē caloris naturalis: ita etiā ob Saturni & Veneris dominium masculosum nasci, & quæcunq; alia ut cæteri homines, perpeti, naturaliter contigit: præter hoc unū, quod est ex uirgine nasci. Incolumitas corporis & pulchritudo ob Saturni & Veneris dominorum horoscopi, trigonam radiationem ad ipsum horoscopū, Iouisq; præsentiam in illo contigit. Cúmq; sors esset sub terra in finibus Saturni desolata, significauit paupertatem. Vnde de seipso dixit: Filius hominis non habet ubi reclinet caput suū. Luna & Mars in occidentis angulo in signo terrestri perpetuas quasi peregrinationes, & per terram ostendunt. Infans delatus in Aegyptum et reuersus totam penè prædicationem in itinere peregit. Luna propinqua Pleiadibus tumultus et turbas populorum significabat: & non absq; cōtradictione et periculo, cùm stellæ illæ ex natura etiam Martis sint, & ob Iouis, Martis ac Solis hostiles uicißim radios. Vnde illud Simeonis in Euāgelio: Hic est positus in signum, cui contradicetur. Cúmq; Saturnus esset in nono loco, atq; retrogradus, significauit studium euertendæ legis, in qua natus erat: Nemo autē legem euertit, nisi qui nouam

uam condere uult. Cùm uerò illud diuinitus faceret, naturaliter tamen hoc studiũ Saturni stella declarabat: Intentúmq; perpetuò in opere faciebat. Cùm uerò cõiunctiones capitum celebrarentur in ascendente & occidente, significauit & ab initio statim & in fine seculi obseruandam legem iustitiæ, quæ magis etiam circa finem ob Iouis & Saturni coniunctionem iuxta angulũ occidentis celebratam. Hoc est, quod dixit: Cùm uenerit filius hominis, putásne inuenturum fidem in terra? In medio uerò seculi peßimè homines legem obseruabũt. Nam ibi maximum discrimen est inter eclipticas: Súntq; ibi radij hostiles Solis, Iouis, Mercurij & Martis, quod indicat Regum metu ob Solem, sacerdotum improbitate ob Iouem, impiorum persuasione ob Mercurium, uiolentia & bellis ob Martem, euenturum. Itaq; uideant hi, qui artem ueram esse negant, an nos tempus mutauerimus: An astrorum locum malè supputauerimus: An quicquam in decretorum recitatione à Ptolemæi sententia uariauerimus? Quid id igitur reliquum est, nisi ut dicant Ptolemæum qui ne forsan unquàm hanc genesin cognouit, ut arti fidem faceret, totum hunc librum ad eius exemplar confinxisse? Quò quid stultius dici, aut absurdius excogitari poßit, non intelligo.

Caput decimum.

TEXTVS LV.

De Nouilunio.

Emonstrata iam ratione vniuersalis considerationis regionũ ac vrbium: sequitur quædam subtilior exquisitio, eorum inquam, quæ singulis anni temporibus euentura sint, cuius tracta-

tio quandam desiderat de Nouilunio, vt vocatur, anni disputationem.

Cùm declarasset omnia illa quæ pertinebant ad res generales, quæ sunt quasi præter naturam, in præsenti capite aggreditur secundam partem principalem, quæ est de proprijs qualitatibus uniuscuiusq; partis anni. Quam tractationem præcedente subtiliorem appellat: quoniam ut diximus, mutatio temporum ex uentis contingit. Ventorum ratio, causæ, origo, accidentia, qualitates tam abstrusæ sunt, tam uariæ, mutabiles, incertæ, ut Aristoteles aliòquin maximus naturæ indagator, nihil aliud proferre ausus sit, quàm quòd uentus sit exhalatio calida & sicca. Quod an planè omnino uerum sit, meritò quisque poßit dubitare. Quod uerò sequitur ex hoc, arduum atque difficillimum est, quod Galarate pluit, atque Cardani media uia serenum est, cùm tamen uix mille paßibus distent hæc duo oppida. Quǽnam igitur erit ars aut coniectura tam subtilis, quæ discrimen hoc & causas illius in tam paruo spatio, quod uicem puncti gerit, seu ad cœli ambitum uisibilem, seu ad terræ superficiem conferatur, assequi poßit? Torsit me hoc diu argumentum, atque ut existimo, Ptolemæum etiam, propter quod coactus fuerit illa uerba addere (Sequitur quædam subtilior exquisitio) nec ullum maius argumentum Astrologo obijci posse, dubium non est. Sed si Medicina carcinomata curare non poßit, non propter id ars contemnenda est. Nulla enim ars quantuncunque egregia, omnia complecti potest atque assequi: multa omittit Medicina, multa desunt in Geometria, plurima in Musica: neq; Grãmatici, neq; Rhetores, neq; Dialectici artes suas perfectas habent. Quid dicam de Peripatetica Philosophia, quæ ne unius fermè problematis exquisitam rationem naturalem hucusq; docebat? Atq;

de causa hæc pars in Astrologia manca est, quæ de uentis agit, atq; imbribus, quòd in ipsa philosophia naturali causæ uentorum atq; ortus à quibus imbres proueniunt, non solùm omnino incertæ sint, sed ne unus Peripateticus quidem uel tentare ausus sit, cùm tamen ingentia uolumina nugis suis repleant, digladiantes inuicem, non ex ipsis rebus argumenta sumentes: Sed uerba Aristotelis tanquàm Dei uenerantes: Et ut prophetæ ancipitia, uel ut inerudití Astrologi perplexa et plures habentia contrarios sensus, quàm uerba, non secus ac ouillam pellem, quantum uolunt distrahunt, atq; quò libet distorquent. Nec hæc mea est accusatio, sed Galeni. Vtinam uerò uel ipse scripsisset, uel qui solus meritò probandus est inter Peripateticos, Galenóq; atque nobis admirabilis uidetur, quæ scripsit de uentis Theophrastus, inuenirentur. Præstabit igitur forsan (neque enim aliter pars hæc Astrologiæ intelligi potest ullo modo) quæ nos in libris de Varietate rerum, scripsimus de uentis, diligenter perlegere. Cùm igitur Lib. 1. *de nouilunio, id est, νεομηνίας (Quid autem sit, inferiùs de-* Cap. 1. *clarabitur) quæstionem proposuisset, quæ differant audiamus dicentem.*

TEXTVS LVI.

Quod igitur illud principium capi oporteat à reuersione Solis in omni ambitu illius, ac eum locum vnde abierat, ipsa res docet, cùm effectione ipsa, tum etiã nomine. Quale autem principium in circulo constitui simpliciter posit, omnem etiam cogitationem fugere videtur. In illo tamen circulo, qui describitur per media signa, probabilia sola principia sumpserimus, eorum punctorum, quæ

æquinoctialis & coluri ſignant, hoc eſt, bina æquinoctialia & bina tropica. Sed rurſum & hîc dubitatio alicui fortè oriatur, quónam ex his quatuor, vt principe rectè vtatur. Atque eſt de ſimplici quidem & circulari natura horum nullum vt vnius principij præcipuum. Scriptores tamen harum rerũ vno quopiam vſi ſunt, alio ſanè alius, cui quiſq; principium pro ratione & ſenſu naturæ ſuæ aſcriberet. Etenim ſingula hæc membra eximium quoq; quiddam habent, cur principium & nouum annum ſibi iure vendicare videantur. Nam æquinoctij verni proprium vt tum longiores dies noctibus fiant, humiditatiſq;, hoc eſt, tempus. Humiditatis autem natura potiſsimùm, vt antè quoque diximus, in exordijs genituræ regnat. Solſtitium longiſsimum diem edit, & Aegyptijs inundationem Nili, ac ortum Caniculæ ſignificat. In autumnali æquinoctio cadit tempus condendarum frugum, & quaſi de nouo principio aliarum ſemina terræ mandantur. Bruma diem incipit diminutum producere. Sed conuenientius mihi ac naturalius videtur, ad annuas inſpectiones quatuor principia conſtituere, obſeruatis & præcedentibus coniunctionibus Solis & Lunæ cùm interlunij, tum plenilunij, atque in primis defectiuis. Atque ita de Arietis principio iudicium

cium facere de ſtatu veris. De æſtate à Cancro. De autumno à Libra. De hyeme à Capricorno.

Laborat Ptolemæus ad declarandum, quòd oporteat quatuor principia pro quatuor anni temporibus obſeruare: Illud intelligens, quòd cùm uia Solis circulo conſtet, non poteſt unus punctus habere uim ſupra totum annum: quia alia puncta & ipſa habent uires, cùm ſint ſaltem quatuor principalia: uocat autem (νεομηνίαν) non interlunium, ut iſte expoſuit, ſed noui menſis initium, ſeu nouum menſem, quaſi dicat nouum principium anni. Conſulit igitur adductis rationibus pro ſingulis partibus, ut pro uere, conſideremus coniunctionem uel oppoſitionē, quæ primò præit ingreſſum Solis in primum punctum Arietis, & pro æſtate Cancri, & pro autumno Libræ, & pro hyeme Capricorni. Et maximè, ſi coniunctio illa fuerit, cum eclipſi Solis, uel oppoſitio cum eclipſi Lunæ. Et ideò accipit coniunctionem uel oppoſitionem, quia utraq; poteſt eſſe cauſa alicuius eclipſis. Et omne, quod eſt potentia tale, eſt etiam principium agendi, & ideò reijcit quadratas radiationes in hoc, quia non poſſunt eſſe cauſa alicuius deliquij. Iubet autem conſiderare coniunctionem uel oppoſitionem, quia poſſumus cùm exquiſitè ſciant, erigere thema cœli, & cum hoc etiam conſiderare ingreſſum ipſius Solis in punctum illum æquinoctium aut ſolſtitiale. Sed quia tempus illud non habetur adeò exquiſitè, ideò non poſſumus erigere thema cœli, ſed ſufficiet diſponere Planetas in locis ſuis & uidere aſpectus illorum. Sic fiant duæ figuræ pro Verno tempore, & duæ pro æſtate, duæ pro Autumno, & duæ pro hyeme. Et ſic erunt octo figuræ: quarum quatuor erunt perfectæ cum ſitu Planetarum & erectione domorum. Et ſunt illæ coniunctionum uel oppoſitionum luminarium

quæ

quæ proximè magis antecedunt ingressum Solis in punctum cardinale. Voco puncta cardinalia, initium (ut dixi) Arietis, Cancri, Libræ & Capricorni. Et quatuor figuræ imperfectæ, in quibus solùm est situs Planetarum, & sunt sumptæ ab ingressu Solis in illa quatuor dicta puncta cardinalia.

Sed si fuerit eclipsis Lunæ ante ingressum Solis in punctum cardinale, & inter eclipsim & ingressum Solis fuerit coniunctio luminarium sine eclipsi, uel si fuerit eclipsis Solis in hyeme, inter ipsam autem & ingressum Solis in primum punctum Arietis, media sit alia coniũctio uel oppositio: quid dicendum erit? Respondeo, quòd eclipsis primò erit considerāda, quia si potest super totum annum, ut uisum est, multò magis super uer solum, aut æstatem, aut autumnum, aut hyemem cui proximior erit. Figura igitur eclipsis primũ locum obtinet statim sequentis temporis & in parte anni, etiam in qua effectum suum ostensura est: In reliquis autem partibus anni obtinet ultimum locum, nisi sit eclipsis ualida. Secundum locum obtinet figura ingressus Solis in punctum cardinale, quo ad robur, sed non quo ad cognitionem. Tertium locum, quo ad robur, obtinet figura interlunij uel plenilunij proximioris ingressui Solis in punctum cardinale.

His uisis, ponamus quòd si in uere sint signa multi humidi, significabit putredinem fructúum & paucitatem illorum & abundantiam herbarum inutiliũ. Et si fuerint signa caloris, arbores citò emittent folia & florebũt citò & fructus uerni, ut fraga & cerasa, erunt tempestiui: & si non colligantur ante maturitatem præcipuè cerasa, uermes parient: & apparebunt rosæ ante tempus non multùm odoratæ, & erunt omnia similia moribus temporum nostrorum, id est, composita ad speciem potius, quàm ad ipsam rem: Erit igitur uer formosum & inutile. Quòd si præter id sint signa frigoris & siccitatis, in fine ueris cadet pruina iuxta plenilunium, &

erunt

erunt paucißimi fructus eo anno, uini fermè nihil. Quòd si uer futurum sit siccum, pauci erunt fructus, & boni & penuria frumēti. Quòd si uer fuerit frigidum, fructus erunt serotini. Aestas uerò si multis abundauerit pluuijs, fructus æstiui putrescent, & non erit copia frumenti, multiq; morbi erunt. Si uerò sit siccior, erit penuria frumenti, fructus æstiui erunt salubres, pisces morientur, morbi acutißimi. Si uerò calidior, erunt & morbi multi, & multa copia fructuū æstiuorum. Si frigidior, incolumis annus, fructus serotini.

Autumnus humidior, putrefacit uuas, uináque facit, quæ Vere peruertuntur. Si sit ultima parte humidior, sequenti anno erit penuria frumenti. Si siccior in prima parte, eo anno penuria erit milij. Si calidior, erit morbosus atque omnino malus. Si frigidior, autumnalium fructuum fiet iactura in quantitate, sapore, & gratia. Hyems frigida & sicca laudabilis est, frigidißima occîdit arbores, maximè quæ cœlo calido gaudent, Ideóq; in primis punicum mâlum, inde ficum & persicum, & super omnia mâlum medicam cuiuscunq; generis: dico citria, arancia, limunia, & si magis sæuiat, uitem & oliuā, cerasa & chrysomela. Calida uerò & humida hyems, insalubris & segetibus inimica. Omnis prætereà immoderata intemperies mala & peruersio temporum etiam mala, & æqualitas illorum. Ventorum quoq; multitudo, noxia fructibus est, paucitas segetibus, tranquillitas totius anni, de pestilentia suspecta est. Hæc igitur, cognitis primis qualitatibus, prædicere oportet Astrologum.

Quomodo autem primas qualitates cognoscere queat ex tribus illis figuris aut saltem duabus si deliquiū nullum adsit, regulam tradidit Ptolemæus, dum de deliquijs loqueretur. Inspice igitur quinam Planetæ inspiciant Solem ingredientem locum cardinalem, & ubi Luna sit: nam si propinqua sit Soli, & infra terram, siccior erit constitutio: Et si remota &

super

ſuper terram, humidior: Et ſi cõmiſta Ioui, aër ſerenus erit, temperatus & clarus: Si Veneri, humidißimus, & pluuioſus. Venus enim pluuiarum mater eſt. Eadem ratione uidebis & fixas, quæ Lunæ commiſcentur. Poſtremò & dominos loci Lunæ conſiderabis. Quòd ſi cardinem ſequentem ingreſſum potueris habuere exquiſitè, non prætermittes. In interlunio autem uel plenilunio ipſum omnino conſiderabis, etiam ut dictum eſt in deliquijs.

TEXTVS LVII.

Nam ipſe quidem Sol vniuerſales temporum conſtitutiones & modos facit, vnde & penitus imperiti Mathematum, futura præ-gnoſcunt. Sed & proprietates ſignorum ad ſignificationem ventorum & generalium naturarum aſſumendæ.

Docet nos duo. Primum, quòd Sol iuxta naturam ſtellarum, quibus applicat, generales facit conſtitutiones: utpote quòd cùm iungitur Caniculæ, commouet maria, & maximos æſtus parit, & multos morbos, & hoc ſemper & ſimiliter cùm Vergiliæ oriuntur, flat Auſter: oriuntur autem menſe Maij: Cum uerò exoritur Orion, flat Aquilo: oritur autem poſt Caniculam die ſequenti menſe Iulij: menſe uerò Februarij cum Fidicula occidere incipit: Fauonius flat, confirmatur autem zona Orionis emergente, inde terra aperitur & pullulare incipit. Hæc igitur inquit Ptolemæus norunt cogno-
Cap. 2. *ſcere (etiã ſi Mathematica carent, quod & ſuperius in primo libro docuerat) nautæ atq; etiam prædicere. Similiter & agricolæ uentorum & ſtatuum cœli habent cognitionem, quoniam à Sole pendet talis generalis mutatio.*

Propterea conſulo, ut quilibet qui uelit de futuris pronuntiare ſtatibus temporum anni, obſeruet tribus uel quatuor

annis

annis exortus syderum, & occasus singulis diebus, & præter id diligenter uentos & cœli status in sua regione: & in quibus concordant, statúsq; ipsi consistunt, adnotet, tabulámque faciat toti anno inseruientem, exemplo deducto à Ptolemæo, qui talem obseruationem non omisit, quæ ad nos peruenit diligentia Nicolai Leonici, qui illam in Latinũ uertit sermonem, impreßáq; habetur cum P. Ouidij Fastis à Colinæo, Lutetiæ, opus sanè perquàm elegans. Sed cùm tam publicum esset, frustrà hîc adijciendum duxi. Ptolemæus autem ad situm urbis Alexandrinæ illum construxit. Quamobrem cùm nulli alij urbi inseruiret, sola methodo utilis ille liber est, ut sibi quisq; talem fabricare poßit. Nam ut faciliùs quisque ex illo Ptolemæi ad suæ urbis uerticem & consuetudinem traducere poßit, obseruet primùm præter æquinoctia & solstitia, quæ nostro tempore ita disponuntur, æquinoctium uernum die decima Martij, solstitium æstiuum undecima Iunij, æquinoctium antumnale tertiadecima Septembris, bruma undecima Decembris, congressus Solis ad stellas, ut dixi fit fermè quinque diebus post eam diem, quam scripsit Ptolemæus. Exemplũ, zona Orionis emergit Nonis Februarij, id est, quinta die, ut Ptolemæus ponit, eo in libello, adijciens, turbidus est aër Fauonij flatu. Primùm igitur accepta sphæra, in qua stellæ descriptæ sint locis suis diligentißimè, animaduertes, quando cingulus Orionis orietur. Id uerò erit circa decimam Februarij, ut dixi, id est, quinque diebus post obseruationem Ptolemæi (Nam regula non tenet ad unguem in omnibus propter diuersitatem altitudinis poli) Obseruabis etiam, quísnam uentus spiret: qui profectò nobis est Fauonius etiam. Nam in astrorum ortu, & occasu, semper concordabunt obseruationes nostræ cum obseruationibus Ptolemæi, paruo discrimine temporis excepto: de uentis autem & cœli statibus etiam plerunq;. Scripserat de hoc Franciscus

Siriga

Sirigatus, ſed non ſatis experiri potui, an exortus illi ueri eſſent, atq; occaſus iuxta finitoris noſtri rationem, ſecundum quam conſcripſit librum, ſed omnino partem obſeruationis temporum non attigit. Quamobrem, ſi ea uera eſſet, tantò minus deeſſet. Fuerat conſilium mihi, hanc ad librum iſtum traducere, quæ Ptolemæi erat emendatam atq; perfectam, ſed cùm conſiderarem ſoli poſſe conuenire uni regioni, atq; neq; illi perpetuò nec diu, ſed ſolùm quantum ad uſum uitæ unius hominis ſufficiat, æquum non duxi tam inutili labore chartas implere. Nam quod ad exemplum attinet atq; inuentionem, ſufficit libellus ille Ptolemæi iam omnibus uulgatus, magna certè utilitate humani generis. Conſulo igitur, ut quiſque ſibi qui uelit mutationes temporum cognoſcere, pro ſua ætate atq; regione libellum ſimilem ſibi fabricet.

Secundum eſt, quòd non ſolùm fixas obſeruare oportet, quibus Sol congreditur, ſed etiam ſignorum ipſorũ naturas, ueluti quòd Aries ſit humidus, calidúſq; parumper & mobilis æquinoctij ſignum Verni, atque talia eiuſmodi, quæ ad ſigna noni orbis pertinent. Dixit autem uentorum & generalium naturarum, quoniam non ſolùm propter ſtellas uenti mouentur, ſed propter naturam etiam locorum ſigniferi.

TEXTVS LVIII.

Temporalium autem mutationum incrementa & diminutiones indicabunt vniuerſaliter quidem vicinæ prædictis punctis coniunctiones, & erga has ſtellarum errantium configurationes, particulariter verò in vnoquoq; ſigno interlunia & plenilunia, itémque ſtellarum tranſitus, quam menſtruam inſpectionem nominare liceat.

Intendit duo. Primum, quæ poßint conſtitutionem ingreſſus

sus Solis generaliter augere uel minuere, puta calorem, qui decernitur à Sole, quando ingreditur primum punctum Cancri, & dicit, quòd erunt coniunctiones (supple praecedentes talia puncta) & errantium stellarum configurationes, et per coniunctionem intelligit etiam oppositionem. Dixit autem hoc propter duo. Primum, ut intelligeremus, quòd oportet etiam in coniunctionibus ipsis uel oppositionibus Solis & Lunae praecedentibus ingressum Solis in puncta cardinalia, etiam considerare configurationem reliquorum Planetarum, quod dicere priùs omiserat. Secundum, ut intelligeremus differentiam coniunctionum uel oppositionum praecedentium ingressum à coniunctionibus & oppositionibus luminarium sequentibus ingressum, & est duplex. Vna, quia in praecedentibus oportet unam tantùm considerare coniunctionem, uel oppositionem, in sequentibus omnes coniunctiones, uel oppositiones. Secunda est, quia coniunctio praecedens uel oppositio (proximiorem autem, ut dictum est, semper intelligo) supra totam quartam anni significat, quae uerò sequuntur coniunctiones & oppositiones (& hoc est, secundum principale) singulorum mensium significationem habent. Ex quibus colligo, quòd coniunctio uel oppositio, quae praecedit ingressum Solis in punctum cardinalem, duo genera effectus habet, proprium & generalem: proprius est usq; ad tempus ingressus Solis in punctum cardinalem: generalis ab ingressu Solis in eundem punctum. Exemplum: sit coniunctio Solis cum Luna secunda die Martij: aequinoctium Vernum decima die: solstitium aestiuum, ut dixi, undecima die Iunij: tunc proprius effectus illius coniunctionis extenditur à secunda die Martij ad decimam eiusdem: generalis autem à decima Martij ad undecimam Iunij. Quod uerò dixit (stellarum transitus) explicabit inferiùs, ibi uidebis à nobis expositum. Caeterùm, quod dixerat prius oportere Solis con- Cap. 12.

gressum cum stellis fixis seu signis octaui orbis ac signis zodiaci obseruare, hoc in sequenti capite qualiter fieri debeat, docet.

Caput vndecimum.

TEXTVS LIX.

De particulari natura signorum in tempestatibus.

D hæc teneri debent particulariter proprietates naturales signorum ad annuas constitutiones, necnon singularum stellarum, quas nos suprà exposuimus, accommodatis errantibus & similis modi inerrantibus ad aëris & ventorum, tum temporum anni familiaritates. Restat nunc particulares signorum naturas exponere.

Tria proponit de proprietate temporis dignoscenda. Primum, est cognitio stellarum erraticarum quo ad naturam
Cap. 8. *propriam, quam descripsit suprà. Secundum, est natura*
Cap. 8. *ipsarum inerrantium, quam in primo libro descripsit: horũ, utrunq; dicit esse explicatum, si modò illa quæ dicta sunt, ad aëris, uentorum & partium anni naturam accommodentur. Gratia exempli, Saturnus dominatur in uere: Ver est humidum ualde, calidum parum, plurimùm uentosum: significabit igitur Saturnus cùm sit ualde frigidus, parum siccus, minimè flatuosus: Ver quidem egregiè frigidum, non tamen siccum, sed parum humidum, parúmq; flatuosum, non tamen omnino absq; flatibus. Quòd si dominetur in æstate, non iam frigidam æstatem, sed temperatam faciet, siccam immoderatè, penitúsq; tranquillam. Similiter nosse oportet qualitatem regionis:*

gionis:nam in Scotia minuet uentos Saturnus, frigiditatem uerò aëris faciet: In Aethiopia frigidum non faciet aërem, faciet tamen tranquillum. Per familiaritatem aëris igitur intelligit regionum diuersitatem, & etiam qualē quisq; aërem progignat, nebulosum, pluuiosum, frigidum, siccum, humidum, calidum, turbulentum, clarum, crassum, tenuem, molestum, salubrem, grauem: qualésq; uentos Saturnus orientales, Mars Occidentales, Iupiter Boreales, Venus Australes. Idem dicit declaratum fuisse de fixis: utpote stella de natura Saturni, opera Saturni faciet: quæ uerò de natura Saturni est, & Martis, exiccabit quidem uehementißimè, cæterorum citra molestiam calefaciet aut refrigerabit. Tertium uerò, quod declarandum supererat, est, ut signorum naturæ, seu signa sumantur pro spatijs zodiaci in nono orbe, seu pro figuris, quæ in octauo orbe constitutæ sunt per stellas, quas palàm est multū à signis zodiaci receßisse, adeò ut totus fermè Aries octaui orbis sit in Tauro noni orbis, & Tauri magna pars in Geminis.

TEXTVS LX.

Arietis igitur signum generaliter est propter significationem æquinoctialē tonitruosum, & grandinosum. Particulariter verò hęc & intenduntur & remittuntur de proprietate inerrantium stellarum, quæ in illo nunc inueniuntur. Priores illius partes imbres & ventos cient, mediæ temperatæ, extremæ æstuosæ & pestilentes sunt. Septentrionale spatium æstuans corrumpénsq;, australe glaciosum & frigidiusculum.

Tauri signum præ se fert generaliter vtrūq;

modum, & est subcalidum, sed particulariter priora vbiq; Vergiliæ visuntur, turbulenta, ventosa, & nebulosa habet. Media humectantia & frigida. Sequentia vbiq; succulæ conspiciuntur, ignea fulminum ac fulgurum efficientia. Septentrionalia temperata, australia instabilia ac incerta.

Signum Gemini, vniuersaliter est temperationis efficiens, particulariter verò primoribus in partibus humidum ac corrumpens. Medijs temperatum. Posterioribus mistum ac incertum. Septentrionalibus ventos ciet, & terras concutit. Australibus aridum & æstuosum.

Signum Cancri, generaliter serenitatis & æstatis effectionem sortitum est, sed particulariter in principio sui & iuxta præsepe suffocat & terras quatit, caliginémq; offundit. Medium temperatum, in fine ventosum. Tam Septentrionali, quàm Australi in spatio igneũ corrumpens, æstuosum.

Leonis signum, in vniuersum æstuat ac suffocat, particulariter verò habet principium suffocans ac pestilens, Medium temperatum. Finem siccum & corrũpens. A' Septentrione instabile est, & igneum, ab Austro humidum.

Virginis signum in vniuersum humidum est ac tonitruosum, sed particulariter incipiẽs

cali

calidiusculum ac corrumpens. In medio temperatum, desinens aquosum. Septentrionale ventosum, Australe temperatum.

Chelæ, signum, sunt generaliter varium ac mutabile, verùm particulariter primis in partibus ac medijs temperatum, vltimis aquosum. Septentrionem versus ventosum, ad Austrum siccum ac pestilens.

Signum Scorpionis vniuersaliter est tonitruosum ac igneum, sed particulariter priores partes ningunt. Mediæ temperatę sunt, posteriores turbulentæ, septentrionales æstuant, australes humectant.

Signũ Sagittarij, in genere ventosum, particulariter in principio sui humidum, medio temperatum, calce igneum est. Ad Septentrionem vergens ventosum, ad Austrum humidum & variabile.

Signum Capricorni, generaliter humidum est in prioribus partibus æstuans & corrumpens, medijs temperatum, posterioribus pluuiosum, tam septentrionalibus, quàm australibus humidum ac corrumpens.

Aquarij signum in genere est frigidum & aquosum, sed particulariter prima habet humida, media temperata, extrema ventosa, septentrionalia æstuantia, australia niuosa.

Signum Piscis vniuersaliter frigidum est,

& ventosum, partes autem priores quidem temperatas, medias verò humidas, posteriores æstuantes. Septentrionalis situs ventosus, australis aquosus est.

Tres diuisiones Ptolemæus insinuat. Prima est signi, ut simpliciter sumitur in nono orbe & ab omnibus separatum stellis. Secunda, ut ipsum signum noni orbis diuidit in tres partes, principium, medium & finem. Tertia, ut diuiditur in partem Borealem & Australem signum unumquodq;. Oportet autem ostendere, quòd in principio uniuscuiusq; signi intelligat de signis noni orbis: quia dicit de Ariete, quòd est tonitruosum & grandinosum: & similiter illa uerba (Tauri signum præ se fert generaliter utrunq; modum) per ea uerba (utrunq; modum) intelligit tonitruosum & grandinosum, quæ non essent necessaria, ubi per Arietem intelligeret signum octaui orbis, seu figuram illam, quæ describitur à stellis. Item, quia dicit se uelle loqui de signis in principio capituli. & cùm dicit signa, simpliciter intelligit de signis noni orbis. Sed quòd in alijs diuisionibus intelligat de figuris octaui orbis uidetur: quia stellæ quæ sunt in filo septentrionali
Cap. 8. *Piscis, ut dixit in primo libro, sunt de natura Iouis & Saturni, & illæ iam erant tempore Ptolemæi in principio Arietis, nonæ sphæræ: igitur prima pars Arietis nonæ sphæræ debuerat dici pluuiosa uel temperata, & non quòd imbres & uentos pariat, quod propriè conuenit stellis solùm Mercurij & Veneris & non Saturni & Iouis. Rursus stellæ, quæ erant tempore Ptolemæi, usq; ad medium Libræ, erant ex figura Virginis iuxta quadrilaterum de natura Martis nonnullæ, et tamen ponit hîc eas temperatas: Igitur si partes illæ Libræ sunt temperatæ, non possunt referri ad stellas Virginis, sed ipsius Libræ in iugo, quas dicit esse de natura Iouis & Mercurij.*

curij. Præterea non fuisset doctrina hæc perpetua, sed mutabilis secundum tempora: quoniam constat, quòd Ptolemæus nouit optimè stellas fixas moueri. Sed utcunq; sit, certum est, quòd cùm parum differrent tempore Ptolemæi signa octauæ sphæræ à signis nonæ, & ipse has facultates tribuat his signis propter stellas, quòd melius est intelligere proprietates partium initij medij & finis Borealium & Australium, de figuris noni, quàm octaui orbis à stellis descriptis. Vt sit sensus, exempli gratia, in signo Arietis hoc modo.

Arietis signum noni orbis, quod triginta gradibus continetur, cùm sit signum æquinoctium, tonitruosum est, & grandinosum totum. Verùm, quod ad partes attinet, qualitates hæ augentur ac minuuntur iuxta stellas, quæ in eo sunt. Quoniam priores partes propter stellas, quæ ibi nunc inueniuntur imbres & uentos faciunt. Stellæ enim quæ ibi sunt, naturam signi imitantur, eiq; effectum per se faciunt: Mediæ uerò temperatæ, quoniam ibi sunt stellæ de natura Veneris: Extremæ æstuosæ atq; pestilentes, quoniam ibi stellæ Martiæ sunt. Septentrionale autem spatium æstuans est & morbosum: quoniam stellæ quæ ibi sunt, ex figura Arietis, sunt de natura Martis, quæ uerò sunt in spatio australi, de natura Saturni sunt. Ideò spatium illud glaciosum est frigidiusculum. Verùm dubitabit aliquis, quomodo dixerit glaciosum & frigidiusculum, cùm glacies à maximo frigore fiat? Intelligit igitur frigidiusculum altero duorum modorum, uel ratione quantitatis temporis, quia parum durat tale frigus, & licet congeletur, glacies tamen sit solum tempore noctis. Vel quia glacies illa non tam à frigore congelatur ob eius magnitudinem, quàm quòd sit frigus siccum, & propter uicißitudinem frigoris & caloris faciliùs congeletur: sicut & aqua calida ob eandem causam faciliùs frigida congelatur.

Caput duodecimum.

TEXTVS LXI.

De particulari tempestatum consideratione.

HIs igitur expositis, sequitur percursio particulariũ significationũ, quæ talis sit: Vna est ratio generalis respectu quadrantum signiferi, qua, vt diximus, obseruanda sunt proximè antecedentia æquinoctiales ac tropicas significationes, interlunia ac plenilunia, horúmque vtrorumlibet in vnoquoq; proposito climate cardines tanquàm geniture tempore constituendi, tum cognoscendæ dominatrices stellæ cùm interluniorum, tum pleniluniorum loci, & sequentium hunc cardinum, sicut suprà in deliquiorum doctrina exposuimus, atque ita vniuersalia de proprietate quadrantum exquirere, sed intentiones ac remissiones de dominantium stellarum natura, cuiusque modi ac constitutionis effectionem illæ habeant, perdiscere oportet.

Cùm declarasset signorum nonæ sphæræ uirtutes, & simpliciter, & prout in eis stellæ fixæ constituebantur Ptolemæi tempore, itémq; totius signi cuiusq;, & partiũ, principij, medij & finis: non quòd per principium exquisitè intelligat decem primos gradus, & per medium decem sequentes gradus, & per finẽ decem ultimos gradus. Nã si ita fuisset Ptolemæus declarasset,

declarasset, cùm uno uerbo magnam potuisset afferre lucem. Sed neq; uerum erat, cùm in quibusdam stellæ principij signi ad medium usq; perueniant fermè, in alijs medij usq; ad uigesimamquintam partem, atque ita de fine, qui quandoq; plus, quandoq; minus extenditur. Sed & necessarium erat, ut ob inanitatem partes aliquæ, uel principij, uel medij, uel finis, non ipsius partis qualitates, sed potiùs totius, cùm nullæ ibi essent stellæ, retinerent: In alijs uerò stellæ adeò sunt confusæ atq; inuicem propinquæ, ut octauus gradus gratia exempli, & septimus naturæ magis sit medij signi, quàm principij: ob id per principium intelligere oportet primam signi partem: Inde illi partes propinquas usque ad aliquot: & per medium, quintamdecimam & sextamdecimam partem, & illi propinquas usq; ad aliquot ultrà citráq;: per finem uerò ultimam partem signi & aliquot præcedentes proximiores utpote modò quatuor aut quinque, modò octo uel nouem, modò duodecim uel tredecim. Accedebat, quòd & si Ptolemæi tempore signa potuissent in denas, ac denas, & denas partes æqualiter diuidi, cùm Ptolemæus intelligeret fixas ac perpetuò moueri, non poterat hanc regulam distributionis signorum in tres æquales partes ullo modo imitandam nobis proponere. Poterit autem nostris temporibus sic imitari, si inspiciamus in cuiuscunq; signi prima parte quintadecima & trigesima, quænam stellæ & cuius naturæ sint ibi, uel proximiores, & secundum illarum naturam pronuntiare de principio, medio atq; fine. Quòd si altrinsecus diuersarum stellarum sint naturæ, etiam mistio quædam ex illis pronuntianda erit: quónam pacto autem id faciendum sit (aliôquin difficile opus) facilè intelliges: si accepto libro Magnæ compositionis Ptolemæi, uideris stellas, quæ tunc erant in principio Arietis, medio, & fine, atque ita de alijs signis, quomodo ex natura Planetarum ad naturas temporum ipse traducat: con

ſiderat autem maiores & illuſtriores ſemper, & ex his iudicium facit: quibus bene intellectis, illarum locum noſtro tempore conſidera, & cui maximè propinquæ fuerint, ex principio, medio, uel fine alicuius ſigni tale illud pronuntia, ſcilicet principium, uel medium, uel finem: Hoc autē eò commodius, quia Ptolemæus quæ de partibus pronuntiat ſignorum, non ſimpliciter ſed cōparatiuè profert. Veluti cùm dicit Leonis ſignum in uniuerſum æſtuat ac ſuffocat: propriè uerò principium habet magis ſuffocans ac peſtilens, nanque ibi ſtellæ ſunt naturæ Saturni & Martis, Saturniq; & Mercurij, & Martis ſplendida, medium uerò temperatius, quòd ſtellæ ibi ſint naturæ Saturni & Veneris, tum uerò Veneris ſimpliciter, & parum Mercurij: finis autem ſiccior atque exitialis propter ſtellas quæ ſunt in capite Virginis & in ala boreali, quæ ſunt de natura Mercurij & parum Martis, & quæ eſt in uola poſteriore Leonis, naturæ eſt Saturni & Veneris: unde conſtat temperies illius, quo ad ſtellas ex natura Saturni, Mercurij, Martis & Veneris. Manifeſtum eſt autem, quòd talis natura, in qua Mercurius primò dominatur, inde Mars, inde Saturnus & Venus, exitialis eſt. Si ergo pronuntiandum erat de Leone tempore Ptolemæi, ita dicendum fuiſſet: Leonis initium æſtuat ac maximè ſuffocat, atq; peſtilens eſt: Medium uerò & ipſum calidum eſt, ſed non adeò æſtuat, nonnihil etiam ſuffocat. Verùm finis incēdio & ſiccitate adeò ſuffocat, ut exitialis ſit: ſed ſi ita dixiſſet, miſcendo naturam ſigni cum natura ſtellarum, non potuiſſet doctrina Ptolemæi noſtris temporibus inſeruire, atq; alijs futuris intermediiſq;. Ob id igitur comparatiuè illa dicta ſunt: Veluti cùm dicit (temperatum mediū in Leone) intelligit, quòd æſtuat ac ſuffocat, non tamen plus iuſto, quàm natura totius ſigni ferat. Quòd ſi uoluiſſet ſimpliciter ſignificare eam partem eſſe temperatam, oportuiſſet, ut dixiſſet mediū frigidius eſt, atq;

humidius: ut quantum natura signi excedebat in æstu, & suffocatione, tantum natura stellarũ loci in frigidando & humectando æquaret intemperiem. At dices, cùm temperatum dixit, nihil ergo minuit ex æstu & suffocatione? Respondeo, quòd exiguum, non tamen multum: sicut si tepidam aquam feruenti immiscueris æquis portionibus, non fiet temperata nec temperatæ proxima. Veruntamẽ nonnihil minuet de feruore: ita in alijs mistiones has diligenter oportet considerare, atq; quasi ad trutinam metiri atq; expendere. Eadem ratione de partibus latitudinis quod comparatiuè protulerit, patet in Tauro, cùm dixit totum esse subcalidum, & postmodum dicit septentrionalia esse temperata, & clarius in signo Scorpionis quod dicit esse igneum & australia humectare. Comparatiuè igitur intelligendum est, sic quòd stellæ quæ erant tẽpore Ptolemæi in signo Virginis in latitudine australi humectabant. Sed dices, est magna dubitatio, quia ponit signum Geminorum temperatum, & Tauri subcalidum, ratione signi, & non stellarum: & tamen Taurus est remotior ab æstate, & ab æstiuo solstitio, quàm sit Gemini. Nota, quòd hîc est pulchra sententia, quoniam Taurus est signum fixum, & inter temperata: Gemini est commune, & inter temperata, plus uult, quòd faciat quoquomodo natura fixa, quàm propinquitas puncti æstiui tropici: & hoc est quia signis fixis omnibus dat quandam naturæ proprietatem, ideò Tauro non poterat dare mitiorem, quàm quòd esset subcalidum, Leoni dat quòd æstuet & suffocet, Scorpioni quòd sit tonitruosum & igneũ, Aquario, quòd sit frigidum & aquosum, nullis alijs signis dat adeò uehementes qualitates: Circa quod dignum est consideratione, quòd has omnes qualitates de signis ac partibus eorum declarauit in comparatione ad Solem, quando est in eis, uel quia Sol non habet latitudinem, quando iungitur stellis, quæ sint illius latitudinis: Veluti Sol

quando

quando erit in Scorpione & iungetur stellæ australi, signis Scorpionis (De his tamen dico quæ in signo Scorpionis erant tempore Ptolemæi) humectabitur aër. Itáq; traducit has proprietates (uelut fecit in alijs) à Solis præsentia in illis inuentas ad reliquorum Planetarum præsentiam in illis. Exemplum, fiat interlunium antecedens ingressum Solis in Brumam, ascendente gratia exempli Aquario, atq; ibi Saturnus sit in primis partibus Aquarij cum latitudine australi, tunc ego componam sic iudicium: Hyems tota naturaliter est frigida & humida, & hoc est, quod dicit in textu (uniuersalia de proprietate quadrantum exquirere) Sed hæc hyems inter alias, cùm Saturnus prædominetur sequenti angulo, sitq; in Aquario in prima parte, & australis erit solito humidior atq; niuosa. Hoc uerò maximè erit, quia scriptum est, quòd totum Aquarij signum in genere est frigidum, & aquosum, & ideò partes illius hyemis, quæ erunt minùs frigidæ, erunt adeò frigidæ, ut pars frigidißima communis hyemis: pars autem frigidißima huius hyemis erit longè frigidior alijs, & intolerabilis. Inde quia dicit, quòd prima pars Aquarij est humida, erit hæc hyems humidißima tripliciter, cùm ratione generali, quia hyems, tum propter totum signum Aquarij, quod est aquosum, tum propter primã partem ipsius Aquarij, quæ est humida, & similiter, quia est in parte australi Saturnus, erit niuosa quadruplici causa, tribus iam dictis, & hac quarta propria. Additur etiam quinta, quia Saturnus est dominator & ipse est frigidißimus & significator niuium: & ita talis hyems erit adeò frigida, & humida, & niuosa, ut non fuerit talis iam multis annis, & præsertim, si interlunium fuerit à decimanona parte Sagittarij usque ad uigesimamquintam, scilicet in finibus Saturni: & hic effectus etiam multò maior erit, quia Saturnus non solùm est dominus sequentis anguli, sed est etiam in ipso, & in domo propria, ut nihil

nihil ad robur addi poßit: & hoc exemplum intelligatur in tempore Ptolemæi, & non in isto: quia tam natura partium signi in longitudine, quàm etiam in latitudine uariata est, quia stellæ quæ erant in Aquario tempore Ptolemæi, à medio usq; in finem ingressæ sunt Pisces: & quæ erant à medio Capricorni, ad finem eius ingressæ sunt Aquariũ: & ita necesse est facere hanc aliam secundam tabulam, cuius titulus sit de qualitate tempestatum ex natura signorum, partiúmq; illorum tam in longitudine, quàm in latitudine. Circa quod notandum est, quòd non solùm oportet considerare stellas, quæ sunt in signis zodiaci, Ariete, Tauro, Geminis &c. sed etiam quæ sunt in alijs signis, quæ sunt extra zodiacum: Puta in ursa maiori minoríque, in Cæpheo, in Boote, in Perseo, in Orione, in Cane, in Hydra, in Fera, Corona australi, Argo, & omnibus alijs: has omnes stellas descripsit Ptolemæus & naturas earum, & loca in signis & latitudines & magnitudines & reliqua necessaria, utpote nebulosas, nam hæ faciunt tempus nebulosum. Constituere igitur oportet tabulam cum illo titulo, quæ erit pro ætate nostra: & si rectè fiat, durabit fermè usq; ad trecentos annos, paucis in singulis seculis mutatis. Nunc tractat de propria consideratione temporum, & dicit quòd idem faciendum est, quod in deliquijs te docuit, referendo plenilunia deliquijs Lunæ, & interlunia deliquijs Solis. Et scias, quòd si hæc fiant sub terra, sequentem sub terra angulum accipere oportet.

TEXTVS LXII.

Altera ratio est menstrua, qua consideranda sunt in singulis similiter signis interlunia & plenilunia hoc solo obseruato, si interlunium fortè antecesserit proximè punctũ tropicum, aut æquinoctiale, vt interlunijs illo toto quadran-

drante vtamur: sin plenilunium, vt pleniluniis. Considerandi & cardines & vtriusque loci dominatrices stellæ, inque primis applicationes, defluxionésque errantium stellarum, earundémque proprietates, necnon & locorum, quosque ventos, quæque stella ac quæque signorum partes in quibus illæ fuerint, commoueat. Præterea, in qua ventum latitudine sua inclinet Lunæ in obliquitate eclipticæ, de quibus omnibus notatis potioribus, mensium generales status ac ventos præcognoscere poterimus.

Mirabile fuisse Ptolemæi ingenium uel ex capite de trigonis patet, uel ex hoc, propter quod hæc ultima pars libri solùm descripta est, uelut & reliquum præcipuè propter caput de modis futurorum. Sed ea pars non adeò in unum cogitur, ut postrema hæc: Nam in præsenti capite quinq; facit. Primum quidem, declarauit propriam naturam cuiusq; partis anni generaliter, quæ sumitur ex præcedente interlunio uel plenilunio, ipsum ingressum Solis in punctum cardinale. In secunda quæ præsens est, qualitatem cuiusq; mensis ex interlunijs aut plenilunijs sequentibus ingressum Solis in punctum cardinale. In tertia docet cognoscere naturam temporis quartæ partis cuiuslibet mensis quæ communiter paulo potest excedere dies octo, neque tamen minor esse potest septem diebus, ita ut inter septimam & octauam diem fermè finiatur: & hoc non solùm ex interlunijs & oppositionibus, sed etiam quadratis accipitur: huius partis initium est ibi (Tertia ratio) In quarta docet cognoscere quocunq; die qualitatem aëris ibi (Verum horum) ex illustrium stellarum ortu uel occasu

occasu. In quinta docet illud idem cognoscere per horas singulas ex luminarium itinere per cardines ibi (Idem iudicandum) atq; ita elegātißimo modo usus à generalißimis ad maximè propria peruenit. Animaduertendū igitur, quòd quædam sunt generalia præcepta, quædam uerò propria unicuiq; parti. Propria quidem sunt singulis partibus, quæ determinant quantitatem temporis tempestatis, qualia sunt, quæ in singulis partibus declarat Ptolemæus, & nos iam ea in hoc Commēto, dū partes distingueremus textus, attigimus. Generalia autem hac solùm in parte declarat, quæ quidem & huic parti & præcedenti, tribúsq; sequentibus fermè ex æquo inseruiunt, talia autem sunt duorum generum: quædam pertinent ad subiectum, & quædam ad qualitatem. Quæ pertinent ad subiectum, sunt tria. Primum continet duo scilicet locum interlunij uel plenilunij pro mense sequentis ingressum Solis in punctum cardinale: uel si pro tota quarta anni interlunij uel plenilunij antecedentis, ut dictum est, uel si pro quarta mensis considerabitur locus luminaris, id est, Lunæ & etiam Solis tempore coniunctionis uel oppositionis uel quadratæ radiationis illam quartam partem mensis inchoantis. Secundum est angulus sequens locum luminaris tempore interlunij uel plenilunij uel quadratæ radiationis luminarium. Secundum pertinens ad subiectum, sunt stellæ dominantes in utrisq; locis dictis, scilicet luminaris & cardinis sequentis. Et per stellas dominantes, intellige, quæ utrique loco simul dominantur. Quòd si nulla talis haberi poßit, primùm eligemus dominantem maximè in loco luminaris, deinde maximè in loco cardinis. Tertium, sunt stellæ applicantes & defluentes ipsi luminari uel ab ipso. Circa qualitatem uerò futurorum, quinq; obseruanda declarat, quæ cùm maximè generalißima sint, tam in quarta anni quàm etiam in mensibus, & quartis mensium, & diebus, & partibus diei diligentissimè

ſimè erunt conſideranda. Primum eſt natura loci cardinis & luminaris: utpote ſi ſit mobile, fixum, commune, uernale uel æſtiuum: & quale ſignum ſit, & qualis pars ſit ſigni in longitudine uel latitudine. Hæc autem in præcedenti capite declarata ſunt. Secundum eſt natura ſtellarum dominantium in cardine & loco luminaris uel applicantium, uel defluentium ab altero illorum locorũ. Nam loca illa tales ſtellæ afficiunt.

Cap. 8. huius ſeu textu 45.

Porrò, natura illarum ſtellarum ſuperius iam declarata eſt. Tertium quos uentos ſtellæ commoueant, Saturnus orientales, Mars occidentales, Iupiter boreales, Venus meridionales, Mercurius omnes adiuuat. Quartum ſunt ſignorum partes, in quibus Planetæ illi fuerint: nam Aries, Leo & Sagittarius uentum mouent inter ſeptentrionem & occidentem: Taurus, Virgo & Capricornus inter orientem & meridiem: Gemini, Libra & Aquarius inter orientem & ſeptentrionem: Cancer, Scorpio & Piſces inter occidentem & meridiem. Vnde egregiè falluntur qui hos trigonos uel orientales, uel occidentales, uel ſeptentrionales, uel meridionales appellare nituntur: cùm nihil minus ſint, ſed Medij inter has regiones. Similiter ex latitudine talium ſtellarum in ſignis boreali uel auſtrali. Id coniectari licet, quòd ad uentos attinet: Veluti hoc anno præſenti die duodecima Auguſti, cùm celebrata eſt coniunctio Iouis & Mercurij in decimaoctaua parte Leonis, uterque erat ſeptentrionalis aſcendens, ideò cùm Iupiter moueat uentos boreales & Mercurius augeat omnes uentos, ſignificabat uentos ualidos boreales. Sed quia erant in Leone, poterat facere aliquam indeclinationem ad occidentem, uerùm quia uterque erat borealis, fuit modica, uel nulla inclinatio ad occidentem. Atque ita fuerunt ualidiſsimi uenti ex ea cœli regione, adeò ut uias tranſire non poſſemus. Quintum eſt Lunæ inclinatio ad boream uel ad auſtrum in latitudine. Hæc igitur ſunt generalia, quæ in hoc textu declarantur.

tur. Cæterùm propria huic parti sunt, quòd mensis lunaris quilibet temporis naturam sequitur quæ ab ipso interlunio uel plenilunio illum inchoante decernitur. Et quòd ex his duobus, scilicet interlunio uel plenilunio oportet illud eligere, quod est simile ei à quo totius quartæ naturam didicisti: Ita quòd si interlunium præceßit ingreßum Solis in punctum cardinale, omnes menses illius quartæ ab interlunio inchoandi erunt. Si autem ingreßum Solis in punctum cardinale proximius præcedat plenilunium, omnes menses illius quartæ anni ab ipsis plenilunijs sequentibus inchoandi erũt, neglectis nouilunijs pro mensium ratione.

Verùm ut ad omnia hæc pateat intellectus, figuram descripsi, quæ uentos omnes scilicet trigintaduos notiores, quiq; nautis deseruiunt Soli, contineret. Et quanquàm in aliquibus nomina uarient, attamen res ipsas potiùs quàm nomina considerare oportet. Ita ut dicamus quòd generaliter uentus Septentrionalis est frigidus & siccus, serenitatis author: nec solũ Septentrio, sed qui propè sunt ad Borrhapelioten & Borrholybicum usq;. Contrà notus calidus, humidus, grauis atq; morbosus, pluuiosúsq;: nec solùm ipse, sed quicunque sunt inter ipsum & Notapeliotem & Notolybicum. Discrimen tamen est iuxta propinquitatem illorum ad principalem uentum. Principales autem sunt quatuor, Septentrio, Notus, Subsolanus, & Zephyrus, qui & Fauonius dicitur. Post hos robore sunt proximiores Boreæ & Noto, scilicet Vpaquilo & Mesocircius, Mesolibanotus & Mesophœnix. Verùm quia non tam subtiliter Scriptores rimati sunt naturas & nomina singulorum uentorum, ideò notiores & proximos his qui tamen & ipsi robusti sunt pro illis subiecēre, id est, Aquilonem, Circium, Phœnicem & Libanotum. Nobilitate tamen post primos quatuor ponentur Ptolemaici uenti, id est, Notapeliotes, Notolybicus, Borrhapeliotes

liotes & Borrholybicus. Ventus autem orientalis, & occidentalis non eandem seruant regulam, quam Septentrio atq; Notus: Nam orientem uersus Subsolanus calidus est & siccus

Meridies
Notus
Mesophoenix
Phoenix
Vpophoenix
Notapeliotes
Meseurus
Eurus
Vpeurus
Oriens
Subsolanus
Mesoccecias
Coccias
Vpocoecias
Borrhapeliotes
Mesaquilo
Aquilo
Vpaquilo
Septentrio
Mesocircius
Circius
Vpocircius
Borrholibicus
Vpocorus
Corus
Mesocorus
Occidēs
Zephyrus
Vpafricus
Africus
Mesafricus
Notolibicus
Vpolibanotus
Libanotus
Mesolibanotus
Septentrio

& serenus: Fauonius autem ex toto contrarius huic est. Regula enim est, quòd uenti calidi omnes refrigerant, & exiccant, & serenitatem pariunt, imbecilles calefaciunt & humectant, pluuias quoque gignunt. Cùm igitur nobis Septentrio sit propinquißimus, & natura & situ refrigerabit, exiccabit,

exiccabit, & serenitatem maximam pariet. Est enim robu=stißimus omnium uentorum apud nos. Post hunc est Auster in parando pluuias, quòd natura sit calidus, & humidus, & pluuiosus, situ quoq; multùm distans, ob idq; maximè plu=uias parit. Inde est uentus Zephyrus, qui quanuis natura sit frigidus & humidus & pluuiosus, quia tamen ualde proxi=mus est Italiæ, infrigidat quidem, sed non humectat, uerùm exiccat & serenitatem parit. Vnde Poëta Italicus inquit:

Zephyro spira, el' bel tempo rimena. *Hoc latinè sonat:*
Zephyrus aspirat, redeunt iam tempora clara.

At orientalis cùm calidus sit & siccus atque serenus in oriente apud nos calefacit quidem, uerùm non exiccat sed humectat, et pluuias facit, quoniam procul abest. Itaq; expe=dit non solùm scire naturas uentorum generaliter, sed ex ob=seruationibus quid, & quantum unusquisq; poßit ea in re=gione, in qua de temporis natura iudicium facere deliberas. Quamobrem omnium uentorum figuram apposui. Cúmque sedecim tantùm, qui nomen habebant ascripsissem, forte for=tuna aderat Gulielmus Casanatus Medicus uir egregius, & mihi amicißimus, quem honoris causa nomino, qui tabellam conscripserat maxima diligentia, omnes quotquot erant, sci=licet trigintaduos uentos continentem, placuit itaq; & nostræ addere sedecim illos intermedios, ut uberior doctrina fie=ret. Nominibúsq; additis ad usum, qui talis est eam paraui.

Describe igitur figuram huic consimilem in sublimi loco domus, & in medio illius colloca uolubile flabellum: Ita uerò facias, ut singulæ partes figuræ singulas cœli correspondenн=tes respiciant. Deinde obserua flabellum, super quam lineam cadat singulo die, naturámq; temporis & qualitatem quam uentus ille in regione tua producit in aduersa linea flabelli, colloca sub proprio uento. Veluti si flabellum super lineam Libanoti extendatur, fiátque serenitas magna cum frigore

describes in aduersa linea, quæ est Aquilonis uenti serenitas magna cum frigore. Nec te fallere poterit, si singulorum uentorũ ter uel quater effectus obseruaueris, quod facilè in uno anno fiet. Sed caue, ne multorum uentorũ effectus pro unius tãtũ ascribas. Sic enim fiet, ut Boream aliquando pluuiosum esse existimes. Porrò qualitates temporum sunt decemocto, quas à latere uides.

Serenum purum frigidum
Serenum purum temperatum
Serenum frigidum
Serenum temperatum
Serenum purum calidum
Serenum calidum
Nebulosum frigidum
Nebulosum temperatum
Nebulosum calidum
Pluuiosum frigidum
Pluuiosum temperatum
Pluuiosum calidum
Imbres cum frigore
Imbres cum temperamento
Imbres cum calore.
Grando & tempestas cum frigore
Grando & tempestas cum temperamento
Grando & tempestas cum calore.

Quòd si tempora sint inconstantia (rarò quidem ex uno uento, id contingit ex pluribus) diligenter adnotandum seorsum: ut tandem noueris non solùm effectus uentorum simplices, sed & compositos. De his autem in libris de Rerum uarietate dictum est. Quo uerò ad usum spectat Astrologi, in figuris ita facere decet: Sit gratia exempli Iupiter significator solus & in Geminis cum latitudine Boreali, & ascendens: tunc significabit uentum Septentrionem. Quòd si fuerit cum parua latitudine & orientalis, significabit Vpaquilonem. Quòd si cum hoc esset descendens, significaret Aquilonem. Quòd si esset iuxta eclipticam descendens cum radio Saturni significabit Mesaquilonem. Quòd si sit Meridionalis descendens cum radio Saturni, uel sit in Geminis, ubi cadit cum radio Saturni, uel suas uires cum Satur-

Lib. 3 c. 1.

no

no æquet in Libra, & Iupiter ſit Borealis aſcendens, Saturnus uerò in primo ſtatu orientis, tunc facient Borrhapeliotem. Quòd ſi duæ ſint domini Saturnus puta cardinis ſequentis Iupiter loci luminaris, uterq; autem ualidiſsimus, tunc flabunt duo uenti Boreas & Subſolanus.

TEXTVS LXIII.

Tertia ratio eſt ſubtilioris cuiuſdam obſeruationis intenſionum ac remiſsionum. In hāc cadunt configurationes Solis ac Lunæ particulares, non ſolùm interlunij & plenilunij, ſed etiam horum mediæ, id eſt, quadratæ. Vbi animaduertendū ante tres ferè dies omnium tempeſtatum ſignificationes exiſtere ſolere, aut etiam poſt tres nonnunquàm, exæquati itineris Lunaris erga Solem cadunt. Et ſingulorum iſtorum ſtatus, neq; iſtorum modò, ſed etiam aliarum figurarum, vt ſexangulæ ac triquetræ, itémq; aſpectus ſtellarum errantium, nam de harum natura conſequenter mutationis proprietas deprehenditur, reſpōdens aſpicientium ſtellarum & ſignorum erga circundans nos cœlum ac ventos, familiaritati.

Declarat quónam pacto liceat quartarum menſis ſtatus intelligere: menſis enim Lunaris ſi à coniunctione incipiat, coniunctionem in principio habet, à qua ſtatus ſeptem uel octo dierum proximè ſequentium habetur, eodem modo, quo totius menſis natura ab eius initio deprehenditur. Inde ſuccedit quadrata radiatio, quæ uocatur creſcens, cuius ratione ſeptem uel octo dies proximi gubernantur, non ſecus ac primi: niſi quòd in his etiam figura coniunctionis, quæ præceſsit

obseruanda est, tanquàm toti mensi generalis. Pòst sequitur oppositio, quæ & ipsa septem uel octo sequentes dies gubernat. Eodem modo & ultima quarta, quæ uocatur decrescens: septem uel octo dies habent singulæ: figurã & reliqua eodem modo consideranda, ut in præcedenti Commento. Et hæc sunt clara. Deinde dicit (Ante tres ferè dies omnium tempestatum significationes existere solent, quandoque etiam ultra tres exæquati itineris Lunaris erga Solem cadunt) Hic difficillimus est punctus, qui sit in toto hoc uolumine: Sententia tamen esse uidetur, quòd Luna latitat sub Sole, quia Sol quindecim partibus antè, & quindecim pòst ex æquinoctialis circulo tegit & illuminat, ut sint gradus triginta, atque ita abscondit Lunam. Verùm propter obliquitatem zodiaci cùm Luna fuerit in signis breuium descensionum, illis triginta gradibus ex æquinoctiali circulo correspondebunt circiter quadraginta: non enim tota ascensio consideranda est, quæ correspondet triginta partibus æquinoctialis, nam sic etiam in climate Ptolemæi excederet quinquaginta partes. Cùm igitur Luna uelox motu fuerit, pertransibit istos quadraginta gradus ante tertiam diem, adeò ut si fuerit in signis longarum descensionum, quandoq; neq; duobus diebus integris lateat. Quòd si fuerit tarda motu & in summitate epicycli, & signis breuium descensionum, non uidebitur nisi quarta die. Hoc est igitur, quod dixit (Lunam erga Solem habere tres dies, quandoq; plus, quandoque minus exæquati itineris) Luna igitur uires retinet istorum trium dierum in producendis tempestatibus. Atq; hic unus est sensus, ut sic legatur litera: Luna quandoq; usq; ad tres dies producit signa tempestatum, & etiam ultra tres dies, ut (post) aduerbium, quod μετὰ Græcè scribitur (ultra) interpretemur. Alius sensus isto dilucidior est, ut intelligamus sic: Luna in quacunque quarta mensis, dicamus per exemplum, quòd duodecima Au-

gusti

gusti huius anni M. D. L I I. ineat quadratam radiationem cum Sole decrescentem, & tunc cum nullo Planeta congrediatur, sed die quartadecima, quæ est tertia à die quadratæ radiationis cum Sole ineat coniunctionem Martis, qui est in secunda parte Cancri, & manifestum est, quòd talis coniunctio, si fieret, dum Luna est in quadrato Solis, quòd significaret pluuias & nebulas toto illo tempore, igitur etiam nunc significabit talem effectum. Veruntamen non adeò complebitur is, ut si esset coniunctio eadem hora. Neq; apparebit adeò euidenter, nisi postquàm Luna Marti congressa fuerit, id est, post quartamdecimam diem. Similiter Luna die undecima fuerat in quadrato Iouis, qui est in Leone cum latitudine Boreali: Ideò significat uentos Boreales. Et hoc tamen intelligendum est, quando Iupiter uel Mars hora quadratæ radiationis aliquam uim habuerint, uel in loco Lunæ uel in cardine sequente. Et hæc uis Lunæ contingit, quia ipsa Luna, ut dictum est manet tribus diebus abscondita sub radijs Solis.

Deinde dicit (Et singulorum istorum status) Id est, status propriè, qui fit quarta die ante congressum Lunæ cum Sole, siue per coniunctionem siue oppositionem, seu quadratum: & status, qui fit, quando congreditur quadrata radiatione uel opposita uel corpore ipso: & status qui fit quarta die post congressum. Et hic sensus est uerus & genuinus duabus conditionibus seruatis. Prima, quòd accipiatur dies illa ad unguem quarta antè, uel pòst, & non aliqua intermedia. Secunda, quòd semper accipiatur antecedens quarta, nõ tamen semper consequens. Quandoq; tamen utraq; consequens accipitur & antecedens. Et quòd iste sensus sit uerus, ostendo primò authoritate Plinij, qui dicit ueteres obseruasse quartam Lunã à congressu Solis, atq; secundum illam iudicasse. Et ratio, quia Luna post tres dies quadragintaquinq; gradibus distat à Sole: Ergo intelligenda est figura octagona, quã non

Lib. 2. cap. 46.

ausus est Ptolemæus appellare aspectum: quia etsi à congressu Solis obtineat partem cum toto consentientem, attamen non in alijs locis, sicut fit de trigono, sextili & quadrato. Volo dicere, si Luna decimanona die Augusti cõiungatur Soli in sexta parte Virginis præsenti anno die uigesimasecũda, id est, quarta die pòst, distabit quadragintaquinq; partibus à Sole, & quadraginta etiam: modò quadraginta est nona pars totius circuli, et quadragintaquinq; octaua pars totius circuli. Ergo à quadraginta partibus usq; ad quadragintaquinque Luna erit in primis radijs Solis. Et quia dũ erat coniũcta Soli, non poterat ostendere aliquem effectum & nunc primùm congreditur Soli, & nouũ lumen habet: Igitur quarta Luna ostendit quid factura sit toto eo mense. Nam in quarta Luna exacti sunt tres dies integri, atq; ita distabit à quadraginta partibus usq; ad quadragintaquinq;. Hæc igitur est secunda ratio, quæ ostendit hunc fuisse sensum Ptolemæi. Nam duo reliqui sensus artificio carent, ideóq; Ptolemæo indigni sunt. Quia tamen numerus, XL, bis repetitus, facit LXXX, qui non est pars integra totius circuli: & similiter XLV, ter repetita, facit CXXXV, qui neq; est pars totius circuli integra, ideò distantia hæc non habet uires aspectus. Nã reliqui aspectus semper geminati uel triplicati, faciunt aspectum uel coniunctionem: duplicatus enim quadratus, facit oppositionem, triplicatus facit alium quadratũ, quadruplicatus facit cõiunctionem. Duplicatus sextilis facit trigonũ, triplicatus oppositionem, quadruplicatus alium trigonum, quincuplicatus facit alium sextilẽ, & ita de alijs. Quia tamen illi radij seu portio illa circuli à XL partibus ad XLV, magnam habet uim circa coniunctionem propter regulã sæpius adductã de potentia: retinet etiam uim ante oppositionem, & post: & similiter ante quadratas radiationes, & post. Verum Ptolemæus existimauit præcedentem distantiam frequentiùs uires habere: quia

in su

in futurum extenditur: quæ sequitur, potiùs spectat ad sequentem congressum. Veluti, si ut dixi, duodecima die Augusti Luna quarto aspectu congrediatur Soli, nona dies habet rationem ad quartam mensis sequentis, quæ est præcedentis coniunctionis, uel oppositionis Lunæ cū Sole ad quartam anni sequentem. Sequens uerò distantia, id est quintadecima dies non poterit significare super præcedens tempus, sed potiùs significabit supra sequentem coniunctionem. Sed dices, nónne poterit significare super tres dies sequentes usq; ad coniunctionem Solis? Respondeo, quòd non: quia mens Ptolemæi est, quòd imperfectum habeat rationem potentiæ, & non poßit deduci ad effectum nisi à perfecto, id est à sequente radiatione. Sed dices, quare ergo dicit, quòd conuenit aliquando etiam obseruare sequentem distantiam seu quartam diem? Respondeo, quòd ubi in illa quarta die contingat aliqua potens coniunctio, quæ uim det illi potentiæ, ut deducatur ad actum, tunc erit consideranda non quidem pro tempore præcedente, sed pro illis tribus, uel quatuor diebus succedentibus usq; ad coniunctionem, oppositionem, uel quadratum. Verùm, ut dixi, quarta dies succedens post coniunctionem Solis cum Luna, uim habet magnam duplici peculiari ratione: tum quia primum apparet: non quòd anteà non apparuerit: tertia enim die semper quando tardius uideri solet, quandoque etiam celeriùs: sed quod iam tum nouo lumine lucet. Secunda ratio, quæ ualidior est, quoniam ea die, scilicet quarta, bis distat in decem horis aut paulò plus à Sole parte integra totius circuli, scilicet XL gradibus, deinde XLV.

His uisis, iubet ergo Ptolemæus nos quinq; considerare pro quarta mensis cognoscenda: Primum, congressum Solis cum Luna, qui fit in initio illius quartæ, & qui illi dat initium: Secundum, diem quartam ante: & in hoc oportet intelligere duo illa puncta, scilicet quando Luna ad unguem di-

ſtat partibus quadraginta & partibus quadragintaquinq;, & tunc uidere ſitum ipſius ad reliquos Planetas, & locum & latitudinem, ex imo etiam aſcendens: Tertium, ut conſideretur aſpectus trigonus Solis cum Luna uel ſextilis, qui cadit in illa quarta: nam in omni quarta menſis, neceſſe eſt, ut cadat unus trigonus, uel unus ſextilis in ea: & non poſſunt cadere unquàm duo ex his in una ſola quarta. Ille ergo trigonus ſeu ſextilis, ſi fuerit debilis & ſolus, non ſignificabit niſi ſuper reliquos dies, qui ſunt uſque ad initium ſuccedentis quartæ. Sed ſi Luna fuerit in cardine ſupra terram, uel orientis ſaltem, aut fuerit cum radijs, uel corpore alterius Planetæ, maximè qui loco dominetur, uim retinebit, ſi ſit trigonus decem diebus ſequentibus: ſi ſextilis, tantùm quinque. Quartũ eſt, ut quandoq; conſideretur quarta dies ſequens: & hoc in duobus caſibus: uel cùm coniunctio fuerit initium quartæ menſis, uel cùm talis quarta dies habuerit aliquam coniunctionem uel oppoſitionem ualidam, quæ adiuuet uim ipſius Lunæ. Quintum, ut conſiderentur aſpectus & coniunctiones reliquorum Planetarum inter ſe, qui contingunt in ea quarta menſis: Et etiam cum Luna: Et in his omnibus conſiderare naturam ſtellarum illarum, quos uentos & quam temporum naturam in illo cœlo ſeu regione afferre ſoleant. Similiter illud idem à ſignorum natura perquirere oportet. Nam, ut diximus, primum iuxta naturam trigonorũ, deinde etiam iuxta latitudinis partem, & ſimiliter quo ad qualitatem aëris iuxta naturam ſignorum & partium eorum ſuperiùs declaratam.

Circa hæc notanda ſunt quædam, ſingula ex ſingulis. Primum, quòd præter uentos adductos ſunt alia genera uentorum ſingularia, alia quidem generalia, & ſunt quinque. Typhon, id eſt, uibratus, qui torrentiũ modo deſcendit, agitátq; circumuoluens & paleas, & ſtragula. Eſt & Ecnephias, qui impul

impulsu deorsum frangit & pondere aggrauat, locum ex loco mutans, rapida uertigine naues mergens: Idem illisu ipso repercussus correpta secum in cœlum refert, sorbétq; in excelsum. Est, qui cum fragore erumpit cuncta prosternens, uocatúrq; Turbo. Est & qui cuncta amburit, igneã habens uim, uocatúrq; Prester. Quintus est Aura, quæ leniter flat. Proprij uerò, ut Atheniensibus Sciron: Narbonensi prouinciæ Circius: In Ponto Cæcias nubes trahit, atque ita de alijs. Sunt & uenti proprij quibusdam temporibus aut locis, ueluti Etesiæ & Ornithiæ ab Aquilone uel Septẽtrione, & Fauonij. Præstat igitur scire, quòd Etesiæ Aquilones sunt, quæ quadraginta diebus perflant, incipiúntque octo diebus ante exortum Caniculæ. Post hos Austri frequentes usq; ad exortum Arcturi. Post quem Corus flat. Fauonius autem uer aperit, Plinij tempore nona die Februarij inchoabat, circiter nouem diebus perseuerat.

Secundum est, quòd in omnibus congreßibus Lunæ cũ Sole obseruare oportet locum Lunæ, accidentia & qualitates principaliter, deinde Solis, præterquàm in coniunctione, in qua Solis conditio primùm spectanda est, deinde Lunæ. Obseruato etiam quis robustior fuerit, scilicet in cardine & supra terram, nam illum magis considerabis.

Tertium est circa congressus Planetarum, recentiores obseruarunt, quod & nos didicimus Saturnum cum Ioue iunctum, secundum qualitatem stellarum & signorum multis diebus aërem afficere, serenitate uel pluuia, uel uentis, ut minimum luminarium aspectus consenserint. Quódque dico de coniunctione, idem de oppositione statue, sed minùs: pòst de quadrato, inde trigono, ultimò de sextili, atq; idem de sequentibus. Saturni & Martis coniunctio tribus diebus agit antè, & pòst, secundum qualitatem signorum: proprium est grandines facere, si reliqua iuuent. Saturni cum Sole coniunctio,

ctio, oppositio uel quadrata radiatio paucis diebus frigidum aërem facit, & persæpe grandines. Saturni & Veneris coniunctio, facit imbres & frigora proprié. Semper tamen intellige iuxta qualitatẽ signorum. Saturni & Mercurij coniunctio, secundum qualitatem signorum. Iouis & Martis coniunctio, secundum qualitatem signorum & stellarum: propriè uerò cùm pluuias significat, tonitrua addit, & fulmina, & fulgetra. Iouis & Solis coniunctio, flatus uentorum parit, pulchrámq; serenitatem. Iouis & Veneris coniunctio, serenitatem parit in aqueis, leues & mites pluuias.

Iouis & Lunæ coniunctio, secundum qualitatem signorum facit, per se tamen serena est, uentósq; parit. Mars cum Sole coniunctus, secundum signorum qualitatem facit: Sed cum uehementia, ita quòd in aqueis facit imbres, tonitrua & fulgura. Martis & Mercurij coniunctio secundum qualitatem signorum facit: propriè tamen uentos cum impetu. Vterque enim illorum Planetarum impetuosus est.

Martis & Lunæ coniunctio, iuxta qualitatem signorum facit & stellam, cui postmodùm applicat. Commune enim est hoc Lunæ semper, per se tamẽ facit nubes rubras. Solis & Veneris coniunctio propriè humidum tempus significat, reliqua secundum naturæ signorum qualitatem. Solis & Mercurij coniunctio, generaliter ut reliqua, propriè tamen uentos parit. Solis & Lunæ, ut dictum est, congressus diligenter considerandi sunt: neq; enim unum significant. Veneris & Mercurij coniunctio, ut reliqua, propriè tamen facit imbres. Veneris & Lunæ coniunctio, facit propriè imbres cum frigore.

Mercurij cum Luna coniunctio secundum qualitatem signorum. Notandum prætereà, quòd magnæ mutationes aëris non fiunt, nisi adsit unus superiorum, saltem in coniunctione, uel aspectu. Sed si Sol cũ inferioribus uel ipsi inferiores inter

se con

se conueniāt, sine fixis magnis, aut parum, aut non diu qualitatem aëris mutant, nisi in congreßibus Solis & Lunæ, ut dictum est, ista contingant.

Sunt præter eas coniunctiones illæ, quæ uocantur portarum apertiones, & sunt tres: Saturni & Solis coniunctio: Secunda est Iouis & Mercurij: Tertia Martis & Veneris. Dicit autem, apertio portarum, quia maximus & euidentißimus fit effectus: Saturniquidem & Solis in aëre turbido & frigido, Iouis & Mercurij in uentis: Martis & Veneris in imbribus & fulgure. Vnaquæq; autem fit tribus modis, uel quia iunguntur inuicem hi Planetæ, opponuntur, uel sunt in quadrata radiatione, & hæc est minor & mista, & habet tres gradus: oppositionem quæ ualidißima est: inde coniunctionem, pòst quadratum. Secundus modus est, cùm Luna applicatur superiori separata ab inferiore coniunctione, oppositione uel quadrato, & tunc tempus naturam mutat maximè, & secundum naturam superioris & maximè si superior & inferior se aspiciant. Exemplū, Sol aspiciat Saturnum de quadrato applicādo illi, utpote, quòd Sol sit in uigesimaseptima parte Scorpionis, & Saturnus in uigesimanona Aquarij, & Luna sit in uigesimaseptima parte Leonis, tunc fiet apertio portarum maxima ex Sole in Saturnum, & fiet tempus nebulosum & frigidum in locis, ubi Luna erit in cardine. Et si fieret in signis aqueis, adduceret magnos imbres, & præsertim si Saturnus dominaretur cardini hora quadratæ radiationi. Quòd si Luna deflueret à Saturno ad Solem, minor esset illa mutatio aëris, & breuior, & post turbulentiam sequeretur claritas, & ita de alijs. Quartum est, quòd ex prima expositione textus Ptolemæi dignoscitur, quod Plinius dicebat (Lunam quandoque die interlunij uideri & hoc contingere solùm, quando ipsa fuerit in Ariete) Quia Aries longißimas habet descensiones. Si igitur Luna sit uelox motu

poterit

poterit attingere quindecim gradus in suo cursu fermè in una die: quare quatuordecim partibus distabit à Sole. Quòd si cùm hoc habeat maximam latitudinem, quæ est quinq; graduum, distabit à Sole quindecim gradibus, & in æquinoctiali aliquanto plus propter rectam descensionem, quare uesperi uideri poterit. Videtur enim quandoque post quartumdecimum gradum distantiæ à Sole, quòd minimum est spatium in quo uideri poßit. Idem Plinius docuit sua ætate Vespasiano & Tito tertio COSS. *uisum bis deliquium in duodecim diebus, quod uix omnino fieri potest, sed errorem esse existimo in dierum numero: nam constat quòd tantum spatij Luna peragrare non potuerit, quantum est ab oppositione ad coniunctionem, seu à coniunctione ad oppositionem in duodecim diebus: nisi hoc modo intelligatur, quòd gratia exempli, ex oriente Sole decimaseptima Septembris facta fuerit eclipsis Solis (Diem enim Romani ab exortu Solis inchoabant) & quòd uigesimanona ante diluculum trigesimæ diei uisa sit eclipsis Lunæ: Nam sic erunt tredecim dies re, nomine autem duodecim. Imò plusquàm tredecim dies propter noctis elongationem. Circa secundum sensum est ratio Galeni sumpta de diebus criticis in terto dierum criticorum. Verùm quia talis ratio reiecta fuit à nobis, illam dimittimus. Illud quod maiori consideratione dignum est, quòd Luna cùm latitet tribus diebus, etiam per tres differt opus suum aut accelerat, quo in casu multi qui quarta die ante nouilunium ægrotant, persæpe moriuntur, aut diuturno morbo laborant.*

Sextum est, quod ex tertio sensu uerborum Ptolemæi elicitur: & est ratio dierum criticorum salutis aut mortis, longitudinis aut breuitatis morbi, prauitatis aut facilitatis eius: & hæc talis est. Prima hora & momento qua quis ægrotat, statue figuram octo laterum, ut uides in exemplo, & cuilibet

domui

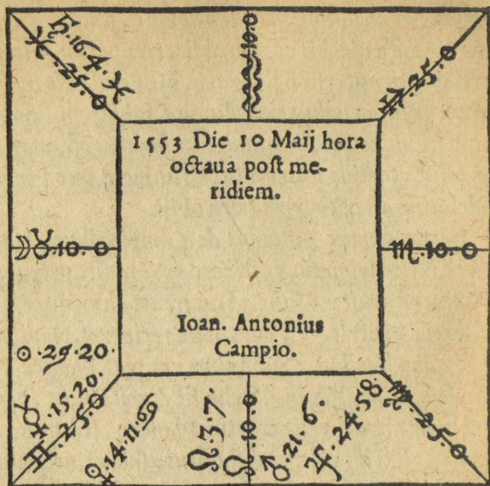
domui dabis quadragintaquinque partes, & uidebis locos & aspectus Planetarum ad initia domorum: inde cùm Luna peruenerit ad initium secundæ domus, statues ascendens, ut priùs, & ita uidebis res mirabiles comparando secundam & tertiam, & quartam figuram, usque ad octo, ipsi primæ figuræ. Velut in tribus exmplis quæ subijciam, quorum primum est unius qui ægrotauit, & sanatus est, alter ægrotauit & obijt, tertius uulneratus est uulnere quod mortale non uidebatur ab initio, & tamen obijt.

Igitur Ioannes Antonius de Campionibus, ætatis annorum circiter triginta, ex itinere ægrotauit. primùm quidem, ut uisus est, leuiter usque ad quartam diem, quòd Luna esset in sextili Veneris & Venus illam reciperet. Nam Venus erat in suis dignitatibus. Quòd enim recipiat Planeta Planetam, non sufficit ut alter in alterius sit dignitatibus, nam sic in omni figura multi reciperentur Planetæ, sed quòd præter id dominus loci illum bene dispositus aspiciat, uel mutuò sint in dignitatibus, séque aspiciant, uel quòd benigno aspectu se aspiciant, licet eorum alter sit malè affectus. Et quia Luna erat cursu ualde tarda, morbus non est uisus accipere incrementum, remorante etiam, ut dixi, Venere. Quamobrẽ Lunæ motum singulis diebus adijcere oportet, ut sciamus quo loco sit unaquaq; die, & qualis etiam singulis diebus sit eius motus. In Mercurio autem adijcere oportet motum in prima die & quarta, & septima, & undecima, decimaquarta, decimaseptima & uigesima, quoniam & ipse multum quandoq; paucis in diebus cursum suum uariat. Et si oporteat ultra uigesimam extendere, facias per dies criticos qui sunt uigesimusquartus, uigesimusseptimus, trigesimusprimus trigesimusquartus, trigesimusseptimus & quadragesimus. Similiter & reliquorum quinque Planetarum motum adijciens præsentem: Sufficiet enim ob paruam uarietatem, quæ in tam

paucis

paucis diebus contingit. Atque hæc omnia nos perfecimus,

Motus Planetarũ diur.	
♄	0. 4
♃	0. 5
♂	0. 29
☉	0. 58
♀	0. 59
☿	1. 44
	1. 40
	1. 35
	1. 30
	1. 17
	1. 5
	0. 51

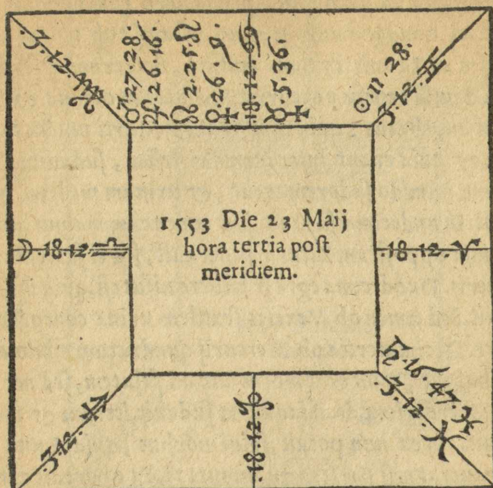

Lunæ motus ad dies							
10	11	12	13	14	15	16	17
12.8	12.3	12.0	11.52	11.43	11.41	11.42	12.0
18	19	20	21	22	23	24	
12.30	12.52	13.5	13.17	13.29	14.0	14.18	
25	26	27	28	29	30		
14.29	14.33	14.42	14.50	14.56	14.46		

ut uides non solùm in exemplo hoc, sed & duobus sequentibus Igitur *ut ad rem reuertar,* Luna *attigit partem uigesimamquintam* Geminorum *in diebus tribus, horis decemocto fermè, ob motus tarditatem, unde protracta est quarta dies, tunc uerò occurrit* Iouis *&* Martis *sextili in* Leone *& cum stellis humidis, ideò factum est incendium magnum & turbulen*

bulentia in urina, quæ ob protensam quartam diem uisa sunt habere initium in quinta. In septima uerò, cùm nondum peruenisset ad nonagesimum gradum distantiæ ob motus tarditatem, sed ad Leonis initium tantùm, deterrimè se habuit, quoniam nulli beneficæ occurrit: Similiter in octaua & nona morbus augebatur: quia tunc Ioui & Marti iunctis iungebatur, & quia erant inter humidas stellas, sudauit. Calor enim cum humido sudorem creat, & urinam multam quam reddidit. In undecima sudauit, fuit tamen cum magno labore: nam Luna oppositum Saturni superauit, sed ei successit sextilis Veneris. Duodecima egrè se habere uisus est, quia multum delirauit. Sed tamen ob Veneris sextilem urinæ concoctæ apparuère. Decimatertia ob Mercurij quadratum nihilo deteriùs se habuit, quia erat motus iam ad salutem, sed nec meliùs ob Mercurium, decimaquarta sudauit, iterum & meliùs se habuit. In ea non potuit solui morbus, quia Luna non peragrauerat nisi partes 174 minuta 22. Et oportuit extendi morbum ad decimamseptimam usq;. In decimaquarta tamen occurrit Luna sextili Iouis & Martis & quadrato Veneris, ideò sudauit decimaseptima liber euasit, cùm iam Luna oppositum loci superasset, & trino Veneris applicuisset.

Hic alter uerò Lunam ab initio habuit in quadrato Veneris ex intemperie cibi & potus ægrotauit. Celeriter grauatus est ob motum Lunæ uelocem. In septima deteriùs ualde se habuit, nam Luna erat cum cauda & uacua à Iouis aspectu ibat ad oppositū Veneris, & tunc Sol Saturni quadrato affligebatur. Octaua leuari uisus est fluente è naribus sanguine, sed tamen uirtus cecidit, ob Veneris oppositum. Nona aliqualiter respirare uisus est ob trinum Solis. Decima fuit loco undecimæ cùm ad angulum, id est, Piscis initium peruenisset ad oppositum Iouis & Martis. In undecima par erat illum mori, cùm ad Saturni coniunctionem hora decima, ad

Solis quadratum hora decimaoctaua post meridiem perue-

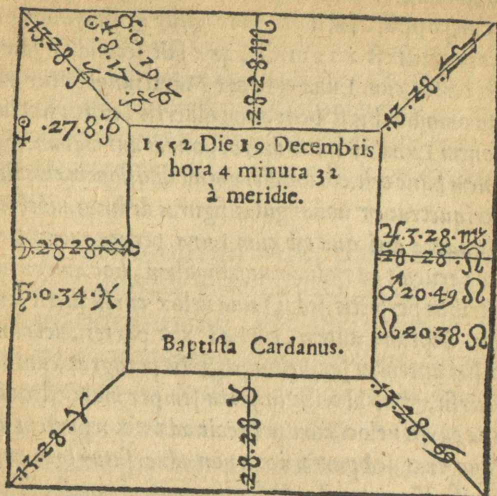

Lunæ motus ad dies			
23	24	25	26
14.49	14.46	14.44	14.40
27	28	29	30
14.35	14.26	14.4	13.37
1	2	3	4
13.16	13.5	12.44	12.16
5	6	7	8
11.55	11.41	11.40	11.47

Motus Planetarum diurn.		
♄	0. 3	
♃	0. 7	
♂	0. 31	
☉	0. 58	
♀	0. 53	
☿	1. 20	
	1. 5	
	0. 51	
	0. 27	
	0. 5	
	0. 18	Retro.
	0. 38	Retro.

nisset. Mortuus est quinta Iunij, hora tertia ante meridiem. Et fuit initiũ decimæquartæ. Et Luna peruenerat ad oppositum loci sui ad unguem.

Hic alter affinis meus erat & uir sexagenarius, cùm uulneratus est, Luna à Marte separabatur, & Mars cum Capite

pite erat, & Luna cum Cauda, & applicabat Saturno &

Lunæ motus ad dies

19	20	21	22	23
13.42	13.22	13.9	12.57	12.45
24	25	26	27	28
12.12	11.45	11.38	11.37	11.53
29	30	31	1.	2
11.55	12.2	12.7	12.15	12.24

Motus diurn.

♄	0.	5	
♃	0.	2	Retro.
♂	0.	7	Retro.
☉	1.	1	
♀	1.	15	
☿	1.	47	
	1.	49	
	1.	50	
	1.	50	
	1.	50	

Iouis infelicis opposito, non tamen statim grauatus est, quia Luna ibat ad sextilem Mercurij & uulnus erat brachij transfoßio. Quarta grauatus est, propter Solis quadratum, caruit tamen febre, quia nulla malefica oppugnabat, ob id usque ad decimam adeò leuatus est, ut urgeret. In undecima grauatus est hora noctis tertia,

 cùm

cùm Lunam ad oppositum Solis tenderet. Hic autem erat anæreta, dominus siquidem oppositi loci Lunæ: Et pòst Luna ad Mercurij oppositum ibat. Febre igitur & sanguinis profluuio correptus est XIIII die, quæ fuit secunda Ianuarij, hora diei tertia, cùm Luna corpore Marti iungebatur, expirauit. In omnibus his si bene animaduertis, exitus fuit iuxta conditionem Lunæ ab initio morbi bonam aut malam. Quòd si rationem hanc criticorum dierum ad diuisionem circuli totius in triquetras & nonangulas figuras deducas, uidebis rationem quartæ diei, quæ est cùm Luna peragrauerit partes XL tunc peruenit ad radium nonangulum, hoc autem fit in diebus tribus perfectis, sed si Luna uelox cursu fuerit, intra tres dies. Septima autem, cùm ad XC partes, uel cùm ad LXXX has autem in sex diebus perfectis peragrat, cùm uelox fuerit cursu, & ob id crisis in sexta semper mala est: quia fit ex Lunæ cursu ueloci, cùm peruenit ad LXXX partem à loco, in quo erat, sed pars LXXX non aduersatur loco primo, igitur crisis tūc erit mala. In septima autem potest esse bona & mala, quia potest fieri ex tardo motu Lunæ ad octogesimam partem, & tunc erit mala, uel ad XC quod plerunque contingit, & tunc erit bona. In decimaquarta fit, cùm Luna uadit ad oppositum loci, in quo erat in initio morbi, ideò per se bona. Non enim potest fieri ob nonangulam figuram, quia CLX partes & CC nimis distant à peregrinatione Lunæ in XIIII diebus, seu Luna fuerit tarda, seu uelox. Cùm uerò decimaquarta dies fiat in diebus 13. horis 16. dies 20. dupliciter potest consurgere, uel additis semicirculo XC partibus, & Luna sit uelox motu, & tunc crisis erit bona, uel additis LXXX, & Luna sit uelox seu tarda, incidit in uigesimam diem, & tunc crisis erit mala. Solum uerò additis XC partibus, & Luna tarda cadit crisis in uigesimamprimam, ideò crisis in XX est longè frequentior crisi in uigesimaprima, sed crisis

crisis in uigesimaprima est securior. In x i i i i enim uel uigesimaprima nisi incidat malus aspectus, ualde seruantur ægri, quoniam locus ille aduersatur loco initij morbi. In pestilentibus autem cùm rarò natura rectè operatur, rarò fit crisis in uigesima. Crisis igitur in sexta ualida & semper mala: in septima ualida & anceps: in uigesima ualida & frequens, sed plærunq; mala: in uigesimaprima rara, sed bona: in decimaquarta frequens ualida & bona. In decimatertia mala.

TEXTVS LXIIII.

Verùm horum ipsorum particulariũ modorum, diurnæ intensiones remissionésve, existunt potissimùm, vbi inerrantium stellarum eæ, quæ maximè illustres sunt, matutinis aut vespertinis, ortúsq; aut occasus sui fulgoribus erga Solem conspicuæ fuerint: nam conuertunt particularem statum illæ plærũq; ad modum naturarum suarum.

Docet in hac quarta parte dignoscere qualitates dierum singulorum obseruando stellas fixas maximè illustres cœlo, quas quidem tum ex libro Magnæ compositionis, tum ex libello Ptolemæi de Ortu syderum, de quo superiùs diximus (testatúrq; ignotus expositor Ptolemæum talem scripsisse librum, ut iam non dubium sit illum esse Ptolemæi) Eas excipies: Exemplum in Aprili mense tertio nonas Aprilis, id est, tertia Vergiliæ occidunt uespertino: tempore autem Ptolemæi Sol erat circa duodecimam partem Arietis, Vergiliæ uerò circa quintam Tauri, quare occidente Sole ilico post crepusculum, quod durat donec descendant sedecim aut decemocto partes cœli, Vergiliæ occidunt uespertino, id est, illæ quæ iam priùs uidebantur occidente Sole post occasum eius,

nunc primùm Sole appropinquante incipiunt latere, ideóq; immutant statum aëris, cùm aër priuetur tali lumine iam solito illarum stellarum, uocatúrq; hic occasus uespertinus, scilicet quando in occidente, quæ priùs solebant uideri Solis lumine adumbratæ, desinunt apparere. Tunc igitur flat Africus sequenti die. Hoc exemplum dedi de Vergilijs, ut intelligeres non solùm de una stella magna sensum esse Ptolemæi interpretandum, uerùm etiam de pluribus quæ ualde sint propinquæ inuicem, ut sunt Vergiliæ, Succulæ, Cingulus Orionis, Asini. Aliud exemplum: inquit, quòd Nonis Maij exoriebantur Vergiliæ ortu matutino, id est, quòd Vergiliæ, incipiunt appetere ante Solis exortum propter Solem recedentem: Nam Nonis Maij, id est, septima Maij, Sol erat circa quintamdecimam partem Tauri, Vergiliæ, ut dictum est, circa quintam partem Tauri, ideò illa quæ plus habet latitudinis incipit apparere. Circa quod notandum est, quòd quando sunt plures stellæ, exortus intelligitur cùm una earum primò incipit uideri: occasus autem, cùm prima illarum qualiscunq; sit, abscondi incœperit: ita quòd ortus intelligitur de prima quæ apparet, & occasus de prima quæ absconditur. Ex quo patet, quòd plus distant stellæ à Sole, quando absconduntur si sint plures, quàm quãdo oriuntur. In occasu enim Vergiliæ distabant à Sole partibus uigintitribus uel paulò minus, in ortu distabãt decem partibus à Sole. Et causa nota est, ut dixi, quia exortus & occasus capiuntur à diuersis stellis: exortus à prima quæ apparet, occasus à prima quæ occultatur. Et quia pars finitoris occidua contraria est orientali, ideò his duabus causis contingit uarietas. Secundum considerandum est, quòd talis ortus et talis occasus in pluribus stellis durat per plures dies, scilicet à prima, quæ oritur ad ultimam earum durat ortus: & similiter occasus à prima, quæ occidit ad ultimam: & perseuerat talis effectus plærunq; non solùm

solùm toto tempore intermedio, sed in ortu etiam per aliquot dies, postquàm omnes apparere cœperint. Sed in occasu est alia ratio, quia non durat effectus nisi ab occasu primæ ad occasum ultimæ: Vbi autem omnes occiderint sequenti die cessat effectus. Si uerò sit una stella tantùm illustris, puta Arcturus uel Canicula, tunc ortus fit in una die, sed effectus durat pluribus diebus: adeò ut Caniculæ ortus duret triginta diebus, & secundum aliquos quadraginta, Arcturi uerò octo uel decem. Occasus uerò contingit in una die, & effectus etiam finitur eadem die, & hoc est tertium. Quartum est, quòd ortus & occasus unius & eiusdem stellæ non fiunt in æquali distantia à Sole, sed est magna uarietas, tum propter obliquitatem uel rectitudinem signorum, tum propter latitudinem australem uel borealem: nam latitudo borealis facit, ut oriantur matutino celeriùs, & uespertino ortu: Australis autem facit ad occasum tam uespertinum quàm etiam matutinum: Ergo boreales stellæ, utpote Arcturus oritur utroque ortu in minore distantia à Sole, quàm occidat: Canicula contrario modo. Quintum considerandum est, quòd licet ortus stellarum insignium per plures dies duret & effectus earum, mutatio tamen, de qua loquitur hîc Ptolemæus, non fit nisi in prima die ortus, sicut etiam in occasu fit mutatio status aëris die illa solùm. Sextum notandum est, quòd ortus & occasus earundem stellarum non fiunt apud omnes gentes eisdem temporibus, propter diuersam poli altitudinem & uarium finitorem, propter quam causam & etiam propter motum stellarum fixarum ostensum est superiùs necessarium esse facere unam tabulam totius anni ortus, & occasus syderum tam uespertini, quàm matutini pro sua regione & ætate. Circa quam etiam animaduertendum, ne bis sextus annus errorem unius diei faciat: hoc enim prætermissum fuit, nec admonueramus

dum de tabula facienda loqueremur. Septimum est, quòd ortus & occasus eorundem syderum non solùm in diuersis regionibus diuersa operantur propter naturam uentorum & qualitatum aëris & situm, sed etiam diuersis temporibus ualde distantibus, utpote tempore Ptolemæi & nostro, propter uarietatem situs stellarum: Et etiam diuersis temporibus propinquis, puta anno præterito & præsenti propter diuersam naturam aëris: quia ijdem uenti præcedente aëre sicco faciunt serenitatem, & præcedente humido faciunt pluuias. Et etiam, quia quidam uenti parum spirantes serenitatem pariunt, multum, pluuias: ut Cæcias & Corus: quidam contrario modo parum spirantes adducunt nubes & pluuiam, diu spirantes depellunt eas, & serenitatem faciunt. Octauum notandum est, quòd exortus maiorem faciunt mutationem, quàm occasus: & matutini comparati uespertinis sunt ualidiores: ita ut sint quatuor ordines, ortus matutinus qui est ualidißimus, ortus uespertinus secundo loco, occasus matutinus tertio, occasus uespertinus quarto: Et ideò nil mirum est, si Ptolemæus in libello illo, quando scripsit, tertio Nonas Aprilis, Vergiliæ occidunt, uespertino nihil adscripsit, sed sequenti die flat Africus: quia effectus ille cùm sit debilißimus, quia fiat ab occasu uespertino, differtur in sequẽtem diem. Sed Nonis Maij, cùm scripsit Vergiliæ oriuntur matutino, quia ortus matutinus erat ualidißimus, adscripsit eadem die: & spirat Fauonius. Nonum notandum, quòd isti quatuor modi eo ordine sibi succedunt, ut si ponatur primus occasus uespertinus, inde sequitur pòst ortus matutinus, deinde hunc sequitur occasus matutinus, et post hunc ortus uespertinus, inde res redit ad occasum uespertinum. Decimũ est, quòd stellæ fixæ exoriuntur in parua distantia à Sole plusquàm Luna propter tres causas, uel propter luminis claritatem, & uigorem, sicut

Mer

Mercurius qui apparet in distantia septem partium à Sole, cùm sit ualde paruus tamen, propter claritatẽ luminis: Luna uerò nisi post quatuordecim partes: causa etiam est, quia ut demonstratum est in naturalibus à nobis, omnes stellæ tam erraticæ, quàm inerrantes lucent lumine proprio: Sed Luna lucet lumine Solis, & quanuis luceat etiam proprio lumine, illud tamen lumen est ualde hebes, & ideò Luna occultatur à Sole in maiore distantia, quàm ullum aliud astrum: quia cùm luceat lumine Solis maximè & propinqua Soli, cùm sit illo inferior, excipit lumen à superiori parte, & ita nõ potest uideri à nobis. Secunda causa, quare stellæ fixæ maximæ uideantur in magna propinquitate Solis, est altitudo ipsarum stellarum magna: quæ fit, ut lumen earum minùs præpediatur à Sole. Tertia est latitudo magna quarundam earum, ut Arcturi & Caniculæ, quæ quanuis non tantum faciat, quantum longitudo, quia circulus latitudinis multum conuenit cum finitore, adeò ut aliqua stella poßit distare uigintiquinque partibus, & plus ab ipso Sole, & tamen simul exorietur cum Sole, & sic obscurabitur à Sole, quod fieri non potest de uigintiquinq; partibus distantiæ à Sole in longitudine: nihilominus magna distantia in latitudine facit, ut plerunq; stella ualde propinqua Soli secundum longitudinem appareat ante ortum Solis: & hoc contingit nobis, ut dixi in latitudine Boreali tam in ortu matutino, quàm uespertino. Hæc tam diffusè uolui explicare, quia erant ualde necessaria non solùm pro intellectu qualitatis aëris, sed etiam pro genituris ipsis: multum enim refert, quòd quis nascatur ipsa die exortus matutini uel uespertini, ipsa stella quæ exoritur cardinem orientis uel occidentis aut meridiei poßidente. Nunc ad exempla reuertor. Matutinus occasus intelligitur, cùm Sole exoriente stella occidit, ueluti Pridie Idus Octobris, id est, die duodecima eiusdem, Vergiliæ occidunt matutino, id est Sole exo-

riente ipsæ occidunt. Erat enim eo tempore æquinoctium autumnale undecimo calendas Octobris, id est, die uigesima prima Septembris. Sol igitur erat in Libræ parte uigesima prima, dum igitur Sol descenderet uigesima prima pars Arietis ascēdebat. Cùm uerò Vergiliæ essent in quinta parte Tauri, ipsæ erant supra horizontem, seu finitorem, atq; statim occidebant, itaq; uocabatur occasus matutinus Vergiliarum. Sed notandum, quòd duplex est occasus quo ad hunc sensum, scilicet Chronicus & Heliacus, ut superiùs dictum est, ex quorum malo intellectu tanta confusio orta est, ut ne Oedipus se poßit explicare, si quis uelit uerbis Plinij, qui purus fuit grammaticus, adhærere. Nam mos est grammaticorum audacißimè de rebus non intellectis penitus scribere: Bene dicta ab alijs, errata & confusa simul, ut ita dicam, consarcinare. Vnde fit tanta conturbatio, ut si quis illorum uerbis attendere uelit, nunquàm se explicet. Ideò Plinio utamur pro historia Romanarum rerum, explicandísq; rebus Latino sermone, quibus in usibus non parum præstitisse uidetur, plúsq; præstitisset, si uel diligentior fuisset in scribendo, uel uetustas sinceriores illius libros ad nos transmisisset. Ergo ut ad rem redeam, exoriri dicitur astrum Heliacè, quando matutino exoritur ante Solem, & hic modus nobilißimus est. Secundò Chronicè, quando Sole occidente in oriente emergit, ut Vergiliæ tertio Idus, id est, nona die Nouembris: nam tunc cùm Sol esset circa decimamnonam Scorpij partem ipso occidente emergunt ex aduersa parte in oriente Vergiliæ, quæ sunt in quinta parte Tauri, seu potiùs erant Ptolemæi tempore, ut dictum est. Tertius modus est occasus Chronicus, cùm Sol accedit ad astrum occidens & occultans ipsum. Occasus uerò Heliacus est, cùm ante Solem exorientem ex aduersa parte astrum occĭdit. Exempla igitur horum habentur, uespertini occasus Vergiliarum Chronici tertia die Aprilis:

ortus matutini Heliaci Vergiliarum ſeptima die Maij: exortus uesꝑtini earundem Chroniciue undecima die Nouembris: occaſus autem Heliaci, ſeu matutini duodecima die Octobris.

TEXTVS LXV.

Idem iudicandum vſu venire, vbi lumina iter per cardines fecerint. Talem enim ad habitum illorum horariæ remiſsiones ac intenſiones tempeſtatum ſeſe conuertunt, ſicut ſecundum Lunę æſtus maris ac redundationes, itémque mutationes ventorum præcipuè per tales cardinationes fulgorum tales conſueuêre eſſe, ad quales ipſa ſe Luna latitudine ſua inclinauerit.

Hic docet cognoſcere partes ipſius diei ex itinere Solis uel Lunæ, quādo Sol uel Luna ſunt in cardine: Sed magis de Luna, quia mutat & auget diſpoſitionem temporis argumento ſumpto ab æſtu maris, qui increſcit ex oriente Luna, dúmq; illa in medio cœli eſt, maximè augetur. Eodē modo dicit uentos à Luna augeri ea ex parte, ad quam Luna ipſa inclinauerit. Quanuis enim Sol & ipſe uentos mutet: attamen ad eam partem mutare ſolet, ad quam Luna ipſa inclinat: dico ad uentos meridionales, ſi Luna fuerit in parte meridionali latitudinis ſuæ, & boreales, ſi fuerit in parte boreali. Et nota, quòd uentos meridionales & ſeptentrionales intelligere oportet, non Notum aut Septentrionem, ſed per meridionales omnes illos uentos qui continentur à Subſolano ad Zephyrum in parte ſuperiore figuræ, ubi uenti deſcribuntur: Et per boreales eos omnes qui in medietate inferiore figuræ continentur, ita ut figura ipſa in duas partes diuidatur,

ſupe

superiorem & inferiorem, superiores uenti meridionales dicantur, inferiores boreales. Itaq; cùm dicimus Lunam mouere uentos boreales, intelligimus aliquem ex inferioribus: Si uerò meridionales, aliquem ex superioribus. Nam constat, quòd Sol ex se uiceuersa mouet uentos orientales in oriente, & occidentales in occidente: Similiter intelligendo per uentos orientales, eos, qui sunt in parte sinistra, per occidentales uerò eos, qui sunt in parte dextra ipsius figuræ. Itaque per has das combinationes uenti singuli ad horaria tempora & distribuuntur & augentur, ac minuuntur. Quod uerò dicat fulgorum cardinationes, nihil te moueat, cùm Græcè scribatur φάσεων κεντρώσεις. Centra enim luminarium obseruari iubet, non solum ipsa luminaria, insinuans nobis horarias mutationes, quæ uel momento finiuntur, exquisita indigere scientia.

Sciendum est Iouem esse parentem serenitatis, Venerem pluuiarum: atque ideò si coniungantur, tempora sequi iuxta naturam illius qui ex eis superior fuerit. Superiorem intelligo in coniunctionibus sex modis. Primum, qui plus potestatis habuerit in loco coniunctionis, magísq; conuenerit cum stellis, quæ iuxtà positæ sunt. Secundum, qui maiorem habuerit potestatem in cardine sequenti. Tertium, qui uelocior motu fuerit. Quartum, qui fuerit proximior absidi sui eccentrici. Quintum, qui latitudinem habuerit magis borealem. Sextum, qui maiorem habuerit potestatem in loco luminaris uel luminarium, quæ supra terram extiterint. Solem uerò & Saturnum qualitatum aëris calidi & frigidi dominos esse constat: Solem scilicet caliditatis, Saturnum uerò frigiditatis. Iouem quoque & Mercurium esse dominos uentorum, Martem esse dominum imbrium, quæ cùm tonitru eueniunt tempestatum, fulgurum, grandinum & coruscationum. Lunam omnia hæc ad inferiora deferre.

TEXTVS LXVI.

Vbique autem hoc tenendum est, priorem ac posteriorem, generalem & primariæ subiectionis causam, sequi verò eam, quæ sit particularium accidentium, sed tum efficaciam firmam in primis ac validam esse, cùm generalis naturæ dominatrices stellæ illis quarum fuerit particularis curatio, aspectu ac configuratione sese coniunxerint.

Sensus huius partis textus est, quòd semper debemus observare primùm generalißima, quæ maximas habent uires, ut deliquia & crinitas: inde minùs uniuersalia quæ sunt significata quartæ anni: inde propria mensis: inde quartæ mensis: inde diei: inde horarum. Et quòd quantò generaliora, tantò efficaciora. Sed dices, igitur semper effectus consequentur secundum generaliores significationes: & minus generales solùm augebunt aut minuent? Respondeo, quòd generaliores semper sunt ualidiores minùs generalibus, duabus seruatis conditionibus. Prima, quòd generalis sit adeò perfecta in suo genere, & magna sicut propria, uelut magna eclipsis comparata coniunctioni Solis & Lunæ potenti, aut parua eclipsis coniunctioni Solis & Lunæ debili, & ita de alijs. Secunda, ut sit sola propria significatio: nam duæ minus generales conuenientes simul plus possunt, quàm una generalior. Dicit deinde, quòd ubi plures significationes conuenerint, tunc certißimum erit iudicium, & maximè si significatores ijdem fuerint.

Caput

Caput decimumtertium.

TEXTVS LXVII.

De obſeruandis Meteoris, id eſt, facie cœli.

Rofuerit & in particularium ſignificationum præuiſionibus notaſſe iuxta Solem, Lunam, ac ſtellas apparentia viſa. Ac Solem quidem intuebimur orientem in iudicio tempeſtatis diurnæ, nocturnæ verò occidentem. Sed diuturnioris configurationem cum Lunæ illius, nam ſingulæ figuræ tempeſtatem qualis vſq; ad proximam futura ſit, declarare conſueuerunt. Si igitur pura luce & expers caliginis, varietatis, nubiũ, Sol orietur aut occidet, ſerenam tempeſtatem pollicetur, in varietate autem orbis, cúmque hic flammeus, rubentéſue eiaculari radios videbitur, ſiue illi directi, ſeu refracti appareant, itémque cùm illas Solares nubes, quæ parelia dicuntur vna à parte informarit, nubiúmque figuras ſubrubras, radios in longum tendentes circum ſeſe habuerit, vehementes tum flatus ſignificantur, pro ijs angulis, quos reſpexerint viſa illa. Niger aut luridus, in ortu occasúve, ſi nubibus quoque inuoluetur, aut area vna à parte cingetur, aut Solares illę nubes vtrinque aderunt,

runt,

runt, necnon radij subpallidi aut nigri, minatur hyemes atque imbres.

Diuiditur hoc caput in octo partes. Primùm ponit signa à Sole, deinde à Luna, deinde à stellis, quartò à crinitis, quintò ab ignibus, sextò à nubibus, septimò ab his quæ solùm uidentur & non sunt, ut irides, areæ, pareliæ, octauò concludit. Addidit autem hoc Ptolemæus capitulum, ut intelligeremus in singulis diebus ac noctibus quid futurum sit, & honos qui adimitur Astrologo iniustè propter artis difficultatem, non autem inconstantiam, aut uitiū ullum aliud, hac ex parte sartiatur. Deinde etiam, quòd diuinatio hæc per astra quoquomodo est & per superiora: de qua si cui libeat, copiosiùs legere, legat apud Plinium. Sensus igitur huius est, si uelis pro die tantùm scire naturam aëris, inspice Solem exorientem: Si uerò pro nocte tantùm, inspice Solem occidentem: Si uerò statum longioris temporis, inspice statum in hora, in qua Sol Lunæ per radios aut per corpus iungitur. Nam usq; ad sequentem cum Luna configurationem significatio illa iuuat. Igitur si Sol oriatur uel occidat, quatuor consideranda sunt, color, puritas, nubes, & radij. Puritas & in colore & in nubibus & in obscuritate, significat serenitatem. Radij uerò & nubes subrubræ, & refractiones quales sunt areæ & uirgæ, significant uentos ex ea parte, in qua talia apparent. Subpallida, nigra & obscura, imbres & hyemes. Lib. 18. ca. 15.

TEXTVS LXVIII.

Lunã obseruabimus in itinere suo dierum trium ante, vel post interlunia ac plenilunia, & mediũ tempus quo erga Solem quadratur. Nam tenui, puráque luce nitens, síq; nihil illam circundet, serenitatem spondet: sin tenui

rubeat

rubeat luce, sique totus perſpicuus ſit orbis illius, etiam qua parte non illuſtratur, & tremere videatur, ventos maximè declinationis ſuę ciet: nigra, pallida, ſpiſſa, hyemes ac imbres minatur. Non negligetur animaduerſio quoque arearum, quæ Lunam interdum cingunt. Nam ſi vna fuerit pura, paulatimque euaneſcat, ſerenitatem: ſin duę aut tres hyemes ſignificant, atque has cum ventorum turbulentia ſubrubræ, quaſique perruptæ: Cum niuibus, ſi caliginoſæ ac ſpiſſæ: Si luridæ ac nigræ, & laceræ, tam cum his, quàm cum illis, eóque etiam vehementiores ſignificant illas, quò ipſę maiores fuerint.

Quod propoſuerat præcedenti capitulo de obſeruatione Lunæ, hic declarat, ſcilicet, ut obſeruentur tres dies ante interlunium, & poſt interlunium. Et ſimiliter in oppoſitione & in quadrato aſpectu, ita ut obſeruentur ſex dies pro quacunque configuratione cum Sole. Et ſi tenui luce & clara fuerit, & nihil eam circundet, puram ſerenitatem, id eſt, ſine uentis, nebulis & pluuia ſignificat. Si uerò adfuerit uarietas, uel tenui rubeat luce, uel totus orbis illius, id eſt, limbus luceat etiam ea parte, qua non illuſtratur, tremereque uideatur, uentos ſignificat. Et ita nigra, pallida & obſcura imbres ac hyemes: adeò ut ſit eadem ratio Solis ac Lunæ. Circa areas uerò, ſi una fuerit & paulatim euaneſcat, ſignificat ſerenitatem. Si uerò duæ ſint, aut tres, ſignificant hyemes: quòd ſi cùm hoc rufæ fuerint ac quaſi laceratæ, hyemes & magnos uentos. Caliginoſæ ac ſpiſſæ, hyemes & niues, laceræ uerò nigræ aut luridæ, utrunque ſignificant.

Dubi

Dubitatur, quia si assumas septem dies pro quacunque configuratione Solis ac Lunæ, cùm sint quatuor in uno mense, assumemus uiginti & octo dies pro dijudicandis triginta, quod erit absurdum in tanta Lunæ uarietate. Propterea dicendum est, quòd Ptolemæus fuit inuentor participationis & in Musica, & in alijs, & maximus obseruator sicut & nos, naturæ subtilis & humidi pinguis: quædam enim sunt generalißima & non adeò omnibus cognita, quæ si obseruentur, magnam afferunt utilitatem. Igitur, ut dixi, participatio ipsa una est ex his. Vocatur autem participatio, quia si gratia exempli fiat coniunctio Lunæ cum Sole in die uigesima Augusti, iubet obseruari à decimaseptima usque ad uigesimamtertiam. Sit igitur quadrata radiatio eorundem die uigesimaseptima: iubet ergo per tempus, quod est à die decimaseptima usq; ad uigesimamtertiam, cognosci tempus à uigesima die ad uigesimamseptimam, & ita non ijdem dies obseruantur, qui etiam cognoscuntur, sed bene participant. Vtpote à uigesima die ad uigesimamtertiam. Decursus enim ille prior in Luna signum est decursus tẽpestatis sequentis, quia causa prior est effectu.

TEXTVS LXIX.

Errantibus ac inerrantium splendidis circunfusæ Areæ de proprietate coloris sui portendunt ea, quæ naturæ ferunt stellarum. Inerrantium etiam quasi turbulas aspiciemus, quo illa colore quàq; magnitudine videãtur. Nam si splendidiores, grandioréſque solito appareant, quacunq; in plaga cœli luxerint, ab illa ventos concitabunt. Quin etiam nebulosi gyri qui dicuntur, vt in præsepi & alibi propriè

si sereno cœlo aut exiles sint, visúmq; fugiant, aut perdensæ esse videantur, nimbos, puri verò ac vibrati turbulentiam ventorum portendunt. Iam si stellarum earum, quæ vtrinq; ad præsepe cernuntur asinorum appellatione, vna quæ septentrionalis sit, non appareat, flabit Aquilo: si verò altera australis non appareat, flabit Auster.

Hæc est tertia pars, in qua primùm præsupponit quod quandoq; contingit, scilicet areas stellis circunduci. Harum igitur color & natura stellæ significant quod uenturum est. De natura stellæ & coloribus superiùs doctrinam habuisti, sed tamen eā non simpliciter, sed quo ad tempestates attinet, considerabis: nam nigra & liuida Saturnia sunt, tempestatésque & uentos significant orientales: Rutila & Martia turbulenta tempora cum tonitru & fulguribus significant. Quòd si composita sit natura, utpote circa stellam de natura Iouis, area de natura Martis uideatur: iuxta naturam coniunctionis Iouis & Martis significabis. Porrò de coniunctionibus Planetarum superiùs dictum est. Sunt etiam circuli singulis stellis, id est, Limbi. Græca lectio habet τῶν τι πλῆθος ἐγτὸς ὄντων παραθηκητέων, id est, quæ sunt secundum ambitum intus contentæ spißitatis. De nebulosis gyris, ut Pleiades & Hyades, reliqua textus declarat. In hoc enim toto opere constanter obseruatum est, ut si conuersionem textus corruptam uiderem (Quod plerisq; in locis contigit) sola emendatione contentus fuerim: Si obscurus fuerit textus, ne uel unum (Et) inexpositum permittere uolui. Si textus ipse per unum multa significare uoluerit, quæ defecerant, omnia adieci. Verùm ubi textus ipse perfectus fuit atque clarus, ne uel unum uerbum addere uolui, nisi forsan ad causæ expositionem: unde admo

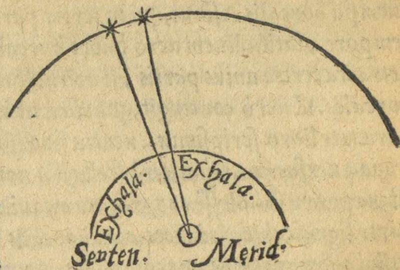
Tex. 45. & 52.

Cōmēt. 63

admonitum Lectorem pium uelim, ut omnino id semper obseruet, quod textum ipsius Ptolemæi cum ipso Commentario coniungat legendo, & ex his quasi unum corpus efficiat. Igitur ut ad rem reuertar, causam exponamus, quare gratia exempli borealis Asinus, qui in tertia parte Leonis est nostro tempore, latitudinem uerò habet borealem trium partium detracta tertia unius partis, si non uideatur, uentos efficiat boreales. Id uerò contingit, quoniam ut in primo de Rerum uarietate libro scripsimus, uentus fit eliso uapore à regione frigida uersus nos. Cùm uerò stella illa non uideatur, indicio est, uaporem ibi adesse congregatum, qui elisus uentos ex ea parte significabit. Sed dices, cùm borealis Asinus non solùm nostri comparatione, uerùm etiam Aegyptiorum australis sit, quo ad declinationem, cùm ab ea parte elidetur, uentus semper australis erit, non autem borealis. Ad hoc respondemus uaporem illum adeò esse humilem, ut borealis significet partem eam, quæ nostro oculo obducitur, extendi ad boream, atq; ita ab ea parte excitari uentos. Nam si extenderetur etiam ad austrum, australem Asinum occuparet: modò cùm non occupet, signum est exhalationem ad boream extendi: quoniam stellæ illæ cùm paruæ sint & obscuræ, & pauci luminis, à quacunque minima exhalatione absconduntur. Eadem ratione igitur ubi stellas aliquas non uideris ex paruis, alias uerò paruas eis proximas uideris, à contraria parte illius paruæ, quam uides, uentum expectabis. Gratia exempli, sint duæ stellulæ: quarum una sit posita inter septentrionem & orientem, nec uideatur, alia uerò orientalior, & in eodem situ, quo ad Septentrionem, quæ uideatur, tunc habebimus Corum uentum. Quia enim occidentalior ex his non uidetur, occidentalis est uentus: Quia uerò in æquali situ ad boream posita uidetur, borealis regio pura erit. Ventus igitur planè occidentalis erit, & ad boream declinabit:

Cap. I.

nabit: quia regio borealis tametsi pura sit, non tamen exquisitißimé. Nam iam supposuimus stellam illam, quæ absconditur, esse borealem. Ventus igitur occidentalis est declinans ad boreã paululùm: Talis uerò, ut dictum est, Corus. Vt uerò res tam utilis dignoscatur, & quæ dicta sunt de stellis, quarũ altera uidetur, altera non, cùm tamen ambæ propinquæ sint, atq; paruæ, figuram subieci.

Manifestum est autem, quòd ubi remotior sola non uideatur, aut neutra illarum, uentum oportet expectare ex ea parte, in qua stella obscurata sita est: Sicut etiam, si splendidior solito atq; grandior appareret.

TEXTVS LXX.

Prætereà, quæ certis tẽporibus in cœlo se ostendunt, & ostenta dicuntur, eorum crinita sydera semper squalorem, ventósq; prænuntiant, eò quidẽ vehementiores, quò pluribus in partibus & ipsorũ corpora grandiora fuerint. Diuisiones & iaculationes stellarum si ab vno angulo prorumpant, inde quoq; ventum emittunt. Sin occurrent inter se, ventorúmq; prælia suscitant: Sin verò de quatuor plagis ruant, hyemes varias ferunt, atq; etiam fulmina, tonitrua, & quæ alia huiusmodi sunt.

Per

Per squalores, intelligit siccitates prauas, quibus herbæ & arborum folia, aut siccantur, aut flaccescunt. Cæterùm quia hæc quarta & quinta pars textus per se clara est, quædam quæ ab Hermete dicta sunt Ptolemæi placitis consentanea, subiungere, quanuis loco aliena uideantur, ut quæ non de his, quæ in sublimi apparent repentè, sed de perpetuis syderibus scripta sint, libet: Ea autē ut Haly recitat, talia sunt:

Cum malefica, seu in genitura alicuius, seu erectione regni, seu in principio ciuitatis, seu in distributione prouinciarum, per signa transierit per altitudinem Planetæ significatoris & maximè si retrograda fuerit, & eò magis, si ibi steterit, atq; eò magis, etiam si illi signo fuerit inimica, ut Saturnus Arieti, Mars Libræ & Tauro, & uterq; illorum Cancro, & Mercurius Piscibus, & Sol Libræ, tūc quicunq; subijcientur illi signo, patientur quippiam: Et eò magis, cùm Planeta super gradum proprium exaltationis alterius trāsierit. Et si fuerit regnum aut Rex, tunc ministri illius graues erunt subditis & iniusti. Rursus cùm gubernator seu præses Planeta uitæ uel honoris, uel diuitiarum mutatur de signo in signum, hora qua mutatur, erige figuram, & uide quis Planeta illum aspiciat: Et si sit gubernator decimæ domus, inspice quis Planeta sit in ea uel aspiciat eam: Et si sit gubernator loci Solis uel Lunæ, uel ascendentis, uel partis fortunæ, inspice quis Planeta sit in illo loco uel aspiciat eum: Et secundum illud iudica de Rege per principium Regni, & de ciuitate, & de prouincia, & de priuato homine. Exemplum, si cùm gubernator medij cœli mutatur de signo in signum in figura regni, & hora qua mutatur ipse gubernator sit in septimo loco, & Saturnus in medio cœli aspiciens eū de quadrato, tunc Rex ille propter auaritiam & secordiam negligetur à suis subditis, et odio habebitur. Et si debilis fuerit erectio Regni, et processus testimoniū præbuerit, fieri poterit, ut insidiæ illi

parentur: Si non, non erunt nisi uerba. Ex quo patet, quòd ex moribus cuiusq; Regis, gentis, et priuati, facilè poteris dignoscere Planetā qui gubernat, si fuerint mores perpetui: Si uerò fuerint mores unius anni, uel aliquot mensium, uel dierum, cognosces naturam Planetæ qui gubernatori miscetur. Nam si fuerit auaritia cū socordia & malignitate, erit Saturnus. Et si fuerit auaritia cū audacia et crudelitate, erit Mars. Et si fuerit iustitia cum liberalitate, & pietate, erit Iupiter. Et si fuerit liberalitas cum bonis uerbis, iocis et conuiuijs, erit Venus. Et si fuerit uarietas morum & subdola uerba et delectatio picturarum & artiū, erit proculdubiò Mercurius. Et si fuerit auaritia occulta cum splendore et magnificentia magna, & ambitione summa cum iustitia, erit Sol: et hoc contingit raró. Et si fuerit ille, quasi mercator & humilis cū plebe, totúsq; negotiosus et uarius, fungatúrq; quasi officio suorum magistratuum, uel si fuerit priuatus suorum seruorum, erit Luna: & hoc etiam contingit raró. Ex hoc etiam sequitur, quòd qui habent gubernatores tardi motus, fortunā habent æqualem, seu bonam, seu malam. Qui uerò ueloces motus, uariam & inconstantem, quia sæpius mutantur de signo in signum. Et planetæ inferiores et ueloces in motu, & oriētales à Sole, & iuxta orientem, et in principijs signorum, festinare faciunt euentus & successus rerum, & contrarij retardant. Similiter etiam septentrionales nobis iuuant ad celeritatem, meridionales ad tarditatē: contrariū contingit in hoc habitantibus ultra æquinoctialem. In his tamen certus ordo habendus est. Primum igitur est, quòd Planeta sit orientalis à Sole: Secundum, quòd sit auctus motu: Tertium, quòd sit ab ascendente ad medium cœli: Quartū, quòd sit Planeta uelocis motus natura, id est, inferior Sole: Quintum, quòd sit in initio signi: Sextū, quòd sit borealis, et hoc pro festinatione: cōtrario ordine pro tarditate. Nota etiā, quòd Planetæ inferiores

sunt

sunt boni pro negotijs paruis, et sæpe recurrentibus, ut mercibus, conuersatione hominum, exercitatione artiũ, quæ quotidie mutant aliquid, utpote pro Medicis: mali autem pro rebus magnis ac stabilibus, ut regno, consilio, iuris administratione, bellica arte, pictura, sculptura, plastica. Vnde quibus Planetæ inferiores solùm dominantur, si iustitiæ sint administratores, eam pro commodo proprio metiuntur: Dico autem pro amicitia, muneribus, expectatione mutuæ gratiæ, urbanitate & iocis, & potentia partiũ. Superiores autẽ Planetæ inepti uicißitudinibus & paruis negotijs, magnis autem & stabilibus utiles & conuenientes. Inspice etiam in unoquoq; negotio in initio eius, & decursu statum Planetæ secundum naturã dominantis: Veluti si duo Reges pugnent, quorũ neq; genituram habeas, neq; principia regni: quia bellum pertinet ad Martem, inspice si sit orientalis, uincet Rex cuius regnum est magis uersus orientẽ: Et si occidentalis fuerit Mars, toto tempore decursus belli erit contrarium. Et similiter si fuerit septentrionalis, uincet Rex, cuius regnum erit magis uersus septentrionẽ. Et si regio una fuerit magis uersus orientem, et meridiem altera, & mars fuerit orientalis et borealis, erit in eodem tempore fortuna uaria. Et si Mars permutet situm in contrarium, permutabitur & fortuna illorũ regum. Idem de alijs significatoribus. Et quando gubernatores trigonia alicuius uel loci uitæ uel medij cœli, id est, honoris uel partis fortunæ seu regni, seu regis, seu priuati, seu gentis, seu ciuitatis, robusti fuerint, & maximè in cõparatione loci, tunc talis res erit ualida. Et si fuerint debiles & infelices & maximè maleficæ, tunc in illa re euenient multa incõuenientia. Et rursus scias, quòd ex deterioribus dispositionibus, quæ contingant in significatoribus, est quòd Saturnus sit oppositus Marti retrogrado, et alter eorũ fuerit significator: uel si ambo fuerint iuncti, & retrogradi aspicientes significatorẽ ex oppo-

sito, & maximè, si significator fuerit occidentalis à Sole, uel sub illius radijs, uel si iungantur significatori, sic dispositi, uel illum de quadrato respiciāt. Et scias, quòd natura signorum etiam ostendit mala, nam si significator gentis damnetur in trigono Cancri, erunt inundationes aut genera lepræ: Et si in trigono Geminorum, erunt latrones & bella, & forsitan pestis. Mars autem & Mercurius propriè significant latrones in humanis signis, quando simul participant radio uel dominio: Et causa est, quia uterq; eorū est infidus, promptus, crudelis, uigilans, infelix, & tales sunt latrones. Et si fuerit in trigono Tauri, erunt terræmotus, uel iactura in armentis. Et si fuerit in trigono Arietis, erit iactura in frugibus & arboribus propter siccitatem, uel febres acutæ, uel etiam iactura in animalibus, & rabies canum & luporum. Præter has sunt sex regulæ notatu dignæ, quæ nostræ sunt: & sunt ex sententia Ptolemæi, quarum una est regula generalis effectuum.

Regula generalis effectuum.

Effectus omnes significatorum generaliter reducuntur ad tres dispositiones, naturam significatoris bonam, uel malam, aut mediam, ad debilitatem uel robur, ad qualitatem, quòd sit felix uel infelix: Ita ut optimi effectus fiant, cùm benefica fuerit robustißima felicißima: peßimi, cùm malefica fuerit robustißima infelicißima. Media cognosces ex his.

Regula de succeßibus.

In genituris priuatis, & initijs ciuitatum, & erectionibus regnorum, & qualitatibus temporum, sunt duo genera dominationis, succeßio & participatio. Participatio est, cùm duo Planetæ dominantur in eodem loco, & neuter eorum est debilißimus, & tunc contingit idem, quod duobus in eodem magistratu administrantibus, quia uterque participat in actionibus: ueluti in genitura nostra, Venus est domina domus & finis, & secunda domina trigoni: Luna

uerò domina altitudinis & prima domina trigoni, & aspicit ascendens: Ideò qualitas erit composita perfectè & bene mista ex natura Veneris & Lunæ. Sed succeßiones fiunt, quoties solùm unus potest præesse illi effectui: Vel etiam si duo poßint præesse, unus propter debilitatem redditur inhabilis. Tunc contingit, sicut in duobus, qui pugnant de aliquo magistratu, tunc quicunq; succumbit ex illis, nihil penitus retinet dignitatis, etiã si in mille suffragijs caderet uno solo ab altero, & præter id uictor conatur omnia facere contrario modo ei, qui uictus est. Exemplum primi modi in nostra genitura, Luna succedit Soli in uita, pòst ascendens, quia Sol est nimis debilis, & ideò Sol nihil penitus significat in uita, quia ex toto excidit à dominio. Et si Sol perueniret ad centum peßimas directiones, nihil penitus offenderet in uita. Et quando Luna peruenit ad oppositum radiorũ Solis, radij Solis quasi interfecerunt ex pestilenti febre & bubone, aliisq; dispositionibus succedentibus prauis. Exemplum aliud: sit significator Iupiter honoris & dominus decimi loci, & in reuolutione sit sub radijs Solis: & ita amittit significationem & non redit ad secundum significatorem, sed ad signum decimæ. Dico igitur, quòd eo anno experietur mirabiles mutationes in honore iuxta Planetas ambulãtes in illo signo. Exemplum secundi: in tertia genitura dominus loci Lunæ erat Mercurius, inde Luna, Mercurius est debilißimus Sub Sole, ideò res redit ad Lunam, & quæ significantur per Lunam, erunt de natura Lunæ in totum absque ulla significatione Mercurij. Et similiter in eadem Mercurius erat primus significator loci Iouis & Martis, & Saturnus secundus. Cùm uerò Mercurius sit debilißimus, tota res redit ad Saturnum, & tantum abest, ut fiat aliquid cum participatione Mercurij, quòd Saturnus omnia administrabit absque ulla participatione Mercurij, & ut ita quasi dicam in contemptum.

Regula de Planetis combustis.

Cùm Planeta fuerit sub Sole, Sol ipse disponit loco illius Planetæ seruata qualitate eius. Exemplũ: in tertia genitura, Sol significat pro Mercurio eadẽ, quæ Mercurius: puta si uolueris cognoscere ingenium eius, considera dispositionẽ Solis, qui est in Ariete: Et ideò potens ac felix: & significat amorem ad disciplinas, eruditionem, splendorem in negotijs.

Regula de initijs regnorum.

Aberrant Astrologi, qui initia regnorũ sumunt ab electione solenni, quæ fit cum pompa, & est uoluntaria, ideò nunquàm diuinant. Nam cùm ille iam habeat potestatem regiam, & electio illa non addit nisi prompã, re uerò est inanis, oportet quòd cùm constitutio astrorum sit similis rei, à qua sumitur, quòd talis constitutio electionis regni nihil significet: cùm quia merè uolũtaria, tum quia est sumpta à tempore, in quo nullam acquirit potestatem ueram, sed solùm speciem quandam potestatis. Ob id igitur si regnũ sit per succeßionem, capies in ipsa hora acceßionis, id est, mortis Regis præcedentis: Si uerò sit per electionem ab ipsa hora in qua primùm consenserunt, & nõ ab ipsa pompa uel cæremonijs, quia pompa & cæremoniæ, postquàm iam electus est suffragijs, sunt in arbitrio Regis, ipsa uerò electio per suffragia est in arbitrio Dei & cœli eius ministri. Et ab eo tempore sumenda est constitutio cœli pro regno, & ita in Pontificibus Maximis eligendis. Si uerò regnum acquiratur cum contentione, ut contingit inter fratres, uel sit regnũ nouum bello acquisitũ, sicut dixi in eclipsibus, quòd debet sumi constitutio cœli à medio ipsius eclipsis: Ita hìc ab initio uictoriæ, quãdo omnes iam incipiunt fugere. Et si fuerint plures uictoriæ, sumatur illa, postquàm uires inimici nunquàm amplius refectæ sunt. Et si fuerint ciuitates, quæ se tueantur aduersus illum, ab hora expugnationis illius, uel deditionis uolũtariæ, postquàm nulla repugnauit

nit pro libertate, neq; certauit extremo conatu, sed solùm, ut bonas conditiones acciperet. Plerunq; autem contingit, ut hoc eueniat in Metropoli, non tamen semper. Et quando Metropolis uno tempore acquiritur & aliæ ciuitates alio tempore: tunc oportet diuersas facere figuras, & quælibet seruit suæ ciuitati. Et similiter si ciuitas principalis capta fuerit uno tempore, & arx eius ualida alio tempore, tunc regnum illud erit quasi diuisum, & oportebit facere plures figuras, & unaquæque seruiet suo loco. Et hoc est secretum magnum.

Regula de transmutationibus.

Dico etiam, quòd Caput & Cauda Draconis, cùm iunguntur Planetis, magnas habent uires: Vtpote si Saturnus coniungatur Capiti, quia iam locus ille eclipticæ magnam uim recipit à Luna, quæ ueniens ad nos, bonum affert: Ideò Saturnus bene afficitur à Capite, & malè à Cauda. Verùm quia Saturnus ipse inficit locum sua frigiditate & siccitate & Luna ueniens ad nos, transit per illum, ideò Luna malè afficitur, quãdo Saturnus fuerit iunctus Capiti Draconis, & deteriùs, quando Caudæ: Ita coniunctio Capitis Draconis cũ Saturno, iuuat decreta Saturni, sed malè afficit Lunam: cõiunctio uerò Saturni cũ Cauda, inutilis est utriq;, id est, Saturno & Lunæ. Sic coniunctio Iouis cum Cauda, inutilis est Ioui, utilis uerò Lunæ: coniunctio uerò Iouis cum Capite, utilis est utrique, scilicet Ioui & Lunæ.

Regula de statu temporum.

In æstate interlunio tempus est calidius, quia Luna nobis proxima est: plenilunio frigidius: quia cùm Sol sit nobis proximus in æstate, in plenilunio Luna illi opposita erit remota à nobis. In hyeme autem plenilunia faciunt tepidiores noctes, quia Luna nobis proxima est, ut nouilunia frigidißimas, quia Luna abest à nobis. Eadẽ ergo regula erit de omnibus Planetis calidis, Marte, Venere, Ioue: Contraria de frigidis, Saturno

turno atq; Mercurio: quando Mercurius naturæ Saturni assimilabitur. Stationes autem Planetarum maximè ostendunt eorum uires, ut rectè obseruauit Ioannes Vernerus Noricus, uir ueridicus. Saturnus enim frigiditatem facit, Mars calorem, Iupiter temperamentū & serenitatem, Venus pluuias. Cúmq; Luna ad ascēdens nouilunij aut plenilunij peruenerit, plærunq; mutatur aër iuxta decretū nouilunij uel plenilunij. Similiter cùm ascendens directione peruenerit ad Planetam loci nouilunij uel plenilunij dominū, dando partes 13. minuta 11. pro unoquoq; die. Ingressus etiam Planetarum in signa sui casus tempora mutant. Coitus quoq; plurium & maximè cum fixis similis aut cōtrariæ naturæ tempora mutat. Et maximè, cùm Luna ad illos peruenerit corpore uel aspectu. Cúmque tales coitus in plenilunia aut nouilunia incidunt, erunt ualidiores. Minus firmum est, quod tamen sæpius obseruatum, uerum inuenit, Venerem & Martem, & Solem cùm partem cardinis occidentalis hora æquinoctij ingrediuntur, maximas aëris mutationes afferre pro suæ naturæ qualitate. Lunam quoq; idem facere, quoties Planetæ occurrit occiduum æquinoctij cardinem peragranti.

TEXTVS LXXI.

Nubes in quibuscunque finibus conspectæ assimiles floccis lanæ, nonnunquàm hyemes afferunt.

Intendit per hyemes non tempus hyemis, sed pluuias cùm frigore: causa est, ut Haly bene dicit, uapor humidus ualde crassus & copiosus: nam flocci illi craßitiem ac spißitatem ostendunt. Et hæc sufficiunt pro sexta parte textus declaranda: Nunc sequitur septima.

TEXTVS LXXII.

Sed arcus quocunque tempore extiterit, si

sere

ſerenum ſit, hyems: ſin hyemet, ſerenitas expectanda.

Cauſa huius eſt, ut bene Haly inquit, quia arcus cœleſtis fit à nube rorida ſparſa. Si igitur ſuccedat ſerenitati, ſignum eſt, quòd aër humectatur & craſſeßit. Ideò ſignificat hyemes, id eſt, imbres magnos. Si uerò ſuccedat imbribus, cùm hi fiant à denſis nubibus & denſo aëre, cœleſtis arcus ſignificat utrunq; iam rareſcere. Ob id Moſes ſcripſit Deum poſuiſſe Iridem in ſignum fœderis ipſius cum humano genere: nam cùm Iris fiat, ut diximus, à nube rorida atque diſgregata, nec inundationes, nec ſqualores ſuccedere poſſunt.

TEXTVS LXXIII.

Vt autem hæc concludātur, ſciendum generalia viſa aëris certis temporibus eadē portendere, quę ſunt in ſuperioribus de ſuis quæque accidentibus explicata. Atque hactenus placuit de generali inſpectione vniuerſalium atque particularium ſignorum breuiter diſſerere. Quod ſupereſt, Genitales præcognitiones, ſicut & ordo poſtulat, nunc deinceps exequemur.

Concludit in hoc, quòd ſignificata horum, quæ in cœlo uidentur ſuper tempora ſingularia, ſcilicet propria, & paucorum dierum, ſunt ſimilia in natura & diſpoſitione, ſignificatis eorundem ſuperiùs explicatis, dum de coloribus deliquiorum loqueremur. Com. 53.

FINIS SECVNDI LIBRI.

IN COMMENTARIA TERTII LIBRI

Ptolemæi de Iudicijs, Hieronymi Cardani Mediolanensis Medici, ad Reuerendissimum D. Ioannem Hamulthonem Sancti Andreæ Archiepiscopum, Legatum &c.

PRAEFATIO.

HActenus de generalibus iudicijs tractatum est: Nunc verò de genituris, quod principale, vt diximus, fuerat intentum, tractandum est. Quærit Haly, quod superfluum est, cur Ptolemæus scilicet nō tractet de electionibus & interrogationibus: cùm interrogationes omnino sint sortilegæ atque indignæ non solùm viro Christiano, sed viro bono. Similiter electiones plus inuentæ sunt causa auaritiæ Astrologorum, quàm quòd quicquam conferant in vtilitatem eligentis. Etsi quippiam modò continent veritatis, illud adeò est tam exiguum atque abstrusum, vt dignum arte non videatur. Ars enim est de euidentibus & quæ commodè pa-

rari

rari possunt. Horum cùm neutrum sit in his, non est ars de illis. Velut nec de imaginibus faciendis in nubibus tanquàm in speculo, quę cùm fieri posśint, ad artem tamen nullam spectant, cùm sint maximæ difficultatis, & nullius propemodum vtilitatis. Sed has & interrogationes vanas cōmenta est auaritia Astrologorum, velut & Sacerdotum auaritia multas superstitiones quæ cùm religionem non posśint facere deteriorem, tamen indigna sint viris probis: Ita hæc superstitiosa sunt & indigna homine Christiano, nec tamen artem ipsam superstitiosam reddere possunt. Propterea Ptolemæus ab his in genuinis libris, tāquàm superstitionibus abstinuit, nec omnino vllum verbum fecit. Vnde facile est intelligere, tum ob hæc, tū ob diuersas de eisdem rebus sententias, quæ à Ptolemæo in his libris referuntur, & ab authore Centiloquij, non esse authorem Centiloquij ipsum Ptolemæum. Verùm quod maius est argumētum, in oppositum est procœmium Centiloquij, in quo de Syro meminit & de his libris. Sed huius rationem reddit Galenus dicens: Olim Reges vt instruerent bibliothecas, magno pretio emendo illustrium virorū scripta, caussam dedisse, vt sua veteribus attribuerent. Quòd verò obijcitur ab aliquibus, constitutio

tiones generales facere, vt singularium geniturarum superfluæ videantur, tum quia constitutiones generales propriam vniuscuiusque vincunt, tum etiam quòd eodem modo liceat de singularibus iudicare (atq; id probat Ptolemæus trifariàm in procœmio sequenti, vbi dicit (Quæ operando, & quæ cõtemplando) id est, quòd modus operandi astrorum, & contemplatio est eadem tam in vniuersalibus, quàm in singularibus, idque trifariàm ratione causæ, id est, quia omnia contingunt per Solis ac Lunæ ad cæterorum syderum motus ac constitutiones luménq;, tum etiam traiectiones in aëre: nam istæ eædem sunt causæ ad vnguem effectuum in prouincijs & ciuitatibus, & in genituris singulariũ hominum. Secundò, mediũ est idem, scilicet continens ipsum. Tertium est idem genus effectuum, puta calor, frigus, detrimentum ab aquis, detrimentum ab hominibus, detrimentum à feris, serpentibus, alijs) Respondet ergo Ptolemæus, quòd differunt in ratione principij, quia in vniuersalibus accipimus duplex principium. Vnum à cœlo, vtpote eclipsim, aliud ab inferioribus, velut quòd hæc prouincia huic signo subiecta sit, vel hæc ciuitas talem originem habuerit: Sed in singularibus solùm principium ab inferioribus sumimus, id est, ab il-
lius

lius proprio ortu. Ex quo colligitur regula, quam dixi ſuperiùs, quòd eclipſis ſuperueniens alicui genituræ, vbicunq; cadat, nihil penitus nocet, niſi inquantum nocet illi regioni & ciuitati: aliter ſequeretur, quòd etiam ſingularia haberent duo principia, ſcilicet ſuperius & inferius. Per ſuperius intelligit defectus luminarium & vehementes ſtellarum occurſationes, id eſt, ſuperiorum magnas coniunctiones & luminarium cum fixis. Quibus manifeſtum fit reſponſum ad primam dubitationem, ſcilicet quòd generales conſtitutiones deberent ſufficere ad prædicendum de ſingularibus hominibus: non enim ſufficiunt propter duas cauſas. Prima, quia generales conſtitutiones non ſemper ſignificant ſupra ſingularia, quia non ſemper conueniunt cum loco, in quo habitat ille homo. Deinde etiam, quòd conueniant, non ſunt quandoque adeò vehementes, vt poſsint ex toto euertere ſingulare illius principium genethliacum, ac omnino diſponere illum ſecundum naturam diſpoſitionis generalis. Veluti ſi aliqua diſpoſitio generalis ſignificet ſtudioſos, non tamen ille fiet ſtudioſus, cui à natura odio ſunt bonæ literæ & quaſi exoſæ.

CLAVDII PTOLEMAEI MATHEMATICI DE IVDICIIS, LIBER III.

Caput primum, quod est Procemium.

TEXTVS 1.

Xplicata à nobis in prioribus, communiũ euentuum consideratione, nimirum quæ & natura præcedit, & plurimum valet in peculiarium, prout vniuscuiusque conditio requirit, casuum decretis, quam quidem præscientiæ partem Genethlialogicam dicimus, existimare conuenit vtriusq; generis vnam, eandémque vim esse, qua operãdo, qua cõtemplando. Enimuerò tam generatim multis, quàm singulis peculiariter accidentium effectrix est errantium stellarum, Solísque ac Lunæ motio, mutationis autem subiectarum hisce rerum præcognitio, erudita est secundum conformes cœlestium

lestium corporum per circũfusum nobis cœlum traiectiones accepta obseruatio, nisi quatenus generalis illa cœlestium efficientia latiùs patet, ac seipsa contenta est: partibus verò non ita. Nec verò initia vtrarunq; , vnde sumentes cœlestium constitutionem, quæ per eas figurarum commistiones significantur, præuidere nitimur, eadem esse putabimus, sed generalium effectionum complura (neq; enim vnum habemus vniuersorum) eáque non ab inferioribus semper accipienda, sed à superioribus etiam, causásque euentuum inferentibus. Ferè enim in ijs omnibus ex defectibus luminum euidentioribus & vehementibus stellarum occursationibus considerationem instituimus. Singulis verò hominibus peculiariter contingentium & vnum statuimus exordium, & plura: Vnum videlicet ipsius concretionis humanæ. Complura verò ea, quæ deinceps primo isti initio succrescunt. Sed hîc antiquius habetur vnum illud initium, cùm reliqua tanquàm subiecta sibi perficiat.

COMMENTARIVS.

Eclarat rationes dictas in præcedenti procemio, sed concludit initium unum esse principale, quod est à genitura: reliqua autem quæ illi succrescunt, scilicet directiones, diuisiones ætatum per Planetas, progreßiones: de quibus in fine huius tractat.

TEXTVS II.

Quæ cùm ita habent à primo initio accipiuntur quæ vniuersim nato conueniunt, à reliquis autem quæ labentibus temporibus euenient leuiora grauioráue iuxta temporum succedentium, quam dicemus distributionem.

Sensus est initium illud, id est, Genethliaca constitutio significat, quæ uniuersim conueniunt nato, utpote, si erit ingeniosus, honoratus, pulcher, gratus, diues: reliqua uerò tria quæ diximus, directio, diuisio & progreßio significant incrementa & decrementa horum. Memineris tamen diuitias & honores (quoniam filij earum participes fiunt) natiuitate filiorum & morte immutari, item coniugijs. At in coniugijs (ut dictum est) non solennitas illa & pompa animaduertenda est, sed primus punctus consensus eorum, qui possunt.

TEXTVS III.

Cùm verò sit humanæ genituræ temporale aliquod exordium, natura quidem ipsius fœtus, potentia verò, & vt contingit, cùm fœtus enitendo in lucem editur, si constet de sationis tempore, ita vt illud vel casu, vel obseruatione correptum sit, illud sanè sequi conuenit ad corporis, animíque peculiares conditiones coniectandas, considerando cuiusmodi sit effectionum, quæ tunc temporis sit astrorum constitutio. Semel enim in initio cùm pro ratione circumfusi cœli suã qualitatem semen induit, licet succedentibus temporibus corporatura diuersa

diuersa fiat,cùm tamen propriam tantùm materiam natura augescendo sibi conciliat, magis imitatur primum illum statum suum & peculiarem priúsque impressam cõformationem. Verùm enimuerò, quando illud initium (vt ferè euenire solet) ignoratur, à partu necessariò accipiendũ est, quod & ipsum maximum est,& hoc solo à priori superatur,quod per illud etiam,quæ ante partum contingunt,præscire liceat. Ac profectò si quis illud initium quis appellauerit,hoc verò quasi post principium,magnitudinem huius tempore quidem inferiorem, æqualem verò atque adeò perfectiorem potentia constituerit, vt propemodum non abs re illa seminis humani,hæc verò hominis appellari posit generatio. Siquidem multa etiam tunc infanti accrescunt,quę priùs cùm in vtero materna esset, illi non aderant, atque hæc peculiaria humanæ naturæ,corporísque configuratio, licet ibi nihil videatur nouæ qualitatis in partu accedere, hoc acquirit, vt iuxta cœli circumfusi constitutionem in lucem edatur, quum natura post maturitatem fœtus ad conuenientem situm, similémque illi, quo primùm informari cœpit, partum vrgeat, vt meritò & huius generis effectionum existimare conueniat significationem esse, quæ in partu contingit astrorum constitu-

tionem, non vt effectricem omnino sanè, sed quæ necessariò similimam efficiendi vim potentia complexa sit.

Duplex statuit initium humani corporis: primam generationem & natiuitatem, generationem præfert ipsi natiuitati. Et quia aliquis posset dicere, generatio fœtus multis diebus durat imò mensibus? Respondet, quòd in illo momento sancitur, quando eijcitur, quicquid futurum est. Et ob id, quicquid accedit, simile redditur priori. Quod facilè exemplo demonstrari potest in seminibus, quæ plantantur: quæ si calida sint, quicquid accedit, calidum fit, et simile in substantia & reliquis. Sed quia tale principium est ignotum, ideò suscipimus primum principium, quod est natiuitas, quod dicit licet minus significet, quo ad tempus, quàm principium genituræ, quia natiuitas ipsa significat ab ortu usq; ad mortem, genitura uerò significat à tempore generationis usq; ad mortem, & ita nouem menses plus, attamen natiuitas perfectior est generatione: quia generatio est fœtus generantia, & ortus seminis humani. Natiuitas uerò est ortus ipsius hominis. Quantò igitur perfectior est homo semine & imperfecto fœtu, tantò natiuitas est perfectior generatione. Quòd autem ita sit, ostendit, quia licet non fiat noua generatio post partum, neq; accedat aliquid corporeum, in partu multa tamen accedunt quæ priùs non habebat, quorum primum est respiratio cerebri per nares & palatum: secundum respiratio per pulmones & asperam arteriam, & os: tertium est assumptio nutrimenti per os: quæ omnia dum infans est in utero, fiunt per uenas & arterias umbilici. quartum est eiectio urinæ per uirgam, quæ & ipsa fit dum infans est in utero per meatum medium inter uenas & arterias. quintum est excretio fæcum, quæ nulla fit, dum infans est

in utero, ita ut aliqui nati sint sine anno. sextum est, uti sensibus exterioribus Et hæc omnia contingunt statim ab ortu. Quædam etiam statim post ortum: quorum primum est uigilare & dormire, quanquàm hoc sit incertum, an fiat etiam dum fœtus est in utero: Secundum est ridere & plorare: tametsi aliqui crediti sint plorasse in utero matris pro ostento: pauciores ridere, maiore etiam ostento. Quinimo etiam pro ostento habitum est Zoroastem Magiæ inuentorem, statim cùm natus esset, risisse. Tertium est usus sensuum interiorum. Quartum, sunt motus membrorum perfecti ut ambulare. Quintum, est iudicium sensuum exteriorum. Sextum, est sermo. Sunt etiam quædam symptomata, ut tußire, sternutare, singultire, titillationem sentire, quæ pro octauo possunt poni. Nonum, est uariatio uocis, exaltatio, depreßio. Decimum, Veneris usus. Vndecimum, ortus quarundam rerum, ut pilorum, capillorum, dentium: quanquam etiam aliqui nascantur cum capillis, ut ego & filij mei. Duodecimum, est generare alium, quanquàm muribus aliquibus id contingere affirment, ut etiam in utero matrum fœtus alios gignant in semetipsis: Et horum partem Haly in Commentario aßignat. Ex quo colligitur, quòd Ptolemæus non credit natiuitates agere tanquàm signa, sed solùm tanquàm causas: in qua re multi decepti sunt. Nam si existimaret natiuitatem posse significare super præcedentia, nihil magis conueniebat, quàm ut super illos nouem menses generationis uim haberet, quod cùm neget Ptolemæus, manifestum est natiuitatem non esse signum in aliquibus, sed causam tantùm. Dicit enim Ptolemæus hoc in textu (Hoc solo differt genitura à natiuitate, quòd per genituram præscire non licet, quæ ante partum contigerint) Hoc autem mente habe quia plurimum facit ad intellectum sequentium. Dicit deinde, quia aliquis posset dubitare quomodo nati-

uitas poßit significare super corpus, cùm non sit causa illius (quippe iam iam perfectum est) quòd natiuitas est similis generationi: quia natura emittit fœtum in ea constitutione cœli, quæ simillima est constitutioni generationis. Porrò, quæ similitudo sit hæc, Ptolemæus non dixit, Haly dixit, quòd prima similitudo est, quia Sol est in septimo signo, uel in nono, uel in decimo, uel in undecimo in tempore natiuitatis ab eo, in quo erat tempore generationis. Veluti si in generatione fuit in Aquario Sol, nascetur necessariò infans, si uiuere debet, postquàm Sol fuerit in Leone, uel Libra, uel Scorpione, uel Sagittario. Et quia Leonem Aquarius respicit de opposito, ideò natus septimestris, cum difficultate uiuere potest: uiuit tamen. Si uerò post Solem in Scorpione erit in quadrato sui loci prioris: Et ita natus decimo mense etiam poterit uiuere, sed aliqua cum difficultate: Si uerò Sol sit post Sagittarium, respiciet locum de sextili, & nascetur undecimo mense, ideò poterit uiuere, sed cum difficultate: quia radius sextilis est debilis. Verùm si nascatur Sole Libram inspirante, nascetur ualidus quo ad rationem signorum, & nascetur in nono mense, quia Libra respicit Aquarium trigono radio. Si uerò nascatur, dum Sol est in Virgine, nascetur octauo mense. Cùm igitur Virgo non respiciat Aquarium, non poterit natus eo mense uiuere. Contingit tamen aliquos uiuere natos in octauo mense, quando Sol fuerit à principio in Piscibus uel Virgine, uel Geminis, uel Sagittario hora generationis, deinde tempore natiuitatis sit in octauo signo, quod respicit, aut imperat, uel obedit, iuxta numerum graduum. Exemplum, aliquis nascitur, cùm Sol est in uigesima parte Libræ, dico quòd oportuit, si generatus fuit, dum Sol erat in Piscibus, quòd esset in undecima parte Piscium: quia undecima pars Piscium intuetur uigesimam Libræ. Breuiter igitur

tur concludendo in aspicientibus signis intelligitur, quòd transierit Sol talem aspectum & durat per unum mensem póst. Exemplum, si Sol sit in uigesima parte Capricorni, septimus mensis incipit, dum Sol est in uigesima parte Cancri, & durat, donec Sol peruenerit ad uigesimā partem Leonis: à uigesima parte Leonis, usq; ad uigesimam Virginis est octauus mensis, in quo non potest nasci, quod uiuat, quia nullus est aspectus qui præcesserit per triginta gradus, nisi contingat quòd duo illi gradus se intueantur, quemadmodum in exemplo iam dato. Cùm uerò Sol fuerit in uigesima parte Virginis, incipiet nonus mensis, quia iam peruenit ad trigonum suum, & durat usq; quo Sol perueniat ad uigesimam partem Libræ: tunc uerò peruenit ad quadratum suum, & ita incipit decimus mensis: & eodem modo de undecimo, qui finitur, cùm Sol est in uigesima parte Sagittarij. Et quia uigesima pars Sagittarij non aspicit uigesimam Capricorni, non poterit nasci infans duodecimo mense, ut uiuat, nisi in una sola die, quando Sol esset in signo & gradu aspiciente. Veluti hora geniturae in undecimo gradu Capricorni, hora natiuiatis in uigesimo Sagittarij. Viuacißimi igitur secundum hanc rationem sunt nati nono mense, inde decimo, inde undecimo, inde septimo: minimè nati octauo, & etiam longè minùs duodecimo. Quæ ratio Astronomica cùm concordet experimento, manifestum est, quòd est uera. Secunda concordia est à Luna, & est Hermetis, ut etiam recitat Haly hîc in Commento. Ex qua patet, quòd etiam iudicio Haly Centiloquium sit Hermetis, & non Ptolemæi, & si postmodum, illud exponendo Haly mutauerit sententiam. Dicit ergo Hermes. Luna tempore natiuitatis est in signo, quod ascendebat tempore generationis: & ascendens tempore natiuitatis, est idem signum uel eius oppositum, in quo Luna erat tempore generationis. Dicit Haly se hoc frequentiùs expertum esse:

uerùm licet non semper. Sed animaduerte, quòd Haly aliter interpretatur uerba Hermetis, quia habuit falsam conuersionem. Tertia concordia est nostra, & est quòd sufficit post Solis Concordiam, ut Luna uel aliquis alius Planeta dominus coniunctionis uel oppositionis præcedẽtis generationem perficiat circuitum, uel commutetur cum altero luminarium, uel per directionem perueniat ad locum luminaris, uel (quod frequenter contingit) quòd Mars perueniat ad locum oppositum, in quo erat in genitura: quia Mars propriè significat partum, quia partus fit cum maximo dolore, & acerbißimo, & multa effusione sanguinis, & periculo mortis matris, quæ omnia sunt opera Martis. Et tales partus plerunque sunt laboriosi, sicut quando ego natus fui. Quod si uel iam dies partus sit constituta, id est, quando fœtus conuertitur cum capite inferius (illud enim est tempus propriè, quod cum generationis tempore concordat, & non natiuitas, unde multi Astrologi decepti sunt quærentes nodum in scirpo, dum quærunt concordiam natiuitatis cum generatione) consurget quarta ratio, quæ etiam tenet in partu uiolento: quando aliqua mulier parit propter lapsum corporis in terram, uel percußionem, uel timorem, uel nimiam defatigationem, uel ieiunium, uel medicamentum, uel si infans excisus fuerit, poterit uiuere seruatis tribus rationibus, numeri mensium per Solem, ut dictum est, & numeri dierum per Lunæ reditus applicationes, & defluxiones, & numeri horarum diei per id, quod ascendat talis numerus signi, uel sit in medio cœli, qualis est numerus signi, in quo est Planeta, qui dominatur loco coniunctionis aut oppositionis luminarium natiuitatem præcedentis. Quòd si seruari non poterit, quia tam præceps sit ortus infantis propter casum & uiolentiam externam, aut excisio non in id tempus incidat, tunc uiuere non poterit. Ex quo patet, quòd etiam tales partus naturales

sunt

ſunt, & non uoluntarij. Et partus exciſi, tempus durat ab hora, in qua moritur mater uſque ad momentum, in quo excinditur infans, quando primum incipit trahere ſpiritum.

TEXTVS IIII.

Cùm autem propoſitum nobis ſit, hanc etiam partem nõ omittere, ad eum quem initio huius operis expoſuimus ratiocinãdo modum, quatenus talem præſcientiam conſequi liceat, veterem quidem prædictionum conſuetudinem, quæ miſtura conſtat aſtrorum omnium aut plurimorum, cùm multiplex ſit, & propemodũ infinita ratio, ſi quis accuratè eam exequi velit, magiſq; eorum quæ naturaliter contemplando ſingulatim inueniuntur, quàm quę præceptis comprehendi vniuerſim poſſent, declinabimus, quòd vt minimum vtilitatis, ita difficultatis plurimum adferat. Rationes verò eas, per quas ſingulorũ generum decreta prȩuidẽtur, & peculiares, adeóq; manifeſtiores citra vnumquodq; efficiendi vires, quàm poterimus conſentaneæ, naturalíq; conuenienter inueſtigationi exponemus. Præfifigentes certa circunfuſi cœli loca, ad quæ vniuerſi humani caſus, tanquàm ſcopum quo collimare oportet, referendi veniunt. Deinde his locis ſecundum corporum dominãtium conciliationem effectrices vires quaſi ſagittas eò

con

coniiciendas accommodantes, temperandi, miſcendique illud, quod ex diuerſarum naturarum coniunctione decernitur, modum relinquemus, tanquàm perito Sagittario perquirentium induſtriæ.

Proponit duos modos procedendi. Vnum, qui eſt per compoſitionem, & erat Aegyptijs familiaris: & nunc Arabibus. Veluti dicendo, ſi Saturnus fuerit in Scorpione in ſexta, & Iupiter in Piſcibus in undecima, uelut in ſecunda figura, ſignificat prudentem animo & ægrum corpore: dicit Ptolemæus, iſte modus eſt infinitus, & uериßimè dicit, ut in primo
Com. 34. *libro oſtenſum eſt: ſi tamen poſſet deſcribi, eſſet longè facilior. Secundus modus conſtat ex ſimplicibus, ex quibus fiunt compoſiti, & iſte eſt facilis & utilis. Exemplum, ſi quis dicat, ſi Saturnus fuerit diſpoſitor morum, faciet tardum, maleuolum, inuidum, grauem. Si uerò ſit Mercurius, faciet celerem, acutum, uarium. Ex his ſequitur, quòd ſi fuerit Saturnus cum Mercurio, faciet doloſum, quia Mercurius præſtat uarietatem & inſtabilitatem, Saturnus inuidiam, auaritiam. Item talis erit mediocris inter tardum & uelocem, quia Mercurius ſignificat uelocem, & Saturnus tardum, & ita in alijs. Et quia, ut diximus in qualibet genitura ſunt omnes ſtellæ Planetæ ſigna, & denique totum cœlum, ideò quis meritò poſſet dubitare, & dicere, quomodo ſeligam iſta ſingularia? Reſpondet ad hoc declinando Ptolemæus, & dicit quòd oportet in unaquaq; genitura ſeligere quendam locũ in cœlo pro uita, pro diuitijs, pro honoribus, & ad illa loca comparare totum reliquum cœlum, & iuxta illam comparationem iudicare. Exemplum: In ſecunda genitura: Sol ſignificat uitam, ideò uigeſimaquarta pars Aquarij, in qua eſt Sol, erit comparanda toti cœlo. Et quia Mars ibi reſpicit de quadrato &*

Satur

Saturnus ibi habet domum, & trigonum, ideò significat debilem uitam: Et quia distat solum tribus partibus à Martis quadrato, significat quòd iuxta tertium annum natiuitatis habuit aliquam læsionem uel morbum: Et nisi esset, quòd Iupiter est dominus finis, non potuisset uiuere usque nunc. Et similiter comparatur Mercurio domino secundi trigono, & Lunæ, quia præcessit oppositio in uigesimaprima parte Leonis, & tunc Luna erat cum corde Leonis, & Sol erat supra terram tempore oppositionis. Et ita considerabo trigesimam partem Sagittarij pro diuitijs, comparando ei totum cœlum.

TEXTVS V.

Primùm verò dicemus de ijs, quæ solent in genere considerari in partus exordio, sicut ordo, consequutióque monet, à quo exordia omnia quæ natura colligi possunt, accipere licet. Nonnihil tamen conducentibus si quis curiosior esse velit, ad sola illa, quæ circa concretionem peculiariter & ipsum status momentum occurrunt, eadem considerandi ratione, acceptis conditionibus.

Proponit ordinem dicendorum, initium sumens ab ijs, quæ sunt circa partum, ut parentibus, fratribus, sexu, geminis, monstris his qui non aluntur, & certo ascendente, id est, quid uerè ascendat: Et hoc est primum in consideratione. Omnia uerò considerata circa partum sunt septem, ut clarum est, & nos addemus octauum necessarium, sine quo nihil potest sciri, & ponemus illud in digreßione sequentis Commenti. Et quia Ptolemæus proposuerat duo principia, scilicet genituram & natiuitatem, & præposuit principium natiuitatis nobilitate & consideratione, meritò quis posset dubitare & dicere

cere, cùm ſint duo principia, licet genitura non ſit tanti momenti, quare non tractauit etiam de illa? Reſpondet ergo Ptolemæus, quòd ſi quis curioſior eſſe uelit, poterit conſiderare etiam momentum genituræ, eiſdem rationibus, quibus & traduntur regulæ natiuitatis.

Caput ſecundum.

TEXTVS VI.

De parte Horoſcopi.

QVandoquidem ſæpenumero etiam id quod primum ac præcipuum eſt momentum, videlicet horæ natalitiæ, in dubium vocatur, cùm ſola ferè Aſtrolaborum hoſcopiorũ inſpectio prudenter obſeruantibus partus momentũ prodat, reliqua verò quibus plurimi vtuntur horologia, non raró à vero aberrare poſſent, ſolaria quidem ob ſituum ac gnomonum accidentem peruerſionem, aquatica verò tum ob laticum naturam diuerſis de cauſis, tum fortuita cohibitione & inæqualitate facilè à veritate declinant: neceſſarium fuerit tradere quemadmodum quis partem ſigniferi inueniat, quæ tum in ortu debeat conſtitui, iuxta naturæ conſentaneam rationem, propoſita illa quæ ſecundum datam proximè horam ex aſcenſionum doctrina inuenta eſt.

Accipiemus igitur eam, quæ proximè partum

tum antecessit coniugationem, siue illa interlunij fuerit, siue plenilunij, & obseruantes diligenter in interlunio quidem vtriusque luminaris, plenilunio verò eius quod supra terram extiterit partem, quænam stellæ partus tempore gubernet, quæ quidẽ ratio in his quinque consistit, triangulo videlicet & domicilio, altitudine, termino, & irradiatione seu configuratione, hoc est, cùm vnum aut plura horum, aut etiam vniuersa quæsitus locus erga potituram dominatione stellam obtinet. Si igitur vnum his omnibus aut pluribus instructum reperiemus, quam ille partem occupat, eius signi, in quo versatur, tum quando fœtus in lucem editur, quota sit animaduertemus: totam enim oriri iudicabimus eius signi, quod ascensionum regula proximum huic deprehensum est. Quòd si duo pluresve ad principatum aspirant, cuius partilis locus partis tempore vicinior numero fuerit illi, qui iuxta ascensiones in ortu existit, hius partium numero vtemur. At si duo pluresve in hac propinquitates pares sunt, is qui potiorem habet rationem tum angulorum, tum etiam conditionis prærogatiua, præferendus erit. Verùm sanè vbi huius dominationis partium distantia maior inuenitur à posito horoscopo, quàm à medij cœli cardine, tum eodem partium numero

numero ad constituendum medij cœli angulum vtentes, secundum eius ductum reliquos cardines figurabimus.

Sensus talis est, ut cognoscas ascendens tempore natiuitatis, accipe Planetam qui dominatur in loco coniũctionis luminariũ præcedentis natiuitatem, uel si proximior fuerit oppositio eorum natiuitati, accipe Planetam, qui dominatur loco luminaris, quod tempore oppositionis est supra terram. Et si unum esset in orientis linea, alterum occidentis, accipe orientalem, & considera in quo gradu sui sit signi, & considera medium cœli & ascendens, & cuius numerus fuerit proximior numero illi, statues illum angulum sub eo numero signi, reliquum uerò cum tota figura iuxta rationem duodecim domorum. Exemplum in secunda genitura, datum mihi tempus fuit quod uides, & ascendit secunda pars Geminorum: Et quia tempus non erat sumptum per Astrolabium (nam ubi tempus habeatur per Astrolabium, dicit Ptolemæus debes fabricare figuram iuxta illud, sicut est tempus natiuitatis filiorum meorum, & non debes quærere aliud) considero, quòd oppositio Solis & Lunæ præcessit genituram: Et quia Sol erat supra terrã tempore oppositionis in uigesimaprima parte Aquarij: Vbi Saturnus habet carpentum. Est enim dominus domus & trigoni, & Saturnus est in tertia parte Scorpionis: & hic numerus est proximior numero ascendentis, qui est 2. quàm medij cœli qui est 24. Ideò statuam ascendens Geminorũ partes 2. miñ. 18. Et similiter in prima genitura coniunctio præcessit natiuitatem circa uigesimam partem Libræ, ubi Saturnus habet carpentum & solium. & quia decimusseptimus gradus numero proximior est 21. Tauri, qui est medij cœli, quàm 1. Virginis, qui est ascendentis, ponam decimamseptimam partem Tauri in medio cœli, & cadet uigesima

gesimanona pars Leonis in ascendente: & istud est uerißimum, & longè melius, etiam pro Maiestate sua, quàm ponere primam partem Virginis in ascendente. Deinde dicit, quòd ubi sint duo domini uel plures, qui paritate numerorum certent, & propinquitate cum angulis, quod frequenter contingere potest, debemus accipere angulum secundum numerum signi, in quo est Planeta potentior. Velut in nona genesi coniunctio Solis & Lunæ fuit in decima parte Libræ, ubi Saturnus habet carpentum, altitudinem & trigonum, et respicit locum, Venus etiam carpentum, domum, & fines, Mercurius trigonum primum, quòd natiuitas nocturna sit: Saturnus igitur habet primam dignitatem, Venus secundam, Mercurius tertiam: Venus est ualde remota à similitudine numeri angulorum, accipiemus igitur Saturnum, qui est potentior & statuemus ascendens iuxta illud, licet Mercurius sit proximior ascendenti Saturno. Et quia Saturnus licet numero sit proximior ascendenti, quàm medio cœli, quo ad numerum: quo ad situm tamen est ualde proximior imo cœli, quàm ascendenti, & numerus Mercurij numero ascendentis, statuemus in imo cœli Saturnum cum partibus 15. miñ. 32. ♑.
Ideò Ptolemæus admonet in hoc utendum iudicio magno, spectando dignitatem Planetæ, propinquitatem numeri, & omnia conferendo, uerisimiliorem eligere.

Intelligit ergo propinquitatem quo ad numerum graduum, non quo ad situm, id est, quòd sit propinquior Planeta angulo ascendentis, quàm medij cœli, ut manifestè apparet in exemplo primæ geniture, ubi Saturnus est in prima domo & propinquus ascendenti. Et tamen non sumimus numerum signi ascendentis secundum illum, sed numerum signi medij cœli, qui est proximior illi. Itē nota, quòd non uult Ptolemæus ponere regulam illam de duobus Planetis, uel pluribus in æquali propinquitate ad numerum angulorum: quia

præsupponit exquisitißimam æqualitatem differentiæ, sed ut facias comparationem potentiæ Planetæ ad propinquitatem. Gratia exempli, sit medium cœli 19 Capricorni, ascendens 7 Tauri, sicut in nostra genitura, dominus loci coniunctionis præcedentis robustior Mercurius, inde Luna & Venus, inde Mars: ponamus igitur, quòd Mars esset in quinto gradu Geminorum, & Mercurius in tertiadecima parte Libræ, tunc licet Mercurius longè plus poßit, quàm Mars, quia tamen numerus Martis est longè proximior numero ascendentis, quàm numerus Mercurij numero medij cœli, ego statuam potiùs quintum gradum Tauri in ascendente, quàm tertiumdecimum Capricorni in medio cœli. Rursus ponatur Mars in quinto Geminorũ, & Mercurius in uigesimotertio gradu Libræ, tunc ponam potiùs uigesimumtertium gradum Capricorni in medio cœli, quàm quintam partem Tauri in ascendente, licet numerus Martis sit proximior numero ascendentis quàm numerus Mercurij numero medij cœli: quia potestas Mercurij comparata ad distantiã quatuor graduum, maiorem habet proportionem, quàm potestas Martis (intellige in loco coniunctionis luminarium) ad distantiam duorum graduum. Memineris etiam, quòd ubi propinquitas sit eiusdem rationis, tunc melius est accipere medium seu proximiorem in medio. Veluti in exemplo dato, si Mercurius esset in quarto gradu Libræ, & Mars in quinto Geminorum, tunc melius esset ponere quintam partem Tauri in ascendente, quàm quartam. Sed ubi esset distantia contraria, ut in exemplo priore, melius est potentiorem Planetam obseruare, quàm propinquitatem numerorum.

Ex hoc patet, quòd modi habendi uerum ascendens sunt tres. Primus est, ut per Astrolabium habeatur, & hic est firmißimus. Dicit Haly quòd Astrolabiũ inuentũ fuit ab Abracham tempore Salomonis, uel ab Astor, unde Astrolabium

quasi

quasi Astoris linea, Lab enim lineam significat Arabicè, sed Astrolabium dicitur ab ἀστρολάβων, quod est capiens astra. Secundus modus est ex directionibus effectuum qui consequuntur: hunc prætermisit Ptolemæus, quia præsupponit natiuitatem proximam esse, imò nec quicquam scire Astrologum de nato, an masculus, an fœmina, an uiuus, an mortuus, nedum ut sciat quæ illi contigerint. Nos uerò non curamus, nisi ut quæ prædicātur, uera sint. Vtraq; uia defendi potest. Sed Ptolemæus præsupponit, quòd quilibet debeat uti omnibus auxilijs, quibus potest ad tuendum honorem suum, ueritatémque indagandam. Ob id si effectum aliquem habeas, Ptolemæus uult pro principali illum obserues, dirigásq; & iuxta illud geniturā constituas. Verùm non ad exactam graduum constitutionem hoc facit, quoniam plerunq;, ut uidebitur propter processus tempus uariatur. Tertius modus est, quem nuper descripsimus, ut ex domino coniunctionis uel oppositionis loci Solis & Lunæ proximè procedentis, inquiratur.

Iuxta hoc sequitur difficillima & longa et maximè necessaria dubitatio, quæ duo habet capita: & est, cuius causa iam nihil usq; ad hanc diem, nisi à paucis, illustre in hac scientia apparuit. Est autem talis, ut à primo capite initium ducam, scilicet, quomodo poßit hæc ratio de numero signi Planetæ dominantis in loco luminarium esse uera: nam si est uera generaliter, non esset bonum uti Astrolabio. Si uerò non est uera generaliter, ut Ptolemæus fateri uidetur, scilicet, ut uerum ascendens sumptum per obseruationem Astrolabij concordet cum ascendente inuento per hanc uiam numerorum, homo habebit duo ascendentia et duo decreta stellarum. Gratia exempli: In prima genitura ponamus, quòd Rex illius pater iusserit obseruari ascendens per Astrolabium, & quòd sit primus gradus Virginis, dederitq; illam genituram alicui egregio Astrologo iudicandam iuxta uiam Ptolemæi, hanc

uerò ministri ipsius Regis mihi, qui ne sciens eam esse ex Astrolabio sumptam, reduxi per hanc regulam Ptolemæi ad metam XXIX partis Leonis ascendentis. Itaq; secundum Ptolemæum fient duo iudicia distincta, genere, qualitate, magnitudine, & tempore futurorum, omnino distincta de eodem, quod esse non potest, ut uera sint ambo. Secunda difficultas est, quoniam homo non nascitur in uno momento, ut uidetur præsupponere Ptolemæus: sed primùm uertitur in utero, atq; tunc non potest ampliùs reuerti, nec manere in utero. Secundò, frangit tunicam qua circūcingitur. Tertiò, prodit capite, si tamen secundum naturam nascatur. Quartò, prodit totus. Quintò, & ultimò abscinditur umbilicus, aut inter nascendum frangitur: quæ quinq; actiones nunquàm minus claudūt temporis à primo ad ultimum tribus horis, plerunq; autem plus una die, nonnunquàm tribus diebus, ut quando nos nati sumus, & quandoq; etiam plus. Vel igitur omnia habebunt uim uel unum tantùm. Si omnia, quomodo poterimus habere aliquid certi? Si unum tantùm, unde illud debemus sumere? Si enim sumamus à natiuitate, quando exit caput, nondum totus ortus est? Si uerò, cùm totus ortus est, istud uidetur uoluntarium, cùm sit in arbitrio obstetricum. Si uerò à spatio inter ortum capitis & totius, illud aliquando prolixū est, ut dixi. Propterea dico primò, quòd ortus infantis est secundum certum tempus, in quo toto tempore acquirit uim ab astris. Et quòd sit uerum, uidemus in omnibus operationibus & casibus, qui contingunt homini, quòd sic contingit. Si moritur, primò ægrotat, deinde fit mala crisis, uel cadit uirtus, et pòst uiuet aliquando etiam duobus uel tribus diebus, pòst amittit sensum, & adhuc uiuit quandoq; per tres uel quatuor horas, & plus, ultimò moritur. Et similiter quando aliquis occiditur, primùm fit coniuratio ab inimicis, inde aggrediuntur ipsum, deinde uulnerant, deinde ubi uulnus primùm non sit

mortale,

mortale, uulnerant ipsum mortali uulnere, inde etiam poterit uiuere aliquot diebus, tandem moritur. Similiter de itinere, de lucro, de habendo magistratum, & de omnibus alijs. Statuendum est igitur in natiuitate tempus quoddam latitudinem habens, id est, certam magnitudinem, cuius sunt tria momenta principalia. Primum, quod est principium: & secundum, quod est principale, quod nolo appellare medium, quia nolo, ut decipiaris credens, quòd sit æqualiter distans ab extremis, cùm quandoq; sit ualde proximũ principio uel fini: neq; quòd sit unum tantum, cùm quandoq; sint plura principalia in eadem actione, sicut uidebis in exemplo capitali de itineribus. Tertium momentum principale est finis eiusdem temporis. His uisis dico, quòd totum tempus natiuitatis habet uires in singulis operationibus, ita quòd principium significat de principio, medium de medio, seu media de medijs, & finis de fine: & ita quælibet pars temporis habet suum proprium significatum in omnibus actionibus. Sed principium significat de initio ipsius rei, quando fit prima deliberatio de tali re. Est autem duplex. primum, respectu agentium: secundum, recipientium. Exemplum, est aliquis, qui deliberat ducere aliquam in uxorem, quando ille deliberat, tunc est principium perfectum respectu deliberantis, & imperfectum respectu mulieris, quam debet accipere. Cùm uerò mulier ipsa assentitur, est principium perfectum respectu ipsius mulieris. Secundum uerò principale momentum est illud tempus, in quo homo ampliùs non potest se retrahere nec recuperare, si sit malum: nec amittere, si sit bonum. Et si sint plura in eadem re, quæ non poßint mutari, utpote si quis habeat sententiam quæ transierit in iudicatum in possessorio, quanuis illa etiam pendeat à petitorio, attamen illa causa habet duo capita principalia. Et generaliter illud dicitur principale, quod est perfectum, & non potest ampliùs ex se mutari. Finis uerò

est, quando res actu perficitur. Exemplũ in morituro, quando incipit ægrotare, est principiũ: cùm fit crisis mala, tunc est principale: cùm uerò moritur, tunc est finis. Et in itinere cùm deliberat ire, est principiũ: cùm accedit ad locum ipsum, tunc est medium seu principale: cùm reuertitur, est finis. Et in lucro cùm mouentur prima uerba, est principiũ: cùm numerata est pecunia, est principale seu medium: cùm asportauit rem, est finis. Cùm aliqui deliberãt hominem occidere, est principium pro illo qui occiditur: cũ letaliter uulneratur, est principale. Principium in unaquaq; re consistit plus in uoluntate, quàm in effectu, mediũ in effectu superante uoluntatem, finis in solo effectu & illius perfectione. Determinatis his dico, quòd principium natiuitatis et medium et finis debẽt sumi à principali operatione, quam nascendo acquirit, hæc autẽ est respiratio. Principium igitur nascendi est, cùm incipit respirare: punctus uerò principalis natiuitatis, cùm ita respirat, ut iam posset per se uiuere: finis uerò cum iam tantũ attraxit aëris, ut spõte cessent respirare & moueri umbilici arteriæ. Et ita patet ratio secundi quæsiti. Patet etiã, quòd hoc totum tempus est breue & exiguum. Ex hoc patet solutio primi quæsiti, et est, quòd tempus principale natiuitatis semper est illud, quod debet obseruari per Astrolabium. Tempus uerò, quod docet Ptolemæus inuenire ratione numerorum, hic aliquando est idem cum principali, & tunc prognostica Astrologi sunt uerißima: quandoque est idem cum principio, & tunc significat principia rerum, & uoluntatem, ad quæ plerunque sequitur effectus, non tamen semper. Aliquando autem tempus hoc coincidit cum fine natiuitatis, & tunc significat qualitatem finis rei: Veluti in nostra genitura, si ponatur undecima pars Tauri ascendens propter locum Martis & Lunæ, qui sunt in undecima parte signorum, & sunt domini loci coniunctionis luminarium, & etiam Mercurius principalis dominus

minus erit propinquus numero medij cœli ualde: tunc habebimus finem omnium negotiorum nostrorum, & casuum, qualis futurus sit. Ex hoc sequuntur duo. Primum, quòd illi, quibus ascendit numerus consimilis numero inuento, per uiam Ptolemæi, uel saltem ualde proximus, tales habent principia, media, & fines, ualde similia & conformia: quibus uerò ascendens uerum plurimum distat ab ascendente quæsito per uiam numerorum, in his principia rerum, & media, & fines erunt ualde dißimilia, & maximè, si multùm disteterint, ut in nostra genitura. Tales enim uidebuntur quandoque esse in cœlo & statim decidunt in eadem causa: rursus quandoque uidentur esse demersi in profundo & destituti spe omni, & statim præter omnium spem quasi cœlesti quodam auxilio emergũt. Causa est, quia principia sunt dißimilia medijs, & media finibus. Secundum est quia iuxta Ptolemæi sententiam oportet utrunq; principium considerare, scilicet uerum & naturale. Verum appello, quod est inuentum per Astrolabium. Et si dicas, non potui habere per Astrolabium tale principium. Respondeo habeas illud per consensum plurium directionum, quas ueras experimento inueneris, sicut ego in mea genitura feci. Quòd si dicas, quare appellas naturale ascendens, quod est inuentum per rationẽ illam numerorum, cùm rationem numerorum Ptolemæus in sequenti capite reprobet? Dico, quòd Ptolemæus intelligit consensum inter dominum loci luminarium & ascendens, uel medium cœli tempore genituræ: qui consensus fit per trigonum, ut declaratum est, ut inter decimum gradum Arietis & decimũ Leonis, uel si non potest, per hexagonum, qui est dimidius trigoni, ut ex decimo Arietis in decimum Geminorum: uel si non potest, per dimidium hexagoni quod est spatium triginta graduum, & per composita ex illis, ut inter decimum Arietis, & decimum Tauri, uel Cancri, uel Virginis, uel Libræ. Et generaliter

intelligit figuram duodecim laterum æqualium in ecliptica, quæ, ut manifestum est, cadit semper in similes gradus signorum. Et *si dicas, cur ergo talem figuram non recepit in numero aspectuum?* Respondeo, *quòd talis figura non est sufficiens ad operationem aliquam sensibilem, sed bene ad hoc, ut habeat principium naturale nascendi, quia tale principium consistit in quadam sola potentia & in quadam permißione, seu consensu, cui sufficit figura duodecim laterum, quæ tamen non sufficit ad actiones.* Rursus, *si dicas, quare non ergo nascuntur omnes ascendentibus talibus gradibus naturalibus, seu correspondentibus numero medij cœli, uel ascendentis cum numero gradus* Planetæ *dominantis in loco coniunctionis uel oppositionis luminarium?* Respondeo, *quòd istud contingit, uel propter fatum aliquid aliud intendente natura, uel propter natiuitatem patris, & matris, directiones & progreßiones, & maximè matris: uel quia* Planeta *dominator est debilis, ut mihi* Mercurius, *qui parum aut nihil potest, nec in* Tauro, *nec in* Capricorno, *nec etiam in signis oppositis, & est retrogradus & in sexto loco.* Vel *dicas, quòd naturale principium & uerum, sunt semper distincta parum aut multùm, & quòd naturale semper sumitur à principio respirationis, & principale à perfecta respiratione, quando iam fœtus non posset amplius uiuere in utero, & istud uerisimilius est.* Cùm *igitur* Ptolemæus *non poßit habere secundum principium & principale, accipit imperfectum & primum.* Et *hoc, quia sunt partes totius temporis natiuitatis, & secundum hanc uiam ascendens nostrum esset uigesimaquarta pars* Arietis, *dico de naturali, quia ascendens naturale semper præcedit uerum, et naturale, & uerum ascendens est sexta pars* Tauri, *& decem minuta, et tertium ascendens quod uocatur finis, esset duodecima pars* Tauri: *& totum tempus natiuitatis est minutorum*

XXXIX,

xxxix, id est, duæ tertiæ fermè unius horæ. Et per hoc facies in omnibus alijs genituris sciẽdo, quòd tẽpus principale illud est uerè, quod cõprehenditur inter ascendẽs naturale, et finẽ.

Caput tertium.

TEXTVS VII.

Diuisio præcipiendorum.

His ita definitis, si quis ordinis sectandi gratia, ea quæ in genituris vniuersim spectanda sunt, diuidat, inueniat sanè inter ea quæ natura comprehendi possunt, quædam ante genituram sita esse: cuiusmodi est de parẽtibus tractatio, quædam verò & præcedere & sequi, vt cùm de fratribus & sororibus soliciti sumus, quædam circa ipsam genituram versari, quæ varia sunt, neq; vno capite comprehendi possunt. Postremò verò quæ eam sequuntur, & hæc multiplicem habent tractationem. Est verò inter ea, quæ circa geniturã versantur de masculino & fœminino partu, de geminis aut pluribus, de monstris & de ijs, qui antequàm nutriantur, extinguuntur. Inter ea, quæ genituram sequuntur, est de vitæ spatio tractatio, haudquaquam illi connexa, quæ de his qui nutritionem non consequuntur, instituitur: deinde, de forma, de morbis & vitijs corporis, pòst de animi statu, déq; eius morbis, de-

inceps de possessionibus, de dignitatibus, post hæc verò de opificij genere, mox de coniugio, déque liberorum procreatione, & de societate, déque mutua beneuolentia amicorum, hinc de peregrinatione, ac postremò de mortis genere, quæ quidem tractatio, cùm natura & potentia conueniat cum ea quæ de vitæ spatio agit, ordine tamen meritò his omnibus subijcitur. Ac de vnoquoque horum generum in capita enarrationem instituemus, ipsam indagationis institutionem cum nudis effectricibus viribus, vt diximus exponentes.

Quatuor proponit tractanda. Vnum de præcedentibus natiuitatem, & hoc habet unum caput, scilicet de parentibus quod tamen diuiditur in duo, scilicet in tractationem de patre & matre. Secundum de ijs, quæ partim præcedunt natiuitatem & partim sequuntur, & habet unũ caput tantùm, scilicet de fratribus & de sororibus, potest autem diuidi in duo sicut præcedens. Tertium, quod est de ijs quæ contingunt circa natiuitatem, & continet quatuor capita. Primum de sexu: secundum de geminis: tertium de monstris: quartum de ijs, qui non nutriuntur. Quartum principale est de ijs, quæ contingunt post natiuitatem & continet per se tredecim capita: primum de uita, secundum de forma, tertium de morbis & uitijs corporis, quartum de qualitate animi, quintum de uitijs & morbis animi, sextum de diuitijs, septimum de honoribus & dignitatibus, octauum de exercitatione seu arte, nonum de coniugio, decimum de liberis, undecimum de amicis & inimicis, duodecimum de peregrinatione (nam serui inter species amicorum numerantur) tertiumdecimum

de

de morte: hoc debuit sequi caput primum de uita: sed quia mors est finis omnium, ponitur ultimo loco. Adijcitur post hæc capitulum generale conueniens omnibus de triplici diuisione temporum, ita ut sint in uniuersum capita uiginti, quæ consideranda sunt in qualibet genitura.

TEXTVS VIII.

Quæq; multi curiosè & petulanter nugati sunt, neque vllam veri similitudinem præ se ferentia ad ea, quæ naturæ non conuenienter dicta sunt, relegabimus: quæ verò natura deprehendi possunt, non per sortes & numeros, quibus à natura rationes nullæ inditæ sunt, sed ad ipsam figurationum cum familiaribus locis inspectionem collimantes deprehendemus.

Reprehendit sophisticam Astrologiam sui temporis, quæ etiam per Arabes multos perducta est ad nostra tempora, & illorum etiam nugas, qui nunc mentiuntur Astrologiam fictis figuris & numeris, de quibus in proœmio huius libri diximus: Similiter & docet Astrologiam non procedere per signa, sed per causas, cùm à priori semper procedat. Vnde interrogationes uanæ sunt. Sub hoc etiam comprehendi debent artifices, qui difficillimã artem, parua sciẽtia, minore iudicio, labore penè nullo tractando, uituperant: unde tã malè audit.

TEXTVS IX.

Sanè in vniuersum in omnibus, ne in singulis capitibus idem dicamus, primùm quidem oportet inuestigare locum signiferi familiaritate coniunctũ generi quæstionis, quemadmodum verbi gratia: De opificij genere

locum

locum ſigniferi in cœli medio conſtitutũ, aut de patre Solis. Deinde cõtemplari ſtellas, quę dominium ius exercendi in hæc loca habeãt, ſecundum eos, quos prædiximus quinque modos: & ſiquidem vna omnibus modis præfuerit, in illam conferre omnem eius euentus decernendi iuriſdictionem: ſin duæ tréſve, in eas quæ ſuffragiorum numero præſtant. Poſt hæc verò, vt quale tandem futurum ſit, quod decernitur coniectemus videre, & naturas ipſorum dominorum & ſignorum in quibus ipſi præcipuáque loca reperiuntur: ad magnitudinem decretorum ſpectare vtrum ſint valentes tam ſecundum mundi, quàm geniture ſtatum, an contrà. Validiſsimi quidem ſunt pro Mundi ſitu, cùm in domeſticis aut etiam in proprijs ſunt locis, & rurſus cùm orientales ſunt, auctíque numeris. Pro genituræ verò ſitu, cùm in angulis aut ſuccedentibus locis diſpatiantur, maximè primis: dico autem ortus, mediíque cœli loca. Imbecilliſſimi verò, iuxta Mundi ſitum, quando in alienis locis, ſiue non domeſticis & occidentales, aut retrogradi fuerint, ſed pro geniture ſtatu cùm ab angulis cadunt. Ad tempus verò decreti vniuerſim cognoſcendũ, vtrum matutini ſint, an veſpertini, tam ad Solem, quàm ad horoſcopum comparati, quandoquidem

quidem antecedentes vtrunque horum quadrantes, iisque oppositos matutinos dicimus, reliquos verò sequentes, vespertinos. Et in angulis ne reperiantur an succedẽtibus: Nam matutini cùm sunt aut in angulis constituti, suam citius vim exerunt: vespertini verò aut in succedentibus, tardiùs.

Quinq; proponit, quæ in quolibet quæsito sunt consideranda. Primum est, ut inueniamus locum qui quæsito præsit. Exemplum in textu habes. Secundũ, dominos, qui loco præsunt. Sunt autem quinq; trianguli, domicilij, altitudinis, finis & aspectus, seu configurationis, ut in præcedenti capite docet. De ordine tamen illorum non est habenda ratio iuxta ibi descripta, sed in his quæ ad uitam spectant plus potest domus in dignitatibus, & magistratibus altitudo, in fortuna & amicis & populari quadam gloria trigonus, in rebus singularibus & proprijs finis. Tertium est, ut consideremus qualitatem futurorum, utpote si erit felix an infelix, si in pecunia, uel agris. Quartum, de magnitudine ipsius effectus & unde sumenda sit. Quintum, de tempore in quo illa contingere debent. Hæc autem cum quatuor illis conueniunt, quæ superiùs descripta sunt in secundo libro de uniuersalibus prædictionibus, quantum ad tempus & qualitatem: Hìc uerò adduntur quantitas, locus cœli, & dispositores, ibi utrunque sumitur, scilicet locus & dispositores à loco eclipsis, & succedenti cardine, uel in fixis etiam antecedenti. Magnitudo autem effectus ibi coniungitur cum tempore. Sed locus affectus hìc non desideratur, cùm debeat esse ubi erit natus: neque genius, cùm sit in ipso nato, & ita coincidunt.

A. textu 22. ad 25. includendo.

Et si quidem una) Quomodo una stella potest uni loco omnibus modis præesse, cùm in sola Virgine Mercurius habeat altitu

altitudinem & domum: ibi uerò trigonum non habeat: in reliquis signis altitudo à domo differt? Respondeo omnibus modis præesse intelligit, ut si Mars sit in initio Scorpionis, ubi est eius domus trigonus, finis altitudinem ibi non habet, sed nec alius Planeta.

Post hæc uerò) Genus rei significatæ, utpote diuitiæ, qualitatibus distinguuntur, pecunia, mercibus, agris, domibus, donis, reditibus, præmijs, multæ, paucæ: hæc omnia à dominis, scilicet intelligendo etiam qui aspiciunt locum, & qui dominis commiscentur: & signis in quibus sunt significatores. Signorum nomine omnes figuræ etiam octaui cœli ueniunt, & noni etiam.

Ad magnitudinem decretorum) Robur Planetarum ex quatuor rebus sumit in comparatione ad mundum, ad genituram, ad Solem & per se. In comparatione ad mundum, quòd sint in hoc uel illo loco, seu signo. In familiaribus & magis, ubi potestatem habent, ut Marti Virgo est familiaris, Ioui Libra. In Piscibus uerò Mars habet dignitatem: In Leone Iupiter, & magis in Cancro. In comparatione ad genesin quòd sint in angulis præcipuè nobilioribus: Ascendente & cœli culmine, uel succedentibus. In comparatione ad Solem, quòd sint orientales. Per se, quòd sint numero aucti, id est, ueloces. Nam cùm Planeta est uelox uocata Aequatio, medio motui additur, ideò tunc Planeta auctus numero dicitur: diminitus, cùm aufertur. Quòd si ablata æquatio etiam medio motu maior fuerit, retrogradus dicitur Planeta. Ob id cùm in Sole & Luna nunquàm æquatio medium motum excedere poßit, luminaria quidem motu tarda dici & esse possunt, retrograda nunquàm.

Celeritatem effectus ex tribus uenatur. Ex situ significatorum, quo ad cœli quadrantes, ab horoscopo ad cœli medium, & ab occasu ad cœli imum exitus præstant celeres, in

alijs

alijs duobus quadrantibus tardos. Ex situ significatorum in partibus sui quadrantis: in angulo enim celeres, in cadenti tardos, in succedenti medios significabunt. Ex situ, quo ad Solem: nam à loco Solis ad x c partes ante, et ab eiusdem opposito ad totidem partes ante dicuntur matutini Planetæ, in alijs quartis uespertini. Velut mihi Sol est in partibus 10 minutis 37 Libræ, Planetæ à partibus 10 minutis 37 Cancri ad partes 10 minuta 37 Libræ & à partibus 10 minutis 37 Capricorni usque ad partes 10 minuta 37 Arietis dicuntur esse in quadrantibus matutinis à Sole: In reliquis autem uespertinis, notandum, quòd orientale & occidentale aliud est in Planetis à matutino & uespertino: Orientale propriè est à coniunctione Solis ad oppositionem: occidētale ab oppositione Planetæ cum Sole ad coniunctionem. Matutini, ut dixi in superioribus & Luna à coniunctione & ab oppositione ad radium quadratum cum Sole. Vespertini à quadrato cum Sole ad coniunctionem uel oppositionem. Aliquando à coniunctione uel oppositione ad stationes matutini dicuntur, à stationibus autem ad cōiunctionem uel oppositionem uespertini. In inferioribus autem aliter res se habet: quia nunquàm ad Solis oppositionem ueniūt. Hoc autem suo loco declarabitur. Commen. 70. huius.

Caput quartum.

TEXTVS X.

De parentibus.

QVæ igitur iam dicta est singulorum contemplandorum ratio, quam insequi in omnibus oportet, sic se habet. Accingamur nūc iuxta propositā seriem à prima, quæ de parentibus habetur tractatiōe. Sol igitur & Saturnus patri natura familia

familiares ſunt, Luna, Venúſque matri. Pro quorum ſtatu tum inter ſe mutuò, tum erga alios de rebus parentum opinandum eſt. Fortunas enim & opes ex luminum ſatellitio deprehendere oportet. Circumdata nanq; beneficis eiuſdémq; conditionis ſyderibus, ſiue in ijſdem ſignis, ſiue in proximis, illuſtrem & luminoſum parentibus ſtatum decernunt, maximè quando Solem matutinæ cingunt ſtellæ, Lunam veſpertinæ, eæq; bene affectæ.

Antequàm ad textus expoſitionem accedam, quædam neceſſaria ſcitu exponenda ſunt, quæ omnia cùm ex Ptolemæi litera diuerſis in locis manifeſta eſſent, atq; à me præuiſa, inueni etiam Haly eadem ſenſiſſe, quæ & rationi naturali conſentanea erant: quorum primum eſt, quòd natiuitates filiorum ſignificant ſuper parentes ſuos & fratres & filios, eadem ratione, quæ eſt, quòd cum parentes habeant uirtutem generandi ſemper, non tamen ſemper generant, ſed ſolùm, cùm tempus, in quo conueniunt utriuſq; geniture, fuerit ſimile. Similiter & de natiuitate non naſcitur infans, niſi cùm natiuitas conuenerit parentum natiuitati. Igitur ex natiuitate filij cognoſcuntur diſpoſitiones parentum maximé. Et hoc eſt primum. Similiter ex natiuitatibus parentum, cognoſcuntur qualitates filiorum conuerſa ratione, & hoc eſt ſecundum. Et quia natiuitates filiorum ſunt ſimiles parentibus, ut dictum eſt: Igitur natiuitates fratrum inter ſe habebunt ſimilitudinem. Sed tamen minorem quàm cum parentibus ipſis uel proprijs filijs: Et ita ſignificabunt ſtatum fratrum. Et hoc eſt tertium (Intelligo autem cum fratribus ſorores) Rurſus quia aſtra ſignificant, ut cauſæ & non ut ſigna, ut ſæpius oſten

ostendi, significabitur status parentum non præcedens natiuitatem filij, sed solùm subsequens. Idem dico de fratribus. Et hoc est, quod Haly dixit in Commento, natiuitates filiorum significant statum parentum, qui succedet post natiuitatem illorum, non autem qui præceßit. Et ita significabit de fratribus maioribus quid succedet illis post natiuitatem suam: De minoribus autem generaliter. Et hoc est quartum: Ex quo sequitur quintum, quòd cùm nascitur filius in una domo, mutatur status parentum & fratrum & sororum in melius, uel in deterius. Sextum ex his colligitur: Et est, quòd status parentum sequitur genituram propriam parentũ, deinde post natiuitatem primogeniti, propriam natiuitatem & primogeniti: deinde post natiuitatem secundogeniti componetur parentis ex propria natiuitate & primogeniti & secundogeniti: Et ita status deinceps quotquot fuerint filij, uel filiæ. Septimum ex hoc sequitur, quòd status filiorum componetur ex natiuitatibus proprijs parentum, atq; fratrum, ac sororum. Octauum, quòd est ordo in his, natiuitas parentum in infantia habet primũ locum, deinde natiuitas propria, deinde natiuitates fratrum multò minus: post quartum uerò annum quibusdam post septimum, alijs à quartodecimo, nonnullis à uigesimo natiuitas filij habet primum locum, inde parentum, pòst fratrum. Nonum, quòd parentum nauitates primum obtinent locum pro seipsis: deinde succedit natiuitas primogeniti: & succedentium sunt debiliores, si sint pares inter se: quia quandoq; contingit, quòd natiuitas ultimogeniti sit ualidior omnibus & clarior, ut Iosephi inter filios Iacob. Decimum, quòd natiuitates parentum etiam inter se significant mutuò tantum, quantum natiuitas primogeniti. Et hoc post coniunctionem illorum, de uita dico, & sanitate, & honoribus, quiete, moribus, opibus mariti, significat. Et cùm dico significat, dico agit, & est causa, genitura uxoris et uiceuersa.

Vndecimum, quòd mater significat magis supra infantiam filiorum & mores corporeos & corpus ipsum: sed pater super adultam ætatem & qualitates animi et fortunas eorum. Duodecimum quod est maximi momenti, quòd mors uniuscuiusq; uel separatio è domo facta secundum leges, uelut emancipatio, & diuortium, extinguunt significata pertinentia illis qui cum eis coniuncti erant: Et illi reuertuntur ad proprias natiuitates, & statum earum.

Principale aliud est, quòd Planetæ orientales à Sole sunt robustiores, quia Sol qui illos obumbrabat, relinquit illos splendidos. Et absq; (ut ita dicam) suspicione reditus Solis ad eos. Similiter occidentales à Luna sunt in læto statu & pulchro, quia expectant Lunam uenientem ad eos, sicut quando aliquis expectat amicum ex longinquo uenientem, & apparat domum, & exornat eam.

Principale tertium est, quòd Planeta dicitur obsessus, quando est inter duos alios, & eò magis, si sit in dignitatibus eorum. Exaltatus autem super alium, quando fuerit occidentalior & ponderosus, utpote si Saturnus sit in uigesimo gradu Libræ, & Sol in principio Libræ, & hoc fit quadrifariàm. Deteriùs primùm, cum Saturnus fuerit in angulo & Sol extra angulum. Secundò, cùm Saturnus fuerit in dignitatibus proprijs, & Sol in dignitate Saturni. Tertiò, cùm fuerit Saturnus in quadrato aspectu Solis uel Saturnus fuerit in imperante & Sol in obediente: Veluti Saturnus in decima parte Arietis sit, & Sol in uigesima Piscium. Quartò, si Saturnus ascendat ad absidem eccentrici sui, & maximè Sole descendente à proprio abside. Dicitur autem Planeta superior, quando est occidentalis eleuatus supra Solem uel Lunam, quia Sol uel Luna in tali statu semper uadunt ad illum Planetam, & nunquàm superior Planeta uadit ad eos: & sicut homo, qui expectat alios domi, uidetur in illa causa saltem

tem nobilior his qui uadunt ad domū eius: Ita Planeta superior cùm fuerit occidētalis, dicitur eleuatus super aliū, et maximè si fuerit una illarū quatuor cōditionū, uel plures ex eis.

Principale aliud, quòd Ptolemæus deinceps in omnibus decemnouem quæsitis intelligit tres status, optimum, pessimum & medium. Et similiter in magnitudine, robustissimum, debilissimum & medium. Et similiter in tempore (Sunt enim hæc tria, quæ docuit in præcedenti capitulo esse in singulis quæsitis consideranda) celerrimè, ut in pueritia: tardissimè, ut in ultimo senio: mediocriter, ut in ætate consistentiæ. Ex quibus uult intelligi duo. Primum, ut declarato uno quandoq; intelligamus reliqua duo breuitatis causa: quandoq; declarat duo & oportet subintelligere tertium: quandoq; declarat omnia membra: Vel ut magis instruat, ut in principijs fieri solet, sicut & in hoc capitulo: Vel quando res est magni momenti. Secundum, ut intelligamus media omnia, quæ possunt cadere inter illa extrema, quæ sunt infinita: Velut in ætatibus, præter infantiam & ultimum senium, quæ sunt extremæ, & consistentiam, quæ est uerè media. Sunt aliæ mediæ plures in genere: Velut ante consistentiam, pueritia, adolescentia, iuuentus: post autem primum senium, & quælibet etiam istarum ætatum in partes diuiditur multas. Vult ergo, ut ex naturali coniectura non solùm illas tres principales assequamur, sed omnes alias intermedias. Idem dico de magnitudine & qualitate, scilicet quòd per duo extrema, & medium docet nos coniectari omnia media, quæ sunt infinita.

Principale quintū est, quòd unicuiq; parenti aßignat duos significatores, Solem & Saturnum patri, & Lunam et Venerem matri. Ex quo fit magna confusio, dum uult declarare statum amborū parentum simul: quia ingrediūtur quatuor Planetæ. Ideò ego declarando solùm dicam de patre, et quod

dictum erit de patre, idem intelligatur de matre, accipiendo dicta de Sole in patre, ut sint dicta de Luna in matre: Et quæ de Saturno in patre, sint dicta de Venere in matre, adhibitis solùm duabus distinctionibus. Prima, quòd Sol in die & Luna in nocte gaudeat: & Saturnus in nocte, & Venus in die: Secunda, ut in Sole orientales præferantur: In Luna autem præferantur occidentales.

Principale sextum est, quòd eligit duos Planetas unicuiq; parenti: quia cùm parentes generant, sunt in ætate uirili & ualida, ideò non decet, ut habeant unum significatorem tantùm, ne si ille malè afficiatur, parens malè habeat: maximè cùm ipsi infanti quatuor aut quinq; significatores uitæ aßignari soleant. Imò neq; Ptolemæus audet declarare de morte parentis etiam ambobus significatoribus malè affectis.

Principale septimum in dignitate semper Ptolemæus considerat luminare, in uita autem robustiorem ex duobus significatoribus, in erigenda autem figura Planetam congruentem tempori, utpote locum Solis de die, & Saturni de nocte. Et ita iuxta tres causas diuersas, facit tres ordines electionis: quod etiam obseruat in quæsitis proprijs nato: nam pro dignitate semper quærit Solem uel Lunam pro uita potentiorem ex significatoribus, pro qualitate corporis, quod fortuitò obijcitur, id est, horoscopum semper.

Principale octauum est, quòd considerat quatuor status in unoquoq; parente. Primus est concordia ipsorum significatorum inter se, utpote in patre Saturni & Solis, & hic est optimus. Secundus est concordia unius significatoris cum beneficis. Tertius est status ipsius significatoris per se, ut in angulo in carpento suo uel saltem ubi habeat dignitatem. Quartus est, si maleficæ super significatorem eleuentur.

Nonum principale est, quòd per concordiam intelligit trigonum & sextilem: coniunctio autem est in numero concordiæ,

diæ, cùm fuerit cum beneficis, uel si fuerit etiam inter significatores ipsos, ut Solem & Saturnum. Caliditas enim unius temperat frigiditatem alterius, & frigiditas caliditatem. Et iudicium de coniunctione est etiam in intuentibus & imperantibus: Discordia uerò est semper in opposito aspectu, inde quadrato: Coniunctio uerò & intuentia & imperantia cùm fuerint cum maleficis, quæ non fuerint significatores, & maximè si malefica fuerit domina loci oppositi significatoris: Sed si domina fuerit loci significatoris, non erit tam infausta coniunctio, uel intuitus uel obedientia.

Decimum principale sequitur ex præcedentibus, & est obseruatione dignißimum, & est, quòd quotienscunq; in aliqua genitura infantis masculi, uel fœminæ Sol aspicit Lunam de quadrato uel opposito: uel Saturnus Venerē aut Lunam eodem modo: tunc parentes illius infantis odiosè habebunt. Et peius est inter Solem & Lunā, inde inter Saturnū et Venerem, ultimum inter Saturnū et Lunam, & deterius erit, si sint in angulis. Ex hoc sequitur, quòd expositio Ptolemæi per partes ut fieri solet, et facit Haly in quibusdā locis, nō satisfacit, sed oportet totum simul distinguere capitulum, sicut nos hîc fecimus. Nunc ad ipsius textus expositionem deuenio.

Inspicere oportet in natiuitate patris, si Solem antecedunt stellæ, tum erit optimum. Si uerò non antecedant, sed sequantur, erit & bonus status.

TEXTVS XI.

Si verò Saturni quoque & Veneris stellam contingat orientalem esse in propria persona, aut in angulis, felicitatem insignem intelligere oportet, iuxta peculiarem vtriusq; parentis rationē. Contrà si luminaria cursu inania sint, & satellitio destituta, humilem & obscuram

parentũ vitam significant, & maximè, quando Venus Saturnúsve nõ sat pulchrè videntur siti. Si satellites quidem nõ desint, sint tamen diuersæ sectæ, vt cùm Mars ad Solem fertur, Saturnus ad Lunã, aut si nõ sint feliciter sitæ beneficæ, etiã secundũ sectę cognationem, mediocris & incõstans parentũ status ostenditur.

Declarauit duos status primos illustrem & magnificum: hic declarat tres postremos: Tertius, qui est mediocris, est tamen insignis & ipse, cùm solus Saturnus excesserit Solem in primo suo orientis statu. Ex quo & primo statu simul iunctis, fit status illustrißimus, scilicet cùm Iupiter, Venus, Saturnus & Mercurius in primo statu orientis Solem præcesserint. Quartus status est, cùm quæ præcedunt beneficæ Solem, malè afficiuntur, cadentes ab angulis aut combustæ, aut si Mars bene dispositus præcedat, tunc erit mediocris status, & inconstans: quia erit mistus ex bono & malo, scilicet malefica natura sua nocebit, & ut bene disposita iuuabit: contrario modo benefica malè disposita. Quintus status est, cùm Solem nullæ circundant stellæ: Et hic est peßimus & significat patrem omnino abiectæ & sordidæ fortunæ. Quod uerò his adijcitur de Venere, referendum est ad matrem: Et ut sit occidentalis à Luna. Ita quòd si Sol & Saturnus ambo fuerint in angulis, erit bonum pro patre: & similiter si Venus orientalis à Sole fuerit in angulo cum Luna, erit ualde bonum pro matre.

TEXTVS XII.

Si sors fortunæ, de qua pòst dicemus, conuenit in genitura cum Solis Lunǽve satellitibus fortunatis, per manus tradentur liberis salua parentum bona: sin minùs, aut si repugnat

gnat,& luminarium laterones,aut nulli sunt, aut malefici, inutiles erunt liberis parentum possessiones,atque adeò noxiæ.

Pars fortunæ seu sors diuitias significat apud Ptolemæũ: si ipsa fuerit in quadrato, uel opposito maleficarũ Solẽ circundantiũ, pater nõ relinquet hæreditatẽ filio: aut nihil habebit, quod relinquat: aut erit cũ magnis litibus. Et si pars fortunæ fuerit sub sole, natus paruũ gaudiũ habebit de paterna hæreditate. Nõ sic erit, si pars fortunæ fuerit sub Luna: habebit enim hæreditatẽ maternã, et illa gaudebit. Reliqua textus nota sũt.

TEXTVS XIII.

Longæuitas autem eorũ aliunde deprehenditur. Patri nimirũ, si Iupiter aut Venus quouis modo Soli cõfigurantur aut Saturno: Siue & ipse Saturnus conuenienter Soli configuratur cõiunctione radiisve sexangularibus aut triangularibus, siquidem illi potentes fuerint, longavita decernitur: si imbecilles, nõ ita: neq; tamen continuò breuis. Cùm verò illud vsu non venit, sed Martis sydus supra Solem aut Saturnũ attollitur, iisve succedit, aut si ipse iterum Saturnus cum Sole non conuenit, sed vel ex opposito loco vel tetragono aspicit, decidentes ab angulis, valetudinarios tãtùm patres efficiũt, breuis autem vitæ aut vitioso corpore cùm angulares sunt, aut angulis succedunt, ac vitam sanè breuem in primoribus duobus angulis, ascendente nimirum & cœli fastigio locisve succedentibus, vitiosos verò

in reliquis occidente nimirum & cœli parte infima. Mars igitur Solem intuitus ad eum, quem diximus modum subitò interimit, aut vitium oculis inijcit, Saturnum verò feriens febrili rigore, vitiisve per sectiones & vstiones inuoluit. Saturnus quoque malè affectus erga Solem, morti paternæ viam per morbos sternit, turbationésque ex humoris copia proficiscentes adducit. Quod ad matrem attinet, si Iupiter quocunque modo cum Luna & Venere committitur, aut ipsa Veneris stella cum Luna concordat hexagonis radijs, aut trigonis, illive cōiuncta fortes cùm sint, longæuam matrem significant. Si verò Mars Lunam aut Venerem intuetur quadrangularibus aut oppositis radijs aut succedens, siue Saturnus hoc modo Lunam solam, si minuti cursu fuerint ceciderintve, rursus aduersus tantùm casibus morbisve implicant, aucti cursu aut angulares breuis vitæ, & vitiosas decernunt matres. Breuis quidem vitæ in orientalibus angulis, aut succedētibus, vitiosas verò in occidentalibus. Enimuerò Mars Lunā ita intuitus orientalē, mortes matribus repētinas, vitiáque oculorū adducit, occidentalē verò, mortes ex abortionibus aut similibus, vitiáque per sectiones & vstiones. Venerem aspiciens, mortem per successiones maturat, abditisque in locis nascentia vitia,

vitia, obtenebrationes & repentinos humorũ decursus. Saturnus verò Lunã irradians, mortes, morbósque affert, cùm oriẽtalis ea est per febriles rigores, cùm occidentalis, per vteri affectiones & corrosiones. Animaduertere quoque vnà oportet, vt vitiorum, morborũ & mortis genera distinctiùs eliciamus, signorũ in quibus stellæ significatrices reperiuntur natiuas, peculiarésque vires, de quibus oportunius in ijs quæ circa genituram contingunt dicemus.

Hoc est secundum, in quo docetur uitæ longitudo, si uel Soli, uel Saturno coniunctione, trigono, uel sextili, Iupiter uel Venus ualidi associentur. Secundus status est, si associentur, sed non sint ualidi, erit enim anceps iudicium & plerunque uita longa, sed debilis. Tertius, si non associentur omnino, nec tamen necessariò uita erit breuis. Sed si Mars supra Solem, aut Saturnum eleuatur, aut si Saturnus Solem de quadrato aut opposito respiciat: tunc enim si malefica fuerit in decima, uel prima, uel undecima, uel secunda, significabit breuem uitam: si in quarta uel septima, uel cadentibus, ualetudinarios solùm decernit. Et hoc declarat per tres modos, quando Mars exaltatur supra Solem, & quando Mars exaltatur supra Saturnum, & quando Saturnus aduersatur Soli. Et hoc pro natura signorum, quæ declarabitur in fine quarti libri. In matre uerò loco Iouis & Veneris, Cap.pen. *qui possunt conciliari Soli uel Saturno, ponit Iouem qui potest conciliari Veneri uel Lunæ: uel Venerem, quæ Lunæ conciliatur. Est uerò aliud discrimen, quia Saturnus uel Mars destitutam Lunam uel Venerem oppugnantes breuem uitam significant, cùm fuerint in eisdẽ angulis, decima uel prima, uel succedentibus. Sed ita tamen, ut sint aucti cursu: Sed si fuerint*

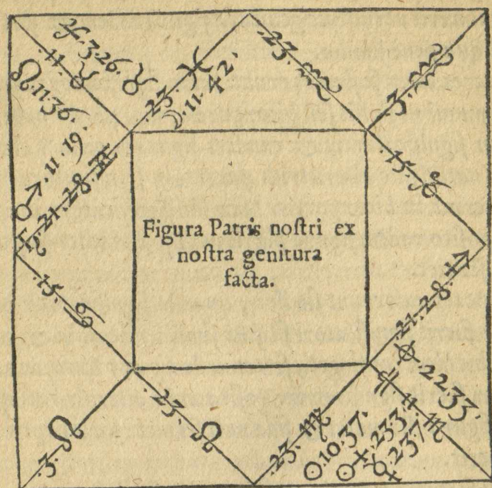
diminuti cursu seu tardi, uel in alijs locis, solùm significant morbos. Vnde colligitur, quòd si fuerint tardi cursu & in cadentibus locis, non ualetudinarias efficient, id est, quæ perpetuò fermè affligantur morbis, sed solùm ad uices frequentius ægrotabunt.

TEXTVS XIIII.

Amplius obseruare conuenit die maximè Solem & Venerem, nocte Saturnum & Lunam. Quod reliquum est in singulariori euentuum exploratione, conueniens sanè ac proximum erit patris aut matris locum, qui se pro tempore obtulerit, tanquàm orientem ponere, cæteráq; quasi proposita parentum genitura, iuxta eas, quas deinceps trademus de præcipuis generibus rerum & euentuum inductiones deprehendere. Meminisse autem & in his & in cæteris oportet constitutionis, contemplantes vniúsne modi sint an diuersi, contrariarúmve effectionũ illi qui dominium locorum quæstionis obtinent, qui pluribus affluant ad unumquodque negotium spectantium virium suffragijs, vt rei significandæ præsint, vt eorum naturæ conuenienter iudicemus. Aut æquilibria, cùm sunt suffragia, si vnà fuerint imperantes, id qu od ex diuersarum naturarum mistura conflatur, prudenter ratiocinabimur.

Sententia est, quòd oportet significatorem tempori congruentem ponere in ascendente, scilicet Solem de die, uel Saturnum

turnum de nocte, et collocare figuram et Planetas uelut uides in exemplo octauæ figuræ ex qua extraximus figurã patris, prout uides. Dicit ergo, oportet, ut postmodum illam iudi=

ces uelut alias genituras ad unguẽ considerãdo illos, qui præ=sunt, quia sub uno quatuor generũ. Aut enim sunt concordes in significãdo: Et tunc oportet iungere significata. Vel discordes & inæquales, & tunc oportebit statuere secundum naturam uincentis & excessum, super contrarium significatorem. Aut æqualiter possunt, et tunc nihil decernunt. Aut alterna=tim significãt: de quo dicet in sequẽti textu. Ex quo sequitur, quòd Ptolemæus mira arte usus sit in hoc libro, qui tanta breuitate satisfacit omnibus quæsitis copiosé. Nã si bene ani=maduertatis, factis duabus figuris altera pro patre, altera pro matre, bis utitur toto libro ad dijudicandum illas. Ita de de fratribus, filiisq;. Manifestũ est igitur ex hoc, primùm cur

filij

filij patri similes extant plerunq; , scilicet cùm Sol in centro horoscopi fuerit in diurna genitura, aut Saturnus in nocturna. Eodem modo filia matri similis, cùm Luna in nocturna genitura, aut Venus in diurna in centro horoscopi fuerint, tunc enim erit utriusque genituræ figura eadem, & fortuna, & reliqua penè similia.

Fratres inter se similes erunt, cùm significatores fuerint in communibus signis seu bicorporeis, nam plures habebunt eundem significatorem & eandem figuram cœli. Vel etiam cùm in natiuitate alterutrius parentum significatores filiorum fuerint in bicorporeis. Nam illo significatore in ascendente posito eadem figura pluribus filijs, qui inter se fratres erunt, seruiet.

Nepotes auis erunt similes, quando significatror patris iunctus fuerit significatori filij: Et similiter de auia & nepte. Sed in his idem continget, si Venus de die aut Luna de nocte, filiarum fuerit significatrix. Posita enim alterutra in ascendente, figura illa matri & filiæ nati seruiet: unde neptis auiæ similis erit.

Filij fratrum patruis aut filiæ amitis similes erunt, cum genethliaca figura eius qui uni pater est, alteri frater, eundem habuerit patris & filij significatorem. Aut non eundem, sed coniunctos licet diuersos. Et hæc semper à natiuitate illius intelligenda sunt.

Cæterùm, ut ad patris genesin reuertar, dubitabit aliquis quomodo poßit patris significator in ascendente poni cùm non sit: Et cùm aderit, uel iam adfuit loci Planetarum saltem Lunæ sensibiliter sunt mutati? Sed illud cõtingit, quòd quemadmodũ materia in materia posita est: ita & formæ & causæ nati & parentis sunt alteræ in alteris posita, absque temporis ulla succeßione. Manifestum est autem, quòd cùm esset nocturna genitura Saturnus in ascendẽte poni debuit: quo constituto

ſtituto ſignificatur pater à natiuitate noſtra debilis, pauper ob Sortem peßimè collocatam, & implicitus. Direxi igitur Lunam *quæ erat apheta & peruenit in 23 annis ad* Solis *oppoſitum:* Et *aſcendens ad quadratum eiuſdem: & quia erat ſenex octuagenarius, mortuus eſt.* Et *niſi fuiſſent radij trigoni* Veneris & Mercurij *ad aſcendens nõ tam diu diſtuliſſet mortem, quia figura eſt debilis.* Et *ſi comparaueris hanc figuram propriæ genituræ parentis inferiùs ſub octaua genitura exponendæ, parum uidebis uarietatis:* Niſi *quòd in illa uidebis ſtatum iuuentutis & ſenectutis, hîc tantùm ſenectutis, quia ſolùm temporis quo ſuperuixit poſt meam natiuitatem.* Et *ex hoc patet, quòd figuræ per talem extractionem commutantur in longè melius quandoq; aut deterius.* Et *ideò contingit, quòd filius clarißimus poteſt habere patrem ignobilem, & egregius pater filium nebulonẽ.* Et *nota, quòd præceptum* Ptolemæi *quo in una genitura utitur uigeſies toto ſuo libro ne cogatur repetere: ita ut una genitura ſi rite fiat, ſit longè maioris laboris, & maior duplo quàm totus liber* Ptolemæi. *Seruatum eſt etiam à me in explicando* Ptolemæum, *quia licet* Commentaria *ſint longè maiora libro* Ptolemæi, *ita quòd totus hic liber cum textu* Ptolemæi *complet unum corpus abſq; repetitione.* Vt *ſi quis uelit per eum facere genituram, neceſſe eſt, ut totum bene perlegerit, intellexerit & mente teneat, aliter millies errabit.* Quia *unuſquiſq; textus &* Com*mentum ſeruit in centum locis:* Velut *doctrina hîc de patre, præcepta, figura, modus extrahendi eam, indigent toto hoc libro:* Et *ſeruiunt matri, fratribus & filijs &c.*

TEXTVS XV.

Si verò deſtiterint ſeorſim vnicuique pecularia tempora gubernandorũ decretorum tribuemus priora orientalibus, occidentali-

bus

bus posteriora. Verùm enimuerò initiò necesse est quæstionis loco, conforme esse id quod efficere possit quidquam circacum sydus. Aliôqui fieri omnino non potest, vt aliquid præstet, quod cũ principio nõ conuenit.

Quia quæstio est de Planetis circundantibus Solem uel Lunam, & possunt esse circundantes commisti, id est, propè: Et tunc id contingit tribus modis explicatis in superiore Commento: Vel erunt separati & tunc unusquisq; faciet effectum suum complete, nec unus impediet alterum: etiam quòd sint contrariæ naturæ, sed diuersis temporibus: orientales celeriter, occidentales tardé. Et quia dicit, quòd operabuntur suo tempore, adijcit, si tamen habuerint, quòd debeant operari, id est, quòd non præueniantur ab alijs, ut exponit Haly: puta si orientales decernerent mortem, occidentales felicitatem, aut orientales exilium cum paupertate, & occidentales postmodum diuitias. Difficile enim est in senio miserum fieri diuitem.

TEXTVS XVI.

At sanè temporis, quo decreta sese produnt, ratio non ex primaria dominatione pendet, sed ex ea, quæ dominantis stellæ reperitur ad Solem & cardines collocatione.

Docet tempus rerum successurarum parentibus non esse sumendum à Solis statu uel Saturni, sed à dominis loci Solis, uel Saturni in genitura patris, gratia exempli, cùm fuerint matutini uel uespertini à Sole uel angulis, ut superiùs expositum est. Ex hoc exemplo superiùs posito habes, quòd geniture certiùs aliquando habentur à genituris filiorum, quàm à proprio tempore: quia ascendens sumitur à loco Planetæ,

qui

qui tardè mouetur , non tamen possunt esse efficaciores, quanuis sint certiores.

Dico etiam, quòd hoc caput & tria sequentia capita, scilicet de fratribus, de masculinis, geminis & monstris, licet in Aegypto, ubi erat Ptolemæus, propter propinquitatem ad circulum zodiaci & locum erraticarum magnam habeant efficaciam: In regionibus tamē nostris & quæ plurimum à tropico Cancri distant in nostra medietate, parum habent efficaciæ, & ueritatem quasi umbratilem: adeò ut si quis fidere uelit, multum magnos sit commissurus errores. Quod animaduertens Ptolemeus in sequenti capite admonet de fratribus maximè, quia debilißima significatio est horum, ne artis metam excedamus. Ego uerò rursus admoneo, ut neq; in his, neq; parentibus, neq; filijs, neq; sexu, neq; numero, neq; monstris simus in prædicendo animosi. Sed tamen si quid fieri securius potest, licet de parentibus per natiuitates filiorum prædicere & maximè primogeniti & ultimi. Cæterùm, quod ad sexum, numerum & monstra, id magis ad generationis principium, quàm ad natiuitatem prædicere pertinet. Atq; id est, de quo Ptolemæus in initio huius libri nos admonuit. Cap. 1.

Caput quintum.

TEXTVS XVII.

De fratribus & sororibus.

Væ ad parentes igitur pertinere videntur, ex his quæ iam dicta sunt, manifesta propè sunt. De fratribus verò, si quis & hoc generatim inquirat nec vltra quàm fieri posit, numerum quoque accuratè & singulatim exploret, conuenientius sanè id acceperit de ijs solis, qui

eadem

eadem matre geniti sunt, ex eo, qui cœli medium occupat signiferi loco & matris conditionario, qui nimirũ interdiu Veneris est, noctu Lunę, cùm hic quæstioni de prolibus matris destinatus sit, futurus etiam index eorum, quæ de fratribus opinari oportet. Cùm igitur beneficæ cũ hoc loco configurantur, amplum fratrum prouentũ pronuntiabimus, pro ipsarum stellarũ multitudine, iudicium instituentes, & vtrum in signis reperiãtur vniformibus, an duplicibus. At si maleficæ supra hæc loca attollantur, aut ijs opponãtur, paucitatem fratrum significant, maximè si & Solem complexæ fuerint. Quæ dissidẽtia si in angulos cadat maximè horoscopo, Saturnus quidẽ primogenitos, primóve educãdos curat. Mars verò, reliquorũ morte fratrum paucitatem adducit. Si largitores fratrũ Planetæ sat pulchrè quantum ad mundi situm attinet, collocati videntur, splendidos, clarósq; promitti existimandũ est, si contrà, humiles & obscuros. Si superant, largitores aut ad eos feruntur malefici, breuis etiam vitæ: ac mares quidem ab his qui masculini sunt pro mũdi situ, fœminas à fœmininis. Rursus priores natu, qui orientales sunt, occidentales verò posteriores. Ad hęc si fratrũ authores conuenienter configurati sunt Planetæ dominãti signo fratrũ, beneuolentiã mutuam,

ani

animósq; fraternos tribuunt, si parti quoque fortunæ, vitæ, fortunarúmq; communicationem. Si in signis extiterint nulla necessitudine coniunctis aut contrarium dictis acciderit, contentiosos & inuidos, atq; omnino sibi mutuò insidiantes. Quod reliquum est, si quis de singulis curiosam indagationem instituat, is tanquàm horoscopum ponens largitoris Planetæ locum, reliqua non secus ac in genituris perquirat.

Quàm altus sit sensus Ptolemæi, qui non animaduertit, non intelliget: mulier si filium debet parěre, nouem mensibus indiget: Vnde Poëta:

Matris longa decem tulerunt fastidia menses.

Propterea ualde exiguus est numerus uterinorum, si ad patrimos filios comparentur. Vnde etiam uterini Luna uel Venere indigent, cùm patrimi etiam à Sole & Saturno significentur, quoniam hi nullo labore, sed uno ictu generantur: adeò ut pleriq; etiã patri ignoti sint. Itaq; cùm innumeri sint & incerti, de illis ars Astronomica esse non potest. Assumit igitur Planetam significatorem matris tempori congruentem tanquàm causam, quod prolem generet: matris autem proles frater uterinus est, aut soror nati. Medium uerò cœli, quod particeps sit omnium rerum magnarum quæ nato iunguntur. Porrò talem significatorem qui tempori congruit, Haiz Arabes uocant. Si igitur cum significatore Planeta Iupiter aut Venus configurantur, multos natus habebit fratres: Et si ipsi fuerint in bicorporeis, duplicabunt numerum. Nam qui nullum aut unum tantùm, aut duos habuerit fratres uterinos, artificiosa coniectura deprehendere licet: supra hunc

numerum, quod plures habeat aut ualdè multos, dicere sufficit: ne inaniter perscrutando, uanus habearis. Regula enim una generalis est, mater prolifica, in utero non habens, cum uiro prolifico concũbens, hora congruente natiuitati utriusque per uiam progressus signorum in annis, mensibus, diebus & horis, generat, seu concipit. Ex quo patet, quòd fœcunda mulier semel in anno si nihil desit, parĕre potest. Vir autem quingentos cum quingentis mulieribus fœcundis oportuno tempore concumbens, uno in anno posset generare. Patritius quidam è Besuntino Senatu, nouem in uno mense filios habuisse confessus est, dum simul apud Ioannem Casanatum Medicum Hispanum pranderemus. Ab ancillis quatuor, à nutricibus alios totidem, unum ab uxore. Igitur bicorporea signa multiplicant fratres, non exactè duplicant. Quòd si maleficæ maximè Soli commistæ, alterum ex locis damnauerint, natos occîdunt fratres: Saturnus & in oriente natu maiores: Si Mars & in occidente minores. Largitores fratrum uocat beneficas, quorum status statum fratrum significat: sicut & maleficæ quæ exaltantur supra significatores beneficas. Mares & fœminas à situ mundi dijudicabis, tam in significatoribus, quàm in impedientibus. Vt orientalis pars masculos, occidentalis fœminas significet. Natu maiores orientales erga Solem, minores occidentales. Consensus uerò illorum habetur, si benefica largitrix cum domino loci matris, id est, Lunæ uel Veneris consenserit: dissensionem si dissenserint: uel etiam sint naturarum diuersarum nec consenserint. Cohabitabunt, si omnes hi cum sorte, id est, fortunæ parte conueniant. Reliqua ex figura habebimus, ponendo beneficam quæ fratres largitur in loco ascendentis. Quòd si plures fuerint beneficæ, plures figuras eriges pro diuersis fratribus. Illud obseruando, quòd si dominus ascendentis nati, uel ascendens fuerint in opposito, uel quadrato significatoris fratrum

trum, fratres odio natum habebunt. Similiter si fuerit malefica, quæ domina loci fratrum, id est, significatoris fuerit, & ipsa eleuata super dominum ascendentis aut Solem, frater uel fratres natum paruipendent. Memento autem, quòd Mercurius inter beneficas & maleficas collocatur.

Caput sextum.

TEXTVS XVIII.

De partu masculino & fœminino.

Ost absolutam à nobis de fratribus tractationem, proximum est ea, quæ circa geniturã consistunt, ac primùm masculini, fœminíque partus considerationem aggredi. Pendet verò illa non ab vno quopiam & simplici principio, sed ab vtroq; luminari & horoscopo, ab iisque astris, quæ ad hæc loca rationem aliquam adepta sunt, maximè quidẽ satus ipsius tempore, planius verò cùm fœtus enitendo in lucem editur. Omnino autem obseruandum est, vtrum tria prædicta loca, iisq; dominantes stellæ, uel omnes vel plures masculinæ sint, ad marium scilicet productionem, quemadmodum ad fœminarum procreationem fœmininæ, atq; ita demum pronuntiandum. Masculina verò & fœminina loca, stellásve iudicabimus secundum rationem nobis in canone tabularum initio huius operis traditã, à signorum in quibus sunt & ipsarum stellarum na-

tura, & ab eo, quem erga mundi cardines habent situ. Nam orientales cùm sunt, masculescunt: effœminātur occidentales. Præter hæc, ex familiaritate, quam habent erga Solem. Nam matutini cùm sunt, rursus masculescunt: Euirantur autem vespertini. E quibus omnibus vtrius tandem generis superatio sit, coniectare oportet.

Tria obseruare docet pro sexu, Solem, Lunam & ascendens. Et quinq; modis hæc tria, dominantésq; stellas: Si licet natura Planetæ masculina uel fœminina eius situ in mundo & erga Solem, orientalia masculina, occidentalia fœminina, natura signi & natura stellarum, quæ in eo loco sunt, stellæ Saturni masculinæ, Veneris gratia exempli fœmininæ, Mercurij uel Saturni & Veneris ancipites uel neutræ. Hæc autem, dicit, firmiora sunt, si generationis tempore considerentur, clariora tempore natiuitatis. Sed tamen quod dixi superiùs, memoria teneas.

Cōmēt. 6.

Caput septimum.

TEXTVS XIX.

De partu geminorum.

IN gemellorum quoq; pluriúmve procreatione decernenda, ijsdem duobus nimirum luminari vtriq; & horoscopo credendum est. Incidere enim solet hic euentus circa commistu-ras, quādo in duobus tribúsve his locis duûm corporum signa reperiuntur, maximè cùm stellæ ijs imperitantes eôdem spectāt, vt quæ-

dam

dam in bicorporibus, quædam binæ pluresve vnà sitæ sint. Si quando & in bicorporibus fuerint dominãtia loca et pluribus stellis configurata, plures duobus nasci contingit, quorum multitudinẽ à numero significatoris Planetæ colligimus. Genus autem ab astris cum Sole & Luna & horoscopo configuratis pro masculino aut fœminino partu, quemadmodum antè diximus. Quando verò huiusmodi constitutio vnà cum luminaribus complectitur horoscopi angulum, sed eius loco medij cœli culmen, hæ matres geminos, vt plurimũ aut plures cõcipiunt. Peculiariter tribus quidem maribus donant, vt in Anactorum genitura simul prædictis locis in bicorporibus configurati, Saturnus, Iupiter, Mars. Tribus verò fœmellis in gratiarum genitura Venus & Luna cum Mercurio effœminato. Duos verò mares & fœminam vnam largiuntur in Dioscurorum genitura, Saturnus, Iupiter, Venus, duas fœmellas, vnúmq; marem: in Cereris, Cores et Dionysij, Venus, Luna, Mars. In quibus ferè accidere solet, quòd non ad frugem perueniant, quæ nata sunt, quódque non sine insignibus quibusdam corporis notis producantur, & amplius eueniant locis selecta quædam & inopinata, propter illorum casuum veluti euidentiam quandam.

Duo nos docet Ptolemæus,& multitudinem filiorum,qui unà nasci possunt,quorum numerus est incertus,adeò ut Haly sex unà,aliàs etiam duodecim natos significet. Et numerum eorum,qui simul unà nati,possunt uiuere. Atq; in hoc melius Ptolemæus ipsis Iurisconsultis sentit, qui nescio qua falsæ Hippocratis authoritate decepti, quinq; simul natos superuiuere posse existimant. Atque iuxta hanc rationem grauidæ mulieri partes ex hæreditate defuncti mariti asseruant. Ita ut si duos filios maritus ex prima uxore reliquerit, filij illi ex hæreditatis fructibus duas tantùm partes ex septem partibus accipiant,uxor grauida relicta quinq;. Quartò simplicius et uerius Ptolemæus censet,mulierem non plures tribus qui supersint parĕre posse: Quòd si plures pariat,omnes moriuntur: quoniam naturæ humanæ conditionem iam mulier præterit. Non memini me legisse apud quenquam fide dignum authorem,quòd enixa plures quàm tres,seruatus sit aliquis. De omnibus certè,quòd seruentur,fieri nõ potest. Quòd uerò è pluribus unus uel duo seruentur,quanquàm nõ legerim,neq; uiderim,fieri tamen nõ posse certò dicere nolim. Hæc de multiplici partu Ptolemæi atq; mea sententia est. Verùm de tribus sæpe contingit,ut in Romana historia trigeminorum Curiatiorum & Horatiorum. Et ego memini me uidisse trigeminos bis: semel quidem tres masculos adultos nobili genere natos Italos: rursus tres puellas Mediolanenses nuper natas sub aduentũ Cæsaris.

De causa uerò horũ dicit Ptolemæus: sumitur à Sole, Luna, atq; ascendente: Velut in præcedenti capitulo,& fuerint duo saltem ex his cum dispositoribus in bicorporeis signis,uel duo ex his,et dispositores in eodem signo unà iuncti,quãuis non in bicorporeo,erũt duo qui nascentur. Quòd si præter id duobus significatoribus,omnibúsq; dispositoribus in bicorporeis positis,alij Planetæ dispositoribus cõmisceantur,erunt plures

quàm

quàm duo. Quòd si loco ascendentis medium cœli in bicorporeo sit, eiúsque dominus, tantundem refert, quantum si ascendens esset cum suo domino, partus etiam erit multiplex nihilominus. Dico, multùm confert in his matrum consuetudinem agnoscere, quæ plures parere soleant. Id trifariàm fit. Vel sensu cognita matre quæ multos aliquando peperit: uel habita genitura matris: uel cùm in filiorum genitura medium cœli atque eius dominus in bicorporeo signo fuerint. Ex quo colligitur, quòd decima domus aliquam cum matre significationem habet, iuxta Ptolemæum. Ex quo quidam imum cœli patri etiam tribuunt, sed falsò: neque enim statim sequitur, si decima matri conueniat, quòd quarta quæ sub terra est, conueniat patri. Neque decimam, nisi hoc uerbo & in hac in causa Ptolemæus matri tribuit, id est, in filiorum numero. Vtcunq; sit, cùm de matre tractauit, ubi locus erat medij cœli, nullo modo penitus meminit. Decima igitur domus filiorum erit significatrix, quod etiam in quarto libro docet. Cæterùm, ut ad propositum reuertar, sexus illorum cognoscitur ex præcedenti capitulo, ubi de sexu agitur, non autem ex capite de fratribus: quia gemini & trigemini plus habent aliquid, quàm simpliciter fratres, sed quasi unus sunt natus, tum ob similitudinem corporum & morum, & quòd plerique ex his eisdem affectibus in eisdem fermè temporibus subijciantur, quod sæpe obseruatum est. Habent gemelli, quòd caui sunt dorso, ósque sacrum intus retrahitur, quod præcipuum signum est illos dignoscendi, sicut et semestres, quòd ungues habeant imperfectos cutímq; haud expolitam. Quòd uerò dixit de trigeminis masculis subijci Saturno, Ioui et Marti Anactorum fratrum exemplo, quorum duo cùm essent pessimi referentes naturam Saturni et Martis, tertius erat optimus, Iouialisq;. Tres uerò cum fuerint fœminæ sub Venere, Mercurio & Luna natæ erunt, probátq; exemplo trigemi- Ca. 6.

narum gratiarum, quæ uno partu editæ ſuauiſsimis moribus & formoſiſsimo corpore fuerunt: ideóque nomen gratiarum meruêre. Si uerò duo maſculi atq; una fœmina naſcãtur, Saturnus & Iupiter et Venus dominabuntur, exemplo Dioſcurorum, id eſt, Castoris & Polucis et Helenæ, quorum Castor fuit optimus, Polux peſsimus uir, Helena formoſiſsima: hi tres uno partu editi à Latona retulerunt naturam Saturni, Iouis et Veneris. Si uerò ex trigeminis duæ ſint fœminæ, tertius maſculus: ut Dionyſius, Ceres, et Cores, uno partu editi, maſculus Marti ſubijcietur, fœminarum altera Veneri, altera Lunæ: Nam Dionyſius egregius fuit Dux, quiq; Indiam ſubegit, Ceres autem pulchra, Cores laborioſa. Quòd uerò aliter diſtribui non poſsint, ſi uiuere debeant, manifeſtum eſt de tribus maſculis, atque tribus fœminis. De duabus uerò fœminis & maſculo id contingit, quia Mars natura proximior eſt Veneri et Lunæ, quàm Saturnus uel Iupiter. Eſt enim Mars uelocior motu & nocturnus. De duobus uerò maſculis & una fœmina accipere oportet Saturnum & Iouem, tanquàm robuſtiſsimos, ſi uiuere debeant, qui difficillimè uiuunt: Venus uerò ſimilior eſt Saturno & Ioui, quàm Luna, quia tardior motu. Et quãquàm ſic etiam naſcantur, qui ſuperſunt uel omnino non adoleſcunt omnes, uel non ſine inſignibus quibuſdam corporis notis, aut ſtatim poſt natiuitatẽ, quædam rara & inopinata illis eueniunt, propter nimiã permiſtionem, atq; ut ita dicam, confuſionẽ Planetarum. Et præcipuè ut bene dicit Haly, quòd in natiuitatibus trium maſculorum prædominantur duæ maleficæ, in natiuitatibus autem triũ fœminarum humida qualitas uincit, et calor imbecillis eſt. In cæteris eſt repugnantia: in duobus maſculis et fœmina, Saturni et Veneris: frigiditáſq; multũ prædominatur: in duabus fœminis & maſculo, Mars Lunæ repugnat. Itaq; rarò uiuunt etiam qui ſic trigemini naſcuntur. Plus tamen facit repugnantia ad interi-

tum,

tum, quàm exuperantia qualitatum. Vnde qui diuerso simul sexu nascuntur, seu duo fuerint seu tres, rariùs uiuũt omnes, quàm si omnes fuerint simul masculi uel simul fœminæ.

Caput octauum.

TEXTVS XX.

De monstris.

Eq; à prædictis alienus est, qui de mõstris sermo instituitur. Primùm enim in huiusmodi lumina quidem ab angulis decidentia, & horoscopo nulla familiaritate coniuncta, anguli verò ipsi à maleficis occupati reperiuntur. Cùm igitur talis quædam occurrit constitutio, quandoquidem illa sæpenumero etiam in abiectis & infelicibus licet neutiquàm monstrosis genituris incidit, euestigiò inspicere oportet præter lapsam proximè coniunctionem aut oppositionem luminarium, eiúsque & genituræ gubernatorem. Si enim genituræ eorum, Lunæ'que & horoscopi loca, vel vniuersa vel complura nulla necessitudine cohærent, cum prædictæ coniunctionis aut oppositionis loco, id quod nascitur, contortum & inuolutum esse significatur. Si igitur his sic habentibus, luminaria in quadrupedibus, aut feralibus signis inueniuntur, duóque angulis insidentes Planetæ malefici non humanum esse portenditur, quod procreatum est.

Si beneficorũ nullus ſeu maleficorum quiſpiã luminaribus teſtificetur, prorſus ab humana forma alienum, & quod ferarum agreſtem, maleficámque naturam referat. Si Iupiter aut Venus animantium dijs conſecratorum, vt canum, felium, ſimiarum & id genus reliquorum. Si Mercurius, vſui humano deuotorum, vt auium, porcorũ, caprarum, bouum, & his ſimilium. Si in humanis ſignis luminaria deprehenſa ſunt, reliquis ſic habentibus, humana ſunt quoq;, quæ generantur monſtra, formáque peculiarem in modum perplexa, cuius ratio & modus ex ſignorum formis colligitur: in quibus quæ luminaria & centra occupauerunt, maleficæ ſtellæ deprehenduntur. Si igitur & ſic nullus beneficorum teſtificetur alicui prædictorum locorum, muti fœtus producuntur, & re vera monſtroſi. Si Iupiter aut Venus in honore & in pretio habebitur, quicquid fuerit portenti cuiuſmodi quiddam circa Hermaphroditos, & quos Harpocratiacos dicimus, alióſq; eius generis cõtingere ſolet. Si & Mercurius præter hæc oraculorum & ſomniorum interpretes creat & qui hinc victũ quæritent, ſolus verò mutos & ſurdos, ingenioſos tamen & vafros.

Declarat nobis monſtrorum natiuitates, quæ ut dixi, magis pendent à generatione, quàm à natiuitate: quia tamen natiuitas eſt ſimilis generationi, ideò & natiuitates indicant monſtra.

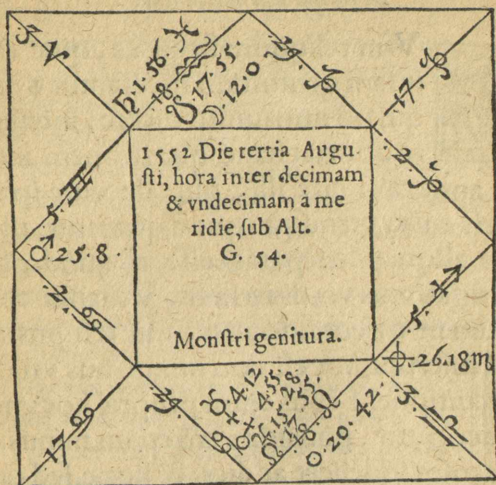
monstra. Quòd uerò dicit Ptolemæus, est natiuitates monstrorum similes esse his, qui non nutriuntur. Monstra enim rarißimè nutriuntur: Si tamen nutriantur (quia formam habeant humanam) rarißimè uiuunt: quædam tamen uiuunt, quæ parum à natura humana sunt permutata. Velut dicit Haly uidisse quosdam natos sine pedibus, alios sine manibus, quosdam sine auribus: audiuisse de alio, qui nullum habebat membrum præter duo foramina, unum per quod suggebat cibum, aliud per quod emittebat excrementa: Et quod diuinabat multa nutu illa significans. Et de his sunt Hermaphroditi Græcè (Androgini Latinè) et Harpocratiaci, id est, optimorum raptor. Androgini quidem ab initio mari mergebantur Romana lege aruspicum, pòst cœpêre in delitijs haberi, quòd utroq; sexu luxuria nephariorum simul potiri uiderentur. Tales igitur quibus Iupiter & Venus, & Mercurius fauent uiuunt: ob ídq; diuinant, quoniam extincta luce luminarium, uis Iouis, Mercurij & Veneris magis relucet. Si igitur monstra esse debent, Solis & Lunæ uim extingui necesse est: Et maleficas dominari in angulis. At si hæc contigerint, mori necesse est, nisi à Ioue & Venere & Mercurio adiuuentur. Sed his dominantibus & maleficis in angulis constitutis, necesse est eos malorum esse morum, qui sic nati sunt: Et futurorum diuinatores. Aliqui etiam præsentium, quos Harpocratiacos Haly existimat appellari, id est, tales quibus res repentè ueræ in mentem ueniunt, statímque proferunt. Velut narrat ipse de quodam Aegyptiano cui in mentem uenit Regem Concin mortuum esse, dixitq; & inuentum est ea hora illum Regem mortuũ fuisse. Et narrat de quodam Porphitone uiro Aegyptio maximo Mago et præcãtatore, quiq; res faciebat admirabiles, dicitq; has artes notas fuisse in Cina Indiæ regione quæ nunc notißima est Lusitanorũ nauigatione: Et ita est. Inde aduehitur radix quæ Cina uocatur: alij uocãt Chinã.

His

His uisis Ptolemæus duo docet, primum formam natiuitatis monstrorum, quæ constat in tribus rebus. Prima quòd luminaria cadant ab angulis nulla familiaritate iuncta horoscopo, id est, in duodecimo uel sexto loco: poterit & adijci octauus & tertius. Secunda, ut maleficæ sint in angulis & maximè ascendente & medio cœli. Tertia, ut dominus loci coniunctionis uel oppositionis præcedentis natiuitatem, neque ascendenti, neq; loco Lunæ, neq; domino geniture aliqua familiaritate iungatur, tunc erit monstrum. Quòd si beneficæ non testificentur, erit abiectum: si uerò auxilientur erit in honore ubi forma humana constiterit. Formam uerò seu humanam seu aliam præstabunt signa in quibus erunt luminaria, & hoc est secundum. Quod uerò dicit (mutos & surdos) legi potest iuxta Arabes mutos, & sine dentibus. utraque lectio uerò bene habet.

Vt uerò clarißimum huius rei & monstri habeatur exemplum, subijcio hanc genituram. Natum est in Anglia, dum ibi essem, in uilla uocata Mioletōstoni VIII. M. paßuum distante ab inclyta academia Oxoniēsi, fuitq; posthumum. Pater uocabatur Ioannes Kemer. Ita enim Anglicè scribitur. Erant duæ puellæ ad umbilicum commistæ, quæ in unum coierant quasi recta altera alteri inserta, uenter uētri, dorsum dorso, unus umbilicus, una uulua, unus anus, qui inter crura sinistra atque nates positus erat. Itaq; sinistra crura locum suum seruabant: Velut cùm pueri sedētes colludunt. Dextra uerò, crus, & pes alter alteri commistus in unum coière. Itaq; pes ille nouem habuit digitos. Primis duobus diebus lac suggere noluerunt à matre, ob partus laborem, nutriti lacte uaccæ, tertia suxerunt à matre, dormiebat quandoque altera, reliqua uigilante, quod ab umbilico supra unaquæque sua membra seorsum retineret. Itaque uixit una ad decimamoctauam Augusti, reliqua ad XIX. Longitudo pollicum

xx. *latitudo autem* vi. *Hoc igitur fuit monstrum & geminum, & posthumum, & quod non uixit, licet fuerit nutritum. Causa Geminorum fuit ascendens bicorporeum & do-*

minus eius commistus alteri. Quòd monstrum fuerit, facit Luna cum nodo, & Iupiter dominus trigoni coniunctionis cum nodo, & Sol in sextili Martis ex longa ascensione, secundum signa, & locum (nota bene) & in angulo & Saturnus eleuatus super omnes Planetas, ad cuius oppositum tendit Sol. Ideò etiam parum debuit uiuere hoc monstrum. Prætereà Mars, qui damnat & est in angulo ascendens & Mercurius ascendentis dominus, erant in capitibus & nodis suis. Ideò satis promptè de uitijs compositionis pronuntiare poteris, cùm significatores ac maleficæ nodis iuncti sunt.

Caput

Caput nonum.

TEXTVS XXI.

De his qui non nutriuntur.

CVm reliquum sit ex ijs, quæ circa ipsam genituram spectantur de his, qui nõ nutriuntur dicere, intelligere oportet hanc quæstionem interdum annexam esse illi, quæ de vitæ spatio agit, est enim vtriusque quod quæritur, idem genus, aliquando separatã esse, eò quòd ipsius inuestigationis vis diuersa sit. Viuendi enim spatium in ijs consideratur, qui tempus aliquod tulerunt, hoc est non minoribus vna Solis circuitione. Tẽpus enim propriè hoc vnius anni accipitur, potentia verò etiam minus est illo menses videlicet ac dies, & horæ, sed quæ de illis, qui non nutriũtur, suscipitur quæstio, in eos tantùm cadit, qui ob malitiæ abundantiam minoribus temporibus decedunt. Vnde illa quidem magis variam habet pertractionem, hæc verò simpliciorem.

Hucusq; præter tractationem de parentibus licet sint gloriosa Astrologo, non tamen adeò utilia sunt, neq; tamen ipsa tractatio de parẽtibus uel fratribus adeò firma est, ut de proprijs effectibus à genitura sumptis. Nam monstra, sexus & numerus sensu dignoscuntur, ideò non indiget, ut quærantur certa incertis modis ab Astrologo: nec etiam talia sunt per se, sed solùm ut natiuitas aßimilatur genituræ, quæ causa

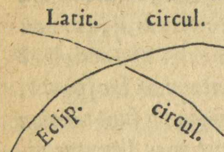
causa est talium effectuum. Hoc uerò, quod hîc docetur, maximè quæri solet, & adeò efficaciter, ut cùm ego implicitus alijs negotijs quibusdam nolens satisfacere, perpetuas incurrerim inimicitias, eorum qui putant magistratum, aut diuitias illos dignos efficere, ut qui uirtute præditi sint, illis inseruire debeant: quòd uideant illam turbam nebulonũ Astrologorum, tum etiam aliorum artificum, qui sine scientia, sine iudicio, sine diligentia, sine labore, plenos falsis opinionibus ac fabulis, ultrò se illorum in seruitutem ingerere. Hîc itaq; præter tractationem de parentibus & de fratribus incipit solida natiuitatum explicatio atque utilißima, cuius initium est ab his, qui non uiuunt. Dicit ergo Ptolemæus, ij, qui non uiuunt, duorum sunt generum. Quidam enim non accipiunt nutrimentum, sed statim moriuntur, antequàm lac sugant, quorum tractatio est simplicißima, quia unius sunt tantùm modi: alij uerò sunt, qui nutriuntur, non tamen dicuntur uiuere, quia non pertranseunt primum annum. Et tales sunt multorum modorum. Quidam enim uiuunt per aliquot horas, sed non implent diem, quidam per aliquot dies, sed non implent mensem, quidam per aliquot menses, sed non implent annum. Igitur uiuere dicuntur solùm infantes, qui annum excedunt.

TEXTVS XXII.

Omnino igitur si in angulis sit alterum luminarium, & vnus maleficorum illi congrediatur siue etiam opponatur, idque partiliter & secundum figuram æquicruriam, nullo beneficorum interim affulgente, & gubernator luminarium in maleficorum locis detineatur, ali non poterit, quod natum est.

Exponit tres casus, in quibus natus non nutritur: quorum pri

primus est, quòd luminare sit in angulo, & malefica in illius coniunctione, aut oppositione per gradum & in figura æquicruria, id est, quòd in coniunctione latitudo sit eadem, & in oppositione Solis sit in ecliptica, & in oppositione Lunæ habeat contrariam latitudinem. Vtpote, quòd si Luna sit in decimo gradu Arietis cum tribus gradibus latitudinis borealis, Saturnus uel Mars sit in decimo gradu Libræ cum tribus gradibus latitudinis australis: tunc enim malefica & Luna, & locus in ecliptica, maleficæ & Lunæ facient duos triangulos æquicrurios & æquales, quorum unum latus erit quarta eclipticæ, aliud erit quarta circuli magni transeuntis per centra Lunæ & maleficæ: Et hæc est figura æquicruria, prout in figura uides.

Aliter posset dici æquicruria, quando latitudo ex eadem parte æqualis esset, quia arcus à polis zodiaci sunt æquales. Deinde oportet, quòd nulla benefica respiciat aliquem illorum, scilicet nec luminare nec maleficam: & quòd luminarium dispositor sit in locis maleficorum, & ita sunt quinque conditiones. Prima luminare in angulo, secunda malefica in gradu illius uel opposito, tertia latitudo eadem in coniunctione, contraria in oppositione, quarta quòd benefica non adsit, quinta dispositor luminariũ, uel dispositores in locis maleficarum. Causa autem huius est, quoniam homo non potest uiuere cum tam magno infortunio unius luminaris: at infortunium non potest esse tam magnum in luminari, nisi malefica sit in angulo: sed malefica non potest esse in angulo opposita uel coniuncta luminari per gradum, nisi luminare & ipsum sit in angulo, quare ut tam graue sit infortunium, necesse est, ut luminare sit in angulo. Et manifestũ est, quòd quantò erit proximius lineæ finitoris, tãtò erit certius. Secũdus casus est hic.

TEXTVS XXIII.

Ad hæc non ſuperuiuet natus, & ſi non iuxta figuram æquicruriam hoc accidit, ſed è propinquo applicent maleficorum radij ad luminum loca, duæq́; maleficæ, vel alteri, vel vtriq; noceant, aut ſecundum ſucceſsionem aut oppoſitionem partiliter alteri luminari altera, aut ſi vna quidem ex oppoſito, altera ſucceſsione obſit, minimè diuturnum erit, quod producitur, cùm prauitatis magnitudo demoliatur, quicquid ad vitæ diuturnitatem ſuccedentis maleficæ diſtantia facere videbatur. Inſigniter verò obeſt per ſucceſsionem, vt Soli Mars, ita Lunæ Saturnus, contrà per oppoſitionem aut eleuationem Soli Saturnus maximè incommodat, Mars Lunæ, potiſsimùm, ſi eadem poſsident cum gubernatoribus luminarium, & horoſcopi loca.

Si non iuxta longitudinem eandem, id eſt, non per gradum aut non per latitudinem noceant, ſed ex propinquo tantùm, ita tamen ut altera ſecundum eundem gradum reliqua ſuccedat eidem luminari oppoſitione uel cõiunctione, aut ſi unum luminare offendat malefica ex eodem gradu, reliqua malefica ſuccedat reliquo luminari, ſint uerò luminaria in angulis tunc & reliqua, quæ dicta ſunt de beneficis et diſpoſitore luminarium non nutrietur infans. Docet autem, quòd in ſucceßione Mars eſt deterior Soli interficiens propter nimiam caliditatem, & Saturnus ſuccedens Lunæ propter frigiditatem. Contrà, in oppoſitione quia maior fit à contrarietate actio Mars Lunæ & Saturnus Soli. Idem in eleuatione, id eſt,

cùm superiores euadunt maleficæ luminaribus, & maximè si poßideant hæ maleficæ loca eadem, id est, iuncta sint gubernatoribus luminarium & horoscopi.

TEXTVS XXIIII.

Si verò duæ accidant oppositiones luminarium in angulis agentium, & maleficorum secundum figuram ęquicruriam, mortuus aut semiuiuus infans educitur.

Hic est tertius casus, quando utrunq; luminare in angulis fuerit in opposito maleficarum in figura æquicruria, hoc est in eodem gradu secundum longitudinem & oppositæ latitudinis, tunc infans extrahetur semimortuus potius quàm semiuiuus. Idem continget ubi una malefica opponatur utriq; per figuram æquicruriam luminari: cum luminaria in eadem parte iuncta in angulo fuerint. Vel si malefica uni iungatur per gradum in longitudine & latitudine, alteri uerò opponatur per figuram æquicruriam: maximè si Mars Soli iungatur & opponatur Lunæ, aut Saturnus iungatur Lunæ & opponatur Soli: omnes hi casus à Ptolemæo intelliguntur. Sed quia in his quinq; casibus semper quinq; conditiones præsupponuntur, ideò cùm inter illas una sit quòd benefica nulla se interponat, subiungit.

TEXTVS XXV.

His ita constitutis, si defluere luminaria contingat ab aliquo beneficorum, aut aliôqui illi configurati, ita vt radij in partes pręcedentes iaciantur, superuiuet infans pro numero partium interiectarum inter luminare & radios malefici proximè, totidem videlicet mensibus, vel diebus, vel horis etiam, pro magnitudine

tudine prauitatis & maleficarum stellarum vi.

Cùm igitur luminaria non exquisitè tetigerint maleficas, sed aliquot partibus distiterint, ita quòd benefica aliqua fuerit ante ipsum luminare, uel radios proiecerit ante ipsum luminare, tunc infans poterit uiuere tot horis, uel diebus, uel mensibus, quot fuerint partes inter luminare & maleficam, uel eius radios oppositos. Et *causa est, quia luminare fit tantò robustius propter beneficam, ut non statim moriatur infans.* Et *hoc de horis, uel diebus & mensibus contingit secundum robur maleficæ, quæ est post luminare & alterius, quæ reliquo luminari coniungitur, uel opponitur.* Similiter *inspiciendum est robur beneficæ, & quàm propinqua sit ipsi luminari, tantò enim plus uiuet.* Remota *enim benefica dabit horas, tangens luminare menses, propinqua dies.* Et *similiter malefica ualdè potens & coniuncta, & quòd benefica iuuet horas tantùm dabit debilis menses, mediocris dies.* Quòd *si uolueris partus uiolenti exemplum habere, habes primam genituram in fine libri.* Nam Rex *hic natus est matre pereunte, extractúsq; ab utero.*

TEXTVS XXVI.

Verùm enimuerò si maleficarum radij ad præcedentia feruntur loca, beneficarum ad sequentia, quod in lucem editum est, conualescet ac viuet.

Expedita *parte in* Commento *præcedenti atq; textu eorum, qui nutriuntur sed non uiuunt, anteà uerò eorum, qui neq; uiuunt nec nutriuntur, in hoc præsenti textu qui est tertiæ partis principalis huius capitis initium, tractat de his, qui uiuunt & nutriuntur, sed tamen infeliciter nutriuntur: quales referunt historiæ* Romulũ *&* Remum, *&* Oedipum, *& alios infinitos, qui nunc deferuntur ad loca, quæ uocant*

hospitalia: olim incerti infantes feris deuorandi exponebantur, quæ uerißima historia est. Abrogata fuit consuetudo tam impia propter Romulum & Remum (ut dixi expositos) à Romanis. Plures uerò etiam sponte ægrè uiuunt. Hi omnes sunt, quibus luminare est in angulo, & malefici corpus aut radij ante luminare, benefici autem post. Gratia exempli, ascendat prima pars Arietis atq; in ea Mars: Sol uerò in secunda parte: Iupiter uerò in tertia parte Sagittarij, trigono respicit partem sequentem Solis, tunc talis infans patietur nascendo, sed tamen superuiuet.

TEXTVS XXVII.

Ac rursus si quidem maleficæ supra configuratas in genitali constitutione beneuolas stellas euehuntur, viuet in pœnam & subiectionem: si contrà hæ extollantur supra illas, expositum alijs parentibus subijcietur. Ac si beneficorum quispiam vel cooritur, vel applicat Lunæ, maleficorum verò occidit aliquis, ab ipsis parentibus in libertatem redditum, filiorum loco enutrietur.

Nunc proponit quinam bene tractabuntur & qui malè. habet autem duplicem sensum. Primus est, quòd postquàm si debet nutriri, oportet ut benefica extollatur, seu sit posterior malefica: uel quòd eadem malefica sit potentior eadem benefica, quia in dignitatibus suis: Et ita benefica potentior, quia malefica sit in dignitatibus beneficæ: Et hic est primus sensus. Secundus est, quòd alia malefica sit potentior uel debilior reliqua benefica, quæ non est cum luminari: Et hoc etiam consonat. Sed ex his colligitur tertius sensus uerior, quòd utraq; benefica, utriq; maleficæ comparetur secundum quatuor modos eleuationis iam dictos. Et si uincant beneficæ, recipietur

ciepietur ab alijs pro filio, & enutrietur, tamen erit seruus. Si uerò maleficæ, nutrietur in pœnam & seruitutem nō pro filio, sed ut catuli proiecti. Et *hic mos antiquis erat notißimus: nunc propter legem Christianam omnia quoquomodo mitiora facta sunt:* Ideò *interpretanda sunt hæc iuxta proportionem eorum, qui ab hospitalibus educandi sumuntur. Si igitur inquit ex istis, qui pro filijs nutriuntur, malefica occidat, & benefica oriatur, uel Luna illi applicet, tunc educabitur uerè pro filio, uel filia instructus disciplinis & bene uestitus.* Et *ego memini me uidisse quendam sumptum ab hospitali educandum, qui creuit & factus est hæres domini in magnam hæreditatem, & dum ego essem puer, uidi illum diuitem equitantem superbè per urbem nostram.* Alium *scio, qui educatur uxore decipiente maritum, uel etiam marito conscio, & decipiente consanguineos in maximam hæreditatem, cùm sit filius pauperculæ mulieris & miseræ.*

TEXTVS XXVIII.

Eodem modo in plurium genituris vtendum est. Siquidem ad occasum deuoluitur quodpiam eorum, quæ duobus pluribúsve modis configurantur astrorum, semiuiuum est, & mutilum, & carnis veluti frustum, id quod producitur. Ac si supra illud euehuntur maleficæ, nutriri non poterit, & diuturnum non erit ob id quod procreatum est.

Postquàm *docuit de uno tantùm nato, hîc declarat de pluribus, qui nascuntur.* Et *quia cùm plures nascuntur, facilius est, ut moriantur, ideò ne quis crederet ne in geminis ac trigeminis magis, quòd requirantur illæ quinq; conditiones, docet quòd duæ sufficiunt, ad hoc ut moriatur, nam si astrorum unum, quæ ascendenti & duobus luminaribus imperitant,*

quódq; necesse est alteri luminarium configurari, si debeant esse gemelli, uel plures, ut suprà uisum est, fuerit in occidente, quod nascetur, erit oblæsum ac semiuiuum. Quòd si præter id etiam malefica super eundem Planetam eleuetur, quod nascetur, non nutrietur. Et ita in geminis pauci seruantur, & ægrè, in trigeminis rariùs et difficiliùs, in pluribus autem aut omnino nunquàm, aut uix unquàm, ut suprà dictum est.

Caput decimum.

TEXTVS XXIX.

De Vitæ spatio.

INter ea, quæ secundum genituram eueniunt, primo loco de vitæ diuturnitate disserendum erit. Quandoquidem veterum de more ridiculum est singillatim ad illum omnia futura referre, qui ad horum tempora vitam prorogare non potest. Neq; verò simpliciter, neque leuiter huius rei consideratio instituitur, sed à præcipuorum locorum domino multipliciter captanda est. Est autem maximè nobis, naturæq; conueniens hic modus, omnino enim pendet ex Apheticorum locorum, iísq; dominantium, deprehensione amplius locorum, & astrorum interimentium. Dijudicatur igitur horum vnumquodq; hoc pacto.

Quia iam tractauit de his, qui non nutriuntur: nunc tractat de ijs, qui nutriuntur: Et de diuturnitate uitæ illorum, quia frustra quæreretur de coniugio, & filijs, & qualitate illorum,

illorum, in eo, qui moriturus ſit in pueritia, abſurdius uerò ſcriberentur hæc, quod antiqui faciebant ridiculosè ſatis. Veluti ſi quis ſcribat, hic natus ducet uxorem in ſenio formoſam & diuitem, quia Venus eſt occidentalis iuncta Ioui in utriuſque dignitate, habebitque prolem pulcherrimam. Et ita de diuitijs, de amicis, de magiſtratu comparando in ſenio, deinde ultimò ſubiungat (poſt longa ſcripta perplexa & dubia, qualia ſolent facere Aſtrologi noſtri temporis plena contradictionibus & obſcuritate) quòd morietur in prima iuuenta, nónne ſtrenuè hic nebulo ſuam declarabit ſtultitiam? Ptolemæus igitur docet, quòd primò quærenda eſt quantitas uitæ, deinde adijciendi caſus, qui intra terminum illum uitæ continentur, cæteri omnes relinquendi. Quomodo autem debeat longitudo uitæ præſciri, docet ex tribus, loco Aphetico, id eſt, ab ἀφετῇ, quod eſt dimißio, & illius dominus, & tertiò anæreticis, id eſt, interficientibus, ab ἀναιρέω, quod eſt occîdo, ἀναιρετὴς, occiſor. Sic dicti etiam Aphetæ, quaſi dimißio, ut ex loco intelligatur afflatu quodam dimitti, quaſi linea quæ uitam menſuret, ut à Parcis olim antiqui fabulantur, Clotho, Lacheſi, interficiens erat Atropos.

Caput vndecimum.

TEXTVS XXX.

De locis Apheticis.

PRimùm ſanè exiſtimandum eſt eſſe Aphetica loca, in quibus omnino reperiri neceſſe eſt eum, qui velit vitæ gubernandæ iuriſdictione potiri, vt circa horoſcopum à quinis partibus, prius ſupra finitorem emergentibus vſq;

ad 25. reliquas ſuccedentes, & qui has tricenas partes dextris hexagonis radijs contingit, qui boni dæmonis locus dicitur, & qui tetragonis nimirum cœli ſupra terram faſtigium, & qui trigonis, qui Deus appellatur, & qui oppoſitis, is nimirùm qui in occaſum prouoluitur. Præfertur cæteris cœli culmen, proximè qui circa ortum eſt, deinde qui cœli faſtigio ſuccedit, pòſt qui circa occaſum exiſtit, tandem qui medium cœlum præcedit. Omne enim quod ſubterraneum eſt, meritò poſthabendum eſt, in præclaro adeò imperij genere, eo tantum excepto, quod cum horoſcopo in lucem prodit. Ex ijs etiam, quæ ſupra terram extant, neque illum locum, qui nullo familiaritatis vinculo cum aſcendente cohæret, accipere conuenit, qui Argos, id eſt, piger Græcis dicitur, neq; eum, qui priùs exortus erat, qui mali dæmonis appellatur, quoniam aſtrorum ibi commorantium in terram effluxus, cùm etiam ab angulo præcipitetur, turbat ac veluti abolet, quæ ex terræ humoribus naſcitur fumoſa tenebricoſitas, qua de cauſa ſuis neq; coloribus, neq; magnitudinibus apparent. Deinde Aphetas, ſiue vitæ gubernatores, accipere oportet, non quoſuis, ſed præcipua genituræ loca, Solis nimirum & Lunæ, horoſcopum, Partem fortunæ, & horũ gubernatores.

Tria

Tria proponit. Primum, qui poßint esse uitæ gubernatores, & sunt quinque qui esse possunt, Sol, Luna, Ascendens, Pars fortunæ, & dominus horum locorum. Secundum, sunt loca in quibus positi Aphetæ possunt decernere uitam. Et sunt quinq; per ordinem, primus est medium cœli, secundus est ascendens, tertius est undecima domus seu locus bonæ fortunæ, quartus est septima domus, quintus & ultimus, qui omnibus est debilior, est nona domus, quam Deum uocat. In his igitur si inueniatur unus ex illis quinq; significatoribus, erit Apheta, id est, decernet annos uitæ & robur eius: reliquæ septem domus sunt inutiles. Manifestum est igitur, quòd poterunt esse plures Aphetæ simul & plerunque contingit, ut in prima, & secunda, & tertia, & quarta genituris, quandoq; unus tantùm, licet raró, in his qui adolescunt. Tertium est mensura domus et pro exemplo capiamus decimam: dicit Ptolemæus, quòd illa tenet quinq; gradus ante initium, & uigintiquinq; post initium, & intelligit de gradibus æquinoctialis. Veluti gratia exempli in octaua genitura medium cœli habet rectam ascensionem partium 280. minutorum 47. uolo scire, ubi uigesimaquinta pars finiatur. Scio, quòd quilibet quinq; gradus occupant tertiam horæ partem, igitur uigesimusquintus gradus æquinoctialis distat hora una, & duabus tertijs à cœli medio. Quære igitur gradum propè quartam partem Aquarij inuentam per regulam trium, dicendo, Si triginta gradus æquinoctialis, qui sunt inter decimam et undecimam, faciunt decemnouem ex ecliptica, quid facient uigintiquinque æquinoctialis? & facient quindecim ex ecliptica, quia medio cœli numerati finiuntur in quartam partem Aquarij. Huius igitur horaria tempora sunt undecim, & duæ tertiæ: duc in horam unam & duas tertias, et fiunt partes decemnouem, minuta uigintisex, adde ad partes 289. min. 47. fiunt partes 309. mi. 13. quibus respondent partes septem Aquarij, quod

 conuenit

conuenit. Conuerso modo procedendo inuenies septimã partem Aquarij iuxta Ptolemæi sententiam distare à medio cœli partibus uigintiquinq; æquinoctialibus. Quanuis parum differret ab hoc, iuxta Monteregij tabulas. Eodem quoq; modo faciemus, ubi uoluerimus inuenire uigintiquinq; gradus undecimæ: nam uigesimusquintus gradus illius domus distat horis tribus & duabus tertijs, ab angulo medij cœli. Et ita in quinq; gradibus anterioribus. Rarò etiã accidit, ut Apheta sit circa finem domus, ita quòd oporteat uti hac supputatione. Sed ego eam apposui, ut necessariam ad sciendum quocunque anno quo quisque Apheta perueniat. Nam eodem modo ad unguem operari licet.

Notandum, quòd decima domus extenditur usque ad undecimam, & undecima usque ad duodecimam, scilicet per triginta gradus æquinoctialis. Verùm Ptolemæus non uult, quòd illi quinque gradus ultimi licet habeant uim, attamen habeant eam tam magnam, ut significator uitæ ibi poßit dare uitam & esse Apheta.

Notandum secundò, quòd ubi domus idonea succedit domui idoneæ, illi quinque gradus ultimi non sunt auferendi: quia licet non sint boni ratione domus, cuius sunt pars: sunt tamen boni ratione domus sequentis. Exemplum, quinque gradus ultimi nonæ, licet non sint boni pro nona, sunt tamen boni, quia sunt pars decimæ domus sequentis. Et quinq; gradus ultimi decimæ, licet non sint boni pro decima, sunt boni pro undecima domo, quæ sequitur. Et ita poßumus considerare nonam & decimam absque detractione illorum quinq; graduum. Solùm ergo erunt detrahendi à prima, septima, & undecima, quia domus quæ has sequuntur, quæ sunt secunda, octaua & duodeccima, non sunt Apheticæ. Et quia dixerat partem fortunæ, seu sortem esse unum ex locis Apheticis, illam docet in capite sequenti inuenire.

Caput

Caput duodecimum.

TEXTVS XXXI.

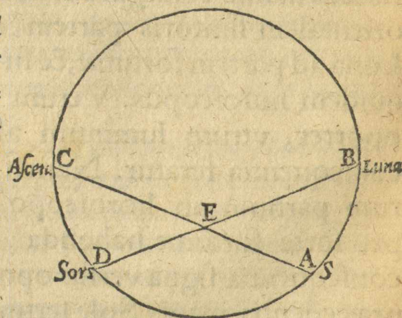
De Sorte siue Parte fortunæ.

Ortunæ quidem partem colligimus vbiq; nocte, non secus ac die ex numero partium interceptarum inter Solem & Lunam, si totidem partes ab ascendente signo iuxta signorum consecutionem abijciamus, quo tunc sanè euaserit supputatio, eam signi partem, eúmque locum dicimus, fortunæ sortem continere, vt quam rationem siue configurationem habet Sol ad orientalem finitoris partem, eam habeat & Luna ad partem fortunæ, & sit veluti Lunaris quidem horoscopus. Verùm & illud videre oportet, vtrum luminum altero magis in consequentia feratur. Nam si Luna, numerum partium ab horoscopo reijciendarum pro sorte fortunæ habenda, reijcere veluti consequentia signa versus oportet. Si verò in præcedentia magis Sole fertur Luna, versus præcedentia.

Intendit, quòd debemus detrahere locum Solis à loco Lunæ, & quod relinquitur de signis, gradibus & minutis, addere ascendenti. & ubi cadit, est locus partis fortunæ. Exemplum in quarta genitura, locus Solis est signa tria, gradus tres, minuta 52. locus Lunæ est signa 0. gradus 18. miñ. 9. detraho signa 3. gradus 3. miñ. 52. ex signis 0. gradibus 18. minutis 9. addita una reuolutione integra, id est, signis 12. quia aliter

aliter detractio fieri nequit: relinquũtur signa 9. gradus 14. minuta 17. quibus addo signa 7. gradus 26. pro ascendente, & fiunt signa 17. gradus 10. minuta 17. Et quia excedunt unam reuolutionem, abijcio illam, id est 12. signa, & relinquuntur signa quinq;, partes decem, minuta 17. quæ si numerentur ab initio Arietis, finiuntur in partibus 10. minutis 17. Virginis: Et ibi est pars fortunæ quartæ genituræ. Dicit igitur Ptolemæus, quòd quantum distat Sol ab ascendente, tantum Luna à parte fortunæ. Et similiter si Luna est à coniunctione ad oppositionem, tunc Luna sequitur Solem, & pars forturæ semper erit sub terra, & sequetur ascendens: quòd si Luna transierit oppositionem, ipsa antecedet Solem & ita pars fortunæ antecedet ascendens, & erit semper supra terram. Causa igitur huius est hæc sit Sol in A, Luna in B, & ducta fuerit AC linea à Sole ad ascendẽs & à Luna BD æqualis AC, tunc erit ex mõstratis in tertio elementorum Euclidis arcus BD æqualis AC detracto cõmuni AD relinquetur AB æqualis CD. Cùm igitur addiderimus differentiam Lunæ à Sole ascendenti consurget locus Sortis, qui est locus, ubi radius Lunæ à Sole refractus æqualis radio eius, quo ascendens illuminat reflectitur. Sors igitur fit addita distantia Lunæ à Sole ipsi ascendenti. Hæc igitur est ratio Sortis quæ in alijs Planetis non tenet, quoniam non sunt luminaria, & non reflectunt lumen Solis.

Caput

Caput decimumtertium.

TEXTVS XXXII.

Quos eligere conueniat vitæ gubernatores.

PRæferendus sanè est in diurnis genituris Sol, si in Apheticis locis repertus fuerit, sin minus, Luna: si neque hæc, illi qui plura obtinent ad dominãdum suffragia & Solis loco & proximè elapsæ coniunctioni ac horoscopo, hoc est, cùm suffragiorum quinque genera sunt, is qui tria ad vnum horum locorum aut plura possidet. Postremò si neque hoc vsu venit, horoscopum præferimus. Noctu verò quidem Lunam consulimus, deinde Solem, pòst qui maiorem habet suffragiorum copiam ad Lunæ locum moderandũ, præcedentis quoque oppositionis ac partis fortunæ. sin minus, si coniunctio luminarium præcesserit, horoscopum accipimus. At si oppositio, partem fortunæ. Si neque huc licebit, horoscopus vitæ transigendæ præerit. Si verò & ambo luminaria & propriæ conditionis gubernator in locis Apheticis fuerint, id quod maioris dominij fuerit, seligendum est. Tunc demum gubernatorem vtrisque luminibus anteferimus, quando honorificentiorem occupat locum, & ad vtrasque conditiones gubernandi ius habet.

Tres

Tres facit ordines. primùm de die præferendo Solem, si in loco fuerit Aphetico, ex quinque domibus dictis superiùs, & pari conditione semper intelligas: inde Lunam si Sol aptus non fuerit: inde si Luna apta non est, gubernatorem accipiemus, qui tres ex quinque dignitatibus habuerit in tribus locis, scilicet loco Solis, loco coniunctionis præcedentis, & loco ascendentis: & sit gubernator ille in loco Aphetico: Et si hic aptus non est, relinquetur ascendens. Secundus ordo est, in nocte accipiemus primò Lunam, si erit in loco Aphetico: & si non, Solem, si fuerit in illis uigintiquinq; gradibus qui sequuntur ascendens: si non, accipiemus gubernatorem qui habeat tres ex quinq; dignitatibus in tribus locis, scilicet loco Lunæ, loco oppositionis luminarium præcedentis natiuitatem, & loco partis fortunæ, si talis gubernator fuerit in loco Aphetico. Quòd si non, si coniunctio præceßit natiuitatem, accipies ascendens, quia Sol fauet ascendenti: si oppositio, accipe partem fortunæ, si sit in loco Aphetico: si non, accipe rursus ascendens. Tertius ordo est, quòd si sint tres principales Aphetæ, scilicet Sol & Luna, & gubernator locorum prædictorum in locis Apheticis, tunc præpones ex Sole & Luna illum, qui fuerit potentior. Gratia exempli, si de die Luna sit in decima, & Sol sit in nona, præpones Lunam Soli. & si Luna esset in decima & Sol in undecima, tunc erunt fermè pares. Præpone igitur illum ex his, qui fuerit in maiore dignitate. Quòd si parua fuerit differentia, uide si cui illorum dominus loci coniungatur, uel cum benigno aspectu respiciat. Similiter si de nocte Luna esset in nona uel in septima, præferes Solem illi, si sit in ascendente, & maximè si fuerit iuxta gradũ ascendẽtis: uel in dignitate sua, dummodo sit intra uigintiquinque gradus dictos. Et in his casibus indigemus magna coniectura & iudicio bono: & maximè quia ut dixi, Apheta, quantumcunque potens, cùm cadit

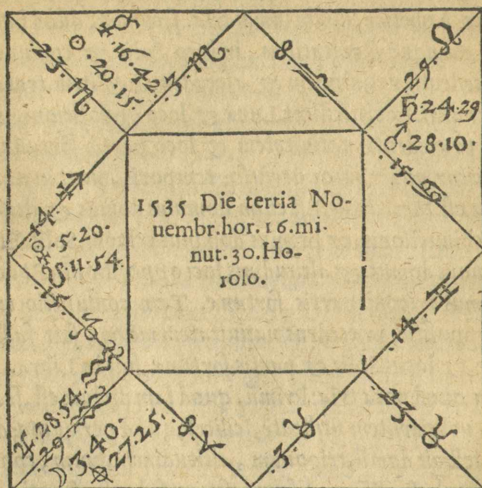
cadit ab altero, nullam retinet uim, nisi sit ascendens: quia est quasi quædam alteratio & non communis administratio. Gubernator uerò debet præferri luminaribus, quando duas habuerit conditiones. prima, quòd ipse fuerit in meliore loco Aphetico, quàm luminaria. secunda, quòd habeat tres ex quinque dignitatibus, in loco Solis & coniunctionis præcedentis natiuitatem & ascendentis: & item tres alias in tribus alijs Locis, scilicet Lunæ & loco oppositionis luminarium præcedentis natiuitatem & loco partis fortunæ. Et tunc dicitur gubernator utriusq; temporis, sicut in natiuitate mea est Mercurius. Est enim dominus domus & altitudinis loci cõiunctionis, & primus dominus trigoni Solis: Et rursus dominus domus, & altitudinis loci oppositionis: Et dominus primus trigoni partis fortunæ. Tam coniunctio enim, quàm oppositio præcedens natiuitatem meam, fuit facta in Virgine, & locus Solis & partis fortunæ, fuit in Libra.

Circa quod nota tria: Primũ, quod iam dictum est, sed repeto ob uehementem utilitatẽ, scilicet, quòd per quinq; dignitates intelligit domũ, trigonum, altitudinem, finem, coniunctionem, uel aspectũ qualiscunq; sit: & sub aspectu etiã comprehenduntur intuentia & imperãtia, dũmodo sint ad amussim, aliter non. Secundũ, quòd si in natiuitate diurna præcedat opposito luminariũ proximior, tamẽ debemus accipere locum coniunctionis, quia Sol est potentior Luna. Et similiter in nocturna, quanuis coniunctio sit proximior natiuitati oppositione, debemus accipere locum oppositionis, quia Luna fauet oppositioni, cùm in coniunctione nullam habeat potestatem. Et hoc non tamen ausus fuissem dicere, nisi colligeretur à Ptolemæo in textu. Tertium, quòd locus oppositionis etiam in hoc casu est locus luminaris, quod inuenitur supra terram tempore ipsius oppositionis: et hoc est, quia Sol propter suam magnam potentiam non patitur sibi eripi priuilegium

legium

legium suum, quod est, quòd in diurna oppositione nisi sit in gradu occidentis, locus eius debet præferri loco Lunæ.

Quoniam uerò res est maximi momenti præter reliquas

genituras in quibus docetur Apheta, hanc præcipuè subijcere uolui, quòd uerissima sit, & diu me torserit: quoniam antequàm Ptolemæi sententiam pulchrè tenerem, existimabam fieri non posse, quòd uiueret propter multiplicem grauiorum Planetarum, tum inter se, tum etiam ad Solem contradictionem. Primùm igitur timui, ne non nutriretur. Cùm uerò nutriri uisa sit, dubitabam ne non uiueret. Exacto autem anno cùm non solùm uiuere sed etiam longè melius cæteris fratribus suis uiderem, quippe quæ nunquàm ægrotaret, admiratus ualde, causam quærere cœpi diligenter. Verùm præpeditus, aliisque interuertentibus negotijs eò usq; distuli, quoad Ptolemæi hunc librum exponerem. Nunc igitur re plenè intellecta,

intellecta, quid tanta Solis calamitas mali significaret, tótque Planetæ cadentes, inuicémq; radijs pugnantes, determinabo. Si igitur primum inspicis, locus Lunæ erat sub loco Lunæ patris, & in sextili ipsius Iouis ad unguem, quamobrem declarabat eam esse domum Iouis, & sub radijs Lunæ sine malo alio aspectu, quamobrem & nutriendam et plurimum patri dilectam futuram ostendit. Quo uerò ad ipsam attinebat, Luna defluebat à Ioue & Veneris sextili, applicabat in alterutrius dignitatibus, posita dico, altitudine, trigono, finibus Veneris, & Iouis domo, quare & nutriendam & superfuturam & robustam & matrem nihil incommodi passuram (cùm optimè constituti essent illius significatores ambo & alligati inuicem) demonstrabat. Nec quicquam passa est incommodi, nisi quòd propter nodum, qui cum Venere erat in ascendente, cum quodam tumore in collo nata est, quem tamen hæreditariũ à patre habuit. Verùm longè maior illi erat, cùm orta nuper esset, adeò ut paterna auia plurimùm doleret. Sed & hîc mira felicitate successu temporis euanuit, qui nullo medicamento certè tolli potuisset, cùm esset Bronchoceles. Itaq; falsum est, quod dicitur, connatos morbos non posse curari: nam & tumor ille oui magnitudinem implebat. Sed iam redeo ad ordinem. Quæsiui igitur de causa constantis uitæ, & animaduerti Solem, quia erat de die, esse in duodecimo loco, qui malus dæmon uocatur à Ptolemæo, sicut octaua Argos, neq; Lunam esse idoneam, siquidem sub terra erat & in cadenti domo, quare quæsiui an quispiam esset dominus locorum diurnorũ, id est, Solis coniunctionis, et ascendentis, inueniq; eam esse Venerem, quæ secundum trigonum poßidet in loco Solis & coniunctionibus natiuitatem præcedentis, & finem in ascendente: quare cùm sit in loco Apheti co, nec quisquam alius Planeta sit in loco idoneo præter Saturnum, qui omnino nullas habet dignitates in locis potentio-

L ribus,

ribus, Venerem statu Aphetam, præsertim quòd gubernator sit utriusq; temporis: nam præter id domina est loci Lunæ multis modis, ut dixi, & etiam eam aspicit amico aspectu, & domina loci Sortis, & loci oppositionis præcedentis, loci quidem Lunæ domus domina est, trigoni autē Solis secunda: ipsa prætereà est in dignitate sua, scilicet trigono, quare manifestum est (quod rarißimum est tamen) in hac genitura Venerem solùm dominari: quod ut in uiro malum est, in muliere tamen nequaquám. Itaque educata est pulcherrimè, ac uirtutibus, quæ ad fœminas pertinent, egregiè instructa. Cúmq; Luna deflueret à Ioue ad Venerem, gratijs mirum in modum pollebat, nuptáq; est satis locupleti uiro, quoniam pars fortunæ in finibus est Veneris, atq; in Martis trigono. Qui igitur dirigeret Venerem, sciret omnia quæ contingunt circa uitam eius, quæ erunt circa trigesimumquintum annum, trigesimumseptimum & trigesimumnonum, quos si euaserit, poterit ad maximam senectutem peruenire. Nupta est sextodecimo anno, cùm Sol peruenit ad cor Scorpij, ubi erant radij quadrati Lunæ. Cæterùm, quid Sol significabat tam oppressus & cadens, quid aliud certè nisi patris tot persecutiones, tot contentiones, calumnias, metus, discrimina, anxietates, quæ à natiuitate puellæ ortum habentia, perpetuis septem annis cum dimidio adeò increbuerunt, ut pro miraculo magno euaserit? Et si dicas, quomodo potuit euadere, Sole & Saturno cadentibus ab angulo, Saturno etiam infelici in Leone, sine auxilijs beneficorum? Respondeo, quòd ex hoc cognoscitur consensus genituræ parentum cum filijs: nam in patris genitura Sol est in cadenti, & in trino Martis: in genitura filiæ Sol rursus est in cadenti & in trino Martis: sed hoc est plus, quòd Mars est dominus loci Solis, ideò hoc unum fuit auxilium uiolentum, periculosum, infidum, donec superuenit genitura alterius filij, quam inferius exponemus.

Hanc

Hanc igitur genituram diffusiùs explicaui, quòd multa, ut uides secreta contineat, atq;, ut ita dicam, admiranda.

Arabes significatorem uitæ adesse necessarium existimant, nec sufficere solum Aphetam. Vocant autem hunc significatorem Alcocodes. Cùm uerò eligunt, qui potestatem aliquam habens in loco Aphetæ ipsum respiciat, innituntur septem rationibus. Prima est, quòd non deceat naturalis uitæ terminos esse fortuitos: sed si sumantur ab Aphetæ solùm directione erunt fortuiti, quia ab incursu cum Anæreta. Præterea, quòd multi euadunt à concursu Aphetæ cum Anæreta, & ita uidetur incerta mortis ratio hoc modo: Contrà alij ante incursum pereunt. Posset etiam aliquis uiuere annis propè CCXXV posita prima parte Leonis ascendente sub altitudine poli partium LX, & benefica respiciente primum abscissionis locum. In frigidißimis etiam regionibus plus uiuerent, quàm temperatis, quod & rationi philosophorum & experimento repugnat. Ptolemæus quoq; in capite de finibus, commemorat numerum annorum maiorum: qui, quorsum essent, si nulli usui essent utiles: Nec ulli usui utiles esse possunt, nisi uitæ decretis ac termino. Præterea, cùm uideamus & familias quasdam non excedere certum uitæ spatium, ut de quibusdam Vicecomitibus, qui quinquagesimum annum non attingunt. Nationes etiam quædam, ut Nasamones quinquagesimum, Garamantes quadragesimum non excedunt. Verùm Ptolemæus innixus est firmißimis experimentis ac rationi. Nam ut reliqua exempla præteream, in prima genitura in fine libri posita, nullus est uitæ significator: Siue enim ascendens, siue Venerem aphetam ponas, constitues significatorem Solem, aut Mercurium, Sol XV annos, Mercurius XX pollicebitur, quorum terminorum alterum excesit, alterum longè excessurus est. Si quidem si tam propè esset in uiolenta morte multa pericula propè terminum præcedere solent, in

naturali autem multi morbi graues, quod animaduersione dignum est. In octaua quoq; genitura siue Lunam, siue ascendens aphetam ponas, seu Iouem, uel Martem, habebis uitæ significatores, quorum alter Iupiter, scilicet, quòd retrogradus sit, XXXVI solùm annos, Mars XLV præstabit. At tantum abest, ut intra terminos illos mortuus sim, ut nunquàm ualidior extiterim, aut plura egerim, quàm illis superatis. Quod cuiq; conspicuum est, qui librum nostrum de Libris Proprijs legit. Nam & maxima pars librorum perfecta ab eo tempore & edita. Itinera, congressus cum principibus, publica professio, atq; alia multa. Igitur ad primam dicimus & naturalem uitam finem habere fortuitum. Naturali morte pereunt solùm, cùm apheta ad suum quadratum peruenerit: atq; hic est ultimus uitæ naturalis terminus in unaquaq; regione. Ad secundum non concordant processus nec ingressus, ut suo loco ostendetur. Ad tertium, qui debilem habēt aphetam, & naturaliter etiam debiles ex finium malorum concursu cum proceßibus ex Antiscijs (Commune hoc est nomen intuentibus & imperantibus ac obedientibus) Ex occursu fixarum maleficarum, uel in eadem longitudine, uel etiam in eodem circulo positionis, si ex familia aut gente ualde breuis uitæ sint, pereunt: Quod etiam ultimo argumento satisfacit. Ad quartū fieri potest, legitúrq; de duobus, quodam Ioanne de temporibus, & alio. Cùm autem tot sint necessaria, uix nisi in multis seculis contingit. Ad quintum uerum est ratione periodi, non roboris naturæ. Quo fit, à leuioribus anæretis intercepti, minùs uiuant, quàm qui in intemperata habitant regione. Quòd si temperata iuxta polos posset inueniri, ut de Hyperboreis fabulantur, argumentum concluderet. Ad sextum assumpsit hoc Ptolemæus ad confirmandam rationem finium, quam intendebat. Nam & ex falsò uerum sequitur: Licet autem ad hominem sermonem habenti. Præterea

tereà numerus ille in Saturno satisfacit ei reuolutionum numero, quem uocauit Ptolemæus restitutionem. In Ioue restitutionis Martis, quòd malefica esset & maior, numerum dederunt. Marti autem inæqualitatis solùm Iouis facta commutatione. Sed non addito numero reuolutionum, quòd malefica esset, quasi res hominũ uoluntate agatur, non Dei imperio, illum fraudarunt: ut in capite de finibus uisum est. Sed ut ad rem reuertar, quod decepit Arabes, est, quoniam si dominus loci Aphetæ potens locum ipsum præcipuè bono aspectu aspiciat, Aphetam robustiorem reddit: atq; ideò etiam uitam & robustiorem & longiorem præstat, quod nec Ptolemæus nec nos negauerimus, modò non res ad certum numerum annorum traducatur, sed ad id, quod Anæretas facilè sibi occurrentes poßit superare, aut non superare. Hoc autem & ipse iubet circunspici in capite sequenti. Tex. 44 & 45.

Caput decimumquartum.

TEXTVS XXXIII.

Quænam sint vitæ moderandæ rationes.

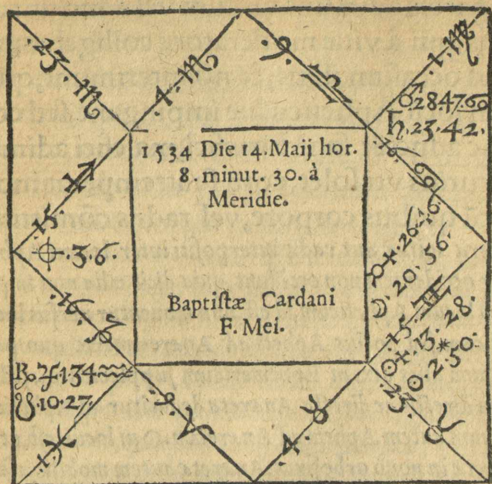

VM vitæ moderandæ principes indicauerimus, amplius huius quoq; moderationis duos esse modos intelligamus, eum qui cõsequentia signa versus instituitur, quam actinobiliam, id est, radiorum proiectũ dicimus, quando in orientalibus locis nimirum à cœli culmine & ascendente interceptis vitæ gubernator inuentus fuerit: & eum qui non solùm consequentia versus, sed & in præcedentia signa peragitur,

quam horinæan dicunt, cùm in locis à culmine declinantibus reperitur.

Duos statuit dirigendi modos, alterum, qui fit dum significator uitæ fuerit à medio cœli usque ad finem primæ domus: qui est secundum ordinem signorum & secundum ascensiones ipsius Aphetæ: Et in hac locus Anæreta ducitur ad locum Aphetæ secundum consequentiam signorum. Exemplum in genitura puellæ præcedentis locus Apheta est Veneris locus, Anæreta licet non perfectus, fortasse est decimaseptima pars Aquarij: locus scilicet quadratus Mercurij, qui est secundum temperiem Martis, & Veneris tamen. Ideò deducemus decimamseptimam partē Aquarij ad locum Veneris in nono cœlo, iuxta ascēsiones ipsius loci Veneris, id est, sextæ partis Capricorni in eo loco, id est, in prima & tantundem distante ab ascendente. Secundus modus est, quando significator fuerit inter cor cœli & septimum locum, uelut in genitura primogeniti mei, in qua Luna est Apheta, & tunc fit duplex directio, dicit Ptolemæus. Vna, quæ est eadem cum prima dicta, & est secundum successionem signorum ipsius Anæretæ ad ipsum Aphetam, secundum ascensiones Aphetæ: Et ita hæc directio est generalis omnibus Aphetis, ubicunq; constituti sint ab angulo occidentis usq; ad finem primæ domus. Sed tamen discrimen est, quòd à medio cœlo usq; ad finem primæ domus directio fit, secūdum ascensiones Aphetæ: ab occidente autem usq; ad medium cœli iuxta descensiones Aphetæ, quæ sunt æquales ascensionibus arcus oppositi. Secunda uerò directio est propria significatori constituto inter decimam & septimam: Et hæc fit contra successionem signorum, quia Apheta ducitur ad Anæretam secundum ascensiones ipsius Anæretæ. Exemplum in figura primogeniti nostri, Luna Apheta deducitur ad occidens per descensiones ipsius occidentis. Et ideò in primo

mo quadriennio fuit in periculo mortis, & relictus quasi mortuus.

TEXTVS XXXIIII.

His ita constitutis, interēptoriæ sunt partes secundum eam, quæ versus præcedentia signa fit moderationem occidentalis finitoris, sola eò quòd dominum vitæ labefactet.

Docet in conuersa directione esse tantùm unum Anæretam, id est, occidentis angulum. Et hoc est proprium illi secundum: nam primum fuit, ut Apheta dirigeretur ad Anæretam per descensiones Anæretæ, id est, occidentis. Non igitur Saturnus, aut Mars, uel alia stella ante Aphetam posita, occidere potest. Nunc subijcit tertium proprium, quod est:

TEXTVS XXXV.

Syderum verò occursantium aut testificantium partes adimunt tantùm vel adijciunt annos ijs, qui à vitæ moderatore colligebantur, vsq; ad occasum illius, & nõ interimunt, quod non in locũ Apheticũ hæ impingant, sed contrá. Ac adijciũt sanè benefici, malefici adimũt. Mercurius vti solet, eorũ se attemperat moribus, cũ quibus corpore, vel radijs cõmittitur.

Sydera igitur aut radij interpositi inter locum Apheticum & occidentem non occîdunt, quia dicit talia non impingunt in locum Apheticum, id est, non mouentur uersus locum Apheticum, sed potiùs Apheta ad Anæretam. Ex quo patet illud, quod aliâs dixi in Ephemeridum supplemento, scilicet quòd in directione directa Anæreta deducitur ad Apheticum locum, non autem Apheta ad Anæretam. Qui locus est, ut dixi, Aphetæ in nono orbe fixus: Anæretæ autem mobilis, ascendénsque ad Apheticum locum secundum signorum successionem: Veluti in tertia genitura. Ascendens est locus Apheticus, septima Aquarij est leuis Anæreta, septima Piscium est Anæreta potens: dicemus, non quòd ascendens perueniat ad septimam partem Aquarij in annis XL, uel ad septimam Piscium in annis LVII, sed quòd septima Aquarij, & septima Piscium in dictis temporibus perueniat ad ascendens. Dicit ergo Ptolemæus, quòd radij uel Planetæ, qui sunt ante Aphetam in occidente, non occîdunt, sed si fuerint benefici, addunt annos, menses & dies retardando descensum Aphetæ ad gradum occidentis. Et si fuerint malefici, detrahunt annos, menses & dies accelerando descensum Aphetæ ad gradum occidentis. Quantum autem addant, uel minuant, declarat in sequenti textu, dicens:

TEXTVS XXXVI.

Numerus autem temporis adiecti ablatiuè colligitur ex partium vniuscuiusq; situ. Quot enim fuerint horaria tēpora vniuscuiusq; partis interdiu diurna, nocturna noctu, tot significantur anni, qui sanè numerus cùm in ortu fuerit, integer seruandus est, & secundùm discessus ab ortu proportionem attenuandus, donec ad occasum in nihilum abeat.

Vbi paulò tempestiuior esset tertia figura, Luna fuisset Apheta: quia fuisset in gradibus ante nonam, qui pro nona accipiuntur. Sit igitur ita ut Luna sit Apheta, quandoquidem in exemplis nō curamus de ueritate, sed claritate dicendorum. Vides igitur quot radij intercidunt, inter Lunam & gradum occidentis, primùm quidem trigoni Saturni, qui nihil addunt neq; minuunt, quia sunt radij amici maleficæ: Velut neq; sextiles Martis: Rursus neq; radij Solis, Veneris aut Mercurij, quia omnes sunt naturæ mediæ, & etiam quia quantum adiment radij quadrati, tantum adijcient trigoni, cùm ambo cadant inter Lunam & occidentem. En uides iam octo radios, qui tamen nihil faciunt intercidere inter Lunam & gradum occidentis. Relinquuntur ergo soli radij sextiles Iouis, qui addunt. Quantum uerò addant, exemplo docendum est, nisi enim exemplo docuerimus, in re difficilima nihil peragetur. Dicit igitur, cape partem horariam loci Iouis nocturnam, non quia natiuitas nocturna sit, sed quia Planeta, cuius sunt radij, id est, Iupiter est sub terra: Si autem esset supra terram, caperes partem horariam diurnam. Hanc igitur sic habebis in tabula quantitatis dierum, quæ maximè necessaria est huic negotio, sub altitudine poli quadragintaocto graduum, inuenies arcum semidiurnū tertiædecimæ partis geminorum,

horarum septem, minutorum quadragintanouem, cuius residuum ad duodecim, est arcus seminocturnus, scilicet horarum quatuor, minutorum undecim, qui quæritur. Hanc multiplica per duo cum dimidio (Et est ac si reduceres horas in minuta multiplicando per LX & diuidendo per XXIIII, productum ex sex horis, qui est numerus arcus semidiurni, uel seminocturni in quatuor numerum minutorum horæ, in quibus unus gradus ascendit) & fiunt gradus X, minuta XXVIII. Et hæc sunt horaria tempora. Vide igitur quantum Iupiter distet à gradu occidentis, & patet ex modo, qui inferiùs tradetur, quòd distat fermè per horam. Multiplica igitur numerum horarum distantiæ, id est, I. in gradus X, minuta XXX, fiunt rursus gradus X, minuta XXX, diuide per XII, semper I. numerum horarum temporalium arcus nocturni, si Planeta qui radios proijcit sit sub terra, uel diurni sit supra terram & exibunt minuta LIII unius gradus: quibus dando quinque minuta pro quolibet mense, fient menses decem, dies decemocto addendi tempori directionis Lunæ ad gradum occidentis.

Nota, quòd dantur horæ æquales & horæ temporales: horæ æquales dicuntur, in quibus ascendunt semper quindecim gradus ex æquinoctiali: Et sunt uigesimaquarta pars unius diei naturalis, id est, ab uno meridie ad unum meridiem sequentem, nec uariantur æstate, nec hyeme, nec die, nec nocte. Horæ autem temporales sunt duorum generum, diurnæ atque nocturnæ: Et sicut diurna est duodecima pars temporis, quod intercipitur inter ascensum alicuius puncti eclipticæ ad descensum eius in occidente, ita nocturna hora temporalis est duodecima pars eius temporis, quod intercipitur inter descensum alicuius puncti eclipticæ in occidente, & ascensum eiusdem in oriente. Et hæc hora temporalis fit maior uel minor tribus modis. Primus est ratione pun-

cti eclipticæ , quia aliæ sunt horæ temporales Virginis & sunt longæ, aliæ initij Libræ & sunt eædem cum æqualibus, aliæ Scorpionis , & sunt breuiores æqualibus. Secundus est ratione regionum: quia horæ temporales initij Geminorum in nostra regione continent unam horam æqualem & quatuordecim minuta : Londini autem horam unam æqualem & XXI minuta. Tertius modus est diurnæ & nocturnæ, quia hora temporalis initij Geminorum diurna continet, ut dixi horam unam , & quatuordecem minuta ex æqualibus: nocturna uerò initij Geminorum solùm continet minuta XLVI horæ æqualis. Horaria igitur tempora uocantur numerus graduum æquinoctialis & minutorum qui ascendunt in quocunque, hora temporali . Arcus autem diurnus seu tempus diurnum alicuius puncti, est tempus in quo ascendit arcus contentus inter illum punctum & oppositum , secundum succeßionem signorum. Veluti arcus diurnus seu tempus diurnum initij Cancri, est tempus in quo ascendunt Cancer, Leo , Virgo , Libra , Scorpio , Sagittarius. Nocturnum uerò tempus seu nocturnus arcus dicitur , in quo ascendit arcus interceptus inter punctum oppositum , & punctum illum. Velut arcus nocturnus quintædecimæ partis Cancri est, in quo ascendit arcus contentus inter quintamdecimam partem Capricorni, & quintamdecimam Cancri secundum succeßionem signorũ, id est, ultimi quindecim gradus Capricorni, totus Aquarius, Pisces , Aries, Taurus, Gemini, & primi XV gradus Cancri. Ex quo patet , quòd si arcus diurnus, seu tempus diurnũ alicuius puncti est prolixum, quòd signa quæ succedunt illi puncto, tardè ascendunt, et reliqua quæ antecedunt illũ punctum iuxta ordinem signorũ celeriter ascendunt. Quòd si tempus diurnũ fuerit breue, erit contrario modo. Similiter si nocturnũ fuerit breue, erit sicut de diurno lõgo: et si nocturnũ fuerit longum, erit sicut de diurno breui. Hæc uolui

diffu

diffusiùs declarasse, quia sunt maximè necessaria ad sequẽtia.

TEXTVS XXXVII.

Secundum eam, quæ in sequentia signa fit, moderationem, interficiunt loca maleficorum Saturni & Martis, siue corpore ipso siue radijs vndelibet tetragonis, aut oppositis occursantium.

Perfecta expositione conuersæ directionis, nunc aggreditur directam, & exponit quæ omnino occidant per se, licet nec illa tamen semper: & sunt sex, Saturni corpus & Saturni oppositum, Martis corpus & Martis oppositum. Saturni & Martis quadrata. Deinde subiungit etiam de quibusdam, quæ non per se interimunt generaliter.

TEXTVS XXXVIII.

Aliquando verò è signis dicto eorum audientibus aut aspicientibus secundum æquipollentiam: Tetragonus quoque Aphetico loco radius interimit, si est iuxta signorum consecutionem. Aliquando è signis longarum ascensionum iam deprauatus hexagonus, quemadmodum è signo breuium ascensionum trigonus.

Docet modò Anæretas, qui non per se occidunt generaliter, sed tantũ cum aliqua conditione, & sunt nouem. Primus & ualidior ex his est radius quadratus sinister ipsius Aphetæ, id est, qui procedit secundũ succeßionem signorum. Cuius exemplum uisum est in genitura Pauli tertij Pontificis satis manifestè. Nã in Scotia & Anglia ubi ascendat initiũ Aquarij, sitq; Apheta, radij quadrati sinistri cadunt in initiũ Tauri, quod deductum ad ascendens ad illud peruenit anno XL. in

nostra

nostra uerò regione in anno LII. Ne forsan credas longißimè hanc directionem semper protrahi: Causa huius est locorum natura cõtraria. Quódq; iam ab initio repugnabant hi loci, ut etiam de intuentibus ac imperantibus locis dicemus. Vnde manifestum est, quòd si trigonus maleficæ quadrato ab initio Aphetam respiciẽtis occurrerit, Aphetæ certiùs interimet ipso quadrato per se. Et similiter trigonus opposito aspicientis Aphetam maleficæ. Et rursus sextilis quadrato respicientis. Duo alij Anæretæ sunt Saturni & Martis ex locis intuentibus: utpote si Apheta sit in prima parte Geminorũ & Anæreta in ultima parte Cancri, in his requiritur, ut ab initio Anæreta sit in intuente cum Aphetico, deinde ubi peruenerit Anæreta ad Aphetam, interficit. Hæc conditio non est necessaria in aspectibus, scilicet quòd Anæreta si sit in Tauro, & proijciat radios quadratos in Aquariũ, & Sol sit in Sagittario, poterunt radij illi quadrati interficere, quanuis Saturnus ab initio nõ respiciat Solem quadrato radio. Hæc igitur conditio est necessaria in intuentibus, nisi sint ualde senes: quia etiam absq; illa potest interficere. Eadẽ conditio requiritur in imperantibus & obedientibus. Demũ dicit, quòd trigoni etiam maleficarum, quãdo fuerint per signa breuium ascensionum, utpote quòd Saturnus sit in Geminis, & trigonus eius cadat in Aquariũ, tunc poterit interficere. Sic etiam ex Cãcro in Pisces: Velut si Saturnus sit in sextadecima parte Piscium, radij trigoni eius cadent in sextamdecimam partem Cancri. Et ita cùm in nostra regione differentia ascensionum sextædecimæ partis Cancri, & sextædecimæ partis Piscium sit nonaginta partes ex æquinoctiali, talis trigonus æquipollebit quadrato iuxta motum primi mobilis, & ex consequenti occidet. Ex quo patet, quòd intelligit de trigono, cuius ascensiones sint propè nonaginta gradus. Similiter & de hexagono, qui amplectatur arcum longißimæ ascensionis, uelut in

nostris

nostris regionibus inter initium Leonis & initium Libræ, ubi intercipiuntur partes octuaginta.

Ex his sequitur, primò quòd Ptolemæus accipit aspectus Planetarum ex consimili gradu & minuto in consimilem gradum & minutum absq; ascensionibus mistis: Aliter trigonus breuium ascensionum, uel quadratus longarum non interficeret. Oportet autem, quòd istud eueniat in parte orientali, ubi signa breuium ascensionum celeriter ascendunt, & longarum tardè.

Item nota, quòd Ptolemæus fingit duos aspectus. Vnum in æquinoctiali, & alium in zodiaco, & nunquàm miscet illos. Et hæc est causa, quòd ipse dicit undecimam semper respicere primam de sextili: Et medium cœli primam de quadrato, & initium nonæ primam ex trigono: & tamen contingit in altitudine poli quadragintaocto graduum ascendente quinta parte Geminorum, quintam partem Aquarij esse in medio cœli & ita horoscopum aspicere medium cœlum trigono radio ad unguem. Idem dico de sexta parte Geminorum ascendente. Rursus in eadem altitudine ascendente tertia parte Capricorni, initium nonæ domus erit tertia pars Libræ, & ita horoscopus aspiciet nonam de quadrato. Igitur Ptolemæus uult, quòd fingamus duodecim signa in æquinoctiali, sicut etiam in zodiaco: & demus triginta gradus cuilibet domui ex ipso æquinoctiali, & tunc uera erunt ambo illa: primum, quod dicit Ptolemæus quòd prima respicit undecimam de sextili semper, & decimam de quadrato, & nonam de trigono, & quòd nunquàm respicit duodecimam domum neq; octauam. Secundum, quod dicit Firmicus, quòd si ascendens sit in Ariete, medium cœli erit in Capricorno, & occasus in Libra, & imum cœli in Cancro. Et similiter si ascendat Gemini, medium cœli erit in Piscibus, occasus in Sagittario, & imum cœli in Virgine: Et hoc erit uerum semper,

&

& ubiq; gentium de signis æquinoctialis, non zodiaci. Quod ego non intelligens aliâs erraui, & feci errare multos, sed nostræ synceritatis semper fuit magis diligere ueritatē, quàm gloriam, uel utilitatem: qua in parte felices fuimus, & omnes mortales superauimus aut æquauimus. Quod enim alij magno dedecori sibi ascriberent, fateri tam ingentem errorem atq; diuturnum, nos pro gloria insigni ducimus calcasse fastum existimationis ob ueritatem. Sed huic errori ansam præbuit Paris Ceresarius, uelut & ueritatis cognitioni librorum Ptolemæi diligens interpretatio, collocatáque illius uerba cum Ioannis Monteregij uiri nostra ætate eruditißimi sententia.

Ergo ut ad rem reuertar, explicato iam magno tenebrarum chao, dico quòd aspectus ipsi ad unguem in ecliptica sumi debent: cùm uerò inter illa duo puncta tantùm clauditur per circulos positionis ex æquinoctiali, quod referat partem alterius aspectus, tunc oportebit utriusq; aspectus naturam considerare, & iuxta uincentem iudicare: Et hoc quantum ad uitam, & reliqua: quia omnia gubernantur à duobus motibus: quorum unus est ab occidente in orientem, iuxta mensuram eclipticæ: quia illa uelocißimè mouetur: quoniam æquidistat à polis. Et alter est ab oriente in occidentem, cùm mensura sumitur ab æquinoctiali eadem ratione: nam & æquinoctialis uelocißimè mouetur.

TEXTVS XXXIX.

Et cùm Luna uitæ moderationem inijt, Solis quoque locus interimit.

Contingit hoc, ut inferiùs exponit, quotiescunq; sub radijs Solis aliquis maleficus sine benefico extiterit, uel si Sol malefici radijs imbuatur. Velut princeps malo consultore

utens

utens, nocet non per se. Fieri tamen potest, ut Sol solus etiam perdat, quando Sol in contrario loco fuerit. Corpus enim eius immoderatè calidum est, radij autem non interficiunt.

TEXTVS XL.

Valent enim iuxta hanc vitæ moderationem, hi occursus ad perdendum, aut seruandum, posteaquàm in ipsum moderatoris locum feruntur. Non tamen semper existimandum est, & in vniuersum interficiendi vim habere hæc loca, sed cùm malè affecta fuerint: Impediuntur enim, si in benefici alicuius terminum incidunt, & si beneficorum aliquis radium eò eiaculatur tetragonum, aut trigonum, aut oppositum sanè ad ipsam partem interemptricem, siue ad partes proximè sequentes, in Ioue non vltra duodenas, in Venere non supra octonas. At si corpus vtrunq; dum est, & quod occursat, & quod moderatur, non sit eadem vtriusq; latitudo. Quando igitur duo aut plura fuerint utrinq;, quæq; iuuent, quæq; interimant, videndum penes quæ victoria sit, idque & secundum numerum & secundum virtutem. Secundum numerum, quando scilicet euidenter plura fuerint hæc illis. Secundum virtutem, si iuuantium aut interficientium stellarum hæ quidem in domesticis locis inueniuntur, illæ verò non, maximè cum hæ quidem orientales sunt, illæ verò occidentales. Omnino verò

earum

earum, quæ radijs obrutæ sunt, nullam accipere conuenit, nec ad interficiendi, nec ad commodandi operam, nisi quòd cùm Luna vitæ moderatrix est, ipse quoq; Solis locus interficit, quando malefici alicuius congressu oppressus, à beneficorum nemine iuuatur, aut liberatur.

Postquàm docuit quæ per se generaliter, quæq; per se, sed non generaliter, quæq; neq; per se nec generaliter occidunt, ostendit modò, quando occîdant, & quando non. Tria enim sunt impedimenta quare non occîdant: uel quia Anæreta sit in termino beneficæ, uel quia benefica proijciat radios quoscunq; seu trigonos, seu oppositos, uel quadratos, uel sextiles, uel ibi sit corpore post Anæretam, ita tamen ut Iupiter corpore, uel radijs non plus distet duodecim gradibus, & Venus octo: Hæc enim sunt quantitates luminum horum Planetarum, ut in primo libro ostensum est. Quia quanuis Iupiter diametro uisibili non sit maior Venere: quia tamen ista operatio fit per radios in octauo orbe, & Iupiter est propior octauo orbi, quàm Venus: Ideò maius est lumen Iouis, quàm Veneris. Similiter si latitudo diuersa sit Anæretæ cum Apheta: Vtpote quòd Apheta sit in parte boreali, & Anæreta in parte australi, hæc tria scilicet impediunt. Nec tamen dicit, semper impediunt, quia fieri potest ut malefica sit potentior, uel auxilio alterius maleficæ, uel etiam per se. Et ideò oportet, dicit, comparare hæc testimonia inuicem numero, & robore. De numero satis patet, quia tria testimonia plus possunt quàm duo, & duo quàm unum. Et hoc est per se clarum. De uirtute, quia ille qui est in dignitatibus suis, & orientalis, & liber à radijs Solis, plus potest occidentali peregrino, uel eo, qui est sub radijs Solis. Ita quòd intelligas dicit

Planetam, qui sit sub radijs Solis, nihil penitus iuuare neque obesse, nisi in uno solo casu, quando Luna fuerit Apheta, & malefica fuerit sub radijs Solis, tunc ipsa est causa, ut radij Solis interficiant, cùm radij Solis ad Lunam peruenerint. Et per contrarium uoluit intelligi, quòd si benefica ponatur loco maleficæ cum Sole, tunc radij Solis non interficient.

TEXTVS XLI.

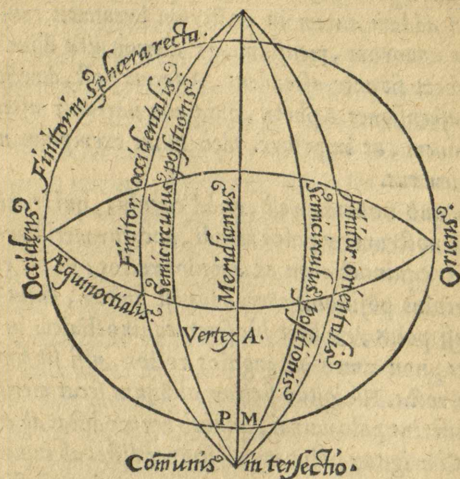
At verò annorum numerus quem interstitia illa reddunt quæ inter vitæ moderatorem & interfectorem interijciuntur, non simpliciter sanè, neq; vt se obtulerit accipiendus est, sicut plurimi tradiderunt, ex ascensionis temporibus semper vniuscuiusq; partis, nisi tunc demum cùm ipsa oriens cœli pars vitæ gubernatorem adepta est, aut quippiam proximè illi cooriens. Vna verò ex omnibus ratio reliqua est ijs, qui naturæ consentaneam considerationem instituunt, videre, quot æquinoctialibus temporibus sequentis corporis aut irradiationis locus in præcedentem secũdum ipsam genituram, peruadat, eò quòd æquinoctialia tempora æqualiter transeunt, & finitorem & meridianum, ad quos locorum similitudines accipiuntur, & valet vnumquodque huiusmodi tempus vnà in Solis conuersionem.

Quando igitur in ipso oriẽtali finitore fuerit vitæ moderator & præcedens locus, ascensionis tempora partium interiectarum vsque ad

ad occursationem conuenit accipere, tot enim temporibus æquinoctialibus interfector in vitæ gubernatoris locum, hoc est, in orientalem finitorem fertur. Quãdo verò in meridie repertus fuerit, rectæ sphęræ ascẽsiones quantis vnaquęq; sectio meridianum perambulat. Cùm autem in occidentali finitore versatur, quantis singulę intercapedinis partes occidũt, hoc est quantis oppositæ illis oriuntur. Cùm autem præcedens locus in his tribus limitibus non reperitur, sed medio inter hos interuallo, non ampliùs dictarum ascensionũ aut descensionum, aut cœli culminationum tempora sequentia loca ad easdem cum præcedentibus sedes perferunt, sed diuersa. Similis sanè & idem locus est, qui similem eisdémq; in partibus situm habet, & ad finitorem, & ad meridianum: Illud verò proximè accidit eis, quæ sub eodem semicirculo sunt ex eorum genere, qui describũtur per sectiones finitoris & meridiani: quorum singuli iuxta eandem positionem horam proximè æqualem efficiũt, cúmq; circunducitur circa dictas sectiones, in eundem quidem situm inciditur cum finitore & meridiano, transitus verò signiferi, tempora inæqualia vtrobiq; efficit: eodem modo etiam iuxta aliarum distantiarum situs per inæqualia illis tempora transitiones conficit.

In dirigendo Apheta, potest esse uel in ipso horoscopo ad unguem, uel in ipso cœli medio ad unguem, uel in ipso gradu occidentis, uel in loco intermedio inter duos ex his angulis: utpote uel inter occidentem & medium cœli, uel inter cœli medium & horoscopum, uel inter horoscopum & imum cœli, ubilibet sit inter duos angulos duobus modis id contingere potest: uel quòd Anæreta sit inter duos eosdem angulos, uelut in prima genitura posita Venere Apheta, locus Anæretæ est corpus Mercurij, & ambo Planetæ sunt inter horoscopum & imum cœli: Vel Anæreta est ultra angulum, uelut in tertia figura. Si Luna esset Apheta, tunc Anæreta esset corpus Saturni, & Luna esset inter occidens & medium cœli, & Saturnus inter medium cœli & ascendens. In omnibus igitur his est unus modus dirigendi: Et est ut fiat per circulum positionis transeuntem per locum Aphetæ deducendo Anæretam usq; ad illum, & numerando partes æquinoctialis quæ in ista deductione transiuerunt circulum ipsum positionis, & numero illi adde septuagesimamsecundam partem semper, cuius non meminit Ptolemæus, cùm eam superiùs in primo libro nobis insinuauerit. Numerus igitur collectus graduum erit numerus annorum uitæ, & pro minutis quæ erunt ultra gradus, dabis quinq; dies & duas horas pro quolibet minuto. Quando igitur Apheta fuerit in circulo positionis horoscopi, tunc erit in horizonte in parte orientali: & fiet directio per gradus ascensionis tuæ regionis. Si uerò Apheta fuerit in medio cœli, erit circulus positionis circulus meridiei, & fiet directio per ascensiones rectas. Si uerò Apheta fuerit in occidente, erit circulus positionis finitor in parte occidentis, fiétq; directio per descensiones obliquas illius regionis quæ sunt eædem ad unguem, cum ascensionibus obliquis puncti oppositi. Si uerò Apheta fuerit inter istos locos, seu angulos, faciemus directiones per semicirculũ positionis transeuntem

euntem per locum Aphetæ. Et si semicirculus positionis fuerit orientalis, faciemus per ascensiones ipsius circuli: si occidentalis, per descensiones quæ sunt eædem cum ascensionibus

puncti oppositi. Sed hic mentem apponere decet: quia si Anæreta fuerit inter eosdem angulos inter quos est Apheta, ut in natiuitate primogeniti mei, quando Saturnus & Mars deducuntur ad Lunam, tunc tota directio fiet secundum descensionem Aphetæ, id est, Lunæ: uel si Luna esset in parte orientali, fieret iuxta ascensionem ipsius Aphetæ. Verùm quando Apheta est ante cœli medium & Anæreta post eundem angulum, qui sequitur Aphetam, ut in tertia genitura posita Luna Apheta (quæ utinam esset) esset Saturnus Anæreta, tunc in hoc casu Ptolemæus dirigit medium cœli ad Aphetam, id est, Lunam per ascensiones ipsius Aphetæ, utpote Lunæ. Deinde dirigit Anæretam ad angulum medium, utpote

cœli medium per ascensiones ipsius anguli, quæ sunt ascensiones rectæ, & has duas ascensiones iungit, & numerus qui consurgit addita septuagesimasecunda parte (hoc enim semper intelligitur, & intelligi uolo, etiam si non addatur, non addam autem in posterum breuitatis causa) est numerus annorum, mensium, & dierum uitæ illius. Si autem Apheta sit ante ascendens, Anæreta post, directio tota fit per ascensiones Aphetæ, quia non uariatur ascensio in descensionem, ut in priore. Ideò huius exemplum non dedit Ptolemæus.

Pro quo notandum est, quòd circulus, qui transit per uerticem nostrum & polos mundi, uocatur meridianus, & hic secat æquinoctialem ad angulos rectos: Et hic est primus circulus positionis: Secundus est finitor, cuius uertex est quasi polus, & licet hìc secet æquinoctialem in partes æquales, non tamen ad angulos rectos, nisi sit finitor in sphæra recta. Hic igitur finitor obliquus secat meridianum tantò inferius polo mundi, quantò uertex distat ab æquinoctiali. Cùm igitur polus mundi semper distet ab æquinoctiali nonaginta partibus, erit ut communis intersectio meridiani & finitoris, cùm sit infra polum mundi, ut dixi, multò plus distet ab æquinoctiali per partem superiorem, quàm per partem inferiorem: adeò ut Mediolani ubi A, id est, uertex, distat ab æquinoctiali partibus XLIIII & tertia, communis intersectio meridiani & finitoris distet in parte superiore gradibus CXXXIIII & tertia, & ex inferiore partibus XLV, & duabus tertijs tantùm. Et licet finitor non secet æquinoctialem ad angulos rectos, sed, ut dixi, inclinetur ad partem inferiorem: attamen quia secatur à meridiano ad angulos rectos finitor ipse, ideò isti duo circuli, scilicet finitor & meridianus, diuidunt æquinoctialem in quatuor partes æquales: ita quòd à meridie

ad ascendens sunt semper nonaginta partes ex æquinoctiali: Et ita ab oriente ad imum cœli: Et ab imo cœli ad occidentem: Et ab occidente ad medium cœli, semper sunt nonaginta partes, ut dixi æquales ex æquinoctiali. Inter hos igitur duos circulos, scilicet finitorem & meridianum, qui & ipsi positionis sunt, sed tamen propria habent nomina, omnes semicirculi ducti ab intersectione communi, ad intersectionem communem, uocantur semicirculi positionis. Et si sunt inter orientem & meridiem, sunt ascensionum: Et si inter meridiem & occidentem, descensionum: & qui supra terram, diurni: & qui infra terram, nocturni. Et qui transeunt per triginta gradus distantes à finitore uel meridiano, appellantur semicirculi positionis domorum, & sunt octo. Qui igitur transit triginta partibus distans à medio cœli uersus orientem, seu duabus horis, est semicirculus positionis undecimæ domus. Qui uerò ab oriente distat duabus horis, seu triginta gradibus uersus meridiei circulum, est semicirculus duodecimæ domus. Et ita qui distat ab ascendente uersus imum cœli, tantundem est semicirculus secundæ domus: & qui distat ab imo cœli uersus orientem, tantundem est semicirculus tertiæ domus: Et qui distat ab imo cœli secundum successionem signorum partibus triginta æquinoctialis, seu horis duabus, semicirculus est quintæ domus. atque ita de alijs.

Quomodo autem fiant directiones, si quis scire uelit, quatuor sunt modi. Primus est per sphæram solidam, quem Ptolemæus insinuat, & hic est optimus, sed duas habet difficultates. Primam, habendi sphæram exactam: secundam conseruandi eam: si tamen habeatur, inseruit omni loco & omni figuræ. Secundus est per Astrolabium, hic est optimus, facta tabula conuenienti regioni tuæ. Sed non seruit omnibus regionibus nec tam exactè. Ideò Ptolemæus non meminit eius.

Tertius est per tabulas exactißimas Ioannis de Regiomonte, *qui ætate nostra laborem hunc illustrem & difficillimum suscepit.* Sed *si conficiendi difficultas, operandi difficultatem leuasset, aut operandi difficultas parem laboribus utilitatem afferret, certè omnino illis uti præstaret.* Quartus *est per tabulas, in quibus primùm præsupponit nos habere tabulam ascensionum rectarum & quantitatis dierum: hiscéq; contentus est: hócq; quia breues sint, & facilè habeantur.*

Licet etiam per has tabulas conficere tabulam ascendentis & medij cœli hoc modo: Quære *ascensionem rectam ascendentis propositi, & eiusdem arcum semidiurnum, quem per* XV *multiplicabis, & quod producitur, detrahe ab ascensione recta inuenta:* Et *ei quod relinquitur quære gradum & minutum correspondentem in tabula ascensionum rectarum, & is punctus erit in medio cœli, dum propositus punctus erit in ascendente.* Exemplum, *sit ascendens decimaquinta pars* Sagittarij *perfecta, eius recta ascensio est* Par. 253. min. 42. Arcus *semidiurnus in regione nostra horæ* 4. *mi.* 25. Duc per 15. *fiūt* Par. 60. *mi.* 375. *quæ in partes deducta, faciūt* Par. 6. *mi.* 15. Productum *igitur est* Par. 66. *min.* 15. *hæc detracta à* Par. 253. *min.* 42. *relinquunt* Par. 187. *min.* 27. Quibus *respondent* Par. 8. *min.* 6. Libræ *in tabula ascensionum rectarum.* Dum *igitur ascendunt partes* 15. Sagittarij *perfectæ, in cœli medio sunt partes* 8. *minuta* 6. Libræ. Ex *hoc igitur poteris facere tabulam in quacunque regione in qua cuiuscunque gradus cœli medij ascendens correspondens cognoscatur, & uersa uice.*

TEXTVS XLII.

Vna tandem nobis erit institutio, cuius opera, siue orientalem, siue meridianum, siue occidentalem, siue quemcunque alium situm habeat

habeat locus præcedens, id quod reſpondet temporibus prætergredientibus loci ſequentis deprehendetur. Cùm enim acceperimus culminātem ſigniferi partem, & amplius præcedentem & inſequentem, primùm contemplabimur præcedentis ſitum, quot horis temporalibus diſtet à meridiano, numerantes quę inter illam & cœli medium interſint, ſiue ſupra terram, ſiue ſubtus in recta ſphæra aſcenſiones: Et diuidentes in multitudinem horariorum temporum ipſius partis præcedentis, ſiquidem ſupra terram fuerit, diurnorum: ſin minus, nocturnorum. Et quoniam quæ eiſdem temporalibus horis diſtant à meridiano ſigniferi partes, ſub vno eodémque continentur prædictorum ſemicirculorum, ſpectare oportebit poſt quot æquinoctialia tempora ſequens locus paribus horis diſtabit à meridiano eodem, quas poſtquàm collegerimus, videbimus quot ſecundum eum qui prioris partis erat ſitum, æquinoctialibus temporibus abeſt pars ſequens à medio cœlo per aſcenſiones iterum in recta ſphæra collectas. Et quotquot æquales horas reddit locus præcedens, multiplicantes in multitudinem horariorum temporum Partis ſequentis, ſi quidem ad cœli medium comparatio fiat diurnorum, ſi verò ad cœli

imum nocturnum, cùm exorta ex superatione vtriusq; distantiæ tẽpora acceperimus, quæsitorum annorum multitudo innotescet.

Duo hîc docet. Primum, quærere horas temporales hoc modo: quære horaria tempora Aphetæ, & per illa diuide distantiam eiusdem à cœli medio per ascensiones rectas, & quod exit, est numerus horarum distantiæ Aphetæ ab ipso medio cœli. Exemplum in nostra genitura, cœli medij recta ascensio fuit partes 289. min. 45. Ascensio recta loci Lunæ partes 343. min. 14. Differentia igitur erit Par. 53. min. 29. Horaria tempora loci Lunæ sunt Par. 13. min. 52. diuide Par. 53. min. 29. per Par. 13. min. 52. prodeunt hor. 3. min. 52. distantiæ loci Lunæ à cœli medio. Exemplum aliud, in prima genitura uolo distantiam Lunæ ab imo cœli, accipio differentiam ascensionum rectarum utriusq;, quæ est Par. 73. min. 23. Horaria tempora 29. partis Capricorni nocturna, quia Luna est sub terra, sunt Par. 20. min. 22. diuide Par. 73. min. 23. per Par. 20. min. 22. exeunt horæ tres min. 35. Et hæc uia exactissima est, & minùs laboriosa circulis positionis: Et est Ptolemæi. In qua semper si Apheta sit supra terram, debes accipere differẽtiam ascensionis rectæ à cœli medio, & diuidere per horaria tempora diurna. Si autem infra terram, accipies differentiam ascensionis rectæ ab imo cœli, & eam diuides per tempora horaria nocturna, & exibunt horæ temporales. Si igitur Apheta fuerit inter medium cœli & ascendens, exibunt horæ temporales distantiæ sequentis. Si autem inter cœli medium & occidens distantiæ antecedentis. Et ita inter ascendens & imum cœli distantiæ antecedentis, inter imum cœli & occidens sequentis. Quia, ut dixi, quartæ cœli oppositæ sibi inuicem respondent. Et sit exemplum in octaua genesi, ponamus quòd uelim distantiam Martis tanquàm significato

catoris (hoc enim loco Aphætæ nomine omnem intelligo significatorem,sicut Anæretæ promissorem) Ascensio recta Martis est Par.69.min.45.imi cœli Par.19.minu.45.Differentia est Par.40.minu. 0. Horaria tempora nocturna loci Martis sunt Par.11.min.12.diuide Par.40.min.0. per Par. 11.min.12.exeunt horæ 3.34.distantiæ antecedẽtis Martis ab imo cœli.Hoc uolui etiam adiecisse, quia in directione occidentis ad Aphetam qui est inter cœli medium & occidens, accipere oportet horaria tempora Aphetæ pro temporibus loci occidentis.Exemplum, uolo dirigere Martem in genitura filij mei natu maioris ad occidens, ita ut occidens habeat locum promissoris,Mars significatoris:Dispono ut uides,& duco Par. 67.min. 20. in Par.18.min. 57. fiunt Par. 1275. min. 58. diuide per hor.18.min.37.exeunt Par. 68. min.32. Quæ si detrahantur à partibus 113. min. 45. relinquetur distantia Martis ab occidente Par.45.min.13.Et ita patet, quòd hæc non est eadem directioni ascendentis ad oppositum loci Martis.Nam oppositum loci Martis distat ab ascendente Par. 44. min.10. Et per hunc modum dictum patet modus fabricandi domos iuxta Ptolemæi sententiam:quæ differt à sententia Ioannis Monteregij aliquantulum.Sed Ptolemæus non curat exactam notitiam.Modus igitur talis est,undecimæ initium differt hor. 2. à cœli medio,duodecimæ autem hor.4. tertia ab imo cœli hor. 2.secunda ab eodẽ horis 4.Et oppositæ domus habent easdem distantias ab oppositis locis ,ut nonæ initium à medio cœli hor .2. octauæ autem horis 4.Igitur inuenies partem illam, cuius tempora horaria ducta per numerum horarum distantiæ domus à cœli medio producant differentiam rectæ ascensionis à cœli medio.Idem de imo cœli.Exemplum,cœli medium

	Differentia	Rect.	Hor.	Tem.
Mars	67	20	18	37
Occidens	113	45	18	57

pri

primæ genituræ habet rectam ascensionem Par. 44. miñ. 30. Pars 27. Geminorum distat à cœli medio Par. 42. miñ. 13. Et hoc est ad unguem, quod producitur ex 2. numero horarum distantiæ initij undecimæ à cœli medio in Par. 21. miñ. 7. quæ sunt horaria tempora 27. Partis Geminorũ diurna. Igitur initiũ undecimæ domus secundũ Ptolemæum est 27. pars Geminorũ. At apud Monteregium, ut dixi, est discrimen: nam ipsa est prima pars Cancri. Inuẽta ergo differentia horarum Aphetæ à cœli medio, ubicunq; sit Apheta, quæres horaria tempora Anæretæ diurna, si Apheta sit supra terrã: nocturna, si sub terra. quæ multiplica per horas distantiæ Aphetæ à cœli medio, & quod producitur ubi Apheta sit inter ascendens & cœli medium, detrahe à differentia ascensionis rectæ Anæretæ & medij cœli, uel si Apheta sit inter cœli medium & occidẽs, Anæreta inter cœli mediũ & ascendens: adde, uel si uterq; sit inter cœli medium & occidens, detrahe differentiam ascensionum rectarũ à producto, & quod fit, est numerus par. & miñ. directionis. Quòd si Apheta sit in ipso cœli medio, cùm nullæ sint horæ distantiæ, fiet directio per ascensiones rectas. Si uerò Apheta sit sub terra, operaberis, ut dictum est per horas distantiæ & differentiã ascensionis rectæ ab imo cœli: Aut cum punctis oppositis, nam idem numerus prouenit. Manifestum est igitur, quòd nõ possunt esse plures his quatuor differentijs: Aut enim Apheta est in cœli medio, & nihil additur differentiæ ascensionum rectarum: Vel differentia iungitur producto & Apheta tũc est inter cœli mediũ & occidens, Anæreta inter cœli medium & oriens: uel productũ detrahitur à differentia, & tunc Apheta est inter cœli medium & ascendens. Vel differentia detrahitur à producto, & tunc Apheta & Anæreta sunt ambo in medietate occidentali. Hac igitur ex causa Ptolemæus quatuor exempla subiecit. Vnum scilicet pro singulo modo, dicens:

TEX

TEXTVS XLIII.

Exemplum.

Vt euidentius fiat quod diximus, ponatur præcedens locus initium Arietis. Verbi gratia, sequens Geminorum principium, regio verò, vbi maximus dies est, horarũ quatuordecim. Horaria igitur magnitudo initij Geminorum est temporum æquinoctialium septendecim & 8. scrupulorum proximè & oriatur primùm initium Arietis, ita vt M. C. occupet initium Capricorni, & dissideat à cœli fastigio Geminorum principium 148. 47. Cùm igitur Arietis initium distet à meridiano horis temporalibus senis, has ducentes in 17. 8. quæ sunt tempora horariȩ magnitudinis principij Geminorum, quandoquidem à cœli culmine est temporum 148. distantia, habebimus & huius distantiȩ tempora 102. 48. Post superationis huius tempora 46. locus sequens in præcedentè fertur. Tot verò sunt etiam ascensionis tempora proximè Arietis & Tauri, posteaquàm locus Apheticus in horoscopo ponitur. Ponatur similiter M. C. occupare initium Arietis, vt absit secundum primam positionem, principium Geminorum à cœli culmine temporibus æquinoctialibus 58. Quoniam igitur ex secunda positione oportet cœli medium occupare locum Apheticum, habebimus

bimus prioris distantiæ excessum illũ ipsum, nimirum 58. temporum, quibus rursus eò quòd in medio cœlo sit locus Apheticus, meridianum prætergreditur Aries & Taurus. Rursus occidat ad eundem modum principium Arietis, vt medium cœlum occupet initium Cancri. Distet verò à cœli culmine initium Geminorum præcedentia versus temporibus æquinoctialibus 32. 16. Quoniam igitur sex iterum horis temporalibus abest à meridiano Arietis initium versus occasum, si septies decies eas sumpserimus, habebimus 102. 48. tempora, quibus aberit à meridiano Geminorum exordium, quando occidit. Aberat verò & iuxta primum situm versus eandem partem temporibus 32. 17. In temporibus igitur supra terram 70.32. in occasum fertur. In quibus etiam descendunt Aries & Taurus. Oriuntur verò his opposita signa, Libra & Scorpius. Ponatur igitur in nullo angulorum initium Arietis. Distet verò, verbi gratia, versus præcedentia à meridie horis temporalibus tribus, vt medium cœlum teneat Tauri pars decimaoctaua. Distat verò iuxta primum situm principium Geminorum à cœli fastigio versus sequentia temporibus æquinoctialibus tredecim. Si igitur rursus 17. 8. tempora in tres ho-

ras

ras multiplicauerimus, distabit etiam iuxta secundum situm Geminorum principium à linea medij cœli versus antecedentia temporibus 51.24. Omnia verò tempora constituentur 64.24. Absoluerat autem per suam motionem, cùm oriretur locus Apheticus, tempora 46. cùm cœli meditullium occuparet tempora 58. in occasu 70.32. Differt igitur iuxta situm intra medium cœlum & occasum collectus temporum numerus ab vtroq; aliorum: Fit enim temporum 64. Differt autem pro ratione excessus triũ horarum, quandoquidem in integris secundum angulos acceptis quadrantibus duodecim temporum, erat in abscessu verò trium horarum sex temporũ. Postquàm verò eadem ferè ratio in omnibus seruatur, fieri potest, vt ad eundem modum simpliciori via ingrediamur. Rursus enim cùm in ortu est pars anterior, ascensionibus vtemur inter eam & sequentem interceptis: cùm in cœli medio est, ijsdem recta sphęra desumptis, cùm in occasu, descensionibus. Quando verò medijs horum interstitijs, vt exempli gratia in prædicta distantia Arietis, primùm accipiemus tempora, quæ sese offerunt vtriusq; anguli proximi. Inueniemus autem, cùm post medij cœli lineam supra terram posuerimus, initium Arietis, intra culminantẽ & occidentem
angulum

angulum intercedentia tempora 64. proximè vſque ad initium Geminorum: Culminationum verò 58. obituum 70. Deinde diſcamus (vt prædictum eſt) quot horis temporalibus diſtet anterior locus ab alterutro angulorum. Quotacunque enim hæ pars fuerint horarum temporalium quadrantis ſex, totam partem ſuperationis vtriuſque per angulos delationis auferemus, adijciemúſve angulo vnde comparationem accepimus. Vt quoniam prædictorum terminorum exceſſus eſt temporum duodecim, ponebatur verò abeſſe anterior locus ab vtroque angulorum horis æqualibus, temporalibus tribus, quæ ſemiſſem reddunt ſex, accipientes verò & 12. temporum ſemiſſem & adijcientes ad 58. aut à 70. auferentes inueniemus ſuperationem 64. temporum. Si verò duabus temporalibus horis abeſſet ab alterutro angulorum, quæ trientem conſtituunt ſex horarum. Trientem quoque ſuperationis temporum 12. nimirum 4. ſiquidem duarum horarum diſtantiæ à medio cœlo ponebantur, adiecerimus ſanè temporibus 58. Si verò ab occaſu, ſubduxerimus à 70. Sic igitur nobis temporum interiectorum magnitudo conuenienter rationi inueſtiganda eſt.

Facile eſt inuentis addere: abſq; enim horis diſtantiæ, & ſubtracta una operatione poteris omnes directiones perficere.

re. Adno

re. Adnotabis primùm omnibus Aphetis & Anæretis, locisq; principalibus, & si uelis etiam fixis stellis ascensionem suam rectam, seu si melius uelis differentiam ascensionis rectæ ab ascensione recta medij cœli ex tabula, quam hîc subijciemus, in inferioribus signis addẽdo gradus 180. Et è directo horaria tempora, quæ ex tabula quantitatis dierum posita in Ephemeride, sic habebis: multiplica numerum horarum & minutorum meridiei, uel mediæ noctis, per duo cum dimidio, & quod prouenit, est numerus graduum & minutorum temporum horariorũ. Exemplum, uolo tempora horaria sextæ partis Tauri, uideo sub altitudine poli quadragintaquatuor graduum nostræ ciuitatis è directo sextæ partis Tauri scriptum sub horis & miñ. 6.54. multiplico per duo, & dimidium, fiunt 15.135. resoluo 135. diuidendo per 60. & habeo 2. grad. 15. miñ. addo 2. grad. ad 15. grad. quæ erant cum miñ. 135. fient horaria tempora sextæ partis Tauri in nostra regione grad. 17. miñ. 15. Et hæc sunt diurna, quia Taurus est ex signis interioribus seu borealibus. Adnotabis autem semper diurna tempora horaria, ne fiat confusio. Si autem opus fuerit nocturnis temporibus horarijs, detrahe diurna ex 30. & confestim habebis nocturna. Velut in exemplo, uolo horaria tempora nocturna sextæ partis Tauri, detraho tempora horaria diurna, quæ sunt partium 17. miñ. 15. ex triginta partibus relinquuntur Par. 12. miñ. 45. pro temporibus horarijs nocturnis sextæ partis Tauri. His sic dispositis, si Apheta seu significator sit supra terram, multiplica differentiam rectam Aphetæ seu significatoris. (Sic enim uoco differentiam ascensionis rectæ illius à cœli medio) in horaria tempora Anæretæ seu promissoris (quia etiam fiunt directiones pro alijs causis quàm pro uita) & quod producitur, diuide per horaria tẽpora significatoris, & illud quod exit, addes aut minues à recta differentia promissoris, uel rectam differentiam

rentiam promissoris minues ex illa secundum quadruplicem illam distinctionem superiùs datam, & quod relinquitur, est numerus annorum.

Exemplum in figura Ioannis Baptistæ filij mei, uides, quòd Luna est Apheta, quia Mercurio dispositori desunt duæ conditiones. Prima, quia non est gubernator utriusq; temporis, cùm non habeat dignitatem in loco oppositionis nec partis fortunæ. Secũda, quia est remotior ab angulo septimæ quàm Luna. Igitur uolo eam dirigere ad Saturnum & Martem, accipio differẽtias ascensionis rectæ, Lunæ, Martis & Saturni ab ascensione recta medij cœli, & scribo illas è directo, ut à latere uides. Inde quia significator est supra terram, adijcio horaria tempora diurna singulis, ut à latere uides. Pro Saturno igitur multiplico grad. 18. miñ. 42. horaria illius tempora in differentiam rectã Lunæ, quæ est grad. 108.

	Differentia	Rect.	Hor.	Tem.
☾	108	10	19	5
♄	72	10	18	42
♂	67	20	18	37

miñ. 10. Et fiunt par. 2022. miñ. 43. quæ diuido per horaria tempora Lunæ quæ sunt Par. 19. miñ. 5. exeunt Par. 105. miñ. 57. Et quia Apheta & Anæreta sunt inter angulum occidentis & medium cœli, ideò detraho ab hoc producto differentiam rectam Saturni, quæ est Par. 72. miñ. 10. Et relinquuntur partes 33. miñ. 47. quæ sunt anni 34. menses 3. dies 4. Similiter pro Marte multiplico horaria tempora illius quæ sunt grad. 18. miñ. 37. in differentiam rectam Lunæ quæ fuit grad. 108. miñ. 10. & fiunt partes 2013. miñ. 42. quæ diuido per horaria tempora Lunæ, quæ fuêre Par. 19. miñ. 5. exeunt Par. 105. miñ. 32. à quibus detraho Par. 67. miñ. 20. differentiam rectam Martis relinquuntur Par. 38. miñ. 12. quæ sunt anni 38. menses 8. dies 26. Manifestum est igitur, quòd in his temporibus erit in maximo uitæ periculo. Deinde

si eua

si euadet, dirigam Lunam ad oppositum Iouis & sextilem Solis, quæ pertinget post triennium ad illum locum, id est, finito quadragesimo primo anno ætatis, & erit magna felicitas, si potuerit eam expectare. Rursus uolo dirigere ascendens ad Iouis corpus, seu potiùs corpus Iouis ad ascendens (Non enim facio discrimen in uerbis. Dixi enim etiam Lunam ad Saturnum & Martem & oppositum Iouis, cùm iam declarauerim superius semper promissorem dirigi ad significatorem) Duco grad. 65. miñ. 36. differentiam rectam ascendentis seu significatoris in grad. 11. miñ. 32. horaria tempora promissoris fiunt partes 754. miñ. 43. quæ diuido per horaria tempora loci Iouis quæ sunt grad. 11. miñ. 2. et exeunt, partes 68. miñ. 24. quas detraho,

	Differentia	Rect.	Hor.	Tem.
Ascend.	65	36	11	2
Iupiter	112	34	11	32

à differentia recta Iouis, & relinquuntur Par. 44. miñ. 10. id est, anni 44. menses 9. dies 14. Et idem numerus fiet, si sumpseris ascensiones obliquas nostræ regionis inter ascendens & secundam partem Aquarij, quo tempore si superuixerit magna habebit incrementa felicitatis propter trigonum Solis cum oculo Tauri positum. Igitur cùm omne negotium duabus tantùm tabulis, scilicet ascensionum rectarum & quantitatis dierum absoluatur, nec quicquam desideretur (nisi uelis hæc postmodum pro fixis stellis oculata fide in solida sphæra, quemadmodum ego soleo plus uoluptatis & ioci causa, tempúsq; transigendi quàm neceßitatis ullius, intueri) præter has quarum altera iam in Ephemeridibus, ut dixi descripta est, placuit reliquam hîc subiungere.

Cæterùm quod ad textus expositionem attinet, nihil est nisi ut numeri qui in plerisque codicibus corrupti habebantur, rectè se habeant, quamobrem ad sequentia transeundum est.

Tabula ascensionum rectarum.

	♎		♏		♐		♑		♒		♓	
	♈		♉		♊		♋		♌		♍	
G	G	M	G	M	G	M	G	M	G	M	G	M
1	0	55	28	50	58	50	91	6	123	15	153	4
2	1	50	29	48	59	53	92	11	124	17	154	1
3	2	45	30	46	60	56	93	17	125	19	154	58
4	3	40	31	44	61	59	94	22	126	21	155	55
5	4	35	32	42	63	2	95	28	127	23	156	52
6	5	30	33	40	64	5	96	33	128	24	157	48
7	6	25	34	38	65	9	97	38	129	26	158	45
8	7	20	35	36	66	13	98	43	130	27	159	41
9	8	16	36	35	67	17	99	48	131	29	160	37
10	9	11	37	34	68	21	100	53	132	29	161	33
11	10	6	38	33	69	25	101	58	133	29	162	29
12	11	1	39	32	70	29	103	3	134	30	163	25
13	11	57	40	31	71	33	104	8	135	30	164	21
14	12	52	41	30	72	37	105	13	136	30	165	17
15	13	47	42	30	73	42	106	18	137	30	166	12
16	14	43	43	30	74	47	107	22	138	29	167	8
17	15	39	44	30	75	52	108	27	139	29	168	3
18	16	35	45	30	76	57	109	31	140	28	168	59
19	17	31	46	31	78	2	110	35	141	27	169	54
20	18	27	47	31	79	7	111	39	142	26	170	49
21	19	23	48	32	80	12	112	43	143	25	171	44
22	20	19	49	33	81	17	113	47	144	24	172	40
23	21	15	50	34	82	22	114	51	145	22	173	35
24	22	12	51	36	83	27	115	55	146	20	174	30
25	23	9	52	37	84	33	116	58	147	18	175	25
26	24	5	53	39	85	38	118	1	148	16	176	20
27	25	2	54	41	86	43	119	4	149	14	177	15
28	25	59	55	43	87	49	120	7	150	12	178	10
29	26	56	56	45	88	54	121	10	151	10	179	5
30	27	53	57	47	90	0	122	13	152	7	180	0

TEXTVS

TEXTVS XLIIII.

Discernemus verò deinceps in vnaquaque prædictarum occursationum aut obituum iuxta ordinem ab ijs qui temporis breuissimi sunt, acceptum & interemptrices & scalares quæq; alias per traiectiones eueniunt, prout inficitur occursus aut iuuatur, ad eum quem diximus modum, & pro singulorum occursuum temporali exitu. Afflictis enim simul & locis & in exitu annorum reuolutione stellarum inficiente, præcipua loca, mortem certam expectare oportet. At si alterutrum horum humanæ naturæ laboranti succurrat, assultus magnos & graues, vtroq; verò iuuante, languores tantum aut damna & deportationes temporales, horum peculiari ratione accepta ab occursantium locorum ad genituræ negotia, necessitudine.

Docet duo, primum de interficientibus, secundum de climatericis, id est, qui inæqualiter ac quasi repente afficiunt uitam: quia quandoq; iuuantur per traiectiones aut læduntur, seu per occursus, quemadmodum superius dictum est. Nam tales finientibus etiam annis per reuolutionem stellarum in progreßione, ut in quarto libro habebitur: Si ab utroq; lædantur, mors certa est. Si uerò unum iuuet, alterum lædat (Hoc autem prætermittit) dubium est de uita. Sed ideò prætermisit, quia est ac si nihil iuuaret aut læderet. Si uerò unum iuuet, reliquum non iuuet, neq; lædat, erunt magni insultus & graues: non dico pericula tantum, sed cum periculis Ca. 8. & 9. & vltimo.

 læsiones.

læsiones. Si uerò utrunq; iuuet, pro morte erunt morbi, pro paupertate, iacturæ pecuniarum, pro supplicio exilia, pro iactura existimationis peregrinationes iuxta peculiarem rationem locorum occurrentium ipsi significatori. Hæc autem sunt adiecta ob tres causas: prima, ut doceret promissores semper aliquid præstare, non semper omnia quæ pollicentur, & quando, & quomodo, & cur. Secunda, ut ostenderet artem esse infinitam, & quæ iudicio & coniectura ac existimatione solum perfici posset. Tertia, ut declararet hoc caput non solum inseruire uitæ cui nuncupatum est, sed etiam omnibus alijs causis, scilicet dignitati, diuitijs, itineribus, atque alijs omnibus quæsitis. Exemplum habes locuples in nostra genitura, quo potes multum te adiuuare: anno trigesimosexto ætatis, Saturnus peruenit ad ascendens, & erat in proprio trigono & finibus & inimicus ascendenti, ideò debuit omnino interficere: Verum quia radij Veneris & Mercurij cadebant post illum gradu uno cum dimidio, & Venus erat amica ascendenti, carpentum habens in illo & Mercurius in natura Veneris dominus trigoni loci in quo est & loci Saturni, & ascendens robustum propter Iouis præsentiam, & quasi geminatum Apheta, cum radijs Lunæ sextilibus et ipsa domina ascendentis et in proprio trigono, non interfecit, sed dedit fluxum urinæ non inuoluntarium sed potius multitudinem tantum, à qua perfectè nunquàm potui liberari. Et ne credas me nugari, quandoq; perseuerat per aliquot dies ad multitudinem unciarum fermè centum, nec tamen læsus nec factus macilentus ob hoc: Et manifestum est quòd fit à frigiditate. Et medicus absurdus Astrologiæ imperitus, solum uidens primam indicationem, curando me cum frigidis, ut quidam consulebant, interfecisset. Et causa quare tot Planetæ auxiliatores non potuerunt liberare, est quia Luna est debilis in duodecima, Iupiter retrogradus, peregrinus, dominus

octaui loci & extra ascendens secundum longitudinem, Venus & Mercurius debilißimi in sexto loco, & uespertini de nocte & quasi sub radijs, & Mercurius præter id retrogradus. Et hoc exemplum, si bene animaduertis, docet te infinita. Et ego utor exemplis in mea genitura & filiorum tantùm, cum plurimæ aliæ sint illustrißimæ, quia ubi de directionibus agendum est, exquisitißima temporis notitia opus est, ne artificis error in alijs arti tribueretur.

Notandum quòd ex hoc textu Ptolemæus insinuat ipsummet punctum concursus radij Anæretæ uel corporis eius cum Apheta esse obseruandum, & in eo fieri effectum. Quia dicit, quòd si processus aut ingressus non conueniat, non interficit: Ergo non expectat congressum in operando, sed statim operatur. Attamen dico, quòd pòst etiam & antè operatur, cùm processus conuenerit: & quandoque interficit, cùm in ipsa hora congressus non interfecerit. Vnde duo magni morbi sibi inuicem succedentes, paruo interuallo, indicant mortem in secundo: quia indicant, uel quòd concursus præterijt sed à processu impeditus priùs, pòst adiutus & ita interficit, uel adiutus congressus in primo morbo, sed non perfectus, in secundo perfectus interficit. Et ita punctus ipse aliquid semper operatur: non negat Ptolemæus propter hoc, quod in sequentibus uerbis & in ultimo capite operis dicit, concursum quanuis imperfectum, adiutum processu, perficere opus.

TEXTVS XLV.

Nihil verò prohibet interdum dissidentibus ijs, penes quos interimendi ius esse oportet, occursus singulos æstimantes, aut ijs maximè vti, qui ad exitum euentuum, & ad ea, quæ pòst consequutura sunt, comparati

esse videntur, aut omnium pro virium magnitudine valentium, obseruationem instituere, eorum vehementiam & imbecillitatem iisdem rationibus coniectantes.

Causam subiectarum nostrarum geniturarum diximus esse exactam notitiam illarum: nec consensus illarum inter se tum paternæ, tum etiam auitæ parum facit. Itaq; & illud adiecimus, peculiarem necessitudinem locorum obuiantium ad genituræ loca esse obseruandam. Veluti si qui iuuat aut nocet, parti fortunæ imperet, erit id ob diuitias. Quòd si itinerum loco erit, detrimentum in itinere, si noceat. Si autem iuuet, ex transmutatione aëris uel itinere ad balneas. Rursus, si ascendenti dominetur iuuétque, ipse industria & animi fortitudine euadet: si noceat, despondebit animum, uolétque quoquomodo mori. Quod etsi per se rarum sit, frequenter tamen contingit ob alias causas: Velut desperationem, iram, timorem, luctum. Adijciunt alij quòd Iupiter auxilia significat per medicos in morbis, & in uiolentis à magistratibus. Venus uerò in uiolentis ab amicis gratia, largitionibus: In morbis autem diuinam quandam & certè incognitam sanationis rationem pollicetur. Velut per somnia, præcantationes, fortuitósque quosdam casus. Cui etiam opinioni Ptolemæus consentit.

Cæterùm, quod ad textum præsentem attinet, si duo uel tres Anæretæ simul obuient, morietur certé. Sed unde mors, duo dicit obseruanda Ptolemæus, & tertium insinuat. Primum est, ut à robustiore sumas indicationem, ueluti radij oppositi corpore sunt potentiores: corpus radijs quadratis: sinistri radij quadrati potentiores dextris: quoniam in sinistris Planeta imitatur eum, qui se toto corpore inijcit in ictum, in dextris qui se retrahit. Similiter stantes & in angulis robustiores

stiores sunt motis, & cadentibus: & directi retrogradis: & aucti motu tardè se mouentibus, & dignitatem habentes in loco ubi manent, & ubi radios proijciunt, quàm si in altero locorum uel ambobus sint peregrini: & ascendentes & absidem magis, quàm descendentes: & commisti alijs Planetis uel fixis, quàm solitarij: & propè eclipticam, quàm remoti: & boreales, quàm australes: & orientales occidentalibus: & supra terram, ijs, qui infra terram: & diurni de die nocturnique de nocte, quàm contrario modo: & in masculinis signis, quàm fœmininis: & iuxta quatuor puncta cardinalia maximè uernum & æstiuum, quàm in alijs locis, & in fixis signis, quàm mobilibus uel communibus: & generaliter Saturnus ualidior est interfector, quàm Mars, & in morbis maximé. Secundum est, quòd debemus præponere eum, qui consentit cum alijs, ueluti si Saturnus & Mars sint Aneretæ, Saturnus significet mortem per morbum, Mars uiolentam: Sol uerò significet publicam: Vel Mercurius latronem & furem, uel Iupiter significet iudicium & damnationem à iustis uiris, tunc dicemus, quòd morietur morte uiolenta, & non ex morbo. Et si incidant in eadem tempora, Saturnus significabit morbum succedentem cruciatibus tormentorum & tristitiæ ac mœrori animi, & squalori ac pedori carceris. Tertium, quod insinuat Ptolemæus, est quòd si aliqua calamitas publica accedat, utpote strages in prælio, naufragium, pestis, morietur ex illa Aneretæ afflictione, quæ illi magis calamitati congrua fuerit.

Caput decimumquintum.

TEXTVS XLVI.

De forma & temperatura corporis.

Narrata à nobis de vitæ ſpatio pertractatione, dicamus ſecuti præſcriptam ab initio ſeriem, de forma & corporis declinatione. Quandoquidem quæ corporis ſunt, natura ante animam finguntur, & corpus cùm ſit denſius, cognatas ferè habet peculiarium ſuarum commiſtionum apparitiones. Anima non niſi poſt, & paulatim infuſas ſibi à prima origine dotes in lucem profert. Quæ verò extra nos ſunt, ſuccedenti magis deinceps tempore aduentant. Obſeruare igitur vniuerſim oportet orientalem finitoris partem, & ſuccedentes, aut gubernandæ eius ius poſsidentes errones, ſicut diximus. Partim verò & Lunã ſimiliter. Nam ex horum locorum iiſq; imperantium informandi natiua vi, & horum temperatura, ampliùs ex coaſcendentium ipſis fixarum ſtellarum delineatione, ea, quæ ad corpus fingendum ſpectant, colliguntur: ita tamen, vt primas tribuamus ſtellis, penes quas dominandi ius eſt: ſecundas ipſorum locorum peculiari naturæ. Primùm igitur ſi quis illud ſingulari

&

& ſimplici via proſequatur, hunc habebit modum.

Dicit, tria ſunt, de quibus ſermo habendus eſt: corporis effigies, animi qualitates, & fortunæ caſus. Corporis effigies ſtatim apparet, ut homo natus eſt: animi qualitates aliquantò pòſt, tardiùs fortunæ caſus. Igitur primùm de corporis effigie tractandum eſt. Hæc igitur ſumitur ab octo rebus per ordinem. Prima eſt dominus aſcendentis. Et ſecunda dominus loci Lunæ. Tertia locus aſcendens ab horizonte uſque in finem domus. Veluti ſi aſcendat in prima genitura uigeſimanona pars Leonis, capiemus Solem pro parte minore, ſed Mercurium pro maiore, quia plus eſt de ſigno Virginis longè, quàm Leonis. Quarta, eſt locus Lunæ. Quinta, ſtellæ coaſcendentes domino aſcendentis. Sexta, ſtellæ coaſcendentes domino loci Lunæ. Septima ſtellæ coaſcendentes aſcendenti. Octaua, ſtellæ coaſcendentes loco Lunæ. Iſta igitur ſic ſe habent per ordinem: ita tamen, ut multùm faciat linea finitoris, ſicut & in dominis coaſcendentes per centrum ſtellæ: quia remotio per unum gradum, non dat dimidium affectus: Et per duos gradus quartam partem. Volo dicere, quòd ſi aliquis Planeta ſit in linea finitoris, & alius ſit propè unum gradum domino aſcendentis, quanuis dominus aſcendentis ſit in primo ordine, & aſcendens in tertio: tamen plus poterit ſtella quæ eſt in finitore, illa, quæ eſt cum domino eius. Neque eſſet inconueniens, quòd aſcendens præferetur domino loci Lunæ: quia textus Græcus habet, ἐπὶ μεροὺς δὲ, καὶ τὴν ☽ ὡσαύτως, *non* κατὰ μερούς. *Et mihi placet hæc opinio. Vtcunque ſit, uni Planetæ plura ex his contingant, plura etiam poſſe conſentaneum eſt, uelut in octaua genitura Venus, Luna & Iupiter multiplices habent poteſtates ſinguli. Iupiter eſt in finitore, & eſt dominus loci Lunæ: Venus domina*

loci

loci Lunæ, & ascendentis, solium habens in utroq;: Luna per se significat, dominâq; est ascendentis, & ipsum sextili aspectu respicit. Planetæ autem, qui commiscentur illis, sunt Veneri quidem Mercurius, propter coniunctionem & Saturni radij trigoni. Lunæ uerò Mars, propter quadratum & caput Persei. Nam coascendere dicuntur, quotiescunq; fuerint in eodem semicirculo positionis superiùs declarato. Hoc autem si uelis inuenire per planisphærium licebit, melius etiam per sphæram solidam. Non ueto, quin per tabulas Ioannis Monteregij id peragas. Et sunt exactiores instrumentis, nisi instrumenta sint magna ualde: tamen usus tabularum est tædiosus, laboriosus, & periculosus de errore. Et maximè, quia Monteregius malè fecit in hoc, quòd non apposuit rationem operationum, quam uidemus in tabulis Alphonsi: adeò ut nisi sit peritißimus Mathematicus, oportet ut perpetuò inhæreat regulæ & tabulæ Monteregij: quod ipse studiosè fecit, ut homines essent serui libri eius. Vnde iustè à patre meo reprehēdebatur. Nam homo fit obnoxius errori trifariàm. Primùm, si tabula aliqua in parte mendosa sit. Secundum, si sinistrè aliquo modo regulam intelligas, quod facilè euenit inter tot uarietates latitudinis borealis, australis ascēsionis rectæ, obliquæ, arcus nocturni uel diurni, totius uel medietatis in medietate, descendente uel ascendente super terram uel infra terram: ob id meo iudicio optima est sphæra solida magna, uel planisphærium magnum & ad amußim ex ære factum. Nos tamen aliquando, si licebit (Est autē breuis res, utpote duorum foliorum) rationem harum tabularum explicabimus. Nunc autem sufficiat monuisse lectorem, qui his cum ratione uti uoluerit, ut quemadmodum fabricatæ sint, intelligat. Intelliget autem aliô quin iam, exercitatus tamen, si tabularum eiusdem Monteregij de primo mobili regulas seu propositiones diligenter fuerit assequutus. Cæterùm, ut ad rem reuertar, in

tar, in præsenti negotio, postquàm res per circulos positionis agitur & corpulenta est, corpúsque Planetæ aut stellæ non uirtus sola requiritur, non minor utiq; habenda est latitudinis ratio, quàm longitudinis, quod peculiare fermè est huic negotio de forma corporis habenda, atq; proprium.

Verùm dubitabit aliquis, nónne consideranda erunt in hoc regio, & ciuitas, & uictus ratio, atq; parentum forma? Nam uidemus plerunq; filios esse parentibus similes, qualis est filia mihi: alios auis, ut natu maior meus ad unguem similis patri meo? Respondeo, quòd de patria & ciuitate & modo uiuendi Ptolemæus superiùs in primo libro satisfecit. quia cùm hîc dicet, quòd Saturnus facit nigrum, si sit occidentalis, intelligemus de Germano, quòd non erit niger, sed obscurior alijs. Et Iupiter orientalis facit Aethiopas splendidiore & nitidiore carne, non albos. Et ita omnia quæ subiungentur, intelligi debent & referri ad homines, qui eisdem muris circùm ambiuntur. Porrò quod ad parentes attinet, & auos, & patruos, & fratres, quoniam iam genituras consentire necesse, demonstratū est. Illud uerò in quo consentiunt, etiam in ipsa genitura comprehenditur, si uniuersam illam explicauerimus. Explicabimus & partem, qua natus suis maioribus aut fratribus aßimilatur. Adeò ut illa similitudo tanquàm pars in toto contineatur. Quòd si quis parentes agnoscat, priusquàm iudiciū fecerit, nihil prius habebit, quàm ut quod intellectu concepit, melius exprimendo ac sensui propius ueriora dicere uideatur, ac non nati formam descripsisse, quod Astrologi proprium est, sed depinxisse potiùs, quod Physionomi officium est. Sed quod ad effigiem attinet, quæ ex laboribus mutatur, ut in rusticis: uel ex arte, ut in ferrarijs fabris, uel ex uitæ miseria, ut in pauperibus: uel ex morbo, uel ex casibus, non est hîc sermo: quanquàm de casibus sequenti capite dicturi sumus. Illud quoque non est prætermittendum omni

Com. 17. & 18

omnino, ut quæ hîc de parentibus & de maioribus, tum de patria ac ciuitate ac consuetudine obseruanda esse diximus, aut omittenda, ut non necessaria, sed solùm utilitatis causa consideranda pro effigie corporis inquirenda, eadem ad unguem etiam de qualitatibus animi dicta esse intelligantur.

TEXTVS XLVII.

Nam inter stellas sanè Saturnus, quum orientalis est, flauos commodéque habentes procreat, capillis nigris, crispo capite, oculis magnis & statura moderata: Temperatura verò humidiore & frigidiore. Occidentalis verò cùm est, nigros & macilentos & paruos, capillo simplici, tenues aliquantulum, moderata statura, nigris oculis, temperatura verò frigidiori & sicciori.

Iouis autem sydus locis prædictis imperans, orientale, albos cum quadam coloris commendatione, capillitio mediocri, nigris oculis & bene magnos, forma venerabili, temperatura verò magis declinante ad calorem & humorem. Occidentalis verò cùm est, albo quidem colore, sed indecenti: item capillis rigidis, aut recaluastros etiam & caluos, statura mediocri, temperatura verò humidiore.

Martis sydus orientale, rubescentes efficit, & bonæ staturæ, ac valentes, oculis cæsijs, hirsutos, capillamento mediocri, tem-

peratu

peratura calidiori & ſicciori. Occidentalis verò rubentes omnino, ſtatura mediocri, exiguo capite, ſubtenues, flauis capillis, rigidos, conſtitutione verò corporis ſicca.

Venus ſimilia ijs efficit, quæ Iupiter, niſi quòd elegantiora, & plauſibiliora, muliebrémque magis habitum decentia, omnia habitiora, ſucculentiora, ac denique teneriora. Peculiariter verò oculos dat decenter ſublucidos.

Mercurius orientalis flaueſcentes, ſtatura temperata & conformi, oculis exiguis, capillamento mediocri, temperatura magis ad calidam accedente. Occidentalis verò cùm eſt, flauos, rara & tenui corporis contextura, oculis cauis, caprinis pedibus, ſubrubeſcentes, conſtitutione corporis ſicciore.

Quod dixit αἰγόποδας, intelligere debemus tenues pedes, & obliquos, aliqualiter cum tibia tenui quales ſunt capris. Credo tamen potiùs legendum, αἰγιλόπας, ab oculorum ſimilitudine cum capris: unde morbus oculorum ſit uocatus, quòd hi, qui tali morbo laborant, caprillos habeant oculos. Eſtq; id rationi & experimento conſonum: Sunt enim Mercuriales caprillis oculis. Cæterùm non ſolùm ſimpliciter hæc ſcire decet, ſed compoſita obſeruatione: Velut quòd ſi Sagittarius aſcendat, Iupiter uerò ſit in Geminis in ſeptimo loco, corpulentos facit & præpingues. Nam Sagittarius primò facit ſatis craſſos: & Iupiter plus, tum maximè in angulo & aſcendens reſpiciens, & in Geminis ſigno humano & uernali, & duplicis corporis, & ubi Iupiter cadit

radit: sic nos maximam corpulentiam obseruauimus. Facit & hæc constitutio desides, & desidia corpulentiam, & corpulentia desidiam: atque ita uides quàm pulchrum sit in his philosophari. Animaduertendum quòd hæc & reliqua quæ dicentur, maximè intelliguntur in ætate status, id est, à trigesimo usque ad quadragesimum annum. In cæteris uerò ætatibus relucent indicia harum constitutionum. Sed si fuerint euidentiora, indicium est constitutionem esse ualidam.

TEXTUS XLVIII.

Opitulantur autem vnicuique horum configurati. Sol quidem ad formam decentiorem producendam & habitiorem.

Luna verò maximè in separatione vniuersim ad maiorem conformitatem & robur ac temperaturam viuidiorem. Particulatim verò habita ratione illuminationis, sicut in principio huius operis recensuimus.

Per principium huius operis, intelligit caput de configurationibus erga Solem: Luna igitur in prima quadra, corpus facit humidum ualde & calidum parum: atque ita de alijs. Et hæc propriè significat. Generaliter autem in separatione Arabes interpretantur: Ego malim intelligere ab ipso significatore formæ corporis. Facit magis commensuratum, temperatum atque uiuidius, robustiúsque.

TEXTUS XLIX.

Rursus in genere cùm matutinæ sunt stellæ & apparentes, ingentia efficiunt corpora,

cúmq;

cúmq; in prima ſtatíone fuerínt, valída, ac fir-mis lateribus: Præeuntes verò, immoderata, & cùm ſecundo conſtiterint, imbecilliora: Occidentes verò dignitate prorſus nulla, & vitiorum fœcunda.

Quinq; ponit ſtatus trium ſuperiorum: orientalis ualidiſſimus, facit ingentia corpora: in prima ſtatione, ualida: dum retrocedunt, malè temperata: ideò incommenſurata, lego: in ſecunda ſtatione prorſus imbecilla: pòſt uerò penitus morboſa, & ſine ulla bona qualitate. Veneris uerò & Mercurij ſtatus non hi ſunt, ſed ex his intelliguntur. Non tamen adeò manifeſtas habent differentias, ut ſuperiorum ſtatus inter ſe differunt: Quoniam inferiores magis inconſtantes ſunt, & neq; ſynceras habent conſtitutiones: nam cùm primùm in oriente ante Solem apparent, aut retrocedunt, aut ad Solem ipſum accedunt, ita ualidi undequaq; eſſe non poſſunt.

TEXTVS L.

Ac cùm loca quoque ípſa ad configurationes maximè informationum, & temperaturas, vt díximus, conducant, in genere rurſus quí à verno æquinoctío & æſtíua conuerſione íntercipitur quadrans, coloris grati, efficit ſtaturoſos, valentes, oculís nítidís, magís ad humidam, calídámq; temperaturam accedentes. Quí verò ínter æſtíuam conuerſionem, & autumnale æquinoctíum comprehendítur, colore medío, conformí ſtatura, valentes, oculis nigrís, hírſutos, capíllís críſpís, calídíores et

O ſicciores.

ſicciores. Qui inter autumnale æquinoctium & conuerſionem hybernam intercipitur, flauos, graciles, maculoſos, raræ corporis contexturæ, capillamenti mediocris, decentibus oculis, frigidiores & ſicciores. Qui à brumali ſolſtitio & verno æquinoctio continetur, nigros, ſtatura conformi, capillis rigidis, ſubtenues, temperatura frigida & humida.

Hoc eſt quartum, à quo effigies corporis. Igitur de ſignis aſcendentis & loci Lunæ, & in quibus domini horum duorum locorum conſtituuntur, intelligendum eſt. Principaliter quidem de ſignis aſcendentis, deinde Lunæ, pòſt ſignificatoris aut ſignificatorum. Pertinet autem ad ſigna noni orbis, ſeu ſigna eclipticæ æqualia, quorum initium eſt à uerna ſectione. Per colorem gratum intelligit roſeum, per medium rubrum, per nigrum autem μελίχροας, non atrum, ſed fuſcum, qui fit calore naturali in profundo corporis deliteſcente: Sub quo etiam liuidus intelligitur.

TEXTVS LI.

Particulatim verò humanæ quidem figuræ conſtellationes, tam intra ſigniferum, quàm extra comprehenſæ, conformia & temperata corpora producunt. Quæ verò alterius ſunt figuræ, deformant ea quidẽ iuxta ſuam vniuſcuiuſque formam hominis corporaturam. Et quodammodo ſimilia ijs euadunt membra, vel magnitudine & paruitate, vel robore & teneritudine, & conformitate: Magnitudine, vt verbi gratia, Leo, Virgo & Sagittarius. Paruitate,

uitate, vt Pisces, Cancer, & Capricornus. Rursus, vt Arietis, Capricorni & Leonis, priora quidem & superiora ad valentiorem corporis constitutionem faciunt, inferiora & posteriora ad infirmiorem: Ita contrà Sagittarij, Scorpij & Geminorum, anteriora quidem ad imbecilliorem temperaturam iuuant, posteriora verò ad robustiorem. Similiter Virgo, Libra & Sagittarius, conformitatem adducunt & moderationem, Scorpius verò & Pisces & Capricornus minùs sibi constantem temperaturam & incommensuratam. Et in alijs similiter, quæ quidem omnia contemplantes & commiscentes, propriam & exactam temperaturæ rationem assequemur.

Primum signum sumpsit à natura Planetarum: Secundum à mistione luminarium & habitu eorum: Tertium ab habitu Planetarum ad Solem. Quartum à signis zodiaci nonæ sphæræ, de quibus in præcedenti textu. Et hæc magis circa temperiem & quæ ab ea proueniunt. Quintum, quod est præsens, est de compositione & forma corporis, non de temperatura: Et sumitur à signis octaui orbis quæ constituuntur à situ stellarum. Propterea si quis causam uelit intelligere eorum, quæ hic dicuntur à Ptolemæo, & generaliter de cunctis signis octaui orbis, quæ in zodiaco sunt, pronuntiare; habeat sphæram solidam, aut in plano depicta signa cum stellis, quæ in eo sunt, uidebit, uelut apud Higinum, quòd priora Arietis sunt magis suffulta syderibus, quàm posteriora, & cur Scorpij posteriora sint ualidiora eadem ratione. Frequentia enim stellarum, facit robur: commensurata illarum dispositio,

decentem formam: distantia in longitudine magna, proceram staturam: in latitudine, crassum corpus.

Caput decimumsextum.

TEXTVS LII.

De vitijs & morbis corporis.

CVm proxima his sit de vitijs & morbis corporis disceptatio, ea nobis primùm explicanda est. Et hîc eos, qui generalem inuestigationem spectant, respicere oportet ad finitoris duos angulos, orientalem scilicet & occidentalem. Maximè verò ad occidentalem, quódque ipsum antecedit, quod quidem nulla necessitudine cum horoscopo coniunctum est: obseruare etiam maleficas stellas conuenit, quomodo affectæ ad ipsum fuerint. Si enim ad partes succedentes ijs, quæ iam dicta sunt, constiterint, corpore aut radijs tetragonis, oppositiuísve, siue vtræque maleficæ, siue harum altera, vitia & morbos corporis nato infligunt. Idque potissimùm, quando luminarium vel alterum, vel vtrunque in angulis, ita vt diximus, situm est, vt vel vna sint, vel ex aduerso. Tunc enim non solùm si succedat maleficorum quispiam, verùm etiã si præcedat luminaria, ipse centrum obtinens potest vitium morbúmve inferre, pro ratione locorum finitoris & signiferi,

feri, próq; natura ipsorũ, vel maleficorum vel affectorum syderum, iisq; configuratorum.

In quo differat uitium à morbo, inferiùs declarat his uerbis (Separata enim sunt hæc duo, ac uitium quidem semel infligitur, nec constantes dolores adfert, morbus uerò, uel continuos uel reciprocos) id est, uitia sunt, ut cæcitas, surditas, clauditas: inflicta enim semel dolorem afferunt, inde posteà nequaquàm. morbi autem in hoc conueniunt omnes, quòd dum adsunt, dolorem afferunt, sed duorum tamen sunt generum. quidam enim sunt reciproci, ut asthma, comitialis, podagra, qui ut abscedunt, redeunt: morbi uerò non reciproci sunt, ut febres & morbi laterales. Vitia præterea fermè sunt inseparabilia, sed minùs affligunt, morbi contrà natura sua sunt separabiles, licet reciproci medij quasi natura sint inter simplices morbos & uitia. Lapis in uesica quanuis perpetuò affligat, morbus tamen est potiùs, quàm uitium. Sed ut dixi quasi medium est. Quinq; igitur proponit in hoc textu, quibus ego tria alia ex ratione & obseruatione addo. Primum est, quasi materia & sunt tres loci, septima, inde prima, deinde sexta domus (ordine illas refero) adijcióq; quod obseruaui, rationíq; est magis cõsentaneum, primam & septimam uitia, sextam morbos efficere. Secundum, quod habet rationem causæ agentis maleficæ in his locis positæ, seu oppositis, seu quadratis succedentes, id est, maximè prope & post illarum initia (ut in secunda figura Saturnus) significant uitia uel morbos. Mars quoq; in eadem figura idem significat: quia licet sit propè finem sextæ domus: quoniam tamen septima deterior est sexta, ideò nihil minus significat tota sexta domus, quàm eius initium. Regula hæc enim declarata est superiùs, dum de locis Apheticis ageremus. Quòd cùm duo loci coniuncti habent eandem significationem, pars ultima unius, Cap. 11.

quæ alteri committitur, eãdem fermè habet uim, & aliquando maiorem, si ualidiori in ea causa committatur, quàm initium. Tertium, quod rem facit euidentem & auget (Nam pauci sunt qui aliquibus uitijs uel morbis non detineantur iuxta Poëticum illud: Quisque suos patitur manes) scilicet constitutio maleficæ in angulo cum luminari, uel in opposito eius uel quadrato: tunc enim uel uitia facit, uel morbos graues & inseparabiles si solùm in sexto loco sit: Velut in secunda genitura, Mars in sexto loco est, radiisque quadratis Solem in medio cœli petit: radii que ipsi succedunt Soli, non illum antecedunt. Hic aliud adijciendum, quod obseruaui, maleficas in sexta domo positas, plus longè efficere, quàm radijs locum afficientes. Quartum, quòd in hoc statu sola una malefica etiam antecedens potest morbum inferre, dummodo malefica sit in angulo ad unguem, hoc est, esse secundum centrum. Quintum, quòd tales pestilentiæ contingent pro natura trium principalium seu potiùs quatuor, scilicet loci mundi, puta primæ uel septimæ domus, medij cœli uel imi, duodecimi uel sexti loci, & pro natura signiferi duplici, scilicet à configuratione stellarum, & locis respectu punctorum cardinalium, ut sæpius diximus, &
Cõmē. 11. maximè in capite præcedenti. Et à natura maleficæ, & affecti syderis & natura stellarum illis configuratarum. Propterea difficile est inuenire morbum simplicem aut uitium propter tot causas, quæ principalibus commiscentur. Tertium est, quod nos adijcimus plurimum referre, si domini locorum ad corpus pertinentium, id est, ascendentis uel loci Lunæ, uel ipsa Luna in ijs locis malè afficiantur à maleficis extrà positis, aut si maleficæ in his positæ illas alibi cõstitutas malè afficiant: Dico autem septimam et sextam domum. Nam prima rationem habet patientis loci, id est, eius, qui afficitur potiùs, quàm qui afficiat alium. Quanuis contingat etiam
malefi

maleficas ibi positas nocere propter luminarium ab illis iacturam.

TEXTVS LIII.

Partes enim vniuscuiusque signorum loco horizontis affecto circunfusæ, significabunt corporis partem laboraturam, & vtrum vitium futurũ sit, an morbus, an potiùs vtrunque: astrorum verò naturæ, horum euentuum genera & causas aperiunt. Nam ex potissimis hominis partibus Saturnus præest auditui dextro, vesicæ, spleni, pituitæ, & ossibus.

Iupiter, tactui, pulmoni, arterijs & semini.

Mars, auditum sinistrum possidet, renes, venas ac pudenda.

Sol, visui imperat, & cerebro, cordi, neruis, & denique dextris omnibus.

Venus, in olfactum, hepar, & carnem dominium exercet.

Mercurius, sermonem gubernat, & menti, rationique præsidet, linguæ etiam, felli & sedi.

Luna, gustui, & gulæ, stomacho, ventri, vuluæ, & sinistris omnibus.

Videtur in his uerbis quædam contradictio, quoniam primò dicit, quòd partes signorum significant partes corporis laborantes: & etiam an sint uitia, uel morbi, uel utrunque, & postmodum dicit istud de Planetis. Nam docet quòd Planetæ significant ipsas partes & non signa. Ad hoc Haly dat unam responsionem bonam, dicens, quòd intelligit Ptolemæus per partes signorũ, quæ sunt in horizonte, id est, in se-

ptimæ uel primæ initio, fines seu terminos. Velut in secunda natiuitate Iupiter est dominus termini septimæ domus, & Iupiter significat pulmonem & arterias, ideò morbus erit in pulmone. Et similiter in secunda natiuitate exemplari Haly, Sol afficitur à Marte & Cauda, & Sol significat neruos: ideò habuerit læsionem in neruis: & habebat pedem sicut bestiæ. Sed hæc responsio quanuis bona sit, non uidetur satisfacere uerbis Ptolemæi: quia Græcè habet, καὶ ἡ ἀστέρων φύσις τῶν τε κακούντων, καὶ τῶν κακουμένων, id est, & astrorum natura malè affectorum & malè afficientium. Vnde uidetur aliud uelle, per (Et) coniunctionem significare Planetas aliud partes signorum seu terminos, qui ui Planetarum significarent. Prætereà ipse exponit etiam de Sole & Luna, partésq; illis tribuit, sed Sol & Luna non habent terminos, qui sint partes signorum, sed tota comprehendunt signa. Sed Ptolemæus intelligit per corporis partem in signis, partes exteriores, ita ut Aries capiti, Taurus collo, Gemini brachijs, Cancer pectori, Leo à furcula pectoris usque ad umbilicum, Virgo uentrem inferiorem, Libra nates, Scorpio pudenda, Sagittarius coxas, Capricornus genua, Aquarius tibias, Pisces pedes. Per membra autem à Planetis significata, intelligit interiora & humores. Quantum uerò ad distributionem ipsorum, quia Ptolemæus nō fuit Medicus, melius erit iuxta rationem et experimentū ita partes corporis Planetis attribuere.

Saturnus præest auditui dextro, uesicæ, spleni, oßibus, melancholiæ & pituitæ crudæ, non naturali, cartilaginibus & ligamentis.

Iupiter tactui, pulmoni, sanguini, iecori & carni.

Mars auditui sinistro, renibus, felli, bili atque intestinis, & sedi.

Sol oculo dextro & cordi, & arterijs, sanguini que in eis contento.

Venus

Venus olfactui, gustui, semini & uasis seminarijs, pudendis utriusque sexus, uentriculo.

Mercurius neruis, menti, rationi, memoriæ, digitis, spiritui.

Luna cerebro & oculo sinistro, & pituitæ naturali, & quando est plena luminibus, significat pituitam multam, insipidam, & dulcem. Et si commisceatur Saturno, acidam, quia multa difficilè fit salsa aut amara: sed uacua luminibus, paucam. Ideò si Marti commisceatur, facilè amarescit, uel fit salsa. Paucum enim à leui causa inficitur.

Similiter notandum est, quòd membra pleraque à duobus uel tribus Planetis gubernantur: Vt cerebrum ratione substantiæ à Luna, ratione tot arteriarum à Sole, ratione spiritus & facultatum, à Mercurio.

Quod uerò dixi uitia & morbos, sunt uelut carcinomata, & fistulæ.

TEXTVS LIIII.

Solent verò vitia plerunque accidere, cùm orie͂tales sunt maleficę, morbi è diuerso, quando sunt occicentales. Separata enim sunt hæc duo, ac vitium quidem semel infligitur, nec constantes dolores adfert, morbus verò, vel continuos vel reciprocos.

Malus quantò potentior est, tantò deterior: Orientalis autem potentior est occidentali, ideò malefica orientalis dat uitia, occidentalis autem morbos. Bene autem docet Haly Ptolemæum per hæc uerba insinuare omne genus roboris, et comparationem in illis superiùs descriptam.

TEXTVS LV.

Quantum ad accuratiorem minutorũ euentuum obseruationem attinet, sunt peculiaria quædam his considerandis schemata, ab euen-

tibus crebris ex similibus configurationibus originem habentibus, annotata & collecta. Orbitates enim portenduntur, alterius quidem oculi, quando Luna solitaria in præfatis angulis reperitur, aut cum Sole congrediens, aut ei ex aduerso posita. Et cùm in alterutra reliquarum erga Solem configurationum, applicatur nebulosarum stellarum alicui in signifero conuersantium, vt ijs quæ in Cancri constellatione sunt, aut Pleiadi, aciei quoq; sagittę Sagittarij & aculeo Scorpionis, partibúsque Leonis circa Berenicis crinem, item vrnæ Aquarij. Amplius quando Mars aut Saturnus ad Lunam in angulis sitam & occidentalem ipsi orientales ascenderint, aut hi ipsi in centris constituti, Solē antecesserint. Si verò ambobus luminibus, siue in eodē signo, siue ex opposito, sicut diximus sitis configurentur, matutini quidem ad Solē cōparati, ad Lunam verò vespertini vtriq; oculo minitantur. Mars quidē à plaga, aut pulsatione, ferro aut vstione, cæcitatem inducit, & si Mercurio conciliatus est in palæstris & gymnasijs, aut ab hominum malorū incursibus. Saturnus verò per suffusionē, frigus, glaucomata, & his similia.

Tradita ratione generali, docet modò *singularia*. Et primò *circa nobilißimam partem corporis, & operationem, id est, uisum*. Et explicat *quatuor modos, seu potiùs tres, nā quartus est compositus ex secundo & tertio*. Et *primus modus est*

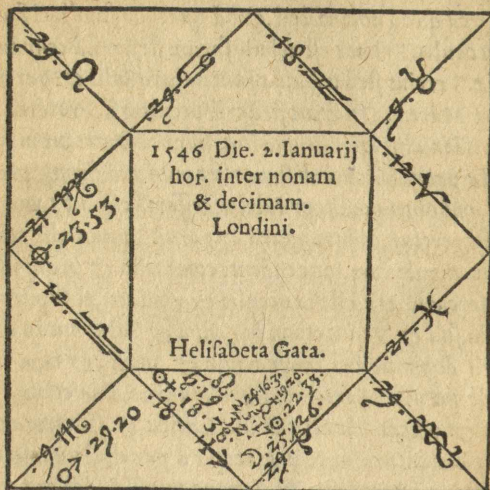
qua

quadruplex. Primus est, ut Luna sit sola in ascendente uel septima domo, & applicet uni stellæ nebulosæ signiferi. Et numerat sex Pleiades Asinos, cuspidem Sagittarij, aculeum Scorpionis, urnam Aquarij, et quæ in Leone sunt iuxta crinē Berenicis. Circa quod notandū est, quòd quatuor sunt loci faciētes uitia in oculis. Primus est nebulosarum stellarū. Secundus Lacteæ uiæ. Tertius stellarū, quæ sunt naturæ Solis et Martis, uel Lunæ et Martis. Quartus stellarū occultarū. Præterea, scias quòd etiā in alijs angulis quādoq; fiunt cæcitates, ut in figura subiecta patet. Nā cùm dictum esset mihi, uidißémq; puellam cæcam ambobus oculis, prædixi necessariū esse, ut Luna multùm affligeretur, oblata figura apparuit Luna cadēs et combusta in angulo cum Ioue cadente combusto & in angulo, & cum Mercurio, et cū stella occulta ex zodiaco, et Iupiter erat in cauda sua & Venus etiam impedita & Saturnus in centro imi cœli dominus loci luminarium & Iouis, & cum tribus stellis de natura Martis & Lunæ, quarum una etiam est nebulosa & omnes Planetæ in uia Lactea & sub terra: Ideò cæcitas erit incurabilis, quæ incepit à paralysi quarto anno cæcitatis, & proceßit ex dilatatione pupillæ: Ideò erit breuis uitæ etiam, uel saltē morbosa toto tempore uitæ suæ. Sūt enim beneficæ impeditæ & ambo luminaria impedita, & omnia in angulis & sub terra, & Saturnus dominus omnium in centro imi cœli & cum nodo. Est autem ex gente illustri. Secundus modus est, quòd Luna sit in quadrato dextro uel sinistro Solis cum his omnibus & est peior. Tertius modus est, si his stantibus Luna sit in opposito Solis: Et manifestum est, quòd est adhuc secundo deterior. Quartus si fuerit coniuncta Soli cum his, scilicet, ut sit in uno illorum angulorum, et uadat ad unam stellam ex his applicando ei, et hic est peßimus.

Secūdus modus principalis, quādo Luna fuerit in altero istorum angulorū post Martem uel Saturnū, et in eisdē angulis.

Tertius

Tertius modus, quando loco Lunæ fuerit Sol, & ante ipsum Saturnus uel Mars in angulo, tunc significatur ex quocunq; horum trium modorum cæcitas in altero oculo-

rum. Nota, quòd per centra intelligit, ut aliâs dixi, cuspides angulorum, ut non intelligas fines ipsorum angulorum. Nam angulum uocat γωνιὼν, *anguli autem summitatem*, κέντρων, *Græcè Ptolemæus.*

Circa secundum modum potest esse triplex sensus. Primus est, ut Luna sit post maleficas, sicut etiam Sol: Veluti ascendat primus gradus Arietis, & Mars sit in tertio gradu & Luna in quinto, uel sexto eiusdem: Et hoc modo legit Haly: Et sic non differt à modo Solis. Sed non uidetur uerisimile, quia Ptolemæus facit differentiam inter modum Solis & modum Lunæ. Et etiam quia in uerbis sequentibus dicit, quòd maleficæ debent esse matutinæ ad Solem, & uespertinæ ad

Lunam:

Lunam: At sic essent matutinæ etiam in comparatione ad Lunam. Præterea quomodo possunt ascendere ad Lunam, nam neq; motu diurno, cùm antecedant ipsam Lunam, nec proprio, cùm Luna sit uelocior illis? Secundus sensus est, ut gratia exempli, Luna sit in decimo gradu Arietis in occidente: Sit autem gradus occidentis, quartus Arietis: Et Mars sit in oriente in duodecimo gradu Libræ: Tunc Luna erit occidentalis à malefica, & tamen malefica ascendet motu diurno ad ipsius Lunæ oppositũ: quia Luna est proprior anglo, quàm malefica. Et iste modus posset esse uerus, quia stat cum litera & ueritate rei. Tertius sensus est, ut legatur litera hoc modo (Amplius quando Mars aut Saturnus ad Lunam in angulis situm & orientalem ipsi occidentales ascenderint) utpote quòd Luna sit in primo gradu Libræ, & ascendat uigesimaoctaua pars Virginis & Mars sit in tertio uel quarto gradu Libræ: Tunc Mars ascendit ad locum Lunæ motu diurno: & posset etiam dici orientalis in comparatione ad Lunam, non mutando literam: quia posteriora sunt propinquiora orienti, quàm anteriora. Veluti si ascendat decima pars Arietis, sexta pars est propinquior orienti: Et dicitur magis orientalis, quàm quarta pars: et quarta, quàm prima. Sed hoc modo oportere capere orientale sub alio significato. Quicquid sit, intellectus literæ Ptolemæi debet capi sub tertio uel secundo sensu, te non sub primo: quia etiã sub his duobus sensibus ultimis respondet experimento & rationi. Ratio autẽ talis est, ponamus Solẽ in primo gradu Arietis, Martem in uigesimaoctaua parte Piscium, & Lunam in uigesimasexta eiusdem. Tunc dico, quòd Mars ascendit ad Lunam motu diurno, quia proprio non posset eam attingere: Et Luna motu proprio uadit ad Martem. Et ita fit duplex mutuus concursus, quamobrem Luna damnatur. Rursus Mars damnat Solem, quia Sol motu diurno fertur ad locum Martis, & ita

damna

damnatur ab ipſo. Et ſi dicas, quare requiritur diſpar ratio in Luna & Sole reſpectu motus diurni: nam in Lunæ motu diurno malefica fertur ad Lunam, & in Sole Sol fertur ad maleficam? Reſpondeo, quòd cùm motus ab occidente in orientem, ſit quædam retardatio motus diurni, ſic fit quædam colliſio: quia Luna motu proprio mouetur ad maleficam, & malefica ad Lunam motu diurno, & ideò breuiore tempore ſibi occurrunt, quare etiam maiore concurſu quaſi colliduntur. In Sole autem, cùm Sol ſit potentiſsimus, non poteſt offendi niſi à potente Planeta: Sed ſuperiores occidentales & prope Solem maximè ſunt debiliſsimi: Igitur ſi debent inferre cæcitatem, oportet ut ſint orientales ipſæ maleficæ à Sole.

Quartus modus, eſt, quãdo uterq; oculus damnatur, oportet autem ambo luminaria eſſe in centro eodem, uel oppoſitis. Reliqua ſunt clara, ſicut etiam illud, quòd Saturnus faciat iſta per morbos & ſenſum: Nã eſt frigidus, & infert ſua mala paulatim: Mars calidus, & ideò uiolenter & repente.

TEXTVS LVI.

Rurſus quando Venus conſtituitur in aliquo prædictorum augulorum, maximè in occaſu cum Saturno congrediens, aut ei configurata, aut loca mutuò cum eo permutans, & ſupra eam Martis ſydus attollitur, aut ex oppoſito ferit, maribus quidem ſobolem negat, fœminis verò abortiones decernit, crudos partus ac fœtus laceros, maximè in Cancro, Virgine, & Capricorno, ac ſi Luna in ortu Marti ſe applicat. Quòd ſi Mercurius Veneri hoc modo configuretur cum Saturno, & rurſus

ſus Mars ſupra eam elatus ſit, aut ex aduerſo reſpiciat, eunuchi aut hermaphroditi, & quorum genitales meatus concreti ſunt, in lucem producuntur. His ita habentibus, cùm etiam Sol configuratur & luminaria vnáque Venus, maſculina ſunt, & Luna occidentalis, & ad eam maleficæ per proximè ſequentes partes aſcendant, mares quidem euirati naſcuntur, & teſtium vitijs afflicti, præcipuè in Ariete & Libra: fœminæ verò, infrugiferæ & ſteriles. Aliquando neque ab oculorum vitijs liberi ſunt, qui ita naſcuntur.

Exponit ſecundum ſingulare magnum, quod ad ſterilitatem pertinet, cuius ſenſus eſt: Si Venus fuerit in oriente uel occidente, ſed magis in occidente, & Saturnus fuerit cum ea, uel in illius aſpectu quadrato uel oppoſito, uel commutet dignitatem, ut ſi Saturnus ſit in Tauro & Venus in Capricorno & Mars ſuper Venerem eleuetur uel opponatur, ſignificat, ut in textu. Quid autem ſit eleuari, uiſum eſt ſuperiùs. Com. 10.

Secundus caſus eſt deterior, ubi omnibus his poſitis Mercurius Veneri iungitur, aut reſpicit, aut locum commutat. Quæ ſequuntur, clara ſunt.

Tertius caſus eſt, cùm his omnibus poſitis luminaria configurantur Veneri uno trium modorũ dictorum in Saturno & Mercurio, & Luna fuerit occidentalis & ad eam aſcendant maleficæ, quod eſt ſuper eam eleuari: Tunc hoc erit peßimum, & ſimul patientur & in membris genitalibus & in oculis. Manifeſtum eſt enim quòd talis conſtitutio ratione luminarium, offendit oculos, & ratione Veneris, genitalia. Itaque utrunque complectitur detrimentum.

Notan

Notandum, quòd ut bene dicit Haly, si hæ constitutiones fuerint ualde potentes, erunt à natiuitate: Et si debiliores, erũt post natiuitatem. Tempus autem cognoscetur ex quinq;: robore constitutionis, quod facit celeriorem euentum, situ Planetarum ad mundum & Solem, progreßionibus, directionibus & diuisionibus ætatum cum natura Planetæ uitium significantis congruentibus.

TEXTVS LVII.

Impedita lingua sunt & blæsa, ac balbutiente, quotquot Saturnum & Mercurium habent in prædictis angulis congredientes cum Sole, maximè quãdo occidentalis etiam est Mercurius, & ambo cum Luna configurantur. His verò fortè adiunctus Mars, soluere plerunque solet linguæ inuolutionem, posteaquàm Luna illi obuiam fit.

Hic est textus, qui hæreticos in Astrologia ad fidem deducere posset, unde mira fiunt prognostica.

Sed nec omnia hæc quæ sequuntur, duo uitiorum genera solùm eueniunt, cùm maleficæ, & significatores in angulis fuerint, sed etiam in sexto loco omnes uel alter eorum, id est, malefica uel significator ex sexto loco alterum respexerit quocunque aspectu, uel etiã si extra locum, malefica ipsa ipsi sexto loco dominetur: Erunt tamen leuiora. Et inter hæc sextilis uix sentitur, sicut oppositio peßima est. Et hæc si in signis congruentibus fiant, erunt deteriora: Velut in mutis signis pro læsione linguæ. Sunt autem muta signa, Cancer, Scorpio, Pisces, rauca uerò quadrupedum, ueluti Arietis, Tauri, & reliquorum. Exemplum habes in genitura filij mei ultimi inferiùs.

TEX

TEXTVS LVIII.

Rursus si vel lumina ad maleficos in centris hærentes ascenderint, aut ex opposito ab ipsis impedita fuerint, maximéq; Luna in nodis siue flexuris constituta, aut in signis obnoxijs, nimirum Ariete, Tauro, Cancro, Scorpio, & Capricorno, vitia corporis eueniunt, gibbi scilicet aut claudicationes, et luxationes, siquidem cum ipsis luminaribus fuerint maleficæ ab ineunte ætate & hora partus. Sin autem in cœli fastigio fuerint, & supra luminaria eleuentur, éq; regione ponantur, à grauibus periculis, nimirum præcipitationibus, aut latronum incursionibus atq; quadrupedum. Si Mars hoc pacto elatus est ab igne, aut vulneribus tumultuosè illatis, aut latrocinijs. Si Saturnus ex præcipitationibus, naufragio, artuũ contractionibus.

Declarat quartum magnum uitium, claudos, gibbos, contortos, qui omnes fiunt maximè propter nodos, cùm in ascendente uel alijs angulis fuerint, maleficis adiuuantibus: fiunt enim impreßiones magnæ, cùm ipsæ ad apices angulorum cum luminaribus ascenderint. Sed si in eadem parte etiam fuerint constituti, uitia erunt à natiuitate. Declarat etiam, quòd maleficæ in Medio cœli declarant talia accidentia contingere per terribiles casus, quos declarat in textu. Sunt autem loci praui Caput, & deterior Cauda, & nodi Planetarum proportione respondentes Capiti & Caudæ, id est, sectiones, ubi Planetæ eclipticam transiere eundo ad meridiem & boream: & quædam signa detruncata, quæ sunt Aries,

Taurus, & reliqua, quæ in textu ponuntur.

Inquit Haly, ego prædixi gibbositatem, quæ durauit duodecim mensibus in natiuitate, in qua Luna erat iuncta cum Marte, & capite Draconis in duodecima domo, qui erant in quadrato aspectu Solis cum Ioue, qui in tertia erant. Et temporis quantitas tot mensium, quotus est numerus annorum reuolutionis Iouis: Quia Iupiter sub Solis radijs positus erat. Ego uerò obseruaui frequenter Caudam maximè cum Luna & persæpe cum alijs Planetis in angulis constitutam obliquos quoquomodo efficere. Itaque diligenter inspiciendum, cùm nodos Planetis iunctos in angulis inueneris.

TEXTVS LIX.

Verùm enimuerò vitia vt plurimùm eueniunt in signis tropicis et æquinoctialibus Luna versante. In verno quidem signo, potissimùm ex vitiligine: In æstiuo ex impetigine: In autumnali ex lepra: In hyberno ex lentigine, & id genus alijs.

Hoc est quintum uitium, quod ad cutim pertinet solùm et carnes, & leuius est cæteris. Est autem clara textus sententia, modò per lepram intelligas squammosam scabiem & profundam, non elephantiasim. Significare potest & dominus ascendentis damnatus hoc modo in autumnali signo, quemadmodum in nostra genitura. Proportione autem respondent morbi temporibus. Leuißima est uitiligo, quæ solam cutem fœdat: grauior impetigo, quæ colorem pilorum mutat, profundiùs in carne hæret: deterior lepra autumno respondens, pruritum enim adducit.

TEXTVS LX.

Morbi verò accidere plerũq; solent, quãdo in

in prædictis constitutionibus malefici configurantur modo contrario, videlicet vesperti ni cum Sole, cum Luna matutini. In genere verò Saturnus ventres frigidos efficit, superuacuis humoribus plenos, pituitosos, defluxibus obnoxios, tenues, valetudinarios, dysentericos, tussientes & ægrè sordes tussi eijcientes, colicos, leprosos, amplius fœminas ex vtero laborantes. Mars sanguinem expuentes, atra bile detẽtos, anhelosos propter affectum pulmonem, scabiosos, & qui nunquàm non vel in scissuris vel vstulationibus, aut tectioribus corporis partibus laborent, fistulis nimirum, sanguinis effluxibus, adustionibus, etiam ac succensis, depascentibúsq; vlceribus. Fœminas amplius præter hæc abortibus, aut fœtus mutili & inchoati enixibus & corrosionibus solet inuoluere.

Debilioribus constitutionibus fiunt morbi: Ideóq; cum maleficæ ante Lunam (refugit enim Luna ob proprij motus celeritatem) uel post Solem (debiles enim sunt) peculiariter uerò Saturnus morbos facit longos, frigidos, & ea membra afficit, quæ sunt exanguia, & quæ tamen officio addicta sunt, ueluti uentriculum. Pulmones uerò ob defluxiones, quia cerebrum lædit. Et ut una regula omnia comprehendam, Iupiter & Venus ueri aßimilantur, & temperatæ constitutioni, Mars æstati, Saturnus hyemi, Mercurius autumno. Vide igitur, quinam morbi æstate & hyeme uigeant, et tales unicuiq; maleficæ tribues, quæ illi tempori aßimiletur.

TEXTVS LXI.

Peculiares etiam astrorum cõfiguratorum naturæ ad corporis partes peculiaria quædam in morborum generibus efficiunt. Iuuat autem ad malorum vehementiam Mercurius. Saturni enim frigus intendit ei conciliatus, magisq; constanti motione incitat pituitæ defluxus, & humoris turbam, præcipuè circa pectus, ventriculum ac guttur. Marti operam nauat exiccando, vt in vlceribus ex denudatione & siccitate prouenientibus, incrustatis apostematis, igni sacro, lichenibus feris, siue ex nigra bile orientibus, comitiali, lepra & his affinibus.

Lichenes feras, uocat graues impetigines, & forsan elephantiasim. Mercurius *enim in uniuersum omnium, sex* Pla*netarum naturam induit:* Et *ut faciliùs mala eueniunt quàm bona, ita ad morbos promptior.* Propriè *autem impetum addit materierum fluxui, propter motus facilitatem & tenuitatem substantiæ luminis.*

TEXTVS LXII.

Similiter iuxta signorum variationes, eorum videlicet, quæ in angulis est dictis figurationibus circunfundũtur, accidunt quędam morbis propria. Cancer enim in primis & Capricornus, Piscésq;, & omnino quæ terrestribus sunt, & aquaticis similia signa, vlcerum depascentium ac serpentium calamitates infligunt, impetiginũ, scrophularum, fistularum,

rum, lepræ & his similium. Sagittarius verò et Gemini comitialem. Et quæ in postremis partibus signorum reperiuntur astra, extremis artibus morbos & vitia inferunt, per humorum scilicet defluxus, vnde lepræ, & vniuersim podagræ & chiragræ oriuntur.

Hic ponit proprietates signorum octaui orbis, quæ describuntur per stellas, sicut priùs ibi (Verũ enimuero uitia) proprietates signorum noni orbis. Itaq; Cancer, Capricornus et Pisces faciunt depascentia ulcera et morbos iuxta cutim, tum quia animalia hæc naturæ sunt Mercurij, tum quia hærendo comedunt. Sagittarius uerò & Gemini comitialem, propter naturam Iouis & Mercurij mistam: Et etiam, quia, ut dixi, Mercurius dominatur rationi & neruis, quæ ambo in comitiali morbo afficiuntur. Illud uerò de corporis partibus pulcherrimum est & consideratione dignum, quòd non à signis noni orbis sed octaui indicia accipit: Vnde multi decipiuntur: Cuius exemplũ demonstrabo in figura filij mei natu minoris.

TEXTVS LXIII.

His igitur ita constitutis, si nullus beneficorum configurabitur maleficis morborum authoribus aut luminibus angulos occupantibus, insanabilia & grauia erũt, siue vitia, siue morbi. Idem coniectandum est, si configurati quidem sunt benefici, sed à maleficis supplosi in potestate constitutis. Si verò ipsæ beneficæ stellæ iuxta præcipuas cõfigurationes positæ, supergrediuntur supra maleficas quę morbis, vitiisq; occasionem dabant, tunc vitia decẽtia erunt, minimóq; dehonestamẽto, morbi me-

diocres, benéque tractabiles & nonnunquàm facilè curabiles, quãdo videlicet beneficę stellæ, orientales sunt. Ac Iupiter quidem humanis auxilijs per opes & dignitates tegere vitia solet, morbósq; mitigare: Cũ Mercurio etiam medicamentis & Medicorum consilijs: Veneris stella deorum prædictionibus & oraculis vitia quodammodo elegantia plausibiliáq; efficit, morbos diuinitus petitis curationibus mitigabiles: At si illi Saturnus congressus sit, non sine ignominiosa pœna & vulgò nota, alijsq; id genus: Si Mercurius, non sine subsidio & lucro ad ipsum ægrotum ex morbis & vitijs redituro.

Septem facit, tria pro uitijs, tria pro morbis, & unum commune, quod ad causam agentem pertinet. Cùm enim uitia sint insanabilia, morbi uerò sanabiles, sufficit in uitijs ut tegantur & honestiora reddantur: Morbi uerò ut curentur conuenit: teguntur uerò & curantur ualidioribus auxilijs, ut etiam ualidioribus causis fiunt deteriores. Itaq; ab orientalibus stellis maiores procedunt utilitates, & à beneficis auxilia, uelut à maleficis detrimenta. Ergo si nullæ sint beneficæ, nec morbi, nec uitia minùs mitescent. Si autẽ beneficæ supplodantur à maleficis, utpote quòd sint in illarum dignitatibus, scilicet maleficarum, beneficæ sub terra sint & in cadentibus locis, auxiliabuntur quidem, sed ualdè parum. Si uerò beneficæ fuerint potentiores, maximéq; si sint orientales, morbos quidem curabunt, uitia uerò tegent. Reliqua sunt manifesta, nisi quòd Mercurius cùm per se sanare non poßit, multùm tamen Iouem et Venerem si bene sit dispositus, iuuat. De

morbis

morbis quidem Ptolemæus fatetur, quòd diuino prætextu, Astrorum autem auxilio, curentur: de uitijs nequaquám. Quamobrem Christi & Sanctorum miracula non infringit. His enim uitia curabantur non morbi, nisi de socru Petri, quæ febri curata est: Sed id inter mira, non miracula refertur.

Caput decimumseptimum.

TEXTVS LXIIII.

De qualitate animi.

E ijs igitur quæ corpori eueniunt, sit hoc veluti simulachrum quoddam considerationis. Eorum verò quæ ad animę qualitatem pertinent, intellectus quidem & rationis contemplatio à Mercurij constitutione accipienda vbique est, morum verò & hebetiorum animæ actionum & à ratione secretarum, à luminaribus corpulentioribus, nimirum à Luna & astris illius, vel separationi, vel applicationi configuratis.

Differentiam rationis & intellectus si uelis habere, quoniam ea ad Mercurium spectant, ab hebetioribus animæ qualitatibus, quæ à Mercurio pendent, quales sunt prudentia, constantia, urbanitas, simplicitas, comitas, musicæ peritia, curiositas, diligentia, grauitas, austeritas, pietas, superbia, liberalitas, nitor, parcitas, inuidia, lætitia, impudentia, superstitio, morum compositio, facilitas, promptitudo, ineptia, patientia, fides, & talia multa, considerare oportet mores illorum, in quibus maximum est discrimen constitutionis Mercurij & Lunæ. Et rursus eas, in quibus

Mercurius multum Lunam exuperat, & uersa uice in quibus Luna multum Mercurium uincit, tum uerò in quibus utriq; pares atq; potentes, demum ubi utriq; pares atq; imbecilles. Exposui autem plurima exempla in libris Astronomicis, Trapezuntij, Philelphi, Alciati, Petrarchæ, Facij Cardani patris mei, Corbetæ atq; aliorum. Verùm in omnibus duo memineris obseruare. Vnū scilicet, ne Planetam ipsum sed locum eius, id est, non tam Mercuriū et Lunam, quàm loci illius dominos obserues. Alterū, ut hos locos et dominos ad ascendens ipsum conferas. Atq; ne omnino in incerto uageris & ut præsentia magis spectes, duas pro exemplo subieci. Harū altera sexta est suppositarum in fine geniturarum, ubi Luna in Sagittario est, & cum Scorpij corde, et in Solis quadrato & Veneris sextili licet occidua, tamen his gaudet: at Mercurius cōtrà combustus in aqueo signo cadens à domo & exaltatione in Iouis quadrato. Itaq; literarum penitus ignarus ad summā peruenit authoritatem, fortuna, ut dici solet, uirtutem comitante. At contrà in duodecima genesi, Mercurius iuxta anguli apicem cum Venere à Sole liber & matutinus trigono radio Iouem aspiciens, illúmque recipiens in suo trigono, Luna uerò combusta cadens ab altitudine, ad Solem iens, in fine anguli, cum australi nodo absq; beneficæ testimonio undequaq; infelix. Quid aliud decernebat, quàm in agendis uirū minimè, ut ita dicam, alijs similem, sed ineptum? Vnde illi in iuuētute misera uita, in senectute morbosa, tota uerò calamitosa, plena periculis & persecutionibus. At eruditio tanta, ut etiam ipsis æmulis foret admirationi: Et mundum sanè ac seculū hoc nostrum illustrauit. Et ne quid ad maximū discrimen horum duorum syderum in genitura hac deesset, unicus loci Lunæ dominus in uilißimo totius schematis loco fuit: Dominorum autem loci Mercurij uterq; in centris angulorum, alter ascendentis, reliquus occidentis, ut sic tota uita eruditione illustrissimus

ſimus haberetur, nec ſeniculorum quorundam more deſipe=ret. Verùm enimuerò qui ultimũ corpuſculi illius labefactati ſpiritum dies clauſit, idem uidit in ſummo ſapientiæ culmine animum conſtantem atque illæſum.

Meminiſſe autẽ ubiq; oportet inerrantium ſtellarum, de quibus ſuperiùs egimus. Et ſi cum Planetis ſint, aut in locis principalibus, aut in poſitionis circulo cũ dominis locorum Lunæ, aut Mercurij. Quódq; ibi prætermiſſum eſt, ſcilicet an ſtatum habeant quæ ſic cõſtitutæ ſunt ſtellæ: Voco autem ſta=tum, cùm eadem die in centris inueniuntur cũ Sole, uel etiam Luna, uoco centra lineas angulorum. Contingit uerò hoc ſe=ptem tãtùm modis utiliter. Primus eſt, cùm ſtella uideatur an=te ortũ Solis in oriente, uel ſi poſt ipſum conſtituta uideri poſ ſit ab occaſu. Secundus, ut ſtatim ante ortum Solis uideatur ſtella in cœli medio, uel etiam ſi oriente Sole (at hoc debilius eſt) licet non uideatur ſtella cœli centrũ ad unguem occupet. Tertius, ut ante Solem orientem ſtella occìdat ſtatim, uel ſi ſi=mul quod minus eſt. Quartus, ut oriente Sole ſtella imũ cœli obtineat ad unguem. Quintus, cùm Sole imum cœli occupan=te, oritur ad unguem, uel occìdit. Sextus, cùm occidente Sole ſtella cœli medium occupat, uel ſtatim ab occaſu, quod melius eſt. Septimus, ſi occidente Sole ſtella ad unguẽ imum cœli occu pet. Hi modi nõ coincidunt, neq; tamen plures imaginari poſ=ſunt, qui non coincidant. Nam cùm ad ſtatum diei referantur et ad potentiam, alij eſſe nõ poſſunt. Quòd ſi actu id contin=gat, ut ſcilicet Sol & ſtella in centris angulorum ſint, erit hoc potentius ac firmius. Cæterùm & illud pro ſentẽtia Ptolemæi percipienda ac exemplis intelligendis obſeruandum eſt, quòd per animæ rationalis qualitates intelligere debemus imagi=natricem uirtutem, memoriã, rationem, atq; intellectum. Ve=rùm ne Ptolemæi ſententiam à noſtra alienã eſſe credas, intel=lige Lunam cerebrũ ſignificare, atq; eas uires, quæ magis ex

Lib. 2. Com. 34.

ſenſibus pendent, & illis ſunt propiores. Mercurius uerò ſignificat ſpiritum cerebri. Vt ergo quilibet Planeta ſuos habet affectus & animi qualitates, ſiquidem Saturnus perſeuerantiam & pertinaciam. Iupiter probitatem & ſimplicitatem. Mars fortitudinem & iram, unde crudelitas. Sol gloriæ amorem & ambitionem, ſeu ſuperbiam. Venus amorem & luxum. Mercurius prudentiam & uafriciem. Luna promptitudinem & inſtabilitatem. Hæ diuerſis in partibus corporis fundamentū habent, utpote corde, iecore: nō tamen ad actum deducuntur, niſi cerebrum & ſpiritus animalis hos affectus ſuſcipiendo exerceat. At cerebrum, ut dixi, Lunæ, ſpiritus animalis Mercurio ſubijcitur. Quamobrem locum Mercurij & Lunæ in omnibus affectibus animi conſiderare oportet. Non tamen in ſingulis affectibus hi erunt principales, ſed ut dixi, alios Planetas conſiderare decet. Velut in grauioribus doctrinis Saturnum, & Iouem in eloquentia, Venerem in decore, & maieſtate & glorioſis facinoribus Solem.

Dubitatur, quónam pacto Mercurius poterit dici malè affectus, cùm in Alciati geneſi peregrinus & Marti iunctus ſit, in ſecunda geneſi combuſtus, in octaua ueſpertinus retrogradus, & ſub radijs, nec tamen ullus horum eruditionis fuit expers. Quinimo & in ſexta geneſi non deeſt ingenium promptum, ſagax, & illuſtre: Ptolemæus, ut dixi, non à Mercurij diſpoſitione ingenij qualitatem uenatur, ſed domini loci illius. Quòd ſi modò lædatur, facit hoc in ſignis aqueis, præcipuè Piſcibus, Saturníq; radijs infelicibus afflictus. Nec tunc præter eruditionem, quæ ex literarum ſtudijs habetur, quicquam negat. Nam retroceſſum & combuſtionem ob conſuetudinem non timet. Nec aliud præſtat retroceſſus niſi ingenij tarditatem, ut celeritas promptitudinem. Combuſtus uerò ſtudia diſciplinarum negat, eloquentiam & hiſtoriarum cognitionem non prohibet. Itaque omnia potiùs ad loci dominum

num, quàm ad ipsum Mercurium sunt referenda: Pati etiam parum uidetur ob proprij luminis claritatem & siccitatem: Vt contrà Luna, quòd Solis lumine plurimùm splendeat & humida sit, multùm uidetur affici. Eos uerò, qui ita afficiuntur, stultos solemus uocare, quòd à communi usu deuient. Vbi uerò Mercurius malè afficitur, solùm hebetes appellamus: at hebetudo parui æstimatur, cùm frequens res sit. Quanquàm uiderim etiam non afflicta Luna, sed solo Mercurio, uerùm egregie à Sole & malefica, præcipuè Saturno, stultos factos esse. Ob id etiam contingit, quòd cùm Mercurius ingenio præsit, Luna moribus, plerosque stultos afflicta potiùs Luna quàm Mercurio fieri, cùm tamen contrarium potiùs contingere deberet. Sed, ut dixi, afflicta Luna nati, à communi consuetudine declinant, & ob id stulti iudicantur. Mercurio autem laborante, ingenium fit obtusum, segne, & turbulentum: hoc tamen cùm non adeò sit conspicuum hominibus, uerè stultos facit, non tamen ita uideri.

TEXTVS LXV.

Cùm verò multiplices sint animæ motionum & variæ formæ, meritò sanè & hanc considerationem nō simpliciter & temerè instituerimus, sed per multam ac variam obseruationem. Ac signorū quidem, qui Mercurium & Lunam & dominium in eos exercentia sydera circumsistunt, differentiæ multum momenti adferunt ad peculiares animorum dotes, & rationem habentium ad prædictorum astrorum genus configurationes ad Solem, & angulos, ac deniq; peculiaris vniuscuiusq; syderis ad animæ affectiones procreandas natura.

Quod

Quod iam dixi, constans est, scilicet nō Lunam, non Mercurium inspiciendos esse, sed eorum locos: hîc uerò declarat quomodo istud sit obseruandum, atq; id ex quinq;. Primum, est locus ipse tam Mercurij quàm Lunæ. Secundum, est dominus illorum locorum. Tertium, est constitutio colligatorum, ut ita dicam Planetarum cum illis locis, uel cum dominis eorum habitus ad Solem. Quartum, habitus eorundem ad angulos: Quintum, & ultimum, peculiaris cuiusq; syderis respicientis uel cōiuncti illis locis proprietas ac natura ad animæ qualitatem declarandam. Quæ omnia singillatim exponet.

Circa quod notandum est, quòd ut dicebat Haly in Commento, si Mercurius sit robustior Luna, anima rationalis uincet sensitiuam: & maximè si Mercurius sit in signis longarum ascensionū, & Luna in signis breuium. Dico ego addendum esse quòd sit Mercurius in signis imperantibus, Luna in obedientibus, tunc enim omnibus numeris rationalis anima sensibili imperabit: contrarijs causis sensibilis imperat rationali: atq; id est longè frequentius: adeò ut si uideas in illis genituris iam adductis quantumuis sapientißimorum uirorum, in omnibus fermè, præterquàm Erasini & patris nostri, Luna Mercurio dominatur. In nostra uerò uehementiùs quàm uellem: ob id enim odio habemur, quòd cum alijs non sentimus. Causa autem cur tot homines sensibus pareant, tam pauci rationi, à Ptolemæo exposita est: Quia Mercurius rationi, Luna animæ sensitiuæ præest: at Luna plerunq; ualidior est Mercurio, propter duas causas. Prima, quia longè maior est corpore & ualidior lumine. Secunda, quia Mercurius propter paruam distantiam loci eius à Sole semper plerunq; est sub radijs eius.

Ex his liquet Planetas in centro ascendentis uel iuxta maximas circa animi affectus uires habere. Etenim uix fieri potest, quin in Mercurij loco aut Lunæ aliquam habeant pote-

sta

ſtatem: Qua aſcendenti communicata ſimul & ob anguli robur maximè animum afficiunt. Saturnus igitur cautos, Iupiter eruditos, Mars efficaces, Sol graues, Venus facundos, Mercurius, promptos, Luna comes facit.

TEXTVS LXVI.

Signa igitur mobilia, vt generatim dicamus, publicolas mentes generant, ciuilium, forenſiúmq; negotiorum cupidas: Ampliùs, ambitioſos, diuinis vacantes, ingenioſos, agiles, indagatores, inuentores, bene coniectantes, refutatores, diuinatores. Bicorporea verò ſigna, varios, mutabiles, indociles, leues, permutationis auidos, neutiquàm ſimplices, ſed verſipelles, amatores, muſicæ ſtudioſos, negligentes, obuios, ad pœnitendum pronos. Fixa, æqui obſeruantes, ab aſſentatione alienos, conſtantes, firmos, intelligentes, tolerantes, laborioſos, rigidos, continentes, illatæ iniuriæ memores, cœpti operis proſecutores, contentioſos, ambitioſos, ſeditioſos, cupidos, perfractos, non facilè flexibiles.

Locorum ipſorum naturam iam incipit declarare. Scientia & inuentio à mobilitate quadam ingenij proueniunt. Ideò mobilia ſigna ad linguas præcipuè diſcendas ſunt aptiora. Communia ad conuerſationem, quia homines ſunt natura fallaces. Fixa ad magna opera, & ad regnandum, nam tales decet eſſe graues, & minimè mutabiles.

TEXTVS LXVII.

Configurationum quæ orientales ſunt, & apud horoſcopũ, maximè quę in propria perſona

ſona, liberos ſimplices & præfractos, fortes, ingenioſos, & acutos, apertóſque faciunt.

Hoc eſt tertium & quartum: ſtellæ quæ ſunt orientales & maximè cùm primùm emergunt à terra, ut nobis Iupiter, quia ſunt potentes, faciunt liberos & ſuis uiribus confidentes. Eligit autem ex orientalibus in mundo ſolùm, quod eſt horoſcopo proximum, ut in ſequenti ex ſtationibus tantùm primam. Comparat autem orientalem ſtatum, quo ad Solem exortui ſupra terram: Sicut in ſequenti ſtationem primam, ſtellæ Medium cœli poßidenti.

TEXTVS LXVIII.

Matutinæ verò ſtationes & cœli culminationes: Ratiocinatores, conſtantes, magnanimos, memores, cœpta vrgentes, immobiles, fortes, fraudis expertes, prudentes, inflexibiles, crudos, cenſores, negotioſos, ſcelerum vindices, ſcientijs idoneos.

Hìc comparat ſtationem primam, in qua adhuc Planeta eſt orientalis (loquendo de ſuperioribus) ipſi cœli Medio: nam utrobiq; ut ſuperiùs uiſum eſt, Planeta ultimum robur acquirit. Sic in ſequentibus angulum occidentis: ueſpertinámque uiſionem ſimul confert dicens.

TEXTVS LXIX.

Ortus verò ſtellarum in noctis exordio, & occaſus, Inſtabiles, flexibiles, infirmos, laboris impatientes, facilè concitabiles, humiles, viles, timidos, dubios, timidè audaces, obtuſos, iactabundos, tardos.

Hìc bifariàm poſſet intelligi ortum ſtellarum in noctis exordio: ſcilicet cùm in oriente emergunt oppoſitæ Soli: uel cùm

cùm in occidente illum sequuntur: sed intelligit tantùm de stellis tertij status, id est, quæ Solis oppositionem iam superauerunt. Hæ igitur occasui in mundo comparantur, utrinque debiles: Debiliores tamen ratione Solis, quàm anguli occidentis. Ideò animam peßimè affectam nuntiant. Neq; tamen credas, quòd hic situs alijs in causis adeò debilis sit. Sed in animæ qualitatibus ualidißimus exigitur.

TEXTVS LXX.

Vespertinæ stationes, & subterraneæ culminationes, amplius in Mercurio & Venere die quidem vespertini obitus, noctu verò matutini: Ingeniosos, & sapientes, non nimis memores, neque laborum aut patientes, aut cupidos, occultorum perscrutatores, & inuisarum rerum indagatores, vt magicarum, mysteriorum, sublimium, machinarum, fabrilium, operum mirabilium architectos, rerum cœlestium & philosophiæ studiosos, aruspices, diuinatores ex somnijs, & his affines.

Hæc est quarta cõparatio, in qua imum cœli confertur uespertinæ stationi, id est, secundæ, in qua superiores dirigi incipiunt. Et est status mediocris, quia stationes natura sua sunt ualidæ, sed secũda est debilior prima. Huic igitur comparatur status inferiorũ, scilicet Veneris & Mercurij. In die uespertinum obitum, in nocte uerò matutinũ, scilicet occasum. Pro quarum intellectu, tabulam hãc subieci ex decimotertio Magnæ compositionis, qua poßis scire, quãdo inferiores maximè tum superiores etiam uideri poßint, aut occultentur. Plurimum enim hoc interest, cùm Planeta exiens è radijs Solis, sit in optimo statu, occultatus uerò omnibus uiribus careat.

Tabu

Tabula Ortus & Occasus Planetarum.

Signa	Sa	tur	ni		Io			uis	Mar			tis	Ve			ne				ris	Mer			cu				rij
	Or.	M	Oc.	V.	Or.	M	Oc.	V.	Or.	M	Oc.	V.	Or.	M	Oc.	V.	Or.	V.	Oc.	M	Or.	M	Oc.	V.	Or.	V.	Oc.	M
	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃	G	m̃
♈	23	1	11	28	20	10	10	19	21	12	11	40	3	0	4	9	5	10	10	28	23	58	9	53	9	58	23	38
♉	21	57	11	44	19	6	10	29	20	8	11	48	6	16	4	16	5	5	9	40	22	15	10	15	10	4	22	19
♊	17	52	12	26	15	51	11	10	17	21	12	30	9	19	5	17	5	12	7	36	18	0	11	47	10	18	16	44
♋	14	2	14	2	12	48	12	46	11	33	14	33	9	50	8	23	5	36	5	59	14	4	15	34	12	22	12	30
♌	11	34	15	34	10	31	14	31	12	38	17	15	8	2	13	3	6	16	5	5	11	25	19	59	13	43	10	29
♍	10	53	16	53	10	1	16	12	11	46	20	5	6	38	18	2	7	22	4	54	10	21	23	13	18	1	9	59
♎	10	48	17	6	9	57	16	34	11	38	21	1	5	41	17	43	7	53	4	54	9	51	23	12	22	49	10	0
♏	10	53	16	53	10	41	16	12	11	48	20	19	5	28	13	47	8	20	4	55	9	44	22	1	20	1	10	19
♐	11	31	15	34	10	40	14	31	12	34	17	32	4	39	9	1	7	49	5	16	9	25	17	25	18	11	11	19
♑	14	2	14	2	12	46	12	48	12	45	14	45	2	42	4	8	6	55	6	35	9	36	12	10	16	54	14	5
♒	17	52	12	26	15	51	11	10	14	35	12	39	0	30	3	16	5	51	8	33	12	27	9	50	11	10	17	50
♓	21	57	11	41	19	6	10	29	16	25	11	49	0	24	3	38	5	22	10	16	19	15	9	43	10	11	21	46

Ortum

Ortum igitur matutinum intelligit cùm stella oritur ante Solem. Ortum uespertinum, cùm stella Sole uelocior, ut Venus & Mercurius relicto Sole apparent post illius occasum. Occasum matutinum, cùm stella Sole uelocior quæ ante Solem apparere manè solebat absconditur, quoniam uelocitate sua Solem comprehendit. Occasum uespertinum, cùm stella Sole tardior, à Sole superueniente occultatur. Manifestum est igitur ex hoc, quòd fixæ & superiores non possunt habere nisi duos status, scilicet occasum uespertinum, ortúmq; matutinum. Rursus inferiores cùm habeant quatuor status ob motum, qui quandoq; uelocior est motu Solis, ea ratione qua tardiores sunt, habent ortum matutinum et occasum uespertinum, sed ut ueIociores Sole habent ortum uespertinum, & occasum matutinum. Primi igitur & communes superioribus sunt, cùm retrocedunt, aut Sole sunt tardiores: reliqui duo similes Lunæ sunt ortus uespertinus & occasus matutinus. Pro tabulæ igitur intellectu gratia exempli dicamus, quòd Venus in initio Libræ (nam tabula de hoc intelligitur scilicet initijs signorum ut Ptolemæus testatur) habeat gra. 17. miñ. 43. in occasu uespertino & in ortu grad. 7. miñ. 43. solùm: dices, quæ differentia? Dico quòd Venus dum tarda est & uersus Solem tendit, cùm est proxima Soli 17. grad. 43. miñ. quia Libra obliquè descendit, & ipsa est in parte inferiore epicycli occultatus. Dum uerò iuncta Soli in superiore epicycli parte, illum superat uelocitate motus, sub grad. 7. miñ. 53. apparet. Hoc autem maximè etiam contingit ob latitudinem. Igitur Ptolemæus in hoc textu quo ad inferiores duos mediocres status, proponit unum uespertinum obitum, qui fit, cùm Planeta, ut dixi, tardior motu est: & matutinum occasum, qui fit, cùm Planeta est uelocior. Sed tarditatem die compensat cum Planeta est supra terram, uelocitatem nocte cum sit sub terra, ut Planetæ status fiat mediocris. Rursus in

utroq; obseruat, ut stella ex occasu nullum recipiat detrimentum: De die orta post Solem etiam si non Sol illi propinquus esset uideri nihilo secius poterat: De nocte ante Solem occidens, etiam si Sol ab ea abesset non poterat uideri: is igitur status medius erat. Quatuor igitur status sunt inferiorũ, quorum pessimus est: Die occidentalis matutinus, & nocte occidentalis uespertinus: nã cùm apparerent, apparere desierunt. Orientalis uerò uespertinus in die, & orientalis matutinus in nocte, frustrantur suo opere: tamen sunt in expectatione. Optimus igitur est in die orientalis matutinus, & in nocte orientalis uespertinus. Et quo orientalis matutinus propter ascensum superat orientalem uespertinum descendentem, tantum ab eo superatur, cùm orientalis uespertinus sit uelox motu, matutinus autem tardus. Ex his igitur ad mentem Ptolemæi facile est deprehendere status inferiorum Planetarum: non tamen adeò, ut dixi superius, distinctos, ut sunt superiorum.

TEXTVS LXXI.

Quando verò in proprijs aut domesticis locis fuerint astra, quæ separatim animis formandis præsunt, quemadmodum in principio huius operis discreuimus, illustria & non impedita, suis viribus suffulta & lucrosa decernunt sua omnia, potissimè cùm ipsa astra

vtriq;

vtriq; loco dominantur, nimirum Mercurio qualitercunq; configurata, à Luna separantur, aut ad eam se applicant. Sin aliter sunt sita & in locis alienis, quæ ex sua natura peculiariter animis imprimunt obscura, occulta & inchoata sunt.

Et hoc pertinet ad secundum genus, siquidem dominantium stellarum, quod quidem tria continet. Primum, ut talia sydera sint in proprijs locis, uelut domo, altitudine, trigono: uel in domesticis, uelut masculinus in masculino signo, & diurnus in die. Tunc omnia quæ decernunt illustria sunt, non impedita, ualida & lucrosa: sic quòd qualitates animi sunt primùm illustres, id est, ualde manifestæ, deinde non impeditæ, id est, non hæsitantes neq; contrarijs permistæ affectibus, & ualidæ, id est, firmæ: & quæ non mutantur & lucrosæ, quia cum illa animi libertate felix erit. Vix enim fieri potest, ut damnosa bonitas perseuerare poßit: Vt uerò perseueret, conuenit, ut ingenuitas illa sit cum utilitate: sicut uidemus in mercatoribus, qui ob fidem plurima tractãt, indéq; fiunt diuites. Homines enim singuli quærunt bonos, quanuis ipsi uelint esse mali. Similiter & Iurisconsulti ob iustitiæ opinionem, ad magnos honores ascendunt. Tertium est, quòd hæc omnia erunt maiora, imò maxima, si his duabus conditionibus tres aliæ adijciantur, scilicet quòd dominentur utrique loco principali, quòd commisceantur Mercurio, scilicet uel commutatione dignitatum, uel mistione radiorum, uel ut sint in eadem longitudine, uel in eodem circulo positionis, uel in intuentibus, uel in imperantibus & obedientibus, uel quòd tertius Planeta faciat translationem luminis ab uno ad alterum, uel quòd Planeta ille sit iunctus uel in eodem circulo positionis, cum stella natura Mercurij:

Istis enim octo modis commisceri dicuntur Planetæ: Vltimò, quòd idem Planeta Lunam ad se uenientem excipiat, uel Luna defluat ab eo. Quòd si dominantes Planetæ fuerint in oppositis duarum primarum conditionum, id est, nec in proprijs nec familiaribus, erunt contraria pro illustribus obscura & occulta, pro nõ impeditis impedita et inchoata tantùm, debilia quoq; pro ualidis et damnosa ἀτελέωτα, καὶ ἀπρόκοπα καθιστᾶσι, id est, imperfecta & infelicia subsidiíue carentia.

TEXTVS LXXII.

Quæ verò ab ijs qui his dominantur, aut elati sunt supra ea proficiscuntur valida, & his quibus insunt noxia sunt omnia, vt qui propter maleficarum stellarum commoda diuersoria mali sunt, dominantibus ipsis stellis facilè ad nocendum alijs ac sine suo periculo, nec impediti, nec sine gloria & lucro concitantur. Superatis autem his, ab ijs, quæ sunt alterius sectæ, siue familiæ, non impunè alijs insultatur, & animaduersionem facilè incurrunt. Contrà, qui propter beneficarum stellarum ad prædicta loca familiaritatem boni & æqui sunt, si nullæ supra eas elatæ sint, gaudebunt, & bene audient ob ea, quæ in alios conferunt beneficia, nec à quoquam contumelia afficientur, sed vtilis & fœcunda erit sua ipsis probitas. Deuictis verò his à stellis contrarijs, qui sua mansuetudine & humanitate in aliorum sugillationem & contemptum, vim contumeliámq; incurrunt.

Superiùs quadrifariàm efferri Planetam super Planetam declarauimus: manifestum est autem, quòd faciliùs imperant & dominantur debilibus Planetis, & his qui extra proprias sunt dignitates & in dißimilibus locis. Dicit igitur eleuari Planetam aliquem super dominum, aut dominos qualitatum animæ, & præcipuè cùm ille dominus, aut domini, fuerit imbecillis & extra proprios locos, aut consimiles, semper est malum. Et hoc sic probat: Si Planeta qui dominatur loco Lunæ & Mercurij fuerit maleficus, significabit improbum, & qui alijs noceat quidem, sed tamen si nullus alius Planeta super ipsum eleuetur, hoc non solùm ei erit impunè, sed etiam cum lucro & gloria. Ergo in hoc casu bonum est nullum Planetam super dispositorem maleficum eleuari: quòd si eleuetur, ille quidem erit improbus, aliísq; malefaciet, sed malefactorum pœnas dabit: erítq; sine lucro & gloria talis improbitas. Quòd si dispositor beneficus fuerit, nec alius Planeta super ipsum eleuetur, probus erit ille natus & probitas illa gaudium & gloriam & utilitatē afferet. Sed si Planeta alius eleuetur super ipsum modò non sit benefica concors, erit quidem probus sed probitas illa iacturam illi afferet, & contumeliam ac iniurias patietur ab alijs: Et ob id etiam contemnetur & paruipendetur. Omnia autem hæc, ut dixi, eo maiora erunt, quo Planeta dispositor fuerit imbecillior. Cōmēt.1

Animaduertendum, quòd si benefica eleuetur supra maleficam dispositricem seu dominam morum et qualitatum animæ, ille dabit pœnas per iudicium, & condemnatus à iudicibus: Et erit infamis apud omnes probos. Sed si malefica sit domina morum, & super eum malefica alia eleuetur, tunc ille à malis præcipuè opprimetur (uel uiolenter, uel etiam falsis accusationibus, uel ueris etiam, sed iniustè tamē ab illis. Vtpote si fuerint & ipsi flagitij participes & criminis conscij & coniurati. Ita quòd semper in tali accusatione est ali-

quid odij potiùs & sceleris, quàm amor iustitiæ, uel boni, & æqui. Similiter si benefica præficiatur moribus et malefica super ipsam eleuetur, contemnetur ab improbis & calumnias ingerent in illum falsas, non tamen damnabitur iudicio, imò potius à bonis defendetur. Sicut in nostra natiuitate, in qua illud omnino miraculosum fuit millies ab improbis pati calumniam, & ne semel quidem publicè accusari, nedum accusatum condemnari, quòd meræ essent calumniæ. Id effecit, ut Mediolani ob probitatem principum, qui falsas accusationes non solùm negligunt, sed talionis pœna rependunt, ut nemo cum tot inimicis, cum tot falsis apud populum insimulationibus, quibus ad annum usque quadragesimumseptimum laborauimus, ausus sit nos iudicio tentare, præterquàm nebulo peßimus, qui nos de natalitijs propter inuidiam & auaritiam apud collegium Medicorum, ne non reciperer, spurium me natum esse dicens, accusauit, atq; id tutò, quoniam collegium illud ius non habet ulciscendi periuros neque scelestos, sed solùm reijciendi illos, qui aliqua in conditione deficiunt. Itaq; solùm sufficit mihi ut irrita fuerit eius accusatio, quanquam multis annis me extra collegium detinuerint. At qui me detinuit, maius peccatum habebat: ob idque miris modis uita tota excruciatus, demum & morte per desperationem mulctatus, sine ullo solatio uitæ, & multò minore spe æternæ consolationis, non minùs impietate in Deum, quàm scelere apud homines iamdiu cruciatur in inferno. Si uerò benefica moribus præfecta alia benefica contraria natura super eam eleuetur, ueluti si Iupiter dominus sit morum in Capricorno, ubi cadit, in septimóq; loco Venerem excipiat ex opposito, quæ in Cãcro sit, atq; in paucioribus gradibus, ipsa uerò erit prope absidem, sítq; diurna genitura uel nocturna, nihil refert, tunc talis cùm Iupiter futurus sit retrogradus etiam ob Solis distantiam, erit adeò in sua probitate deiectus, & ab omnibus

omnibus in alienam trahetur sententiam, ut omnino pro inutili ab ipsis bonis etiam habeatur. Quemadmodum apud Papienses D. Ioannes Petrus de Curte, Iurisconsultus, quem cùm nemo iure improbitatis accusare poßit, tamen adeò bonus est & simplex, ut ab omnibus (quanuis integerrimis uiris) omnino negligatur: interdictúmq; illi sit publicè paucis iam antè annis, ne quenquam laurea decoraret. Quod in flagitiosißimo etiam turpißimum esset: sed tam eneruis bonitas cùm reipublicæ adeò officeret, ad hæc præcepta publicos coëgit magistratus, ne unius dedecus uniuersam fœdaret Academiam. Forsan diceres, hoc ex imperitia illi contigisse: nequaquàm: sed ob uiri simplicem bonitatem. Neque enim adeò imperitus est, ut talem infamiam mereatur & multi apud homines ob calliditatem non solùm nihil tale paßi sunt, sed à uulgo maximo in honore habentur: cùm non solùm imperitiores illo sint, uerùm ualde plus & sine comparatione. Hæc uolui subiecisse, ut sententiam Ptolemæi optimè intelligeres.

TEXTVS LXXIII.

Hæc igitur est in genere sumpta harum rerum consideratio, nunc singularia ab astrorum propria natura secundum eorum dominum pendentia, deinceps summatim percurramus, quo ad commistionem & contemperaturam eorum, quæ vniuersim deprehendi possunt, assequamur.

Saturnus igitur solus gubernationem animæ nactus, dominúsque Mercurij & Lunæ, si bene situs fuerit respectu orbis & angulorum, efficit nimiùm corporis sui ac vitæ studiosos, rigidis sententijs, profundis medita-

tionibus, austeros, suæ pertinaciter sententiæ adfixos, laboriosos, imperiosos, scelerum seueros vindices, superuacaneis intentos, auaros, violentos, thesauros coaceruantes, inuidos. Contrà obscuro loco positus, sordidos, præparcos, abiectos, suis sententijs innixos, inuidos, timidos, solitarios, maledicos, lugubri semper habitu, impudentes, superstitiosos, laboriosos, suorum liberorum & necessariorum negligentes, domesticis suis insidiantes, tristes, valetudinis suæ rationem nullam habentes. Si verò Ioui sit prædicto modo conciliatus & honorato loco constitutus, bonos, reuerentes maiorum natu, compositos, bene sentientes, alijs commodantes, impigros, exacti iudicij, quæstuosos, magnanimos, liberales, temerè nihil inceptantes, familiæ suæ studiosos, mites, prudentes, patientes, philosophos. Si secus, ineptos, furiosos, formidolosos, superstitiosos, sacra versantes, incantatores, suspicaces, liberorum suorum osores, amicis destitutos, abditis locis latentes, infidos, ineptè elegantiam affectantes, virulentos, dissimulantes, imbecilles, ambitiosos, ad pœnitudinem pronos, fatuos, ac proinde tolerantes malorum & iniuriarum. Marti verò prædicto modo conciliatus, in prospera constitutione, reddit homines

nes citra delectum multa inceptantes, ore libero, laboriosos, turbulentos, timidè audaces, rigidos, immisericordes, fastidientes aliorum, asperos, bellaces, temerarios, seditiosos, fraudulentos, insidiatores, implacabili ira, perturbationibus inhiantes, tyrannicos, cupidos, Reipubl. aduersantes, contentiosos, illatæ iniuriæ memores, funditus improbos, vehementes, intolerabiles, tumidos & inflatos, importunos, gloriosos, infestos, iniquos, impunitos, ab omni humanitate alienos, immobiles, pluribus sese negotijs implicantes, agiles tamen & artificijs idoneos, inuictos & omnino lucrosos. Si verò infeliciter situs est, raptores, latrones, falsarios, flagitiosos, turpi lucro incumbentes, incompositos, à liberis & necessarijs abhorrentes, contumeliosos, insidiatores, fures, periuros, crudeles, nefarios, maleficos, homicidas, incantatores, impios, sacrilegos, sepulchrorum effossores, ac planè improbos. Veneri conciliatus, prosperéque constitutus, efficit homines ingenio à mulieribus abhorrenti, ad senes verò propenso, solitarios, inamœnos in conuictu, ab ambitione remotos, formosa natiuo odio declinantes, inuenustos, inuidos, austeros, alienos à congressu, & conuictu, suis sententijs innixos, vates, religiosos, mysteriorum &

oraculorum cupidos, sacrificos, diuinos, venerabiles, & verecundos, philosophos, fideles in conuictu, stabiles, continentes, ratiocinandi vi prȩditos, cautos, ad indignationē pronos, in re vxoria suspicaces & zelotypos. Si infeliciter situs est, lasciuos, incontinentes, obscœnos, sine deliberatione plerunque, agentes, impuros in congressu, immundos, fœminarum dolis expositos, ac maximè domesticarum, audaces, prorsus infames, procliues in Venerem, pulchra declinantes, obtrectatores, maledicos, temulentos, obsequiosos, nefariè in coëundo affectos, non in eo tantùm, qui naturæ consentaneus est, verùm etiā præter naturam seniorum, ac vilium hominum, ac denique bestiarum lege vetitos congressus appetentes, impios, Deorum irrisores, mysteriorum, sacrorúmque prophanatores, infidos, calumniatores, nihil non tentantes. Mercurio conciliatus, honorato loco positus, curiosos efficit, sciscitandi auidos, iuris indagatores, rerum medicarum studiosos, arcanorum & eorum, quæ vulgò efferre religio est, non expertes, miraculorum architectos, captiosos, in diem viuentes, agiles, procuratores, solertes, acutos, amarulentos, diligentes, sobrios, industrios, lucrosos. Contrà infeliciter situs, nugones, iniuriæ illatæ memores,

duris

duris animis, laboriosos, suorum osores, inuidos, tristes, noctiuagos, insidiatores, proditores, immisericordes, fures, magos, incantatores, machinatores, mala fide in negotijs versantes, offensatores, faciléque impingentes.

Iouis verò sydus, quando solùm gubernationem animi nanciscitur infelici situ, efficit magnanimos, gratiosos, pios, reuerentes, hilares, humanos, magnificos, liberos, iustos, misericordes, affabiles, excogitandi vi præditos, liberorum & affinium studiosos, principatui & regno idoneos. Diuerso modo positum, similia veluti simulachra iam dictorum animis imprimit, obscuriùs & humiliùs omnia, vt pro magnificentia, prodigalitatem: pro pietate, superstitionem: pro verecundia, timiditatem: pro veneratione, multitudinis existimationem tantùm: pro humanitate, fatuitatem: pro amore pulchrarum rerum, luxuriam seu voluptatis nimium desiderium: pro prudentia magna, cunctationem: pro libertate, responsandi, & quibusvis sine discrimine obloquendi assuetudinem, & id genus cætera.

Marti verò conciliatus honorata collatione, asperos producit, pugnaces, militari ingenio, & ad res procreandas idoneos, dominos, nemini parentes, audaces, sponte

se peri

se periculis obiectantes, negotiosos, ore libero, ad reprehendendum pronos, cœpta prosequentes, contentiosos, primatum nusquàm non affectantes, prudentes, insidiantes, vincendi studiosos, magnanimos, ambitiosos, animosos, omne iudicandi arbitrium sibi sumentes, & hæc omnia feliciter. Si aduersa fuerit Iouis constitutio, contumeliosos, sine discrimine vnicuiq; manus iniicientes, crudeles, irreconciliabiles, seditiosos, contentiosos, peruicaces, calumniatores, insolentes, cupidos, raptores, variabiles, leues, & quos crebrò actorum pœnitet, temerarios, inconstantes, infidos, mnlto iudicio, cognitione nulla, turbulentos, insidiosos, faciles ad verbera, querulos, prodigos, nugaces, enormes, & inconstantes.

Veneri conciliatus Iupiter felici situ, puros, voluptuarios, pulchrorum amantes, artificiosos, sciendi cupidos, musicos, cantores, leues, fraudi expositos, beneficos, argutos, minimè malos, pios, & deorum cultores, certaminum studiosos, prudentes, amatores, venustos, sed non sine maiestate quadam splendidos, gnaros, liberales, literarum studiosos, iudicio præditos, modestos ac honestos erga rem Veneream, contentiosos, æqui amantes & honoris cupientes, ambitiosos, & vt vno

ver

verbo dicam, decenter & eleganter probos. Si minùs feliciter ſitus eſt, delitijs operam omnem nauantes, effœminatos, ſaltatores, muliebri & euirato animo, ſumptuoſos, amatores, ſegnes, ſomnolentos, in Venerem pronos, adulteros, ornatui nimis indulgentes, molles, ignauos, prodigos, ad cauillandum propenſos, propè fatuos, affectuum impulſus non coërcentes, cultum & muliebrem elegantiam affectantes, muliebribus ſententijs, ſacris inſiſtentes, lenones, myſteriorum indagatores, fidos ſanè & non improbos, gratioſos & affabiles, iucundo conuictu, & in occurſationibus liberiores.

Mercurio verò felici ſtatu conciliatus, literarum cupidos & linguarũ, geometrię amantes, Mathematicos, artifices, concionatores, ingenioſos, ſapientes, bonos, dapſiles, ciuiles & politicos, beneficos, quibus tutò aliquid mandetur, bene moratos, liberales, & qui turba delectentur, callidos, lucroſos, veluti principatui genitos, pios, deorum amantes, mira in tractando dexteritate præditos, pios erga liberos, & parentes, & neceſſarios, familiæ ſtudioſos, eruditos, philoſopos, in exiſtimatione ob hæc conſtitutos. Si ſecus, fatuos, nugones, in errorem procliues, contemptibiles, furore diuinatorio correptos, ſacrificos, vani

vaniloquos, amarulentos, ſimulantes ſapientiam, ſtultos, ſuperbos, commentores, incantatores, incompoſitos, multa ſcientes & memoriæ tenacis, ad docendum habiles, miniméque impuris cogitationibus obnoxios.

Martis ſydus, quando ſolùm animi formandi munus nanciſcitur in ſitu felici, generoſos facit, animóque ad principatum propenſo, diuitiarum cupidos, verſipelles, fortes, multis ſeſe periculis exponentes, temerarios, nulli parcentes, ſine diſcrimine inter homines agentes, peruicaces, acutos, audaces, faſtidientes aliorum, tyrannicos, ad pugnam procliues, iracundos, ad exercitum ductandum idoneos. Sin aliter, crudeles, contumelioſos, ſanguinis profundendi & tumultus concitandi cupidos, prodigos, vociferatores, percuſſores, temerarios, temulentos, raptores, infeſtos, immiſericordes, perturbationibus obnoxios, furioſos, familiæ & domeſticorum negligentes, impios.

Veneri conciliatus, in proſpero ſitu, amabiles, benéque tractabiles, ſociorum ſtudioſos, ſuauiter conuiuentes, lætos, luſui deditos, ſimplices & apertos, modeſtos, ſaltatores, amatores, liberorum amantes, imitatores, voluptuarios, cultum corporis non ſpernentes, in Venerea vitia pronos & ſalaces

ces,sed sine incommodo aut damno,quíq; vitia sua tegere norint, prouidos, reprehensionem & iudicium siue censuram aliorum non incurrentes,iuuenum amatores, masculorum æquè ac fœminarum,sumptuosos,iracundos, & zelotypos. Si secus se habet,natos facit oculis emissitijs, segnes, procliues ad Venerea, omnium securos, cauillatores,adulteros,contumeliosos, mendaces, astutos corruptores domesticorum, & alienorum, útq; festiuos ad satisfaciendum cupiditatibus, ita facilè satiabiles mulierum ac virginum constupratores, crebrò se periculis obiectantes, callidos, immoderatos,insidiatores, periuros, faciles ad lapsum & dementiam, interdum etiam seipsos ornare gestientes,audaces, peruersos, & insolenter petulantes.

Mercurio conciliatus,situ felici, vehementes reddit in dicendo, militares strenuos, agiles,indespectos,versipelles,habiles,sophistas, laboriosos, veteratores, lingua promptos,ad inuadendum faciles, dolosos, inconstantes, ex insidijs hominem adorientes,malis artibus imbutos, ingeniosos, deceptores, simulatores,insidiatores,malè moratos,curiosos,malorum amantes, prosperè tamen agentes & cum æqualibus & similibus facilè iucundéq; conuersantes, amicè recipientes, ac omnino vt

ini

inimicis incommodantes, ita amicos prouehentes. Si aliter situs est, decoctores, alienorum vsurpatores, crudeles, periculis se exponentes, audaces, & quos non rarò actorum pœniteat, faciles ad verbera, immoderati motus, mendaces, fures, impios, periuros, irruptores, seditiosos, incēdiarios, histriones, infestos, latrones, sepulchrorum effosores, truculētos, falsarios, mala fide rem tractantes, incantatores, Magos, veneficos, homicidas.

Venus sola animi gubernaculo præsidens, honorifico loco sita, blandos, bonos, voluptuarios, omnibus expositos, cordatos, puros, saltandi studiosos, affectatores, lætos, laboris fugientes, artium amātes, decentes, deorum mirè reuerentes, habiles, in somnijs felices, pio affectu erga liberos & necessarios, beneficos, misericordes, liberales, lucrosos, ac denique Venereos. Sin aliter, ignauos, amatores, effœminatos, muliebres, timidos, præcipitabundos, in rem Veneream procliues, neque infames, neque claros, sed obscuros & latentes.

Mercurio conciliata, felici situ, reddit ad opificia manuaria promptos, animo philosophico & scientijs apto, ingeniosos, opifices, poëtas, elegantes, bene moratos, voluptuarios, delicatos, lætos, sapientiæ amantes, ami-

cis ami

cis amicos, pios, prudentes, varia machinantes, meditabundos, aptos mente, gaudentes officio, celeriter atq; adeò libenter discentes, idq; sine magistri opera, æmulatores optimorum, affectantes eorum quæ pulchra sunt, ore honesto, gratiarum affatim plenos, sermone amabili, moribus moderatis, probos, arena delectatos & palęstra, iudicandi acumine non destitutos, magnificos. Quantum ad Venerea pertinet, à mulierum consuetudine abstinentes, ad puerorum congressus propensiores & zelotypos. Si secus, irruptores, machinatores, ore impudico, nunc harum nunc illarum partium, peruersis sententijs, deceptores, perturbatores, mendaces, calumniatores, periuros, penitus peruersos, insidiatores, incompositos, inhospitales, falsarios, mulierum constupratores & puerorum. Ampliùs, cultui corporis deditos, molles, infames, quiq; in ore sint omni populo, omnibus se immiscentes, interdum rectè iudicantes, interdum secus, turpia perpetrantes, & pro vario affectionum motu vnumquenq; contumelia afficientes.

Mercurius sine collega, animum gubernans, feliciter situs, solertes, ingeniosos, mentis vi præditos, multarum rerum peritia instructos, ad inueniendum idoneos, experientes, bene ratiocinantes, coniectando scopum

ferè attingentes, naturæ rerum peritos, bonæ indolis, imitatores, beneficos, contemplandi vi præditos, Mathematicos, arcanorum conscios, & prosperè hæc omnia. Si aliter positus est, vafros, impręmeditatos, obliuiosos, impetuosos, leues, variabiles, ineptè elegantiam affectantes, insipientes, facilè per errorem peccantes, mendaces, nullo discrimine vtentes, inconstãtes, infidos, alienis imminētes, iniustos, & omnino mēte labili & in errores seductili.

Notandum primò, quòd Ptolemæus semper in omnibus causis præterquàm in Aphetis tria proponit & considerat, scilicet quod est, in quo est, & quod præest. Quod est, fermè quia iam est, parum aut nihil afficitur, seu bene, seu malè se habeat. Quod præest, summam habet authoritatem. In quo est, mediocrem. Exemplum in causa qualitatum animæ, Mercurius & Luna sunt quod est, id est, subiectum & res ipsa. Et ideò Ptolemæus parum curat: curat tamen aliquantisper an sint combusti, an ualidi, an Mercurius retrogradus, an orientalis &c. Aliquid etiam facit: nam Mercurius uelocissimus efficit maximè inconstantes, retrogradus hæsitantes, sub radijs absconditus, ut mihi, tractantes obscuriora & inutilia: Lucens autem, quæ sunt in communi usu & utiliora: orientalis liberior, occidentalis dissimulator. Planeta uerò qui præest, maximam habet potestatem: Velut in genitura nostra Venus proculdubio primò, inde Saturnus, & Mercurius, & Iupiter, & Luna, & Mars. Sed id in quo est, est locus Mercurij & Lunæ qui plus habet potestatis quàm Mercurius, uel Luna, minus tamen quàm Venus, gratia exempli, seu dominus loci.

Notandum secundò, quòd unum est generale in omnibus his tribus, scilicet substantijs, dominis & locis, ut inter se configurentur amico aspectu, uel alia ratione conuenienti: Et hoc est optimum, quod poßit esse: ita ut Luna Mercurio & dominis loci configuretur, fiátq; commutatio dignitatum & etiam inter dominos.

Tertium est, quòd in dominis, quando soli sunt conside- rat, quòd sint bene dispositi quo ad orbem, id est, quo ad angulos: nam de signifero & Sole & comparatione ad alios Planetas superius locutus est. De conciliatione autem Solis ac Lunæ inferiùs loquetur. Hæc igitur quartum & quintum membrum superiùs adductum continent. Nam illa in quibus Planeta tam bene quàm malè dispositus conuenit, ad substantiam Planetæ pertinent, & ideò ad quintum membrum: in quibus uerò dißident ad Planetæ situm in comparatione ad angulos seu ad mundum, & est quartum membrum.

Rursus in mistionibus oportet considerare maximè duo. Primum in conuenientibus quis superet aut superetur: Veluti si Saturnus cum Venere sit mistus, & Venus dominetur magis quàm Saturnus, & potentior etiam illo sit, tunc considera decreta Veneris separata, scilicet quando sola dominatur, & illa augebis: quæ uerò sunt propria Saturno, minues. Alia uerò, quæ non sunt propria nec Saturno, nec Veneri, manent non adeò uariata.

In eisdem considera mistionem ex tribus & quatuor Planetis satis diuersam à natura singularium. Considera etiam duas combinationes, quas relinquit, nam fieri potest, ut tam primus, quàm secundus dominus sint bene constituti uel ambo malè: & has duas ponit: fieri etiam potest, ut primus sit bene positus, & secundus malè: uel contrario modo, & has relinquit.

Rursus, quando sunt duo domini, uel ambo possunt esse

participes in ambobus locis fermè æqualiter, & hoc est melius: uel ut unus dominetur plenè in loco Lunæ, & alter in loco Mercurij, & tunc istud est deterius, quia nisi Mercurius Lunæ configuretur, tales erunt ualde incompositi in actionibus suis. Sunt igitur tres status, scilicet quando unus solus Planeta utriq; loco simul dominatur, & hic facit mores sibi undecunq; consentientes, tam in bono quàm in malo. Secundus est, cùm duo uel plures Planetæ in ambobus locis dominantur: & tales habebunt mores mistos, non tamen uarios in diuersis temporibus, sed eosdem semper. Tertius est, cùm ille qui habet dignitatem in loco Mercurij, non habet in loco Lunæ, & ille qui habet dignitatem in loco Lunæ, non habet in loco Mercurij: & talis status, ut dixi, facit mores ualde uarios, inconstantes, & incompositos.

Nota etiam, quòd Planeta dicitur solus dominari qualitatibus animi trifariàm: uel quia non commistus alijs solus in ambobus locis plenè dominatur, uelut si Luna & Mercurius orientales, Luna sub radijs latitante, Mercurio uerò splendente sub Solis ortum in finibus Mercurij, Venere etiam latitante sub Sole, celebraretur coniunctio Lunæ ac Mercurij in Virgine, tunc Mercurius esset solus dispositor. Et generaliter hic modus fit, quando Planetæ latitant sub Sole & relinquitur unus solus dominus illorum locorum. Secundus modus est, cùm Planeta unus solũ dominatur in utroq; loco: & licet alij Planetæ uires maximas habeant singuli in singulis locis, nullus tamẽ habet uim in utroq; loco simul, tunc qui uim habet in utroq; loco simul is est solus dominator, si alij non com misceantur illi, nec sint in ascendente iuxta centrum. Tertius modus est, cùm Planeta unus dominatur in utroque loco, nec deest alius, qui etiam dominetur in utroq; loco, sed tamen parum dominatur, utpote si sit solùm secundus dominus trigoni uel finis, alius autem habeat carpentum in utroq; loco,

tunc

tunc ille alius, qui habet carpentum in utroq; loco, dicetur solus dominus qualitatum animi. Et reliquus non exhibebit nisi umbram quandam morum.

Notandum ultimò, quòd licet Sol & Luna poßint sortiri dominium in utroq; loco, scilicet Lunæ & Mercurij, & significare qualitates animi: quia tamen significant solùm qualitates animi ualde communes, ut declaraui in præcedenti libro, ideò oportet accipere alium Planetā pro domino qualitatum animi. Quòd si deesset, quod raò tamen contingit (non enim fieri potest nisi omnes fermè Planetæ lateant sub radijs Solis in Ariete, uel Leone, uel Sagittario, uel in Tauro, Cancro & Virgine, Scorpione, Capricorno & Piscibus, Luna extrà radios Solis posita) tunc talis homo erit omninò rudis, agrestis, & simplex, quales fuisse referunt aureo seculo.

TEXTVS LXXIIII.

Cum his ita constitutis, conferenda etiam erit Lunæ constitutio. Nam si in flexuris extiterit austrini & borei limitis, cooperatur ad mentis animiq; naturam, quòd efficiat omnia variabiliora & indolem plurium machinatricem, ac deniq; inconstantiorē. In nodis verò, acutiorem, magisq; industriam & agiliorem. Amplius ascendens & aucta lumine, nobiliorem, illustriorem, ac solidiorem, liberioremq; Si minuta lumine aut Solis iubare oppressa est tardiorem, hebetiorem, et ad pœnitudinem propensiorem, obscuriorem & tectiorem quoque. Sol etiam ad partes vocatur, quocunque tandem modo animæ gubernatori conciliatus infelici constitutioni, eò

quòd omnia reddat æquiora, rectiora, perfectioráq; & plus dignitatis siue maiestatis præ se ferentia, magis deniq; pia. Infeliciter situs, neque hospitio receptus, humiliora, difficiliora, minus præ se dignitatis, minus maiestatis ferentia, simpliciora, seueriora, magísque cruda, intractabiliora, atque omnino correctu asperiora.

Hæc est comparatio luminarium ad qualitates animi, sed diuersa. In Sole enim requiritur, quòd gubernatori concilietur, in Luna uerò cùm dominetur qualitatibus animi per se, hoc non est necessarium: sed si præter id contingat, adhuc erit ualidius. Igitur considerat duos status oppositos. Quorum primus est, quòd sit in uentre Draconis, uel in extremitatibus: Ventrem Draconis uoco, ubi maximam habet latitudinem borealem uel australem: Et cùm ibi mutet motum suum, nam si sit ascendens fit descendens, & si descendat, paulò pòst ascendit: Et est ualde remota à uia Solis, ideò significat debilitatem cerebri & rationis: Quamobrem uarietatem, inconstantiam & dolum. Talia enim ab inbecillitate intellectus proueniunt. Est enim Sapientis dictum, Omnis malus ignorans. Si uerò in extremitatibus fuerit Draconis seu nodis, seu Capite uel Cauda, significat acutum intellectum & industriam ob robur: sed quia transmutatur de una parte in aliam, id est, à septentrione in meridiem, uel à meridie in septentrionem. Et ibi multum acquirit de latitudine plus, quàm in omnibus alijs locis, adeò ut in una die superet quandoque gradum unum cum quarta parte latitudinis, ideò facit agiles & promptißimos ingenio. Promptißimi enim sunt responsis, quicunque Mercurium habent uelocißimum et orientem, id est, qui non lateat: tardißimi, qui retrogradum

trogradum et latentem, ut ego habeo in genitura mea. Promptißimi uerò ingenio & consilio, quicunq; habent Lunam in nodis. Promptißimi uerò ad negotia & actiones, quicunque Martem habent in primo orientis statu, & in angulo. Promptißimi ad musicam & iocos, dicteriáq; scurrarum, quicunq; Venerem sic habent dispositã, ut de Marte dixi. Per hæc igitur habes reliquos status Lunæ, ut fuerit proximior nodis & uẽtri Draconis. Et quia Luna in nodis, ut superiùs uisum est, plerunq; significat gibbos uel claudos, & corpore læsos: & ibidem posita, prõptos & acuto ingenio, ideò tales gibbi & claudi & strabi sunt prompti, & fallaces, & maximè quia hoc plerunq; contingit ex cõmistione Lunæ cum maleficis: ideò bene dictum est in prouerbio: Caue à signatis à Deo. Secũdus uerò status Lunæ est, quòd sit aucta lumine & ascendens uel contrario modo. Quid intelligat per auctam lumine, facile est assequi: quoniã intelligit quando est iuxta oppositionem: tunc enim plus habet luminis quod remittat in terrã, licet in ueritate minus habeat luminis in se, quantò magis est oppositioni Solis propinquior. Scriptũ enim est in Opticis, quæ pater meus Facius Cardanus emendauit, quòd quantò Sol propinquior Lunæ fuerit, illius maiorem partẽ illuminat, ualidioribúsq; radijs. Sed quid intelligat per ascendentẽ, non adeò clarum est. Ego autem omnibus quinq; modis, quibus ascẽdere dici potest Luna intelligerem. Primus est, ut ascẽdat in latitudine: id est, quòd ueniat à meridie uersus septentrionem. Secundus, quòd ascendat in mundo generaliter, id est, ab ascendente usq; ad cœli Medium, & à septimo loco usq; ad imum cœli. Tertius, quòd ascendat, id est, sit in angulo: tunc enim semper ascendit ad centrum, seu lineam quæ initium anguli describit. Quartus, ut ascendat ad apogeum epicycli, id est, moueatur uersus ipsum, non quòd in ipso sit: quia tunc tardior est motu. Quintus, quòd ad eccentrici absidem ascendat, atq; hunc

modum (si modò unum tantùm Ptolemæus intellexit) ueriorem esse existimo: quia is est status Lunæ à prima quadra ad oppositionem: tunc enim plena est iam luminibus, & in singulas horas magis augetur, donec ad perfectam uenerit oppositionem, & ascendit uersus absidem eccentrici, quia dum Luna est in media quadratura (liceat mihi claro potius & usitato uocabulo uti quàm Latino) semper ipsa est in opposito absidis eccentrici sui seu perigeo. Cum uerò iuncta Soli uel opposita illi est in apogeo eccentrici: concluditur igitur, quòd Luna est in optimo statu à prima quadra ad oppositionem, & maximè in quatuor ultimis diebus, qui sunt ante oppositionem. Tunc enim habet quatuor conditiones. Prima est, quòd abundat lumine copioso: Secunda est, quòd lumen augetur in dies & horas: Tertia, quòd superauit longitudinem mediam, & est in parte superiore eccentrici: Quarta & ultima, quòd in dies & horas magis ascendit in ipso eccentrico ad ipsius apogeum, quare est optimè disposita. Per contrarium igitur peßimè erit disposita in ultima quadra, quæ est ad coniunctionem & maximè in quatuor ultimis diebus, qui sunt proximiores ante coniunctionem ipsi coniunctioni. Seu quatuor proximè antecedentes coniunctionem: hi enim sunt peßimi quatuor contrarijs rationibus dictis inter omnes dies totius mensis lunaris. Iuxta hoc ergo ordinabuntur quatuor status lunares. Primus est & perfectißimus, à prima quadra usq; ad oppositionem, & maximè quatuor dies ultimi illius. Secundus est, quatuor dies primi post oppositionem, & quatuor ultimi ante primam quadram. Tertius est, quatuor ultimorum ante secundam quadram, & tres primi, post Lunæ uisionem à coniunctione, id est, tres primi primæ quadræ incipiendo à tempore in quo incipit apparere. Quartus est, ab ultima quadra ad coniunctionē, cuius deterior pars, ut dixi, sunt ultimi quatuor dies. Et ita si bene animaduertis, uerè

sunt

sunt sex status potiùs, quàm quatuor iuxta Ptolemæi sententiam.

Circa quod notanda est una regula pulcherrima & generalißima, quòd omnes Planetæ iuxta apogeum eccentrici & epicycli sunt puriores & meliores, non tamen robustiores: sed in opposito sunt robustiores & deteriores, præter Lunam ratione epicycli, quæ in opposito absidis illius non solùm est robustior, sed etiam melior & purior. Est enim naturæ magis elementaris cæteris Planetis. Ideò cùm sit uelocior motu, ibi, & gaudeat quasi natura elementari, & sit proximior terræ, est robustior & melior. Cæteri uerò Planetæ sunt robustiores quantò terræ propinquiores: quia omne agens naturale tantò ualidius agit, quantò proximius est passo. Gaudent tamen & sunt puriores & feliciores & meliores, quantò magis appropinquant apogeis suorum accentricorum & epicyclorum, quia magis appropinquant primæ sphæræ, quæ est perfectio omnium.

Circa Solis decreta textus est clarus. Quod uerò de Lunæ nodis pro Luna dictum est, intelligi uult Ptolemæus in alijs Planetis cum suis nodis: Et similiter de uentribus.

Caput decimumoctauum.

TEXTVS LXXV.

De Vitijs & morbis animi.

Vandoquidem post animę explicatam peculiarem naturam, proximè sequitur de præcipuis eius affectionibus seu morbis tractatio. In genere igitur rursus obseruare expedit Mercurium & Lunā, quo pacto habeant se ad inui-

cem, ádq; angulos, & malefaciendum idoneas stellas. Vt si ipsi inter se inconiuncti sunt, & apud orientalem finitorē à maleficis aut malè affectis stellis supploduntur, aut circundantur, aut ex opposito feriuntur, multorum animi morborum authores sunt, quorum temperatio & mistura, ex præcognitis syderum his locis conciliatorum proprijs conditionibus intelligenda est. Bona igitur pars mediocrium & minutiorum animi morborum explicata in præcedentibus est, & potest eorum intentio aut remissio ex eorum authoribus maleficis stellis colligi.

Iam uerò quid polliceantur astra, quæ sub radijs latent, ex his manifestum est, nam non penitus nihil, uelut Arabes existimant, sed in casu uitæ, ut superiùs uisum est nihil possunt, nec nocendo, nec iuuando: in animi autem qualitatibus aliquid posse uidentur: Faciunt enim hebetiores & ad pœnitentiam propensos: consilij quoq; obscuri & recti, aptiq; ad occulta tractanda. In filijs autem negat Planeta, qui sub radijs est. Igitur ex ijs regula colligitur triplex hoc modo: Planeta sub radijs Solis in maximis rebus, utpote uitæ uel occidendi, uel filiorum, nihil præstat neq; potest. In cæteris autem quæ ad actiones pertinent, nihil fermè, sed in his quæ iam sunt, debiles significat effectus, ut in qualitatibus animi & corporis. In corporis tamen tēperatura & qualitatibus significat adustionem, similiter & in morbis. Præcipuè autem Mars. Cap. 14.

Quod uerò ad præsentis textus expositionem attinet, facilis est intellectus. nam tria iubet considerare, locum Lunæ & Mercurij, angulos, & maleficas. Cùm igitur ambo illa, scilicet

licet Mercurius & Luna inconiuncta opprimuntur in angulo à maleficis, & maximè in orientali, deinde in occidentali, pòst in sexto loco, morbos animi significant, & maximè si una malefica duos locos oppresserit, aut duæ maleficæ unum, aut duæ duos uel coniunctione uel oppositione, uel quia circundent, uel quadrato quod est ultimum, & minùs malum.

TEXTVS LXXVI.

Verùm enimuerò quæ insigni interuallo à mediocritate dissident, eam videlicet aut superantia, aut non attingentia, ac veluti morbosa ex omni parte, ac secundum vniuersam mentis constitutionem, hanc habent velut in tabula explicatã summatim considerationem. Epileptici plerunque fiunt, quotquot Luna & Mercurio nulla familiaritate cohærentibus, in orientali finitore, Saturnum perdiu, Martem verò noctu sustinent, intuentem prædictam figurationem. Furiosi verò, quando præter ea, quæ dicta sunt è diuerso Saturnus nocte, Mars die, figurationi dominatur, potissimùm in Cancro, Virgine aut Piscibus. Dæmonio plecti nascuntur & Lunatici, quando sic constitutæ maleficę Lunam præhendunt ad Solis radios properantem, Saturnus quidem cum Sole congredientem, Mars verò oppositam, maximè in Sagittario & Piscibus.

Obseruandus est ordo, quoniam comitiales minùs affici existimat

ſtimat, furioſos deteriores, dæmoniacos peßimos. In comitialibus igitur tres conditiones requiruntur: quòd Luna & Mercurius non ſimul configurentur: ſecunda, quòd Saturnus de die uel Mars de nocte ſint in aſcendẽte: tertia, quòd malefica, quæ eſt in aſcendente uel aſpiciat Mercurium & Lunam, uel eleuetur ſuper illos, uel dominetur locis eorum. Manifeſtum eſt autem, quòd cùm Mars ſit nocturnus, & Saturnus diurnus, minùs malè agunt, quàm Saturnus de nocte, & Mars de die. Nam Saturnus de nocte immenſam generat frigiditatem, & Mars de die caliditatem. Ideò ſolùm facta commutatione habemus per tres eaſdẽ conditiones ſigna ſtultitiæ: quæ tamen augentur per Cancrum, Virginem & Piſces: quia talia ſigna ſcilicet Cancer & Virgo ſignificant ſtudioſiſſimos, quia in Virgine geminatur uirtus Mercurij, ob domum & altitudinem, & Mercurius ſignificat animã rationalem, ut dictum eſt, & Cancer eſt domus Lunæ & altitudo Iouis, & Luna ſignificat animam imaginantem & ſenſibilem, & Iupiter ſignificat cultum, & ideò Cancer ſignificat eos, qui excolunt propriè animam, & ſtudioſos diſciplinarum & rerum publicarum, ſicut Virgo potiùs rerum artificioſarũ & minoris utilitatis. Cùm igitur corruptio accidit in his ſignis, ſignificat ſtultitiam: ſicut ſtudioſi frequentius & magis inſaniunt quàm cæteri. Et etiã quia iſta ſigna non ſunt fixa neq; ſanguinea, quæ duo maximè à ſtultitia remota ſunt. Similiter etiam Piſces, quia cùm ſit domus & exaltatio beneficarum, corruptio quæ accidit in illo, eſt maior, & maximè quia Piſces ſunt ſignũ ſtultum & abſq; ſenſu. Et ideò furor qui contingit à Piſcibus, non eſt eiuſdem rationis cum furore, qui contingit à Cancro et Virgine: quia à Piſcibus contingit quidam ſtupor & amentia, à Cancro uerò & Virgine inſania & furor uerus. Cauſa uerò cur hi, qui boni ſunt, magis inſaniant & frequentiùs, tum ſtudioſi, uiſa eſt in problematibus noſtris.

stris. Dæmoniaci uerò, cùm sit deterior affectio indigēt quarta conditione, scilicet quòd Luna sub radios Solis uadat ad coniunctionem uel ad oppositionem. Si ad cōiunctionem, cùm sit frigida, deteriùs affligitur à Saturno, qui frigidissimus est. Si uerò ad oppositionem, cùm calida sit, deteriùs affligitur à Marte. Mars enim calidissimus, simile autem simili iunctum, facit furorem. Quòd uerò à Piscibus & Sagittario, magis causa est, quia dæmoniaci sibi duplices esse uidentur: Hæc autem signa bicorporea sunt, & ratione etiam carent, cùm sint opposita signis, in quibus dominatur Mercurius. Iupiter quoq; uidetur corrupta natura eius adiuuare hanc dispositionem, ut inferiùs uidebitur: hoc autem facit ut existimo propter simplicitatem & fatuitatem, quam propriè significat cùm malè dispositus est: & quia diuinationes etiam ostendit, & sanguinem mouet, & religionis author est. Hic autem morbus maximè à religionis opinione ortum habet, nam philosophi negant.

Libr. 6. prob. 4.

Lib. 4. ca. de opificio.

TEXTVS LXXVII.

Solæ igitur maleficæ prædictū ad modum victoriam schematis nanciscentes, immedicabiles reddunt, quos diximus morbos fertos tamen, neq; passim in populum fama dispersos. Si verò conciliatis Ioue & Venere maleficæ in occidentalibus partibus sint, beneficæ verò beneficis locis & angulis sitæ, medicabilia quidem: sed illustria nimis hæc vitia constituunt ac veluti publica exempla. Iupiter enim Medicorum opera sanabilia significat: Venus oraculis & deorum subsidijs.

Tria genera casuum declarat. Primum est, quando simpliciter luminaria à maleficis opprimuntur absq; alio auxilio: istud

istud iam declaratum est. Secundum, cùm maleficæ sunt in occidentali angulo & beneficæ in orientali, uel in Medio cœli. Hoc autem hîc declarat. Tertiũ, cùm maleficæ sunt in orientali angulo, & beneficæ in occidentali, de quo in sequenti textu. Nunc igitur proponit, quòd erunt illustria sicut & in sequenti casu propter beneficas. In primo autem erunt magis occulta hæc uitia. Sanatio enim propter eos qui sanauerunt, palàm facit persæpe morbos qui latebant. Quòd uerò (Fertos) dixit quasi occultos & latentes, ac à ferendo secum, ut puto, qui uertit Ptolemæum, sic appellauit.

TEXTVS LXXVIII.

At si contrà maleficæ in orientali angulo consistunt, beneficis ad occasum reiectis, incurabilia iuxtà ac illustria, maximéq; omnibus inuulgata. Epilepticis continuitatẽ morbi afferunt, vociferationes, & mortis sæpe terrores iniiciunt. Ad insaniã & stuporem adiiciunt, in domesticos incoërcitam licentiam, denudationem crebram & blasphemias, hisq; cognata. Ad dæmonoplexiã aut cerebri vuiditatem, bacchantium consuetudinem, occulta pasim prodendi morem, verberationes & his similia exempla. Peculiariter verò ex locis, quæ figurationem comprehendunt, Solis & Martis loca ad insaniã efficacia in primis sunt: Iouis & Mercurij ad comitiales: Veneris ad numinis adflatus & arcanorum reuelationes: Saturni & Lunæ ad humorum copiam, ac dæmonoplexias, id est, dæmonum vexationes.

In

In primo genere, de quo superiùs dictum est, nec illustria, nec sanabilia, nec insanabilia uitia portenduntur: In secundo illustria & sanabilia: In tertio, quod peßimum est, quia maleficæ sunt in oriente atq; ideò ualidæ, beneficæ uerò in occidente atq; ideò debiles, illustria & insanabilia non solùm facit, sed singulis morbis aliquid addit, ut in textu. Prætereà, quatuor facit combinationes: quarum tres singulæ augent morbos singulos: Solis & Martis insaniam, Iouis & Mercurij comitialem, Saturni et Lunæ dæmoniacos: Quarta, quæ est Veneris configuratio ad diuinationes & arcanorum reuelationes, communis duobus morbis ultimis, insaniæ scilicet, & dæmoniacis: nam comitiales non diuinant. Cæterùm Sol & Mars insaniam augent, furoré sq; ac clamores & uerbera, ob uehementem caliditatem cum siccitate iunctam. Saturnus uerò & Luna dæmoniacos ob frigiditatē magnam, copiámque humoris crudi. Vnde talis morbus in uilibus potiùs, quàm in nobilibus, & in fœminis, quàm masculis sæuit. Iupiter uerò & Mercurius comitialem morbum magis excitant: quòd cùm ille sacer dicatur, ab occulta quadam proprietate oriri uidetur, & diuina ira, sicut etiam recitat Hippocrates. Ideò magis conuenit iste morbus Ioui & Mercurio: nam Iupiter diuinitatem quandam significat, & Mercurius occultas causas. Mercurius quidem, quia fermè semper latet sub Sole, & propter uarietatem motus: Iupiter uerò diuinitatem refert, propter beneficentiam & probitatem: Hæc enim duo propriè Deo conuenire uidentur.

TEXTVS LXXIX.

Hi sunt ferè morbi, qui circa vniuersam agentis animæ constitutionem eueniunt, & ex his figurationibus colliguntur. Quæ ad eius partis, quæ affectionibus percellitur naturam per

pertinent, è potiſsimo genere æſtimata videntur, maximè circa maſculini aut fœminini ſexus exceſſum ac defectũ iuxta vtriuſq; naturã verſari. Iudicantur verò ſimili cum prædictis ratione, nimirum cùm Luna Solem in Mercurij locum ſurrogantes, & Martis cum Venere ad illos configurationem.

Hi ſunt, qui dicti ſunt morbi rationalis animæ: nunc verò de his tractat, qui ad animam pertinent inferiorem, ita tamen ut non credas hos ſolos eſſe morbos aut uitia, quæ ad eam animam pertineant, ſed etiam gulam, iram, ac reliquas animi perturbationes: ſed tamen de his ſolùm tractat quæ uehementiores ſunt. Circa quod notandum eſt, quòd amor & ira ſunt affectus maximi, qui animum perturbent: quoniam epicycli horum Planetarum maximi ſunt, & iuxta magnitudinem eorum fiunt affectus uehementes: Veneris quidem maximus omnium eſt, quamobrem amor plurimum poteſt, & homines obcæcat, inde Martis, unde furor & ira. Quod igitur de amore Ptolemæus dicit pro Venere, idem de ira intelligendum eſt pro Marte, de timore & auaritia pro Saturno, eſt enim auaritia timor quidam: Iupiter quoq; facit, ut ita dicam nimis probos. Et ita per unam regulam propriam de Venere quo ad amorẽ, Ptolemæus oſtendit nobis quinq; regulas, quæ omnes affectus animi ſub ſe continent. Igitur dicit, quòd ſi pro Mercurio ſubſtituamus Solem, & ita pro Mercurio & Luna obſeruauerimus Solem & Lunam: Et pro Saturno & Marte Venerem & Martem, ita ut pro Saturno Venerem obſeruemus, affectus animæ, quæ procellitur, id eſt, ſenſitiuæ, & quæ intellectiuæ ſubiacet, circa amorem & concubitus deſiderium intelligemus.

Itaque hìc non leuis dubitatio incidit: Cur ſit, quòd uitia animi

animi superioris, ut comitialis, insania, dæmonium ubique inueniantur, generaliterq; stellarum concursibus subiaceant: Et apud omnes gentes astrorum decretis subijciantur: non sic concubitus nefarij: nam apud Germanos, Christúmq; colentes uix unum inuenias, qui puerorum concubitu delectetur: etiam si palàm illud astra decernãt. At uerò apud Aegyptios Mahumethíq; cultores, etiam si non id palàm atq; constanter astra decernant, nihilo seciùs facilè his uitijs detinentur. Dico igitur causam esse, quoniam anima sensibilis rationali subijcitur, idcirco talia uitia legibus subiacent: stultitia uerò & dæmonium & comitialis morbus, cùm uitia sint animæ rationalis, subiacent ipsis astris, nec ab ulla ui possunt auerti, cùm suprema uis ipsius hominis concussa sit & afflicta. Quamobrem de prioribus quidem uitijs uelut & de corporeis quòd animæ rationali non subiaceant, absolutè pronuntiabis: de his autem quæ hîc describuntur, quæq; ad Venerem pertinent, non similiter, sed alia quidem non omnino euenient, alia uerò aliter, quoniam legibus & consuetudinibus obediunt: Apud Germanos gratia exempli puerorum concubitor proprijs manibus se polluet, aut cum alio talia patrabit, uel cum ancillis, uilibúsq; personis concumbet. Et, ut breuiter rem absoluam, morem gentis in talibus nouisse necessarium est.

TEXTVS LXXX.

His ita oculis expositis, si lumina sola in masculinis signis sunt, mares naturam masculinam superant, fœminæ ad virilem nimiùm indolem, naturámq; transeunt.

Luminaria sola faciunt affectus aut masculinos aut fœmininos nimis, cùm ambo fuerint in signis eiusdem generis, scilicet masculinis ambobus, aut ambobus fœmininis: sed hoc

discrimen non graue erit. Si uerò Sol in masculino, Luna in fœminino signo fuerint, hoc erit exactè secundum naturam. Si autem contrario modo, scilicet Sol in fœminino, Luna in masculino signo, tunc erunt similes naturalibus hominibus, non tamen adeò exquisitè tales: sed & quandoq; magis masculi, quàm oporteat, quandoq; magis effœminati, & hoc si Mars in masculino signo fuerit, Venus uerò in fœminino.

TEXTVS LXXXI.

Si verò Mars quoq; & Venus, siue vterq; siue alteruter masculini fuerint, viri ad conuenientes naturæ congressus procliues admodum fiunt, adulteri, incoërcibiles, & nunquàm non accincti ad turpem & illegitimam commiscendorum corporum voluptatem. Fœminæ verò coitus præter naturam instituti appetentes euadunt, salaces, oculis emissitijs, et quas tribades appellant, virilia sibi munia sumentes. Et si quidem sola Veneris stella mascula fuerit, clancularia hæc & latentia vitia significat. Sin etiam Martis, aperta: vt legitimarum vxorum loco habeant nõnunquam quibus cum commiscentur.

Per illegitimam Venerem, intelligit stuprum, adulterium, incestum, & concubitum cum pueris ac cum fœminis alieno modo, non tamen ipsi erunt extra naturam, id est, concubitum patientes. Fœminæ uerò potiùs qualitate quàm quantitate peccabunt, masculino modo se commiscentes: quæ uitia quandoq; apud monasticas seu sacratas uirgines regnare solent: sicut & masculorum concubitus apud monachos, non

quidem

quidem omnes, absit, sed apud eos, illásq; tantùm, quiq; non sponte, sed decepti deceptæúe, aut à parentibus compulsi, compulsæúe, ui intruduntur. Piget me talia dicere, sed ueritas me compellit. Cæterùm, quod ad textum attinet, Venus sola si delinquat cum luminaribus, quia benefica est, minora mala facit, atque ideò latentia & occulta: sed si Mars misceatur, præter id, quòd malefica est, clamosus etiam est & petulans & inuerecundus: ob id omnia sponte detegit: Maiora etiam prædicans quàm fuerint, turpitudinem omnem & flagitium non solùm dedecori non esse existimans, sed laudi & gloriæ. At uerò si inimicus fuerit, facit ab inimicis accusari & æmulis: Reliqua nota sunt.

TEXTVS LXXXII.

E' diuerso cùm luminaria in prædicta figuratione in locis fœmininis inueniuntur, fœminæ in ijs, quæ sibi natura conueniunt, modum non sciunt, viri præter naturam ad fœminarum mollitiem, & euirationem propendent. Cùm ad hæc Venus quoq; fœminina est, fœminæ procliues in Venerem, adulteræ & salaces fiunt, Venereámque operam & inconuenientes potißimùm sexui suo congressus, neq; vllo tempore, neque hominum vlli recusantes, turpe aut illegitimum sit, nihil pensi habentes. Viri verò molles & ad naturæ ignotas coitiones præcipites & concitatos, quique muliebres sibi partes congrediundo vendicant, occultè id sanè & tectè. At si Martis quoque stella effœminata fuerit, apertè ac

 liberè,

libere, & vrbana prorsus fronte, quæ diximus exercebunt, meretriciam illam. & publicè prostitutorum turpem & execrabilem personam induti, vsque ad communem populi indignationem, & deuotionem infames.

Duobus uerbis res constat, quatuor hi significatores, Sol, Luna, Mars, Venus, in similibus sexui nati signis immoderatam in quantitate libidinem efficiunt: non tamen inconuenientia aut contraria sexui nati efficiunt. In contrarijs uerò sexui nati signis immoderantiam libidinis in quantitate non adeò augent, uerùm ad contrarias sexui proprio commistiones incitant. Eò fit, ut neque tribades tam frequenter cum puellis agere desiderent, nec pueri pati Venerea, sicut mulieres, aut sicut uiri agere. Intelligenda quoq; sunt ea, quæ hîc dicuntur de perfecta ætate, nam ut dixi, puellæ, puerisq; persæpe in uiolentas dominas aut dominos incidunt, à quibus flagrorum maximè metu, tum simplicitatis causa, alij etiam auaritiæ multa nefanda perpetiuntur, absq; astrorum indicatione, nisi subtili coniectura potiùs quàm hac generali regula id deprehendere uelis. Hoc autem discriminis interest, quòd si astra consenserint iam adulti facti & liberi & compotes sui in eisdem uitijs perseuerant: Si uerò absq; astrorum generali decreto hæc contingant, ubi adoleuerint & compotes fuerint sui, ab his uitijs abstinebunt. Docet enim Aristoteles in Moralibus hæc uitia maximè à pueritia contrahi, cùm contigerit improbis dominis seruire. Et quæ cum cruciatu fiunt, diuturna consuetudine transire in uoluptatem: quæ tamen non succedet, si astra non consenserint. Verùm Ptolemæus de sua ætate, regione & lege intelligit: in quibus procliues magis etiam erant absque seruitute, uiolentiáq;, nec illa indigebant: Veluti et nunc Tuneti, ut narrat

Ioan.

Ioan. Leo in Africana historia, ubi mulieres paßim, puerìq; nulla uiolentia, sed modica solùm pecunia se prostituunt. Vt contrà apud nos non eadem licentia in masculis. Verùm in fœminis magis apud Anglos & Gallos, quàm apud Italos, atq; alia ex ratione.

TEXTVS LXXXIII.

Conferunt etiam orientales & matutinæ figurationes Martis & Veneris, vt hæc omnia viriliora sint & illustriora, notioráq;, occidentales autem & vespertinæ muliebria magis & tecta. Haud dissimiliter Saturnus his accedens, vt sint insolentiora & impuriora hæc omnia & cum maiori turpitudine ac dedecore coniuncta. Iupiter verò vt decentiora, verecundia quadam velata & tutiora. Denique Mercurius hæc reddit vulgò notiora, agiliora, milléq; modis varia, & cautiùs instituta.

Tres facit contrarias comparationes orientalis ad occidentale: & orientalis significat actus masculinos, & ob id etiam maiorem impudentiam: nam & masculi fœminis sunt impudentiores: & in Problematibus scriptum est, cur pati magis quàm agere turpius ducatur: faterìq; magis uerecundentur: causa ex Astrologia clara est, quoniam orientales stellæ agere significant & palàm, occidentales autem occultè atq; pati. Secunda comparatio est Saturni & Iouis: Saturnus acit omnia fœda & turpia, & impura, non tamen adeò palàm, ut Mars, quia Saturnus frigidus est, Mars uerò calidus. Iupiter autem omnia moderatiora reddit, cùm sit undequaq; utilis & beneficus. Tertia comparatio est Mercurij,

qui propter tot multiplices orbes, támq; uarios motus & humilitatem naturæ abſcondit, detegit, miſcet, uariat omnia: & niſi metus adeſſet, ſatis palàm faceret. Inuenit etiam mille modos inuſitatos libidinum: eorum propriè author, qui olim Spintriæ uocabantur.

Circa quod notandæ ſunt duæ regulæ, quarum prima eſt Haly, ſcilicet quòd omnes regulæ dictæ de morbis corporis aut uitijs, ſeu morbis aut uitijs animi, ſeu ſanitate utriuſque, ſeu de uita, filijs, honoribus, diuitijs, atque alijs rebus, intelliguntur eodem modo in progreßionibus, ſeruatis tribus conditionibus. Prima eſt, ut non repugnet natiuitati talis effectus omnino. Secunda, ut directio ſignificet talem effectum generaliter. Tertia, ut adſit in progreßione propria ſignificatio talis effectus: tunc in illa progreßione eueniet res ſignificata, quæ raró tamen erit perpetua. Exemplum, in noſtra genitura, non eſt repugnantia lucri: anno 51 peruenit Iupiter ad quadratum Solis & trinum Lunæ, & Sors ipſa per directionem etiam ad ſextilem Solis & oppoſitum Martis & quadratum Lunæ, & ſignificabat generaliter itinera propter aſcendens, & bonum in rebus ad fortunam pertinentibus: eodem igitur anno Luna fuit propè Iouem & Iupiter in trigono Veneris, & Mars in quadrato Lunæ. Præſtitit igitur iter illud prolixum & honoratum, in quo fui cum Regibus & Principibus, & accepi multa dona ab eis: & propter quadratum Martis & directionem ad oppoſitum eius partis fortunæ: Et quia Luna in natiuitate eſt in quadrato Martis, ſignificat pericula ab aquis, & ab hominibus, & maximè quia Luna eſt cum capite Gorgonis in uno circulo. Aliud exemplum: aliquis non habet indicia, quòd non poßit eſſe dæmoniacus, contingit quòd per directionem Solis aut Lunæ, aut aſcendentis ſignificatur morbus eo anno: in illo anno Luna cadit in ſeptimam profectionis oppoſita

ſita Soli, & Mars eleuatur ſupra illam in eodem angulo: Tunc ille fiet dæmoniacus eodem anno, & poſſet etiam mori ex illo morbo & ſanari iuxta magnitudinem detrimenti. Quòd ſi natiuitas repugnet & reliqua maneant, incidet in magnum morbum illi affinem, ut conuulſionem uel iram. Si uerò natiuitas non repugnet ſed directio deſit, ſignificans generaliter bonum uel malum, tunc apparebit aliquid, ſed erit exiguum. Si uerò directio generaliter ſignificet, & genitura non repugnet, progreßio autem ſit contraria, uel reuolutio, erit ſicut dictum eſt ſuperiús. Memineris etiam, quòd cum directio & progreßio in unum contra natiuitatem conſenſerint, apparebunt eo anno quædam umbræ talis effectus, non autem ipſe effectus, qui per directionem & reuolutionem ſignificabatur.

Secunda regula in ſciendo quemcunque effectum, dirige ſemper ſignificatores poſitos à Ptolemæo in tali cauſa. Veluti, uolo ſcire ſtatum animæ, dirige Lunam & Mercurium pro rationali, & Solem & Lunam pro inferiore anima, & primos duos ad Saturnum & Martem, & ſecundos ad Martem & Venerem. Et ita pro morbis corporis Solem, Lunam & aſcendens ad maleficas: Recordando quòd Mercurius perſæpe cum ab initio fuerit in aſpectu inimico ſignificatorum, aut dominus loci oppoſiti eorum, aut in aſpectu amico maleficarum, aut dominus loci earum, aut ipſæ maleficæ dominæ loci eius, tunc ipſe habet uim maleficæ. Et hæc regula de directionibus ad unguem etiam eſt intelligenda de progreßionibus.

FINIS TERTII LIBRI.

CLAVDII PTOLEMAEI MATHEMATICI DE IVDICIIS, LIBER IIII.

Caput primum, quod est Proœmium.

TEXTVS I.

Vę igitur genituram pręcedunt illi've cõnexa sunt, amplius ea quoq;, quæ eam comitãtur, cuiusmodi sunt vniuersæ animi & corporis constitutionis propria, hæc ferè sunt, quæ diximus. Eorum verò quæ aliunde accedunt & deinceps explicandorum primus est de opibus & dignitate, existimationéq; nati sermo. Cohæret enim, vt rerum possessio ijs, quę corpori propria sunt, ita honoris, quæ ad animum pertinet.

COMMENTARIVS.

Cap. 3. *Vatuor proposuerat superiùs tractanda: scilicet genituram antecedentia, ut parentes, & connexa, ut sexum ac numerum, concomitantiáq; ut uitam, formam, mores, & de his omnibus tractauit simul, & de his,*

quæ

quæ & præcedere possunt & sequi, uelut de fratribus: nunc reliquum est, ut de his quæ sequi tantùm solent: uerumtamen, & de hac diuisione aliâs dictum est, dum doceremus ex Ptolemæo quadruplicem tractationem principiorum, uniuersalium, connexorum, & succedentium, quæ fermè ad fortunam pertinent. Nam de primis tribus dictum iam est, de quarto autem in hoc libro iam dicemus.

Hic Haly docet oportere philosophum esse, qui rectè uelit iudicare, generaliáq; præcepta cognoscere atq; intelligere diligẽter, aliter operam omnem frustrari. Idq́; rectè omnino dictum. Nec debere quenquam dubijs uerbis polliceri, aut prædicere, sed clarè atq; perspicuè, & singulariter, quæ futura sunt. Itaq; & generalia scire oportet, et in philosophia eruditißimum esse, nec hæc sufficient nisi duo alia etiam cognouerimus: quorum primum est de consuetudinibus proprijs gentium atq; hominum, uelut de ira Germanorum, Parthorum feritate, mercatorum bonis uerbis, artificum mendacijs, talibúsq; innumeris. Secundum est, ut sciamus quomodo homines generalibus effectibus subijciantur: Nam multi occiduntur absque signis uiolentæ mortis: multi iuuenes moriuntur, qui ad senium peruenire debuerant: multi ditantur absq; diuitiarum signis. Vt uerò huius ultimi exemplum afferamus, nam de alijs suprà locuti sumus & de omnibus malis, dicamus de hoc uelut & de honoribus, & magistratibus atque alijs bonis, quod certum est amicos non decerni ita à genitura, ut quis eos ab initio, qui futuri sint, et quales dignoscere queat. Constat autem, quòd amici principes & diuitias, & honores, & magistratus afferunt. Igitur contingit, quòd ex amicitia (quæ ex genitura deprehendi qualis futura sit non potest) homo natiuitate satis humili ad magnos status perueniet. Sicut contingit de Maximiliano Stampa, qui cùm haberet infelicem geniturã, quia tamen inter illam & genituram Fran-

cisci secundi Sfortiæ Ducis Mediolani fuit cõmutatio, factus est ditißimus, honoratus & potentißimus, in alijs rebus tamen infelicißimus: quia genitura talis erat & nõ fuit in alijs commutata. Et similiter quarta genitura, licet sit per se felix, eò tamen est felicior, quò ascendens suum & fortunæ partẽ alternatim cum fortunæ parte & ascendente primæ cõmutat. Rursus genitura Ludouici Ferrarij per se egregia est, quoniam tamen Lunæ locus illi est, nobis ascendenti proximus, & Iouis loco, adiutus est à nobis. Et hoc est, in quo plus habet Fatum, quàm Astrologia. Hæc autem commutatio cum Principibus pars est, & similis ei, quæ est cum generalibus constutionibus. Nota igitur, quòd si generales constitutiones debiles fuerint, exaltabuntur solùm qui bonas habent circumstantia &c genituras & cõmutant loca principalia. Si uerò ualidiores, qui commutant nec repugnantem bonis habent genituram. Si adhuc ualidiores, qui præclaras habent genituras & cõmutant in processibus. Si uerò ualidæ multùm fuerint, quicunq; commutant ex processibus. Si uerò adhuc fuerint potentiores, qui bonas genituras habent omnes, etiã si non commutent. Vltimò, cùm fuerint ualidißimæ constitutiones, omnes eius loci exaltabuntur, ut in Mecha propter Mahumeti aduentũ. Ita in cladibus & pestilentijs, omnes moriuntur, quando constitutiones ualidæ fuerint admodum, quibus solùm ascendens absq; auxilio Apheta fuerit, etiã si nullo modo cum constitutione concordauerint. Hæc igitur causa est, cur qui infelices habẽt genituras, modò non sint uiolentæ, & biothanatæ, debẽt adhærere Principi. nam si concordauerint, poterunt esse felices, si non concordauerint, nihilominus non fiunt deteriore conditione, cùm etiam si non adhæsissent infelices futuri erant. Contrario igitur modo, qui solùm ascendens Aphetam habent, omnes calamitates generales uitare debent. Quod autem dixit (Eorum uerò) declarat ordinem dicendorum hoc argumento:

sicut

ſicut tractatio de corpore, præcedit tractationem de animi qualitatibus, ut ſuperiùs uiſum eſt, ita tractatio de opibus tractationem de honore: nam ita ſe habent opes ad corpus, ſicut honor ad animum. Sicut enim opes exornant corpus, ita honores animum.

Caput ſecundum.

TEXTVS II.

De nati fortunis.

Væ igitur poſſeſsionis ſunt, à Sorte ſiue parte fortunę petenda, ſunt tantùm illa, ob quam Solis à Luna diſtantiam ab horoſcopo abijcimus tam in diurnis, quàm nocturnis genituris, propter eas, quas, vbi de vitæ ſpatio egimus, cauſas attulimus.

Magna fortuna in genituris octo modis habetur quo ad diuitias. Primus eſt, cum Sors cum Ioue bene fortunato coincidit, tunc enim undique diuitiæ affluunt. Secundus, cùm Venus eſt in cœli Medio, præſtat enim beneuolentiam, elegantiam, ſermonis gratiam popularem, morúmque facilitatem, unde opes affluunt. Tertius, cùm Iupiter in ſecundo loco extiterit: Cœli enim Medium trigona radiatione aſpicit, ad horoſcopúmque aſcendit. Cùm igitur non poßit uitæ fauere, fauet proximiori rei uitæ, ſcilicet diuitijs, quibus uita, incolumitas, honores, amicique habentur. Quartus eſt, cùm Luna fuerit in aſcendente. Facit enim accommodatos, & negotijs tractandis faciles. Quintus Sol in occidente, illuſtrat enim aſcendens ex aduerſo radijs temperatis, facitque graues atq; iucundos, quo nihil melius eſt in homine. Sextus eſt defluxus Lunæ & applicatio accõmodata: cuius ratio

ſtatim

ſtatim ſubijcietur. Septimus eſt coniunctio Iouis cum Venere, uel Capite Draconis, uel Luna, uel fixa ſtella benigna, uel fixa ſtella benigna cum Sorte, uel Sole, uel Luna & maximè in angulis. Octauus, commutatio Sortis aut luminarũ, aut aſcendentis cũ felicibus genituris, ut in præcedenti capite diximus.

Clarum eſt autem, quòd diuitiæ multis cauſis ſequuntur, præcipuè ob honores. Quis enim honoribus & magiſtratibus fungi poteſt, qui non diteſcat, niſi ſit alter Ariſtides, Phocion, Cato? Sequuntur etiã ob induſtriam, mortem affinium, gratiam principum, artis excellentiam. Cùm igitur ita ſit, quæcunque ingens aliquod bonum pollicentur, pollicentur & diuitias: ut in ſexto & ſeptimo modo.

TEXTVS III.

Videre igitur oportebit eos, qui ſigni hac ratione inuenti gubernationem ſibi vendicant, vt valeant, an commodis & familiaribus in locis ſint, ſicut in principio diſſeruimus. Amplius conſulendæ ſunt ſtellæ, quæ eis configuratæ ſunt, aut ſupra eos euectæ eiuſdem ſectæ aut contrariæ.

Non ut in animi qualitatibus, ſemper ſtellas quæ ſupra dominos loci eleuantur refugit, ſed ſolùm cùm contrariæ fuerint dominis, quæ ſupra illos eleuantur. Cauſa eſt, quia in animi qualitatibus immoderata omnia mala ſunt, ut nimia bonitas aut improbitas: non ſic in diuitijs, quia nullus exceſſus nocet. Oportet igitur & dominos loci, & qui ſupra eos eleuantur bene diſponi, atq; inuicem conſentire. Quamobrem ſi eleuentur ſtellæ, quæ conſentiant cum dominis Sortis, etiam melius eſt, quàm ſi ſolæ ſint, quæ dominantur. Et ob id rarò contingit, ut præclaro ingenio & liberali euadant ditiſsimi. In locis commodis igitur à Sole, à mundo atq; familiaribus. Vt

orietales à Sole in angulis, uel saltē secūdo uel undecimo loco, quòd hi succedant alteri nobiliorū angulorū: alterū aspiciāt amico aspectu in domo, altitudine, uel alia propria dignitate.

TEXTVS IIII.

Si ualidi sunt ij, qui fortunæ Sortem guber nant, diuites efficiunt, maximè si à luminibus testimonio familiaritatis corroborentur.

Diuitiæ splendorem magnum afferunt apud mortales, & ob hoc indigent & iuuantur testimonio luminarium, non sic filiorum multitudo aut ingenium. Status igitur diuitiarum ex quinq; rebus habetur. Prima, ut domini loci Sortis sint à Sole orientales. Secunda, ut in angulorum centris. Tertia, ut in proprijs dignitatibus. Quarta, ut Planetæ qui super ipsos eleuantur, cum eis concordent. Quinta, ut domini loci Sortis cum Sole uel Luna conueniant. De conuenientia autem superiùs qualis sit, & quot modis fiat, dictum est. Planetæ igitur dominantes Sorti in angulis, maiores dant diuitias, quàm in proprijs dignitatibus: Sed eò minus stabiles, quò celeriùs ex angulo Planeta exit, quàm è proprijs dignitatibus, etiam si finis extiterit. Loquitur autem hîc propriè de diuitijs omnibus, præterquàm paternis: nam illæ in certis regionibus ad filios necessariò deueniunt, maximè natu maiores: & præcipuè Feuda uocata, ut arces. Quid si ubi primogenitus Feudis succedit, ut in Gallia & Scotia, natu maior habeat dominos Sortis oppressos, secundus autem natu, uel tertius, illustres, & à luminarium consortio etiam firmiores factos, dicemus legem humanam plus posse quàm cœlestem in talibus, uelut contraria ratione in his, quæ ad animum & corpus pertinent, cœlestē plus humana. Nihilominus primogenitus Feudi reditus pignori semper habebit datos, contrà alter reditibus aliunde acquisitis affluet. Antequàm tamē primogeniti con-

ditio

ditionem ſuperet ut æquet, non paruo tempore indigebit quantumuis feliciſsimè natus. Nam & lex primogenitorum ad generales pertinet constitutiones.

Sortem igitur ſub Solis radijs latêre parum aut nihil refert ad malum, ſicut & cum Luna eſſe ad bonum, dominum autem plurimum, ſub Sole tamen propriè, ſi bene fuerit constituta, publica præmia & Regum dona pollicetur: ſicut in Solis quadratis & magis oppoſitis iacturam & amiſsionem bonorum ob fiſcum. Similiter Sub Luna, cùm Sol in aſcendente fuerit, uitam robuſtam, & incrementa patrimonij ex contractatione cum hominibus decernit. Et ſi in trigono Lunæ, aut ſextili fuerit bene collocata, & per rationes publicas. Velut in oppoſito eius, aut quadrato in ſignis non familiaribus iacturas ex contractationibus publicis & conductione. Sol enim adminiſtrationes & magiſtratus ſignificat, Luna eos qui conducunt opera publica. Idem uerò & certiùs continget, ſi loco Sortis illius domini ita fuerint collocati. Sed dices, Ptolemæus uult quòd dirigamus Sortem pro habendis euentibus diuitiarum, hic omnia tribuit dominis Sortis, & non loco? Reſpondeo, oportet intelligere ipſum per ipſummet. Cùm uult, ut dirigamus Sortem, oſtendit debere tamen conſiderare dominos illius principaliter, non locum ex hoc capitulo: Cùm hic dicit conſiderandos eſſe dominos, oſtendit ex Capite ultimo quarti libri, habendam eſſe ipſius loci conſiderationem. Vnde qui occurrunt in directione etiã radijs quadratis, aut oppoſitis, ut ibi docet, ſunt adminiſtratores loci. Attamen ſi ab initio fuerunt contrarij, puta domini loci oppoſiti, nocent. Qui uerò nocent ab initio, utpote ſi Sors ſit in Scorpione, & Sol in Tauro paribus gradibus, Sol non nocet Sorti, & hoc bene nota, ſed eſt illi inimicus, ita ut cùm directione uel proceſſu uel per ingreſſum deuenerit dominium Sortis ad Solem, bona deuoluentur ad fiſcum. Non ergo Sol

nocet

nocet Sorti, quia ab initio radijs oppositis illam afficiat: sed quia cum radijs oppositis illam afficiat, ubi ad illum deuenerit dominium, offendet illam, non quæ est in radice, sed directione, uel processu, aut ingressu. Hoc *autem tantum interest, quòd si Sors afficeretur perpetuò, paupertas & detrimenta significarentur, sicut si domini malè afficerentur.* Non *affecta autē Sorte sic, sed solùm inimicis Planetis in occursationibus detrimēta solùm eueniūt nō semper. Idē de beneficis.*

Eadem uerò regula, ut dixi, in processibus tenet. Sed etsi secundum locum & Iouem considerabis, multúmq; illis tribuas, non errabis. Aliter *me nihil lucratum omnino fuisset necesse, cùm tamen non tam parum sum lucratus, quàm parum mihi ex lucro superfuit. Si igitur ad partem fortunæ respicias, Venus, Mercurius & Saturnus in octaua genitura illi dominantur. Qui cùm sint concordes, & in proprijs locis, & absq; maleficarum testimonio, stabiles & nunquàm defuturas opes decernunt. Quia tamen absque testimonio luminarium & in cadentibus locis omnes, paucas & minùs, quàm mediocres. Et ita semper fuit.*

TEXTVS V.

Verùm Saturnus diuitias largitur per ædificia, nauigationes, agriculturam. Iupiter per ea, quæ ipsi concredita sunt, per præfecturas, per sacerdotia. Mars per militiam & exercitus ductationem. Venus amicorum & fœminarū donis, & beneficijs. Mercurius per eloquentiam & negotiationem. Peculiariter autem Saturnus fortunarum Sorti conciliatus, si cum Ioue configuratus fuerit, hæreditates donat, maximè quando in supernatibus angulis hoc acciderit Ioue occidente

in bicorpori signo, aut applicationem ad Lunam habente, tunc enim ad liberorum procreationem deducti, alienorum hæredes scribuntur.

Quod per se significant, claru est. Cùm uerò nihil sit, quod adeò & repente et multùm diuites reddat homines quàm hæreditates, ob id causam huius tam conspicuæ rei & ab hominibus desideratæ docere uoluit. Magnarum igitur opum & tardè uenientium ac cum multis difficultatibus, duos Planetas maximè diuitiarum significatores causas esse docuit & tardos: hi sunt Saturnus & Iupiter. Et quia per hæreditatem bonum hæredi & malum morienti aduenit, Saturnus pro malefica, Iupiter pro benefica assumendus est, et hæc est prima conditio. Secunda, quòd ambo sint in angulis superioribus: quia hæreditates sunt res magnæ, & conspicuæ præsertim integræ, & locupletum, ideò ut sint magnæ, indigent locis potentibus, quales sunt anguli, & conspicuæ indigent angulis supra terram, qui sunt cœli Medium & occidens. Occidens propter mortem eius qui hæreditatem relinquit, cœli Medium ob magnam felicitatem. In occidente Iouem, in cœli Medio Saturnum constituit. Hæc enim est ars Ptolemæi, ut commutationem & participationem maximè obseruaret. Cùm enim hoc ex concordia Saturni & Iouis prouenire deberet oportet ut alter alteri cedat mutuò, ut etiam mortales in consilijs facere solent. Quòd si omnino in talibus angulis non essent, sed puta in undecimo loco pro cœli corde: legata pro integris hæreditatibus, & in nono minora etiam significaret: idem in octauo pro accidente. Id uerò ad secundū pertinet necessariū. Tertium est, ut Iupiter in signo sit communi uel Luna illi applicet, uel ab eo separetur. Hoc enim significat duo in unum coëuntia. Fit autem multis modis. Vnum enarrat consuetum.

Lacedæmo

Lacedæmoniorum tempore, uir infœcundus deligebat iuuenem, qui cum propria uxore concumberet, itaq; filius natus duos habebat patres, legitimum non naturalem maritum matris. Et naturalem non legitimum, iuuenem à quo erat procreatus. Mortuo legitimo, naturalis cum filio succedebat. Alius modus hoc tempore honestior: frater permittit fratri, ut uxorem ducat, filiiq; & ipse maiori in hæreditatem tum lege, tum consensu succedunt. Alius modus, duo contrahunt fraternitatem, & eorum altero mortuo alter succedit. Vt Mediolani Marcus Antonius Iacobo Baldouino, quos ambos nouimus. De alijs forsan etiam intelligit, qui adulterini filij à matribus coniugi supponuntur. Eodem modo alias mistiones interpretaberis. E quibus est, quòd Saturnus Marti commistus eos facit Chirurgos optimos, si bene dispositi sint, & eorum alter opificio præfectus.

TEXTVS VI.

Ac si quidem stellæ eiusdem sectæ cum ipsis gubernatoribus, gubernationis testimonia ipsæ contulerint, possessiones illabefactatas conseruant. Si verò stellæ contrariæ sectæ eleuantur supra loca dominium exercentia, aut ijs succedunt, labefactationem significant futuram bonorum.

Istud totum declaratũ est superiùs. Si enim dominis opum maleficæ fœlices concordent, rapinis aßiduis opes augebuntur. Si discordent, à latronibus, furibus & publicanis diripientur. Si fortunæ causæ discordent, iudicijs peribunt. Si auxiliabuntur, iudicijs & fide augebuntur. Proprium autem est Marti & Veneri, disperdere opes. Mars per rixas & ludos, & uenationes ac dilapidationes: Venus ob luxũ, scorta, delitias, incuriam, uestes, & talia. Saturnus cum Marte &

Mercurio facit Alchymistas. Qui tandem in monetæ adulterinæ fabricatores transeunt, plerũq; pœnas dantes. Et scias, quòd Saturnus solus propriè paupertatis, imò mendicitatis author est: ut Iupiter non solùm diuitiarum, sed opum & affluentiæ.

TEXTVS VII.

Cuius euentus tempus in genere accipere licet ex stellarum id efficientium ad angulos, & succedentia loca, an nutu.

Annuunt siue innuunt tempus generale stellarum tam dominarum, quàm super eas eleuatarum constitutiones ad angulos. In angulis in iuuentute, in centris statim: in succedentibus media ætate: in cadentibus serò, & in senectute. Vnde etiam in cadentibus habentes fortunarum significatores non omnino de diuitijs desperare debent: Verùm cùm etiam hæc ætas sit breuis & inepta laboribus, in paucis admodum id contingit, & etiam plerunq; parum. Itaq; pauci sunt, qui si ad summam senectutem perueniant, non uideant uariam in diuitijs fortunam. Idem uerò dices de occidentalibus quartis & orientalibus mundi. Et rursus de earum situ in comparatione ad Solem. Manifestum uerò est, quòd pro proprijs temporibus in Sorte profectionem & directionem obseruare
Cap. vlt. *conuenit, ut infrà docebit, non dominum illius: ita ut generalia tempora dominis, propria locis ipsis tribuantur.*

Sed dices, Quónam pacto aliquis ex sceleribus diues fiet, cùm neq; beneficæ scelera significent, nec maleficæ bene dispositæ? Sed uelut cum Saturno Mercurius Architecturam, & cum Marte fabrilem excellentem. Malè autem dispositus maleficus, miseriam nuntiat: nullus igitur locus diuitijs ex flagitijs comparandis relinquetur, cùm tamen plurimi sic ditentur etiam in immensum: Vt illud Iuuenalis:

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus & stantem extra pocula caprum.

Nostra autem ætate non minùs, quàm antiqua sunt frequentes. Respondeo maleficas potentes & bene dispositas hoc facere. Nec artem significant, nisi dominæ sint opificij. Cùm uerò multitudo opum paratur, necesse est, ut dictum est, de hæreditate, beneficam maximè autem Venerem fauere, etiam si scelere id fiat. Nam malefica scelus, Venus autem acquisitionem opum significat. Quòd si nulla adsit benefica, maleficæ uerò opificium non significent, & sint extra proprias dignitates, ualidæ tamen in angulis, tunc puro scelere & à legibus uetito diuitias parabunt. Quamobrem tales diuitiæ rarißimè perseuerant, diuturnæ'ue sunt. Vt cùm furto, latrocinio, moneta adulterina, falsis testamentis, paratur res. Duobus uerò modis res scelere paratur, & non à legibus punito, uelut fœnore, iniustitia, seplasia, aliisq; in tertio de sapientia, technis, dictis: uel cùm maleficæ opificio non præsidentes fuerint ualidæ & bene affectæ, sine fortunarum testimonio: uel cùm ualidæ fuerint, & malè dispositæ, cum testimonio fortunarum. Maximè uerò opes parabuntur, si ualidæ & bene dispositæ fuerint maleficæ cum fauore beneficarum. Maximè autem in diuitiarum acquisitione concursus, et in genitura & in temporibus obseruare expedit.

Caput tertium.

TEXTVS VIII.

De fortuna honoris & dignitatis.

QVæ ad dignitatem et ad hanc beatitatis partem pertinēt, à luminarium statu & satellitum astrorum accipimus, obseruantes eorum familiaritates. Nā si in masculinis signis fuerint ambo

lumina, et in angulis, siue alterum horum maximè conditionarium & stipatum quinq; erronibus erga Solem quidem matutinis, vespertinis verò erga Lunam, reges erunt qui nascentur.

Septem genera status hominum quasi extrema inuicem, quòd maximè distent declarat: per ea reliqua omnia, quæ infinita sunt intermedia, nobis insinuans. Nec *comparando loquitur, sed simpliciter, ita quòd etiam filius rustici hanc nactus genesin, modò uiuat, ad regnum perueniet.* Vt *autem intelligamus ueritatem huius rei, debes scire, quòd luminaria in masculinis signis simul esse contingit secundum distributionem singulis quatuor hominibus, & cum hoc habere* Venerem *&* Mercurium *orientalem singulis 16 hominibus.* Sed *de* Saturno, *ut sit in primo statu, cùm habeat quinq; status singulis 80 hominibus.* Igitur *ut habeat tres superiores in primo statu singulis 2 mille hominibus continget.* Vt *uerò sit in angulis, continget ex 6 millibus uni.* Igitur *per statum* Regium *intelligit statum eius qui præsit 3 millibus hominum.* Nam *cum de* Luna *uel* Sole *loquatur, ad dimidium numeri reducitur.* Intelligit *ergo per reges regulos, more antiquorum &* Arabum, *qui* Reges *faciunt atque appellant unius oppidi dominos.* Quales *sine numero sunt nunc in* Africa *&* India.

Itaq; Ptolemæus *hoc in negotio maximè obseruat rerum ipsarum rationem.* Cùm *enim sub eadem non solùm* Saturni *&* Iouis *coniunctione, sed etiam* Solis *&* Lunæ *innumeri nascantur, quorum uaria est fortuna, rem hanc ad momentum transtulit.* Nam *qui in angulis sunt* Planetæ, *plurimum possunt, quòd res hæc breuißimo tempore duret.* Eóq; *magis, quò in ualidioribus angulis scilicet ascendente et* Medio *cœli:*

Et in

Et in eorum centris. Hoc autem ut rarißimum est, & in immensum augetur & excrescit, donec ascendente luminari in ipsomet fuerit centro, non ita facilè quenquam ad regnum magnum admittit. Ergo Ptolemæus hîc per angulos simpliciter intellectos, etiam Regulos decerni proponit. Quòd si non in angulis solùm, sed etiã in centris eorum fuerint ambo luminaria, tunc de magnis regibus intelliget. Atq; ita sermo hic de primo statu omnium regum, qui tamen non sunt supremi, ut Rex Gallorum, aut Hispaniarum, uel Turca, uel Anglorum, uel Pannoniæ, & multò minus de Cæsare, qualis est noster, est intelligendus. Pro regis nomine autem hîc si Principem dicas, iuxta consuetudinem nostri seculi, clariùs rem percipies. Erunt ergo tales Reges, ut Comes Flandriæ, Dux Austriæ, Dux Mediolani, Rex Bohemiæ solius, & hi inter maximos huius status, ut etiam Rex Aragonum, Dux Florentiæ. Inter mediocres autem Reges huius status, Dux Ferrariæ, Dux Mantuæ. Inter minores, Princeps Bisignanæ, Princépsq; Salerni, Dux Parmæ. Inter minimos autem comes Vgubij, Marchio Istonij. Iam igitur habes, quid per Reges Ptolemæus intelligat, & quomodo: nunc modò causam sententiæ illius exponamus. Luminaria in hoc casu obseruat, quòd dignitates Regiæ omni hominum generi imperent: non sicut alij Planetæ, sic & luminaria certo hominum generi præsunt, sed generaliter omnibus. Nam Saturnus infimæ plebi, Iupiter diuitibus & magistratibus, Mars militibus & artificibus durioribus, Venus mulieribus & mollioribus artificibus, Mercurius studiosis. Quod uerò in masculinis signis sint, hoc facit, ut efficaciores & promptiores ad negotia obeunda euadant. Quo etiam docemur nihil tam facere ad honores & dignitatem retinendam, quantum efficacia & promptitudo in negotijs. Hæc autem ut ad regnum utilia sunt, non tamen in alijs rebus adeò. Nam primùm malos mo-

res in Venereis præstat plerunque hæc constitutio, si modò Venus astipuletur, ut superiùs uisum est. Facit & aliorum contemptores & plerunq; boni & æqui. Et nil curantes, nisi quod ad magnitudinem sui status faciat, & explendum desiderium. Sunt enim tales immodici semper in cupiditatibus & actionibus suis. Nocet etiam, quo ad uitam Lunæ constitutio in signo masculino. Ita nihil est ex quâq; parte beatum: multò minus Principum uita. De orientalibus uerò Planetis à Sole, occidentalibus à Luna, rationem superiùs declarauimus. Similiter & de angulis. Ergo si in Regis filij genitura quæ dicta sunt contingant, non solùm Rex, sed maximus euadet Rex, & regnum suum tanquàm ad id munus natus summa cum facilitate tractabit.

TEXTVS IX.

At si satellites Planetæ vel in angulis ipsi fuerint, vel ad superiorem cœli cardinem configurati, magnam decernunt & stabilē potentiam, orbisq; imperiū: quæ quidem maior erit felicitas, si hæ configurationes dextræ fuerint.

Si per orbis imperium intelligas totius orbis, absurdum hoc erit, quandoquidem ne ullus unquàm toti orbi imperauit: neq; fieri posse, ut quisquam imperet, in libris de Aeternitatis arcanis demonstratum est. Sed nec de maiore parte, ut Cæsaris aut Alexandri Magni, cùm constitutiones hæ, quas hic Ptolemæus proponit, frequentes sint, tales autem principes rarißimi. Quod igitur anteà diximus de regibus paruis, hîc de magnis est intelligendum: Scilicet ut hæc constitutio Regem mundi, id est, qui titulos ferat totius aut maioris partis orbis, significet: Quales, ut dixi, Cæsar, Turcarum Princeps, Aethiopum Rex, Rex Scytharum nostro tempore magnus Cham dictus, Rex Gallorum, Rex Anglorum, Persarum

Rex,

Rex, Sophi appellatus, Cambaiæ, etiam aliique toto orbe celebres. Si tamen luminaria in centris præter id horum sint angulorum, fient tunc Reges maioris partis orbis, ut olim fuit Augustus.

Illud etiam animaduertere decet, quòd Ptolemæi tempore, Romani Imperatores orbis hoc modo erant principes, sed hoc à generali constitutione Imperij Romani ortum trahebat. Quo fit, ut uerisimile sit Ptolemæum uidisse genituram Augusti, & Tiberij, quam habuerat Thrasibulus Mathematicus, & C. Caligulæ, & Neronis, & Claudij, & Domitiani. His enim omnibus ab astrologis prædictum fuerat imperaturos. Fuerant autem hi proximi ætati Ptolemæi et paulò ante illum. Credendum est igitur Ptolemæum obseruasse in illis hoc commune, quod dixit. Similiter & forsan in genituris regum Persarum, Xersis, Artaxersis, tum Aegyptiorum Ptolemæorum atque etiam Mithridatis Antiochiue & forsan Alexandri Magni. Nam non tamen absolutè de mundi regibus pronuntiasset sola ratione absque experimento fretus. Fuit enim Ptolemæus magnus supputator, & temporum, & motuum astrorum, iámque condiderat libros Magnæ compositionis, ut in procemio huius libri apparet. Itaque dictum hoc de mundi regibus, tum ad centra angulorum, tum ad constitutionem generalem illius ætatis referendum erit. Poterit enim iam maximum imperium in unum coisse, & hæreditario iure transferri in successores, & tunc erit difficillimum alteri, qui ex ea familia non sit, hoc obtinere. Poterit rursus non coisse imperium in unum, ut Nini tempore, & tunc erit difficile, perfecit tamen hoc Ninus Assyriorum Rex, ut regnum maximè partis orbis occuparet. Sicut Alexander magnus Persarum, quod iam uni familiæ tributum erat: licet Darius ille quem Alexander uicit, non fuerit è stirpe Xersis uel Artaxersis. Vnde difficilius

fuit Alexandro imperium illud occupare, quàm Nino: nam à generali constitutione sub qua Persarum imperium coaluerat, Alexander prohibebatur. Difficillimum autem est generalem constitutionem à priuati genesi, ut in secundo libro superiùs docuimus, superari. Quandoq; autem imperium coaluit in unum nulla certa familia dominante, ut Romanum post extinctum Neronem, qui Iuliorum ultimus fuit, & tunc longè facilius est ex genesi imperium orbis assequi, ut Nerua, Traianus, Galba, Otto, Vitellius, Seuerus, Alexander, Seuerus Afer, Maximinus, multique alij.

Sed iuremerito dices, Cùm eodem momento tot in orbe nascantur, multi erunt totius orbis domini, quod & experimento & rationi repugnat. Imò neque unquàm uisum est duos uel tres ad unguem unius ætatis, uel simul uel altero alteri succedente maxima regna occupasse. Quod tamen necessarium esset, ubi uera essent, quæ à Ptolemæo dicuntur. Respondeo, quòd natura ordini uniuersi prouidit, ròque tales primum eueniunt constitutiones: Et eorum qui nascuntur tunc pauci supersunt, quod superiùs declaratum sit, eos qui in centris habent luminaria, plerunque non nutriri, aut oblæsos esse uitiisq; tum animi, tum corporis detineri. Vnde prohibentur à maximis non solùm negotijs, sed sæpiusetiam à mediocribus ac minimis. In eadẽ etiam regione non contingit fermè duos eodem momento nasci. Neq; ego in uita uidi duos, qui eodem horæ momento nati essent, nedũ postmodum duos tam claris genituris. Plurimi etiam ab infantia pereunt propter parẽtum, ut uidebimus geneses. Eorum uerò, qui tandem supersunt eodem momento geniti ob natalium discrimen, alij quidem momento obtinent regnum, ut Seueri Afri tempore Albinus et Fescenius Niger: Et Galieni tyranni triginta, quorum quilibet nomen Cæsaris usurpauit: Alij uerò non per se assequuntur imperiũ, sed uices eorum, qui poßident, gerunt.

Quo

Quod uerò ad textus explicationem attinet, difficile uidetur intelligere Planetas esse à Sole orientales, & in angulo cum Sole & sub radijs non esse, nisi Sol in ipsius anguli extremo fuerit, quod uix uerisimile uidetur, cùm tunc non ualidus esset, sed imbecillis? Respondeo, quòd primò hoc in occidentalibus Planetis à Luna nullam habet difficultatem: Rursus si ijdem in alio angulo præcedente fuerint, ut Sol in ascendente, satellites in cœli Medio. Tertiò contingere potest, cùm ipsi cœli Medium respiciunt ex secundo loco uel tertio, Sol autem fuerit in imo cœli, uel satellites in duodecimo, Sol in ascendente. Neque uetat quin in regionibus finitoris obliquioris Sol sit ualidus in angulo, & in eodem uel quinque gradibus anterioribus: Planetæ & fixæ (nam & de his quando fuerint nobiles, intelligimus) appareant orientales in primo statu & ualidißimæ, tamen maximè ob latitudinem. Quæ autem sint ualidißimæ, docuimus in libris astronomicis. Neque etiam uetat, quin quando Planetæ sub Sole fuerint, licet sui ratione sint imbecillißimi uiribus omnibus Soli traditis, regnum decernere non poßint. Nam Sol uel Luna, ut in initio huius capitis docuimus, regnorum possunt esse authores, non alij Planetæ.

Cur autem dextros radios sinistris præposuerit, non est, ut putat Haly, quòd generaliter sint ualidiores, cùm superiùs sit declaratum inter Planetas radium dextrum esse imbecilliorem. Sed hìc cum loquatur de aspectu Planetarum ad cœli Medium ad quam defertur non proprio motu sed firmamenti, constat dextrum radium sinistro esse ualidiorem: cùm de radijs loquimur Planetarum ad domos, cùm uerò ad Planetas uel fixas, sinistri sunt præponendi. Superiùs dictum est, quòd radij dextri contra succeßionem signorum tendunt, ut ex Tauro in pisces, sinistri secundum, ut ex Tauro in Cancrum. Cùm igitur motu primi mobilis Planeta,

qui est in Tauro in prima, uadat ad Piscium locum in undecima, patet propositum. Vnde liquet Ptolemæum uelle, quòd Planetæ in hoc casu ualidiores sint in duodecimo loco, quàm octauo, in primo quàm septimo, in secundo quàm in sexto, in tertio quàm in quinto. Ex his enim locis cœli Medium respicere contingit, licet non ubiq; gentium, nec semper.

TEXTVS X.

Si verò alijs ita habentibus Solus Sol in masculino, Luna verò in fœminino signo & angulare alterum lumen solùm extiterit, duces tantùm nascuntur vitæ, necisq; domini. Si ad hæc ne laterones quidem Planetæ angulares fuerint, neque cum angulis aut configurati, magni tantummodo & natalium splendore conspicui, aut præfecturis, aut exercituum ductationibus, minimè verò ducatibus illustres. At si luminaria quidem in cardinibus non sint, cardinales tamen satellites Planetæ extiterint, aut cum angulis configurati, in illustrioribus quidem dignitatibus non constituentur, in ciuilibus tamen hi promotionibus, & in sui generis vitæ mediocritate excellent. Si neque stipatrices stellæ cum angulis coniunguntur, obscuros homines & nullis honoribus promouentes decernuntur. Extremè verò abiecti & infelicibus animis nascuntur, quibus neutrum luminare in cardinibus, neque in masculino signo reperitur, neque stipatur à beneficis.

Decla

Declaratis duobus statibus principalibus, quorum praecedens est sublimis, & potentißimus, nunc declarat quinque alios status. Nec in ulla alia causa tam diligẽs fuit Ptolemaeus, quàm uitae, & hac. Vitae quidem, quòd ea sit omnium aliorum fundamentum: & etiam, quòd pulcherrimum de Astrologo exemplum praebeat. Honorum uerò, quòd illis omnia bona succedant, diuitiae, amici, gloria, coniugia nobilium, inde, ni steriles fuerint, praeclara soboles. Denique post corporis incolumitatem felicitas in humanis gloriae comes est. Et quanquàm Aristides & Phocion & Camillus, & Cincinatus & Fabritius & Scipio maior, & alij multi honores adepti sint maximos cum summa paupertate: constat tamen potuisse illos, si uoluissent, omnino diuites esse. Phocion enim magna auri talenta, quae salua authoritate accipere poterat, oblata ab Alexandro spreuit. Sic cuique horum occasio affulsit diuitiarum, sed illi gloriosius duxerunt tantos magistratus gerere in summa paupertate, quàm cum diuitijs: Non solùm ob raritatem, sed quòd hoc esset certum testimonium ingẽtis uirtutis, datos honores pauperrimis, & singularis innocentiae pauperes abdicasse se à magistratibus summis. Tertius modus à secundo differt, quod unum tantùm luminare habet in angulo ac in masculino signo. Memineris uerò, ut dixi, hic loqui Ptolemaeum de his, qui propria uirtute emerserunt: Vt Frãciscus Sfortia primus, Castrutius, Iacobus Triultius, Hieronymus Moronus, Iacobus Medices, omnes praeter secũdũ, ciues nostri. Non de his qui concordia cum potentibus genituris creuerunt, ut Cosmas Florentiae princeps: qui partim successione, partim consensu geniturae suae cum Caesaris genitura adeptus est regnum. Et Maximilianus Stampa consensu geniturae, ut diximus, cum genitura Francisci Sfortiae secundi iam Principis Mediolani. Itaque te iterum monuisse uolui quemadmodum de diuitijs feci: aliter uel in magnos incideres

errores,

errores, uel falsò Ptolemæum damnares. Sicut enim contingit mori in magna clade multos quorum genituræ longam uitam pollicentur, & direpta urbe euadere pauperes, qui dominos Sortis in cœli Medio habent: Ita in constitutione communi uni genti quæ recipit principes ex una familia, contigit ex eadem causa, quæ est consensus genituræ cum communi illa constellatione, non simplex, ut quidam crederent, & egregiè rursus deciperentur, sed deductus per perpetuos concursus directionum & progreßionum ac reuolutionum, in quibus continua succeßione fit commutatio locorum principalium, fieri quosdam principes, quorum genituræ uix mediocri fortunæ sufficere uiderentur. His igitur hoc contingit, ut si filij egregijs genituris suffulti succedant, regnum non minus quàm uirtute partum roboretur & augeatur: Si uerò filij genitura patris genituræ similis est, eisdem artibus regnum retinetur quibus partum est, non tamen augetur: Quoniam iam deductio illa cum generali constitutione interrupta est. Si autem filij genitura discors sit parenti, ut Dionysij iunioris olim cum Dionysij parentis, & filiorum Pysistrati cum patre, & filij Periclis cum patre, & nostra ætate Ferdinandi filij cum Alphonso patre Rege Apuliæ & Neapolis, & Ludouici Sfortiæ cum Francisci primi patris, semper regnum illud corruet, & filius eo priuabitur, etiam si pater non consensu, sed uirtute parauerit. Quamobrē cùm plurimi sunt filij, si Regnum habenti meliorem genituram & magis concordem cum genitura parentis, & hora, in qua regnum adeptus est pater, re ut aliâs dixi, & potestate non ceremonijs, tunc regnum illud proculdubiò in illa familia seruabitur. Et hoc est, quòd Ottomanorum familia tamdiu seruat regnum illæsum, quod fortiori & promptiori atq; efficaciori pater filio relinquit. Id autem ex experimento dignoscit. Sunt etiam qui dicant peritos astrorum consulere. Nā ea gens, ut par est, astra

diligenter obseruat ut audio. Quicquid sit, si ea regula seruetur, regna nec transferentur nec desinent. Quòd si plures habeat pater filios, & primus adeptus regnum, minus congruentem genituram regno habuerit, & minus efficacem (nam ut dixi clarum est sententiam Ptolemæi esse regnum efficacia constare) secundo aut tertio filio, tunc nisi concordent genituræ efficacioris cum principis fratris genitura, regnum illud proculdubiò euertetur. Ideò tutißimum regnum est in quo hæres regni est filius efficacior, seu qui habet genituram, ut dixi, cum illis tribus conditionibus, congruentem scilicet primi Regis geniture, primæ horæ, qua regno potitus est & luminaria in signis masculinis & angulis, cum Planetis alijs orientalibus à Sole, uel occidentalibus à Luna, in angulis uel cœli Medium respicientibus. Et hæc omnia ut etiam Haly aduertit Ptolemæus inclusit in tertio libro in his uerbis (Et plurimum ualet in peculiarium prout uniuscuiusque conditio requirit casuum decretis) Et in secundo rursus ibi (Iam cum necesse sit summitti imbecilliores naturas ualentioribus &c.) Tex. 1. Tex. 2.

Quartus ergo status est (ut ad ordinem redeam) cùm unum luminare est in signo masculino & in angulo, aliud in fœminino, & extra angulum. Idem fermè esset, sed paulò debilius, si quod est in fœminino signo, esset in angulo, & quod est in masculino, extra. Ex hoc patet causa, quòd effœminati, ut Sardanapalus, & Pathici, ut Heliogabalus, non sunt omnino idonei regno, quia tales habent ambo luminaria in fœmininis signis, ut in præcedenti capite uisum est. Et ego cognoui principem muliebria patientem, & certè uiuus quod raro contigit, regno exutus est. Et hoc est uerum de regno, quod solum proprijs uiribus, non alia authoritate suffultum sit. Ex hoc etiam manifestum est, cur plus poßit ad amißionem regni effœminata conditio morum, quàm auaritia uel crudelitas. Vt etiam nostra ætate in quibusdam uisum est.

Quin

Quintus status ad unguem ad primã pertinet geniturã, ubi nec Sol nec Luna in angulo est, Saturnus tamen & Iupiter & Venus in angulis. Hi ergo non nouum adipiscentur regnum, sed suam conditionem à parentibus relictam retinebunt, sutor sutoriam, eques equestrem, Senator Senatoriam, Rex Regiam: Et in sui generis mediocritate excellent: inter compares, scilicet, sutor inter sutores diuitijs & authoritate præualebit: Rex inter reges sapientia, diuitijs, apparatu rei bellicæ, obedientia, regniq; amplificatione.

Sextus status est eorum, qui ad honores non sunt apti, sed in suo genere sunt obscuri, atque quodammodo incogniti. Contingit hoc, cùm neq; luminaria nec stipatrices stellæ in cardinibus fuerint. Tales enim omnino abiecti & humiles sunt inter suæ conditionis, ut dixi homines. Nec ex duodecim exemplaribus genituris ni fallor ullam excipere nossem huic congruentem statui præter nostram. Status enim uniuscuiusque describentur. Ex quo liquet non debere homines desperare, maiora quàm pro astris expectentur, cùm Ptolemæus hos status ad hominum existimationem ac cæcam fortunam referat, non ad eam, quæ ex uirtute oritur, gloriam, tum etiam honores. Itaq; cùm ego repugnantibus astris nomen quidem inter eruditos essem consecutus, non tamen mihi pro tot laboribus, uel semel eligi ad ullum officium inter collegas collegij contigit: nec apud aliquem principem in aliquo esse gradu, cùm tamen tot nebulones dignitates apud illos sint consecuti. Et qui omnino non solùm imperiti sint & habeantur, sed etiam in opere infelices. Vt contrà de nobis cuius doctrinam non solùm fatentur, sed opera admirantur, & tamen consuetudinem, mirum certè dictu, non solùm negligunt, sed abhorrent. Ita liceat nobis astrorum uim non solùm fateri, sed admirari. Si ad causas inferiores referas, uix queas inuenire. Sunt maleuoli, sunt inuidi: nemini desunt obtrectatores

tores

tores & qui uerè habeant illis, quod obijciant, cùm mihi non poßint. Sunt alijs amici & qui laudarent, at nec mihi defuerunt. Quid igitur? ex astris hoc est. Quo factum est, ut æquo animo ista uiderim, semper tulerim: intelligens nec uitio meo nec aliorum crimine ista contingere, sed Superûm uoluntate. Sed iam ad septimum statum transeamus.

Hic adeò miser est, ut etiam si in potentis uiri filium incidat, eum adeò deprimat, ut omnino abiectus sit. Atq; ideò ad unguem primo & secundo contrarius, qui etiam mendicorum filios euehere possunt. Constat autem hic status ex tribus. Primum horũ est, ut utrũq; luminare ab angulis cadat. Hoc præcipuè ad corpus pertinet: tales enim plerunq; morbosi sunt & debiles: & præsertim si in sexto uel duodecimo loco fuerint. Vnde ob hoc & ad labores inhabiles & contempti habẽtur. Hoc uerò & nobis nocuit, cùm minus firma ualetudine nec seruire Principibus possem, quibus boni species plus placet quàm bonum: & obsequium quàm artis excellentia. Facit etiam eos qui in aßidua peregrinatione uersentur & exules, quod etiam existimationi obest. Secundum, ut luminaria sint in signis fœmininis. Hoc animum deijcit à magnarum rerum cogitatione nec sinit prouincias magnas aggredi, redditque inefficaces, quo uitio ad gerenda negotia magna nihil est deterius. Facit etiam contemptos, nec tales, ut ab his aliquid magni iure poßis expectare. Tertium, ut luminaria à nullis stipentur beneficis, aut concordibus syderibus. Facit hoc, ut ab omnibus deserantur, & contemnantur, amicorum omnium præsidio destituti. Pertinet hoc igitur ad fortunæ bona. Cùm igitur tales ex prima conditione bonis corporis careant: Ex secunda autem animi bonis: Ex tertia etiam fortunæ, meritò hi in extremo miseriarum sunt collocati. Sufficiet etiam quandoque ad septimi status constitutionem extrema quædã animi aut corporis calamitas, ut cæcitas

citas innata, resolutio totius corporis aut linguæ, amentia, aut immoderata peruersitas cum timiditate. Habes igitur *septimi status non solum conditiones sed & causas.* Ita *egregia aliqua animi conditio, ab extremis existimationis statibus aliquot, contraria ratione, liberat.* Quòd *facilè, si ut oportet, non tantùm uerba* Ptolemæi, *sed etiam causam & rationem illorum diligenter perscrutatus fueris, intelliges.* Vnde *etiam educatio plurimum potest in corrigendis ac leniendis astrorum decretis: modò non tantum illi tribuas, ut ex uno extremo in aliud posse transferre speres.* Verùm *animi innata uirtus, cum educatione plus satis potest.* Et *licet non uerè, specie tamen quadam ad contrarios extremos status & quasi per umbram nonnunquàm transferre solet.* Non *tamen tales sunt.* Iuxta *hos status duo digna animaduersione diligenti notanda sunt: quorum alterum est, quòd luminaria significant ipsam dignitatem & statum: laterones autem eos, qui illius statui atque existimationi suffragantur.* Qui *si in angulis fuerint, potentes erunt, alibi debiles pro loci conditione: beneficæ, fidæ, maleficæ, inconstantes & quandoque infidæ.* Alterum, *quòd quilibet status comparandus est statui parentum hora natitatis & ei qui per leges necessariò ad filium ipsum post illorum obitum deuoluitur.*

TEXTVS XI.

Hæc igitur in genere propositæ considerationis descriptio dignitatum veluti excellentiam quandam constituit. Mediocres verò constitutiones quæ infinitæ sunt, coniectari oportet de forma ipsa tum luminum, tum stipationis ipsorum propria variatione, déque satellitij dominio.

Generales constitutiones tanquàm terminos proprijs finibus distinctos intelligit. Vt non sint excellentes hi termini per se singuli, sed ut spatijs manifestis ac magnis distinguuntur. Sed mediæ constitutiones sunt inter hos fines, inter quos cùm sint septem termini, erunt sex spatia, quorum unumquodq; egregiam & manifestam habet latitudinem. Hi igitur intermedij status ex tribus cognoscuntur. Primus est modus, quo luminaria sunt disposita in centro anguli, in medio, in fine, in initio succedentis medio fine, in cadentis initio, uel medio in decimo, uel septimo loco, infra terram uel supra: Quódque sint in dignitatibus suis, Sol in igneis, Luna in aqueis: uel contrario modo, Luna supra terram maximè nocte uel infra: Luna in masculino, Sol in fœminino, uel contrario modo: quæ ordines non mutant, sed in eodem ordine eleuant aut deprimunt. Secundus est ex qualitate satellitij beneficarum uel maleficarum, concordantium aut contrariarum in suis dignitatibus, aut casibus potentium, uel debilium, multarum aut pauciorum, dominantium locis luminarium, uel inimicarum congruentium situ & tempore, uel dißidentium. Tertius est, qui decernit qualitatem & causam existimationis. Et hic sumitur à domino signi satellitij. Præponatur carpentum, inde, qui respicit locum & dominatur in loco, pòst dominus domus si nullus aspiciat locum satellitij ex dominis, nec ibi carpentum habeat. Quòd si dominus domus sub radijs Solis fuerit, dominum trigoni in honoribus domino altitudinis iuxta Ptolemæi sententiam præponemus. Vltimo loco est dominus finis. Atq; ita ubi plures dominarentur atq; respicerent, ordo statuendus est.

TEXTVS XII.

Nam hoc si constiterit circa beneficas eiusdémq; conditionis stellas maior ipsis dignita-

V tibus

tibus authoritas & conſtantia accreſcit. Si verò circa contrarios aut maleficos humiliora & incertiora omnia.

Satellitij dominus ſi ſit benefica & concordet cum ſatellitibus, eſt primus ac firmißimus ſtatus. Inde ſi concordet, non ſit autem benefica. Tertius, cùm benefica quæ non concordet. Quartus, ſi benefica diſcordet. Quintus, ſi malefica non concordet. Vltimus & peßimus, cùm malefica diſcordans dominabitur. Tunc enim omnia bona peruertet & turbabit, mala augebit.

TEXTVS XIII.

Futuræ dignitatis genus de ſtipantium aſtrorum peculiari natura coniecturabimus. Quandoquidem Saturnus ſatellitij præfecturam nactus ex opum cupiditate & reconditis diuitijs, potentiam conciliat. Iupiter verò & Venus gratia, donis, præmijs ac magnificentia. Mars expeditionibus, victorijs, ſubditorum terrore. Mercurius intelligentia, eruditione, cura, ordinéq; ſuarum rerum.

Verbum δορυφορούντων & κυρείαν τῆς δορυφορίας ἔχων, magnam attulit ambiguitatem. Videtur enim à ſtipantium natura ſumendum genus cauſæ dignitatis: Inde in ſequentibus uerbis potius à natura domini ſatellitij. Illud etiam difficillimum uidetur, ut à natura ſatellitij cauſam ſumamus, quæ pluribus conuenit neceſſariò atq; diuerſis. Quoniam non poteſt eſſe ſatellitium, niſi plures ſint Planetæ luminaria circundantes. Nec cauſa dignitatis à pluribus ſumenda eſt, ſed ab uno plerunque. Haly ob id more Arabum & etiam, quia iure

iure meritò hoc omnes torquere posset uerè exposuit omnia concilians digniorem in satellitio, qui etiam illi præsit: Sed sæpe accidit, ut qui præsit è satellitio non sit. Ob id igitur recipiendam Haly sententiam existimo, ut qui præest è satellitio eligatur. Si nullus præsit, potentior in satellitio. Vltimò, si omnes debiles extiterint, dominus satellitij. Vel si dominus satellitij sit, alter uerò in eo potentißimus, uterq; habendus erit. Exemplum in secunda genesi (nam ut bene Frimicus dixit Imperatorum & Regum geneses quoquomodo astris non adeò subijciuntur. Et uerè, quoniam etiam Regni initio subiacent, non tantùm propriè genituræ, idcirco fit, ut de Regibus circa corpora & animos prædictio extendatur. Rex uerò magnus augere potest, & minuere existimationem, mutare non potest, quæ cum regno ipso coniuncta sit. Quanquàm, ut dixi, ea maxima futura sit etiam præter regni ordinem, quia tamen non adeò conspicua est genesis uis in regibus propter regni maximam illustrationem, eam silentio nunc transmitto) Satellites sunt Iupiter, Mercurius, Venus, ex his Venus præficitur, nam est sublimis & in suo trigono orientalis matutina, Mercurius occidentalis uespertinus, & Iupiter in ultimo statu. Sed & Venus præest loco Iouis. In prima Saturnus est proximior Soli, Venus centro, utrunque sumendum existimarem, æquali fermè authoritate. In tertiæ satellitio præest Sol, Mars, Iupiter, Mars Ioui commiscetur. Sol autem cùm præsit, illustrem facit natalibus, hoc est communi ratione. Ita intelligendum est, quod Ptolemæus prætermisit. Nam si Luna præsit, erunt uelut cursores, ac tales, qui uulgari comitate omnibus noti fiunt.

*

Caput quartum.

TEXTVS XIIII.

De actionibus seu opificio nati.

Vis verò opificij moderationi praesideat, è duobus colligitur: Sole nimirum & signo quod coeli fastigium obtinet. Videre enim oportebit stellam quae matutino primo radios Solis exit. Et eam, quae coeli culmini conciliatur, maximè quando Lunae se applicat. Et si idem Planeta vtroque iure potitur, hoc solo vtendum. Sic si vtrunque neuter habet, eo qui alterum habet, contentum esse oportet. Si verò vnus proximè apparuerit & alter Medio coelo aut Lunae conciliatus sit, vterque in consilium adhibendus est. Primas tamen partes tribuemus ei, qui plura ad dominandum suffragia adeptus est. Quemadmodum in prioribus diximus. At si nullus reperitur huic muneri idoneus, nec mane visus, neque in coeli culmine constitutus, dominum Medij coeli accipiemus vt officium aut exercitium, studiumque nati cui vacare consueuit, quando scilicet commodum est cognoscamus. Solent enim ex huiusmodi constitutione otiosi plerunque pronasci. Hac igitur ratione inuestigauimus,

gauimus, quæ'nam stella actionibus, opificióq; nati formando idonea sit.

Illustrem conuenit esse statum stellæ, quæ opificium decernit, quo homines uitam ducunt, existimationem retinent, & totum uitæ tempus in eo consumunt. Quòd in nulla alia humana actione aut adiuncto inueniri potest. Illustres autem stellæ status magis esse non possunt, quàm si nuper ante Solem oriatur pura & syncera iam substantia, & omnibus conspicuæ, aut si cœli Medium teneant. Quo fit, ut talibus opificium aßignetur. Vt quòd magis moueat hominem ad studium illud. Quare stellæ quæ sub radijs latent, studia, non opificia decernunt. Tales uerò non adeò inclarent, quanuis ea in disciplina celebres Mathematici, naturales Grammatici & qui scribendo noua comminiscuntur, ut solent pictores, sculptores, Medici, et prioribus longè uiliores. Quamobrem distinguere hîc oportet. Nam si debeat quis nomine exercitationis multum inclarescere, & simul scire necesse est, ut Planetam unum opificij authorem habeat sub Solis radijs, alterum in primo ortu. Velut in quarta genitura Iupiter est in primo ortu, Mercurius autem sub radijs, ut ex tabula ortus & occasus adiecta uidere licet. Qui uerò Planetam sub radijs tantùm constitutum habent, erunt nec uidebuntur, ut in octaua genesi. Quòd si in cœli Medio uel primo ortu author opificij extiterit, uidebuntur quidem, nec erunt. Cuius rei exemplum ponere superfluum existimo, cùm nullibi copia horum desit. Et si unquàm aliâs nunc etiam magis, ubi uerißimum est illud Horatij:

Scribimus indocti, doctiq; poëmata paßsim.

Verùm si nullus Planeta sub radijs optimè collocatus fuerit, nec etiam in primo ortu, aut cœli culmine, nec sciet ille prorsus quicquam, nec exercebit. Ptolemæus igitur qua-

tuor ordines eligendi officij dominum proponit. Primus, cùm idem fuerit Planeta radios Solis exiens, qui & in cœli culmine: Et eò magis, si etiam Lunæ se applicuerit. Secundus, cùm unus tantùm Planeta uel Solis radios exierit, uel in cœli Medio fuerit: Ille enim efficax erit & solus eligendus, quia solus est. Tertius est, cùm diuersi Planetæ diuersas ex his tribus habuerint conditiones, uelut quòd unus primùm de sub radijs Solis exeat, secundus sit in cœli Medio, à tertio Luna defluat (Hoc enim est Lunæ illum se applicare) omnes eligemus: potentior tamen est primus, inde secundus, demum tertius ultimus est. Sed uidendum est etiam ex his qui in loco Medij cœli & Lunæ præter id plures habuerit dignitates, atque is præponendus est omnibus. Quartus est cum nec primò oriens Planeta est, nec in cœli Medio, tunc enim eum qui plus in eodem cœli Medio potestatis habet accipiemus. Ex quo patet quòd eum à quo Luna separatur Ptolemæus contemnit quasi præponítque uicem gerentem eius qui est in uertice (is est qui cœli Medio dominatur) ei à quo Luna separatur. Admonet autem nos quod tales quibus nec Planeta radios Solis exuit primùm, nec in cœli est Medio, plerunque uacui sunt ab exercitatione, solis intenti studijs aut delitijs. In nostra genitura Mars exercitij est significator. Est enim in aspectu Lunæ dominus cœli Medij & orientalis à Sole. Quia tamen neque primùm è Solis radijs exit, nec est in cœli Medio, significat non pro studijs exercitationis assiduitatem. Quod impedimentum & ab astris & à contemplatione contigit. At dices, Reges officijs & artibus carent, hi uerò plus alijs, ut in præcedenti capite uisum est, Planetas primò orientes in angulis habent? Respõdeo, quòd oportet per officia et artes intelligere publicam actionem, qua minùs Reges carent, quàm alij. Quidam enim administrant ius, ut Claudius Imperator: Quidã exercent se corpore et pugna,

ut Maximinus: Quidam musica, ut Nero: Quidam machinis conficiendis rei bellicæ, ut C. Cæsar: Quidam otiosi, ut Domitianus: Quidam pictura, ut Alphōsus Rex Aragonum: Quidam torno, ut Hercules Ferrariæ Princeps: Alij studijs, ut Antonius Philosophus. Igitur exponit qui sint otiosi. Oportet autem consentientes artes dignitati tribuere. Ob id enim caput de dignitate statim subsequitur caput de opificio. Hæc igitur sunt, quæ opificium & quantitatem eius significant & genus. Propriam autem quandam fortunam sic describit.

TEXTVS XV.

Quales verò futuræ eæ sint ex propria trium stellarum Martis & Veneris, & Mercurij, signorumq́; in quibus vagantur natura censendum est. Mercurius enim opificium gubernans, vt ita per exemplum dicam, scribas efficit, grammaticos, à rationibus, doctores, mercatores, numularios, vates, astrologos, sacrificos, ac omnino in literis & interpretatione vel in datis & acceptis occupatos. Et si illi Saturnus suffragatur, alienorum bonorum moderatores, somniorum interpretes, in templis desidentes, ibique vaticinijs veluti furore diuinitus sint correpti, victitantes. Si Iupiter, legum latores, rhetores, sophistas, cum magnatibus conuersantes.

Venus quando actiones regit, efficit homines odoribus florum aut vnguentorum, vino, coloribus, tinctura, aut aromatibus, aliisq;

id genus operam nauantes. Qui videlicet vnguenta vendant, texant corollas, hoſpites recipiant, mercatores pharmacopôlas, textores, qui aromata diſtrahant atque pigmenta, pictores, veſtiarios. Si illi Saturnus ſuffragatur, mercatores rerum ad uoluptatem, fruitionem, & ornatum pertinentium: Incantatores verò & veneficos, lenones, & hinc victum quæritantes. Si Iupiter, athletas, victores in certamine, honoratos, mulierum opera euectos. Mars verò cum Sole configuratus, ignibus operantes efficit: coquos videlicet, fuſores, vſtulatores, æramentarios, fabros. Si Sol abeſt fortè, per ferrum operantes, vt nauium cōpactores, fabros, agricolas, lapicîdas, quique lapideas ſtructuras ædificēt, gemmarios, lignorū fiſſores horúmve miniſtros. Et ſi Saturnus ipſi ſuffragatur, nautas, & qui ſentinam exhauriunt, cloacarum expurgatores, milites, coquos, qui balneis & lotionibus præſint. Si Iupiter, milites, calones, publicanos, hoſpites, publicos portitores, victimarum cæſores.

Omnis ars quadam cum felicitate tractatur, nec tarditate tanta indiget, ut Iouis aut Saturni circuitus peragatur. Ob id à qualitate opificij decernenda, duo ſuperiores Saturnus & Iupiter exploduntur. Sed & luminaria tum ob nobilitatem, tum ob cōmunem naturam ut in ſecūdo huius apertè explicauimus. Cùm igitur quatuor Planetas è ſeptē exemeris, iure merito tribus ſolis Planetis opificij qualitas eſt aſcribenda. Hi

da. Hi sunt qui reliqui sũt scilicet Mars, Venus, et Mercurius.

Opificiorum autem genera tria sunt, laboriosa, industriosa, uoluptuosa & delicata. Laboriosa soli Marti conuenire poterant, qui est Planeta superior & magnæ molis & rudis. Ideò etiam à talibus opificijs sumuntur boni milites. Mercurius ob paruitatem, Venus ob mollitiem non poterat præesse agricolis aut fabris ferrarijs. Industriosis Mercurius præest: & maximè his, quæ ad animam solùm pertinent, ut supputare, metiri, persuadere, mederi, disputare, & si quæ sunt affinia his, leuique labore perficiuntur: ut scribere, & docere. Hæc enim corpore licet perficiantur, maximam tamen partem in anima repositam habent. Mercurius uerò animæ præest, ut uisum fuit. Quæ uerò mollia sunt & delectant, Veneris sunt opera.

Rursus quia in opificijs est substantia & quantitas, quæ determinatur à Planeta, ut dictum est primùm exeunte Solis radios, aut cœli Medium poßidente, est etiam qualitas quæ ab uno horum trium decernitur, contingit ut quilibet Planeta ex his tribus commisceatur alteri, uel idem sit, & qualitatis & quantitatis significator atq; substantiæ. Voco substantiam, quòd quis uelit opificiũ exercere. Relinquitur igitur, ut si solus non præsit, ut alteri commisceatur non ex dictis tribus, nam mistum fiet opificium aut multiplex, igitur Saturno & Ioui poterunt solùm commisceri. Cùm igitur sint tres significatores, & quilibet solus, aut cum Saturno uel Ioue poßit misceri, erunt nouem modi: Inde unus cum Sol & Mars miscentur, fient igitur modi decem simplicium opificiorum, qui positi sunt in textu. Nouem uerò compositos infrà explicabit, ut sint in uniuersum 19 modi. Vnum prætereà Ptolemæus insinuauit inter simplices sed non explicauit, quem Haly exposuit, cum Venus ita aptè Lunæ sicut Marti Sol misceatur.

Dixit igitur in quadam genesi, Venus fuit opificij significatrix in Libra, quæ est propria domus & exaltatio ac trigonus Saturni. Et Venus iuncta fuit Lunæ debili, & ibat ad Saturni sextiles radios in fine signi & sexto loco. Quia igitur erat Venus, significauit texturam rerum pictarum, & ob Lunam lotionem talium, & ob Saturnum & domus casum uilium. Et ita texebat & lauabat res pictas, uiles, & parui pretij. Eodem modo duos alios in compositis intelligere expedit, ut sint 11 simplicia opificia, totidem composita. Et postmodùm mista erunt tria alia simplicia, ut Mars, Saturnus & Iupiter & totidem composita, ut sint omnia 28. 14 simplicia, & 14 composita. Et post mista ex tribus qualitatibus, scilicet Marte, Venere, Mercurio solis, aut cum Saturno uel Ioue uel utroque: Et ita quatuor modis. Vt sint modi in uniuersum 32.

Quomodo autem misceantur, non dixit: Et Haly causam errandi dedit, quia ponit principalem significatorum unum ex tribus, scilicet Martem, aut Venerem, aut Mercurium, inde commiscere uidetur Saturnum uel Lunam, ut in exemplo: Sed neq; Ptolemæus hoc uoluit, nec Haly dixit. Primus significator est generalis, ut mihi Mars, & in quarta genesi Iupiter & euidentius. Inde uidere oportet quis ex tribus Planetis dictis alius commiscetur principali: in nostra etiam si nullus commisceretur, Mars esset significator, quia est unus è tribus illis, tamen miscetur Soli, Lunæ, Mercurio & Ioui. Iupiter enim finis est dominus: Finis autem hac in causa plurimum est obseruandus: quia est proprius & multum potest. Et in quarta Iupiter Soli & omniuo Mercurio commiscetur. Atque ita in alijs.

Mercurius cum Saturno facit alienorum bonorum procuratores: & qui emunt etiam pro dominis: Seruilia enim hæc & ad opes pertinent, quæ Saturno conueniunt, & tamen

cum

cum industria & supputatione. Somniorum interpretes ob Saturnum qui inanioribus studet. Vnde etiam senes somnijs plus operam dant. Desidebant olim in templis phanatici. Saturnus enim mendaciorum author, præsertim Mercurio commistus, hoc autem genus uatum fallacißimum, mendacißimum et inane. Hæc mõstra et superstitiones cum multis alijs perniciosas, sancta lex nostra sustulit. Venus per se hospites significat, uersantur in popinis, sunt blandi & bonorum morum. Veneficium præstat mistio Saturni cum Venere, si quid aliud. Sunt enim timidi ambo hi Planetæ, & suspicione pleni, præsertim occidentales. Ideò quod ui non audent, aggrediuntur dolo. Incantatoribus Saturnus fucum et mendacia subministrat, Venus quid occultum, & ut eis credatur facit, & ut prodesse poßint. Lenones (seruile & infame est officium ob Saturnum) cum mulieribus uersantur ob Venerem, ob id impudentißimum, spurcißimúmq; hominum genus. Athletæ corporis robore eximio pollent, & honorabantur olim. Cæterùm præter robur corporis eximium, nihil in anima boni. Ideò ab ambarum beneficarum mistione proueniũt. Indulgent autem tales genio mirum in modum. Martẽ abesse oportet, cùm non essent sanguinolenti, nec crudeles, nec pro uita certarent, sed desides & luxui dediti pugnabant honoris causa. Iupiter robur illud egregium, Venus honores illos inanes, uterque uoluptuariam uitã præstabat. Exoleuit hoc genus hominũ tam inutile. Mars gemmarios illos solùm significat, qui magnis laboribus trusatiles uersant rotas. Qui scalpunt ad Mercurium & Venerem cum Marte pertinent. Vt enim labor non est exiguus & aßiduus, opus est Martis: ut egregia industria indiget, ad Mercurium pertinet: ut in pulchro & pretioso subiecto uarias & formosas mentitur imagines, ad Venerem. Cum Saturno non coquos carnium, sed aquarium in balneis. Calones facit Iupiter Marti commistus malè dispositus.

situs. Sicut in omnibus duas differentias intelligere oportet & medium. Velut Saturnus cũ Marte malè dispositus cloacarum expurgatores, bene chirurgos: nam utrique fœdam rem tractant: illi laninarum retrimenta, hi saniem & pus. Sed hi cum honore & lucro magno, illi cum exiguo & omnino inhonorati. Calones igitur militum partes sunt. Bene dispositus igitur milites facit. Cauponas etiam sicut & Venus, sed non adeò gratiosos. Venus enim hospites significat (qui olim habebantur & nunc etiam apud Scotos solùm) benignos: Emunt peregrini quod uolunt, illi obsonant, panem & uinum tribuunt, considéntq; simul in mensa cum hospite, commodo magno peregrinantium. Ob id hospitis nomen olim gratum & sanctum, quod uiolare nefas erat. Caupones omnia tribuunt, pecunias exigunt. Genus hominum pessimum, & infame.

TEXTVS XVI.

Rursus si duo sint qui actionibus præsint atque viuendi instituto, vt Venus & Mercurius, negotiosum reddunt in cantilenis, musicisque instrumentis, concentu, carmine. Ac potissimùm, cùm loca sua mutuò permutant: Efficiunt enim citharœdos, mimos, mangones, quique organa musica fabricent, fides tractent, saltatores, textores, qui etiam ex cera conficiant imagines, pictores. Quòd si Saturnus rursus ipsis astipuletur, quos diximus, & muliebres ad hæc mundos distrahentes. Si verò Iupiter, causidicos & à rationibus primos, Reipublicæ operam nauantes, puerorum magistros, multitudini præfectos.

Mars

Mars cum Mercurio ſimul imperium adepti officiorum, ſtatuarios efficiunt, armorum opifices, ſacrorum monumentorum, fuſores, luctatores, medicos, chirurgos, delatores, falſarios, maleficos, ſcalptores. Saturno verò illis adiecto, carnifices, alienarum veſtium direptores, raptores, latrones, abactores, malis artibus victum quærentes, Ioue autem loco Saturni, induſtrios & agiles, vehementes, curioſos, aliena opera ſubeuntes, & inde victitantes.

Sin autem Venus & Mars officijs moderandis præficiantur, tinctores, vnguentarióſq; producunt, qui æs, plumbum, argentum & aurum tractent & fundant, agricolas, pyrrhicam ſaltantes, medicamentarios, Medicos. Si illis Saturnus ſuffragetur, ſacrorum animalium curatores, veſpillones, funerum deſignatores, quiq; nænias præcinant, diuinos, & vbi arcana ſacrorum luctus & mactationes fiunt, verſantes. Si Iupiter, homines in ſacris verſantes, augures, ſacrificos, fœminarum cœtui pręfectos, nuptiarum & connubiorum interpretes, & ex his viuentes, voluptarios iuxtà ac temerarios, & proinde periculis obiectos.

Simplicibus opificijs declaratis, addit nunc miſtos. Mercurius, ut dixi, ſignificat induſtriam & Venus labores leues. Vt uerò Venus clarior extiterit, muſicos facit, ſi occidat, poëtas aut ſaltatores uel textores: Mimi & ſcurræ, & comœdiarum

rum actores scenicíq; uiri omnes ex eodem genere sunt. Mangones olim erant, qui pueros expoliebant, ut ob formam ad flagitium uenales haberentur. Citharœdorum nomine, omnes qui instrumentis pulsant intelligit. Textores, pictores, plastici, & qui quo modo fingunt, ad hoc genus pertinent, si leui labore id agant. Saturnus illis adiectus facit uestium muliebrium mercatores: nam Saturnus laboris leuis quippiam addit. Iupiter facit ludi magistros, imperium enim quoddã & sapientiã declarat, quæ sunt ludi literarij magistris communia. Vnde referunt iuniorem Dionysium, relicta tyrannide, ne tæderet uitæ, ut quoquomodo imperiũ exerceret, Corinthi aperuisse ludum. Eadem ratione præficit etiã multitudini. Marte autem Mercurio misto cum malefica mediæ iungatur, fiunt plerunque mali, eóq; magis si Saturnus se illis addiderit. Non sunt autẽ hæ artes, cùm artes omnes aliquid boni contineant, hi uerò authores omnes mali sunt. Medicos igitur & statuarios efficiũt bene dispositi, & in locis beneficarũ positi. Sic & fabros atq; alios. Iupiter iunctus his loco Saturni, uehementes efficit, quia tres Planetæ sunt omnes calidi masculini, duóque ex his robusti. Mars autẽ Veneri mistus, cùm altera stella malefica sit, altera benefica, facit eos Medicos, qui pharmaca miscent, quos nos uocamus aromatarios. Vnde facilè, si his Saturnus misceatur in ueneficos degenerant. Et sua sponte etiam tales mali sunt, quoniam Martis & Veneris natura dissimilis est, nec aptè miscentur. Olim cùm sacrificarentur boues & alia animalia, sacra talia uocabantur: nunc uerò desierunt. Mistio etiam Saturni cum Venere, facit diuinatores, &, ut suprà uisum est, uetitis & damnosis artibus deditos. Cum Ioue autem, cùm duæ beneficæ uincant, felices faciunt satis, unde augures & sacrificos. Nullum enim genus hominum magis obseruatum aut felicius extitit in quauis lege sacerdotibus. Hi igitur à Ioue, Venere ac Marte significantur.

De

De Ioue quidem ac Venere causa clara est, & quòd diuitias, & reuerentiam, & securitatem & opinionem diuinitatis significent: unde malè fecerunt, qui Saturnum illis miscuerunt, unde paupertas & contemptus, quamobrem nullus ordo talis perpetuus, sed omnes eò diuturniores, quò potentiores. Nam in talium constitutione beneficæ plurimum potuerunt. Sed de Marte causa est sacrificium & mactatio animalium, & nunc loco eorum curant funera hominum.

Quod uerò dixit loca sua mutuò permutant, tanti ponderis est hæc ratio, ut sine illa nihil in Astrologia ueri poßit haberi. Quamobrem regula hæc declaranda est, cuius cognitione profunda artis mysteria declarantur. Sciendum est igitur Planetas, cùm se inuicem aspiciunt, aut iungantur, necessariò esse ambos in proprijs potestatibus, aut in communibus seu trigonis, aut in mutuis dignitatibus, túncque recipere se inuicem dicuntur, aut peregrinos, aut in casibus proprijs, aut mutuis, aut in communibus casibus: quod est esse in trigonis diuersis. Erunt igitur hi modi simplices & similes septem. Exemplum horum in proprijs erunt Mars in Ariete, Iupiter in Cancro. In communibus Mars & Luna in Piscibus. Mutuò se recipient Luna in Virgine, Mercurius in Cancro. Peregrini ambo, Mars in Geminis, Luna in Leone. In casibus ambo, Mars in Libra, Iupiter in Geminis. In casibus mutuis, Luna in Piscibus, Mercurius in Capricorno. In dißidentibus trigonis, Mars in Geminis, Saturnus in Virgine. Dißimiles autem fiunt 21 modis, uelut quòd unus sit in proprio loco, alter in opposito, uelut Mercurius in Geminis, Saturnus in Leone. Sunt igitur modi simplices 28. Compositi autem similes decem, ut in proprijs & communibus: Velut Sol in Ariete, & Iupiter in Sagittario. In proprijs recipientibus, ut Iupiter & Luna in Cancro. In communibus recipientibus, ut Sol in Sagittario,

Iupi

Iupiter in Leone. In proprijs & mutuò cadentibus, ut Luna in Cancro, Mars in Scorpione. In proprijs dißidentibus, ut Mars in Ariete, Iupiter in Cancro. In dißidentibus & mutuis, ut Luna in Ariete, Sol in Cancro. Sunt prætereà compositorum dißimilium modi 30. tres pro unoquoq; simplici: nam unus aut alter deficit aut commutant. Veluti si ambo sint in proprijs locis, unus autem recipiat: ut Ioue in Cancro, Luna in Tauro positis, uel si ambo mutuò se recipiant, unus autem in proprio loco, ut Ioue in Tauro, Luna in Cancro, uel si unus recipiat, alter in proprio sit loco, uelut Iupiter in Piscibus, Luna in Sagittario. Erunt igitur modi compositi similes 10. dißimiles 30. Simplices similes 7. dißimiles 21. Horum itaque summa est 68 præter decompositos, qui uix numerari queunt, ut Sol in Leone, Iupiter in Ariete, nam sunt in communibus ambo, & unus etiam in proprijs, & alter est receptus. Similiter Iupiter in Piscibus, Luna in Virgine: unus est in communibus, alter in proprijs, & alter etiam in alterius casu. Ita decompositus est modus Martis in Piscibus, Veneris in Cancro: Et Mercurij in Scorpione, Lunæ in Virgine. His ita expositis, ut scias horum decreta per capita, animaduertere debes, quòd Planetæ in proprijs locis ualidi sunt. Et si unus tantùm sit, alium superat & uincit. Et si in proprijs locis se inimico aspectu intueātur, aut mutuò casu sint, inuictum malum erit hoc. In casibus suis Planetæ debiles sunt. Sed si alter eorum solùm in casu extiterit, qui erit in casu resistet & impediet alium, etiam si ab illo recipiatur. Velut si Venus ex Cancro Martem in Tauro positum respiciat, Mars Veneris decretis resistet. Quòd si mutuò se recipiant erunt firmi & expediti in decreto suo. Sed si unus tantùm recipiatur, qui recipitur, fouebitur à recipiente, sed tamē obediet illi. Et erit receptus uelut seruus in domo domini sui. Sed si unus sit in alterius casu, uelut Sol in Tauro, Mars in Virgine,

Mars

Mars impediet Solem, & Sol Martem, sed non tantum. Planetæ in communibus significant consensum, & præter id populi fauorem: Vt quasi res illa ab omnibus ad quos pertinet negotium illud, comprobetur. Si Planetæ sint in mutuo casu, erunt hostes, ideò uix consequetur quippiam boni per alterutrum eorum promißi. Si Planetæ sint in diuersis trigonis, discrepabunt media ad consequendum talem finem. Et iudicia hominum de eo erunt diuersa. Si solùm unus Planeta est in suo trigono, alius autem non, claudicabit res promissa, quia non undiq; eandem habebit existimationem apud eos ad quos pertinet. Peregrini difficultatem perficiendi uel assequendi intentum arguunt. Atq; ita de alijs. Exemplum in prima genitura, Venus est in communi dignitate & in suo casu, Saturnus peregrinus. Casus igitur proprius facit, ut operationes Veneris sint debiliores, & hoc est bonum, quia non erit adeò lasciuiæ & uoluptatibus deditus. Erit etiam satis hilaris, mansuetus, & blandus, quia Venus uincit Saturnum ex trigoni dignitate. Quia tamen Venus cadit, & Saturnus est peregrinus, impedientur aliquot promissa Veneris, & difficulter perficientur quædam promissa Saturni.

Dicit igitur Ptolemæus, quòd si in mutuis fuerint dignitatibus, tunc euidenter & firmiter suos effectus ostendent, & claros (intelligit) futuros eos in talibus artibus.

TEXTVS XVII.

Conferunt etiam signorum propriæ vires, in quibus gubernatores actionum & opificiorum Planetæ extiterint, nonnihil ad operationum officiorúmque variationem. Nam humanæ figuræ signa & operationes & opificia quæ arte, scientiáq; constant, & ad hominum vsus instituta sunt, conducunt. Quadru-

pedia verò ad res metallicas, negotiationes, ædificationes, artésq; fabriles. Tropica et æquinoctialia ad res translatitias, ad interpretationes, ad rem geometricam, rusticam ac medicam. Terrestria & aquatilia ad res aquaticas ac humidas, ad herbariam ac nauale. Amplius ad res funebres, ad salsamenta, ad piscatum.

Libro 3. com. 9. *Duo esse de quibus apotelesmatum liber tractat, superius docuimus: Scilicet quod significat, et quod significatur. Quod significat, bifariam diuiditur: uel ratione substantiæ, & ita in quatuor, erraticas, inerrantes, figuras octaui orbis, & spatia noni. Vel ratione modi, & ita trifariam: in id, quod significat, & id, in quo est, & quod præest. Quod uerò significatur, in tria diuiditur, ut superius uisum est: Qualitatem, quantitatem, & tempus. Additur uerò modus ex secundo libro. Vt igitur hic habeatur ratio dictorum, sciendum, quòd absolutis duobus primis significatoribus, aggreditur tertium, scilicet loca noni orbis, nam de his signis loquitur, quæ spatio 30 graduum distinguuntur. Acquirunt tamen uim quandam iuxta similitudinem loci cum figuris, quæ illis suberant tempore magnæ coniunctionis capitum, Arietis & Libræ octauæ, & nonæ sphæræ tempore Christi. Hoc autem fuit parum ante Ptolemæum. De humanæ quidem figuræ signis parua est dubitatio, cùm humanos affectus & studia circa homines significent. Quadrupedia humanæ naturæ sunt propiora cæteris, ut quæ sensum habeant integrum, ideò mechanicas significant. Sicut humana liberales. Ex mechanicis quatuor magis necessarias demonstrat, metallicam, fabrilem, ædificationem, negotiationem, sine quibus humana uita omnino constare non posset. Ex his tamen tropica & æquinoctialia sunt duo, Aries & Capricornus. Vnum est huma-*

Libro 3. com. 9. Tex. 25.

num

num Libra, aliud Aqueum, Cancer, medium quasi significant inter liberales artes & mechanicas, ut medicinam, geometriam, interpretationes, rem rusticam. Harum enim omnium initium est contemplatio, finis mechanicas. Terrestria & aquatilia significant quæ sequuntur. Sed nihil uetat quadrupedia significare mechanicas artes, terrestria tamen, quæ sunt Taurus & Capricornus ut talia sunt etiam res aquaticas & humidas. Vel dic, τὰ δὲ χερσαῖα, id est, fera & quasi humi repentia: Velut colubres & Scorpio. Nam & Arabes fera legunt, nos propius humi repentia. Quod uerò dixit herbariam, quia herbæ ab humida terra nascuntur. Naualis & ipsa ad aquas pertinet. Similiter & piscatio. Salsamenta quoq; humido atq; in humidis fiunt. Sal enim aqua quædam congelata est, et in eam resoluitur. Deinde si non ad illa signa pertineret hæc ars, ad quæ transferri commodè posset? Funebria uerò ad hæc pertinent, quia & olim & nunc mortui & uestimenta, & lecti illorum lauari solent.

Notandũ circa hoc, quòd Ptolemæus diuisit artes in quatuor contemplatiuas, quæ debentur signis regijs, tropicis scilicet & æquinoctialibus. Morales quæ sunt practicæ & ad humana hæc signa pertinent: ut magistratus, iurisprudentia, docere pueros, & mores instituere. Expolientes, quæ expoliunt opera naturæ: ut metallica, negotiatio, ædificatio, fabrilis. Et hæc quadrupedibus conueniunt signis. Et quæ opera naturæ imitantur, ut herbaria. Et hæc ad aquatica signa pertinent. Sed omißis duobus primis membris diuisionis, quæ bene se habeant, dicemus cum Galeno in libro de constitutione artis medicæ, quòd artes quædam faciunt uel resarciunt, ut metallica, ædificatoria, & hæ ad quadrupedia pertinẽt: quædam facta à natura acquirere docet: ut uenatio, piscatio, aucupium, lignorum excisio, lapidum & metallorum inuentio, & hæ ad aquatica animalia & serpentes taliáq; pertinent.

TEXTVS XVIII.

Rursus si Luna propositum locum gubernet, à congressu cum Sole properans cum Mercurio, in Tauro, Cancro & Capricorno, vates facit, sacrificos, per peluim diuinantes. In Sagittario & Piscibus ex mortuis vaticinantes, & dæmonum prouocatores. In Virgine & Scorpione Magos, Astrologos, futurorum consultos, præscita edoctos. In Libra, Ariete & Leone diuinitus furore correptos, ex somnijs coniectantes, coniuros, id est adiuratores.

Ἐξορκιστάς, Coniuros uerti: seu eos dicas, quibusdam uerbis expellere dæmones è corporibus hominum profitentur. Additis etiam nonnunquàm suffumigijs et notis occultis, tum amuletis, scilicet his quæ collo suspendi solent. Intentio uerò eius est docere, quòd Luna est causa diuinationis, cùm quatuor habuerit conditiones. Prima, ut exeat Solis radios, appareátque iam tum. Secunda, ut ad Mercurium uadat. Manifestum est autem occidentalem oportere esse Mercurium. Tertia, ut Luna præsit cœli Medio, uel loco Planetæ opificium significantis. Haly solùm de cæli Medio intelligit, & non de loco Planetæ præfecti officio. Quarta, ut sint in signis conuenientibus: Nec ex his putat aliquod non esse præter Geminos & Aquarium. Igitur Lunam esse diuinationum parentem experimẽto didicimus. Et licet in genitura Caroli Quinti Cæsaris hoc non significet, id contingit, quòd corpore non loco sit in ascendente: Ideò fortunam, non mores significet. Cur uerò author sit diuinationis, multæ sunt causæ: Est enim multiformis, & ui continens omnium stellarum uires,

&

& noctis tempori præest: Et per se phanaticos significat. Nec uerò solùm cùm hæc omnia affuerint, diuinationis causa est, sed & si unum ex his etiam deficiat. In Tauro igitur propriè facit uates, quia Venus occultam diuinationem facit, & in Tauro Venus & Luna gaudent. In Cancro, quòd aqueum sit signum, per aquam: in eo autem Luna & Iupiter dominantur, à beneficis autem diuinatio procedit. In Capricorno uerò, quòd Luna ibi trigonum habeat, & Venus, & opponatur Cancro. Sed quia in Capricorno Saturnus & Mars dominantur, significat immolationem, unde aruspices. Ptolemæi autem tempore hæc experimento comprobabantur, quod frequens esset hoc genus hominum. In Sagittario & Piscibus, ut patri meo, necromanticos. Hoc experimento primò compertum est. Deinde uis Iouis cum naturæ Mercurij aduersetur, facit ut Mercurius ibi deiectus sit, & contrarium naturæ humanæ significet. Quare mortuos & dæmones. Sunt etiam signa bicorporea, ideóq; duplicem mentem significant: hoc autem quomodo dæmones & mortuos referat, in libris de Rerum uarietate, de Subtilitate, déq; Animi immortalitate demonstratum est. Rursus in Virgine, quòd ibi Mercurius solium habeat, & Luna gaudeat, nobiliorem scientiam diuinandi significant Planetæ. Hæc autem Astrologia & Magia est, ut aliâs docuimus. Sed in Scorpione quòd Luna & Venus ibi trigonum habeant, & Scorpio, Tauro, ubi Luna & Venus dominantur, opponatur. Ignobilißimum igitur diuinandi modum decernunt, ut de Capricorno & Cancro diximus. Hic autem est, ut futura sciant, & prædicent solo quodam animi instinctu. Tales enim pro stultis habentur, cùm sine ratione loquantur. Cùm etiam plerunq; fallantur. Vt de quodam carpentario paucis antè annis phanatico contigit. Qui si alium habuisset dominum præter Cæsarem mitißimum principem, poterat meritò plecti. Audax & phanati-

cus & seditiosus sine ratione: demum successu rerum falsus omnino. Tales igitur Scorpij signum decernit. Diuinant tamen quandoque ut dixi, propter uim Lunæ & Veneris in eo & opposito signo. Sed in Libra facit eos, qui ex somnijs diuinant propter uim Saturni & Veneris contrariam. In Ariete autem furore correptos ob uim Martis: Sicut in Leone exorcistas ob Solis potentiam, quæ natura Lunæ aduersatur. Ideò Luna dæmonis, Sol exorcistæ uim habet. Manifestum est igitur ex his, omnia hæc esse secundum naturam.

TEXTVS XIX.

Hac igitur via qualitatem, naturámque actionum, exercitiorúmque ex horum commistura colligere oportet. Modum verò eorum & amplitudinem ex astrorum gubernantium vi. Nam orientalia cùm sunt aut in angulis opificia sua authoritate & fama minimè caritura pronuntiant: occidentalia verò, aut à centris delapsa, hæc sub alterius manu, imperióque fore. Superata etiam à beneficis magna significant opera, illustria, lucrosa, inculpabilia, venusta: A maleficis verò, vilia, obscura, minimè frugifera, vtq; in quibus error commissus sit. Impedit verò Saturnus tarditate & tepiditate: Mars calore nimio, temeritate, importunáque diuulgatione. Vterque autem ob vastationes seu euersiones.

Com. 15 huius.

Verbum, τεϱέιας ἀναςασίας, Gogaua uertit uastationes seu euersiones, Arabes habent multa mala tota uita sua. Qui sensus est magis ad rem & etiam literæ Græcæ conueniens, legatur

legatur autem (uterque) uerbum coniunctim, id est, si Saturnus & Mars impediant.

Postquàm igitur declarauit naturam opificij & substantiam, de quibus dictum est superiùs, modum hìc subiungit duplicem. Vnum qui consequitur naturam opificij, quod uerè artifex sit inclytus aut uulgaris, & hic sumitur à duabus qualitatibus Planetæ opificium gubernantis. Scilicet, quòd sit orientalis & iuxta alicuius anguli lineam, aut in altero horum deficiat uel utroque: ut sint quatuor modi, duo extremi, totidem medij. Sed quid per astra gubernantia intelligat, an tres illos tantùm dominos qualitatis, an omnes, substantiæ scilicet, an eos, qui locis horum dominantur, quemadmodum in alijs causis distinguere solet, dubium est. Alijs certè in causis, quòd solùm essent tria genera: Quod est, in quo est, & quod præest, nullam habebat dubitationem. Annectimus autem semper ei, quod præest, & quod est, & in quo est, commune id, quod super ipsum eleuatur. hac igitur in causa quinque erunt, quoniam dupliciter dicitur id quod est, commune scilicet & proprium: commune uerò, quod eleuatur & supereminet totidem modis dicitur, scilicet quadrupliciter. Sed de communi solùm loquitur ibi (superata etiam) relinquitur igitur ut de proprijs intelligat. Hæc autem, ut dixi, trifariàm accipi possunt, at non uidetur de dominis substantiæ opificij intelligere, cùm illa iam supponat in angulo esse cœli Medij, uel orientalia à Sole, quare non oportuit distinxisse de illorum statu orientali uel occidentali, in centris uel ab his delapsis: Relinquitur igitur ut intelligat de dominis qualitatis, quos etiam præesse dominis substantiæ, declarauimus.

Quando igitur Mars uel Venus uel Mercurius ille ex his, qui aspectu uel potestate loco Planetæ Medio in cœli posito, uel primo orienti, id est, nouißimi ante Solem præest

orientalis à Sole fuerit (intellige uel occidentalis à Luna) uel in anguli centro, erit ille egregius in suo opere uerè: opposito modo contrarium decernunt. Hi uerò qui super hos eleuantur Planetæ fortunam opificij declarant. Vnde manifestum est multos esse egregios in arte, qui tamen non lucri faciunt, nec sunt illustres, nec carent reprehensione, iusta non dico, sed uulgari. Tales igitur uenustate carent tametsi inclyti. Alij contrà nihil scientes, gloriosi & uenustè opus tractantes, & apud populum cum laude artem, diuitias ex ea acquirunt. Necesse esse autem in omnibus quandam esse uenustatem ad uulgarem opinionem. Et hæc si desit uili ars & artifex estimatur. Hoc autem discrimen exiguum est in artibus, quæ industriæ parum habent, ut cerdonibus, maximum autem ubi plurimum est industriæ: uelut in medicina, nam in ea imperitißimus maximè consequitur persæpe laudem, negligitur peritißimus, ut Galenus conqueritur. Saturnus igitur si quis alius Planeta impedit omnes artes, omnes disciplinas, & studia, si eleuetur super dominum opificij. Orientalis quidem fructum eius tollit, occidentalis omnino inhabiles, desperantes, & à discendo abhorrentes. Quod ego etiam obseruaui. Ita ut quidam quibus Saturnus eleuabatur supra significatorem, officij omnino coacti potiùs ferrent uerbera, quàm quod discere uellent. Deterior autem Saturnus est in septimo loco, inde in ascendente, inde in decimo, ultimò in imo cœli: Mars uerò decimo, inde septimo, pòst ascendente, inde imo cœli. Atque hic ordo est in omnibus fermè causis. His igitur absolutis ad tempus declarandum accedit, dicens:

TEXTVS XX.

Tempus augmenti & decrementi in genere coniectandum est ex astris horum accidenti

dentium authoribus, ex eorum videlicet ad orientalem & occidentalem angulum inclinatione.

Orientalis angulus significat initium uitæ, occidentalis finem, cœli medium uitæ ipsius constitutionem robustiorem, utpote à 30 ad 40 annum aut circa. Hoc autem in capite de temporibus euentuum exquisitè ostensum est. Huic autem capiti congruit pars tractationis de animi uitijs ac morbis, ueluti sequentis etiam capitis ultimæ parti, dum de illicitis agit congreßibus sequentia. Li.2. cō.6. Lib. 3. tex. 76. Li.3. à tex. 80 ad finē.

Ex his omnibus colligitur dari quatuor genera geniturarum: Bonas, quæ bonæ uideantur, ut cùm luminaria & beneficæ in angulis fuerint. Bonas, quæ malæ uideantur, ut cùm Planetæ ab angulis decidunt, benefica tamen eleuatur super omnes. Velut in nostra genesi, ubi Sol, Luna, Saturnus, Venus, Mercurius, decidunt non solùm à centris angulorum, sed ab angulis ipsis, Mars quoque debilis est: Sed Iupiter super omnes eleuatur: unde finem in omnibus rebus bonum decernit cum difficultate tamen maxima, quòd sit retrogradus, & bona ipsa tenuia, quia est peregrinus. Qui si esset in primo statu, & suis dignitatibus, egregia bona præstaret, cùm tamen genesis egregiè mala uideatur. Sic Luna cùm eleuetur supra Martem, offensas & umbras periculorum decernit, cùm tamen sit cum capite Gorgonis in eodem circulo. Quæ si cum illo constituta in quadrato Martis esset sub terra in loco Martis, Mars autem in loco Lunæ supra terram, quanuis ab angulo cadens, capitis detruncationem polliceretur omnino, atque præstaret. Tantum interest nouisse quis Planetarum in congreßibus superior sit. At malæ quæ malæ uidentur, sunt in quibus omnes Planetæ cadunt mutuisq; radiationibus aduersis se conficiunt. Cæterùm

malæ quæ bonæ existimãtur, in quibus luminaria sunt in angulis, cæteri que Planetæ, sed malefica omnibus imperat locis illorum præposita, aut super omnes eleuatur. Deterius, si utrunque contingat. Peßimum, si utraque malefica utroque modo præposita sit. Atque hæc in omni genere euentuum.

Caput quintum.

TEXTVS XXI.

De coniugio.

PRoximum est his, vt de coniugio agamus. In legitima igitur viri cum fœmina coniunctione ita coniectandum est. Si de viris agitur, ad Lunam respiciemus, vt affecta sit. Primum quidem, quando in orientalibus quadrantibus reperitur, viris in adolescentia matrimonium decernit. Aut post ætatem consistentem, iuuenculam ducet mulierem. Si in occidentalibus, tardè contracturum matrimonium, aut tempestiuè quidem, sed cum vetula. At si radijs oppressa fuerit, Saturnóq; configurata, prorsus vxore carebit.

Partes ex quibus domus componitur, inquit Haly Boëthij authoritate, quatuor sunt: Diuitiæ, uxor, filij, ac serui. Ca. 3. li. 1. in initio. *Cùm igitur de proprijs omnibus iam tractauerit, de quibus ab initio proposuerat, reliquúmq; esset, ut de coniunctis ageret, egerit autem de diuitijs, relinquitur tractatio de uxore, inde filijs atque seruis. Quibus peractis ad quædam transit, propria quidem corpori & animæ, sed tamen quasi extra naturam ac fortuita, ut itinera & Mars: inde de tẽporibus agit. Pro his autem omnibus atq; alijs notãda est regula generalis.*

Regula

Regula iudiciorum.

Cùm tibi proposita fuerit genitura, considera hæc septem principalia. Primùm locos & Planetas congruentes unicuiq; rei. Velut pro uxore Lunam, pro diuitijs Sortem. Pro animi qualitatibus Lunam & Mercurium. Secundum potentiores Planetas secundum substantiam: Et sunt hoc ordine. Sol primus, inde Luna, Iupiter, Saturnus, Mars, Venus, & Mercurius. Tertium illum qui dominatur locis principalioribus, hunc uocant Arabes Almuten genituræ. Quartum potentiorem, id est, propiorem centro anguli nobilioris. Quintum an qui dominatur aut potẽtior est, sit benefica uel malefica. Sextum dispositionem illorum in mundo, id est, quo ad Solem & proprium eccentrici apogeum: item quo ad Lunam & latitudinem, & in quo loco sit, scilicet ubi dominetur uel in Sotio, uel loco peregrino, aut casu. Septimum cõmistionem cum Planetis, quibus modis fiat, et qui qualésq; sint. Quibus consideratis diligenter uide Planetam aut Planetas, qui super alios eleuantur secundum quatuor modos superiùs declaratos, & si talis Planeta est beneficus, & bene dispositus secundum mundum, & potestatem in loco habet super quem eleua Li. 3. cõ men. 10 tur, tunc hoc est optimum & gloriosum in hac causa uel causis. Quòd si maleficus sit contrariæ qualitatis aut loci, et bene dispositus secundum mundũ, hoc est peßimum in hac causa uel causis declaratis à natura Planetarum, super quos eleuatur. Quòd si beneficus aut maleficus sit malè dispositus secundum mũdũ, maleficus minus nocebit, beneficus autẽ minùs iuuabit. Quòd si maleficus dominatur in loco, super quem eleuatur, erũt magis perpetua et frequentia damna, quæ inferet, minora tamen: Sed si aduersetur, erũt maiora et frequẽtia. Si peregrinus, magna quidẽ, sed non adeò frequentia. Gratia exẽpli, siquis maleficã habeat eleuatã super dominum opificij et loco illi præsit, ille negligetur in ea arte et contẽnetur: Si sit pere-

grinu

grinus maleficus cõparatione loci super quem eleuatur habebit nonnihil existimationis & utilitatis, non tamen magnæ, et multa illi contingent infortunia. Si autẽ locus super quem eleuatur malefica, fuerit casus eius: tunc rara quidem, sed maxima contingent infortunia: Existimationem tamen retinebit & lucrum consequetur. Hæc autem minuuntur & augentur mistione. Exaltatio & potestas secundum genituram, id est, appropinquatio centris angulorum semper suspecta est in maleficis, non ita secundum mundum, id est, eccentrico uel ratione loci, ubi dominetur, uel latitudinis aut ratione Solis aut Lunæ. Ergo si idem Planeta super omnes eleuetur, ille erit felix aut infelix in omnibus, nisi ratione temporum. Nam in his contingit uarietas propter diuersas comparationes.

His uisis, cùm res coniugij maxima sit, & communis, alteri luminarium ascribi necessariò debet propter secundum modum regulæ prædictæ. Sed cùm Sol significet masculos, & masculus masculo coniugio copulari non poßit, oportet, ut in masculorum coniugijs Lunam consideremus, ut in fœminarum Solem. In his uerò prius tempus considerat, quoniam prius oportet coniugium celebrari, quàm ut determinetur de qualitate eius, qui uel quæ coniugio copulatur. Trifariàm igitur contingit hoc esse, aut ut copuletur in iuuentute, aut senectute, aut nunquàm. Hæ autem regulæ non tenent, ubi plures uxores simul haberi possunt, ut apud Mahumethanos: Nec ubi multi ex constitutionibus in cœlibatu uiuunt, ut apud Christianos: Nec ubi nefarium est non nubere, ut apud Iudæos: Sed in quibus omnino liberum est utrunque, ut olim apud gentes omnes, & nunc apud eos qui se uocant Euangelicos. Ad alios tamen adhibita solerti ratione applicari poterunt: Vt quòd Mahumethanus cœlebs erit, cùm omnino Luna damnata fuerit: aut Christianus nubet, cùm

ab

ab utroque Planeta libera fuerit. Luna quibus modis orientalis aut occidentalis dicatur, uisum est superiùs. Et inferiùs etiam docebit. Li. 2. cõ. 9. Com. 25.

Notandum etiam, quòd Saturni impedimenta in actionibus naturalibus sunt frigiditas, in proprijs segnities, in communibus auaritia. Martis autem impedimenta in comunibus ira, in proprijs festinatio inconsulta, in naturalibus autem non per se impedit. Atque hæc contingunt, cùm supra alios eleuantur.

TEXTVS XXII.

Ad hæc si in signo vnius figuræ aut vni alicui stellarum applicãs se reperta fuerit, vno coniugio contentum esse demonstrant. Si verò in bicorpori, aut multiformi signo, aut pluribus stellis in eodem signo applicet, sæpius coniugium iterabit.

Tempore explicato, numerum decernit: Sensus est, una uxor habebitur, cùm Luna in signo fuerit unius figuræ seu uni applicet Planetæ seu nulli. Plures, cùm uel in signo bicorporeo, uel multiformi, seu applicet uni Planetæ aut pluribus, aut nulli, seu etiam fuerit Luna in signo figuræ unius, pluribus autem applicet Planetis, aut saltem duobus, duæ aut plures significantur uxores. Hîc autem contingunt quædam notanda & dubitationes.

Notandum, quòd pro numero Planetarum habebimus numerum uxorum, ut si in bicorporeo signo sit, & duobus applicet Planetis, tres habebit uxores: & si quatuor applicet Planetis, & sit in signo unius figuræ, quatuor uxores decernet. Notandum rursus applicationem esse debere ex eodem signo, non Luna signum commutante. Dubitationes autem quas reliquit, tres sunt.

Prima

Prima, si in signo duorum corporum uni tantùm Planetæ applicet, duásne, an unam uxorem significabit? Respondeo, quòd licet ex primis uerbis una uidetur significari, in sequentibus tamen docet quòd duæ. Igitur debet numerus Planetarum adiungi numero figurarum signi, & ab hoc aggregato detrahatur unitas, si detrahi poßit: Et relinquetur numerus uxorum. Sed si nulli sint Planetæ, numerus figurarum signi docet numerum uxorum. Si uerò adsit unus Planeta, cui Luna applicet, non auget numerum decretum à signo, sed facit, ut firmiùs numerus ille custodiatur.

Secunda dubitatio est, an applicatio illa ex eodem signo sit intelligenda corpore tantùm, an etiam aspectu? Videtur Haly sensisse de utroq;. Et non solùm de Planetis sed fixis cum fuerint in eadē longitudine & latitudine. Et breuiter dico quòd numerus est incertus: Sed coniectura sic assequemur. Considerabimus primò an unam aut plures uxores sit habiturus: Item quo tempore, an in iuuētute, an senectute. Facilius enim plures habebit, qui in iuuentute quàm senectute copulabitur. Tertiò, uitæ longitudinē mariti et etiam uxoris. Quartò, stellas quibus corpore Luna applicat in eodem signo, seu errantes seu non, dummodo corpore illis iungatur. Illas etiam errantes quibus applicat radio exquisitißimè, maximè si fuerit quadratus radius, & Planeta illa Lunam recipiat.

Tertia dubitatio est, an uerba illa, aut multiformi, debeant legi alternatim, aut ut sint præcedentium expositiua. Velut dicamuus multiformi, id est, bicorpori, aut multiformi, id est, multiplicis corporis, ac plurium quàm duorum. Et uidetur quòd intelligit de uero multiformi, quia fuisset occasio decipiendi. Ergo ita intelligit etiam de signis extra zodiacum, quandoquidem quæ intra illud sunt, sunt tantùm bicorporea. Multiplicia igitur sunt, uelut Centaurus, & Auriga, Bootes, Hercules, atq; Hydra.

TEXTVS XXIII.

Cæterùm ſi aſtra, quibus Luna applicat, ſeu loci propinquitate, ſeu teſtimonio, fuerint bona, bonas vxores ducet: Si mala, malas. Nam ſi Saturno applicuerit, erunt laborioſæ & tetricæ: Si Ioui, venerabiles & familiam gubernantes: Si Marti, audaces & rebelles: Si Veneri, formoſæ, gratioſæ, hilares: Si Mercurio, ſagaces, & acumine præditæ. Amplius Venus cum Saturno, Ioue aut Mercurio, victui quæritando vtiles, coniugis amantes & liberorum: cum Marte, animoſas, inſtabiles, variabiles.

Qui de profunda uetuſtatis caligine talia uindicarunt, certè egregia laude digni ſunt. E'ſtque boni uiri officium uertendo ſenſum pro ſenſu reddere, etiam ſi falſißimus ſit. Ob id tamen expoſitor ea lege non tenetur, ſed quæ admodum abſurda ſunt uitare debet. Licet igitur legatur ἔτι δὲ ♀ μετὰ μὲν διὸς, ἢ ♄ μετὰ ἑρμοῦ. Quod eſt, amplius Venus cum Ioue, uel Saturnus cum Mercurio. nos tamen quia nullum hæc uerba habent ſenſum, congruenti oratione uertimus, ut in textu habetur. Hoc etiam in explicatione maritorum, dum Venerem alijs rurſus comparat Planetis, perſpicuum eſt. Sed cùm de Luna agat, quid attinet, ut Venerẽ comparet? Niſi eſſet, quòd Venus in coniugibus utrinq; multa placat, etiam ſi inuicem dißideant natura. Ob id igitur aſtrũ cui Luna applicat aut Sol, coniugis propriam naturam oſtendit. Cui uerò Venus, naturam illius ut ad coniugem ſe habebit. Multi enim boni natura ſunt, aut bonæ, cum coniuge tamen mali aut malæ. Aliqui etiam licet pauci uel aliquæ mali, malǽue natura ſunt, cum coniuge tamen quietè uiuunt,

ſeu

seu ob Veneris dilectionem, seu morum similitudinem.

Declaratur autem ex hoc textu, quòd applicationem etiam radio admittit, dummodo testimonium præbeat. Præbet autem, si in loco dominetur. Mulierem autem bonam intellige, ut hominem pictum, non simpliciter, sed cum adiectione. Manifestum est autem & hoc gentibus contingere. Nam apud Belgas uiri quiescunt, mulieres negotia tractant. Apud hoc igitur & horum similes Saturnus Lunæ ab initio consuetudinis commistus fuit. Neque uerò dubium est tam beneficas, quàm maleficas iuxta status diuersos magnum discrimen etiam in eodem astro efficere. De astris autem agit hic, quemadmodum diximus, non tantùm de Planetis.

TEXTVS XXIIII.

In mulierum autem coniugio spectare oportet Solem. Is enim repertus in quadrantibus orientalibus, eas significat vel in prima adolescentia nuptui dari: vel post ætatem consistentem cum adolescente matrimonium contrahere. In occidentalibus verò tardè nubentes, aut maturè, sed cum seniculo. Et in signo vnius formæ, aut cum Planeta vno matutino deprehensus, semel tantùm nubentes: in multiformi aut pluribus matutinis configuratus, sæpe coniugium iterantes. Ac si Saturnus hoc modo Sole configuratus sit compositos maritos habebunt, ac commodos & industrios. Si Iupiter, venerabiles & magnanimos. Si Mars, immorigeros, strenuos, à liberis & vxore alienos. Si Venus, iucundos & formosos. Si Mercurius, victui consulentes, &

agiles.

agiles. Venus autem cum Saturno ignauos facit & in Venereis frigidos. Cum Marte calidos, ad congressum procliues, adulteros. Cum Mercurio, liberorum amantes.

Si omnia quæ in hoc capite dicta sunt de uxoribus ex Lunæ statu in tribus proximis sectionibus, ad maritos referantur ex Solis statu in mulierum genituris, plana erit sententia. Hoc solùm interest, quòd in Sole matutinos Planetas considerat loco uespertinorum à Luna. Nam & in Luna & Sole considerat Planetas, quibus applicant, an matutini sint an uespertini, seu quo ad Solem, seu quo ad genesin ipsam. Præterea, eadem ambo etiam de Luna animaduertit. Ex hoc alius dissoluitur scrupulus, nam cùm Saturnum dixerit in Lunæ applicatione significare eos, qui uxorem non ducunt, postmodum subiecerit, Lunam illi applicantem significare maritos frugi, intellexit Saturnum solum efficere cœlibes, cùm Luna fuerit sub Solis radijs in mulieribus, quemadmodum in uiris, cùm fuerit à Sole occidentalis: aliter coniugium minimè impedit. Cur uerò prætereat cõiunctionem Veneris cum Ioue in maritorum qualitate decernenda, cùm in uxorum non præterierit, causa est, quoniam liquet ex dictis illos futuros bonos, moderatos & modestos cùm docuerit Saturni & Martis uires hac in causa quasi esse contrarias.

TEXTVS XXV.

Orientales quadrantes hoc loco accipimus, cùm de Sole agimus antecedentes, & signum signiferi ascendens & occidens. Cùm de Luna, à nouilunio & plenilunio eò vsque, vbi Luna diuidua est. Occidentales autem his oppositos.

Commune omnibus Planetis est, ut quod est ab initio cœli Medij, usq; ad orientem: Et ab initio imi cœli usq; ad occidentem pro orientalibus. Occidentales intelligit his oppositas. Et ut magis talibus initijs proximæ stellæ fuerint, eò magis orientales erunt. Sicut contraria ratione in occidentalibus. In comparatione autem eorum ad Solem tam à coniunctione ad oppositionem Solis, quàm ab illius oppositione ad coniunctionem, uniuersum uitæ statum censet contineri. A' coniunctione quidem, postquàm peracta est humidum recens infantis, donec omnino in oppositione sit totum absolutum. Et rursus ab oppositione humidissimam infantis naturam, quæ in senio exarescit, ut sub coniunctione instante, Planeta. Ob id igitur primæ quartæ & à nouilunio, & à plenilunio significant dimidium primum ætatis, usq; ad 35 annos uel circa: reliquæ ultimum dimidium. Non intelligo nunc de dimidio exacto numeri annorum: Sed per primam ætatem eam, quæ augetur, per secundam, quæ minuitur. Sicut & in his quemadmodum & in Sole dictum est ratio habenda sit partium utriusque, penes maiorem & minorem distantiam Lunæ à Sole. In inferioribus autem cum ad oppositionem non perueniant tota etiam uita à coniunctione ad coniunctionem cum Sole continetur. Verùm quæ fit, dum Planeta est retrogradus oppositionis in superioribus uicem gerit. Vera coniunctio est, cùm Planeta est uelocissimus. Cùm igitur à coniunctione radios Solis exit, infantiam & pueritiam refert, facitq; ad discendum promptos. Cùm in maxima elongatione, ualidos & robustos atq; perfectos. Cùm redeunt ad Solem, & iuxta illum sunt, senibus assimilantur, ideò prudentes sunt. Cùm sub Sole, nullum statum habent, sed totos se Soli dedunt. Tales maximè humana ob id sapiunt. Porrò, ut dictum est, totus status, qui est à coniunctione, quæ fit dum Planeta retrocedit, alio statu prioris coniunctionis deterior est. Innuit ergo duos

Vide lib. 3 Comm. 9.

duos ſtatus, quo ad mundum communem omnibus Planetis, & quo ad Solem communem omnibus Planetis præter Solem.

Regula prima.

Notandum, quòd in uoluntarijs quædam ita decernuntur, ut omnino quaſi neceſſaria uideantur. Velut ſi quis habeat Lunam in Cancro, in cœli Medio, liberam à Sole, & Saturnum in tertia domo, ille proculdubio nubet. Rurſus ſi Luna ſit in ſeptimo loco ſub radijs Solis in Leone cum Saturno, pronuntiabis illum proculdubio uxore cariturum. Atq; in his uoluntarium quaſi in neceßitatem Fati tranſit. Ita ut uiderim quoſdam tempore quo uxorem ducturi erant, adeò rapi ad hunc effectum, ut de nulla alia re cogitarent. In alijs intermedijs, qui longè plures ſunt his, caue ne tibi contingat quod olim Apollini. Tenebat quidam, tentaturus oraculum, ſub digitis caput paſſerculi, ipſum autem in manu abditum, interrogans Apollinem, an quod in manu teneret, uiuum eſſet, an non? Reſpondit dæmon, uti uolueris, intelligens ipſum qui interrogabat utrouis modo reſpondiſſet, oſtenſurum oppoſitum. Ita in talibus decet Aſtrologum imitari oraculum, nec uelle ſe ſapientiorem illo oſtendentem, artem ipſam prodere, ſed in manifeſtis tantùm atq; euidentibus, aut quæ à uoluntate non pendent clarè & determinata ſententia reſpondere. Ita ego interroganti in ſimili cauſa amico noſtro Andreæ Veſſalio reſpondere non erubui.

Regula ſecunda.

Rurſus nec illud credendum eſt, ſolùm eos uxore cdrituros, qui Lunam ſub radijs coniunctam aut configuratam Saturno habent: Neq; etiam omnes. Sufficiet enim quandoque Saturni coniunctio malè diſpoſiti abſq; Sole: quandoq; Luna

ſub radijs proxima uiſioni in Cancro, quanuis Saturno configurata admittet uxorem. Conſideranda etiam eſt familia: in noſtra nemo, ſolis ſacerdotibus exceptis, qui ad legitimam peruenerit ætatem, uxore caruit. Cùm etiam ſacerdotes ualde pauci fuerint, neq; ullus tamen monachus. Quod igitur de medicis Galenus pronuntiauit, id nos & magis neceſſariò dicemus de aſtrologis: Scilicet oportere illos eſſe eruditos, & natura prudentes. Cùm autem hoc in omnibus, id maximè in his ueritatem habet, quæ à uoluntate libera pendent.

TEXTVS XXVI.

Omnino verò conſtantes & diuturni conuictus permanent, quando in vtriuſq; coniugis genitura luminaria contigerit configurata eſſe concorditer. Hoc eſt, quando inter ſe ipſa triquetra aut hexagona radiatione ſe reſpexerint. Et maximè, cùm huc mutua receptio acceſſerit. Multóq; magis, quando quæ viro Luna eſt, fœminæ Sol fuerit. Dirimuntur verò leui occaſione matrimonia, aut coniugum animi diſsident, cùm prædictæ luminarium conditiones, vel in ſignis incõiunctis acciderint: vel ſint ex oppoſito aut quadrato.

Miram artem regulámq; nobis his in uerbis inſinuat Ptolemæus, quam pleriq; ignorantes, dubitant de Aſtrologiæ ſcientiæ ueritate. Dicũt enim, ſi tegula incidit in caput unius, illúmq; interficit, quomodo fieri poteſt ut hoc in genitura illius cernatur, cùm caſu tegula tunc ceciderit? Rurſus, qui ueneno à coniuge interimitur, quomodo potuit præſciri, cùm factum non ſit ipſius ſed coniugis? Propterea Ptolemæus nebo

bis in hoc secundo hìc insinuat esse Fatum, atq; concursum quendam, quem Astrologus nescit: & si nouit, tantùm casu nouit. Idémq; de amicis atq; inimicis. Consensus igitur atque dissensio non ex propria genitura sciri poterunt, sed ex consensu geniturarum mariti atq; uxoris. Sed talis consensus à Fato pendet. Neq; ut dixi, electio temporis quicquam proficit: quoniam ex primo animi motu, non ex electione sumenda est. Quòd si quis uxorem eligat, uidetur forsan aliquid proficere: Sed rarißimè contingit, ut genitura & reliqua conueniant: fiátq; eligendo imparem, Astrologus ridiculus. Dici enim solet: Si bene uis nubere, nube pari. In alijs uerò casibus, Anæreta similis est hosti, qui hominem occidere decreuit, ubi hoc animo firmauit, occasionem expectat: Ea oblata perficit, quod decreuerat. At dices, ergo non exquisitè momentum mortis sciri potest? Respondeo, quòd non in omnibus: Veruntamen in plerisq; concursus causarum externarum coincidit cum concursu causarum Anæretæ, quæ sunt potißimæ, directio, progreßio, & loci Planetarum.

Apponit autem tres gradus concordiæ. Primus, cùm Sol in uiro, & Sol uel Luna in fœmina, aut Luna in utrisq;, fuerint in locis se respicientibus trigono uel hexagono aspectu. Secundus, cùm in uiro Luna, in uxore Sol, eodem modo disponuntur. Tertius, si cum hoc alter alterum recipiat. Dirimuntur matrimonia re, ut apud Iudæos & Mahumetanos, uel solùm animo, & ut dicunt tori saparatione, & cohabitatione, ut apud Christianos, cum luminaria fuerint in signis quadrato uel opposito se respicientibus, aut etiam inconiunctis. Quæ autem sint inconiuncta signa, uidisti in primo libro. Hæc uerò & ad amicos transferri possunt. Com. 49.

TEXTVS XXVII.

Deinde si concordes luminum configura-

 tiones,

tiones, beneficæ stellæ aspexerint, iucundos, blandos et vtiles conuictus significant. Si maleficæ, contentiosos, inuerecundos, inuidos. Similiter in discordi statu luminarium, beneficæ ijs suffragantes, non penitus conuictum rescindi permittunt, sed redintegrant, placant, & conseruant coniugale illud blandum, & natura nobis inditam in comparem propensionem. Maleficæ autem non sine contumelia & execratione conuictus perturbant, & demoliuntur. Si quidem Mercurius cum eis solus extiterit, vociferationibus, improperijs & accusationibus inuoluit. Si Venus, adulterijs, incantationibus & his similibus.

Quatuor status explicat coniugum. Primus, cùm luminaria utriusq; genituræ consenserint, & beneficæ illa aspexerint, maximè eleuatæ, & receptæ, & hic est optimus. Peßimus, cùm luminaria dissenserint, & maleficæ supra illa eleuantur. Duo sunt mali status medij, scilicet cùm luminaria quidem consentiunt, sed maleficæ respiciunt, & prædominantur, & hi uiuunt absq; suspicione diuortij, sed tamen in perpetua contentione & miseria. Alter status medius est, cùm luminaria dissentiunt cum aspectu beneficarum, & tunc de diuortio agitur, attamen reconciliantur, & quietius prioribus uiuunt. Peßimo statui, atq; etiam duobus medijs Mercurius commistus, cùm sit author sermonum & linguæ significatu, ideò meritò adiungit alijs malis uociferationes & reliqua. Venus maleficis commista, iam exuit beneficæ naturam, & uicem agit sacchari, cùm ueneno miscetur, ob id igitur caussam dißidij ostendit, adulterium, incantationem, & talia. In-

tellligit

telligit per adulterium non solùm uxoris, sed etiam quando=que rarius concubitum uiri cum aliena: seu sit incestus, seu concumbat cum pueris, & ita de alijs. Et postquàm locutus est de legitimo coniugio, loquetur modò de quadam cohabi=tatione flagitiosa, quæ multis modis fit.

TEXTVS XXVIII.

Quæ verò alio quouis pacto coniugia contrahuntur, reijcienda sunt in vtrouis ge-nere in astrum Veneris, & Martem ac Sa-turnum. Congredientibus enim illis cum lu-minibus, cum familiaribus, necessarijs atque affinibus siue consanguineis conuictus de-cernuntur: prout Venus erga alterutrum af-fecta fuerit. Si enim erga Martem cum con-iuge iuuene, quandoquidem in mutuis si-gnorum trigonis alternatas habent altitudi-nes: Erga Saturnum autem cum seniore: nam in mutuis trigonis rursus vicissim do-mus possident. Vnde Venus cum Marte pla-nè amatorias affectiones producit. Quibus si Mercurij stella accedat, non sine diuulgatio-ne. In promiscuis & familiaribus signis Capri corno & Piscibus fratrum, & cognatorũ con-iugationes decernuntur. Et Luna si in viro-rum genituris ad hæc accurrat, significat cum duabus sororibus aut consanguineis congres-surum. Si verò in mulierum genitali constitu-tione Sol, duobus fratribus aut cognatis.

Vt Luna & Sol coniugia legitima ſignificant, ita Venus conuictus, qui ex amore procedunt. Quocirca nil mirum plus ſcorta diligi plerunque ſex uxoribus aut maritis. Amor enim ſcortorum à Venere eſt, quæ immodicam decernit cupiditatem, coniugum à luminaribus, quæ ut docui ſuperiùs, communem uitam ſignificant. Venus igitur maleficis commiſta, conuictus declarat illegitimos & abſurdos: quoniam ipſa cum utraque illarum commutat dignitates. Venus enim in Piſcibus altitudinem habet, Piſces autem, Martis trigonus, & Mars in Capricorno uiciſsim, Venus autem domina trigoni Capricorni. Venus rurſus habet domum in Libra, Libra autem Saturni trigonus, Saturni autem domus Capricornus, qui eſt trigonus Veneris. Igitur commutatio hæc uiciſsim concordiam ſignificat atque conuictum. Maleficarum autem natura nihil legitimum. Ob id maleficæ commiſtæ luminaribus & Veneri, talia monſtra decernunt. Luminaribus autem ſolùm, ut dixi, uxores aut maritos prauos: ſoli quoque Veneri concubitus abſurdos non conuictus, ut ſuperiùs uiſum eſt, dum de animi uitijs loqueremur. Quamobrem caput illud uidiſſe pro his, quæ hîc dicuntur, multum præſtat.

TEXTVS XXIX.

Cum Saturno rurſus Venus fortè reperta, omnino lenes & ſtabiles hos conuictus efficit: accedente verò Mercurio vtiles, concurrente Marte, inſtabiles ſignificantur, noxij, nec ſine mutua inuidia & æmulatione.

Ex duobus natura contrarijs fit melius unum perſæpe, cùm ſubſtantia diſsident, ut ex lateribus & luto, Non lateres inuicem coëunt, non firmiter lutum. Saturnus quoq; & Venus in eodem ſigno gaudent, ſcilicet Libra. Mercurij quoq; cum

Venere

Venere mistio utilis est, cum Marte autem Venus inutiliter misceatur, quòd solos concubitus uterq; decernit. Cæterùm, uterque à constantia, à prudentia, moderatione, eruditione, fide, iustitia, ac bonis moribus alienus est, nisi quòd Venus suauitatem affert. Ob id igitur mistio Martis & Veneris omnino inutilis. Sed neq; aliæ probantur, cũ Saturno enim Venus mista, licet conuictum firmum reddat, omnia tamen sordida erunt, & cum Mercurio puerilia. Priùs igitur docuit naturam conuiuentium, hîc modum, posteriùs autem scilicet in sequenti, ætatis rationem, dicens:

TEXTVS XXX.

Ac si illis concorditer configuratus fuerit, cum æqualibus matrimonium contra-cturum. Si tamen orientalior ipsis fuerit, cum adolescentioribus: at si occidentalior, cum prouectioribus.

Intelligit comparationem Veneris ad maleficas: cùm enim fuerit illis commista, non potest esse orientalis, si illi sint occidentales: nec occidentalis, si illi orientales. Vel igitur illis iuncta est una, & tunc copulabitur coæquali ætate, uel orientalior, & sic iuniori, uel occidentalior, & sic seniori.

TEXTVS XXXI.

Si verò in promiscuis signis sint Venus & Saturnus, scilicet Capricorno aut Libra, cum affinibus congressurum. In horoscopum & cœli culmen quando dicta configuratio incidit, Lunáq; concurrerit, viros facit cum matribus, matrúmve sororibus, aut nouercis rem habere: fœminas cum filijs aut filiorum fratribus aut filiarum maritis.

Signa communia Veneri & Marti diximus esse Capricornum & Pisces: nam in Piscibus Venus habet altitudinem, Mars trigonum, in Capricorno autem Venus trigonum, Mars altitudinem. Similiter Capricornus & Libra communia sunt Veneri atq; Saturno. Venus in Libra habet domum, Saturnus trigonum: in Capricorno Venus trigonum, Saturnus domum. In his igitur significantur congressus affinium. Quòd si his accesserit, ut alter in Capricorno in ascendente, reliquus in cœli Medio in Libra, aut ambo in altero illorum signorum, in una harum domorum, Luna quoq; affuerit, quæ matres & filios significat, tunc hos congressus nefandos omnino pollicetur. Decima matres, & prima ipsos natos aut natas significat. Impelluntur autem ad hæc licitos concubitus abhorrentes. Familiare autem hoc fuit Persis.

TEXTVS XXXII.

Sol si cōcurrat & maximè, cùm occidentales fuerint Planetę, mares cū filiabus rē habētes, aut filiarū sororibus, aut filiorū vxoribus: Fœminas verò cū patribus aut patruis, aut vitrico.

Vt luna matres, sic Sol patres, ut superiùs uisum est: Et ut Luna filios matribus, ita Sol filias patribus significat, hoc in casu tantùm. Ideò conuersio duplex utrinq; Solis cum Luna, & masculorum cum fœminis. Fratres filiorum priuignos intelligebat in præcedenti textu, uelut in præsenti sorores filiarum priuignas ex uxore, ut in præcedenti priuignos ex marito. Nam priuignus ex uxore uitrico inutilis est, ut priuigna ex marito nouercæ. Credendum est autem multa experimenta Ptolemæum in talibus habuisse, postquàm in describendo ea tam diligens fuit. Sunt autem quasi monstra morum, et iuris gentium, aut ciuilis, sicut alia superiùs dicta naturæ. Ob id ad artis confirmationem scripta.

TEXTVS XXXIII.

Quando prædictæ figurationes in signis vnius generis non extiterint, in fœmininis autem locis & personis, efficiunt omnino ad Venerea propensos & accinctos, & tam ad agendum, quàm patiendum omni ratione paratos. In quibusdam etiam figuris flagitiosè obscœnos vt in prioribus posterioribúsque partibus Arietis, & Succulæ: in posterioribus Leonis, & facie Capricorni.

Per genus non intelligit masculinum aut fœmininum sexum, quia repugnaret sequentibus uerbis. Sed intellexit opposita, quæ solùm sunt similia in sexu, & contraria in natura. Item, quæ in sextili à contrarijs Planetis dominantur, ut Capricornus à Saturno, & Marte, & Pisces à Ioue & Venere: Item Cancer & Virgo, & rursus Virgo & Capricornus, & sint ambo fœminina signa, ut dixi (Et personæ) Per personas non intelligit natos, nam dicit ad Venerea patienda &c. Vult ergo ut sint occidẽtales & fœmininis Planetis uniti, & in quartis occidentalibus à cœli Medio ad occasum, & ab imo ad ascendens. De partibus signorum intellige octaui, non noni orbis. Obscœnos intelligit, irrumatores, fellatores, masturbatores, spintrias. Et ut ferunt de quodam nostro ciue, qui cum puero concubuit, pædicando, irrumando, & in auribus, ut ille fatebatur. Plurimum autem ueteres tribuebant figuris octaui orbis, quas recentiores obseruare desierunt, cùm tamen multum poßint.

TEXTVS XXXIIII.

Verùm si hæc figuratio in duobus prioribus angulis inuenitur, orientali nimirum & medij

medij cœli prorsus detegit hæc flagitia, & in publicum profert: In posterioribus duobus, occidentis nimirum & cœli imi, spadones efficit, & eunuchos steriles, genitalibus meatibus concretos.

Orientales anguli magis declarant facta, sed occidentales & imum cœli, cùm sint debiliores, magis lædunt, & ob hæc nota detrimenta in alijs. Vtpote ascendens significabit cicatricem in facie: cœli imum claudicationem: altera manifestior & fœdior, reliqua damnosior: ita in flagitijs. Deterius est esse eunuchum natum absq; testiculis, esse castratum ab homine, scilicet spadonem, uel habentem uirilia, & esse sterilem, quia meatus seminis sint concreti, quàm talia uitia & flagitia circa Venerea diuulgari. Infamia enim talium tempore transit, apud multos non creditur, ab aliquibus pro licentia accipitur, multi dißimulāt metu, alij similitudine peccati. Sed si non sint in angulis, quid erit? dico, standum erit decretis præcedentis textus. Erunt enim flagitia absque magna infamia & læsione membrorum genitalium. Aliter frustra proposuisset generalem significationem.

TEXTVS XXXV.

Mars autem accedens mares abscissis genitalibus, fœminas, quas tribades vocant, atq; omnino priuum quiddam in Venereis habentes.

Si Mars constitutioni declaratæ in duobus præcedentibus testibus accesserit uiolenta, hæc decernit causam in masculis ex ferro, in fœminis uerò tribades & masculinos mores induentes significat. Quasdam obstructas, ut fuit olim uxor Paxini Varadei bibliopôlæ.

TEXTVS XXXVI.

Quæ verò sit hominum in congrediendo,

viris

viris affectio & natura à Marte colligitur. Is enim à Saturno & Venere separatus adiutus verò à Iouis suffragijs, verecundos & puros efficit in re Venerea explenda, & naturalem tantùm vsum spectantes. Cum solo Saturno fortè repertus, pigros, frigidos. Ioui autem ac Veneri configuratus, agiles & cupidos, temperantes tamen & se refrenantes, infamiam fugientes. Cum sola Venere absente tam Ioue, quàm Saturno, segnes, ignauos, vndequaque voluptatem captantes.

Quatuor comparationes facit, Martis cum Ioue, Saturno & Venere, Solis item cum Ioue & Venere simul. Sed ultima, quam facit cũ sola Venere, tam apud Arabes, quàm Græcos legitur hoc modo (Cum sola Veneri aut Ioue absente Saturno) sed nos satis mentẽ Ptolemæi perspectam habemus. Mars igitur efficaciam concubitus significat, quia ut uisum est in præcedenti libro, Mars præest pudendis. Sed nos uolumus, quòd renibus unde fit tensio membri: Et appetitus concumbendi. Ideò qualis Mars, talis affectio. Dato enim, quòd membro uirili præesset, non decerneret de qualitate concubitus. Sed uis illa ratione & experimento Veneri tribuenda est. Quod uerò dicit ignauos & segnes, non ad Venerem credas (sunt enim promptißimi ad eam) sed ad negotia: Et luxui ex toto dediti, & inutiles. Sol uerò Ioui, & Luna Veneri, quasi similis est. Com. 53.

TEXTVS XXXVII.

Et si hic quidem Planeta vespertinus est, ille matutinus natus tam marium, quàm fœminarum congressu capietur: non tamen supra

pra modum erga vtrunque ſexum affectus. Si ambo veſpertini ſunt, ad fœminarum concubitum ſolùm erunt procliues. Atque adeò vt ſi fœminina ſint ſigna, ipſi ſubagitentur. Si matutinus, vterque puerorum tantùm concubitu flagrantes. Quòd ſi ſigna maſculina cum hoc fuerint, in maſculis nullum ætatis diſcrimen habebunt.

Quis dubitare poteſt hoc in textu, quin priori de Venere ſola Marti congrediente, locutus ſit. Si igitur uterq; ſit orientalis, ſignificat ſolùm ſubagitare maſculos, quia orientales Planetæ, ut uiſum, eſt maſculini ſunt. Quòd ſi præter id ſint in ſignis maſculinis, adeò maſculos amabunt, ut nec ætatem puerilem requirant. Superiùs declarauit hanc propenſionem ex luminarium locis & Marte ac Venere, ſed non commiſtis, hîc ex miſtione Martis cum Venere abſque luminarium teſtimonio. Si uerò ambo ſint occidentales, ad fœminas erunt procliues. Sed ſi cum hoc erunt ambo in ſignis fœmininis etiam abſque luminarium teſtimonio, ob miſtionem non ſolùm effœminatos, ſed eos, qui maritos etiam ducent, ſignificabunt. Antiquitus hoc uitium uiguit: nam Nero nupſit Doriphoro: Eſt & illud Martialis pulchrum:

Libr. 3. text. 81

Barbatus rigido nupſit Calliſtratus Afro,
Qua ratione viro nubere virgo ſolet.
Præluxêre faces: Velarunt flammea vultus:
Nec tua defuerunt verba Thalaſſe tibi.
Dos etiam dicta eſt nondum tibi Roma videtur
Hoc ſatis: expectas nunquid & vt pariat?

Idem Nero loco coniugis Sporum puerum habuit, & Domitianus Earinum. Hoc igitur maius eſt etiam, quàm quod dixit in capite de animi uitijs ac morbis. Nam coniugum loco ſunt talia ſcorta. Quod uerò dixit (Non tamẽ ſupra modum

erga

erga utrunq; sexũ affectus) Est figura dicendi, cùm omnis concubitus maculinus sit supra modũ et contra legem. Nec quòd quis diligat tantùm fœmineum sexum concubitus causa, debet dici supra modum erga fœmineum sexum affectus. Quasi moderatum sit utrunq; sexum hac causa diligere. Sed uult intelligi sub hac sententia uerba illa, quæ breuitatis causa ita descripsit (Sed neutrum sexum afflictim amabunt) Hic est sensus: Vt intelligat cũ omnibus absq; discrimine rem uenercam exercitaturos. Quod maximè militibus conuenit ob furorem, petulantiam, & licentiam peccandi, tum etiam necessitatem.

TEXTVS XXXVIII.

Ac si Venus occidentalior est, cum vilibus hominibus seruis aut alienigenis congredientes. Si Mars, cum eminentioribus se ac dominis viri.

Supple congredientur. Nam Mars in genitura uirum, Venus fœminam significat. Planetæ orientaliores, nobiliores significant, quia robustiores & in meliore statu: occidentaliores autem ignobiliores & uiliores. Si igitur Venus est occidentalior Marte, coibit cum ignobilioribus se fœminis uir: si orientalior, cum nobilioribus.

TEXTVS XXXIX.

In fœminarum verò genituris Venus consulenda est: Ea enim Ioui aut Mercurio configurata, prudenter puréque Venerea tractantes. At absente Ioue, Mercurio configurata, procliues quidem & venereorum cupidas, cautas tamen, & paulò pigriores, plerunque etiam turpitudinem fugientes. Marti, soli configurata aut congressa, salaces & ad Venerea

nerea concitatas. Segniores si his Iouis stella accesserit.

Quemadmodum Mars, quòd masculinus sit, opus congressus in masculis gubernat, ita Venus in fœminis. Igitur cum Ioue moderationem præbet ob integritatem & prudentiam: cum Mercurio uerò ob uerecundiam & astutiam. Propterea subiunxit (At absente Ioue) Quasi dicat, solus Mercurius non tam puras, & modestas facit, ut Iupiter, nisi etiam legas (Ea enim Ioui & Mercurio) pro (Ea enim Ioui aut Mercurio) Id est igitur, quòd solus Mercurius facit malas, sed ita ut solùm cupiant uideri non esse bonæ, cùm Iupiter faciat bonas. Quod dixit (Paulò pigriores) intelligit ad cupiditatem non solùm cautas, sed ob cautionem pigriores. Plerunque etiam turpitudinem fugiunt, non quia oderint, sed quia sunt adeò cautæ, ut nec uelint se credere ei cum quo concumbunt, ne quandoq; illis poßit obijcere. Nam cautio ad externos refertur. Hæ uerò adeò sunt cautæ, ut nec amatori nec coniugi se credere uelint in obscœnis agendis, tametsi illa ut plerunq; fœminarum mos est auidè expetãt. De Marte haud dubium est, seu iuncta, seu aspiciens, uel in uno circulo, uel magno, uel paruo, seu imperantibus aut intuentibus, aut positionis circulo. Sed Iupiter hæc omnia mitigat bene positus: aut si sit debilior, saltem tegit.

TEXTVS XL.

Ac si Mars sub radijs extiterit: cum seruis congredientes obscurioribus & alienigenis: Sin autem Venus sub radijs latuerit, cum superioribus aut dominis meretricum aut adulterarum consuetudine miscebuntur.

Mars masculum significat. Si fuerit igitur sub radijs et Venus

rus libera, mulieri uiliori se coniungetur: ideò seruis aut obscurioribus aut aduenis, nam hi ciuium numero non habentur. Contrà Venus sub radijs, Mars liber, significant uirum fœmina nobiliorem, ideóq; commisceri dominis aut superioribus. In fœminarum igitur genituris radiorum Solis ratio habenda est, ad Martem & Venerem: Sed in uirorum quis sit orientalior horum Planetarum.

TEXTVS XLI.

Si in locis aut figuris fœmininis fuerint Planetæ, ad patiendum solùm procliues: Si verò masculinis, etiam ad agendum.

Turpia committunt mulieres etiam patiendo, ut quæ admittunt uiros alijs in partibus, quàm decet. Hoc tamen fœmineum totum est: Sed si Planetæ in masculinis fuerint figuris tam in zodiaco, quàm extra, uel locis (quinam sint, dicti sunt) tribades erunt, super equitabunt uiros, & manibus illos pollui cogent.

TEXTVS XLII.

Saturni stella prędictis figurationibus conciliata si & ille effœminatus fuerit, insolentis ac pudendæ libidinis author est. Si orientalis & virilis vituperio & reprehensioni ob Venerea flagitia obnoxios. Iouis benigno sydere rursus, quod solet ad decentiorem harum affectionum formam iuuante, Mercurij ad celebriorem diuulgationem & reprehensionem.

Cùm iam mala est constitutio libidinum significatrix, adueniens Saturnus fœmininus libidinem auget: adeò ut non solùm flagitiosa, sed & fœda cōmittantur. Sed uirilis, id est, orientalis auget ob claritatem, famam scelerum. Ex quo de-

claratur, quòd effœminatum existimat cum occidentalis extiterit. Atq; hæc per se clara. Verùm, quid continget, ubi Saturnus Marti in uirorum genituris: aut Veneri in mulierum cum Ioue positis aut bene saltem constitutis congredietur? In uirorum quidem haud dubiè semper aliquid frigiditatis, & ob id dedecoris ostendit. In mulierum uerò genituris Saturnus cum Venere positus, impedimenta circa Venerea & exiguam coëundi uoluntatem affert. Illud omnino non prætereundum, quod ratio & experimentum docet: Quanquàm Saturnus præcipuè hæc impedimenta afferat, si in uirorum genituris Marti, in fœminarum Veneri commiscetur, etiamsi contrario modo contingat impedimentum non leue: Viris quidem Veneri, fœminis Marti commistus (Iouis benigno) Iupiter & Mercurius conueniunt, quia æqualiter à Sole distant, sed uario tamen modò: nam ut modò Iupiter est temperatus, ita Mercurius ancipitis naturæ. Ita eadem ratione Mars & Venus, propinquißimi enim Soli sunt etiam calidißimi, Et uterq; maximo uersatur epicyclo. Sed tamen Venus humida & benefica, Mars siccus & maleficus. Pari ratione Saturnus & Luna conueniunt, quòd uterq; à Sole maximè distat, uterq; ob id etiam frigidißimus: Sed tamen Lunæ frigiditas pinguis ut ita dicam, & humida & benefica, Saturni tabifica, sterilis & malefica. Iupiter igitur omnia hæc mala mitigat, præstátq; consensum mutuum, & ob id etiam tegit. Est enim constans Planeta atq; beneficus. At Mercurius inconstans, quòd quatuor habeat apogei æquantes, & linguæ præest, unde omnia detegit, & in publicum prodit, cum infamia & metu legum. Necnon cum minoribus supplicijs, ut quendam uidimus coria deaurantem, qui quòd cum muliere anu etiam præpostera Venere usus esset, circũductus per urbem flagellis cædebatur.

Caput

Caput sextum.

TEXTVS XLIII.

De filijs.

CVm coniugij locum proximè sequatur liberorum, considerare oportebat Planetas cœli fastigio aut succedenti loco, qui est boni dæmonis, coniunctos, aut configuratos. Sin minùs, eos qui locis his oppositis: Lunam etiam & Iouem & Venerem pro filiorum largitoribus assumere: sicut Solem, & Martem, & Saturnum pro orbitatis authoribus. Mercurium prout configuratus illis fuerit promiscuum: Et largitorem, cùm fuerit orientalis, & recusantem, cùm fuerit occidentalis.

Hoc est tertia domus pars, quam Ptolemæus considerat. Atq; in ea uelut in cæteris illud animaduersione dignū, quòd omnia participant inuicem, uelut & in rebus ipsis. Qualis enim pater ac mater, plerunq; filij etiam tales. Et qualis filius, tales parentes, non autem ex toto similes, sed in parte. Id etiam in diuitijs, honoribus atq; alijs, ut quemadmodum inquit Anaxagoras, omnia in omnibus sita sint atq; commista. Igitur in filijs habendis, decimus locus, qui etiam matri tribuitur, est considerandus. Ille idem tribuitur etiam fratribus atq; sororibus. Quicunq; igitur fratres habent multos & matrem robustā, etiam natura filios habent plures, et sospites, sicut & contrà habentibus contrarium euenit. Nō tamen generaliter hoc euenit, sed qui paucos habuerit fratres, ut Iacob, multos poterit habere filios: Duodecim enim susce-

pit. Et qui multos habuit fratres, sine filijs mori poterit, ut Absalon. Luna igitur sorores, matres, filios, uxores, ingenium, moresq; significat. Et quandoq; etiam alia. Cum Ioue quidem & Venere filios: Sed sorores quidem cum decimo loco, matrem cum Venere, uxores per se, ingenium cum Mercurio, mores cum ascendente & domino loci proprij. Si igitur communis significator ualidus extiterit, alius imbecillis, erunt similia quæ per illum significantur: Si autem contrà, dissimilia. Gratia exempli dictum est, quòd Luna significat filios cum Ioue & Venere, cum decimo autem loco sorores. Si igitur Luna ualidißima sit, decimus uerò locus & Iupiter ac Venus imbecilles, erunt pauci filij atq; sorores. At uerò si infelix Luna, decimus uerò locus ualidus, Iupiter & Venus debiles, multas habebit sorores, paucos filios: sicut contrà, si Iupiter & Venus decimo loco fuerint potentiores. Quod & in præsenti loco alia ratione ostendit: cùm enim 11 locus particeps sit 10. 11 etiam obseruat in dandis filijs. Duo igitur proponit, Planetas datores, & loca in quibus dant. Datores Iupiter, Venus, Luna, humidi omnes: Saturnus, Mars & Sol orbitatis authores atq; omnes sicci, præter Solem, qui calidißimus est. In ipsis igitur locis decimo aut undecimo largitores dant, ut orbitatis authores negant. Magis tamen in decimo, quàm undecimo propter regulam probabilem, quòd omnia principalia potentiora sunt his, quæ talia sunt ob illa. Sed si non sint in illis configurati ambobus, non uni tantùm dant, ut in primo loco, qui respicit decimum de quadrato, undecimum de sextili: & in secundo loco, qui decimum de trino respicit, & undecimum de quadrato. Aliter si ad unum tantùm locum referas, omnes genituræ pollicebuntur filios simul & orbitatem. Nam omnis domus aut decimæ, aut undecimæ configuratur. Quòd si neq; Planeta ullus in primo aut secundo loco fuerit, neq; etiam in septimo uel octauo, uidendum est an

est an in quinto uel quarto loco sint: Hi enim decimo & undecimo opponuntur: Hi igitur dabunt uel prohibebunt. Obseruatum etiam est, quintum locum præcipuam in hoc habere uirtutem, adeò ut Arabes illum tantùm obseruari iubeant. Sed nos Ptolemæum sequimur, multũ tamen experientiæ loco illi tribuentes. Quod autem dixit (Mercurium prout configuratus & reliqua) duo nos docet. alterum, quòd Planetæ orientales potiùs significant filios, quàm occidẽtales: Et occidentales orbitatis magis sunt causæ, quàm orientales. Dico, quo ad Solem & hoc magis: Et quo ad mundum, sed hoc minus. Reliquum est, ut intelligamus Mercurium etiam dare filios: Qui cùm sit Planeta ingenij largitor, facit ingeniosos, & maximè cùm Soli propinquus extiterit, tunc enim facit etiam probos. Tales igitur, cùm Mercurius sit Planeta per se imbecillis, & sub Solis etiam radijs, uitam non habet. Ob hoc solet dici, quod Poëta, immodicis breuis est ætas & rara senectus. Et uulgus hoc nouit, quòd cùm puerum uident ingeniosum ualde, illius uitæ timent. Causa igitur est, quoniam tales sunt à Mercurio. Viuunt tamen aliqui ex his, uel quia Mercurius robustus est, aut quia beneficæ iungitur erraticæ uel fixæ, uel à benefica erratica fouetur. Hoc autem quod hîc declarat, commune est in genitura uiris ac mulieribus. Propriè autem loquitur de filijs, qui ex coniugio suscipiuntur in masculorum natiuitatibus: cùm aliorum adeò incertus sit numerus, ut quidam centum filios susceperint. Sufficit igitur in his docere, qui sint prolifici aut steriles. Numerus autem incertus est, & ex reuolutionibus annorum nati habetur.

TEXTVS XLIIII.

Largitores igitur ita siti simpliciter ac solitarij vnicum filium decernunt. In bicorporeis autem & fœmininis item in fœcundis signis,

vt Cancro, Scorpione, ac Piscibus, duas aut plures. Et dum masculini sunt ob signa masculina, & ad Solem configurationem marem, effœminati verò fœminam.

Duos nos docet, numerum & sexum his uerbis, quorum utrunq; à duobus sumitur: imò primum potius & secundum à tribus. Numerus igitur primum à numero Planetarum solitarij unum et paucos, cum alijs iuncti plures: Signa unius corporis unum, bicorporea duos, uel plures: Et hoc à forma signi. A qualitate, fœcunda plures aut duos saltem, sterilia ut Leo, Virgo unum. Sexus à sexu Planetæ, Iupiter masculos, Venus fœminas pollicetur. A' signi in quo est sexu: Et ab habitu Planetæ ad Solem orientales masculos, occidentales fœminas.

TEXTVS XLV.

Superati à maleficis aut in sterilibus signis reperti, puta Leone, Virgine, largiuntur quidem, sed non sat pulchrè, nec constanter, neç diuturnas proles. Sol autem & maleficæ obtinentes imperium in dicta loca, si in signis masculinis aut sterilibus fuerint, eisque beneficæ suffragentur concedunt quidem, sed valetudinarios, vitijs corporis impeditos, ac breuis vitæ.

Declarat quartum membrum diuisionis. Nam omnes qui nascuntur aut omnino carent sobole, orbiq; sunt, aut habent exiguam, aut multam, aut imbecillem, & morituram. Orbos dixit, cùm in locis filiorum Planetæ uiolenti fuerint, multa cum sobole, cum plures filiorum largitores uel in signis bicorporeis aut fœcundis, pauca, cum in sterilibus: nunc declarat

clarat quibus modis debilis aut breuis uitæ soboles procreetur. Duobus modis id contingere affirmat, uel cùm beneficis maleficæ dominantur, idque non tam malum. nam robusti natura multis conflictantur aduersis, uel cum dominantibus maleficis in locis filiorum suffragantibus beneficis nascuntur filij uitæ fundamento interiore carentes: utpote ab infelici & contrario sydere geniti. Hi igitur, ut par est omnino sunt imbecilles, & breuis uitæ.

TEXTVS XLVI.

Quando vtraque conditio rationem habet ad signa prolifica datorum liberorum reiectiones significantur: aut omnium aut multorum, aut paucorum, pro imperio suffragantium vtriuis sectæ Planetarũ: quos vel plures vel potentiores, vel orientaliores vel dignioribus angulis sitos, vel elatos supra cæteros, vel angulis succedentes inuenerimus.

Hoc est quintum membrum, cùm largitores filiorum fuerint in locis debitis, & in signis fœcundis, & eis dominantur maleficæ, sed suffragantur eis beneficæ, & sunt maleficæ & beneficæ in signis fœcundis, tunc abdicant filios. Non enim possunt occidere, quia sunt in fœcundis signis. Et intelligit per utranque conditionem, quòd maleficæ dominentur, & beneficæ suffragentur.

Vt sit una regula talis, Si largitores sunt in locis filiorum & beneficæ dominantur, tunc si in sterilibus sunt largitores, unum significant filium, in bicorporeis duos, in fœcundis plures ac sospites. Si uerò Sol & maleficæ sint in locis filiorum, negant filios. Quòd si largitores sint in locis filiorum, maleficæ autem et Sol dominentur in signis sterilibus uel masculinis cum suffragio beneficarum, aut si largitores superentur à

maleficis breui superfuturam prolem dant. In hoc casu ultimo moriuntur in infantia, in præcedente morbosi non transeunt iuuentutem aut parum. Si autem loco sterilium signorum fuerint maleficæ, & beneficæ suffragantes in fœcundis, facient abdicari.

Quod uerò dixit (omnium aut multorum &c.) intelligit, quòd si uni largitori malefica dominetur, alteri benefica, habebunt filij hi diuersos exitus, ut patet. Et iubet obseruari multitudinem largitorum & impedientium, & suffragantium, & robur & statum, quo ad Solem, et quo ad mundum.

TEXTVS XLVII.

Si igitur dictorum signorum dominatores orientales fuerint, atque in proprijs locis, claros & illustres liberos dāt. Si occidētales & in locis sectę alterius, humiles, viles & obscuros.

Non à largitoribus, sed à dominatoribus fortunam sumit. Vt enim dominatores sunt extra & alieni à largitoribus, ita fortuna filiorum alia est à filijs.

TEXTVS XLVIII.

Et si conueniunt cum horoscopo & parte fortunæ, amabiles parentibus, venustos, gratiosos, bonis parentum hæreditario iure fruentes. Si inconiuncti aut ex aduerso siti, rebelles, odiosos, noxios, nec parentum bonis succedentes.

Explicauit anteà, quæ ad essentiam filiorum pertinebant, numerum, robur, uitæ diuturnitatem: in præcedenti textu fortunam: hìc habitum ad parentes: Sicut in sequenti inter se. Quid intelligat per uerbum conueniunt, sequenti oratione intelligitur, cum priori opponatur. Conuenire igitur uocat, ut sint

ut ſint in eodem ſigno, uel aſpiciente, trigono uel ſextili, uel in obedientibus et imperantibus, uel in aſpicientibus ſeſe. Quod etiam in ſequenti textu clarius erit. Sic non conuenire dicuntur, quando in oppoſitis ſignis aut inconiunctis fuerint. In quadratis declarabit, quòd medio modo ſe habebunt, modò enim conuenient, modò diſsidebunt. Quid autem ſit maius, oppoſito, an inconiuncta ſigna, hæc quidem minùs conueniunt, illa magis diſsident. Propterea deteriora in filijs ſunt oppoſita ſigna, quo ad uerbera & odium, inconiuncta quo ad abdicationes & priuationes hæreditatis. Ita melior eſt trigonus aſpicientibus ſe ſignis aut imperantibus & obedientibus. Cúmq; plura ſigna uni conueniant, quàm diſconueniant (nam Arieti gratia exempli conueniunt Gemini, Aquarius, Leo, Sagitarius, Virgo & Piſces: Media ſunt Cancer & Capricornus: diſconueniunt tantùm Libra, Taurus & Scorpio) manifeſtum eſt in genere plures filios parentibus eſſe acceptos, quàm odioſos. Ex gradibus contingit oppoſitum, ita raró fit, ut ad unguem filij parentibus conueniant.

Quod uerò dixit amabiles, uenuſtos, & gratioſos: intellige parentibus, non ſimpliciter: eſt enim illorum fucata quædam gratia et bonitas, cùm malis parētibus conueniunt. Nam probitas illorum pendet ex genitura propria. Cùm tamen placent parentibus ſunt obediētes, nec ex toto mali, plures etiam boni. Hoc eſt, quòd probantur filij parentibus obſequentes. Signum enim eſt conuenire dominos largitorū ſeu locorum in quibus ſunt largitores cum horoſcopo & fortunæ loco. Contrarium in obedientibus. Cùm uerò accipit fortunæ partem, intelligit quòd conueniunt in rem familiarem, hoc autem parentibus gratū, ſicut conueniētia cū horoſcopo eſt ex animo. Et ſcias, quòd leges locorū multū poſſunt, et mores hominum: generaliter tamen filij parentibus grati ſunt lege naturæ. Hoc autem eſt, quia conueniunt, ut diximus genituræ parentū cum

geniturus filiorum. Et Haly hoc docuit his uerbis: Aspexi pro filijs & inueni Iouem in decima in tertia parte Capricorni iunctum quasi Saturno & Lunam aspicientem, & significauit, quòd haberem filios, & filias, & potius filias, quàm filios, quia Iupiter & Luna erant in signo fœminino. Et quòd non uiuerent, quia Saturnus erat Ioui iunctus in decimo loco. Et quia Iupiter erat orientalis significauit unum filium & duas filias, & omnes obierunt. Erat autem gradus ascendentis masculi circa gradum Saturni in mea natiuitate, & propter hoc mortuus est citó. Et erat gradus ascendentis unius fœminæ in Piscibus, in sextili Iouis & trino Lunæ meæ natiuitatis, & Sol significator uitæ in Capricorno. Alterius quoque fœminæ ascendens fuit in Capricorno. Et hoc est mirabile, quoniam manifestum est, quòd natiuitates concordant inuicem, ut etiam illi, quorum sunt natiuitates. Et singularia iunguntur generalibus, ut prouinciæ legi & ciuitati ac familiæ. Illud idem ostendi superiùs in geniturus meorum filiorum. Ex quo patet, quòd plus possunt significatores in geniturus, quàm concordia. Nam in natiuitate Haly erant significatores mali pro uita filiorum & concordia cùm puellæ primæ genitura, quæ tamen mortua est: in nostra contigit oppositum: nam filius primus & filia habent horoscopum in opposito loco duarum maleficarum, & filius Lunam iuxta locum Saturni, & fœmina Lunam in loco propinquo quadrato Martis: Et minor natu, Solem in loco Martis mihi, Lunam in quadrato Martis, ascendens in quadrato Saturni & Martis, & tamen, licet ægrè, superuixerunt. Quia loca filiorum erant salua in mea genitura, & geniture filiorum erant satis potentes per se & mediocres. Et cùm hoc contingit, filij erunt morbosi, tamen superuiuent. Quòd si geniture sint malæ, & concordent inuicem, tunc uiuent sani aliquandiu, inde repente moriuntur.

Vxor tamen mea ter abortiuit, ex perfectis autem natis nullus mortuus est. Cùm hoc contingit, significat patris genituram pro filijs bonam esse, matris autem perniciosam. Nam cùm filij sunt coniuncti matri, & genitura sua est mala pro illis, pereunt. Cùm autem liberati sunt à uentre matris, plus potest patris & ipsius filij propria genitura, ideò superuiuere possunt. Sunt tamen necessariò debiles. Et ita per contrarium, si patris genitura pro filijs mala sit, matris autem bona, non abortiunt matres, sed nati filij citò pereunt. Quòd si filij et patris genitura uitales non sint pro filio ipso, mater uerò imbecillis, abortu perit mater & filius. Si autem mater genituram habeat pro filijs constantem, ex naturali partu perit filius. Atque ita de alijs.

TEXTVS XLIX.

Sic quando mutuam habent inter se figurationem, concordes donant fraternis animis mutuas operas tradentes. Si inconiuncti sunt aut oppositi, inimicitiarum cupidos, & mutuò sibi insidiantes.

Conuenire uult non largitores inter se, sed dominos locorum cum ipsis locis mutuò: id est, dominos largitoris unius cum largitore alterius. Et similiter dominos largitorum inter se. Conuenire igitur dominos largitoris unius fratris cum largitore alterius, est ueluti si dominus largitoris unius conueniat cum horoscopo alterius. Quandoquidem largitores in noua figura erigenda uicem horoscopi obtineant. Exemplum in nostra genitura, largitor duorum filiorum natu maiorum est Iupiter, cuius loci dominus est Venus & Luna. Largitor filij natu minoris Venus, loci domini Saturnus & Venus: Cùm igitur comparaueris Iouem Saturno & Veneri,

neri, & Venerem Veneri & Lunæ, inuenies dominos largitorum largitoribus conuenire. Conuenire dicuntur Planetæ quadrifariàm: uel natura, ut Sol Saturno, uterq; enim modestus est: uel qualitate, ut Sol Marti, uterq; enim calidus est masculinus: uel loco, si unus sit in alterius dignitate: uel aspectu amico, cùm sunt trigono aut sextili iuncti. Quia tamen Saturnus & Venus sunt in Geminis & Libra, qui sunt Tauro inconiuncti, non erit extrema necessitudo inter eos. Hic enim maximè considerat duos extremos modos, ut ualidiores.

Largit.	Domini.	
Iupiter	Venus	Luna
Venus	Saturnus	Venus

Quòd si præter id quòd signa largitorum & dominorum sint inconiuncta aut opposita inter se, aut mutuò maleficæ, & Sol sine angulis maximè, alienæ maleficæ iungantur, uel cum stellis naturæ Solis, aut Mars cum stellis naturæ Lunæ, tunc erunt odia exitialia. Vnde Papinius de Polynice, & Eteocle Oedipi filijs:

Dum videt hæc dicens, gressus admouit, & arma
Ceu templis decus, & patriæ laturus ouanti.
Arma etiam spoliare cupit: Nondum ille peractis
Manibus vltricémq; animam seruabat in iras.
Vtq; superstantem pronúmq; in pectora sensit,
Erigit occultè ferrum, vitæq; labantis
Relliquias tenues suppleuit: & ensem
Iam lætus frater fratris sub corde reliquit.
Ille autem, Viuísne? Et adhuc manet ira superstes,
Perfide? Nec sedes vnquàm meriture quietas,
I mecum ad manes. Illic quoque pacta reposcam,
Si modò Agenorei stat Gnosia iudicis vrna,
Qua reges punire datur. Nec plura locutus,
Concidit, et totis fratrem grauis obruit armis.
Ite truces animæ, funestáq; tartara læto
Polluite, & cunctas Erebi consumite pœnas.

Sed ut ab antiquis exemplis recedamus, uidimus nos nobilem

lem securi percussum ex familia Gribellorum, quem ferebant tres proprios fratres occidisse, cùm de duobus satis constaret. Dixit autem non inimicos sed inimicitiarum cupidos: Tales enim ob conuictum uidentur potiùs inimicitiarum causas quærere, quàm habere, cùm ex paruis rebus sibi succenseant. Rarò enim manere inimicitias insinuat, cùm fratres inimicos esse, res sit quasi absurda & naturæ repugnans.

TEXTVS L.

Quæ minutiora sunt iterum quíspiam conjectabit vsus singulorũ, qui liberos pollicentur astrorum horoscopo, ex reliqua collocatione non secus, ac in genitura considerationem in genere instituens.

Statues unumquenq; locum largitoris per horoscopos, & reliquos Planetas in domibus iuxta horoscopi naturam inuentis collocabis, iudicabísq; de illis ut superiùs docui de parentibus. Ex quo patet, quòd Sors debet accipi à nono ascendente loco largitoris, non ab ascendente patris. Nam aliter omnium filiorum esset eadem diuitiarum conditio. Præstat autem scire diligenter in filiorum causa Sortis conditionem, quòd ab ea proficiscatur conuersatio omnis atq; uitæ ratio.

Ex hoc patet, quòd multos habentes sospites filios sunt generaliter felices. Nam habent beneficas in locis potentibus, nec impeditas. Rarò etiam dum multi sunt, filij inter se exitiales inimicitias exercere solent, quoniam non possunt esse tot nisi significatores sint in concordibus signis & humidis absq; uictoria maleficarum. Signa enim quæ odia pariunt sunt fixa, & maximè Leo & Aquarius: Hæc etiã sterilia sunt. Inde Gemini, Virgo, Scorpio & Aries: nam in his beneficæ non dominãtur. Omnia autẽ sterilia plus moderato, præter Scorpiũ.

Vt autem uideas, quæ dixit Ptolemæus uera esse, subiungo

duas

duas geneses, quarum alterius natus ad hanc usq; diem ex eadem uxore 6 suscepit filios sospites, alterius 16. uiuúntque utriq; parentes, nobiles, nec senes. Qui sex habet, alios est habiturus, Alius nobilis 15 habet, huic tres superiores sunt in Cancro. *Cætera ignoro:* Dubitatione *dignum est, cùm non*

16 filiorum
1500 die 29 Maij hor. 14. Hor.

Cœli Med.	♋	6		Cœl. Med.	♉	11	
Ascendens	♎	5		Ascendens	♌	21	
Sol	♌	9	9	Sol	♊	16	54
Luna	♋	7	56	Luna	♋	1	11
Saturnus	♊	5	17	Saturnus	♉	29	11
Iupiter	♓	28	44	Iupiter	♓	26	29
Mars	♌	26	33	Mars	♋	21	16
Venus	♍	23		Venus	♋	21	40
Mercurius	♋	22		Mercurius	♋	11	10
Caput	♊	4	17	Caput	♊	7	11

poßint esse plures quatuor largitoribus filiorum, quomodo poßint oriri tot filij? Respondeo, *quòd fit multiplicatio per signa bicorporea & per congeminationem, ueluti,* Planeta *unus in bicorporeo duos, duo quatuor, & tres octo.* Iupiter *etiam &* Mercurius *duos per se quasi significant. Ideò qui habent multos filios, congeminant* Planetas, *ut in natuitate* Geminorum. Et *quibus plures nascuntur filij, ijsdem etiam sæpe* Gemini.

Sed dices, saltem qui comprehenduntur sub uno largitore eandem fortunam habebunt? Iidem *enim loci & domini. Sed dico, quòd diuersis temporibus significabunt, & ratione huius erunt ualde diuersi.* Quòd *si tempora non uarientur, respondeo, quòd hæc est causa cur gemelli plerunq; sunt simijes corpore, moribus & casibus.* Et *illa in quibus differunt, sunt ualde pauca, nec possunt dignosci ex genituris parentum, sed proprijs.*

Vltimo

Vltimò dubitatur, cur non dixerit Ptolemæus quicquam de tempore filiorum suscipiendorum? Dico, quòd hoc docuit in ultimo capite huius, cùm dixit (A cœli fastigio liberorum procreationes;) uult quòd ex directione cœli Medij quotiescunq; peruenit ad largitores uel eorum radios, significatur filius. Sed nota triplicem differentiam: Prima, pro generatione, oportet ut solùm processus & ingressus parentum inter se concurrant. Anno 1534 cum cœli Medium peruenisset ad trigonum Veneris & Mercurij, & Iupiter per ingressum esset in 23 parte Capricorni cœli Medio radicis, & in loco Veneris & Mercurij radicis Mercurius & Mars, genitura est puella quæ sequenti anno nata est. Secunda differentia, in prolificis genituris, ubi cœli Medium peruenerit ad corpus, uel radios prolifici, absque impedimento singulis annis nascetur filius aut filia. Tertia differentia, in his, qui non sunt ualde prolifici, cœli Medium applicans radijs largitoris tunc dabit filium aut filiam, cùm largitoris locus per processum applicuerit loco directionis in cœli Medio, uel undecimo loco, & alius largitor oppositum locum per ingressum possidebit. Ita ut sint quatuor locus radij largitoris in cœli Medio uel undecimo loco, idem: locus ad quem directio peruenit cœli Medij, idem locus ad quem unius ex largitoribus imò persæpe ipsiusmet processus peruenerit: Et locus idem uel oppositus ad quem peruenerit idem largitor, uel alius per ingressum. Ex quo patet, quod dixi, quòd in prolificis propter mistiones multorum Planetarum ac radiorum, cùm sint in similibus partibus numero, necessariò contingit, ut fermè singulo anno largitorum loci per processum ad loca filiorum perueniant. Concordia uerò genituræ filij cum restitutione anni patris, est quòd Luna persæpe in filij genitura est in sui opposito restitutionis anni ipsius patris, uel loci largitoris.

Caput

Caput ſeptimum.

TEXTVS LI.

De amicis & inimicis.

BEneuolarum igitur affectionum & contrariarum, quarum has quidem medias & diuturnas appellamus amicitias, ſeu inimicitias, illas verò minores & temporaneas ſocietates, aut contentiones examinatio nobis ſit hæc. Quando igitur quæ ex his præcipua ſunt & maxima inquirimus, obſeruare oportet in vtraque genitura pręcipua loca, Solis videlicet & Lunæ, & horoſcopum, partémq; fortunæ. Nam ſi in eadem ſigna inciderint, aut loca mutuò permutauerint, aut omnia aut plura, maximè quando vtriuſque horoſcopi 17 partibus inuicem diſteterint, amicitias conſtituunt ſynceras & inſolubiles, nec vllis offenſionibus expoſitas. Si inconiuncta ſint, aut mutuò oppoſita, inimicitias maximas & diuturnas: Si neutrum accidat, ſed tantùm in locis configuratis extiterint, ſi hexagonis aut trigonis, minores amicitias, ſi quadratis, minores conciliant inimicitias: vt interdum in amicitia occurrant ſilentium, & ſimultas quando maleficæ haſce configurationes tranſeunt, in conten

tentionibus reconciliationes & beneuolentiæ vicissitudines, per beneficorum ad configurationes ingressum.

Ita superi malè perdant eos, qui rebus uanis ob lucrum uel ambitionem aut derisionem intendentes, nouas & inutiles dierum obseruationes nobis tradiderunt, cùm satis sit uel minimæ parti rerum utilium satisfecisse. Qualis hæc est tractatio amicitiæ & inimicitiæ, quas non ex propria sola genesi Ptolemæus uenatur, sed ex concursu cum aliorum genituris. Inquit enim respiciens ad id, quod iam anteà diximus (res humanas uel natura uel utilitate uel conuersatione stare) si luminaria uel horoscopi aut fortunæ pars in eisdem signis fuerint, & maximè 17 partibus haud magis distantes, qui terminus est radiorum Solis & etiam Crepusculi matutini, aut loca commutauerint stabiles & inconcussas ac diuturnas amicitias pollicentur. μέζοις, id est, medias scripsit artificiosè, quod nemo sincerè amat, sed amare uidetur. Aut pro μέζοις, μέγαλοις scribendum, id est, magnas, ut legit Haly. Si uerò loca horum principalium in coniunctis signis aut oppositis fuerint alter alteri, erunt inimicitiæ stabiles & diuturnæ. Quòd si in locis configuratis minora utraque erunt, diuturna tamen. Nam præsupponit generaliter eas futuras amicitias aut inimicitias perpetuas, quæ nobis à natiuitate sint ingenitæ. Velut & breues, quæ ex processu locorum & Planetarum inuicem concurrentium contingunt (Silentium) cum unus alterum non alloquetur: Simultas cum tacitè se inuicem oppugnant & contradicunt insidiantes sibi, non in uita, sed in diminutione authoritatis (Per beneficorum ad configurationes ingressum) Puta in genitura Sol uni sit in Libra, alteri in Cancro: Iupiter ingrediatur Libra & Venus Cancrum, tunc illi reconciliabuntur.

Sed sic iure dices, omnibus erunt inimici & amici perpetui? Non tamen ita est, ut quibusdam malis mendicis aut miseris, uelut de Timone fertur, euenit. Verùm causa est, quòd in horum geniturіs loca sint opposita aut inconiuncta. Erunt autem opposita his, quibus Luna in opposito Solis extiterit: nam his fortunæ pars etiam ascendenti opponetur: itaq; quicunq; loco habebit principalia cum uno horum concordantia, habebit cum reliquis contraria aut inconiuncta.

Sed nunquid eadem ijsdem, ut Sol Soli, Luna Lunæ? An sufficit unum horum cum uno iunctum coniunctum habere aut dißidem? uidetur quòd eundem oporteat esse: ob duas causas. Prima, quòd non essent eodem iuncti amicitiæ genere sed diuerso. Secunda, quòd quilibet nimis numerosos amicos haberet ac inimicos: Si locorum diuersorum coniunctio aut disiunctio sufficeret.

Sed uel sic quilibet etiam plures haberet aut amicos ueros & perpetuos, aut exitiales hostes, quàm uideamus? Respondeo, quòd oportet primò concurrere patriam, & consuetudinem, & familiarum consensum, & fortunam, & congressus Planetarum à quibus ut nouæ creantur quæ iam nō erant amicitiæ uel inimicitiæ, ita iam factæ dirimuntur his congreßibus. Et de hoc suppono exemplum clarißimum in 11 genitura.

TEXTVS LII.

Cùm amicitiarum & inimicitiarum genera tria sint, aut enim ex instituto & electione libera, ita in se inuicem affecti homines sunt, aut vsus necessitatisq; gratia, aut deniq; voluptatis iniuriæ ve causa, quando omnia aut plura ex dictis inter se familiariter conueniunt, ex omnibus his speciebus amicitia conflata est,

eſt, quemadmodum, quādo diſsident, odium. Quando ſola luminarium loca ex delectu libero, quod eſt beneuolentiæ genus optimum & firmiſsimū, ſicut contrà odium acerrimum, & cui credere nihil oporteat. Sic ſi fortunæ ſortes conueniant vſus neceſsitatiſque gratia contrahitur. Quando horoſcopi, voluptatis & contumeliæ.

Clarius Ariſtoteles hæc deſcribit dicens, amicitiæ genera tria ſunt, propter honeſtum, utile & uoluptatem: ab honeſto, ut uiri fortes, qui ſe diligunt, aut ſapientes, aut ex naturali quadam inclinatione, aut quia ſit prudens uterq;, aut morum uel artis præſertim excellentium ſimilitudine: ſic inter Apellem & Protogenem pictores interceßit amicitia: Et in adminiſtratione reipublicæ. Hoc genus à concurſu Solis cum Sole, & Lunæ cum Luna fit, uel uiciſsim commutatis locis. A Sole inquam propter honeſtum magis, à Luna autem naturalis potiùs amicitia gignitur. Odium ſimiliter ex horum contrarietate, uel quia alter alterius gloriæ inuidet, uel naturali quadam inimicitia diſsident. Fiunt autem in his letales inimicitiæ & odia internicina, quibus dicit Ptolemæus nihil credere oporteat, ſcilicet, etiam ſi conſlentur induciæ, aut pax ſimulata ſequatur. Propter utile, mercatores inuicem, iuriſconſulti, & cognitores, aromatarij et tonſores cum medicis, magiſtratus cum Principibus, procuratores, diſpenſatoréſq; cum nobilibus, milites cum ducibus, ſerui, Proxenetæ, uectores idq; generis. Ex odio uerò quicunq; impediunt hæc aut inimicis inſeruiendo, lucrum impediunt. Atq; in hoc genere ſunt artifices eiuſdem artis, ut Heſiodus inquit, figulus odit figulum, hi tales ex parte fortunæ ſeu Sorte in utraq; genitura accipi debent. Ex uoluptate quæ fit ex concubitu,

prima eſt: Inde à luxu perpotationibus & conuiuijs, item à ludo, à muſica, mimi, hiſtriones, aretalogi, coqui, & eius generis, uel ab iniuria ut maledici, ſuſurrones, inuidi, detractores, contemptores, irriſores, delatores, accuſatores, inſimulatores, & qui ſcommatibus alienam lædunt exiſtimationem. Hi omnes ab horoſcoporum configuratione decernuntur. Cùm uerò multa ex his conueniunt, erit multiplex & firmior amicitia: Si diſconueniunt, maius odium & inexplicabile. Si autem quædam conueniant, quædam diſsideant, erit amicitia & odium ſimul. Sicut contingit quibuſdam, qui habent ſeruos deſides, quos amant ob conſuetudinem diuturnam, & odio habent ob uitia. Porrò longa cohabitatio ad genus amicitiæ primum, ſcilicet ob naturæ conſenſum, referri debet.

TEXTVS LIII.

Obſeruare autem conuenit locorum configuratorum ſupploſiones, ſtellarúmq; ad hęc aſpectus. In quibus enim genituris inciderit cõfigurationis ſuperatio ſiue in idem ſignum, ſiue in proximè ſuccedens, illis præcipuæ partes in amicitia tribuendæ ſunt, aut odio. In quibus verò fuerit aſpectus ſtellarum meliorum, illis ex amicitia vberiores fructus, ex inimicitia damna grauiora decernuntur.

Duo uerba, βελτίωρ, quod eſt meliorum, & καθυπεϱτέϱησις, quod uertit ſupploſiones, magnam difficultatem atq; obſcuritatem in Ptolemæi uerbis pariunt. Hoc idem uerbum ultimum ſuperationem, dum reperitur uertit. Senſus igitur eſt: duo ſunt obſeruanda in his, quæ ad amicitiam aut inimicitiam pertinent: loca illa principalia, quæ quatuor eſſe diximus, & inter illa uidendum, quod ſit potentius ex concordantibus

dantibus locis aut pugnantibus seu in eodem signo seu respectu sequentis, tunc ille erit causa amicitiæ uel odij principalis. Exemplum, In octaua & nona genitura Luna est in eodem loco & significat amicitiam ob præstantiam. In eodem signo Casanato sunt radij Mercurij felices, tum Martis ac Veneris & Sors: Mihi infelices Martis, & felices Iouis, ideò significatur, quòd principalis causa amicitiæ & utilitas erit potiùs atq; fuit Casanato erga me, quàm mihi erga Casanatū. Quod autem dixit (uel in sequenti signo) dixit ob hoc, quòd per directionem locus principalis ad illud signum peruenit tēpore iuuentutis, quo maximè prodesse possunt amicitiæ. Si igitur tale signum felix fuerit, quod ad principalem peruenit locū, cum peruenerit, ille erit utilis alteri & principalis causa amicitiæ. Ideò plerunq; ob id contigit, quòd qui quærunt amicitiam alicuius illi sunt utiliores, quàm is cuius quæritur amicitia ei à quo quæsita fuit. Secundum obseruandum est, quòd beneficæ respicientes locum principalem in amicitia, decernunt utilitatem maiorem ab altero in cuius genitura nō aspiciunt locum talem. Et hoc est, quia locus ille est cum fauore beneficæ uni, alteri non: In inimicitia accidit contrarium. Nam qui habet beneficam aspicientem, est magis obnoxius contumeliæ, quia est magis pacificus; ideò dicebat ille: Dat ueniā coruis, uexat censura columbas. Hoc autem magis erit euidens cum in inimicitia benefica fuerit debilis, in amicitia autem potens.

TEXTVS LIIII.

In temporaneis autem societatibus & contentionibus animum aduertere oportebit ad motiones syderum in vtraq; genitura: Hoc est quibus temporibus sydera vnius genituræ ad loca syderum alterius promoueant. Hoc enim modo contingunt amicitiæ & inimici-

tiæ imbecilliores & ex parte: Quæ tamdiu durare solent, donec separentur. Interdum verò eousque, donec superueniens aliud sydus, decretum illud interrumpat.

Tria genera amicitiarum innuit. Vnum, quod est firmum et ab ineunte ætate, quod ex concursu locorum principalium contingit in genitura. Secundum, quod est infirmum, nec omnino perpetuum, contingit autem, dum Planetæ mutuò loca alterius ingreßi fuerint. Puta si ego habeo Iouem in quarta parte Tauri, & alius Martem in tertia parte Sagittarij, decima die Aprilis 1556 contraheremus amicitiam: Quia tunc Iupiter ingreditur tertiam partem Sagittarij & Mars Tauri. Idem etiam fiet, ubi duo Planetæ mei ingrediantur loca alterius simul. Hoc autem magis in annuis cōuersionibus, licet hoc non dixerit Ptolemæus. Tertium genus est maximum, quod Ptolemæus censuit ex his duobus esse manifestum: cùm scilicet ambo hæc concurrunt, & quòd in genituris loca principalia conueniunt, & fiunt mutui ingressus Planetarum: Tunc enim maximæ res ab his patrantur in hoc casu. Manifestum est autem, quod & euentus docet, ex Ptolemæi uerbis, amicitias esse plerunque fortuitas. Cùm uerò tempus harum amicitiarum & inimicitiarum (Nam quod de uno dixi, de altero intelligi uolo) duret donec separentur, Separatio autem fit, ut dictum est in distantia 17 partium, & hoc ultrò citróq; , quas Saturnus quandoque uix toto triennio superat, manifestum est diuturniores amicitias temporaneas intra hoc tempus finiri, similiter & inimicitias. Quæ autem excedunt, aliquid habent cum genitura. Saturnum quoque diuturniorum amicitiarum & inimicitiarum esse parentem. Post has quæ à Ioue: Breuißimæ à Luna. Quæ uerò ex concursu horoscoporum, intra paucas horas finiuntur:

niuntur: ideò earum non meminit Ptolemæus.

TEXTVS LV.

Saturnus igitur & Iupiter ſubeuntes mutua loca, amicitias gignunt per conſpirationes, aut agriculturam, aut hæreditarias ſucceſſiones. Saturnus & Mars per rixas, inſidias, eáſque vltroneas. Saturnus & Venus coniunctionem per affinitates citò labeſcentem & euaneſcentem. Saturnus & Mercurius, affinitates & conuictus conciliant per largitiones, munera, mercaturam, aut arcanorum communicationem. Iupiter verò & Mars dignitatum & gubernationis cauſa. Iupiter & Venus hominum publica munera, eáque ſacra obeuntium, cultus ſcilicet diuini, oraculorum & his ſimilium. Iupiter & Mercurius conuerſationes differendi, diſcendive & philoſophandi cauſa inſtituit. Mars & Venus amorum, adulteriorum, aut otij ignaui gratia, inſtabiles tamen, & non rectiſsimè inſtitutas. Mars verò & Mercurius inimicitias & vociferationes, & lites, literarum & pharmacorum occaſione. Venus autem & Mercurius conuictus ob artis eiuſdem ſtudium, aut canendi aut literarum communicationem, aut fœminarum cauſa.

In omnibus his una eſt regula generalis, quòd ſocietas eſſe debet eorum cauſa, quæ utrique Planetæ conueniunt. Saturnus & Mars cum Venere parum conuenientes, amicitias

instabiles reddunt. Mars & Mercurius uix admittit amicitias, ut Iupiter, & Venus inimicitias.

TEXTVS LVI.

Magitudinem igitur & paruitatem, intentionem & remissionem, societatum aut contentionum, ex comprehensorum locorum ad præcipua quatuor loca comparatione iudicare oportet. Nam in angulis aut sortibus fortunæ, aut circa luminaria si occurrant, euidentes significant & vehementes affectiones mutuas: Sin ab his destiterint, obscuras. Commoditatem verò aut incommoditatem illis ex societate maiorem, ex astrorum inspectantium prædicta loca ad bene maléve faciendum propensione.

Duo in hac parte docet, magnitudinem ac firmitatem societatis ex Planetarum permutantium propinquitate ad loca quatuor principalia Solis, Lunæ, horoscopi & Sortis. Pro ascendente uerò etiam reliquos angulos docuit comprehendi, quòd ibi Planetæ maximam uim habeant. Secundum est damnum aut utilitas ex amicitia uel inimicitia, & hæc contingunt ex beneficis aut maleficis Planetas commutantes inspicientibus. Hoc autem sæpe declaratum est.

Notandum, quòd in hoc casu inimicitiæ fiunt ex commutatione ad loca opposita, sicut amicitiæ ad mutua, utpote si quis habeat Martem in quinta parte Geminorum, et ego Iouem in quarta parte Tauri, & contingat eodem tempore Iouem in mea genesi ingredi quintam partem Sagittarij, et Martem quartam partem Scorpij, orietur inimicitia ex eo tempore inter nos. Quandoq; etiam ex commutatione propriorum

locorum,

locorum, ut Martis cum Mercurio ob naturalem inimicitiam Planetarum. Sunt enim contrariæ penitus naturæ. Mars enim nihil uult rationi obſequendo, Mercurius cuncta: Mercurius dolo, Mars ui agit. Vterque ſiccus, uterque malus.

Notandum præterea, quòd Venus eſt propriè ſignificatrix dilectionis, & Saturnus odij. Si igitur contingat in una geneſi unum ex quatuor locis principalibus eſſe in dignitatibus, & alter habeat in eodem gradu Venerem, diligent ſe mutuò. Et magis ille, qui habebit locum principalem, diliget eum, qui habebit Venerem, quàm diligetur. Exemplum, ego habeo Lunam in duodecima parte Piſcium in dignitate Veneris, quicunque igitur habebit Venerem in eodem gradu uel ualde propè, erit mihi amicus intimus. Et ego plus eum diligam, quàm ille me. Per oppoſitum, ſi quis habeat oppoſitum alicuius ex locis principalibus in dignitatibus Saturni, & alter in tali oppoſita parte Saturnum, inimicitias agent capitales. Exemplum, ſi quis habeat Sortem in ſexta parte Arietis, quicunque habuerit Saturnum circa ſextam partem Libræ, erit inimicus magnus alteri, qui habuit Sortem in oppoſito loco in Ariete. Et primùm eſt nobis cognitum ratione & experimento: huius autem ſecundi ratio eſt pariter manifeſta.

Caput octauum.

TEXTVS LVII.

De ſeruis.

DE ſeruis & eorum erga dominos animo beneuolo aut maleuolo, ex ſigno mali genij iudicandi modum accipimus, & ex ijs qui locum hunc ſigniferi intuentur, tam ſecundum genituram

ipsam, quàm secundum accessus aut oppositiones. Maximè vt gubernatores huius partis signiferi conuenienter præcipuis genituræ locis aut repugnanter configurati fuerint.

Hæc est quarta domus pars serui. Nil autem refert, seu seruos seu famulos dicas, hoc enim discrimen à legis instituto pendet. Vtrorunq; autem, quod ad astra pertinet, ratio eadem est. Serui enim olim in dominorum potestate erant, nunc famulis utimur, quibus libera est conditio & solam operã suam præstant. Par autem erat horum naturã ex mali genij loco accipi. Cùm enim principales partes domus sint dominus, uxor, filij, serui, & res ipsa: Dominum significat horoscopus, & illius existimationem Sol, Luna uxorem, 10. & 11. filios, Sors rem seu opes. Reliquum est igitur, ut seruos 12. significet. Nam Ptolemæus accipit quicquid est à cœli Medio usque ad horoscopi finem pro cœli parte ualidiore, quòd in his Planetæ non secus, quàm Sol dum ad nos accedit, ascendant nostri habita ratione. Sunt igitur domus quatuor 10. 11. 12. 1. Et præter has Solem, Lunam & Sortem. Itaque principalia loca sunt septem. Par autem erat locum seruorum præponi loco amicorum: Et ita fert rerum conditio. Sed quia serui sunt ignobilißimi, secutus existimationem communem, primùm de amicis egit, antequàm de seruis. Hoc uerò uult, ut per præcedens caput etiam seruorum conditionem intelligamus. Et per ea, quæ ibi dicta sunt, cognoscamus de seruis, qui nobis erunt diuturni aut temporales, itaq; sententia textus hæc est.

Seruorum conditio & erga dominos affectus habetur ex duodecimæ domus signo aut signis, & locis, qui hunc aspiciunt: præcipuè uerò sexto, inde octauo atq; secundo, tam secundum ipsam genituram, id est, Planetas ibi hora natiuitatis constitutos, quàm etiam Planetas, qui hæc loca ingrediuntur

tur. Vtpote ſi Mars ingrediatur ſignum ſextæ domus, habebit eo tempore ſeruum infidum & malum. Si Iupiter ſignum duodecimæ, habebit ſeruum aut famulum fidelem, bonum & frugi. Si Venus, gratum, amabilem, & iucundum. Et ſi gubernatores huius duodecimi loci fuerint in præcipuis locis genituræ, ſerui domino imperabunt. Si in deiectis, negligentur ab illo. Si in ſeptimo loco aut in oppoſito domini horoſcopi, ipſi aduerſabuntur. Si in oppoſito Solis, detrahent exiſtimationi eius, & ita de alijs.

Cùm uerò Principum ſerui etiam amicorum loco habeantur, et quorũ loci principales conuenientes, ut Sortis, uel Solis, uel horoſcopi, eleuantur ſuper alium, hi dominantur amico, uel ſignum ſubſequens, neceſſe eſt inter tot ſeruos & amicos Principis unum inueniri, cuius nutu omnia agantur. Et ita quilibet Princeps unius ex familiaribus conſilio agitur. Is ut fuerit prudens aut felix, aut contrario modo fortunam Principis circumagit. Et quia hæc fortuna plerunque ex fixis ſtellis pendet, ideò tales plerunque ſunt ambitioſi, immoderati & malorum morum. Quibus ſi erraticæ non ſubſcribant, prauus plerunque exitus ſuccedit. Illud etiam obſeruaui, eos, qui Libram habebant in aſcendente, ſponte inſeruire mihi, quòd Libra ſignum ſit ſextæ domus, et in eo beneficæ. Per idem, ſi ſeruus in horoſcopo habebat ſignũ decimæ domus, imperabit domino. Hoc tamen nõdum obſeruaui.

Caput nonum.

TEXTVS LVIII.

De peregrinatione.

Væ verò ad peregrinationem ſpectant, colligimus ex luminum amborum erga angulos ſtatu, magis verò Lunæ.

Par

Par erat motum illum & habitationem sequi luminariorum statum ob illorum potentiam. Tum maximè, quòd ex peregrinationibus conditio & existimatio hominis persæpe mutatur. Proposuit autem Lunam, quia ipsa significat qualitates animi naturales, ut inconstantiam, desiderium nouas regiones uidendi, & talia. In angulis luminaria sunt quasi firma, in cadentibus uelut homo cum pede uno super sphæra stans, nam non potest sic diu quiescere.

TEXTVS LIX.

Occidens enim hæc aut ab angulis decidua, peregrinationes, locorúmque mutationes indicat. quod propemodum etiam Mars aliquando præstat, siue occidens & ipse, siue ab angulo, qui vertici incumbit decidens, quando luminaribus ex opposito aut quadrangulo loco situs est.

Planetæ in occidente parum uidentur, & ob id etiam rem, quæ diu non uideatur significant, hominésq; aut breuis uitæ aut peregrinantes diu uitámq; procul à patria agentes: nam & qui moriuntur & qui in aliena morantur regione, non uidentur ab amicis & ciuibus. Luna igitur in septimo loco uel etiam Mars mortem in iuuentute significant aut peregrinationem. Quia, ut dixi, peregrinatio est mortis uicaria: Significant & mortem repentinam, Mars quidem ob propriam naturam, quæ uiolentam mortem affert, uiolenta autem mors plerunq; etiam repentina est, Luna quòd in eo centro subitò abscondatur. Violentas igitur & repentinas mortes malè collocati hi Planetæ in hoc angulo significant: ubi bene, moram extra patriam diuturnam. Sed in cadentibus ab angulis,
Libr. 3. tex. 34. *cùm locus ille non occidat quemadmodum septimus, ut suprà docuimus, nunquàm mortem minatur sed peregrinationes,*

nec

nec adeò perseuerantem absentiam, ut in septimo loco significant. Septimus enim locus angulus est. Assumit autem in Marte ex decidentibus tamen, qui sunt quatuor 12. 9. 6 & 3 solùm nonum, quòd hi qui sub terra sunt, non poßint tantùm promouere animum, ut ad peregrinandum inducāt. Tertius tamen locus (quia ut sæpe dictum est apud Ptolemæum oppositorum eadem est ratio, ut suprà uisum est 12 & 6 ad seruos, quanuis 6 supra morbos, 10 & 4 itémq; 11 & 5 ad filios, horoscopi ad moram in patria, occidentis ad peregrinationes) significat breuia itinera. 12 cùm seruos significet, ut dictum est, non assumitur. Solùm igitur septimus & quasi ad moram extra patriam, nonus ad longas peregrinationes: Tertius ad breues sunt assumendi. Et in his Sol, Luna & Mars. Sol, quia significat hominis totum statum & existimationem, Luna, quia animam & ualde uelociter mouetur, & Mars, quia præest animi impetui. Non tamen id potest, nisi luminarium alteri ex opposito, uel quadrato configuretur. Par enim est disiunctum aut amicum illis non agitare mentem. Est autem peregrinatio à quodam mentis æstu: quem uel sublata causa uel uoluptate inuisendi nouas regiones, leuamus: uel si inuiti peregrinemur ut in exilio, æstū illū augemus.

TEXTVS LX.

Si verò & pars fortunæ in signis peregrinandi authoribus extiterit, vitam omnem & conuersationes, actionésq; vniuersas in peregrinatione exequuntur.

Quatuor loca principalia esse docuimus Solis, Lunæ, Sortis, horoscopi, horoscopus non potest esse in septimò uel nono loco, relinquitur, ut assumamus Sortem. Si igitur Sors cum Luna uel Marte sic posito, ut diximus fuerit in septimo loco

uel

uel nono, cùm Sors cum Luna ſe habeat ut horoſcopus ad Solem, perpetua itinera aut moram extra patriam declarabit. Erit autem hoc diuitiarum cauſa.

TEXTVS LXI.

Benefici igitur hæc loca intuentes, eiſve ſuccedentes, honorificas præſtant & lucroſas perfectiones, reditúſq; celeres & expeditos. Malefici contrà laborioſas, damnoſas & periculis obnoxias, & impeditos reditus, nuſquàm tamen omittere conuenit temperandi decreti rationem, ſecundum authoritatem vniuſcuiuſque inſpectantium, quemadmodum in prioribus diſſeruimus

Loca ſunt Lunæ uel Solis, uel Martis, uel Sortis cùm in ſeptima, uel nona, uel tertia domo fuerint, ut dictũ eſt. Sed quod dicit (Nuſquàm tamen &c.) Arabicá Haly tranſlatio clarior eſt ſcilicet, quòd hæc omnia temperamentum ſortiuntur ex ſtellis, quæ his aſpicientibus commiſcentur. Hic textus uidetur uelle intelligere robur aut debilitatem ſuccedentium ſeu aſpicientium, non Planetas, aut ſtellas, quæ aſpiciẽtibus commiſcentur. Eſt enim κατ᾽ ἐπικράτησιν, *iuxta uictoriam & exceſſum, ſcilicet, ut dixi, aſpicientium uel ſuccedentium inter ſe. Succedentes enim ſtellæ, ut in textu, multùm faciunt. Id eſt ſuperius quæ in ſigno ſunt ſubſequente.*

TEXTVS LXII.

Ferè autem ad orientalium quadrantum directis locis ſi luminaria reperta fuerint verſus ortum & meridiem itinera inſtituuntur. In

occidentalem verò aut in ipso occasu, septentrionem versus & occidentem.

Dubitatur quomodo in orientalibus quadrãtibus poßint esse luminaria in hoc casu, cùm solùm in septimo & nono loco itinera significent, qui partes sunt quadrantis occidui? Deinde, quomodo solùm luminaria accepit, cùm sint quatuor, ut uisum est superiùs itineris significatores, Sol, Luna, Sors & Mars? Ad hoc facilè respondemus dicentes Solem & Lunam esse principales, & sub eorum ratione intelligi debere Sortem & Martem. Vel quòd hi duo significatores statum luminarium sequuntur: Ad aliud dicimus etiam 12 locum in Luna & Sole itinera significare, ut superiùs docuit: non tamen in Marte. Eadem ratione & tertium. Quadrantes orientales sunt, ut uisum est ab horoscopo ad angulum cœli Medij, et ab occasu ad angulum imi cœli: occidentales ab imi cœli linea ad horoscopi initium, & à cœli Medij initio ad occasum. In orientalibus igitur ad ortum & meridiem, in occidentalibus, & in ipso occasu (ut intelligamus occasum licet sit angulus & superius à decidentibus locis separatum tamen sub generali quadrantis ratione comprehendi) ad occidentem & Septentrionem. De oriente & occidente clara per se est ratio, sed de Septentrione & meridie non ita. Dico igitur, quòd Septentrionem orienti adiunxit, & meridiem occidenti, quoniam cum Planeta est supra horizontem seu finitorem ascendens est in oriente, & ascendit ad locum meridiei: igitur isti duo loci sunt affines. Et similiter cùm descendit à linea medij cœli, peruenit ad occidentem, & quia tunc est in occidente manifestè, igitur ut orienti succedit meridies, ita occidenti Septentrio: igitur quadrantes occidentales habent rationem occidentis & Septentrionis. Debet autem legi disiunctim hoc modo: Si in quadrantibus orientalibus ad orientem

uel meridiem, si in occidentalibus ad occidentem, uel Septentrionem. Aliter nullus iret ex Italia in Hispanias, quia sunt positæ ad occidentem & meridiem, nec ex Gallia in Germaniam, quia positæ sunt ad Septentrionem orientalem.

Sunt præter hæc consideranda in Luna & Marte, latitudines, & ascensus, ac descensus, Borealis latitudo iter ad Boream, item Planetæ ascendentes significant, ut descendentes uel habentes latitudinem Australem ad Austrum. Sed Ptolemæus non posuit regulam nisi omnibus quatuor significatoribus communem, Sol autem & Sors ascensu & latitudine omni carent.

TEXTVS LXIII.

Ac si vnius figuræ sint, quæ itineribus causam dant, signa siue illa ipsa, siue gubernatores horum Planetæ, rarius, & non nisi quando commodum est iter, significat. Si verò duûm corporum aut formarum, continuum multóque tempore.

Hoc clarius est, quàm quod mereatur expositionem: nam Sol aut Luna, aut Sors, aut Mars, quicunque itineris significator extiterit, & domini loci eius, in quo est significator, si fuerint in Geminis, Virgine, Sagittario, uel Piscibus, iter diuturnum & continuum significant: In alijs uerò signis rarius, & non nisi commodum.

TEXTVS LXIIII.

Iupiter igitur & Venus domini constituti locorum & luminum quæ perfectionem significant, non solùm periculis nullis expositas, sed placidas etiam peregrinationes decernunt, aut enim à præfectis earum regionum

num aut amicorum causa legati proficiscuntur, fauet aëris constitutio, & sine indigentia opibus affluunt. His si Mercurius accedat sæpenumero propter iam dictam felicitatẽ adiumenta & dona accumulantur. At verò Saturnus & Mars luminaria occupantes, maximè si mutuò sibi opponantur, inutilia hæc omnia & periculis inuoluta ingentibus: in humidis reperti signis, per difficiles nimirum nauigationes & naufragia, aut per inuia desertáq; loca: in fixis verò per præcipitia & tempestates ventorũ. in tropicis & æquinoctialibus per inopiam rerum necessariarum, & affectam valetudinem: in humanæ figuræ signis, per latrocinia, & insidias, & regum violentiam: in terrestribus, per ferarum inuasiones, aut terræ concussiones. Mercurio accedente, per ea, quæ in sublimi fiunt & accusationes periculosas, ampliùs verò per reptilium, aliorúmque venenatorum ictus.

Hic, ut in sequenti capite docebit, non solùm zodiaci signa, sed quæ extra illum sunt intelligit. Humida signa à proprietate accipit, non à quadrantibus: Erunt igitur ut Cancer & Pisces & Scorpio. Humidum enim inutile continent & aquas significant. Sic Delphin & Argo, extra signiferum. Fixa sunt quatuor, ut docuimus, Taurus, Leo Scorpius, Aquarius. Sed cur fixa significant præcipitia & uentos, humida uerò deserta? Humida cum significent mare & lacus & flumina & hæc non habitantur, inquit Haly, similitudine

quadam significant omnia loca deserta. Fixa significant terram & rupes, & ideò præcipitia & ruinas. Et uenti sunt causa ruinæ. In signis tropicis & æquinoctialibus, quæ sunt Aries, Cancer, Libra & Capricornus, quia hæc mutant aërem, faciunt morbos, & corrumpunt aquas, ideò significant inopiam necessariorum. Experimur enim, quòd signa æquinoctialia corrumpunt aërem, & tropica maximè faciunt abundantiam aut penuriam aquarum, à quorum utroq; fit sterilitas frugum & fructuum. De signis humanis clara est causa: Quæ sint, dictum est in primo libro. Extra zodiacum tamen sunt Perseus, Auriga, Cepheus, Andromeda, & alia etiam, ut in supplemẽto uidere potes. Vel apud Ptolemæum, uel in sphæra. Terrestria sunt, quæ per terram gradiuntur, ut Aries, Taurus, Leo, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, & extra zodiacum serpentes, magnus scilicet, & ophyulci, & lepus, & canes. Ideò significant feras insultantes, & quia in terra perpetuò manent, etiam terræ concußiones. Sed Mercurius accedens per tempestates aut fulgura, quia ipse est uentorum author: Et per accusationes, hæ enim sermone fiunt, Mercurius autem est sermonis author (Et per reptilium aliorúmq; uenenatorum ictus) id est, cùm fuerit in signis ferarum: feras enim minores significat Mercurius, quæ non nocent homini nisi ueneno: ideò cùm damna significat, uenenosa etiam animalia significat, cùm paruis tantùm præsit, non magnis.

TEXTVS LXV.

Peculiaris horum decretorum ratio, qua vtilia quæq; noxia sint, ex differẽtia eius quod causam dat, locorúmq; causam comprehendentium, opificiorum & possesionis, valetudinis & dignitatis, iuxta horũ quæ prima est præci

præcipuâmq; constitutionem, accipienda est.

Si uelis scire propriam causam iacturæ aut utilitatis, uide locum, qui est causa itineris: utpote in nostra genitura omnia quatuor dant causam itineris Sol, Luna, Sors & Mars. Sol propter honorem quandoque ob patrem, Luna ob desiderium uidendi regiones & propter uxorem, aut matrem, Sors ob lucrum, Mars ob negotia, & maximè bellica, & res graues. Dabo igitur exemplum de Marte, ut intelligas de alijs. Mars fuit dominus loci decimi, & ipsum aspexit Sol & fuit in dignitatibus Mercurij, qui est sub qualitate, & conditione Veneris ex toto, cùm sit in domo illius applicans mutuo congressu illi, & ei iuncta. Significat igitur duo magna itinera, alterum occasione discendæ eruditionis, & fuit Patauium, & ad Saccense oppidum, in quo sex annis perpetuis artem medicam exercui: Et hoc significabatur à Marte commisto Veneri & Mercurio: Reliquum à Marte commisto Soli occasione medendi principem, & hoc fuit in Scotiam, ut suo loco docebimus. Sensus igitur textus est: Si uelis scire differentiam et naturam propriam euentuum bonorum, & malorum in itineribus, scies ex duobus, ex causa itineris seu illius proprio significatore seu significatoribus si plures fuerint, & locorum qui configurantur huic principali loco, aut si non sint qui configurentur qui imperent: Si enim comprehendunt & principalis dominus aut configuratus siue uno uerbo ex his, qui comprehendunt principalior seu principaliores causam demonstrabit, secundum significatum suum. Nam si dominabitur Sorti, erit causa opum: si loco Solis, causa dignitatis: si Medio cœli, causa artis propriè. Idem continget, si aspiciat tales significatores, licet non dominetur illis. Et quia contingere potest, ut sint plures comprehendentes locum itineris, qui

habebunt diuersa significata, dicit assume ex his principaliorem, id est, qui magis illum locum habet in sua potestate, uel propter exactionem aspectum, uel quia maiorem in loco illo habeat dignitatem.

TEXTVS LXVI.

Temporum verò, quibus maximè significationes apparent ex figuratione incursus temporum succedentium. Et hæc quidem hactenus explicata sunt.

Cap. 14. lib. 3. *Intelligit tempora esse sumenda ex directionibus, quæ explicatæ sunt hactenus, id est, in capite de uita. In his considerandi sunt incursus, scilicet quo tempore eueniant. Nam cùm sint duæ generales temporum uenandorum rationes, directio & situs significatorum respectu mundi & Solis. Itinerum tempora ex situ respectu mundi non licet inuenire, cùm plerunq; significatores, ut uisum est sint in occidentali parte scilicet septima, uel nona domo. Perit igitur & ratio sumpta à situ, quo ad Solem: relinquitur igitur sola directio. Incursus loci sunt loci dominorum locorum principalium, & loci alij principales. Et tunc oportet obseruare, qui Planetæ ea loca aspiciant, ut in capite dicto. Propterea dixit (Et hæc quidem hactenus explicata sunt) id est non solùm incursus tempora te docui, sed quæ cum illis incursibus sunt consideranda. Illud ex hoc nobis fit manifestum, plurimos significatores plurima itinera significare: quoniam sæpius significatores per directiones ascendenti occurrent. Contrarium continget, cùm significatores pauci fuerint.*

Vide infrà com. 80.

Solum dubium relinquitur, cur nonus locus, cùm sit cadens, tamen uehementem affectum significet erga itinera? Videtur enim, quòd imbecillis locus nihil magnum poßit promittere. Ideò altiùs hæc quæstio est repetenda: Nam anguli

ſunt robuſti, uel quia nullum faciunt angulum cum regione, ut horoſcopus & occidens: Vel quia rectum, ut cœli Medium & Imum. Rurſus loca alta plus influunt, quàm humilia, exemplo lapidum, qui iaciuntur: nam ut ex altiore loco, ita uehementiùs percutiunt. Et ideò 11 domus 10 & 9. plus poſſunt, quàm 8. uel imum cœli imo, quandoq; plus, quàm 7. Quæ uerò ſuccedunt domus adhuc multum poſſunt, quia ad angulos motu firmamenti ſtellæ, & ſigna, quæ in eis ſunt accedunt. Sed quæ ab angulis cadunt, partim quòd angulum minimum faciunt, ut 12 ſupra regionem tropici hyemalis inſtar & ad imitationem, cùm Sol ibi minimum poßit, partim quòd finiant poteſtatem anguli, ut mors in animalibus, & finis magiſtratus parum poſſunt. Nonus tamen locus, quòd ſublimis ſit non ſolum in itineribus, ſed etiam in uita, poteſt & pluſquam octauus, quanuis ille ſuccedat angulo & hic cadat. Locus igitur hic ualidus eſt, & ſolùm decimi comparatione debilis eſt. Itaq; Planetæ non poſſunt, quod in decimo loco, & homo agit, quæ ſunt minora decretis à cœli Medio, & itineri accingitur. Propterea qui iter agunt, omnia alia negotia relinquunt. Ergo nona domus ualida eſt, ſed in nullo, quod à decima poßit ſignificari.

Caput decimum.

TEXTVS LXVII.

De morte.

VM reliqua ſit ex omnibus de mortis genere contemplatio, primùm ex ijs, quæ de vitæ ſpatio docuimus, conſtare oportet, vtrum ſecundum radiorum ductationem interemptio, an ſecundum dominantis ſyderis occaſum accidet.

Nam si iuxta radiorũ ductum & occursationem eueniat interfectio, locũ occursus in consilium adhibere pro mortis genere coniectando oportet. Si verò iuxta occasum, illũ ipsum occasus locum. Quales enim fuerint, siue ij, qui dicta loca sequuntur, aut si nulli sequantur, qui primi aliorum ad ea feruntur, tales nimirum è vita decessus futuros opinandum est, quorum natiuis significationibus, vt varietatem illam euentuum complectamur, configuratorum astrorum, locorúmque interemptoriorum peculiares significationes coniungemus, tam pro signiferi, quàm finiũ natura.

Sententia hæc talis est: considera locum Anæretam, qui per directionem Aphetæ occurrens mortem indicat, ut superiùs declaratum est, siue is sit Planeta seu locus occidentis: & quales fuerint Planetæ ordine signorum illis succedentes, aut si nulli sint tales, qui antecedunt, proximius, & hi genus mortis principaliter decernunt. Post naturam loci interimentis, & Planetas, qui loco succedenti, aut antecedenti si succedens desit configurantur. Et etiam iuxta naturam signorum ipsorum tum finium, in quibus principales mortis significatores inueniuntur. Exemplum in septima genitura Apheta fuit Luna, Anæreta 22. pars Libræ aspiciens nonam Piscium, qui est locus Saturni. Dicemus igitur, quòd mors erit principaliter ex natura Mercurij, qui succedit loco interficienti, & hoc est primum & principale. Secundum est locus interimens pars 22. scilicet Libræ: Deinde Planetas, qui configurantur Mercurio & est Luna, quæ est in Imperanti cum eo, & in Anæreta considerat naturam signi

& fini

& finium. Natura signi ad locum pertinet, finium autem ad Planetas. Velut in exemplo dato loci sunt 22 pars Libræ & 24 eiusdem & 2 pars Virginis. Et in loco Anæretæ considerabimus naturam Libræ & naturam Mercurij domini illius finis. Non considerat Planetas configuratos Anæretæ, quoniam idem esset author mortis, & modi semper: at hoc non est uerum: igitur Anæreta alius est à significatore qualitatis mortis: Et est pulchra ratio, & efficax. Nec considerat dominos signorum, quia cùm mors sit res quædam propria potiùs competit proprio domino loci, id est, finis, quàm signi, id est, domus aut exaltationis, aut multò minus trigoni. Nec considerat locum succedētem aut aspicientem, quia est debilis, cùm quatuor habeat significatores ante se. Quorum primus est locus succedens seu Planeta, uel radij eius, uel fixa aut antecedens, qui fertur ad Anæretam motu proprio Planetæ, iuxta signorum ordinem. Secūdus, dominus finis Anæretæ. Tertius, signum Anæretæ. Quartus, Planeta uel stella configurata loco succedenti aut antecedenti significanti mortis qualitatem. Et hos significatores omnes uocabimus Piothanatos, id est, qualitatem mortis decernentes.

TEXTVS LXVIII.

Saturnus igitur morti præfectus, obitus efficit post diuturnos morbos & tabes, & humorum defluxus, & febres, per lienis aquæ intercutis, colicas, vterive affectiones, & quotquot ex frigoris multitudine constant. Iupiter verò ab angina & peripneumonia, apoplexia, & couulsionibus, capitisque doloribus & stomachi, & quotquot à pulmonis peruersa constitutione proueniunt. Mars à febribus continuis & tertianis, &

repentinis plagis, & renum affectionibus, ſanguiniſque excretionibus, & defluxu, abortionibus & partu, ſacro igne & peſtilentibus morbis, quique per inflammationem, & feruorem eueniunt. Venus per ſtomachi, & hepatis affectiones, impetigines & dyſenteriam mortem infert. Amplius verò per vlcera, puſtulas, & fiſtulas, & adhibita pharmaca, ac denique quotquot humore nimium increſcente, aut corrupto naſcuntur. Mercurius per inſaniam & amentiam, & ex atræ bilis copia proficiſcentes lapſus, per quæ comitiales morbos & tuſſes & crebras expuitiones, & quotquot ſiccitate copioſa & corrupta conſtant.

Textus hic per ſe clarus eſt, ſed tamen quædam intelligere oportet. Primum, quòd hæc natura Planetarum conuenit & ſuccedenti loco Anæretæ ſeu antecedenti, & domino finis Anæretæ & aſpicienti ſuccedentem locum Anæretæ.

Conſiderandum etiam, quòd longè plures morbi eſſe poſſunt, ſed per genera hic ponuntur: Saturnus frigidos, melancholicos, crudos & ideò longos, & qui cum liene communicant. Iupiter ſanguineos, & qui cum iecore & pulmone conſentiunt. Mars à bile calidiore, & febres, & qui cum felis ueſica participant. Venus à pituita & humido, & qui cum uentriculo rem habent. Mercurius miſtos, uarios, inconſtantes, occultos & qui cum cerebro patiente fiunt.

Li. 3. tex. & com. 53. *Prætereà, hæc omnia ita intelligenda ſunt, ut diſcrimen membrorum animaduertas ſuperiùs poſitum, ubi de Planetarum ſignificatis ſuper membra agitur.*

Eſt etiam conſiderandum hic Ptolemæum agere de morbis,

qui ad mite mortis genus hominem agunt principaliter, inde etiã ad alia genera mortis posset traduci, sed non ex intento. Rursus cùm cõstet Iouem & Venerẽ non esse Anæretas, non loquitur hîc de Anæretis, ut dixi, sed de præsidẽtibus fini Anæretæ uel succedẽtibus illi, aut aspiciẽtibus succedẽtia loca. Et si quis dicat, cur ergo non connumerauit luminaria, cùm ipsa poßint succedere et præesse Anæretæ, uel aspicere succedentẽ locum? Respondeo, quòd luminaria non significant ullã qualitatem propriam, ut uisum est in secundo libro, sed solùm mortem illustrem, & claram, de qua in sequenti textu agit.

TEXTVS LXIX.

Miti igitur hoc moriendi genere è vita discedimus, cùm mortis authores in proprijs domesticisve naturæ suę conuenientibus locis reperiuntur à nullo superati, qui maligniorem illustriorémq; exitum reddere poſsit. Violenta verò atq; conspicua morte decedimus, cùm aut vterq; maleficus imperat interemptorio loco, aut per congressum aut per radios quadrangulos oppositósve: aut alteruter eorum ambóve Solem aut Lunam, aut vtrunq; luminare maleficio affecerint: vbi mortis quidẽ malitiã ab eorum congressu cõstitui putabimus.

Quatuor mortis genera intelligit. Mitißimum, cùm quis absq; uiolentia & strepitu quasi naturaliter morbo aliquo decedit, de quo in superiore textu tractauit. Et ob id dixit (Miti igitur hoc moriendi genere) nõ, miti igitur moriendi genere, ut doceret nos per (hoc) uerbum, quòd in superiore textu de naturali quasi et miti morte egerat. Hoc igitur contingit, cùm Piothanati non superabuntur, neq; dominio nec ra-

dijs quadratis, uel oppositis à cōtrarijs stellis maleficis, nec extiā luminaria ambo. Hoc uerò nō ita percipitur, sicut si intelligam⁹, quot modis uiolēta mors fiat. Hoc uerò nūc docebimus.

Secundum mortis genus est uiolentorum. Primùm, cùm uterque maleficus uel Mercurius sub alterius uice imperat Piothanato primo illi aduersus & inimicus, aut iungitur illi, aut eum quadrato uel opposito pulsat radio, hostili natura non amica, scilicet, quòd non sit dominus loci: Et tunc fit mors uiolenta, sed non publica tamen. Intellige non amica cum iungitur, non cum aspicit. Nam cum malefico aspectu respicit, etiam si dominetur loco, interficit crudeliter.

Tertium est uiolentum & publicum, cùm malefica una ambo luminaria, uel Piothanatum & luminare, uel duæ maleficæ luminare unum, uel singulæ singulum, uel una malefica Piothanatū altera luminare pulsauerit: ut fiant quinq; modi. Et cùm dico, pulsauerit, intelligo uel quòd dominetur, nec aspiciat bono aspectu, nec iuncta sit, & quòd eleuetur super eum locum, quē pulsat: uel quòd aspiciat ex quadrato uel opposito, & sit superior. Ita ut tres conditiones in primo modo & duæ in secundo intelligantur generalium, quorū alteruter semper est necessarius unicuiq; ex quinq; modis significātibus tertium mortis genus, quod est uiolentorum secundum.

Quartum genus, uiolentorum autem tertium est, cùm corpora eorum exponuntur dilaceranda auibus & canibus, de quo dicemus in fine capituli. Et circa has tres ultimas mortis uiolentæ differentias, obseruare oportet morem regionum, & legum, in quibus mors contingit. In Gallia enim plerique exponuntur, in Italia non ita. Apud Germanos etiam, & Turcas crudeliora sunt mortis publicæ genera, pro eisdemmet peccatis, quàm apud Gallos aut Italos. Modi etiam alij alijsin locis occidendi: in Anglia, & Italia frequens laqueus, apud Germanos rota, apud Turcas palus. Sunt etiam con

conditiones hominum considerandæ. nam principes rarò nisi securi percutiuntur: non laqueus, multò minus rota uel palus adhibetur. Miserorum hæc sunt supplicia, potius fortunæ, quàm sceleri debita. Nanq; si ad scelera respicias, multi sunt Principes, quibus si iure æquo res ageretur, non mille pali, aut rotæ aut ignes sufficerent, & tamen uix etiam simplici morte mulctantur.

TEXTVS LXX.

Magnitudinem verò à luminum testificatione. Genus verò ab astrorum reliquorum intuitu, & signis, quæ à maleficis occupantur.

Luminaria faciunt, ut dixi, claras mortes & illustres, scilicet publicas, & quæ in conuentibus hominum celebrantur: Et hæc est magnitudo, ut dixi.

Genus dicit (rursus) quia genera mortis mitis iam explicauerat ex astrorum reliquorum intuitu, scilicet ad Piothanatum, uel locum luminaris, uel maleficas alterutrum respicientes. Et similiter ex signis imò potius figuris, tam intra zodiacum quàm extra, in quibus Piothanatos uel luminare malè affectum, uel malè afficiens malefica inueniuntur. Et nota, quòd magis si in angulis extiterint maleficæ hoc faciunt, uel si luminaria uel piothanati in cadentibus fuerint. Nam cùm in cadentibus fuerint luminaria & Piothanati, faciliùs super ea maleficæ eleuantur. Cùm uerò cadentes Planetæ, ut in priore capitulo & maximè luminaria, moram in alienis regionibus nato significent, eò fit, ut longè plures in aliena patria, quàm in propria morti publicæ exponantur.

TEXTVS LXXI.

Enimuerò Saturnus Solem quadrangularibus radijs præter conditionem feriens, in fixis quidem

quidem à multitudine obrutos, aut ſtrangulatos ſuffocatóſve curat, ita ſi occidat Lunæq; ſuccedat. In feralibus verò ſignis, à feris interimendos, ac ſi Iupiter ſuffragetur, & ipſe maleficio imbutus, in locis publicis aut celebribus, interdum ad beſtias damnatos. In occaſu vtriuis luminarium oppoſitus, in carceribus vitam finientes. Configuratus Mercurio, potiſsimè ſi id circa ſerpentes, qui in ſphęra ſunt, aut terreſtria ſigna eueniat, à morſu venenatorum morientes, his verò ſi Venus accedat veneficijs & fœminarum dolis. Quòd ſi in Virgine & Piſcibus aut aquaticis ſignis Lunę configuratur, in aquis ſuffocandos, circa Argo nauem etiam naufragijs ſuccumbentes. In tropicis Soli congrediens, aut oppoſitus, aut Marti vice Solis, à ruina oppreſſos: quòd ſi cœli Medium obtineat, ab alto præcipitandos.

Ne quid intactũ relinquamus, tota hæc particula, quæ ex his uerbis habet initiũ (uiolẽta uerò atq; conſpicua) trãſferri poteſt, ut intelligamus Planetas qui eleuantur maleficos non ſuper Piothanatum primum, id eſt, ſuccedentem loco interficienti, ſed ſuper ipſummet locum interficientem. Inter has expoſitiones, quæ ſit uerior exemplo præclaro 11 genituræ, inferiùs edocebimus. Nunc ad textus interpretationẽ accedam.

Inquit igitur (præter conditionem) quia oportet interemptorio loco, id eſt, Piothanato infeſtum eſſe, hoc enim ſuperiùs uiſum eſt. Seu loco interficienti propriè, qui ſenſus magis arridet, ſeu ſuccedenti aut antecedenti. Proponit igitur 11 caſus, qui quaſi per tabulam ſubijciuntur. Dixit de quadran-

gula

gularibus radijs ut intelligamus de oppositis multò magis intelligendum esse. De trigonis aut hexagonis nequaquàm.

1 Saturnus Soli in fixis, lapidationem, strangulationem, aut suffocationem igne uel aqua.

2 Saturnus Soli in feralibus, à feris dilaniandos.

3 Saturnus Soli cum Ioue imperante Anæretæ uel quadrato respiciens Saturnum, expositos publicè feris.

4 Saturnus Soli aut Marti in tropicis iunctus aut oppositus, ruina opprimendos.

5 Saturnus Soli aut Marti in tropicis iunctus, aut oppositus in cœli Medio, ab alto præcipitandos.

6 Saturnus Mercurio iunctus oppositus, aut ex quadrato in serpentibus, aut terrestribus, uenenatorum ictu.

7 Saturnus Mercurio, ut dictum est, et Veneri congrediens, ex ueneficio, & fœminarum dolis.

8 Saturnus occidens & Lunam sequens, Arabes legunt præcedens, suffocatos igne uel aqua.

9 Saturnus Lunæ in aqueis signis, aut Virgine configuratus, aquis suffocandos.

10 Saturn⁹ Lunæ in Argo cõfiguratus, naufragio mergẽdos.

11 Saturnus in occidente seu Soli, seu Lunæ oppositus, mortem in carceribus nuntiat.

Nunc uerò subijcienda sunt, quæ ad amplificationem prædictionis & textus pertinent. Nam uerisimile non est primum solùm his modis uiolentam mortem Saturnum inferre, nec etiam omnes, quis istis modis moriuntur sic necessariò Saturnum habere collocatum. Tria igitur requiruntur, ut Saturnus sic occidat. Primum, ut infestus sit loco mortis aut domino eius: Secundum, ut sit in quadrato, uel opposito luminaris aut Mercurij saltem, ita tamen ut Mercurius sit dominus loci mortis. Tertium non est generale, sed tamen ut plerunq; sit in occidente, uel angulo cœli Medij.

Obseruandum, quòd Saturnus maximè offendit in occidente, quia occidens habet uim Septentrionis, ut uisum est: Et est frigidum & letiferum, & hæc est natura Saturni: ideò nullo in loco Saturnus tantum offendit quantum in occidente: Sicut nullo in loco Mars, quantum in Medio cœli: hic enim locus meridiei uicem gerit, & est calidus, & siccus, & natura Martis similiter est calida, & sicca: ideò ibi furit Mars, & maximè, quia est in sublimi. Ideò hac ratiõe par est Iouis uim in oriente confirmari, & quasi ibi Planetam illum gaudere.

Obseruandum etiam est, cùm dicit congressum intelligi debere coniũctionem, quadratũ, aut oppositionem, sicut exposui in sexto modo, ubi textus dicit (configuratus Mercurio) pro eodem autẽ accipio cõgredi, & configurari. Sed præter id intelligitur, quòd sint etiã in intuentibus gradibus, non dico signis, aut imperantibus, & obedientibus, & maximè quòd Saturnus sit in imperante, alius Planeta, qui afficitur, in obediente. Et si non sit gradus exquisitus, sit ualde propè, ut in septima genitura Saturnus aspicit Mercurium. Sed uterque est secundum naturam loci mortis, qui est in libra.

Tertiò diligenter aduertendũ, quòd alia est ratio mortis naturalis, alia uiolẽtæ: in morte naturali sicut contingit ei, qui famẽ patitur aut uenenũ iam sumpsit, ipsa perficitur statim, ut causæ interimentes Aphetæ occurrunt, cũ sensu tamen exitus annorum & reuolutionis stellarũ, ut superiùs habuimus. Libr. 3. com. 44. At in uiolenta morte contingit secus: sed fit, ut in eo qui uult aliquẽ occidere, expectet centies occasionem: quæ cùm euenit, inuadit & occidit: & quandoq; non occidit, sed uulnerat tantùm, quandoq; etiã ille effugit. In astrum, quod debet perimere uiolenter, est paratũ in omnem occasionem, ideò infligit pericula & metus in eo genere sæpius, antequàm occidat. Fuit paucis antè annis tabellio quidam, qui bis suffocationis periculum incurrit: ubi cùm plures alij essent, nemo periculũ subierat

ierat, tertiò post aliquot annos suffocatus est, ubi etiam multi transierant, imò seruus suus ante eum & absq; damno & periculo. Ita homo potest faciliter Fati genus præsentire, cùm uiderit pericula manifesta in eo genere & damna etiam. Caueat tamen, quia idem significator multa genera mortis significat, quæ nobis uidentur ualde diuersa, & tamen inter se sunt affinia, ut strangulatio, suffocatio in aquis, & à ruina. Item ruina, & casus ab alto multum differre uidentur, & tamen sunt affinia, sicut etiam cum his ictus à machina procul. Similiter uenenum, morsus canis rabidi, et ueneficiū inter se. Et item casus ab equo, & ab alto, et morsus canis inter se, non tamen casus ab alto & uenenum. Et ita oportet bene considerare affinitatem horum generum mortis, quæ etiam mutatur, ut dixi, iuxta reditus Planetarum & fines annorum.

Ex hoc patet, quòd illi, qui dicunt, si Saturnus fuerit in tali loco taliq; signo in opposito talis Planetæ, ut Albubathar, et Haly, Abenragel, & alij, Arabes, natus morietur ex tali uel tali morte, uel honores habebit, aut diuitias, aut cōtumeliā patietur, nihil dicūt: quia oportet ut adsit radix, scilicet ut Planeta ille dominetur loco significanti talē rē, de qua pronūtias.

Verum tamen est, quòd Saturnus in occidente, uel Mars in Medio cœli congrediens aliquo quinque modorum, aut eleuatus super luminare uel Planetam, adducit magna inconuenientia propter tres causas. Prima est, quod uix fieri potest, quòd ille Planeta, cui malefica congreditur, non habeat aliquod dominium, ut ita loquar, in illa genitura & ita inficit, & euertit quod ab illo significatur. Secunda, quia in directionibus occurrit quandoque locus significator opposito loco uel quadrato talis Planetæ, & ita offenditur res significata per significatorem illum. Tertia, quia Planetæ superuenientes & natiuitates filiorum, & parentum, & talia, ut uxoris, cùm occurrūt, et potissimùm inimicorū & amico-

rum,

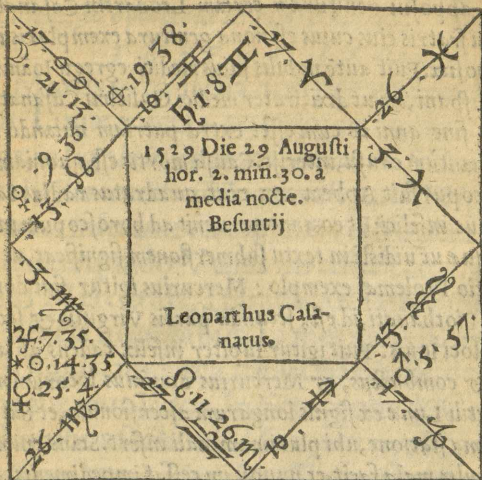
rum, euertūt multa significata, et inducunt lites et discordias.

Amplificatio uerò contingit quia in primo modo etiam fiet capitis amputatio, quæ est loco suspensionis: Et ictus machinæ, & sagittis configi, & in cruce pone olim, quæ consuetudo abolita est ob Seruatoris reuerentiā. In tertio modo cùm abolitus sit hic mos Romanorum & Barbarorum, & meritò non solùm ob crudelitatem, sed etiam, quia non par est humanam naturam ferinæ subijci, etiam in damnatis. Sed loco eius erunt ultima supplicia lacerari à quatuor equis, qui mos adhuc in Gallia uiget: insui rotæ, ut apud Belgas & Germanos: infigi palo, ut apud Turcas. In secundo modo est cadere ab equo, moderi à rabidis canibus, & lupis, licet non dilacerentur. In quarto modo est etiam ictus machinæ, casus arboris, ut contigit fratri Petri martyris Publicani, & qui sub terra uiui sepeliuntur, & qui casu obruuntur. In quinto, casus in foueam, ex equo, ex curru. In sexto acu pungi, ut multos sic uidi perire, uulnerari ense imbuto letali ueneno. In septimo comedere cicutam casu, uel apium Sardonicum amentes & lymphatici. In octauo cadere in puteum, in foueam, obrui cœno, obrui nimbis nocte superueniente, ut in fuga quandoque contingit. Suffocari in domo nona, ex fumo carbonum, à nutrice. In nono propter uini etiam copiam hausti. In decimo in cymba, super ponte, in pugna nauali. In undecimo mori in carcere, pedore, & squalore uel præcipitio, uel ueneno, uel inedia, uel in imo turris, uel ob tormenta, uel ob metum. In exilio proscriptum, relegatum ad insulas desertas, uel in solitudine.

Amplificatio à causis est, quòd ille, cui pater suspendio perijt sufficiet, ut habeat Saturnum malè dispositum in occidente Solem aspicientem, etiam si nō sit in signo fixo. Vel quòd sit in signo fixo ibi, & succedat Soli. Et ille qui habuerit Saturnum in quadrato Solis et Lunæ coniunctorum, licet non sit in occidente,

occidente, ſed tamen ſit gratia exempli in loco inimico, utpote in Capricorno, ubi Luna cadit, & Sol ac Luna in Ariete, ubi cadit Saturnus, in carcere morietur. Sicut contigit Fran=

Suffocati aqua natando

ciſco Gadio, cui Saturnus in Capricorno fuit in ſexta, et aſpexit Solē et Lunā in nona coniunctos in Ariete. Iudicabis etiam ex fixis quandoq; loco maleficarū, cùm fuerint naturæ earum & ualde magnæ, ſcilicet à prima magnitudine uſq; ad tertiam.

	Motus	latitud.			
♄	Stans	M	D	2	13
♃	Vel.	S	A	0	53
♂	Tar.	M	A	5	52
☉	Tard.				
♀	Tard.	M	A	5	13
☿	Retro.	M	A	3	34
☾	Med.	M	D	4	42

Ideò dico, quòd oportet conſiderare conditionem nati, quia ut dixi magni uiri haud facilè ſupplicijs horrendis plectuntur, & plerunq; ueneno uel occultè in carcere, uel ad ſummum capitis amputatione. Conſidera etiam locum, in quo

morietur, & genera suppliciorum consueta illi ciuitati, aut regioni, & mores etiā nati, & ita satis prope rem iudicabis.

Vt autem meliùs rem intelligas de morte uiolenta, quæ decernitur à Saturno, & est communior scilicet suffocatio ab aquis, apposui genituram certam Leonarthi Casanati Besuntini fratris eius cuius est nona genitura exemplaris in fine libri posita. Fuit autē nobilis filius medici egregij Ioānis Casanati Hispani, & ut dixi, frater medici Gulielmi Casanati. Igitur in fine anni 18 cum esset extra patriam natando uoluptatis tantùm causa, interijt. Causa mortis est, quoniam solus horoscopus fuit Apheta, & erat quadratus radius Saturni sub Ioue infelici: Et eo anno peruenit ad horoscopum in Virgine, quæ ut uidisti in textu submersionem significat, ut etiam in tertio Ptolemæi exemplo: Mercurius igitur fuit dominus primi Piothanati, id est, secundæ partis Virginis & secundi, id est, loci Iouis. Fuit igitur Iupiter infelix cadens ab altitudine & combustus, & Mercurius dominus locorum mortis in sextili Lunæ ex signis longarum ascensionum, et Saturnus in prima statione, ubi plurimum mali infert. Stans enim Planeta multa mala facit, et nunquàm cessat impedimenta afferre, cursu auctus, magna. Sol quoq; fuit cum Cauda Leonis stella procellosa. Finis anni præcedentis mortē, habuit Saturnum 28.45 ♐ Iouem 7.12 ♓ Martem 18.19 ♍ Venerem 16.54 ♌ Mercurium 5.12 ♎ Lunam 25.42 ♒ Sol in loco genituræ, Caput draconis erat in 23.11. ♒ Iupiter igitur ad oppositum loci proprij peruenerat, & ascendens ad 13 partem ♐ ubi Saturnus erat. Animaduertendum est etiam, quòd in genitura Mars, Venus, Mercurius & Luna magnam & ferè eandem habuerant latitudinem meridionalem. Hora autem qua mortuus est inter sextam & septimam à meridie diei 15 Iulij extra patriam. Planetarum loca: Saturnus 12.7 ♑. Iupiter 19.51 ♈, Mars 6.18 ♉. Sol 2.15 ♌. Venus 16.52 ♍. Mer

♍. *Mercurius 3.18* ♌. *Luna 6.50* ♐. *Caput 6.19* ♒. *Saturnus igitur fuit in loco processus Solis eo anno. Et Sol iunctus Mercurio domino loci interficientis. Et Luna iuxta oppositum Saturni radicis. Ex quo patet ueritas dictorum Ptolemæi, sed oportet ut altißimè eruantur.*

TEXTVS LXXII.

Martis verò stella Soli præter conditionē, aut Lunæ infensa tetragonis oppositisve radijs, in signis humanæ figuræ in seditionibus aut bellis interficiēdos tradit, aut sibi ipsi, qui manus inferant: fœminarū verò opera interimendos quādo Venus illi testificatur. Quādo verò Mercurius, à piratis aut latronibus, aut maleficis hominibus. In mutilatis & imperfectis signis, aut circa caput Medusæ, decollandos aut mutilādos. In Scorpione & Centauro vstionibus sectionibúsve, aut medicorum reuulsionibus è vita decessuros significant. In cœli Medio imóve crucibus affigendos maximè circa Cepheum & Andromedam. In occasu horoscopo oppositus viuos comburendos: in quadrupedibus verò ruina aut distractione vitam cum morte commutātes. Quòd si & hic Iupiter testificetur simul prauitatem indutus, illustri rursus mortis genere decedūt, condēnatione nimirū & ira principū ac regū.

In hac parte ponit nouem status à Marte quos illustrioris doctrinæ gratia hic subijcio.

1 *Mars Soli uel Lunæ tetragonis aut oppositis radijs cōfigu*

ratus in signis humanis, seditiōe, bellóue, aut ꝓpria manu.

2 Mars alterutri eorum, ut suprà in humanis, cum testimonio Veneris, fœminarum causa occidendos.

3 Mars, ut suprà in humanis cum Mercurij testimonio, à latronibus, uel piratis, uel maleficis.

4 Mars ut suprà in mutilatis, ut iuxta caput Medusæ, mutilandos, aut capite plectendos.

5 Mars ut suprà in Scorpione uel Sagittario, ustionibus, sectionibus, aut medicorum reuulsionibus.

6 Mars, ut suprà in cœli Medio uel imo crucibus affigendos, maximè circa Cepheum & Andromedam.

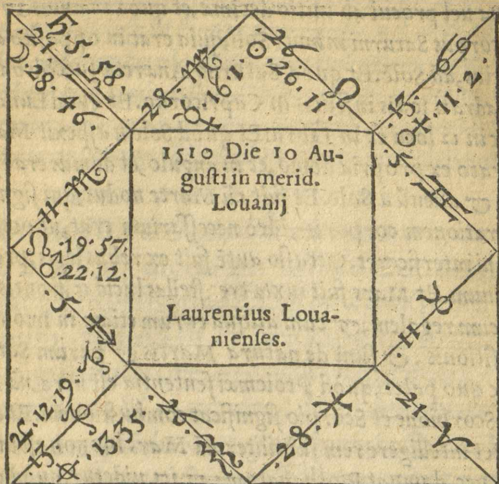
7 Mars ut suprà in occasu, uiuos comburendos.

8 Mars ut suprà in occasu, in quadrupedibus distractos, aut ruina oppressos.

9 Mars ut suprà, si ei malè dispositus Iupiter testificetur, illustri mortis genere perituros denuntiat, ob iram Principis, aut Regis.

Vsq; ad quartum modum præsupponitur, quòd Mars sit in signo humano: et causa effectuum, cùm à similitudine sumpta sit, clara est. In quinto Scorpius et Sagittarius sunt signa sicca, & autumnalia, et malefica. Medicorum quædam salutis causa parantur: quæ tamē malè cedente auxilio, perniciem afferunt. Nero etiam Medicos uocabat, qui secarent uenas, ut perirent. In sexto modo crux, & suspendium è sublimi fiunt, ob id Mars in cœli Medio & imo hæc significat, ut & rotarum supplicium, quòd damnati suspensis rotis in aëre pendeant. Et suppliciū Turcarum, quod fit cum ferreis uncinis, quibus pendent damnati in aëre. In septimo existimarem non simpliciter in occasu, sed in Scorpione uel Sagittario, gratia exempli, nam & in Leone. Non enim sine signorum discrimine exquisita supplicia significari possunt, cùm hæc inquisitio sit artificiosa. In octauo clara est ratio distractionis,

nis, cùm ab equis qui inter quadrupedes numerantur, fieri ſoleat. Sed de ruina cauſa eſt, quia quadrupedia, ut dixi, terreſtria etiam uocantur, quòd terræ incumbant, ruina uerò

eſt terrenorum, ut lapidum et cementorum. In quocunque autem modo, ſi Iouis teſtimonium iungatur, ut quòd ſit ſimul dominus cum Marte, uel quòd Marti configuretur, uel ſit in eodem poſitionis circulo, ſignificat mortẽ ob iram Principis, aut Regis, quæ ſemper eſt illuſtris, ob mandatum Regis uel Principis, plerunq; etiam crudelis. Horũ cauſa geniturã ſubijcio, quam habui à præclaro uiro Gemma Phryſione, dico & Mathematico egregio, dum Louanij eſſem.

	Motus	latitud.			
♄	Vel.	S	D	2	6
♃	Retro.	M	D	0	15
♂	Vel.	M	A	1	35
☉	Tard.				
♀	Med.	M	A	2	37
☿	Retro.	M	D	3	47
☾	Tard.	M	A	1	47

Hic de hæreſi accuſatus, iuxta annum 1537 eripuit ſe periculo, & exulauit. Poſtmodum anno 1547 obiecit ſe appa-

ritoribus sponte, unde captus & morti adiudicatus, dum uiuus cremaretur, constans perstitit.

Constat, quòd Sol erat significator uitæ, etiã quòd fuisset in nona uel procul ab initio decimæ, et quòd in annis 37 peruenit corpus Saturni inimici Soli, quia erat in opposito altitudinis eius, ad Solẽ. Et quòd Saturno Anæretæ succedebant radij quadrati Iouis infelicis in Capricorno. Et quòd Luna erat infelix in 12 loco et in Libra: Et quòd Solem aspexit Mars de quadrato ex propria domo, et in angulo, et domus erat signũ fixum & alienũ à Sole. Et fuit cũ Marte nodus, qui significat dilacerationem corporis, ideò necessarium erat, ut occursus Saturni interficeret. Occasio autẽ fuit ex rebus legis, propter Saturnum. Et Mars fuit iuxta tres stellas lucidas, frontis Scorpij locum regalem, & cum aliqua earum etiam in imo circulo positionis, & sunt de natura Martis & parum Saturni.

Ex quo patet, quòd Ptolemæi sententia est uera, nã Mars est in Scorpione et Scorpio significat combustionem. Et tamen oportet intelligere rem subtiliter: nã Mars hìc non est in occidente, nec damnat Piothanatum: & ita uidetur, quòd desint duæ conditiones, & tamen sit combustus uiuus. Ideò, ut dixi, oportet animaduertere, quod Ptolemæus docuit, et in sequenti capite docebit, quòd oportet ipsam artem perfectè cognoscere. Et istud non potest doceri, nisi ei, qui diu & efficaci studio in libro suo uersatus fuerit. Nam loco harũ duarum conditionum deficientium, sunt aliæ quinq;, quæ non erant necessariæ, et tamen augent effectum. Prima Luna in 12 loco, quæ significat malam famam, & multos hostes gratuitos, infelix in signo masculino, et finibus Martis. Secunda Iupiter retrogradus, et cadens ab altitudine, quadrato radio Saturnũ Anæretam malè afficiẽs. Hic indicabat iudices infensos. Tertia erat locus Solis in Leone & cœli culmine, quod significat magnas calamitates, ut aliâs docuimus, et Leo significat ignem. Quarta,

ta, tres stellæ regiæ iuxta Martē ex illius natura, quæ significabāt uiuū comburendū. Quinta erat nodus cū Marte malè affecto, qui significat diros cruciatus, et lacerandū corpus illius.

Dico igitur, quòd obseruaui nodos cū maleficis, et propriè cum Marte, ubi ipse sit significator mortis, uel alius, cū quo sit nodus, mortem cum laceratione membrorum significare. Et similiter cum luminaribus. Ob hæc igitur quæcunq; dicta sunt de uitijs & morbis corporis superiùs, huc transferenda sunt. Ita tamen, ut cum cōditionibus propositis intelligantur. Lib. 3. c. 14.

TEXTVS LXXIII.

Coniuncti verò mutuò malefici atq; ita oppositi in aliqua dictarum cōstitutionum, plus faciunt ad mortis malitiā, quæ cuiusmodi potissimùm euasura sit, ex principe interemptorij loci gubernatore cognoscitur, multis concurrentibus, & in genere, & in magnitudine acerbitatis, quādo vterq; ad interfectoria loca rationem aliquam habet. Tales verò etiam sepultura orbati deseruntur, absumuntur autem à feris aut auibus, quando in signis eiusmodi figurarum malefici reperiuntur, nec vllus beneficus supra terram existit, qui interemptricibus locis occurrat.

Virtus geminata multò plus habet roboris. Malefici igitur iuncti & luminare ac Anæretam oppugnantes, duplicatis uiribus agunt. Ob id magnitudo hæc, cùm sit conspicua, nec tamen facilè homo multis mortis generibus posit mori, reliquum est, ut qualitatem mortis in hoc casu ex domino loci interemptorij præuideamus. Nam tria Ptolemæus præsupponit: interemptorem, qui radijs uel corpore Aphetæ aduersatur,

uersatur, & hic iuxta directionem tempus mortis ostendit. Oppugnantem locum interemptorium, maleficam, et hæc seu hæ si ambæ sint, ut hic supponitur, ostendunt, quòd uiolenta mors futura sit, & dominum loci interimentis, qui quasi iudex declarat qualitatem mortis, quæ potius pertinebat ad maleficam si una tantùm extitisset, quæ locum Anæretæ loci oppugnaret. Hoc autem dicit tantùm uerum est, cùm maleficæ non solùm plures fuerint, quæ oppugnent locum mortis, sed etiam uiribus pares. Aliter mors erit iuxta decretum superioris ui maleficæ. Tales igitur ob magnitudinem praui influxus, deseruntur in partibulis, si nulla benefica supra terram auxilietur: nam tunc auferuntur post tempus, & sepulturæ tradentur. Quòd si benefica non adsit, & maleficæ fuerint in signis quadrupedum, uel auium, deuorabuntur corpora à similibus animalibus. Pari ratione, si in Piscium signis & mors ex naufragio absque benefica supra terram aspiciente, à Piscibus deuorabitur.

TEXTVS LXXIIII.

Peregrè moriuntur, quorum interemptricia loca occupantes Planetæ ab angulis deciderint: maximè cũ Luna etiã accurrit, aut tetragonis oppositísve radijs dicta loca intuetur.

Li.5.c.14. *De morte tria quæruntur, tempus et hoc habetur in capite de uita: Qualitas, & hæc in hoc capite superiùs edocta est: Et locus, qui in præsenti textu docetur. Dicit igitur, quòd hi moriuntur in aliena patria, quorũ Planetæ succedentes loco Anæretæ, uel domini secundi Piothanati fuerint in cadentibus locis. Et maximè, cùm locum Anæretæ et Piothanati Luna occupauerit quadratis, aut oppositis radijs. Circa quod notandum, quòd ego in hoc toto capite per Anæretam non Planetam interficientem intelligo, sed locum, in quo radij interficien-*

tes

tes cadunt. Gratia exempli, si locus mortis fuerit mihi decima pars Cancri, in quam cadunt radij trigoni Lunæ, & quadrati Solis, & intuitus Saturni, tunc hîc non appellabo Anæretam Saturnum, aut Solem, sed uoco Anæretam decimam partem Cancri. Et ubi extenderetur ad initium Leonis, ubi sunt radij quadrati Iouis, non uoco hîc, ut superius in Capite de uita, Anæretam Iouem, sed Leonis initium.

Demonstratio uerò huius textus sic habetur: quo tempore Anæreta peruenit ad Aphetã, homo moritur: Quo tẽpore luminaria uel Sors, uel ascendens occupãtur à Planetis ab angulo decidentibus, ut in præcedenti capite, homo extra patriã moratur: Sed in quibus Planetæ ab angulis decidentes occupat loca interemptoria, in his eodẽ tempore locus interemptorius ad Aphetam peruenit, et Planetã ab angulo decidens, ad principalem significatorẽ. Igitur quo tẽpore moritur, eodem tẽpore erit extra patriã. Et ita extra patriã morietur. Significat et Planeta occupans locũ interemptorium, locũ mortis. Qui cùm ab angulo decidat, significat fore extra patriam.

Sed ut diligẽtiùs res habeatur, innuit Ptolemæus, quòd debeas præfinire primò tẽpus mortis. Quo habito, uide eo tempore significatores itineris, si indicent iter: si nõ, morietur in patria. Si sic, uide ad quã regionẽ erit iter, et quàm diuturnũ, & coniectabis tum ex arte tum ex locis, qui sunt in eo itinere celebrioribus et etiam iuxta statum seu existimationem hominis, ubi inuenietur ea hora, & habebis locum mortis. Inde considera, an mors erit naturalis: an uiolẽta tantùm, an etiam publica. Si nateralis, poterit mori in uilla & in urbe, sed hoc significant testimonia luminarium cum loco interemptorio: nam si affuerint, morietur in urbe, & si sint Solis, erit mors in metropoli regionis, quia erit cum funere splendido, & hoc non potest ita bene fieri in parua urbe, ut in principali, & multò minus in uilla. Si uerò fuerint signa mortis uiolẽtæ, non

tamen publicæ, erit mors in itinere, aut uilla, non in urbe: quia non tam facilè absque mandato publico homines in urbibus uexantur, sicut extrà à latronibus. Considerabis etiam, si sit iter per aquas, naufragio peribit. Quòd si luminarium testimonium adsit, erit à piratis. Si uerò sit mors publica decreta, considera causam, & mores hominis, & genera supplicij consueta illi regioni, & coniectaberis, qua morte sit periturus. Hæc non tam subieci propter hoc, quod hîc tractatur, sed ut sit exemplum in omnibus, quæ prædicere cupis, ut de magistratu, contentione, itinere, & talibus.

Secundò, ut intelligas, quòd nulla est uia prædicendi præter hanc, quam hîc tradidit Ptolemæus. Et quòd illi, qui conantur redigere prædictiones ad capita, ut Arabes, Firmicus, & Pontanus & alij recentiores facilitati studentes, agunt uelut si quis uolens domum ædificare, omnia tigna in uno loco per ordinem disponat, alio tabulas omnes, alio totam calcem, alio sabulum, alio lapides, & alio clauos et uincula ferrea, alio tegulas, tunc is uidebitur sanè pulchram rem fecisse, & ordinem seruasse, ille tamen ad domum ædificandam nihil prorsus: Ita qui describunt, Saturnus in tali loco hoc significat, & Iupiter hoc aliud, nihil ad prædictionem conferunt, sed omnia sunt uana: Sed oportet scire radicem commistionis omnium, tempus, modum, ordinem, locum: ita oportet scire commiscere significata in singulis. Saturnus enim in Ariete in ascendente quãdoq; significabit statum corporis, quandoq; animi mores, & quandoq; uitæ spatiũ, quandoq; fortunam, quandoq; amicos, statum uxoris, dignitatis, filiorum, qualitatem mortis, peregrinationes, &c. Et si quis dixerit, ego ordinaui tabulas inter se, & clauos, ac uectes, lapides & reliqua, & non facta est domus, igitur ars construendæ domus nulla est? nónne prorsus ridebitur, non solùm ab ædificatore, sed etiam ab ipso uulgo. Ita si tu dicas Libri Astrologorum

passim

paßim mentiuntur dicentes, quòd si Saturnus fuerit aut Iupiter in tali signo, aspectu, domo &c. nato talia uel talia contingent, cùm quandoque contingant, quandoque non, igitur ars prædicendi per astra uana est? Nónne & tu dignus es risu, sicut & prior?

At dices, hæc uia est ualde difficilis. Quid miraris ô bone uir? hic est enim liber Dei Optimi Maximíq;, scilicet cœlum: Et est sicut liber minutißimis scriptus literis, in quo aliqui aliqua legunt, ut Ptolemæus et nos, qui illum interpretati simus ad unguē, ne uel una syllaba præterita, aliqui parū ualde, alij etiā minus, quidā minimū, et plurimi nihil: Vel quia seducūtur studio desiderij, uel quia non sunt periti in philosophia, uel quia carēt iudicio profundo, uel quia nō sciunt principia theoricæ astrologiæ, motus, & magnitudines, situm &c. uel quia non sunt studiosi in hoc libro, quantum oportet, uel quia non plenè illi adhibēt fidē, aut quia decepti sunt à genitura falsa, aut quia etiam in uera non omnia contingunt, sicut prædicebatur. Quia, ut bene dixit Auerroës, contingunt monstra in omni arte, uel quia non sunt experti longa exercitatione circa minutiora & propria suæ regioni. Quæ cùm parua sint, uidentur tamen hominem in magnos errores inducere. Cùm hîc tradantur solùm generalia omnibus regionibus. Persea uenenum est in propria regione, in Aegypto suauis est, et tutò manditur. Ita una stella oriens Mediolani ex inerrantibus habebit effectum quendam mirabilem, quem non habebit, dum oritur in Germania. Vel quia non exquisitè supputare norunt, aut utuntur instrumentis non exactis, uel carent illis. Ergo horum necessariorum, quæ sunt nouem, nihil deesse oportet.

Vt autem unum pro omnibus sufficiat exemplum, dixit Pontanus Firmicum sequutus, Grammaticus Grammaticum, & imperitus artis imperitiorem: Dominus geniture est dominus signi succedentis loco Lunæ seu signo, in quo Luna est

dum

dum homo nascitur. Quod ita perabsurdum est (licet conetur friuola transplantationis similitudine, confirmare) ut nihil poßit esse absurdius. Et quanuis uideatur habere quædam Ptolemæi dicta, ut in Capite de Particulari tempestatum consideratione, ubi dicit obseruandum esse tempus post tres dies: Videtur enim innuere, quòd Luna tunc sit in sequenti signo: Et in capite de forma nati, ubi dicit succedẽtes orientali parti, & etiã Lunæ errones obseruando: Et in capite de amicis, ubi docet obseruandum signum sequens. Sed hæc omnia nos exposuimus, quomodo sint intelligenda, & quòd ad Lunæ signum sequens non pertinent. Ostendo igitur, quòd opinio illa est falsa, mala, impudens. Nam cùm homo habeat mutationem manifestã in ortu, oportet, ut uis sit in signo in quo est Luna, aliter esset principiũ à tempore, in quo non est aliqua mutatio. Deinde nõ conuenit, quòd Luna faciat duos oppositos effectus: ut mihi, cui Luna est in Piscibus, huic succedit Aries contrariæ naturæ, comparatione dominorum. Et ille, cui Luna est in Geminis, signo calido, humido, humano, inde succedit Cancer, signum mutum, siccum, & ab humanitate alienum. Et ego essem naturæ Martis, cùm nihil minus. Ita uerò est, quia Luna est in trigono Martis & in eius quadrato. Adeò quòd si regula illa esset uera, necessarium foret, ut essem totus ex natura Martis. Rursus uis illa in genitura est actu uel potentia: Si actu, esset Luna in signo sequenti: si potentia, magis esset concors quodlibet signum cum sequente, quàm cum tertio, uel quinto signo, uel quarto, uel septimo. Quod est contra omnem rationem naturalem.

Itaq; ob talia reijciemus omnino librum centiloquij attributum falsò Ptolemæo, cùm dißideat adeò ab illius sententia, ut nihil magis. Primò facit scientiam naturalem sortilegam, dum interrogationibus subscribit. Deinde regulas facit absolutas, quas omnino uitat Ptolemæus. Et est, ac si faceret tabulas

bulas simplices pro motu Planetarum, cùm necesse sit illum haberi ex medio motu, et æquatione, quæ prouenit iuxta quantitatem uocati centri, eò quòd ad illud omnia referuntur. Et etiam quia sumitur ex Apogeo, ut circulus ex centro: & Apogeum etiam uariatur. Præterea, habet singularia multa repugnantia his, quæ dixit in his libris, imò ferè omnia. Ideò manifestũ est, quòd liber non est Ptolemæi, sed alicuius, qui quæsiuit lucrum esurientibus Astrologis, cum infamia & ruina totius artis. Repugnat legi Christianæ, repugnat bonis moribus, nihil habet conueniens cum doctrina Ptolemæi. Et quid mea retulisset, si fuisset utilis arti saltem, quanuis etiam non fuisset Ptolemæi? quin illum exposuissem, cùm uix sit 18. pars huius libri. Quare dico cauendum esse ab omnibus alijs libris, nisi quis uelit legere Commentaria Haly, & Firmicum ob linguæ candorem, & memoriam uetustatis. Sed tamen nunquàm recedat ab hac profunditate sententiæ Ptolemæi: aliter seipsum & totam artem uituperabit.

Vt uerò ad rem de morte reuertar: qui moriuntur ex morbo cõtracto ex casu equi, ut Galeaz Capra, & qui ex timore & similibus causis, habent maleficas, ut in morte uiolenta dominantes succedenti loco, aut aspicientes &c. Sed procul: ideò talis mors est media inter naturalem & uiolentam. Qui etiam moriuntur ex Medici errore, moriuntur ex occulta uiolenta morte, & ideò absq; luminarium testimonio. Cognoscitur mors naturalis, & quæ ab interemptorio loco solùm procedit, quia tales subitò prostrantur, nec uidetur aliquid prodesse, sed rectà ad mortem tendunt. Vbi quandam uideris luctam, tunc est ex genere uiolentæ mortis, uel propter errorem ægri, uel Medici, uel astantium, uel epotum uenenum, uel timorem magnum conceptum, uel collisionem, & talia. Hi igitur, qui quasi recta moriuntur, & cadit uirtus statim, & nullum auxilium iuuat, & subitò grauantur, sunt quibus

Apheta

Apheta est debilis, & in loco alieno à natura sua, absq; testimonio beneficæ uel maleficæ in loco interẽptorio, sed solùm succedit aut antecedit. Si uerò Apheta ualidus fuerit, aut successerit malefica cõtrariæ qualitatis, fit mors difficilis uel uiolẽta.

Si uerò luminaria testificentur absque maleficis loco qualitatis mortis, erit mors splendida, naturalis. Naturalis igitur quietæ & splendidæ habes duo exempla pulcherrima ab Erasmo, in dialogo cui titulus est, Funus.

Caput vndecimum.

TEXTVS LXXV.

De temporum diuisione.

ENarrata à nobis summatim in singulis generibus cõtemplandi ratione ad eas vsq; tantùm, quæ sicut in initio proposuimus, vniuersalium partium sunt tractationes: reliquum sanè fuerit ad eundem modum, quæ etiam in temporibus distinguendis videre oportet, adijcere, idq; & naturæ consentaneæ, & nostræ particulari, quam proposuimus, explicationi.

Hoc caput est perfectio artis, & utilißima ac præstantissima totius operis pars. Si enim cognouero me futurum diuitem, inde pauperem, hoc est infelicißimum: Si post paupertatem, diuitem, felicißimum: si semper diuitem, mediocre. Igitur cognoscere me futurum diuitem, nihil est, nisi cognoscam tempus quando ero. Et ita de morte atque alijs. In eo igitur declarat primum unum generale, quod est.

TEXTVS LXXVI.

Omnino igitur in vniuersis geniturarũ capitibus propositum nobis est prius quoddam

& antiquius, veluti Fatum, aut ipsi regioni pe culiare, cui reliqua, quæ in genituris singulatim explorantur, subiacere oportet: quemadmodum quæ ad corporis formam & animorum constitutiones attinent, morum item & consuetudinum dissidentia. Itaq; par est naturæ obsequentem iudicem primas vbiq; potio résq; causas comprehendere, vt ne quemadmodum in genituris præfari solent Aethiopem, verbi gratia, candidum aut leuibus capillis: Germanum verò aut Gallum nigrum faciat & crispum. Aut hos quidem mites & literarum artiúmve studiosos, Græcos verò immanes & ineruditos, néve contra mores ac leges Italo decernat sororis matrimonium, cùm hoc apud Aegyptios, aut Aegyptio matris, cùm apud Persas fas sit. Prorsus igitur primò ponere oportet vniuersalis Fati rationem, deinde singula aucta, minutáve accommodare.

Quod proposuerat in præcedenti textu, nunc docet, scilicet ut naturæ rerum, id est, rebus ipsis, quæ natura constant, consuetudine, legibus, accommodata doceat. Simul etam particulari rerum explicationi, id est, ut hoc caput omnibus alijs inseruiat. Doceátq; quando uxorem ducet, quando amicitias iniet, quando suscipiet filios, itinera aget, atq; ita de alijs omnibus. Quare hoc agat, est manifestum, docuimúsq; anteá. Sed cur cõsentanea naturæ uidetur frustra repetere: nam hoc superiùs in primo libro declarauit. Nec decet in tanta breuitate præter solitũ quicquam repetere. Id igitur non solùm utiliter, sed etiam necessariò factum est. Cùm enim singularia Tex. 17

non

non sint nisi moderatio generaliū, ut uisum est, ita dicit diuisiones temporū polliceri nequeunt, quod in genesi non promittitur. Hoc docuit, quia plerunq; necessariū esset in multis annorū circuitibus & multis genituris quædā magnifica contingere, quibus elati magna prædicamus, quæ tamen non eueniunt. Monet igitur nos omnia tam mala, quàm bona ad genesin esse referenda. Cuius exemplū præclarum habebis in nostra genesi, ubi directiones et reuolutiones egregiæ admodum, quod in alijs maximū decreuissent, mihi etiā maximū pro genituræ qualitate, præstiterūt, Ita cōtraria ratione in magnifica genesi aut infelicißima, minima quæq; magnos effectus, iuxta rationē genituræ, pariunt. Secūda causa est propter superuenietes cōstitutiones generales belli, pestis, naufragij; in quibus homo malum experietur, quo tēpore bonum expectabat, iuxta diuisionem temporum. Tertiam causam (quia alias duas superius explicauerat in secundo & tertio libro) subnectit.

TEXTVS LXXVII.

Ita quoque in temporibus partiendis ætatum, in vnoquoque decreto quid cuique conueniat, prima ratio habenda est, ne ex vulgari, & simplici exploratione per inscitiam prædicamus pueros nuptias, viriléſve operationes & decrepito seni liberorum procreationem, aut hisce iuueniliora. Sed in vniuersum, quæ de temporum partitione tradentur, prout ætas postulare videbitur, interpretabimur.

Hæc est tertia causa erroris, quam ponit Ptolemæus, & est propria diuisionibus temporum, ut non prædicemus nisi consentanea ætatibus. Ergo in uniuersum tribus modis in diuisionibus temporū aberramus iudicando, uel quādo res nō conuenit ætati, uel genituræ, uel casui seu generali constellationi. In omni

omnibus tamen cùm fuerit significatum hoc ualde potens, eueniet aliquid aut umbra talis rei, adeò quòd in quibusdam casibus cùm reuolutiones bonæ multæ sibi succedunt, & inuicem consentientes, in rebus fortunæ multum faciunt, ut in diuitijs, honoribus, & amicis. In lædendo etiam bonam ualetudinem: non tamen possunt in rebus animi, uel corporis magnam mutationem facere.

Quòd si res non bene cedant (Inquit Haly) cùm illud præuideris ex syderibus, poteris æquius tolerare, & promissa etiam augere: & ita in utroq; casu non parum iuuat præscire futura, quo tempore uentura sint. Et quicunq; dicit, magis est studiosus ueritatis, quàm diuitiarum aut honoris, poterit magnum fructum ex tali scientia colligere, & etiam res in melius mutare.

In uniuersum igitur oportet considerare constitutiones generales, ueluti si quis iturus sit ad bellum ex diuisione: & bellum futurum sit exitiale ualde, ex minima occasione iudicabimus, quòd morietur in illa expeditiōe. Et similiter transituri, gratia exempli, ex Gallia in Angliam tempore tempestatis suffocantur ob tempestatem, quæ est generalis clades in certa parte maris, si plures naues submergantur. Et quæ euadunt, euadunt ob constitutionem nauis, & naucleri bonam. Sed si contingat casu illam nauim tantùm perire multis euadentibus, tunc hoc erit ex praua constitutione nauis, & gubernatoris eius, non ex calamitate uniuersali.

TEXTVS LXXVIII.

Est enim accessus vnus, idémq; in omnibus ad ea, quæ pro temporis vicissitudine vniuscuiusq; naturæ humanæ conueniunt, qui ex similitudine & ordine accipitur septem stellarum errãtium, initio sumpto à prima ætate,

 & à

& à viciníssimo nobis orbe, nimirũ Lunæ, vt extrema in vltimum desinant, quem Saturni nominamus. Ac re vera naturam respondentis sibi erronis, affectionémq; vnaquæq; ætas refert, quæ obseruare conuenit, vt inde summariam temporum constitutionem colligamus, ac singularia deinceps discrimina ex geniturarum peculiaribus decretis, inueniamus.

Quatuor diuisiones temporis uitæ humanæ in hoc capite proponit: primam in septem ætates quæ in præsenti textu initium habet. Secundam per directiones, quæ fit in partes finibus correspondentes, cuius initium est ibi (Sint igitur) Tertia per annos & menses, ac dies, ex signorum commutationibus ibi (Annuos uerò reijcientes) Quarta in partes instabiles magnitudine, & initio per ingressus Planetarum in præcipua loca: Eius initium est ibi (Respiciendum etiam)

Dicit igitur pro hac prima parte, quòd diuisio per septem ætates in omnibus hominibus est eadem ad unguem, nec penes illam inter homines est aliquod discrimen: omnibus enim hominibus primi quatuor anni Lunæ dedicantur, & decẽ proximi sequentes Mercurio, & octo succedentes Veneri: Et ita de alijs. Deinde dicit, quòd seruatur ordo in astris qui & in ætatibus, quia primò occurrit Luna, inde Mercurius, pòst Venus, Sol, Mars, Iupiter, Saturnus. Demum adijcit, quòd unaquæq; ætas habet conuenientia Planetæ dominanti: ut primi quatuor anni Lunæ significata retinent, abundantiam humidi, subita incrementa, uariam & inconstantem ualetudinẽ, & ita de reliquis Planetis ætates gubernantibus.

In quolibet igitur Planeta ætatem gubernantes, illa duo ultima explicat, scilicet, quòd ordo eius est ascendendo, uelut ordo ætatis sibi correspõdentis. Et quòd natura ætatis conuenit

uenit naturæ Planetæ ætatem gubernantis. Additur ultimò causa numeri annorum. Scilicet, cur Luna regat quatuor annis, Mercurius decem, Venus octo: Et ita de alijs. Et semper hæc causa sumitur à tempore motus Planetæ, uel in paruo circulo, uel in eccentrico, uel in elõgatione à Luna. Et inquit:

TEXTVS LXXIX.

Nam ad primores ferè quatuor annos pro sui quadriennij numero, infantilem ætatem Luna gubernans efficit in illa corpusculi humiditatem & imbecillitatem, itémq; subita incrementa, alimoniæ liquiditatem, valetudinis inconstantiam, & in mente inchoata, & inemendata omnia, quæ singula respondent ijs, quæ Lunares effectiones censentur.

Proximum decennium, quo puerilis ætas comprehenditur, moderatur qui proximum Lunæ orbem obtinet, Mercurius, pro viginti annorum suorum dimidiato numero, incipit animum ad intelligentiã, rationémq; componere, ac veluti fingere, disciplinarúmq; semina & elementa inserere, morũ studiorúmq; peculiares conditiones patefacere, animósq; doctrina & institutione primisq; exercitijs excitare.

Veneris verò stella adolescentem tertiámq; ætatem sortita sequenti octennio, quod illi iuxta circuitus sui spatium tribuitur, seminales meatus mouere incipit ac implere, & ad venereos cõgressus stimulare, quo maximè tempore insania quadam & intemperantia agi-

tantur, miserócq; cupidine efferuescunt, & in errore ac cęcitate apertis etiã oculis versantur.

Quartam ætatem & mediam iuuenilem videlicet gubernans, medij orbis dominus Sol, annis vndeuiginti, dominium suiq; iuris vsum animo concedit, rei etiam familiaris & existimationis cupiditatem inijcit, vt & vitæ suæ modum habere desyderet, & puerili vanitate & inconstantia, peccatisq; amotis, sese ad iuris, pudoris & honestatis amorem recipere.

Post Solem Mars virilem ætatem sibi vendicat, quintus scilicet, pro circuitus sui spatio annis quinq; & decem, hic vitæ tristitiam & malitiam adducit, curis ac doloribus animum simul & corpus afficit, sensum nimirum iam instillans & cogitationem ætatis deflorescentis, & instigans ad memorabile aliquod inceptorum operum ante obitum laboriosè perficiendum.

Iupiter deinceps senilem ætatem nactus, iuxta peculiarem circuitus rationẽ annis duodecim, laboriosum illud & turbulentum ac periculis expositum viuendi genus declinare paulatim iubet, & decentius, officiosius, quietiusq; capessere. Amplius nihil præcipitanter agere, alios admonere, & consolari, honoris tunc maximè, & laudis, & liberalitatis studiosus esse cum pudore & grauitate.

Extre

Extrema verò Saturni ſtella extremam & confectam ætatem ſortita eſt, vſque ad id, quod ſupereſt vitæ, cùm refrixerint ac impeditæ ſunt corporis animique motiones ac vires, & in concitatioribus cupiditatibus, & voluptatibus natura languida, neruis deſtituitur, vita iam conuulſa miſera & infirma expoſita offenſis, & ad omnes moroſa promotus ac virium ignauia.

Reuolutio Lunæ in paruo circulo completur in quatuor annis, & uocatur motus inæqualitatis, ut habetur in quarto Magnæ compoſitionis à Ptolemæo: Et non deſunt niſi pars una, & 52 miñ. ad complementum integræ reuolutionis. Et eſt, quòd ſi Luna ſit nunc in ſummitate epicycli, hinc ad quatuor annos non deerit quippiam notatu dignum, quin ſit in ſummitate epicycli: ideò anni Lunæ in ætatibus ſunt quatuor & primi, quia ipſa eſt, quæ primò occurrit aſcendenti ab elementis ad ſupremum cœlum. Mercurius ſimiliter (ut in nono Magnæ compoſitionis habetur) in annis 20 reuertitur ad eundem locum epicycli, ut non deſit niſi pars una & miñ. ſex ad perfectum circulum. Igitur anni inæqualitatis ſunt 20. Sed quia eſt Planeta debilis ualdè, non regit niſi pro medietate, & ſunt anni decem. Venus ut ibidem habetur, in octo annis reuertitur ad locum proprium, nec eſt differentia, niſi 12 minutorum in paruo circulo. Igitur quo ad motum inæqualitatis, res clara eſt in tribus inferioribus. Mars ſimiliter, ut ibi habetur, in annis quindecim ad proprium locum in epicyclo reuertitur. Eſt tamen differentia partium 7 minutorum 7. Sed hæc in circulo ſignorum uix faciunt differentiam unius partis, plerunq; autem uix mediæ partis. In Ioue & Saturno

aliam rationem secutus est. In Ioue reuolutionem in circulo magno, quòd sit Planeta potens, magnus ualde & tardus. In Saturno reliquũ uitæ, quia licet regat solùm triginta annos: nihilominus quicquid superest supra illos triginta annos adeò est mancum, & debile, ut ad uitandam confusionem, Saturno tribui poßit. Maximè, quòd rarißimi excedunt illos triginta annos, qui terminantur ad 98 uitæ nostræ. Et etiam quia actiones, quæ ultra id tempus contingunt, nullius sunt existimationis. Reliquum solum est, ut uideamus cur Sol habeat 19 annos? Et clarum est, quòd nõ possumus illi dare annos reditus in paruo circulo, cùm illo careat. Nec in eccentrico, essent enim uel unus, uel quatuor, quod nõ conuenit tam potẽti Planetæ. Propterea damus illi annos comparationis ad Lunam, in 19 annis enim Luna uidetur ad idem redire fermè & in circulo signorum, & in comparatione ad Solem: ita quòd si hoc anno in calendis Iunij sit, Luna in 28 parte Aquarij, & distet à Sole secundum ordinem signorum partibus 248. In calendis Iunij 1572 erit & in calendis Iunij 1534 propè fuit hunc locum & distantiam à Sole. Quia igitur Sol cum nullo Planeta magis communicat, quàm cum Luna, dederunt illi annos reditus eius in comparatione ad Lunam.

Et in his omnibus mens Ptolemæi est, quòd quo ad ætates cum sit quasi uis epicycli aut eccentrici, non astri, parum aut nihil refert, quòd hi Planetæ sint bene uel malè dispositi. Ita quòd ego, qui habeo feliciter positum Iouem, & malè positam Lunam, non propter hoc est necesse ut anni qui erunt à 56 ad 68 qui sunt sub Ioue, sint meliores annis quatuor primis, qui fuerunt Lunæ. Hoc autem in præcedenti textu docuit. Nihil igitur superest pro huius textus explicatione, quàm ut annos hos in tabula à latere collocemus, & doceamus

☽	4
☿	14
♀	22
☉	41
♂	56
♃	68
♄	vsque in finem.

mus

mus similia speranda in ætatibus, qualia à Planetis eas decernentibus: Veluti in senio morbos longos.

TEXTVS LXXX.

Sint igitur hæ temporum singulares inclinationes iuxta naturæ generalem & communem statum in hunc modum expositæ: particulares verò ex genitura inquisitiones, quemadmodum prius proposuimus, iterum ac summatim à præcipuis progressionibus constituemus, idque ab omnibus, non veluti in vitæ spatio perquirendo ab vna tantùm, sed ab horoscopo pro his, quæ corpori eueniunt, & peregrinationibus, à fortunę sorte pro possessionibus, à Luna, pro animi morbis & coniugio, à Sole pro dignitate & gloria. A' cœli fastigio ad reliquas & partiliores vitæ rationes, nimirum actiones, amicitias, liberorum procreationes cognoscendas.

Hoc sanè pacto ijsdem tēporibus non idem erit beneficus horum dominus: cùm multa ferè eueniant sub ijsdem temporibus contraria, vt, si cui morte necessarij hæreditas accrescat, aut aliquis lecto decumbens dignitatem consequatur, & per motionem, aut priuatos liberos suscipiat, quæq; eiusmodi accidere solent.

Neq; enim eadem est ratio corporis & animi, fortunarū & dignitatis, & familiariū bonorum, aut malorū, vt necesse sit ex omni parte

felicem aliquem aut infelicem esse. Sed acciderit fortasse & illud: quo tempore planè beati aut calamitosi sumus, quando in omnibus aut pluribus Apheticis moderationibus conueniunt occursationes beneficorum omnino, aut contrà maleficorum, id quod raro vsu venit propter humanæ naturæ imbecillitatem ad extrema vtraque perferenda: quam ita comparatam esse apparet, vt temperaturam postulet bonorum & malorum. Loca igitur Aphetica ad hūc modum discernimus.

Sol significat gloriam & dignitates, ut magistratus, & reliqua.

Luna uerò animam, & illius conditiones, ac uxores.

Ascendens, corpus & quæ cum corpore fiunt, ueluti peregrinationes.

Sors diuitias cuiuscunque generis.

Cœli Medium, filios, actiones, & amicitias.

De omnibus clarum est, quia sunt propria significata, nisi de peregrinationibus ab ascendēte, et de amicis à cœli Medio. Nam, ut uisum est, ista uidentur ab alijs significari, ut à Sole, Luna, Sortéq;. Respondeo, quòd aliud est subiectum in peregrinatione & est ascendens, aliud causæ & sunt Sol, Luna, Mars &c. Cùm igitur per directiones subiectum causæ iungetur, sequetur effectus. De cœli Medio dico quòd amici non sunt amici homini sed fortunæ & dignitati plerunque. Proptereà sumit illos à cœli Medio. Qui tamen sunt ab ascendente, id est, uoluptatis causa debent etiam ab ascendente sumi. Prætereà in capite proprio sumit amicos, & inimicos ex comparatione geniturarum inuicem, sed hic sumit tempus solùm à genitura nati.

Circa peregrinationes, Haly aliã reddebat causam, dicens, quòd sumuntur ab angulo occidentis, quia uerò occidentis descensiones sunt æquales ascendentis ascensionibus, ideò dixit ab ascendente sumi debere peregrinationis tempora. Atq; ex hoc infert non solùm hæc quinq; loca debere dirigi, sed singularum domorum initia, & loca omnium Planetarum. Sed in hoc non est sequutus Ptolemæum, qui tantùm hæc quinq; loca dirigenda consulit, & meritó. Nam hæc sunt subiecta omnium bonorum et partium domus. Bona enim quædam animi, quædam corporis, alia fortunæ. Bona animi, à Luna decernuntur, corporis autem ab ascendente: Fortunæ principalissima à Sole gloria & dignitates, mediocria à Sorte, minima à cœli Medio. Rursus coniunctorum, ut filiorum, & uxoris, à cœli Medio, & à Luna. Igitur cùm nihil deficiat, sufficiet hæc loca direxisse. Quòd si dicas adesse præterea parẽtes, seruos, fratres qui non continentur sub his, respondeo, quòd uel uis quærere de statu illorum, & in hoc Ptolemæus iubet te erigere figuram priusquàm dirigas, et tunc diriges etiam in illis ascendens Solem, Lunam, Sortem & Medium cœli: Vel uis quærere, an habebit: ut in filijs & sufficiet absque directionibus quærere significata in capitibus proprijs, ut superiùs te docuit Ptolemæus. Ex quo patet, quòd quando dirigit cœli Medium pro filijs, solùm dirigit ad sciendum quo tempore filios habebit, non pro statu filiorum dignoscendo.

Præterea illa ratio septimi loci non conueniret cœli fastigio pro amicis. Sed causa erroris fuit, quia non discernũt subiectũ à forma et causa. Causæ enim possunt esse plures, & omnes Planetæ diuersorũ effectuũ, subiecta tamẽ nõ possũt esse nisi hæc quinq;, quæ causis illis occursare per directiões solẽt.

Quod autem dixit (hoc sanè pacto) intelligit, quòd quinque positis subiectis non est necesse, ut omnium euentuum sit unus dominus. Sed idem poterit esse felix eodem tempore in

coniugio, & infelix in filio: Vt legitur de Catilina, qui ut habetur, uxorem diuitem, ueneno proprium filium sustulit. Et ita eadem domus fuit funesta morte filij, & læta tædis coniugalibus. Hoc etiam eò magis, quòd causæ & promissores respectu eiusdem subiecti possunt esse plures: Vt in Luna pro anima quæremus dominos loci: Et pro coniugio Planetas ad quos uadit. In animæ qualitatibus habitum eius cum ascendente & Mercurio in coniugio cum Venere: Et ita de alijs.

Subiungit ultimò, naturam humanam non posse perferre nec multa mala simul ingruentia, nec multa bona: Innuens hunc ordinem, quem tradidit ordini rerum congruere: Vt in uniuersum regulam generalem tradendi artem ostenderit, scilicet congruentem rebus ipsis & euentibus.

Notandum diligentißimè, quòd hæc sunt significata perpetua horum quinq; locorum principalium. Sunt prætereà alia ut significatorum uelut uitiorum aut morborum, quia omne tale ab initio per directionem ad actum peruenit. Velut si Luna à Marte obsessa cum stella nebulosa, significat cæcitatem ab ortu, per directionem Lunæ sic dispositæ Mars occurrens cæcitatem ex eo tempore, usq; ad uitæ finem producet. Quòd uerò ita sit liquet, nam in capite de uita, cùm Apheta, inquit, occurrerit maleficis, & non consenserint Planetarum reuolutiones, aut non omnino fuerint ualidi Anæretæ, morbi magni significantur. At constat non semper ascendens aphetam esse, imò rarius. Igitur uult singula quæ significant generaliter in natiuitate directa propriè super illud significare: Et hoc est quod innuit superius per ea uerba: Prorsus igitur proponere oportet uniuersalis Fati rationem, deinde singula &c. Et ibi: Primas ubique potioresq; causas.

TEXTVS LXXXI.

Occursantes verò nõ solùm interemptores, quem

quemadmodum vbi de vitæ ſpatio quæritur, ſed vniuerſos accipere oportet, atq; ita nõ corpore tantũ aut radijs oppoſitis quadrãgularibúſve obuiantes, verũ etiã trinis ac ſextilibus.

Hoc eſt ſecundum, quod docet, ſcilicet poſt ſubiecta quæ ſunt quinque promiſſores. Hi ſunt, dicit, qui occurrunt corpore aut radijs quibuslibet. Sed nota, quòd ex his quidã ſunt principales, et ſunt, qui ab initio conueniunt cum loco, qui dirigitur, uelut Mercurius cum Luna in cauſa qualitatum animæ, ſimiliter domini loci. Similiter, qui locũ aſpiciunt aliquo radio, uel ſunt in intuentibus, uel obedientibus aut imperantibus. Non principales ſunt qui occurrunt, ſed ab initio nihil habent commune. Dicit autem ſuſcipiendos in alijs cauſis à uita omnes etiam, qui amici ſunt. Nam in uita tametſi aliquid iuuent beneficæ occurſantes, nihilominus non ſunt dignæ conſideratione, niſi quæ interficiunt, pro metienda uitæ longitudine. Ideò in alijs cauſis omnes occurrentes conſideramus. Circa hoc notandum eſt, quòd ſunt tria genera ſubiectorum ſeu ſignificatorum, ſecundum naturam, ut horoſcopus corporis, Sol dignitatis, quædam electionis, & ſunt Aphetæ, qui ſemper ſunt unus ex quinque: ſed uariantur iuxta poteſtatem maiorem aut minorem. Nam Luna in 11 loco Apheta eſt. Si tamen Sol in 10 deſinit eſſe Apheta: quædam uerò per commutationem, uelut Saturnus in nocturna genitura, dum ponitur in aſcendente in figura patris, ſit Apheta.

Mota tamen erat difficultas de Mercurio, qui cùm ſignificet rationalem animam, deberet eſſe unus ex ſignificatoribus, & ita eſſent ſex? Reſpondeo, quòd effectus Mercurij in mutationibus temporum non ſunt euidentes, niſi cùm homo inſanit. Hoc autem raró contingit, & rariùs ſine detrimento Lunæ: Ideò eſt prætermiſſus à Ptolemæo. Si tamen quis uelit

uelit illum dirigere, non prohibetur. De *cæteris, quòd non poßint eſſe ſignificatores, niſi ut dictum eſt in erectione nouæ figuræ, quæ à priore extracta ſit, ſatis abundè docuimus, & cauſam etiam, cur non poßint eſſe, adiecimus.*

TEXTVS LXXXII.

Ac primum ſanè tempus in ſingulis moderationibus illi dabitur, qui Apheticum locum corpore occupat, vel radijs. Quòd ſi nullus fuerit, aſciſcemus proximè antecedentẽ eum vſque, qui proximè ſuccedentem aſpicit partem, deinde hoc vtemur vſque ad proximum, atque in alijs ſimiliter, aſſumentes in gubernandi communicationem terminorum domi nos Planetas. Atque iterum partibus interiectis annos tribuimus ſecundum eam, quæ ab aſcendente ſumitur moderationem, tot videlicet quot ſunt eius regionis aſcenſionum tempora. À cœli Medio, quot ſunt tempora cœli culminationum, à reliquis verò quòd ratione propinquitatis ad angulos, aſcenſionum aut deſcenſionum, culminationúmve tempora accipimus: ſicut cùm de vitæ ſpatio ageremus, definiuimus. Hunc igitur ad modum generales temporum arbitros creabimus.

Tria in præſenti textu docet. Primum, quiſnam ſit promiſſor ſeu diſpoſitor cuiuſque partis, ab Apheta, incipientis (Nunc Aphetam uocat quemcunque ſignificatorem ex illis

quinq;

quinq;, ab ἀφετῆ, quæ est dimißio) Et dicit, si in loco Apheta sit Planeta uel radius Planetæ, ille erit promissor, largitor, & dominus eorũ, quæ ab illa parte decernuntur. Si non sit ibi Planeta aliquis nec radius, accipies eum Planetam, qui ante eum locum est, uel cuius radij ante sunt. Exemplum, mihi oritur septima pars Tauri, ubi nullus est Planeta nec radius, ante tamen, id est in quarta parte Tauri est Iupiter, ideò dico, quòd Iupiter gubernat uitam à septima parte Tauri usq; ad duodecimam, ubi sunt radij sextiles Lunæ. Postmodum ab ea parte, usq; in finem Tauri, cùm nullus Planeta succedat nec radius, gubernet Luna. Quòd si nullus Planeta nec radius sit ante locum Apheticum, gubernabit solus dominus finis, ut posteà docebimus. Quòd si rursus sint duo Planetæ antè, uel radij duo, uel Planeta unius, & radius alterius, tunc proximiorem Aphetæ pro gubernatore eligemus. Quòd si ambo sit in eodem gradu, eligemus utrunq;, prælato tamen eo, qui corpore ibi præsens est ei, qui radios mittit. Radiorum quoq; diuersitatem inspicere oportet, & naturæ similitudinem aut repugnantiam. Maleficus enim & naturæ loci repugnans, & ex aduerso positus gubernabit quidem, sed ut tyrannus, & dominus iniquus. Contrà beneficus & loco congruens, & corpore præsens, aut radijs amicis locum aspiciens, gubernabit ut Rex, ut pater. Quòd si multum distet, qui succedit Planeta, ut in nostra genitura à sextilibus radijs Lunæ, qui in 12 partem perueniunt Tauri, usq; ad 12 Geminorum, ubi est corpus Martis, & rursus radij Lunæ quadrati intercedunt partes 30 aut saltem 29 usq; ad 11 Geminorum, ubi cadunt radij trigoni Solis, tunc Luna nihilominus gubernabit omnes illos gradus, usque ad 11 Geminorum: ubi tunc Luna desinente, Sol gubernabit, inde paulò pòst Mars, & paulò pòst Martis gubernationi Luna commiscebitur, quia radij illius trigoni Martis corpori succedũt. Sed, ut dixi, quia

in eodem gradu sunt, & corpus ualidius est radio, miscebimus Martis & Lunæ gubernationem simul, donec ad corpus Saturni directio peruenerit. Interim autem gubernatio Martis & Lunæ, Solis, aliquid commiscebitur propter magnam Solarium radiorum propinquitatem. À duodecima igitur Tauri parte ad 11 Geminorum, ut dixi, gubernabit Luna: sed uariè eas partes. Nam à duodecima Tauri usq; ad 24 plus poterit Luna, quàm dominus finis, quia tanta est magnitudo Lunaris luminis, & quantò plenior fuerit, eò maior. À 24 in finē Tauri cum Luna in Tauro altitudinē habeats, æquales fermè erunt uires Lunæ cum domino finis illius partis. Ab initio autem Geminorum ad 11 illius partem propter longinquitatem radiorum sextilium, & mutationem signi, ubi Luna nullam habet potestatem, finis dominus maiorem habebit uim, quàm Luna. Ita hoc exemplo reliqua intelliges.

Secundum est, quòd dominus finis semper debet assumi, ut socius cum gubernatore, qui corpore uel radijs dominationem suscepit. Ratio quare non dominum domus, aut altitudinis aut trigoni accipiat, sed solius finis, clara est, quia oportet naturam dominij congruere naturæ rei & temporis. cum igitur tempus diuidatur in minutiores partes, congruunt his domini finium non alij. Tertium est, quod docet quantum temporis his partibus correspondeat. Et dicit tantum, quantum sunt ascensiones propriæ illius loci sumptæ iuxta modum declaratum in capite de uita. Circa quod notandum est, quòd licet gubernator sit ante Aphetam, utpote in octaua genitura, Iupiter ante ascendens, tamen directio debet inchoari à loco Aphetæ, & non à loco gubernatoris. Et ita dabimus primum annum septimæ parti Tauri, ubi est horoscopus, & non quartæ, ubi est Iupiter, qui est gubernator. Quòd si quis dicat, cur est quòd pleraq; tamen ex his ante tempus adueniunt, ut etiam antenouilunium mor-

tes

tes ægrorum & pluuiæ, & ita de alijs? Causa est quintuplex: prima, quia subiectum est quandoq; ita præparatum ut effectus accidat ante perfectionem causæ. Veluti quidam ægri sunt ita debiles, ut non poßint expectare perfectam Lunæ coniunctionem. Et aër est quandoq; ita humidus, ut ante coniunctionem perfectam pluat. Ita dico de directionibus exitium aut felicitatem pollicentibus: quoniam quandoq; ante exactum occursum promissoris perficiuntur. Secunda causa est robur maximum quandoq; directionis uel coniunctionis: Vt de igne magno, qui etiam accendit ea, quæ procul sunt, nec ipsum tangunt. Tertia est societas aliarum coniunctionum, uel occursuum, uel ingressuum, atq; aliarum causarũ quæ effectum ante tempus accelerant. Quarta est media coniunctio & aduentus corporis Planetæ ad locum ante centrum, uel luminis ante corpus. Quinta est constitutio generalis superius dicta. Veluti Planeta uelox natura, motu auctus, orientalis à Sole, & in mundo. Contrarijs ad unguem causis, effectus post directionem differuntur.

TEXTVS LXXXIII.

Annuos verò reijcientes annorum multitudinem ab ineunte ætate à singulis Apheticis locis iuxta ordinem signorum singulorum eum assumentes, qui signo dominatur, in quo substiteremus. Idipsum in mensibus præstabimus abijcientes iterum à mense natali præteritorum mensium numerũ à locis annui dominij secundum ordinem signorũ, dies viginti-octo. Ita dies etiam à natali abijciemus à menstruis locis pro vno signo dies duos & trientẽ.

Hæc est tertia temporum diuisio in annos & annorũ partes,

tes, quam ponit Ptolemæus capiẽdo in singulis Apheticis primos triginta gradus, & eum, qui signo dominatur, faciemus dominum eius anni. Et si fuerint duo signa, iuxta partes eorum. Gratia exempli, horoscopus est mihi 7 pars Tauri, primus annus habebit à 7 parte Tauri ad 7 Geminorum. Et ita primis 9 mensibus & 18 diebus præerunt Luna et Venus pro partibus 24 Tauri, residuũ anni gubernabit Mercurius pro sex partibus initij Geminorũ. Sequenti anno gubernabit Mercurius menses nouem, dies 18, reliquum Luna cum Ioue. Tertio anno Iupiter & Luna menses 9 dies 18. reliquũ Sol: nam procedet à partibus 7 Cancri ad 7 Leonis. Ita perfectis 12 signis 13 anno reuertetur res ad initium & Venerem cum Luna, & 7 partem Tauri usq; ad 7 Geminorum: & hic circuitus durat usque in finem uitæ, ex singulis quinque Aphetis.

Similiter ab eodem principio anni dicamus gratia exempli quinquagesimiprimi nostri incipientis, cùm profectio peruenisset ad 7 partem Cancri, diuidit totum annum in 13 partes æquales, quibus præficit totidem signa, & dominos: & hoc, ut procedendo 13 signis sequenti anno peruenitur ad signum sequens tam in anno, quàm mense. Exemplum, ut dixi, anni quinquagesimiprimi signum annuum est Cancer, idem est signum primi mensis, Leo secundi, Virgo tertij, Libræ quarti, Scorpio quinti, Sagittarius sexti, Capricornus septimi, Aquarius octaui, Pisces noni, Aries decimi, Taurus undecimi, Gemini duodecimi, Cancer tertijdecimi, Leo quartidecimi, qui & initium est sequentis anni. Et ita uides menstruam processionem ex uno in aliud signum detulisse annuum dominatum per unum signum. Cùm ergo diuidatur annus in 13 menses, fit, ut unus mensis dies contineat 28, & horas duas, & minuta 17. Sed Ptolemæus prætermittit horas, & minutas, quia parum erroris adducere poterant: & etiam quia facilè occurrebant construenti tabulas. Eadem

ratione diuidendo mensem dierum 28 per 13 partes, prodeunt dies duo, & sextans, fermé. Sed textus dicit, triens, non sextans. Græcus codex habet ἥμισυ quod est dimidium, & non trientem, aut sextantem. Haly uidit hunc errorem & putat legendum sextantem. Si sequamur eum, qui uertit esset ut 28 dies diuiderentur per duodecim signa tantùm, & ita exirent dies duo cum triente. Tertia opinio est, quòd diuisio per menses fit in 12 & totidem signa, & tunc prodibunt 30 dies pro mense. Et rursus mensis per 12 signa diuisus habebit dies duos, & dimidium, ut Græca litera habet. Ita oporteret à textu Ptolemæi abijcere illa uerba (Dies uigintiocto) & forsan sunt additi ab aliquo, qui suo modo illum interpretatus est. Hoc igitur habet difficultatis tertia expositio. Secunda uerò non seruat eundem ordinē, quia ex signorum mensium ordine constat ordo signorum annuorum: Sed non ex ordine signorum dierum constabit ordo signorum menstruorum. In prima oporteret pro ἥμισυ legere ἑκτημόριον quod est sextans, at hoc multùm differt. Similis dubitatio emergit, cur reuolutiones annorum in his non potiùs secutus sit, quæ sunt iuxta ordinem rerum ipsarum, & causarum, quàm hos processus. Ideò dico, quòd fuerunt tres causæ huius, prima quia iste debuit aßimilari directionibus, eò quòd sit diuisionis temporum modus quidam: igitur etiam debuit fieri per processus, non per reuolutiones. Secunda, quia debuit hic processus esse æqualis, ille uerò qui fit per reuolutiones, magnam recipit inæqualitatem, ideò non est conueniens. Nam propter ascensiones regionis ascendens quandoq; transibit ex Virgine solum in Libram, et quandoq; ex Aquario in Cancrum. Tertia, quia in his tribus diuisionibus temporum obseruat semper ordinem Planetarum, ut omnes Planetæ ad gubernationem aliquo modo assumantur. In prima diuisione per ætates secundum ordinem, quo mundum constituunt. In se-

cunda iuxta ordinem finium. Hic iuxta ordinem signorum. Si procederet per reuolutiones, nullus eßet ordo in Planetis, sed idem Planeta sæpius, aliquis nunquã assumeretur in circuitibus duodecim annorum, & mensium, & in uno mense. Præterea, reuolutio fit cum motu, processus absq; motu. At Ptolemæus in uita non obseruat nisi duos motus. Primum, cùm homo nascitur, & cõstituitur figura principalis, & secundũ superuenientẽ, de quo loquetur in quarta diuisione temporum, igitur reuolutio non potest esse principalis causa diuisionis temporum in tertio modo. Et si quis obijciat, ut ex nostris libris editis olim exẽpla, quibus confirmãtur reuolutiones, respondeo si sanè intelligãtur, illa pertinere ad quartam diuisionem, de qua in sequenti textu agitur. Ptolemæus uerò adhuc duas alias diuisiones proposuit, secundã, et tertiã ultra illam & potentiores illa, igitur hæc uia est melior ut sequamur quadruplicem temporũ diuisionem quam unã aut duas tantũ, ut nos fecimus, dum scriberemus libros de Iudicijs astrorum. Et causa fuit, quòd nos desperabamus ob expositorum inopiam, & difficultatẽ textus Ptolemæi, & confusionẽ maximam in arte scribentiũ, assequi illius sententiã. Modò cùm assecuti simus eã auxilio diuino exactißimè, et præter omnem spem, eam tradimus etiam alijs perfectißimè. Et eò meliùs aquiescendũ illi est, quòd existimandũ sit Ptolemæum, ut ipse testatus est superiùs, accepisse exẽpla & opinionem hanc ab Cap. 3. Aegyptijs, qui, ut testatur Diodorus Siculus in secundo Rerum antiquarũ, ex peritia astrorũ solebãt futura prædicere. Credendũ etiam illa egregia Thrasybuli mathematici de Tiberio Sullæ eius filij, de Caligula, & Nerone, Asceltarionis de Domitiano et de seipso, non fuisse ignota Ptolemæo, uiro dilìgentißimo et locupletißimo. Quòd si nota fuerũt, haud dubiè illorum uiam secutũ esse necesse est, quæ adeò euidẽtibus prædictionibus fuerit cõfirmata. Quamobrẽ & illa hæc quã tradit

dit non aliena esse debet ab ea. Impudētis enim ac scelesti uiri fuisset unū scire et aliud scribere. Quinimò etiā qui secuti et egregias prædictiones ediderūt, ut de Gordiano Imperatore nescio quis, et de Iacobo Picinino Frāciscus Maria Ferrarien sis, et de Paulo III Pōtifice Maximo Paris Ceresarius Mantuanus, hanc uiam secuti sunt, cùm nulla alia esset in usu ante nos: & etiā Ptolemæi, ut par est, studiosi essent. Vnde constat nos etiā his inniti debere, quæ hìc ordine certo à Ptolemæo traduntur. Illud intelligētes quòd pòst subiūget Ptolemæus, eo ordine quo diuisiones ponūtur, eo etiam robur significationum accipi debere. Ita ut certißima sint, quæ dominis ætatum decernuntur suis temporibus. Certa admodum etiam, quæ à dominis directionum & finiū significantur. Certa etiam, quæ à dominis processuum annualium, & mensium atq; dierum. Demum minus firma quæ ab ingreßibus Planetarum in loca congruentia aut dißidentia promittuntur. Et tamen ea adeò ualida esse, ut his solis nos confisi, multas præclaras ad hanc diem in genituris prædictiones ediderimus. Quid igitur Ptolemæum hac in parte sequenti euenturum sit, facilè intelligis.

Verùm dices, Ptolemæus quidem has diuisiones qualiter fieri debeāt, edocuit: significata quoq; primæ, quæ per ætates fit, tanquam manifestioris, & quibus minus opus esset ob facilitatem declarauit. Sed de his duabus, scilicet secunda, & tertia diuisione non est locutus. Respōdeo, quòd ex præcedentibus cognoscuntur. Sunt autem quinq;, si rectè colligantur, ex quibus euentus dignoscere licet. Primū est, quòd directio aut profectio perueniat ad beneficam, aut maleficam, aut mediam, & sumitur hoc à natura Planetæ: quemadmodum in uita, & in decretis generalibus maleficæ offendunt, beneficæ iuuant: ita in proceßibus & directionibus. Nō tamen directio tantum, quantum generalis, & natalis constitutio, & minùs processus, quàm directio. Secundum est constitutio Pla-

netæ hora qua suscipit dominium, quòd sit orientalis à Sole auctus lumine & motu, in suis dignitatibus bene configuratus Lunæ & beneficis, hæc enim bonũ, contraria malum significant. Tertium, quòd Planeta qui dominium recipit in natali figura, sit amicus & propitius illi causæ, hoc enim bonũ. Sicut, si sit dominus oppositi Aphetæ, aut oppositus domino Aphetæ malum. Quartum, quod talis dominus processus uel directionis hora genituræ fuerit felix aut infelix. Quintũ & ultimum, quòd obseruemus in toto decursu dominij sui, cùm occurret beneficis, aut configurabitur Aphetæ natiuitatis, aut ipse erit potens, causa illa iuuabitur: cùm fuerit in coniunctis, debilitabitur: & similiter cùm erit sub radijs Solis, aut retrocedet, aut oppressus à maleficis, aut cadens. Haly uerò credit, quòd Ptolemæus spõte hæc occultauerit: Sed non solùm inuidiosum est, uerùm etiam stultum, tradere artem et illius præcipuam partem occultare. Deinde ea tradere, per quæ intelligantur scripta ab illo, & fiat quasi aliena laus. Circa hos tres modos diuisionis diligenter obseruandum, Ptolemæum uitasse confusionem, & dominos processuum, & directionum obseruasse, & non solùm ipsa loca, & locũ Apheticum principalem hora genituræ. Exemplum, ut dixi, anno quinquagesimosecundo horoscopus peruenit ad Cancrum, Tauri pars septima est Apheta, & dominos cõsiderat septimæ partis, non Tauri, sed Cancri, Lunam & Iouem principaliter: pòst dominos loci genituræ, id est, septimæ partis Tauri, et locum processus, id est, septimã partem Cancri. Ita ut in diuisionibus temporum seu per processus seu per directiones, cùm sint quatuor, locus natalitius, dominus loci natalitij, locus processus, dominus loci processus: primam authoritatem sortitur dominus loci processus, secundã locus natalitius, tertiam dominus loci natalitij, locus autẽ processus quarto loco habetur. Et hæc pro intellectu non solùm præcedentium, sed

& sequentium. Verùm dices, nónne sufficiebat Ptolemæo dicere, quòd tota figura singulo anno per unum signum procedebat, quasi per uiam reuolutionis, ita ut figura reuolutioni similis erigeretur? Respondeo, quòd non, ob duas causas. Prima, ob inæqualitatem domorum. Secunda, quia non uult quòd procedant nisi illa quinq; loca principalia, non omnia.

TEXTVS LXXXIIII.

Respiciendum etiam est ad ingressus in præcipua potísimùm loca, neq; enim parum momenti habent in temporum decretis, maximè Saturni generalium, Iouis annuorum Martis & Solis, Veneris & Mercurij menstruorum, Lunæ diurnorum.

Hæc est quarta temporũ diuisio, quæ quasi fortuita est, cũ Planetæ ingrediuntur præcipua loca, id est, illa quinq; dicta: nam eorũ significatũ tamdiu durat quantũ Planeta ille integrum signũ permeare potest. Ob id Saturnus generalẽ habet temporũ partem, id est, duos annos & dimidiũ, & quandoq; tres, quia tantundem in uno signo manere potest. Et hæc est causa, quòd paucæ infelicitates diutius durãt: & maximè pestis, quãuis à deliquijs significatio principalis sumatur. Eadẽ ratione Iupiter habet annos, anno enim manet in singulo signo. Mars, Sol, Venus et Mercurius mẽses: nam Mars nõ implet spatiũ duorum mensiũ in uno signo generaliter, ad summum quãdoq; octo mensiũ: reliqui tres uno mense signum ex ordine peragrant, ideò præponuntur hi quatuor Planetæ mensibus. Eadem ratione Luna, cũ in uno signo paulò plus duobus diebus maneat, dierum spatio præest. Hæc igitur est ratio distributionis fortuitæ temporum iuxta ingressus, & deambulationes Planetarũ in quinq; locis principalioribus, & per loca principaliora, non intelligit natiuitatis, sed ad

quæ peruenerunt per annuos uel menstruos processus.

TEXTVS LXXXV.

Ac quemadmodũ generalium temporum arbitri potiores sunt ad decretum absoluendum, ita particularium conducunt aut reluctant, per conuenientia & aduersitate naturæ suæ, transitus verò augmenta & decrementa euentuum adducunt.

Comparat inuicem hæc tria: generalium temporum dispositores, & propriorum, & transitus: Nam generales dispositores plus possunt in absoluendo effectum: Domini uerò propriorum conducunt, scilicet plurimum, aut reluctantur: transitus autem tantùm augent, aut minuunt.

Notandum, quòd licet hi reditus semper aliquid tamen longè plus faciunt in finibus annorum, quàm in alia parte anni. Et ita de mense & diebus. Et plus in initio anni quàm mensis, & mensis, quàm dierum, per signum significatorum: ut capite de uitæ spatio superiùs uisum est.

Notandum rursus, quòd mutationes signorum in annis concordant cum reuolutione Solis & motu Iouis. Et menses dierum 28 horarum duarum minutorum 17 cum reuolutione Lunæ. Est enim melius inter mensem reuolutionis Lunæ, qui est dierum 27 cum tertia, & mensem coniunctionis Lunæ cum Sole, qui est dierum 29 cum dimidio. Et signorum spatium, quod continet dies duos, & sextantem, ut dictum est, cum spatio, quo Luna in signo uno permanet.

TEXTVS LXXXVI.

Nam summariam qualitatis rationem & temporum prorogationem Apheticus locus & generalium temporum arbiter, vnà cum finiũ domino designat, eò quòd familiare est

vnumq

vnumquódq; sydus ijs in genitura locis, quorum ab initio gubernationē sortitum est. Sed bonóne sint an malo ex eorū qui temporibus præsunt, naturali & mista propēsione ad bene maléve faciendū, colligitur, & eorū familiarita te, aut inimicitia, quam ab initio susceperunt.

Quinq; erāt ab initio proposita, quæ nobis euentus prædicerent: Scilicet constitutio genethliaca, & quadruplex diuisio temporum: quarum prima quæ per ætates fit cùm sit omnibus communis & per se clara omittitur, reliqua duo prima in præsenti textu edocet, scilicet generalem constitutionem & tempus à directione sumptum. Cùm uerò tria ferme in qualibet re supponantur, ut in secundo libro docuit, genus rei, tempus & qualitas: Veluti in coniugio hæc tria quæruntur an nubet? quando nubet? an felix erit coniugium? Et ita de alijs præterquàm de morte. Sed & in illa mortis author quæritur. Verùm mors per Aphetam non decernitur, sed Anæretam. Inquit igitur genus rei decernitur per locum Apheticum: Prorogationis tempus, id est, quousq; procrastinabitur generalis arbiter temporis, id est, promissor in directione. Speciatim autem dans finis: hoc autē in secunda diuisione est explicatum (Eo quod) Subdit causam, quare assumendus sit Apheticus locus, cum finium domino scilicet succedentium & temporū generalium arbitrio, quia dicit licet Apheticus locus sit per directiones mutatus, tamē semper participat cum domino temporis illius. Exemplū, quando directio signi Geminorū peruenerat ad horoscopū, tunc dispositiones horoscopi (& fuit in iuuentute) erant mistæ ex natura finiū in Geminis, & Martis, gratia exempli & Saturni natura, qui ibi erant & Tauri quod fuit ab initio in ascendente. Quòd uerò dixit (Naturali & mista) intelligit quòd tria debemus considerare

in temporum significatoribus, naturalem dispositionem beneficí uel malefici mistam, id est, statum eius, tunc & cum quibus commiscetur: Et idem *hora natiuitatis.* Notandum, quòd ex *hoc colligitur una regula pulchra, scilicet, quòd effectus promissus per directionem non potest differre, nisi per tot annos, quot sunt hi, qui respondent numero partium finis, quæ supersunt post directionis locum.* Exemplum, *per directionem in fine annorum quinquaginta sextilis radius* Iouis *peruenit ad ascendens, et fines* Martis *in* Cancro *sunt ab initio eius usq; ad initium septimæ partis, radij uerò sextiles* Iouis *cadebant in quartam partem* Cancri, & Iupiter *fuit dominus loci* Lunæ *iter significantis, & iuxta cadebant radij quadrati* Solis *& trigoni* Lunæ, *& omnes iter significarunt.* Dico *igitur, quòd punctum itineris est quarta pars* Cancri, *tamen ubicunq; contingat concordia, progressus signorum ab initio* Cancri *usque ad initium septimæ partis* Cancri, *ibi erit itineris significatio.* Ponamus *igitur, quòd in eo statu ascendant cum primis sex partibus* Cancri *partes quinque, minuta 18. quibus respondent anni quinq; cum triente.* Cùm *igitur ex directione debuisset contingere in fine anni quarti horum, fuit quinquagesimi mei finis, & ita contigit ad unguem, tamen potuit contingere per annos quatuor ante, uel sedecim etiã menses post tẽpus, in quo contigit:* Quia *tantum extendebantur fines* Martis *ante & post punctum, in quem cadunt radij promissoris.* Et *hoc est, quod uoluit* Ptolemæus.

TEXTVS LXXXVII.

Quibus verò temporibus magis elucescet decreti vis significatur ab annuorum & menstruorum signorum cum obnoxijs locis configuratione, & secundum ingressus astrorum, & Solis, Lunæq; radiationes ad annua & menstrua

ſtrua ſigna. Nã ſi conuenienter ſe habent cum locis affectis ab initio in genitura accepto, & ſecundum inambulationes conuenienter illis configurantur pro re propoſita, bonum. Si inconuenienter & præter conditionem oppoſita quidem aut quadrangula figura in tranſitibus, malorum authores ſunt, aliter verò configurata, non ita.

Reliqua duo membra diuiſionis temporũ, quæ ad propria tempora pertinent, id eſt, ad annũ, menſem, diem et horã effectus, ut de Domitiano aliâs retulimus, in præſenti textu declarat: Dicens quòd tale tẽpus dignoſcitur ex duobus, ſcilicet annuorum, & menſtruorũ, intellige tu et diurnorum ſignorum, id eſt, quæ habentur in tertia temporũ diuiſione, & ſuperiùs declarata ſunt à nobis, ad obnoxia loca intelligit bona et mala, nõ mala tantùm: pro obnoxijs locis maleficarum & beneficarum, et luminariũ, et Sortis, & cœli Medij, et aſcendentis intelligit loca. Sed tamen in his tribus ultimis radij nõ tantùm poſſunt, ut in ipſis Planetis. Nam ſi gratia exempli agatur de comparatione ad aſcendẽs in octaua genitura inconiuncta illi ſigna ſunt Gemini, Sagittarius, Aries & Libra. Quoties ergo profectio ad aliquod horum ſignorũ peruenerit, nuſquàm afficietur, in trigonis & hexagonis ſignis bene ſe habebit. In oppoſitis et quadratis malé. In malis autem, utpote cùm mihi Saturnus & Mars Geminos poßideant, & Gemini, & Virgo, & Piſces, qui ſunt in quadrato, & Sagittarius, qui eſt in oppoſito, malũ afferent: Leo autẽ et Aries, qui ſunt in ſextili, & Libra, & Aquarius qui ſunt in trigono, non nocebunt. Hoc eſt, quod dixit (Aliter autẽ configurata non ita) Atq; hæc de proceßibus annorum, menſium, & dierum. Quod ad ingreſſus

Tex. & cõ. 83.

gressus uero attinet, uult ingressus Planetarũ cõfigurari bene, si bonũ debent significare, & malũ, si malè. Exemplum, si anno quinquagesimoprimo ascẽdens peruenit ad Cancrũ, et Saturnus fuisset in Capricorno, omnia mihi aduersa contigissent. Si autẽ ibi fuisset Iupiter, optimè, id est, si fuisset in Cancro. Et ita inspicere oportet ubi erant luminaria, quorũ alterum in Libra, et ideò aduersabatur: reliquũ in Leone iũctum Ioui in secundo loco: Et hoc iuuit in causa diuitiarũ & incolumitatis corporis. Et hoc semper uerũ est, sed magis in initijs annorũ & mensium, ut aliàs dixi. Et circa hoc est notandum, quòd ego obseruaui sæpius, et est, quòd si in initio anni (idem de mense dico) loca principalia per ingressus et maximè Luna cadant in locis maleficarũ in genitura, uel fiat reditus quasi per circuitum malus tunc eueniet eo anno mors uel infortunium ex genere significati loci principalis, quẽ Luna, aut Planeta alius significator constituit. Velut in genitura Io. Pauli Sfortiæ, Luna fuit inter Pleiadas, & Iupiter iunctus Marti in Sagittario, et peruenit ad annũ, in quo Luna fuit rursus inter Pleiadas, et Iupiter iũctus Marti in Aquario in quadrato Lunæ, et mortuus eo anno. Et similiter in genitura Frãcisci Sfortiæ secũdi uidebis exemplũ casus Lunæ in loco maleficæ eo anno, quo mortuus est. Et hæc omnia intellexit Ptolemæus sub ingreßibus astrorũ in loca obnoxia à natiuitate, et loca Apheti ca annua aut mẽstrua, uel diurna processus. Sed dices, Igitur ex hoc sequitur, quòd singulis duodecim annis homo ad eadẽ perueniet, ita quòd si quis habuerit morbũ in tertio anno, habebit in 15 & 27 et 39 et 51. et si quis habuit dignitatẽ anno 50 habebit et 62 et 38 habuisse oportuit itẽq; 26. Et sic de alijs quod non solũ falsum sed et absurdũ esse uidetur. Hoc tamen ita cõtingere necesse est, si admittamus omnia loca principalia singulis duodecim annis ad eadẽ signa nõ solùm, sed et signorũ partes reuerti. Et quòd ut se habuerint hæc signa ad loca

natiui

natiuitatis bona maláue, congruentia aut dißidentia, ita bona aut mala sequi. At hoc certum est singulis etiam duodecim annis reuertentibus locis principalibus ad eademmet signa, eodem modo illa configurari ad loca geniturae: Ptolemaeus uerò concedit omnia haec, igitur necessarium erit euenire, ut dixi, eadem statis quibuscunq; temporibus. Propter hoc Arabes hac in causa Ptolemaeum deseruere, alia cōmenti absurda et falsa. Vt uerò ratio Ptolemaei perspicacißima intelligatur. Sciendum hoc, quòd omnia quae hîc fiunt, à coelorū motibus et constitutione pendent: Et quòd, ut superiùs dictum est, omnia quae in coelo inaequalia esse uidentur, ad aequalitatem referuntur. Igitur cùm reuolutio Solis inaequalis sit, non poterit euentus rerum in annis ad illam referri, sed ad directiones et processus per signa. Ex hac tamē aequalitate, quae est reditus ad signa eadem singulis 12 annis, et cōparatione ad genethliaca loca consurgit magna diuersitas. Videndum est igitur quomodo consurgat. Si quis loca processuū compararet locis directionum protinus consurgeret causa diuersitatis in circuitibus 12 annorum. Sed nō est consentaneū hoc rationi, quia esset multiplex diuersitas. Dico igitur, quòd Ptoleme⁹ uult, quòd ad hoc ut sequatur effectus, ut primū significetur à significatore generali in natiuitate, qui illū uenturum esse promittat. Inde per directiones et aetates uenabimur tēpus. Et si contigerit sub illo tempore directionis aetatis & finis congruentium processui, quem Arabes uocant Alynthiam, peruenire ad signum congruēs, eo anno sequetur effectus ualidus, et absq; impedimento et maximè si Planetae cū hoc, loca haec processuum ingreßi, fuerint fauentes significato: uel etiam Sol aut Luna solùm respexerint. Quòd si nulla poßint esse talia signa, quae faueant huic causae, utpote quòd in bona impediantur à maleficis ibi positis, aut respicientibus quadrato opposito, uel aspectu: Vel in malo impediantur à beneficis illis positis aut aspicientibus

trigono

trigono uel ſextili aſpectu, tunc oportebit quærere magna diligentia opportunius ſignum in ea cauſa. Quòd ſi eo inuento Planetæ contrarij ſignificati ibi ingrediantur, uel etiam Sol aſpiciat, aut Luna ex oppoſito, uel quadrato aſpectu, tunc impedietur negotium illud quandiu Planeta ille locum eum corpore aut radijs obſidebit. Ex hoc patet, quòd hinc ad 12 annos res talis non reuertetur, quia directio neceſſariò erit mutata & forſan ætas: & dato quòd iſta omnia reuerterentur ad idem, non idem effectus reuerteretur poſt 12 annos: quia ingreſſus Planetarum & luminarium uariatur, igitur & effectus. Nam ſi idem numerus per duos numeros diuerſos multiplicetur, aut addatur duobus diuerſis numeris, neceſſariò conflabuntur duo numeri diuerſi magis, quàm ſi duo et duo numeri ex toto diuerſi iungantur aut multiplicentur, ut in multiplicatione 3 et 8 & 4 & 6 in additione 3 & 8 & 4 & 7 nã multiplicando 3 in 8 uel 4 in 6 utrobiq; fit 24 & addendo 3 & 8 & 4 & 7 fit 11 utrobiq;. Sed manente uno numero, idem nunquàm proueniet. Igitur Ptolemæi inuentio effectui reſpondet. In his tamen circuitibus contingent perſæpe quædam ſimilia, ſed propter uarietatem initiorum, ætatum, & ſucceſſuum, quæ ex ingreßibus pendent, diuerſa omnino exiſtimabuntur. Manifeſtũ eſt etiam ex his, quòd initia annorum quippiã ſimile cum finibus habebunt. Et ſcias quòd in hoc textu, & alio ſuperiùs explicato, tota fermè non ſolùm ars, ſed & artis exiſtimatio et difficultas, reconditæ ſunt. Tex. 83.

TEXTVS LXXXVIII.

Ac ſi ijdem & temporum & introituum domini fuerint Planetæ, illuſtris fit, & minimè mediocris decreti natura, ſiue illud bono, ſiue malo fuerit. Multò verò magis, cùm non ſolùm temporis quod gubernãt nomine cau-

ſarum

ſarum generi præſunt, verùm etiam ab initio ſecundum genituram.

Quòd in rebus manifeſtis diffuſius loquatur Ptolemæus, quàm in obſcuris, plurimi admirari ſolent, cùm non intelligant in obſcuris non potuiſſe uel hanc obſcuritatem ſermonis effugere, uel immenſam longitudinem, cùm mediocris prolixitas maiorem breuitate obſcuritatem paritura eſſet. Nam quibuſdam membris diuiſionis explicatis, alia & peculiari ratione, quàm tota rei ſubſtantia maior longè confuſio emerſiſſet. Duo igitur capita rerum attingit, quorum quodlibet habet duos modos. Primum in præſente textu, & eſt, cùm domini ingreſſuum, id eſt, ſignorum in quæ Planetæ ingrdiuntur, aut finium fuerint, id eùm dominis ſignorum proceſſus in ſingulis cauſis, puta uel uitæ, uel diuitiarum, uel animi: Et multò magis intelligit, ſi ſint eadem ſigna, tunc ſequentur illuſtres non ſolùm euidentes effectus. Alter modus maior eſt hoc, cùm præter dominium loci ingreſſus & proceſſus, fuerint etiam domini illius ſignificati in genitura, id eſt, loci Aphetæ rem eam ſignificantis. Et de hoc habes exemplum clariſsimum in genitura octaua anno 51. nam Luna ſignificauit iter, & aſcendens peruenit per proceſſum ad ſextam partem Cancri, & per directionem ad quartam partem Cancri: quibus ambobus locis Luna præeſt. Ideò ſignificauit iter magnum & diuturnum.

TEXTVS LXXXIX.

Omnino verò beati aut miſeri ſunt, quibus vel vnus locus ab omnibus aut pluribus Apheſibus occupatur, aut ſi hæ differant, eadem tempora omnes plurimáſve obuiationes ſimiliter beneficas aut maleficas complexa ſunt.

Hoc

Hoc est secundum caput illustre ob concursum: Et hoc similiter habet duos modos, quorum primus est, quod quando quatuor ex quinq; Aphetis superiùs dictis scilicet Sol, Luna, Sors, ascendens, uel loco ascendentis cœli Medium in eadem parte unius signi fuerint, tunc tali nato aduenient omnia bona simul aut mala. Et hoc est ualidißimum. Similis huic, sed paulò imbecillior est, quando singuli Aphetæ sua loca seorsum habuerint, sed casu euenit, ut eodem tempore omnes, aut saltem maxima pars obuiat malis radijs ac maleficis: Aut simul omnes aut maxima pars beneficis, tunc illi nato euenient simul plura bona aut mala. Velut contigit Iob (quanquam illud fuit supra naturam) ut breui diuitijs omnibus & filijs & sanitate priuatus fuerit. Et his quibus domus corruens uitam cum bonis & familia tota aufert. Patet igitur, quòd in primis duobus modis declarat rem illustrem magnitudine, sed in uno tantùm genere: In sequentibus autem illustrem non propter rei magnitudinem, ut in reliquis præcedentibus, sed concursu multorum bonorum aut malorum.

TEXTVS XC.

Hic igitur nobis est temporum contemplandorum modus, genera verò decretorum suis temporibus euenientium congerere hoc loco omittemus, ob illum quem nobis scopum proposuimus, cùm astrorum efficientia generatim perspecta, partilioribus euentibus accommodari iusta ratione posit, si Mathematici causam eruditè, cum ea, quæ ex temperatura nascitur, comparemus.

Si memor es eorum, quæ in secundo libro scripsit, in futuris quæri solent quatuor, locus, tempus, genus, & modus. Ve- C.4.cō.9.

rùm

rùm in tertio docuimus genus in publicis rebus ad modum in genituris priuatorum transferri oportere. Ita ut sit sensus, quæ uerò speciatim unicuiq; homini tempore directionis & processuum, & ingressuum decernantur, omittam scribere, quod iam sit per se notum, quia ex decretis generalibus iam superiùs his quatuor libris descriptis pateant, modò has considerationes mathematicas cum his, quæ ex temperatura uniuscuiusq; oriuntur, comparemus. Sed dices, nónne etiam temperatura habetur ratione mathematica, ut superiùs uisum est? Respondeo, quòd licet hæc temperatura etiam ex astris haberi poßit, nihilominus non tam exquisitè, ut Ptolemæus suadeat, ut cùm rem præ manibus habere poßis, altiùs eam exquiras: nec quicquam habeas tutum, cui inniti poßis. Consulit igitur, ut sensibus percepta compares his, quæ à genesi ac dependentibus ex illa decernuntur: Vtarísq; commodè his quæ notißima iam habes in omni prædictione. Pro qua perfectiùs intelligenda, cùm exempla meliùs moueant addiscentes, 12 præclaras euentibus maximis genituras subieci abundè mihi cognitas, è quibus etiam quædam sunt Regiæ, aliæ Illustrißimorum uirorum, quædam etiam priuatæ fortunæ, sed quas nec minùs admiremur, quàm alias. Atque in his exactam potius cognitionem, quàm fortunæ comparationem, secutus sum. Quædam etiam pro usu secundi libri, & scientia futurorum generalium euentuum, tametsi exigua & breuia, adieci. Vale Antistes optime, et uiue felix. Li.3.c.15.

HIERONYMI CARDANI MEDICI MEDIOLANENSIS, EXPOSITIONVM IN Claudij Ptolemæi Lib. iiij. de iudicijs, Finis.

Restauration MABS
2019

